

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP LAST
VAN HET DEPARTEMENT VAN DEFENSIE

DEEL XXVI.

1930/31.

N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ v.h. MOUTON & Co., 's-GRAVENHAGE.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Politiehulp bij aanhouding van militairen.

(Ministeriële beschikking van 29 Maart 1930, 1ste Afd., nr. 47).

Legerorders 1930, Nr. 101.

Ter kennis wordt gebracht, dat onderstaande beschikking van den Minister van Justitie in het *Algemeen Politieblad* is geplaatst.

„Waar mogelijk bij de politie niet algemeen bekend is en niet steeds vaststaat, in welke gevallen politiehulp bij aanhouding van militairen verleend kan worden, brengt de ondergeteekende, op verzoek van en na overleg met het Departement van Defensie, het volgende ter kennis.

Bij verzoeken van met een rang bekleede militairen om hulp te verlenen bij het aanhouden van minderen, die zich aan een krijgstuuchtelijke overtreding schuldig maakten, zal de politie volgens de volgende regelen te handelen hebben:

1°. Agenten en hoogere ambtenaren van Rijks- en Gemeentepolitie zijn niet verplicht hulp te verlenen bij het aanhouden van militairen, die zich schuldig hebben gemaakt aan een *krijgstuchtelijk* vergrijp.

2°. De hiervoren bedoelde verplichting tot hulpverlening is wel aanwezig, wanneer militairen worden aangehouden, die een *strafbaar feit*, hetzij naar het *gemeene strafrecht*, hetzij genoemd in het *Wetboek van militair strafrecht* hebben begaan.

3°. Een meerdere, die wenscht dat een mindere hem vergezelt, ten einde zijn identiteit te doen vaststellen, kan hem daartoe den last verstrekken, c.q. onder het aanzeggen van arrest. Geeft de mindere na gewezen te zijn op de gevolgen van het niet voldoen aan den last, daaraan niettemin geen gehoor, dan is het misdrijf van artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht (ongehoorzaamheid en dienstweigering) aanwezig. In dit geval moet zoo eenigszins mogelijk gebruik worden gemaakt van de hulp van zich in de nabijheid bevindende militairen, om den mindere te dwingen mede te gaan, terwijl eveneens de hulp kan worden ingeroepen van ambtenaren van Rijks- of Gemeentepolitie, die *alsdan* tot die hulpverlening *verplicht* zijn.

4°. Hoewel zulks in het algemeen tot de hooge uitzonderingen dient te behooren, is de meerdere bevoegd des noodig een mindere aan te grijpen, wanneer hij de aanhouding niet op andere wijze kan doen.

5°. Mocht de meerdere bij een en ander te lijden hebben onder molest van de zijde van het publiek of wel van de zijde van den be-

trokken militair, dan is — waar hier een strafbaar feit wordt gepleegd — de politie, overeenkomstig het onder 2°. gestelde, in dat geval uiteraard evenzeer verplicht, hiertegen bescherming te verleen.

's-Gravenhage, 19 Maart 1930.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.”

L. O. 1918, A 95 (5de B. U., blz. 589), ¹⁾ komt hierdoor te vervallen.

¹⁾ Zie M.R.T. XIV, blz. 293.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Na 25 jaren.

In dank mocht de Redactie nog de volgende bijdragen ontvangen, te laat om in de vorige aflevering te worden opgenomen.

's-Hertogenbosch, 12 Mei 1930.

Hooggeachte Redactie,

Gaarne geef ik gevolg aan Uw verzoek om eene korte bijdrage aangaande de vraag in hoeverre het Militair-Rechtelijk Tijdschrift aan zijn hoofddoel beantwoordt.

Eerst moge ik U echter gelukwenschen met het jubilé dat Uw tijdschrift viert en daarbij mijne beste wenschen voor zijn bloei voegen.

Wat Uw bovengenoemde vraag betreft, moet ik volstaan met te constateeren, dat ongetwijfeld de inhoud van het Tijdschrift steeds van dien aard is, dat men mag onderstellen, dat deze steeds volkomen geschikt is om het hoofddoel dat U zich stelt, te bereiken en dat daaruit blijkt, dat geregeld talrijke lezers zich ertoe aangetrokken gevoelen om U hunne bijdragen in te zenden en hunne belangstellende vragen tot U te richten.

Het zij mij echter vergund om in het belang van de Rechtspraak het volgende desideratum te uiten.

Geregelde kennisneming van de uitspraken van den Militairen Rechter is een voornaam middel om te bereiken, dat de berechting van strafbare feiten door militairen gepleegd zoo gelijkvormig mogelijk zij. Dit geldt begrijpelijkerwijze ook voor feiten die krijgstuuchtelijk worden afgedaan.

Waar de praktijk nu leert dat voor het handhaven van die gelijkvormigheid een leidende hand moeilijk gemist kan worden, wordt publicatie van de uitspraken van Hof en Krijgsraad bijzonderlijk in Uwe belangstelling aanbevolen. ¹⁾

De auditeur-militair bij den
Krijgsraad voor de Landmacht,

AGHINA.

¹⁾ Wij deelen geheel de opvatting van den geachten schrijver en meenen dan ook steeds van onze bijzondere belangstelling ten aanzien van dit onderwerp te hebben blijk gegeven, vooral ook door ruime publicatie van beslissingen in tuchtzaken.
Red. M.R.T.

Weltevreden, 29 April 1930.

Vijf en twintig jaar M. R. T.

Welhaast zal het vijf en twintig jaar geleden zijn dat het Militair-Rechtelijk Tijdschrift voor het eerst in het licht verscheen als voortzetting en uitbreiding van de toenmaals bestaande uitgave „Militaire Jurisprudentie”.

Wie weet wat het beteekent om een periodiek op zóó speciaal gebied, dat uiteraard slechts een beperkten lezerskring en geen vaste medewerkers heeft, geregeld te verzorgen, zal gaarne met mij eens zijn, dat Redactie en Uitgever een gelukwensch en hulde meer dan verdiend hebben. Beter pennen dan de mijne zullen bij deze gelegenheid wel loskomen om hun lof te verkondigen; ik wil mij daarom slechts bepalen tot het uiten van een kort woord van dank.

Vooreerst en in hoofdzaak voor de vele malen, dat ik, als fiscaal bij zee krijgsraden in Ned. Indië, de jaargangen van het Tijdschrift heb opengeslagen om daarin, bijna zonder mankeeren, te vinden wat ik zocht. Inderdaad, voor allen, die bij de uitoefening van militaire straf- en tuchtrechtelijke bevoegdheden en plichten in deze gewesten zijn betrokken is „het gele boekje” een gewilde raadgever. Waar wet en uitvoeringsvoorschrift bij de toepassing in de praktijk aan duidelijkheid veeltijds te wenschen overlaten, brengt menigmaal het tijdschrift uitkomst. Niet alleen door de publicatie van gewijsden van de militaire rechtscolleges en beslissingen in disciplinaire zaken, maar vooral ook door de korte en duidelijke aantee'eningen welke de Redactie bij belangrijke punten pleegt te stellen. Bijzonder geldt dit voor het strafproces. Nog ligt in de militaire rechtspleging een kern van oud-vaderlandsch recht, waardoor zij ons en zeker de justiciabelen — ik durf dit zeggen op grond van lange ervaring — nader staat dan de wemeling van formaliteiten der wetten van 1830 en 1921. Het is daarom hoogelijk te waardeeren, dat de redactie van het M.R.T., in die materie kundig als weinig anderen, reeds zoo geruimen tijd met onverflauwd en ijver daarover hare voorlichting heeft gegeven. Zij zou — vooral in Indië — moeilijk kunnen worden ontbeerd.

In de tweede plaats ben ik het Tijdschrift dankbaar omdat het zoo getrouw getuigenis heeft afgelegd van de qualiteit der Militaire Justitie. Het schijnt nu eenmaal voor sommigen bijzonder aantrekkelijk te zijn om die qualiteit verdacht te maken. In hoofdzaak zou men dezulken kunnen beantwoorden met eene verwijzing naar de rubriek „Militaire Rechtspraak” van het tijdschrift. De uitspraken van die „onbekwame” rechters worden daarin nu sinds meer dan vijf en twintig jaren lang woordelijk gepubliceerd. Wie weten wil, die leze! Aan de vrucht kent men den boom.

Zoo is het tijdschrift een onmisbaar hulpmiddel geworden voor hem die onpartijdig oordeelen wil over de hoedanigheid der militaire rechtspraak.

Aan mijne erkentelijkheid voor hetgeen in de afgelopen kwart-
eeuw werd geboden, wil ik dan ook den wensch verbinden, dat het
Tijdschrift nog gedurende vele jaren op denzelfden voet moge voort-
bestaan.

H. RIEM.

Ook mocht de Redactie onderstaand schrijven nog ontvangen:

Velp, 23 Mei 1930.

Hooggeachte Redactie,

Uit de zoo juist ontvangen Mei-aflevering zie ik, dat wij thans
ongeveer het oogenblik beleven, waarop het Militair-Rechtelijk Tijd-
schrift zijn 25-jarig bestaan viert.

Waar ik niet alleen dikwijls gastvrijheid mocht genieten, maar
bovendien de meest aangename herinneringen heb aan de wijze,
waarop U mijne vragen en wenschen, hetzij voor mij zelf, hetzij in
het belang van de Reclasseering gedaan, steeds behandelde, zult U
begrijpen, dat ik in deze dagen niet gaarne zou ontbreken met mijne
hartelijkste gelukwenschen.

Ik feliciteer U oprecht met de vele ingekomen antwoorden, welke
zoo onomstootelijk bewijzen, hoe het Tijdschrift dank zij de prach-
tige leiding en onvermoeiden ijver van de Redactie gegroeid is tot
een onmisbare bron en vraagbaak voor hen, die op militair-rechte-
lijk gebied een taak hebben te vervullen.

Met mijne allerbeste wenschen voor de toekomst, verblijf ik met
de meeste hoogachting

Uw dw.

C. VAN DEN BERG VAN SAPAROEA,
gep. Ritmeester.

Onverjaarbaar recht tot uitvoering van de straf in de militaire rechtspleging.

Bij vonnis van den Zeekrijgsraad op het Nederlandsch Eskader
in Oost-Indië van 17 April 1920 werd een schepeling veroordeeld
tot acht maanden militaire gevangenisstraf met inminderingbren-
ging van de voorloopige hechtenis vanaf 23 Maart tevoren, zulks
wegens het als minder schepeling:

- 1o. in tijd van vrede en niet voor den vijand daden van geweld
plegen tegen zijn meerdere in rang;
- 2o. met woorden beleedigen van zijn meerdere in rang, beide
feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling.

Dit vonnis is geapprobeerd bij beschikking van het Hoog Militair
Gerechtshof van 4 Juni 1920. Het kon echter niet worden gepronun-
tieerd omdat de veroordeelde, vóórdat het vonnis te dien einde bij

den Zeekrijgsraad was terugontvangen, te Yokohama gedeserteerd was (zie art. 204 R.Z.). Dientengevolge was ook, zoowel rechtens als feitelijk, tenuitvoerlegging ervan onmogelijk geworden en kon derhalve de strafverjaringstermijn bedoeld in art. 77 W. v. S. ook geen aanvang nemen. Dit alles als gevolg van de wetsbepaling, voorschrijvende dat de uitspraak van het vonnis moet plaats hebben „ter presentie” van den beklaagde, indien althans de zaak niet is behandeld volgens de verkorte procedure van artt. 183 en 184 R.Z.

Uit Japan heeft bovenbedoelde matroos zich naar de Vereenigde Staten begeven. Het ging hem daar goed, totdat verleden jaar aan de Amerikaansche overheid bleek dat zijn papieren niet in orde waren en hij zonder vorm van proces uit het land werd gezet. In Nederland teruggekeerd, werd hij 8 April 1929 door de politie teruggebracht aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord en in arrest gesteld, beschuldigd van desertie. In dato 29 Mei werd hij deswege door den Zeekrijgsraad aldaar veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf met aftrek van de voorloopige hechtenis van 8 April af en met ontslag uit den militairen dienst.

Intusschen was ook het in Indië opgevraagde dossier betreffende de aldaar in 1920 berechte zaak te Willemsoord ontvangen, waarna de Zeekrijgsraad besloot dat in Indië gewezen vonnis alhier uit te spreken, welke uitspraak op 3 Juli 1929 plaats vond.

Of deze beslissing wel door de wet gedekt wordt, is aan eenigen twijfel onderhevig. Met een beroep op art. 88, 3o. Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht is zij te verdedigen, hetzij dan rechtstreeks, hetzij bij analogie. In elk geval was die beslissing zeer practisch en ook in het belang van den veroordeelde. Immers anders zoude het noodig zijn geweest hem (onder geleide) op te zenden naar Oost-Indië; de Zeekrijgsraad die het vonnis indertijd wees, was inmiddels in den loop van 1920 opgeheven en de door dezen Raad uitgeoefende rechtsmacht overgegaan op den Zeekrijgsraad te Soerabaia, door welken de uitspraak dan had moeten plaats hebben. Een van den veroordeelde te verwachten verzoek om gratie had pas na die uitspraak ingediend kunnen worden. Wegens het vonnis van 29 Mei, uitsprekende ontslag uit den militairen dienst, zou de man dadelijk weer op 's Rijks kosten en onder geleide naar Nederland teruggezonden moeten worden.

Na de uitspraak te Willemsoord op 3 Juli 1929 diende de veroordeelde den volgenden dag aan de Koningin een verzoek in om gratie van de straf van 8 maanden militaire gevangenisstraf. De preventieve hechtenis ter zake van de in Indië begane misdrijven die reeds had geloopt van 23 Maart 1920 tot 17 Mei 1920 (datum van ontvluchting) had nu weer voortgang van af 7 Juni 1929, op welken datum de twee maanden gevangenisstraf wegens desertie waren ondergaan.

In het gratierequest werd onder meer ook aangevoerd, dat het recht tot uitvoering der straf opgelegd wegens „het met woorden

beledigen van zijn meerdere in rang” op grond van art. 76 W. v. S. reeds verjaard zou zijn.¹⁾ De advocaat-fiscaal was van oordeel dat dit beroep op verjaring niet zou kunnen baten, omdat de termijn van verjaring ingevolge het bepaalde bij de artikelen 204 (oud) en 205 (oud)²⁾ R.Z. juncto art. 77 W. v. S. eerst op 3 Juli 1929 is aangevangen, behoudens de schorsing der executie door het indienen van het verzoekschrift om gratie.

Hieruit volgt dan dat het recht tot uitvoering van eene straf, opgelegd aan een militair die deserteert nadat het vonnis is gewezen doch vóórdat het is uitgesproken, nooit kan verjaren.

Intusschen rijst de vraag of hier eigenlijk wel van *strafverjaring* gesproken kan worden, of het hier niet eerder gaat om *vervolgingsverjaring*. De eerste kan pas aanvangen nadat het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, er moet derhalve zoodanig vonnis zijn, maar dat was in deze zaak juist niet het geval omdat zonder voorafgaande openlijke uitspraak ook van tenuitvoerlegging geen sprake kon zijn.

Kan men anderzijds niet zeggen dat, zoolang een vonnis niet is uitgesproken, ook al is het gewezen, de zaak nog verkeert in het stadium der vervolging en dat dan die uitspraak de laatste daad van vervolging is? Deze opvatting lijkt ons zeer wel aanvaardbaar en zij ondervangt een nadeel van het militaire strafproces dat anders een misdrijf (of de straf) niet zou kunnen verjaren. Hoewel het een uitzonderingsgeval zal blijven is de hier besproken quaestie toch niet zonder belang. In tijd van oorlog kan zelfs het leven van den schuldige er mede gemoeid zijn. Van beteekenis is dáárbij dan ook nog het voorschrift van art. 59 W. v. M. S., bepalende dat indien de doodstraf niet is uitgevoerd binnen drie jaren nadat de veroordeeling onherroepelijk is geworden, zij van rechtswege vervangen wordt door levenslange gevangenisstraf.

In de gewone strafvordering kan zich, naar wij meenen, een geval als het boven beschrevene niet voordoen, immers de uitspraak kan altijd plaats vinden ook al is de veroordeelde daarbij niet aanwezig.

Vermelden wij ten slotte nog dat aan den schepeling, wiens geval aanleiding gaf tot vorenstaande opmerkingen, bij Kon. besluit van 10 September 1929 gratie is verleend van het nog te ondergane deel zijner straf, waartoe hij in 1920 werd veroordeeld.

¹⁾ Op dit feit was bij art. 99 van het oude C. W. K. t. W. militaire gevangenisstraf van ten hoogste één en een half jaar gesteld; strafverjarings-termijn dus acht jaren; op het plegen van daden van geweld — waarop de veroordeeling van 1920 tot acht maanden militaire gevangenisstraf mede betrekking had — stond tien jaren militaire gevangenisstraf (strafverjaringstermijn zestien jaren). Hoe nu ingeval verzoeker's meening eens juist was bevonden? Volgens Noyon (aanteekening 4 op art. 76) zoude dan het recht tot uitvoering van de straf *in haar geheel* zijn vervallen. Het is misschien wel de eenige oplossing, geheel bevredigend is zij echter niet, bijv. ingeval van samenloop van een zeer licht met een zeer zwaar misdrijf.

²⁾ De redactiewijzigingen in 1924 in deze artikelen aangebracht zijn voor ons betoog zonder belang.

Artikel 68 juncto artikel 65 Wet Krijgstucht.

Naar aanleiding van ons onderschrift in de rubriek „Vragenbus” M. R. T. XXV, blz. 311, mocht de Redactie uit Indië nog de volgende opmerkingen ontvangen, welke wij van voldoende belang achten om daarvoor eenige plaatsruimte af te staan, ook al zijn wij het daarmee niet geheel eens.

Inderdaad is het niet aan twijfel onderhevig, dat het H. M. G. aan de personen, genoemd in art. 65 W. K. opdracht kan geven tot het hooren van getuigen onder eede. Voor het Gerechtshof immers, welks eindbeslissing is ingeroepen, gelden de voorschriften van de artikelen 65 en 66. Formeel is de zaak dus in orde, maar meer ook niet. Want men is op den verkeerden weg wanneer de eindbeslissing gegeven wordt op stukken.

Het argument tegen de appèlrechtspraak was destijds juist dat recht doen op stukken, waardoor alles verstart en de rechtspraak onttaardt in een levenloos formalisme.

Art. 422 Sv. maakte aan deze inbreuk op het beginsel der onmiddellijkheid (aldus Prof. Simons) een einde¹⁾; zal nu het Indische Hof een door den Nederlandschen wetgever openlijk gedesavoueerde practijk weder invoeren?

Maar laten we eerst zien in hoeverre dit instituut voordeelen heeft! In de overgrootste meerderheid van de beklagzaken hebben klager en getuigen hun domicilie te Soerabaia, ergo op een dag reizens afstand van den appèlrechter. Hunne dagvaarding kost dus geld en tijd.

Draagt men nu ter voorkoming van kosten en tijdverlies het verhoor aan een tot straffen bevoegden meerdere op, dan spaart men wel geld maar zeer zeker geen tijd. Een Commandant wordt immers boven zijne gewone werkzaamheden plotseling belast met het dikwijls lang niet eenvoudige verhooren van klager en getuigen. En Commandanten hebben — zoo zij al de specifieke bekwaamheden voor een dergelijk onderzoek bezitten — zeker niet voldoende tijd voor eene instructie, als het Indische Hof opdraagt.

Het ergste echter is het boven gesignaleerde recht doen op stukken. Men zal mij tegenwerpen, dat de hoogere militaire autoriteit dit ook doet. Ik meen dan echter te moeten opmerken, dat deze veel dichter bij het werkelijke scheepsleven staat dan het Hof, dat juist het in persoon hooren van klager en getuigen noodig heeft om zich een juist beeld te vormen van het voorgevallene. Kleinigheden, die een Commandant als man van de practijk van geen belang schijnen en die hij voor de hoogere militaire autoriteit zeer zeker ook niet zou behoeven te vermelden, zullen op deze wijze niet ter kennis van het Hof komen²⁾. Het onderzoek in tweede instantie wordt

¹⁾ Dit is slechts *gedeeltelijk* juist. Red. M.R.T.

²⁾ Hier wordt de deskundigheid van den zeeofficier, lid van Hof, geheel uit het oog verloren. Red. M.R.T.

aldus een zuivere herhaling van het onderzoek in eerste instantie en daarmee een formaliteit. Wil deze instantie een werkelijk appèl zijn, dan dient de appèlrechter in de gelegenheid te zijn, zelf naar aanleiding van het te zijner terechtzitting geblekene zijne vragen te formuleeren. De toestanden aan boord of in de kazerne, kortom al datgene wat voor Commandant en hogere militaire autoriteit „van algemeene bekendheid” is en dus geen bewijs behoeft, zullen voor hem dan ook beginnen te leven.

Ik schakelde tot hier toe nog uit den psychologischen kant der zaak, die zeker ook verre van belang ontbloot is.

De getuigen leggen in eerste instantie hunne verklaring buiten eede af, in tweede onder eede. Is de plaats waar dit geschiedt, ook niet eenigszins van invloed op de waarde, die de betrokkenen aan dezen waarborg zullen hechten? Bovendien behoort de beslissende rechter zoo ook maar eenigszins mogelijk, m.i. zelf zijne getuigen te beëedigen. De Indische strafrechter onttrekt zich hieraan, voorzover mij bekend — ofschoon zijn rechtsgebied in grootte dikwijls Nederland meerdere malen overtreft — nooit; bij de burgerlijke rechtspraak geschiedt het bij het bloedverwanten-verhoor in het familierecht echter herhaaldelijk. Of het echter aan de juistheid van de te geven beslissing niet ten goede zou komen, indien in plaats van verschillende residentierechters de Raad alleen het onderzoek leidde, is eene vraag die nauwelijks voor ontkenning vatbaar is.

En nemen we nu het geval dat een der getuigen voor den instruerenden Commandant een meened aflegt.

Aan wien is dan het laatste woord over de vervolging? Zeker, aan de hand van het bepaalde in 3 V. K. M. XI (wanneer wordt dit voorschrift eens herzien?)¹⁾ kan men direct antwoorden, dat bedoelde Commandant via den fiscaal aan den Commandant der Zeemacht rapporteert. Het blijft dan echter een eigenaardig figuur, waarbij men naar mijn gevoel het Hof, dat het onderzoek delegeerde, passeert. Het Hof, niet zijn gedelegeerde commissaris, behoort stappen te doen: het college zal dan het op te maken proces-verbaal in handen stellen van den advocaat-fiscaal, die het toezendt aan den fiscaal.

Het Hof houdt dan de zaak zelf in handen en weet welke waarde het moet hechten aan de getuige-verklaringen.

¹⁾Naar ons bekend is, is eene herziening van dit Hoofdstuk in bewerking. Wat overigens de strekking van het opstel betreft, verliest de schrijver de eischen der praktijk — met name door de groote afstanden in Indië — al te veel uit het oog. De wetgever zal trouwens wel in de eerste plaats aan Nederlandsche toestanden gedacht hebben.

Art. 422 W. v. Sv. dat inzender als navolgenswaardig voorbeeld aanhaalt, laat eveneens zeer belangrijke uitzonderingen toe op het onmiddelijkheidsbeginsel, juist ook gelet op de eischen der praktijk. Red. M.R.T.

Reclasseering van militairen.

In het „Samenvattend overzicht van de werkzaamheden der Reclasseeringsraden in 1928”, voorkomende in het Jaarboek voor de reclasseering van volwassenen en kinderen 1930 lezen we onder het hoofd „*De Voorlichtingsdienst (Rapporten aan de Rechterlijke Macht over personen die moeten terechtstaan)*” o.a. het volgende:

„Verder vermeldt het verslag van den Bosch de gevallen waarover aan den Krijgsraad wordt gerapporteerd. De Auditeur-Militair schift deze gevallen en stelt de door hem uitgezochte dossiers in handen van den Secretaris van den Recl. raad, die de stukken doorzendt aan de daarvoor in aanmerking komende Instellingen. De Instellingen zenden het dossier met een rapport aan den Secretaris terug, die ze verder ter plaatse brengt. Er werden 19 dossiers verzonden; in 15 gevallen volgde een V.V.; in 3 dezer gevallen stelde de Krijgsraad toezicht eener Instelling als bijzondere voorwaarde”.

Conduite-rapporten van echtgenooten van militairen.

Volgens art. 264 van de nieuwe, 1 Januari 1929 in werking getreden, Code de Justice Militaire pour l'armée de terre wordt de dienst der griffiën van de Fransche militaire rechtbanken verzorgd door officiers greffiers, adjudants-chef commis-greffiers en adjudants commis-greffiers.

Deze laatste functionarissen worden gerecruteerd uit onderofficieren van beroep die zich daartoe moeten onderwerpen aan een vergelijkend examen, waarvan de eischen worden vastgesteld bij decreet van den President der Republiek.

Bij circulaire van den Minister van Oorlog van 9 December 1929 (Zie Bulletin Officiel 1929, Partie semi-permanente, blz. 1254) werd bekend gemaakt dat in den loop van het eerste halfjaar 1930 zoodanig examen zoude worden gehouden.

De namen der kandidaten moeten worden opgegeven aan het Departement van Oorlog, vergezeld van beoordeelingen door de korpscommandanten en de hierarchisch hogere militaire autoriteiten betreffende karakter, opvoeding, gedrag van de kandidaten zelf, maar bovendien is óók voorgescreven dat „ces notes feront ressortir, pour les candidats mariés, si la situation sociale, la manière de vivre, les relations et l'éducation de leur femme leur permettraient de tenir honorablement leur rang dans un personnel d'officiers”.

Hoe zou ten onzent zoodanig voorschrift worden beoordeeld? Ongetwijfeld zouden er — tot zelfs in de Staten-Generaal — terstond stemmen opgaan om de Overheid te verwijten, dat zij zich begeeft op het gebied van de particuliere levensomstandigheden van officieren en onderofficieren welke haar niets aangaan. Door zéér vele anderen zullen dergelijke voorschriften echter geenszins verwerpelijk worden gevonden.

INGEKOMEN BIJDLAGEN.

Iets over Art. 8 v. h. Wetboek van Militair Strafrecht.

door

Mr. M. L. D. van WALSEM.

Kantonrechter-plaatsvervanger te Haarlem.

Het thans geldende Wetboek van Militair Strafrecht (voor tekst zie: K. B. van 12 Dec. 1921 S. 1352) bevat een opmerkelijke bepaling, vervat in Art. 8 en daarvan voornamelijk het tweede lid.

Ter verduidelijking van mijn betoog moge hier het artikel in zijn geheel volgen:

Art. 8: „Het lijk van den ter dood gebrachte wordt zonder militaire plechtigheid op eenvoudige wijze begraven of, wanneer de „tenuitvoerlegging aan boord van een oorlogsvaartuig in zee heeft „plaats gehad, over boord gezet.

„Ingeval nabestaanden of betrekkingen van den ter dood gebrachte verlangen in de begrafenis te voorzien of eenig kerk- of „ander bestuur aanneemt voor de teraardebestelling te zorgen, kan „het lijk tot dat einde door den ter plaatse aanwezigen bevelvoeren- „den officier aan die nabestaanden of betrekkingen of aan bedoeld „bestuur worden afgegeven, onder de noodige voorzorgen, dat de „begrafenis op eenvoudige wijze plaats hebbe.”

De door mij geraadpleegde commentaren (Mr. H. v. d. Hoeven: Militair Straf- en Tucht recht-1903 en: P. P. C. Collette en Mr. J. V. van Dijck: Wetboek van Militair Strafrecht-1922) bevatten op dit punt wel enkele gegevens, waarnaar zal worden verwezen, doch zij behandelen de stof geenszins uitputtend. Het uitvoerigst is uit den aard der zaak Mr. v. d. Hoeven, de vader van ons tegenwoordig militair recht, die in zijn commentaar door citeering der gewisselde stukken de totstandkoming van elk artikel mededeelt.

Wanneer we nu art. 8 nader beschouwen, valt in de eerste plaats op, dat de inhoud ervan niet kan worden aangevuld door een algemeen maatregel van bestuur¹⁾, zooals wel het geval is bij art. 7 W. v. M. S., waarin vermeld staat, dat over de wijze van uitvoering van de doodstraf nadere voorschriften zullen worden gegeven; deze voorschriften zijn ook gegeven en wel bij K. B. van 26 April 1922 S. 228.

Men heeft dus wat de stof van art. 8 betreft, alleen houvast aan de wet en wat nu in het oog springt, is, dat deze materie beter in het geheel niet in het Wetboek v. Militair Strafrecht ware behan-

¹⁾ Art. 7 eischt geen algemeen maatregel van bestuur. De uitvoeringsregeling is dan ook geschiedt bij een gewoon Koninklijk Besluit.

deld geworden, daar het art. aangeeft, wat er gebeuren moet na een plaatsgevonden hebbende executie en wel zoodanig, dat het een zuiver administratieve bepaling is geworden, bedoeld voor den bevelvoerende officier en geen bindende regeling voor den rechter, zooals men in een wetboek van strafrecht zou mogen verwachten. Mijn opvatting steunt hierbij op het 2de lid, waar gezegd wordt: „— kan het lijk — door den bevelvoerende officier worden afgegeven.” Des rechters taak is in casu geëindigd met de uitspraak van het doodvonnis.

Dit bezwaar is destijds ook gevoeld door enkele leden der 2de Kamer (zie: Verslag 2de K. bij v. d. Hoeven ad art. 8). Zij waren van oordeel, dat deze stof beter in een alg. maatr. van bestuur ware verwerkt. Het antwoord der Regeering hierop was eenigzins ontwijkend en luidde, dat regeling bij alg. maatr. van bestuur zeer zeker mogelijk was, doch dat men het 2de lid, als houdende een uitzondering op het 1ste lid, in de wet heeft opgenomen, omdat het 1ste lid er nu eenmaal was.

Is dus om redenen van formeelen aard het artikel hier minder op zijn plaats, de inhoud — speciaal van het 2de lid — is evenzeer aan bedenking onderhevig.

Het eerste lid van art. 8 schrijft voor, dat het lijk van een geëxecuteerde „zonder militaire plechtigheid op eenvoudige wijze begraven wordt”.

Doet zich nu een der gevallen, voorzien in het 2de lid, voor, dan kan het lijk door den bevelvoerende officier worden afgegeven.

Waarom „kan worden” en niet „wordt”? Bij deze redactie toch zal de bevelvoerende officier bij zich zelf moeten overleggen, of hij het lijk af zal geven of niet. Tegen de facultatiefstelling van het afgeven van het lijk zijn ook in de 2de Kamer bezwaren gerezen; welke deze waren, is niet nader aangegeven (zie: Verslag 2de K.).

De bedoeling van den wetgever (zie: o.m. Versl. Milit. Comm. bij v. d. Hoeven en Collecte en v. Dijk pag. 21) schijnt geweest te zijn elke demonstratie bij de begrafenis te willen voorkomen. Men heeft daarom gemeend het afgeven van het lijk afhankelijk te moeten stellen van de overtuiging van den bevelvoerende officier of de begrafenis, welke nu niet vanwege de militaire administratie plaats vindt, al dan niet op eenvoudige wijze zal geschieden. In de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat volgens de wetten van 1879 het lijk altijd werd afgegeven, doch dat er zich omstandigheden kunnen voordoen, waarin het wenschelijk zou zijn, het lijk niet af te staan. Als antwoord op de vraag, wie met het afgeven belast moet worden, werd ingelascht: de bevelvoerende officier onder de noodige voorzorgen.

Indien nu den bevelvoerende officier een verzoek tot afgifte wordt gedaan, welke gedragslijn moet hij dan volgen?

Zijn het niet zeer vermogende nabestaanden of betrekkingen, die den ter dood gebrachte wenschen te begraven, dan zal de bevelvoerende officier niet lang weifelen en het lijk afgeven. Zijn de

nabestaanden echter menschen in bonis, of heeft de geëxecuteerde een machtig politiek lichaam achter zich, welks bestuur aanneemt voor de teraardebestelling te zorgen, met de heimelijke of openlijke bedoeling uit de plaatsgevonden hebbende executie politieke munt te slaan door een pompeuse begrafenis, dan zal de bevelvoerende officier zich wel twee malen bedenken voor hij tot afgifte van het lijk over zal gaan, immers de wet schrijft hem voor, dat hij in dat geval voorzorgen moet treffen, dat de begrafenis op eenvoudige wijze plaats heeft.

Er kunnen zich nu twee mogelijkheden voordoen: a) de bevelvoerende officier geeft het lijk niet af; dan is de kans groot, dat het, door den wetgever juist niet gewilde, gevolg intreedt en een relletje ontstaat met misschien als hoogtepunt een proces tegen den staat tot afgifte van het lijk, zoo de geëxecuteerde b.v. in zijn laatste wil iets over zijn begrafenis heeft bepaald. De afloop van zoo'n proces zal wel niet twijfelachtig zijn, immers de staat heeft geen recht op het lijk, hoogstens het recht om de wijze van begraven vast te stellen. ¹⁾

b) de bevelvoerende officier geeft het lijk wel af, doch dan legt de wet hem de verplichting op voorzorgen te treffen, dat de begrafenis op een eenvoudige wijze plaats zal vinden. Wat het begrip „eenvoudig” in dit geval wil zeggen, is niet duidelijk. Het beteekent iets anders dan „zonder militaire plechtigheid”, doch sluit niet uit een openbare begrafenis, met gebruik van lijkkoets, dragers en volgkoetsen (Collette en v. Dijk pag. 21). Elke demonstratie zal echter vermeden dienen te worden.

Stel nu het geval, dat de bevelvoerende officier zijn wetsplicht getrouw wil nakomen; hij zal dan beginnen met de nabestaanden of het bestuur in quaestie te verzoeken er voor te zorgen, dat de wijze van begraven eenvoudig zij. Hier beginnen de moeilijkheden al, daar een burger aan het verzoek van een militair geen gevolg behoeft te geven, zoodat de burger of het bestuur kan volstaan met eenvoudig te weigeren. ²⁾ Is de burger of het bestuur zoo beleefd „ja” te zeggen, doch niet van plan zich aan de gegeven belofte te houden, wat dan? Zal dan de bevelvoerende officier, wanneer hij zich ter contrôle op de begraafplaats bevindt, moeten zeggen: „Stop! die begrafenis is niet eenvoudig genoeg naar mijn oordeel”? Hulp inroepen bij de burgerlijke autoriteiten zal hem waarschijnlijk evenmin baten.

¹⁾ Dit lijkt ons toch onjuist. Art. 8 legt den Staat de verplichting op het lijk te begraven en daarmee wordt tevens de beschikking over het lijk gegeven. Men vergelijkte voorts nog: „Het recht op het stoffelijk overschot” in „De Rechtsstrijd” van 13 Februari 1930, 23e Jaargang no. 4.

Red. M.R.T.

²⁾ In dit geval zal, dunkt ons, de bevelvoerende officier eenvoudig weigeren om het lijk af te geven.

Overigens ziet de geachte schrijver de moeilijkheden wel wat zwaar in. Bovendien is de zaak gelukkig niet actueel.

Red. M.R.T.

Ik meen hiermede voldoende duidelijk te hebben aangetoond, dat art. 8 — zoo het ooit toegepast moet worden — in zijn tegenwoordige redactie onoverkomelijke moeilijkheden met zich mede zou brengen.

Het komt mij dan ook wenschelijk voor, dat dit art. te zijner tijd bij een eventueele herziening van het wetboek hieruit verdwijnt, en dat hiervoor op een andere plaats een andere regeling komt, een regeling, die zich volkomen zou kunnen aansluiten aan de andere voorschriften van art. 7 W. v. M. S.

De werking van art. 21 van het Wetboek van Militair Strafrecht in de praktijk.

door

Mr. R. J. BRUNNER.

Officier van administratie der 2e klasse bij de Zeemacht.

Ten aanzien van de door den Nederlandschen militairen rechter in Nederland opgelegde vrijheidsstraffen gelden de in het Wetboek van Strafrecht, de Gestichtenwet en Beginselenwet gegeven regelen. Slechts zijn bijzondere voorschriften betreffende den arbeid, het onderwijs en de tucht vastgesteld voor hen, die wegens een der in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijven veroordeeld werden tot gevangenisstraf zonder ontslag uit den militairen dienst. Aldus in het kort art. 10 M. Sr. en het Koninklijk Besluit van 7 Juli 1922 S. 436.

Ik laat deze voorschriften als voor het onderwerp, dat ik wil behandelen, van geen belang hier verder buiten beschouwing.

Volgens art. 21 M. Sr. kunnen veroordeelingen tot vrijheidsstraf, indien de gelegenheid ontbreekt om gebruik te maken van een voor de uitvoering daarvan *bestemd* gesticht of gebouw „in de gevallen en op de wijze bij algemeenen maatregel van bestuur aan te geven”, geheel of ten deele worden tenuitvoergelegd hetzij op eene plaats bestemd of geschikt tot het ondergaan van krijgstuhtelijke straf, hetzij in een strafgesticht in de koloniën of bezittingen van het Rijk.

Dit laatste zal in het meerendeel der gevallen geschieden bij veroordeelingen tot vrijheidsstraffen, uitgesproken door den Zeekrijgsraad te Soerabaja of door het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlandsch-Indië ¹⁾.

Blijkens art. 1 van het op art. 21 M. Sr. gebaseerde K. B. van 7-7-'22 S. 440 zijn het de navolgende gevallen, waarin bedoelde vrijheidsstraffen in een Nederlandsch-Indisch strafgesticht kunnen worden ten uitvoer gelegd:

¹⁾ In Suriname en Curaçao is geen blijvende Zeekrijgsraad.

1°. indien de veroordeelde is een uit de koloniën afkomstige inlandsche persoon;

2°. indien de veroordeelde niet is een uit de koloniën afkomstige inlandsche persoon doch tusschen de keerkringen is geboren en opgevoed (tenzij de ambtenaar, met de uitvoering belast, bepaalt dat hij tot het ondergaan der straf naar Nederland zal worden opgezonden);

3°. indien de werkelijke straftijd van den veroordeelde, die niet valt sub 1°. en 2°. , minder dan 8 maanden bedraagt en de hoofdstraf niet gepaard gaat met ontslag uit den militairen dienst;

4°. indien de hoofdstraf gepaard gaat met ontslag uit den militairen dienst en den veroordeelde door den Gouverneur-Generaal is vergund de straf in Ned.-Indië te ondergaan.

Het normale geval is, zooals ook de Memorie van Toelichting zegt, dat de door den Nederlandschen militairen rechter opgelegde vrijheidsstraffen ondergaan worden in Nederlandsche strafgestichten. Waar dan ook mogelijk wordt de hand aan dit principe gehouden. Dat is logisch en de justiciabelen hebben daar m.i. ook recht op. Echter blijft ook voorwaarde bij elke straf, dat zij snel geëxecuteerd wordt; dan alleen kan zij doel treffen.

Beide principes laten zich in het hier voorliggende geval niet vereenigen; vandaar dat de ondervolgende oplossing onder de bestaande omstandigheden wel noodzakelijk is.

Het overbrengen van Inlandsche marineschepelingen naar Nederland voor het ondergaan eener hun opgelegde vrijheidsstraf is uiteraard onmogelijk. Hetzelfde kan gezegd worden van het geval, hiervoor sub 2°. vermeld. Klimatologische factoren geven hierbij o.m. den doorslag.

Ook het naar Nederland overbrengen van den veroordeelde, bedoeld sub 3°. schijnt niet voor verwezenlijking vatbaar. Zijn straftijd is te gering om een transport naar Nederland loonend te doen zijn.

Voor het vierde geval zal den doorslag geven de omstandigheid of de veroordeelde na ommekomst van zijn straftijd middelen van bestaan heeft. Slechts de zekerheid, dat de veroordeelde na zijne invrijheidsstelling eene betrekking zal kunnen aanvaarden, zal aanleiding kunnen geven tot eene gunstige beschikking op een verzoek om de straf in Ned.-Indië te mogen ondergaan.

Generaliseerend kan men dus zeggen, dat de Inlandsche marineschepelingen steeds, de Europeesche beneden de 8 maanden (werkelijke straftijd!) de hun opgelegde vrijheidsstraffen in Indische strafgestichten ondergaan¹⁾. Deze wijze van executie (berustende op

1) De gevallen, waarin de Nederlandsche militair door den burgerstrafrechter tot vrijheidsstraf kan worden veroordeeld t.w. bij connexiteit (art. 81 Invoeringswet M. Sr. en Bijblad Stbl. N. I. 4809), overtreding van belastingvoorschriften, overtreding der Invaliditeitswet (art. 405) en bij vervolging terzake van delicten vóór hunne indiensttreding gepleegd, zijn als van te weinig praktisch belang hier buiten beschouwing gelaten.

art. 2 van meergenoemd K. B.²⁾ is echter — dit dient in het oog te worden gehouden — slechts „surrogaat”.

Art. 21 M. Sr. delegeert immers slechts voor het geval de gelegenheid tot executie van gevangenisstraf en hechtenis (vervangende hechtenis daaronder begrepen) in daartoe *bestemde* gestichten niet bestaat, aan den Koning de „bevoegdheid” regelingen te maken betreffende de wijze van uitvoering dier straffen. De Koning kan dus — wat ook geschied is — met één pennestreek een der fundamenten van ons straffenstelsel, de afzonderlijke opsluiting, vernietigen. Bij de totstandkoming van het artikel haastte de regering zich echter te verklaren, dat de in de plaats tredende wijze van uitvoering der straf den veroordeelde nimmer zwaarder mag treffen dan de normale wijze.

Of dit inderdaad het geval is, wil ik in de ondervolgende regelen nagaan.

Ingevolge artikel 2 van het K. B. van 7 Juli 1922 wordt de opgelegde gevangenisstraf, militaire detentie en hechtenis bij executie in Ned.-Indië ondergaan resp. als gevangenisstraf en hechtenis in eene der daarvoor bestemde inrichtingen aldaar.

Allereerst valt op, dat de militaire detentie — een vorm van hechtenis, die zich van de custodia honesta daarin onderscheidt, dat zij in afzondering wordt ondergaan en de veroordeelde verplicht is tot het verrichten van den hem opgedragen arbeid — als hechtenis wordt ondergaan.

En ofschoon deze straf in verband met het ontbreken van daarvoor geëigende gestichten in de praktijk niet wordt opgelegd, waardoor eene bespreking op het eerste gezicht geen nut schijnt te hebben, meen ik toch met het oog op het afwijkende karakter van de Indische hechtenis haar hier te moeten behandelen.

Wat toch is het geval? In afwijking van de daaromtrent in het Nederlandsche strafrecht in de artikelen 18—22 Sr. gegeven voorschriften bepalen de artt. 19, 24 en 26 Ind. Wetb. v. Sr., dat de tot hechtenis veroordeelde verplicht „is” tot het verrichten van den hem opgedragen arbeid en verplicht „kan” worden tot het verrichten van arbeid buiten de muren van het gesticht.

Slechts de rechter (de Indische!) kan bepalen dat dit laatste niet zal geschieden, evenals hij — wat ik om het moderne van den maatregel niet na kan laten hier terloops te vermelden — kan beslissen, dat den tot hechtenis of gevangenisstraf van ten hoogste een maand veroordeelde door het Hoofd van Plaatselijk Bestuur vergund kan worden de uren buiten den werktijd in vrijheid door te brengen.

Op één punt stemmen dus de militaire detentie en de Indische hechtenis belangrijk overeen nl. de verplichte arbeid, terwijl voorts

¹⁾ Dit artikel luidt: Indien overeenkomstig het voorgaande artikel de straf in Nederlandsch-Indië wordt ten uitvoer gelegd, wordt voor alle veroordeelden de opgelegde gevangenisstraf als gevangenisstraf, de militaire detentie of de hechtenis als hechtenis ondergaan in eene der daarvoor bestemde inrichtingen aldaar.

door het bepaalde bij art. 9 van Stbl. (Ind.) 1889 no. 124 voorkomen wordt, dat de Marineschepelingen buiten de gevangenis muren te werk worden gesteld. Dit laatste voorschrift was noodig, aangezien de Nederlandsche militaire rechter geenerlei bevoegdheid ontleent aan de Indische strafwet.

Het cardinale onderscheid ligt hierin, dat de Indische hechtenis (evenals de Nederlandsche) in gemeenschap wordt ondergaan; de militaire detentie wordt dus in het geval dat de rechter haar oplegt, wel zeer gedenatureerd. Hij bereikt er zeker het doel niet mede, dat men zich te bereiken heeft voorgesteld. De militaire detentie zou immers zijn een middel om de militairen zoo lang mogelijk buiten de gevangenis te houden; dit terwille van het noodzakelijk in den militairen kring gevorderde eergevoel. Bovendien moest deze straf vooral dienstbaar gemaakt worden aan het bijbrengen van militaire begrippen.

De militaire detentie draagt een zeer subsidiair karakter, nergens is zij imperatief als sanctie gesteld. Ingeval nl. krachtens het Wetboek van Militair Strafrecht gevangenisstraf kan worden uitgesproken, is de rechter bevoegd in plaats daarvan tot militaire detentie van ten hoogste twee maanden te veroordeelen.

Waar dus deze straf door de wijze, waarop zij ten uitvoer wordt gelegd, niet aan haar doel beantwoordt, blijft in Indië, indien de tuchtrechter zich om eenigerlei reden incompetent acht tot straffen, niets anders over dan hechtenis en gevangenisstraf¹⁾. De eerste onderwierp ik al aan een — zij het summiere — bespreking; de tweede is thans aan de orde.

Vooraf is het echter nuttig vast te stellen, dat ten aanzien van de uitvoering van de hechtenis in Ned.-Indië niet voldaan is aan de in de Memorie van Toelichting uitgesproken voorwaarde, dat de in de plaats tredende wijze van uitvoering der straf den veroordeelde nimmer zwaarder zal mogen treffen dan de Nederlandsche. Hier wordt evenals bij de gevangenisstraf een verkregen recht geschonden.

Immers het celsysteem is in het Nederlandsch-Indische strafstelsel onbekend. Zelfs de afzondering gedurende den nacht wordt er niet streng doorgevoerd. De eenzame opsluiting is daar een discipline straf, welke voor ten hoogste 8 dagen kan worden opgelegd. Het Wetboek van Strafrecht voor Ned.-Indië kent niet een bepaling als ons artikel 11. Het is trouwens vrij kort in zijn voorschriften omtrent de uitvoering der gevangenisstraf. Bepalingen daarover handelende zal men moeten zoeken in het Gestichtenreglement (G. R.) en de daarop gebaseerde huishoudelijke reglementen der verschillende gestichten.

De gevangenisstraf in Indië wordt door alle justiciabelen in gemeenschap ondergaan. Uitzonderingen daarop zijn er voor de militairen der zeemacht niet gemaakt. In strijd dus met artikel 9 en 11

¹⁾ Het verschil tusschen beide straffen ligt afgezien van de pistole en den maximum-duur slechts daarin, dat de met hechtenis gestrafte korteren en lichter arbeid verricht.

Sr. legt een Nederlandsche strafrechter een straf op, die het Nederlandsche strafrecht niet kent¹⁾.

Dat een deel der justiciabelen wel voelt, dat hun op deze wijze te kort wordt gedaan, dat hunne straf aldus verzwaaard wordt²⁾, is mij gebleken uit een aantal verzoeken van Inlandsche schepeelingen om hunne straf in de militaire strafgevangenis voor de Landmacht te Tjimahi te mogen ondergaan. Dat zij over één kam geschoren werden met de overige Inlandsche justiciabelen, stond hun niet aan.

Hunne verzoeken konden om redenen van administratieven aard niet ingewilligd worden. Er bestaan thans plannen om tot de oprichting te geraken van een aparte gevangenis voor ingevolge het W. v. M. Sr. tot gevangenisstraf veroordeelde Inlandsche schepeelingen. Blijft derhalve eene gelijke behandeling van terzake van overtreding van het Nederlandsche en Nederlandsch-Indische strafwetboek veroordeelden.

II

In welke gevangenis en op welke wijze worden nu de aan de militairen der zeemacht in Indië opgelegde vrijheidsstraffen ondergaan?

Bij de beantwoording van deze vraag dient men onmiddellijk onderscheid te maken tusschen de militairen van Europeeschen en Inlandschen landaard. Er is nl. in Indië slechts één Centrale gevangenis voor mannelijke Europeesche gestraften (thans te Semarang; binnenkort over te brengen naar Bandoeng) naast meerdere gestichten voor Inlandsche justiciabelen. In de laatste is soms wel gelegenheid voor opname van Europeanen voor korten duur — zooals in de Landsgevangenissen te Soerabaja, Meester Cornelis, Medan en Padang — maar de bestemming van deze gestichten is dit niet. In de eerste plaats dienen zij voor het insluiten van Inlandsche justiciabelen (daaronder te verstaan zij, wier competente rechter de Inlandsche rechtbanken zijn).

Worden deze laatsten volgens bepaalde regelen gedistribueerd over de diverse gestichten, de Inlandsche militairen der zeemacht, die tot gevangenisstraf *zonder* ontslag uit den militairen dienst zijn veroordeeld, plegen te worden opgenomen in 's Lands gevangenis te Soerabaja (evenals de Eur. militairen, die eene gevangenisstraf van een maand of minder moeten ondergaan).

De overige Inlandsche schepelingen worden nog weer in twee

¹⁾ Ingevolge art. 12a Sr. zal in Nederland opsluiting in gemeenschap beneden 5 jaar ook mogelijk worden; vgl. voor een proef met beperkte gemeenschap de circulaire M. v. Just., afgedrukt in W. 12044.

²⁾ M.i. is hier, waar de betrokkenen geen keus hebben, sprake van verzwaring. Het is jammer, dat de Regeering hare opmerking in de M. v. T. niet in een wetsvoorschrift belichaamde. Thans zal het O.M. zelfstandig moeten beslissen, wanneer men van verzwaring kan spreken. (Geeft hier van der Voo's „Cel of gemeenschap" eenig licht?)

categorieën gesplitst al naar gelang hun naast het ontslag uit den militairen dienst een gevangenisstraf van een jaar of minder, en van meer dan een jaar is opgelegd.

De eerstbedoelden ondergaan hun straf ter plaatse, waar zij zich bij de executie van het vonnis bevinden, de laatste worden opgezonden naar Soerabaja, waar zij in het zgn. doorgangshuis gedistribueerd worden over de diverse gestichten, dan wel bepaald wordt dat zij te werk worden gesteld bij het leger, de mijnen enz.

Omtrent de wijze, waarop de Europeesche en Inlandsche militairen de hun opgelegde vrijheidsstraf ondergaan geeft het G. R. (Ind. Stbl. 1917 no. 708) regelen, (in tegenstelling met de militairen der landmacht is dit reglement op hen van toepassing).

Deze toepasselijkheid brengt met zich mede, dat zij in de gestichten aan dezelfde bepalingen van huishoudelijken aard onderworpen zijn als de overige gevangenen.

Blijkens art. 36 van het mij ten dienste staande exemplaar Gestichten-reglement (opgenomen in de door het Hoofdkantoor van Gevangeniswezen samengestelde „Bepalingen betreffende het gevangeniswezen”) worden militairen en burgerpersonen steeds ten strengste afgezonderd. In de praktijk komt hiervan in verband met de tewerkstelling in gemeenschap niet veel terecht.

Elk der Indische gevangenispenitentiën omvat nl. één of meer groote bedrijven: 's Lands gevangenis te Soerabaja b.v. heeft een meubelmakerij, zadelmakerij, vertinnerij, kleermakerij en smederij, die te Pekalongan een drukkerij, binderij en cocosvlechterij, die te Djocja een schoenmakerij. Want vóór alles staat bij het Indische gevangeniswezen op den voorgrond, dat de arbeid productief zij¹⁾. Jaarlijks worden de orders der diverse departementen van algemeen bestuur over de verschillende strafgestichten verdeeld, bestellingen voor particulieren worden sedert kort niet meer uitgevoerd (vgl. 57 e.v. G.R.).

Dat het geregeld produceeren dezer staatsfabrieken zijne eigenaardige moeilijkheden heeft, ligt voor de hand. Immers ook na uitschifting van een zeker percentage non-valeurs, die men slechts voor de meest eenvoudige werkzaamheden als mandenvlechten, het pluizen van goed of het maken van steenslag kan gebruiken, houdt men meerendeels ongeschoolde werkkrachten over. De burgergevangenen van Inlandschen landaard behooren meestal tot het landbouwende deel der bevolking, de militairen verstaan met uitzondering van de technici onder hen geen vak. Toch zijn de industrieele resultaten, naar ik hoorde, zeer goed.

Wat het opvoedkundige aangaat moet het oordeel minder gunstig luiden. Voor een deel is daaraan m.i. schuld het ontbreken van de afzondering gedurende den nacht voor de Inlandsche gevangenen.

¹⁾ Cf. 59 sub 5° en 6° G.R. en art. 2 van de beschikking van den Directeur van Justitie van 20-5-10 no. 6240, luidende: Het doen verrichten van ambachtswerk strekt in hoofdzaak tot praktische opleiding van de gestraften voor verschillende ambachten en wordt in de eerste plaats dienstbaar gemaakt aan de vervaardiging en herstelling van artikelen, benodigd voor 's Lands dienst.

Deze vangt reeds te 6 uur aan. De werkzaamheden eindigen ten 4 u. 30 n.m. (althans te Soerabaja) en beginnen den volgenden morgen weer te 6 u. 30 v.m.

Om den ongunstigen invloed, dien een dergelijke gemeenschappelijke opsluiting op de betrokkenen heeft, eenigszins te verminderen, is het streven erop gericht de gevangenen zoo intensief mogelijk te werk te stellen en worden zij steeds met 3, 5 of meer tegelijk opgesloten.

Voor een ander deel ligt het — veronderstel ik — hieraan, dat de Inlander van nature zeer conservatief is. Hij is en blijft ook het liefst landbouwer. Het ambacht, dat hem in de gevangenis dikwijls grondig geleerd is, laat hij, eenmaal ontslagen, meestentijds direct weer liggen om zijn oude beroep weder op te vatten.

Echter een positief oordeel is niet mogelijk; daarvoor zijn de Indische gevangenen nog te overbevolkt¹⁾ en is er te weinig geschoold personeel, terwijl ook het instituut der reclasseering van te recenten datum is om te kunnen constateeren, hoe de werking van het Indische gevangenisregime is.

Wel is als voorloopig oordeel te geven, dat de Europeesche gestraften over het algemeen minstens even moeilijk een bestaansbron vinden als in het moederland. De kleinere afmetingen der Indische maatschappij en de grootere ruchtbaarheid (waaraan ook de pers door zijne verslagen, dikwijls met naam en toenaam debet is), die het misdrevene daardoor krijgt, zijn daaraan veelal schuld. Anders is het met de Inlandsche gestraften.

Een vergrijp tegen de bestaande orde wordt den betrokkenen in de Inlandsche maatschappij lang niet zoo zwaar aangerekend.

Wat nu de doelmatigheid der in Indië op de militairen der zee-macht toegepaste gevangenisstraf aangaat, deze is zoo mogelijk nog minder dan die van de in Nederland opgelegde. Daar afzondering, hier gemeenschap. Leert men in Nederland weinig of niets bij het bestaande celsysteem, hier wordt den militair-niet ambachtsman een beroep bijgebracht, waaraan hij bij terugkeer in de militaire maatschappij niets heeft. Daarentegen verleert hij, hetgeen hij juist noodig heeft. Niet alleen zijne militaire bekwaamheden zullen achteruit gaan, maar ook zijn militaire aard zal door de gemeenschappelijke opsluiting met burger-veroordeelden zeker niet verbeteren. En daarvoor sluiten wij hem juist op! Want de hoofdschotel²⁾ der door den militairen rechter te berechten zaken bestaat

¹⁾ Tijdens een bezoek, dat ik bracht aan 's Landsgevangenis te Soerabaja bedroeg het aantal ingesloten en circa 2000; daarover is de algemeene leiding opgedragen aan een directeur en een onderdirecteur, voor het industriele deel hunner taak bijgestaan door de chefs der werkplaatsen.

Het in art. 9 van het huishoudelijk reglement dezer gevangenis bepaalde, dat de directeur voorzoover daartoe gelegenheid bestaat de gevangenen, vooral gedurende de eerste dagen van hun verblijf aandachtig moet doen nagaan, teneinde met hun stemming en geaardheid zooveel mogelijk bekend te worden, is waarschijnlijk niet voor niets zoo voorzichtig geredigeerd!

²⁾ In 1927, 70 %.

uit tekortkomingen op specifiek militair gebied, waarbij de delinquent heeft blijk gegeven nog niet voldoende doordrongen te zijn van den militairen geest. Desertie, dienstweigering, insubordinatie, schending van diverse dienstplichten zijn er de specimina van.

Doel bij de bestraffing van plegers dezer delicten zal moeten zijn hun betere militaire begrippen bij te brengen, en dit bereikt men niet door eene vergelding zonder meer.

Het is daarom hoog tijd, dat er in Indië een afzonderlijk strafgesticht voor de militairen der zeemacht komt en dan niet alleen voor veroordeelden terzake van overtreding van het militaire strafrecht maar voor allen! Het bepaalde in de artikelen 11, 12 en 26 — 34 M. Sr. omtrent de militaire detentie en de plaatsing in eene strafklasse, zoomede het voorgeschrevene in art. 18 — 24 W. K. aangaande de plaatsing in eene tuchtklasse, behoeft dan ook geen doode letter meer te zijn.

Moet de Militaire Pensioenraad een uitspraak van den Militairen Geneeskundigen Dienst omtrent de ongeschiktheid voor den dienst van een militair, die voor de toekenning van pensioen in aanmerking wordt gebracht, onvoorwaardelijk aanvaarden?

door

J. VENNIK.

Hoofdcommies bij het Departement van Defensie.

De artikelen, welke onder bovenstaand hoofd in deel XXIV (blz. 544) en in deel XXV (blz. 195) van dit tijdschrift eene plaats hebben gevonden, mogen te dezer plaatse gevolgd worden door eene nadere beschouwing ter zake.

De strekking dezer artikelen is om aan te toonen, dat de Militaire Pensioenraad bevoegd zou zijn om in alle gevallen, waarin 's Raads advies wordt gevraagd nopens de aanspraken op pensioen van een ontslagen militair, een onderzoek in te stellen naar de juistheid van de voor de pensioenaanspraken aangegeven gronden. Met name wordt dan genoemd de ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst uit hoofde van ziels- of lichaamsgebreken, welke door gemeld college nader zou mogen worden onderzocht, en tot steun van deze meening wordt een uitvoerig beroep gedaan op de historie eerst van de totstandkoming van de Wet van 21 Maart 1896 (Staatsblad No. 50) en vervolgens van de wording van art. 5 der Pensioenwetten voor de zee- en de landmacht 1902.

De aanleiding tot het instellen van den Militairen Pensioenraad ligt inderdaad — zooals in het eerste artikel wordt betoogd — in geschillen over de toepassing der destijds geldende militaire pen-

sioenwetten van 1851 tusschen de Ministers van Oorlog en van Marine eenerzijds en de Algemeene Rekenkamer anderzijds. Men krijgt uit het artikel den indruk, dat de oorzaak van het geschil telkenmale gelegen zou zijn geweest in het feit, dat de betrokken Minister den gewezen militair wèl, de Rekenkamer hem daarentegen nièt ongeschikt achtte voor den dienst, maar zóó stonden de zaken geenszins. Bij een 5-tal wetten zijn de gerezen geschillen beslecht en van de 15 pensioenen, waarom het hier ging, was er niet één, met betrekking waartoe de Rekenkamer twijfel opperde aan de rechtmatigheid van de afkeuring. Wel bracht de Kamer bezwaar in tegen ééne pensionneering ter zake van lichaamsgebreken, echter NIET omdat zij den daarbij betrokkene voor den militairen dienst wèl geschikt achtte, maar omdat zij in het aan de orde zijnde geval eene overtreding zag van het bepaalde bij art. 28, juncto art. 2 der Militaire Pensioenwet van 1851, aangezien de gepensionneerde in onmiddellijke aansluiting aan zijn militairen dienst eene functie als burgerlijk rijksambtenaar had aanvaard. Overigens waren van de 15 pensioenen, hiervoren bedoeld, er 3 verleend ter zake van langdurigen dienst en waren er voorts niet minder dan 11 rijksweduwenpensioenen onder. Mogen dus de aan het oordeel der Volksvertegenwoordiging onderworpen pensioenquaesties bij haar het verlangen hebben doen ontstaan naar de instelling van een college, welks adviezen zouden medewerken om geschillen tusschen Kroon en Rekenkamer als toen aan de orde waren, zooveel mogelijk te voorkomen, voor de in het hier besproken artikel geuite meening als zou de instelling van den Militairen Pensioenraad hebben moeten dienen om lichtvaardige afkeuringen te voorkomen, bestaat geen enkele goede grond.

Trouwens, de steller van het artikel, die goed op de hoogte is van den gang van zaken sedert de instelling van den Militairen Pensioenraad, zal zich stellig herinneren, dat de rapporten van den Militair-geneeskundigen Dienst, dienende tot staving van pensioen-aanspraken, onder vigueur van de militaire Pensioenwetten van 1851 geheel anders waren ingericht dan sedert 1 Maart 1903, toen de wetten van 1902 in werking traden. Voorheen toch deed de Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst eene *uitspraak* omtrent *de wijze van ontstaan* der geconstateerde gebreken en het zijn voornamelijk deze uitspraken geweest, welke hebben geleid tot de instelling van den Militairen Pensioenraad. En de geheele discussie tusschen Minister Bergansius en onderscheiden Tweede Kamerleden bij de behandeling van art. 5 der nieuwe Pensioenwetten over het woord „erkend” liep dan ook niet over de vraag, of de afkeuring zelve aan het oordeel van den Pensioenraad al dan niet zou worden opgedragen, maar of de Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst *al dan niet zijn uitspraak omtrent de wijze van ontstaan der geconstateerde gebreken zou blijven doen*. Minister Bergansius heeft het op 12 Maart 1902 in de Tweede Kamer zoo duidelijk gezegd: „*De Militaire Pensioenraad laat echter de daadzaak onaangetast; deze is geconstateerd; de raad behandelt*

alleen de quaestie van het al dan niet ontstaan in en door den dienst." (Handelingen, blz. 1031), en zoo is dan ook de uiteindelijke beslissing geweest. Vandaar dan ook, dat van 1 Maart 1903 af (datum van inwerkingtreding van de nieuwe militaire pensioenwetten van 1902) de Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst de geneeskundige rapporten betreffende afgekeurde militairen slechts voorziet van zijn *visum*, zonder meer.

Ware de Militaire Pensioenraad echter ingesteld met de uitdrukkelijke bedoeling om tevens te waken tegen afkeuringen op onvoldoende gronden — gesteld al dat die ooit plaats vinden of hebben plaats gevonden — dan zou de Raad zijne taak alleen dan op de juiste wijze vervullen, indien hij kennis nam van *alle* geneeskundige rapporten betreffende afkeuring van militairen. Maar hoe ware het dan te verklaren, dat de Raad ongeveer 2 à 3 jaar na de invoering van de pensioenwetten van 1902 *eigener beweging* verklaarde, geen prijs te stellen op kennisname van den inhoud van de rapporten nopens de ongeschiktverklaring van die militairen, welke zonder eenigen twijfel geen aanspraak op pensioen zouden hebben? De Raad zou toch niet licht stappen gedaan hebben om aan het doel, waarvoor hij z.i. onder meer in het leven was geroepen, niet langer te beantwoorden?

Bovendien, als de Raad bevoegd was om een oordeel uit te spreken nopens het al dan niet bestaan van ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst uithoofde van ziels- of lichaamsgebreken, dan zou eenzelfde bevoegdheid toch ook hebben moeten bestaan ten aanzien van *andere* rechtsgronden voor pensioen. In dezen gedachtengang ware het onbestaanbaar, dat ter zake van het weigeren van een verlenging van dienstverband (reëngagement) recht op pensioen zou ontstaan als voor die weigering de machtiging van den Minister van Oorlog (Marine) slechts ware verkregen. Dan zou toch 's Raads machtiging, of althans 's Raads instemming met die machtiging, in de wet als eisch moeten zijn gesteld. En de *ministerieele* machtiging voor de weigering van een reëngagement is nog wel bij amendement in de wet gebracht!

Wat er heeft plaats gehad zoowel vóór de totstandkoming van de Wet van 21 Maart 1896 (Staatsblad No. 50) tot instelling van den Militairen Pensioenraad, als vóór de invoering van de Pensioenwetten voor de zee- en de landmacht van 1902, levert dus hoegenaamd geen steun op voor 's Raads meening, dat bij het beoordeelen van de pensioensaanspraken van een militair ook het feit der afkeuring op zichzelf nog een punt van overweging voor den Raad mag uitmaken.

Is het dan anders geworden met de invoering van de Pensioenwetten voor de Zee- en de Landmacht (*Staatsblad* 1922, Nos. 65 en 66)? Toen toch is de Wet van 21 Maart 1896 (*Staatsblad* No. 50) komen te vervallen en werden de rechten en bevoegdheden van den Militairen Pensioenraad in de pensioenwetten zelve omschreven; waar die omschrijving niet onbeteekenend anders luidt dan in

de Wet van 1896, heeft dus volop gelegenheid bestaan om klaar en helder tot uitdrukking te brengen wat dan toch eigenlijk de bedoeling naar de lezing van den Militairen Pensioenraad was geweest.

De taak van dien Raad werd n.l. in de wet van 1896 omschreven als volgt:

„In de gevallen, waarin op grond van de wetten betreffende de pensioenen en onderstanden van het personeel in artikel 1 genoemd en van de weduwen en weezen van dat personeel eene aanvraag tot het verleenen of verhoogen van pensioen of onderstand wordt ingediend, onderzoekt de Raad de aanvraag en brengt, binnen veertien dagen nadat zij te zijner kennis is gekomen, advies uit omtrent het daaraan te geven gevolg.”, en

„In de gevallen, waarin volgens de bepalingen der in artikel 2 bedoelde wetten het verleenen van pensioen of onderstand geschiedt zonder aanvraag van den belanghebbende, wordt, alvorens het daartoe noodige voorstel aan Ons wordt ingediend, omtrent het bedrag van het toe te kennen pensioen of den toe te kennen onderstand, door den betrokken Minister het advies ingewonnen van den Militairen Pensioenraad, die dit uitbrengt binnen veertien dagen na ontvangst van de uitnoodiging daartoe.”

Art. 46 der Pensioenwet voor de Landmacht (*Staatsblad* 1922, No. 66) daarentegen zegt:

„Omtrent de aanspraken op pensioen, de berekening en de regeling van pensioen, alsmede omtrent de herziening van een reeds toegekend pensioen van een militair of gewezen militair en diens nagelaten betrekkingen, wordt in elk daartoe dienend geval aan Ons advies uitgebracht door den Militairen Pensioenraad.”

Bij vergelijking van beide teksten valt ons op, dat de laatste ruimer gesteld schijnt dan de eerste. Echter is in art. 1 van laatst-aangehaalde wet bepaald, dat aan militairen van de landmacht eerst pensioen kan worden verleend „na bekomen ontslag”. Hieruit volgt dus, dat men eerst tot een beoordeeling van pensioensaanspraken kan komen als de belanghebbende reeds den dienst heeft verlaten, of dat het althans vaststaat, dat hij op een aangegeven datum den dienst zal verlaten, m.a.w. *de ontslagdaad moet zijn verricht*.

Neen, zegt de Militaire Pensioenraad, aldus mag de gang van zaken *niet* zijn, want dan wordt gepraejudicieerd op het nog door mij uit te brengen advies nopens de pensioensaanspraken van den belanghebbende. Een burgerambtenaar wordt toch ook van wege den Pensioenraad eerst onderzocht nopens zijne eventueele ongeschiktheid voor zijne functie en als die ongeschiktheid ook werkelijk voor dat college vaststaat, dan, maar ook eerst dan, volgt het ontslag, omdat alleen op deze wijze 's mans pensioensaanspraken veilig kunnen worden gesteld.

Hier blijkt, waarom het feitelijk gaat: de Militaire Pensioenraad beschouwt zichzelf als de gelijke van den Pensioenraad, ingesteld

bij de Pensioenwet 1922 (*Staatsblad* No. 240), en die opvatting is onjuist. Terwijl het laatste college zelfstandig *beslist*, is het eerste ten opzichte van de Pensioenwetten voor land- en zeemacht (NIET ten opzichte van de toepassing van de Militaire Weduwenwet 1922) niets anders dan een *adviseerend* college, dat voor de *beslissingen* in zake pensioensaanspraken van militairen geene verantwoordelijkheid draagt. Dáárom moet de Pensioenraad zich uitspreken over het feit of een ambtenaar al dan niet ongeschikt is voor zijne functie vóór het ontslag van den belanghebbende, wil deze met betrekking tot zijne pensioensaanspraken veilig zijn gesteld, en dáárom is het volkomen logisch, dat, waar de Kroon ten opzichte van het recht op pensioen van een militair beslist, te Haren genoegen de ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst moet worden vastgesteld en dat de Militaire Pensioenraad de geconstateerde ongeschiktheid en het daaruit voortvloeiende ontslag als daadzaak heeft te erkennen.

Wij mogen nu nog eens de vraag stellen: is er in dezen gang van zaken iets, dat aan de uitspraken van den militair-geneeskundigen dienst een bindend karakter verleent? Niets voor dengene, die geroepen is tot beslissen in pensioenzaken van militairen. Voor een officier berust de bevoegdheid tot al dan niet ongeschiktverklaring als gevolg van het bepaalde in de Grondwet en in de Bevorderingswetten voor land- en zeemacht 1902 bij de Kroon; voor den militair beneden den rang van officier berust die bevoegdheid bij den Minister op grond van art. 7 van het Koninklijk besluit van 11 Mei 1922 (*Staatsblad* no. 279). Bestaat twijfel aan de verklaring van de geneeskundige commissie, dat zij een militair ongeschikt acht voor de verdere waarneming van den militairen dienst, dan kan zoowel de belanghebbende als de Minister een herhaald geneeskundig onderzoek gelasten. Maar in het geval, dat aanleiding gaf tot het schrijven van de hier besproken artikelen, bestond bij den Minister die twijfel niet en ook belanghebbende heeft geen gebruik gemaakt van zijn recht om herkeuring te vragen, zoodat ontslag *moest* volgen. Is daarmee de betrekking van geneeskundig adviseur van den Militairen Pensioenraad eene sinecure geworden? Neen, geenszins. Want de Raad heeft volledige vrijheid om te beoordeelen, of ten aanzien van een afgekeurd militair het bepaalde onder 2°. *a*, onder 2°. *b*, onder 2°. *c* of onder 3°. van artikel 2 van toepassing kan worden geacht en daarbij kan het college voorlichting van een deskundige van noode hebben. Van weder-invoering van het woord „erkend” in de wet — zij het niet letterlijk, maar dan toch in de practijk —, zooals aan het slot wordt opgemerkt, kan niet anders worden gezegd, dan dat zulks in de verbeelding van den steller der beide artikelen bestaat.

N a s c h r i f t v a n d e R e d a c t i e:

Onze gewaardeerde medewerker, van wiens hand de beschouwingen waarvan bovenstaand opstel eene bestrijding bevat, af-

komstig zijn, merkt naar aanleiding daarvan nog het navolgende op:

Ik betuig gaarne mijn dank aan de Redactie, dat zij de bijdrage van den Heer Vennik alvorens die te plaatsens, aan mij, den steller der bestreden artikelen, ter inzage zond.

De Heer Vennik dwingt mij, met een kort woord op zijn artikel in te gaan, waar hij, zij 't dan ook niet met zoovele woorden, mijn stukje in Deel XXIV (blz. 544) een tendentius karakter aanwrijft. De kwestie zelve, in de artikelen behandeld, is reeds van te ouden datum en over haar is reeds zooveel geschreven (zij 't dan ook niet publiek), dat de Heer Vennik noch ik de illusie kan hebben, dat wij de kloof, welke ons in dit opzicht verdeeld houdt, kunnen overbruggen. Ik zal daartoe dan ook hier geen moeite doen, maar waar de Heer Vennik schrijft, dat in mijne artikelen de instelling van den Militairen Pensioenraad uitsluitend werd gezocht in het feit, dat de betrokken Minister den gewezen militair wèl, de Rekenkamer hem niet ongeschikt achtte, daar verklaar ik gaarne, dat dit niet door mij zoo is bedoeld, maar ook niet is gezegd. Wèl moet ik uitdrukkelijk volhouden, dat de Militaire Pensioenraad *mede* in het leven is geroepen om lichtvaardige afkeuring te voorkomen en dat dit volkomen ligt opgesloten in de woorden van het toenmalig lid der IIe Kamer, den Heer Mr. J. D. Veegens, waar deze zeide:

„Het beroep op de Ministerieele verantwoordelijkheid, waarmede de Regeering zich in 1851 van de zaak afmaakte en dat de vorige Minister van Oorlog ook voor zijne rekening nam, is in deze van geen beteekenis. Tegen geheel subjectieve opvattingen en wetsuitleggingen wordt de militair door de ministerieele verantwoordelijkheid volstrekt niet gewaarborgd, . . . enz.”

„Het middel om te voorkomen, dat. . . is de instelling van een pensioenraad, op wiens advies de pensioenen zullen zijn te verleen, enz.”

Overigens behoeft door mij niets aan den inhoud mijner artikelen te worden toegevoegd; slechts vermeld ik ter verduidelijking speciaal van hen, die de Kamerstukken niet in hun bezit hebben, even woordelijk den inhoud der amendementen, genoemd op blz. 549 deel XXIV:

Mr. Fokker: „Aangaande het ontstaan en den aard der verwondingen. . . , alsmede aangaande de gevolgen voor wat de geschiktheid betreft tot verdere waarneming van den militairen dienst, wordt een militair-geneeskundig onderzoek ingesteld. . . enz.”

Jhr. Mr. de Savornin Lohman: „in art. 5 de woorden: volgens deze wet recht gevende op pensioen alsmede op wijziging” te vervangen door: „waarop krachtens deze wet beroep wordt gedaan, ter verkrijging van pensioen”. De bedoeling van dit amendement is, te doen uitkomen, dat het geneeskundig onderzoek niet heeft te loopen over de vraag, of de verwondingen enz. recht geven op pensioen, *maar alleen welke de aard en de oorzaak dier verwondingen zijn en waarin zij bestaan.*

Kan het duidelijker?

Dat dit alles niet afdoet aan het feit, dat de Militaire Pensioenraad een adviseerend college is, dat zich geenszins, zooals de Heer Vennik veronderstelt, de bevoegdheden van een rechtsprekend orgaan wil aanmatigen, is duidelijk. Afwijking van adviezen is uit den aard der zaak geoorloofd. Maar het College vraagt wèl de gelegenheid om goede adviezen, ook op het terrein der geneeskunde, te kunnen geven.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

Bijzondere voorwaarden op te leggen aan voorwaardelijk veroordeelden die waarschijnlijk militair worden

door

C. J. G. L. VAN DEN BERG VAN SAPAROEIA,
gepens. Ritmeester der Huzaren, Secretaris der Afd. Arnhem Z.V.

Dezer dagen stond voor een van de Gerechtshoven in hooger beroep terecht een jonge man, die aan een der stations opruiende geschriften (het communistisch militaire zakboekje) had uitgedeeld aan militairen, die daar met een trein aankwamen.

Het was weer de oude geschiedenis. „De groote bazen”, zooals de Procureur-Generaal het uitdrukte, bleven achter de coulissen en lieten een jongen kerel, die liever ging voetballen dan lid te blijven van een Afdeling der Communistische Jeugd-Internationale, de kastanjes uit het vuur halen.

Hiertegen nam het O.M. krachtig stelling en hoe wenschelijk het ook ware, dat hier een voorbeeld werd gesteld — de Staat moet nu eenmaal op zijn leger als machtsmiddel kunnen rekenen, als het mocht gaan om het behoud van de maatschappelijke orde — zoo hield de Procureur-Generaal, zeer sympathiek, toch rekening met de omstandigheid en vroeg voor dit slachtoffer van onverantwoordelijk handelende individuen een voorwaardelijke straf van 2 maanden, waartoe hij ook door de Rechtbank veroordeeld was, doch thans met de speciale bepaling, „dat, indien verdachte straks in dienst komt en hij krijgt straf, dat dan de 2 maanden straf ten uitvoer zullen worden gelegd”.

Aldus stond het in het courantenverslag, hetgeen wel niet geheel juist zal zijn, want het is immers aan den Rechter om uit te maken of de straf moet worden ten uitvoer gelegd of niet en het zou toch ook niet aangaan dezen man zijn 2 maanden te laten uitzitten, naar aanleiding van een lichte straf b.v. voor slordigheid op zijne kleeding, of voor het des avonds een paar minuten te laat terugkeeren in de kazerne, overtredingen, welke niet de minste aanleiding geven tot het vermoeden, dat hier zijne communistische, anti-militaire gevoelens weder boven komen.

Op welke wijze de Procureur-Generaal deze voorwaarde dan moge hebben ingekleed, stellig zullen de militaire autoriteiten, waar de handelingen van dezen verdachte funest kunnen zijn voor de krijgstuicht, er in de hoogste mate erkentelijk voor wezen, dat hier gedacht werd aan het militaire belang.

In dit verband zou ik er eens op willen wijzen, dat dit laatste blijkbaar veelal door den burgerrechter uit het oog wordt verloren.

Er gingen mij vele vonnissen van voorwaardelijk veroordeelden door de hand, doch ik kan mij niet herinneren daarin ooit te hebben aangetroffen de voorwaarde genoemd in artikel 15 van het Wetboek van militair Strafrecht (W. M. S.) voor het geval de man in dienst komt, welke voorwaarde juist in het militaire belang in dit wetboek is opgenomen voor hen, die in dienst zijnde, voorwaardelijk veroordeeld worden.

Dit artikel luidt:

„Bij het bevel, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht, wordt als algemeene voorwaarde steeds mede gesteld, dat de veroordeelde die militair is, zich niet schuldig zal maken aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder artikel 2, n°. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, noch aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder artikel 2, n°s 2—6 van die wet”.

In mijn boekje „*De Voorwaardelijke veroordeeling en hare toepassing ten aanzien van Justitiabelen die militair zijn of worden*”¹⁾, hetwelk niet alleen voor militairen maar ook voor burgers bestemd is en waardoor ik hoopte een goede samenwerking te bevorderen tusschen burger- en militaire autoriteiten en tusschen deze en de toezichthouders, zette ik op blz. 52 en volgende uiteen, hoezeer het gewenscht is, dat deze zoogenaamde algemeene militaire voorwaarde steeds als bijzondere voorwaarde wordt opgelegd voor het geval de voorwaardelijk veroordeelde in werkelijken militairen dienst mocht komen.

Voor zoover dit wenschelijk is in het militaire belang moge ik naar die bladzijden verwijzen en hier liever, hetgeen den burgerrechter wellicht nog meer zal interesseeren, trachten duidelijk te maken, welk nadeel er kan voortvloeien uit het niet stellen van deze voorwaarde met betrekking tot het algemeen maatschappelijk belang.

In art. 15 W.M.S. worden uit de wet op de Krijgstucht (W.K.) twee soorten krijgstuchtelijke vergriepen genoemd, n.l. die onder artikel 2, N° 1 (de eigenlijke) en die onder artikel 2 N°s 2—6 (de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergriepen).

Deze laatste nu zijn feitelijk, bij verschillende wetten vastgestelde strafbare feiten, zoodat de voorwaardelijke veroordeelde, die deze feiten *als burger* pleegt, daardoor de algemeene voorwaarde van art. 14a W. v. S. overtreedt, waardoor na zijne onherroepelijke veroordeeling, alle maatregelen van art. 14 f W. v. S. en volgende tegen hem genomen kunnen worden.

Bedrijft hij echter eenzelfde feit gedurende zijn militairen dienst en acht de tot strafen bevoegde meerdere dit van zoodanigen lichten aard, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, dan krijgt hij een disciplinaire straf en al heeft hij nu evengoed de algemeene voorwaarde overtreden, zoo moet men hem

1) Uitgave van het Nederlandsch Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen te Amsterdam en van Mouton & Co., 's-Gravenhage.

Zie ook M.R.T. Deel XXI, blz. 90-149, 159, 257 en 447, in het bijzonder blz. 134.

toch verder vrij uit laten gaan, want door de krijgstuchtelijke afdoening is er geen onherroepelijke veroordeeling en ook geen nieuwe uitspraak als in art. 14f W. v. S. bedoeld.

Dat dit zeer bedenkelijk is moge uit het volgende voorbeeld blijken.

Een burger wordt wegens mishandeling voorwaardelijk veroordeeld en in dienst maakt hij zich wederom schuldig aan dit feit van art. 300 W. v. S. (1e lid), één van de, met name genoemde, oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, waarvoor hij krijgstuchtelijk gestraft wordt.

Nu moge deze mishandeling nog zoo licht zijn, men kan gerust aannemen, dat zij voortvloeide uit dezelfde bedenkelijke gezindheid als het strafbare feit, voor hetwelk hij voorwaardelijk veroordeeld werd en onder gewone omstandigheden zou het O.M. na de onherroepelijke strafbaarverklaring wegens het nieuwe feit zeker ernstig overwegen of er aanleiding is voor het doen der kennisgeving met vordering van art. 14f W. v. S., thans staat het totaal machteloos, het komt zelfs niets van deze overtreding te weten en de veroordeelde ontgaat zijn verdiende straf.

Bij het plegen van een ernstig eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp doet zich precies hetzelfde voor en toch kan ook dit van dien aard zijn, dat het toedienen van een waarschuwing of het ten uitvoer leggen van de straf alleszins gerechtvaardigd zoude zijn.

Dit kon nu allemaal voorkomen worden, wanneer de burgerrechter ook maar de algemeene militaire voorwaarde zou willen opleggen voor den tijd, welken de voorwaardelijk veroordeelde in werkelijken militairen dienst mocht doorbrengen. Immers dán heeft hij door het plegen van één der in art. 15 W. M. S. genoemde krijgstuchtelijke vergrijpen, deze voorwaarde overtreden en kan het O.M. desgewenscht het noodige verrichten.

Of dit dan wel kennis zou krijgen van dit vergrijp?

Artikel 27, Titel III der Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling zegt:

„Van elke onherroepelijk geworden krijgstuchtelijke bestraffing van een voorwaardelijk veroordeelden militair, te wiens aanzien de algemeene voorwaarde is gesteld, als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair strafrecht, doet diens commandeerende Officier onverwijld mededeeling aan het openbaar ministerie bij het gerecht, dat de voorwaardelijke veroordeeling heeft uitgesproken, welk openbaar ministerie onverwijld Onzen Minister verwittigt.”

Verstaat men nu onder „een voorwaardelijk veroordeelden militair” iemand, die als militair, dus door den krijgsraad, voorwaardelijk veroordeeld is, dan zou art. 27 niet toepasselijk zijn, maar aangezien men toch wel niet zal kunnen tegenspreken, dat een als burger voorwaardelijk veroordeelde, in militairen dienst zijnde, evenzeer „een voorwaardelijk veroordeelde militair” is, zoo zal de commandeerende Officier (C. O.) in het hier gestelde geval wel verplicht zijn mededeeling te doen aan het betrokken O. M.

Doch al ware deze opvatting niet juist, op grond van art. 27 zal

deze mededeeling den C. O. toch wel niet verboden zijn, en deze zal haar gaarne doen ten eerste omdat het in het belang van de krijgstucht is, dat de militair, (afgescheiden van de disciplinaire bestraffing), hem opgelegde voorwaarden niet straffeloos overtreedt en ten tweede omdat het een groote onbillijkheid is, dat van twee voorwaardelijk veroordeelde, Nederlandsche Staatsburgers, na het plegen van een krijgstuchtelijk vergrijp, aan den eenen de straf wordt ten uitvoer gelegd, terwijl de ander den dans ontspringt, alleen omdat hij het feit, waarvoor de voorwaardelijke veroordeeling werd opgelegd, als burger bedreef en niet als militair, gelijk zijn kameraad.

Nu is echter de C. O. alleen in staat tot het doen van die mededeeling, wanneer hij weet, dat de in dienst gekomene voorwaardelijk veroordeeld werd, waaruit dus blijkt hoe noodzakelijk het is, dat de C. O. door het O.M. omtrent de voorwaardelijke veroordeeling wordt ingelicht, want zonder die wetenschap heeft hij niets aan het O. M. mede te deelen, waarom ik nog eens herinner aan de circulaire d.d. 6 Juli 1925 van het Dep. v. Just. 3e Afd. B./D., N° 801, gericht aan de Reclasseeringsinstellingen, volgens welke deze regelmatig aan het betrokken O.M. mededeeling hebben te doen, wanneer een onder haar toezicht gestelde voorwaardelijk veroordeelde in militairen dienst treedt, zoo mogelijk onder vermelding van het Korps, waarbij hij werd ingelijfd ¹⁾.

Voor al de Heeren toezichthouders behooren dit niet uit het oog te verliezen en hunne Instelling tijdig in te lichten omtrent den overgang in militairen dienst, want alleen dán zal het O.M. in staat zijn den C. O. in kennis te doen stellen omtrent de voorwaardelijke veroordeeling, zooals art. 26, Titel III Uitv. reg. V.V. voorschrijft.

En thans de vraag of de burgerrechter deze algemeene militaire voorwaarde kan opleggen?

Natuurlijk niet als algemeene voorwaarde, maar de Rechter is absoluut vrij in de keuze der bijzondere voorwaarden en waarom zou hij niet evenals het Hof te 's Hertogenbosch destijds deed, als bijzondere voorwaarde kunnen stellen,

„dat de voorwaardelijk veroordeelde, aan de krijgstucht onderworpen zijnde, geen ernstige overtreding tegen dezelve mag plegen of zelfs geen lichte zoodanige overtreding, indien deze een strafbaar feit oplevert”,

aldus geheel in overeenstemming met de algemeene voorwaarde in art. 15 W.M.S. genoemd? (Sedert de wetwijziging van 12 Mei 1928 ²⁾ kan deze bijzondere voorwaarde bij *elke* voorwaardelijke veroordeeling worden opgelegd).

Men late daarbij steeds hulp en steun verleen en aan den veroor-

¹⁾ Zou het, daar deze circulaire wel telkens in het vergeetboek zal geraken, niet mogelijk zijn in het vonnis bij de aanwijzing van de Instelling voor het verleen van bijstand tevens aan haar op te dragen, dat zij onverwijld het O.M. verwittigt omtrent het in militairen dienst treden van den voorwaardelijk veroordeelde met opgave van het Korps, waarbij hij werd ingedeeld?

²⁾ Bedoeld zal zijn 25 Juni 1929. Red. M.R.T.

deelde, omdat dit het eenige hulpmiddel is, waardoor het O.M. het in militairen dienst treden te weten kan komen, doch ook omdat het dan zoo goed als uitgesloten is, dat dit onkundig zou blijven van de gepleegde krijgstuchtelijke vergrijpen.

Gelijk men weet, mag volgens art. 16 W. M. S. (zie ook art. 28 Uitv. reg. V.V.) de bijstand tijdens den militairen dienst niet uitgeoefend worden *dan met goedvinden van den C. O.* De Toezichthouder wende zich dus dadelijk bij de indiensttreding tot dezen, d.i. de Korps-Commandant van den veroordeelde.

Bestaat er nu een goede samenwerking tusschen den Patroon en de Militaire autoriteiten — en deze behoort er te zijn — dan blijft men over en weer omtrent 's mans gedragingen op de hoogte en, mocht er soms een C. O. zijn, die bezwaar maakt tegen het doen van de mededeeling van art. 27 Uitv. reg. V.V., dan komt na het plegen van een der genoemde militaire vergrijpen het O.M. zulks toch te weten, daar dan immers de Instelling na de mededeeling van den Patroon, wegens het overtreden van één der bijzondere voorwaarden een blauw rapport zal inzenden.

Op deze wijze is dus de goede gang van zaken verzekerd.

Het wil mij toeschijnen en ik koester de hoop, dat de Burgerrechten op grond van het bovenstaande bereid zullen zijn aan alle voorwaardelijk veroordeelden, van wie het te voorzien is, dat zij tijdens den proeftijd in werkelijken militairen dienst zullen komen, de hierboven geformuleerde algemeene militaire voorwaarde als bijzondere voorwaarde op te leggen.

Dit is niet alleen wenschelijk uit een billijkheidsoogpunt; voor een juiste toepassing van de voorwaardelijke veroordeeling, zoowel in het militaire als in het algemeen maatschappelijk belang, is het beslist noodzakelijk.

V e l p, 27 Januari 1930.

(Met toestemming van Schrijver en Redactie overgenomen uit het Tijdschrift voor Strafrecht, Deel XL, Afl. 1).

In het Weekblad van het Recht Nr. 12099^s troffen wij een ingezonden bijdrage aan op militair-rechtelijk gebied, welke wij ons veroorloven hieronder in ons Tijdschrift over te nemen.

Leemten in de militaire wetgeving.

Krachtens art. 6 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan de militaire rechter de navolgende straffen opleggen:

- a. hoofdstraffen: doodstraf, gevangenisstraf, militaire detentie;
- b. bijkomende straffen: ontslag uit den militairen dienst, verlaging, plaatsing in een strafklasse, ontzetting van bepaalde rechten.

Twee dezer straffen n.l. de militaire detentie en de plaatsing in

een strafklasse kunnen voor zoover de zeemacht betreft in het geheel niet en wat de landmacht aangaat slechts gedeeltelijk ten uitvoer worden gelegd (te Nieuwersluis is een strafklasse voor de landmacht).

Zeven jaar na de invoering der nieuwe militaire wetgeving beschikt de militaire rechter dus nog niet over de middelen om zijn taak naar behooren te verrichten.

De maatregelen bij uitnemendheid om van den veroordeelden militair een beter militair te maken worden hem onthouden. Nu is dit ten aanzien van de militaire detentie misschien eenigszins verklaarbaar, zij toch is een geesteskind van de commissie van voorbereiding, niet van de regeering. Wat echter de strafklasse bij de zeemacht betreft, tast men geheel in het duister ten aanzien van de motieven, die deden besluiten tot een dergelijk uitstel van de invoering.

En de goede resultaten bereikt met de inrichting te Nieuwersluis zijn blijkbaar ook geen aansporing voor het stichten van een zeemacht-strafklasse.

Iets dergelijks ziet men in het militair tuchtrecht: de voorschriften omtrent de „plaatsing in een tuchtklasse” (maatregel, evenals de plaatsing in een strafklasse, bestaande in de onderwerping van den militair aan eene gestrengere tucht en dus een straf van paedagogischen aard bij uitnemendheid), welke vervat zijn in de artt. 18 t/m. 23 der Wet op de Krijgstucht en het K.B. van 31 Juli 1922, S. 475, zijn nog steeds een doode letter voor de zeemacht.

En waar geen voorschriften zijn, maar men de Kamer paaide met een belofte, geschiedde uitteraard in het geheel niets.

Een voorbeeld! Paragraaf VI der Wet op de Krijgstucht, de sluitsteen van de strafbevoegdheid van den tuchtrechter, draagt geen definitief karakter; in 1903 legde de regeering omtrent het aldaar behandelde onderwerp (de reclame-procedure) de navolgende verklaring af: „De reclame-procedure zal moeten worden ter hand genomen bij *eene ingrijpende herziening der Rechtspleging*. Met de bestaande voorschriften is slechts beoogd het wettelijk vastleggen van enkele beginselen.”

Sedert kort (eind 1929) is in Indië eene commissie werkzaam, die tot taak heeft:

a. de invoering voor te bereiden van de nieuwe rechtspleging bij de landmacht en van de gewijzigde provisioneele instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof;

b. rekening houdende met de reeds uitgebrachte adviezen de noodige ordonnantie en regimentsverordeningen betreffende het militair straf- en tuchtrecht te ontwerpen.

Zal men daar zijn voordeel doen met de in de Nederlandsche militaire wetgeving gebleken leemtes? Zal men daar den verdachte den bijstand geven, waarop hij recht heeft en dien hij bij den zee-krijgsraad te Soerabaja nog steeds ontberen moet? Zal men — om

met deze vraag te eindigen — daar niet vergeten, dat het grondwettelijk voorschrift dat de terechtzittingen openbaar zijn nog steeds *conditio sine qua non* is voor eene betrouwbare rechtspleging? ¹⁾

Soerabaja, 17 Febr. 1930.

BRUNNER.

¹⁾ De indruk zou gevestigd kunnen worden, dat het optreden van een raadsman bij den Zeekrijgsraad te Soerabaia uitgesloten is. Dit is echter geenszins het geval; zie art. 114 Regtspleging Zeemagt. In werkelijkheid treedt daar dan ook meermalen een officier als raadsman op. Verder zou de met het militaire strafproces niet bekende lezer kunnen meenen dat de terechtzittingen van de Zeekrijgsraden in Indië geheim zijn. Ook dit is onjuist. Het rechtsgeding wordt met open deuren gehouden (zie art. 118 R.Z.). Overigens zegt de G. W. wel dat de terechtzittingen openbaar zijn, doch met de vooropgestelde restrictie, behoudens de uitzonderingen door de wet bepaald.
Red. M.R.T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te Soerabaia.

Vonnis van 24 September 1929.

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van administratie der 1e klasse A. J. Teljer, luitenant ter zee der 1e klasse L. F. Klaassen, W. A. de Jong en F. H. Agterbos.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 8 November 1929.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. luitenant-kolonel der Infanterie J. de Gelder, Mr. A. C. H. Graafland, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. J. J. Smit (wnd.).

Advocaat-fiscaal: Mr. H. Marcella.

Raadsman: Mr. R. M. Sartono.

Wederspanningheid en het opgeven van een valschen naam aan een Inlandsch politieagent te Soerabaia ter gelegenheid van eene aanhouding wegens het als bestuurder van een rijwiel doorrijden door het stopteeken van een verkeersagent.

Zeekrijgsraad: Dit laatste feit, hoewel in Ned. Indië een strafbaar feit vormend, is dat niet voor beklagde, daar voor hem de toepasbaarheid van de Ned. Indische strafwetgeving is uitgesloten en de gelijksoortige overtreding van de Nederlandsche strafwet, hoewel formeel ten opzichte van den beklagde van kracht, bij hare toepassing zooveel moeilijkheden ontmoet, dat deze toepassing vrijwel illusoir te achten is.

H. M. G.: Op dit feit, in Ned. Indië strafbaar gesteld bij art. 10 j^o art. 9 van het Rijwielreglement (Staatsblad 1910 No. 465), is ingevolge art. 4, sub 1o. W. v. M. S. de Nederlandsche strafwet toepasselijk. Nu dit feit echter in de Nederlandsche strafwet nergens is strafbaar verklaard, behoort beklagde daarvan te worden vrijgesproken.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen M., stamboeknummer oud 20 jaren, geboren te Tompasso, gew. Menado, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch matroos-vliegtuigmaker (M) bij het Marine-vliegkamp „Moro-Kremlangan” te Soerabaja; tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten; mitsdien gerequireerde;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 15den Augustus 1929 No. A 16/7/48;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomst van den Zeekrijgsraad van den 6den September 1929 No. A 16/8/34, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op den 8sten Juli 1929 des namiddags te ongeveer 8 uur 30 minuten op het kruispunt der openbare wegen Societeitstraat en Regentstraat te Soerabaja:

1o. toen de Inlandsche agent van politie der 1ste klasse No. 798 Resodikromo, dienende als verkeersagent bij de afdeeling Voerwezen van de Algemeene politie te Soerabaja, behoorlijk in politie-uniform gekleed en dienstdoende als verkeersagent met duidelijk zichtbaar onderscheidingsteeken, op bovengemeld kruispunt het aldaar geplaatste seintoestel voor de richtingen West en Oost op stop had gedraaid, ten einde de uit zuidelijke en noordelijke richting komende rijtuigen te laten doorrijden, terwijl hij, beklagde, als bestuurder rijdende op een rijwiel daarmede op bedoeld kruispunt van uit westelijke richting kwam, opzettelijk in oostelijke richting door is blijven rijden en toen de Inlandsche agent van politie der 1ste klasse No. 819 Sarman, dienende als verkeersagent bij de afdeeling Voerwezen van de Algemeene Politie te Soerabaja, behoorlijk in politie-uniform gekleed en eveneens dienstdoende als verkeersagent met duidelijk zichtbaar onderscheidingsteeken, op bovengemeld kruispunt hem, beklagde, had toegeroepen te stoppen, zich niet aan dit bevel heeft gestoord, doch door is blijven rijden als voormeld, en toen Sarman daarop met beide handen het achterspatbord van meerbedoeld rijwiel had vastgegrepen, ten einde op deze wijze te trachten hem, beklagde, tegen te houden totdat de doorgang in oostelijke richting vrij zou zijn, zich tegen Sarman, werkzaam in zijn bediening als voormeld, krachtdadig en door met geweld te dreigen heeft verzet, door zittende op meerbedoeld rijwiel met alle krachtsinspanning door te rijden in oostelijke richting, waardoor Sarman medegesleurd werd en vervolgens toen hij, beklagde, na bovenbedoeld kruispunt reeds gepasseerd te zijn, gedwongen was af te stappen, hoewel Sarman nu het stuur van bedoeld rijwiel had vastgegrepen, toch krachtdadig het rijwiel in oostelijke richting voort te duwen en ten slotte door opzettelijk Sarman met zijn tot vuist gebalde rech-

terhand, opgeheven als tot slaan, te dreigen, ten einde Sarman te dwingen het rijwiel los te laten;

2o. toen de onder 1o. bedoelde agent Sarman hem, beklaagde, wegens zijn doorrijden door het stopteeken als onder 1o. omschreven, naar zijn naam gevraagd had, ten einde proces-verbaal tegen hem te kunnen laten opmaken, opzettelijk valschelijk, immers in strijd met de waarheid, heeft opgegeven genaamd te zijn Amat;”

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 12den September 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 24sten September 1929, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldig verklaring van den beklaagde aan:

1o. „Wederspannigheid”;

2o. „Door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd een valschen naam opgeven”;

veroordeeling deswege tot:

1o. een geldboete van vijftig gulden voor het gequalificeerde misdrijf;

2e. een geldboete van vijftien gulden voor de gequalificeerde overtreding;

bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechte-nis voor den tijd van respectievelijk vijftig en vijftien dagen;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 25sten Mei 1925 vrijwillig als Inlandsch leerling-stoker onder stamboekno. . . . voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als Inlandsch matroos-vliegtuigmaker (M) bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 25sten Mei 1931;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op den 8sten Juli 1929 des avonds te ongeveer half negen van het Vliegkamp kwam en het kruispunt Sociteitstraat-Regentstraat moest passeeren; dat hij naar Pasar Besar wilde; dat hij op een rijwiel reed in oostelijke richting; dat toen hij het voormelde kruispunt met het seintoestel voorbij was, hij plotseling „Stop” hoorde roepen; dat hij niet gezien heeft, dat het seintoestel voor de richtingen west en oost op „Stop” was gedraaid; dat hij dadelijk van zijn rijwiel is gestapt; dat hij niet gezien heeft, dat de agent van politie, die het seintoestel bediende, bij wijze van „stopsein” de hand heeft opgestoken; dat, toen hij van zijn fiets afstapte, hij het seintoestel al een paar meter voorbij was; dat hij toen zag, dat een behoorlijk in politie-uniform gekleed Inlandsch agent van politie, die duidelijk zichtbaar het onderscheidingsteeken als verkeersagent droeg, zijn rijwiel met beide handen bij het achterspatbord vast

had; dat het niet waar is, dat die politie-agent het spatbord al eerder vastgegrepen had en dat hij, beklaagde, door hard door te trappen dien agent medegesleurd had; dat hij niet weet, wie „stop” geroepen heeft;

dat, toen hij afgestapt was, bedoelde agent zijn rijwiel bij het stuur beet pakte; dat hij, beklaagde, toen met kracht het rijwiel in oostelijke richting geduwd heeft en om den agent te dwingen zijn rijwiel los te laten, hij, beklaagde, zijn tot vuist gebalde rechterhand opgeheven heeft, als wilde hij slaan en daarmee bedoelden agent bedreigd heeft; dat het niet zijn bedoeling was om werkelijk te slaan, maar alleen maar om te dreigen; dat er toen een andere politieagent bijkwam, eveneens behoorlijk in politie-uniform gekleed en ook voorzien van het duidelijk zichtbaar onderscheidings-teeken als verkeersagent; dat deze agent zijn rechterhand vastgegrepen heeft;

dat de eerstbedoelde politieagent hem toen naar zijn naam gevraagd heeft, terwijl die agent een boekje uit den zak haalde en een potlood in de hand nam; dat hij, beklaagde, driftig geworden was en toen opzettelijk, in strijd met de waarheid, opgegeven heeft Amat genaamd te zijn; dat hij toen door den eerstbedoelden agent overgebracht is naar het bureau op het Missigitplein; dat het opgeven van den naam Amat het laatst van alles was en hij daarna naar het politiebureau gebracht is;

dat hij de beide hem ten processe vertoonde getuigen-politieagenten herkent als dezelfde waarover hij het hiervoren heeft gehad; dat de kleinste dien hij Sarman hoort noemen, degene was, die zijn rijwiel bij het achterspatbord heeft gepakt;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen eene verklaring hebben afgelegd:

1e. Sarman, oud ongeveer 32 jaren, van beroep Inlandsch agent van politie 1e klasse No. 819, dienende als verkeersagent bij de afdeeling Voerwezen te Soerabaja, onder eede:

dat hij op den 8sten Juli 1929 des avonds tusschen 8 en 9 uur dienst als verkeersagent had in de nabijheid van het seintoestel op het kruispunt van de Societeitsstraat en de Regentstraat te Soerabaja; dat de politieagent Resodikromo het seintoestel bediende en hij, getuige, zich in de Regentstraat bevond; dat om ongeveer 8 u. 20 min. terwijl hij, getuige, zich ten westen van het seintoestel bevond met het gezicht naar het seintoestel gewend, hij gezien heeft dat Resodikromo het seintoestel voor de richtingen west en oost op „Stop” draaide, zoodat de uit zuidelijke en noordelijke richting komende rijtuigen konden doorrijden;

dat hij, getuige, op dat oogenblik zag, dat een in matrozen-uniform gekleede persoon, de hem ten processe vertoonde persoon van beklaagde, hem voorbij reed, komende uit westelijke en gaande in oostelijke richting; dat de agent Resodikromo, evenals hij, getuige, in politie-uniform gekleed en met duidelijk zichtbaar onderscheidings-teeken als verkeersagent, zijn hand opstak bij wijze van

stopteeken en dat hij het woord „stop” riep; dat ook hij, getuige, het woord „stop” riep en het rijwiel, aangezien de beklaagde ondanks het signaal op het bord en ondanks de aanmaning van Resodikromo en van hem, getuige, in oostelijke richting bleef doorrijden, met beide handen bij het achterspatbord greep, teneinde op deze wijze te trachten den beklaagde tegen te houden, totdat de doorgang in oostelijke richting weder vrij zou zijn; dat de beklaagde, die nog steeds als bestuurder op het bedoelde rijwiel zat, echter met alle krachtsinspanning doorreed, zoodat hij, getuige, een eind werd medegesleurd; dat toen hij, getuige, den beklaagde het woord „stop” toeriep, hij ongeveer drie meters van het seintoestel verwijderd was en dat toen hij den beklaagde door zijn vasthouden van het spatbord tot staan had gebracht, zij het toestel ongeveer vier meters voorbijgegaan waren;

dat hij, getuige, toen zijn notitieboekje uit den zak haalde, en den beklaagde naar diens naam vroeg, ten einde proces-verbaal tegen hem te kunnen laten opmaken; dat de beklaagde hem toen opgaf Amat te zijn genaamd; dat, daar hij, getuige, uit het uiterlijk van den beklaagde opmakende dat de beklaagde geen Javaan was en de opgave niet vertrouwende, daarop den beklaagde gezegd heeft hem het stamboeknummer in zijn, beklaagde's, hoed te toonen; dat de beklaagde toen met kracht het rijwiel in oostelijke richting duwde zonder hem, getuige, in de gelegenheid te stellen in zijn, beklaagde's, hoed te kijken; dat hij, getuige, toen het stuur van het rijwiel vastgegrepen heeft, waarop de beklaagde zijn tot een vuist gebalde rechterhand ophief als wilde hij hem, getuige, daarmee slaan; dat de agent Resodikromo toen kwam toeloopen en den beklaagde bij de rechterhand gegrepen heeft; dat Resodikromo toen met den beklaagde in de richting van het posthuis op het Missigitplein is gegaan;

2e. Resodikromo oud ongeveer 42 jaren, van beroep Inlandsch agent van politie 1ste klasse No. 798, dienende bij de afdeeling Voerwezen te Soerabaja, onder eede:

dat hij op den 8sten Juli 1929 van 8 tot 10 uur de wacht bij het seintoestel op het kruispunt van de openbare wegen Societeitsstraat en Regentstraat te Soerabaja had; dat hij het toestel bediende en behoorlijk in politie-uniform gekleed was en daar hij dienstdeed als verkeersagent duidelijk zichtbaar het onderscheidingsteeken als zoodanig droeg; dat om ongeveer 8 uur 20 min. des namiddags hij het seintoestel voor de richtingen west en oost op „Stop” gedraaid had ten einde de uit noordelijke en zuidelijke richting komende rijtuigen te laten doorrijden; dat hij naar het westen, de Regentstraat in keek en toen zag dat een uit westelijke richting komende Inlandsche marine-schepeling als bestuurder rijdende op een rijwiel, ondanks het stopsein in oostelijke richting doorreed; dat hij, getuige, de hand ophief bij wijze van stopsignaal en het woord „stop” riep; dat op dat oogenblik de bedoelde marine-schepeling —, dezelfde als aan hem, getuige, ten processe getoond —,

den Inlandschen agent van politie 1ste klasse No. 819 Sarman, die daar in de Regentstraat op ongeveer drie meter van hem, getuige, afstand, passeerde; dat Sarman „stop” riep en dat de beklagde, die zich noch aan het bord, noch aan zijn, getuige's, waarschuwingen had gestoord, ook geen acht gaf op Sarman's roep; dat Sarman eveneens behoorlijk in politie-uniform gekleed was en dienst deed als verkeersagent en ook duidelijk zichtbaar het onderscheidings-teeken als zoodanig droeg; dat Sarman na zijn roep van „stop”, beklagde's rijwiel bij het achterspatbord met beide handen vastgreep; dat de beklagde met kracht doortrapte en Sarman in oostelijke richting medegesleurd werd, terwijl het rijwiel min of meer waggelde; dat op ongeveer 4 meter in oostelijke richting van hem, getuige, de fietsrijder tot staan kwam;

dat hij, getuige, toen eenigen tijd op het verkeer heeft moeten letten en daarna weer in de richting van Sarman en den beklagde kijkende, zag, dat Sarman de fiets bij het stuur te pakken had en dat de beklagde aan die fiets rukte om los te komen; dat de beklagde op een gegeven oogenblik de rechterhand, tot een vuist gebald, dreigend ophief, alsof hij Sarman wilde slaan; dat hij, getuige, toegesprongen is en den beklagde bij den rechterarm gegrepen heeft; dat hij den beklagde daarna weggebracht heeft naar het politieposthuis aan het Missigitplein;

dat hij van het opgeven van den naam „Amat” niets gehoord heeft;

Overwegende dat mitsdien door de opgaven van den beklagde en door de verklaringen van de getuigen Sarman en Resodikromo, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklagde werd ten laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende dienaangaande, dat het doorrijden door het stop-teeken van den verkeersagent, hoewel in Nederlandsch-Indië een strafbaar feit vormend, niet als zoodanig op den beklagde van toepassing verklaard kan worden, daar de toepasbaarheid van de Nederlandsch-Indische Strafwetgeving is uitgesloten en de gelijksoortige overtreding van de Nederlandsche Strafwet, hoewel formeel ten opzichte van den beklagde van kracht, bij hare toepassing zooveel moeilijkheden ontmoet, dat deze toepassing vrijwel illusoir te achten is;

Overwegende dat overigens het als bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

- 1o. Wederspanningheid;
- 2o. Door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd een valschen naam opgeven;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklagde zich eigenlijk heeft schuldig gemaakt aan drie strafbare feiten, gelijk die in de beide voorgaande overwegingen nader werden aangegeven;

dat de beklagde, hoewel zijn gedrag in militairen dienst goed was, thans een storing van het verkeer pleegde en zich aan ernstig verzet tegen de politie schuldig maakte;

dat derhalve een gevangenisstraf van drie weken voor het gepleegde misdrijf en een geldboete van vijftien gulden voor de gepleegde overtreding in goede verhouding geacht moeten worden te staan tot den ernst van de gepleegde feiten en in verband met beklagde's persoonlijkheid;

Gezien de artikelen: 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 23, 58, 62, 180, 435 aanhef en sub 3°. van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem wegens de begane overtreding tot eene geldboete van: „vijftien gulden”, wegens het begane misdrijf tot eene gevangenisstraf voor den tijd van: „drie weken”, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den tijd van vijftien dagen.

Sententie

in de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii geappelleerde en M., stamboeknummer . . . oud ± 20 jaren geboren te Tompasso gew. Menado, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch matroos-vliegtuigmaker (M) bij het Marinevliegkamp „Moro Kremangan” te Soerabaja, appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja gewezen en uitgesproken den 24sten September 1929 waarvan het dictum luidt:

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;¹⁾

Veroordeelt hem wegens de begane overtreding tot eene geldboete van vijftien gulden bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den tijd van vijftien dagen; wegens het begane misdrijf tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

¹⁾ Hieruit blijkt, hoe onjuist het is, het dictum van een vonnis niet in zichzelf volledig te maken. Zonder mededeeling van het geheele vonnis is dit dictum — waarop toch alles aankomt — onverstaanbaar. Red. M.R.T.

Gelet op de door den beklagde op 4 October 1929 dus tijdig gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep dd. 15 October 1929 en het relaas van beteekening daarvan d.d. 19 October 1929;

Gehoord de door den Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië Meester H. Marcella, genomen en daarna schriftelijk overgelegde eisch in appèl d.d. 8 November 1929, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië met ontvangst van het appèl het vonnis a quo zal bevestigen;

Gehoord de beklagde in zijne middelen van verdediging, alsmede hetgeen te zijner verdediging ter terechtzitting van 8 November 1929 door zijnen raadsman den Advocaat en Procureur Mr. R. M. Sartono is aangevoerd;

Gezien de stukken;

Overwegende dat het Hof met den Zeekrijgsraad van oordeel is dat op grond van de in het vonnis vermelde bewijsmiddelen het beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen benevens zijne schuld daaraan;

Overwegende aangaande de mede aan beklagde ten laste gelegde feiten, dat hij, toen de Inlandsche agent van politie der 1ste klasse No. 798 Resodikromo, dienende als verkeersagent bij de afdeling Voerwezen van de Algemeene Politie te Soerabaja behoorlijk in politie-uniform gekleed en dienstdoende als verkeersagent met duidelijk zichtbaar onderscheidingsteeken, op bovengemeld kruispunt het aldaar geplaatste seintoestel voor de richtingen west en oost op Stop had gedraaid teneinde de uit zuidelijke en noordelijke richting komende rijtuigen te laten doorrijden, terwijl hij beklagde als bestuurder rijdende op een rijwiel daarmede op bedoeld kruispunt van uit westelijke richting kwam, opzettelijk in oostelijke richting door is blijven rijden en toen de Inlandsche agent van politie der 1ste klasse No. 819 Sarman, dienende als verkeersagent bij de afdeling Voerwezen van de Algemeene Politie te Soerabaja behoorlijk in uniform gekleed en eveneens dienstdoende als verkeersagent met duidelijk zichtbaar onderscheidingsteeken, op bovengemeld kruispunt hem beklagde had toegeroepen te stoppen, zich niet aan dit bevel heeft gestoord doch is blijven rijden als voormeld;

dat op deze feiten die bij artikel 10 j°. artikel 9 van het Rijwielreglement (Staatsblad 1910 No. 465) in Nederlandsch-Indië strafbaar zijn gesteld, ingevolge artikel 4 sub 1°. van het Wetboek van Militair Strafrecht de Nederlandsche Strafwet toepasselijk is;

Overwegende echter dat deze feiten in de Nederlandsche Strafwet nergens strafbaar zijn verklaard zoodat beklagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad de overige bewezen verklaarde feiten naar behooren heeft omschreven en straffen heeft opgelegd die in juiste verhouding staan tot den ernst van het misdrevene, zoodat het vonnis te dien aanzien kan worden bevestigd;

Gelet behalve op bovengemelde artikelen en op de in het vonnis a quo aangehaalde wetsbepalingen op de artikelen I, II en III van de slotbepalingen van de Rechtspleging bij de Zeemacht (Wet van 15 Mei 1914 Nederlandsch Staatsblad No. 206) en op de artikelen 75 en 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Spreekt beklagde vrij van de feiten welke zooals bovenoverwogen niet strafbaar zijn;

Bevestigt het vonnis voor het overige.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 9 Juli 1929.

President: Kapitein-Luitenant ter zee T. Akkerman.

Leden: Luitenant ter zee der 1e klasse W. A. de Jong, Officier van Administratie der 1e klasse .A. A. Lagaay, Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse, K. van Dorsten en Luitenant ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun.

Door schuld veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel.

Opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd. (Toevoeging o.a. van de woorden: „dan sla ik je meteen je cholerahersens in elkaar”).

Wegens het eerste feit veroordeelt de Krijgsraad tot 3 maanden gevangenisstraf met aftrek van de voorloopige hechtenis, waarin beklagde zich ter zake van het tweede feit van 15 Februari 1929 af bevond.

Van het tweede feit spreekt de Krijgsraad hem vrij, zijnde de schuld van den beklagde niet wettig en overtuigend bewezen, nu een als deskundige gehoorde zenuwarts verklaarde in twijfel te verkeerren of beklagde, in verband met een fractuur van den schedelbasis en een hersenschudding voor dat feit aansprakelijk kan worden gesteld en, naar 's Raads oordeel, waar twijfel bestaat, ten voordeele van den beklagde moet worden beslist.

In appèl vernietigt het H. M. G. ¹⁾ deze vrijspraak, zijnde in geene deele gebleken dat beklagde zich tijdens het begaan van het feit in zoodanigen toestand zoude hebben bevonden, dat hem dat feit niet zoude kunnen worden toegerekend, zoodat hij ter zake niet strafbaar zoude zijn. De straf opgelegd ter zake van het eerste feit acht het Hof te zwaar. Veroordeeling deswege tot hechtenis

¹⁾ Zie de Sententie hierachter. Red. M.R.T.

van 3 maanden en wegens het tweede feit tot gevangenisstraf van 3 maanden met bepaling dat de voorloopige hechtenis bij de uitvoering van de opgelegde straf in mindering zal worden gebracht.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen: J. stamboeknummer, oud 25 jaren, geboren te Zwaag (Noord-Holland), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 1e klasse bij de marine-kazerne „Goebeng” te Soerabaja; ter zake van het sub 2°. ten laste gelege feit den 15en Februari 1929 gesteld in arrest zonder waarneming van dienst, thans gedetineerd in het marine-provoosthuis te Soerabaja; den 9den Juli 1929 gesteld op vrije voeten;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 7en Maart 1929 No. A 16/2/22;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 26en Juni 1929 No. A 16/6/10, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

1°. „dat hij te Soerabaja op den 4den December 1928 des avonds te ongeveer 11 uur 30 minuten met het door hem bestuurde tweewielig motorrijtuig L. 3804 grovelijk onvoorzichtig, gaande in Zuidelijke richting heeft gereden over den openbaren weg Pasar Besar, door, terwijl de weg ter plaatse helder verlicht was en voor hem duidelijk zichtbaar was, dat er verschillende voetgangers den rijweg tusschen het Luxortheater en de in het midden van Pasar Besar gelegen vluchtheuvel overstaken, zonder te remmen en zonder geluidsignalen te geven (met een snelheid van ongeveer 40 à 50 K.M. per uur, althans) met een onder die omstandigheden te groote snelheid, zonder op die voetgangers acht te geven, te blijven doorrijden, zoodat het aan zijn grove schuld te wijten is dat hij twee dier voetgangers, te weten L. C. Joseph, employé in het Oranje-hôtel te Soerabaja en Elisabeth von Kehler, heeft aangereden, waardoor eerstgenoemde zoodanig aan zijn linker knie is verwond, dat hij geruimen tijd verhinderd is geworden zijn bezigheden als employé in genoemd hôtel uit te oefenen en laatstgenoemde een fractuur van het uitsteeksel van het linkerschouderblad heeft gekregen”;

2°. „dat hij te Soerabaja in de marine-kazerne „Goebeng” op den 15den Februari 1929, nadat hem door den korporaal-tamboer S. J. Jonker was gelast zijn mond te houden en zulks naar aanleiding van het feit, dat hij, beklaagde, in verband met een van hem, beklaagde, door genoemden korporaal gemaakt rapport in tegenwoordigheid van genoemden korporaal gezegd had: „Ik mag lijden dat hij — hiermede bedoelende genoemden korporaal — me nog eens op parade brengt”, opzettelijk genoemden meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling heeft bedreigd door hem toe

te voegen: „Ga nu maar direct naar den officier van de wacht; desnoods zal ik wel met je meegaan, dan sla ik je meteen je cholera-hersens in elkaar” en voorts: „Nu, ga nu maar, dan is het meteen de laatste keer dat je hier hebt zitten eten ook”, althans woorden van dergelijke strekking”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 1sten Juli 1929 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 9den Juli 1929, des voormiddags te tien uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Aan schuld te wijten zwaar lichamelijk letsel van een ander”; veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van: drie maanden O.V. met inminderingbrenging van de voorloopige hechtenis van af den 15den Februari 1929;

Gelet op hetgeen door den raadsman mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 28sten November 1923 vrijwillig als marinier der 3de kl. onder stamboekno. voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, ingaande den 28sten November 1923 en dat zijn diensttijd door reëngagement is verlengd geworden; en dat hij thans nog als marinier der 1e klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 28sten November 1932;

.....

 Overwegende wat het sub 1°. tenlastegelegde betreft, dat het als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als:

„Aan schuld te wijten zwaar lichamelijk letsel van een ander”;

Overwegende wat het sub 2°. tenlastegelegde betreft, dat ten processe de navolgende getuigen een verklaring hebben afgelegd:

1°. Simon Jacobus Jonker, oud 22 jaren, korporaal-tamboer, onder eede:

dat hij is korporaal-tamboer; dat hij diende in de marine-kazerne „Goebeng” te Soerabaja en aldaar op den 14en Februari 1929 des namiddags te ongeveer 3 uur 30 min. van den wal terugkeerde; dat er onregelmatigheden met zijn bed geschied waren en hij wilde onderzoeken wie dat gedaan had; dat hij daarover sprak met getuige Gelissen en de beklaagde er zich mede bemoeide en ongepaste uitdrukkingen bezigde en ook verder ongepast optrad; dat hij, getuige, daarover rapport van den beklaagde gemaakt heeft; dat op den 15en Februari 1929 Gelissen wel op parade moest komen bij den Commandant wegens een door hem, getuige, van Gelissen gemaakt rapport, maar de beklaagde niet, omdat hij te

laat van de C. B. Z. terugkwam; dat Gelissen en hij, getuige, na parade aan den bak terugkwamen en aan Gelissen toen naar de aanleiding van het rapport gevraagd werd; dat Gelissen daarop antwoordde; dat hij, getuige, daarna den beklaagde hoorde zeggen: „ik mag lijden, dat hij me nog eens op parade brengt”; dat hij, getuige, daarop den beklaagde gelastte zijn mond te houden, waarop de beklaagde toen tegen hem zeide: „Ga nu maar direct naar den officier van de wacht, desnoods zal ik wel met je meegaan, dan sla ik je meteen je cholera-hersens in elkaar” en „Nu, ga nu maar, dan is 't meteen den laatsten keer, dat je hier hebt zitten eten ook”;

2°. Eduard Jan Adolf Gelissen, oud 25 jaren, pijper 1ste klasse, onder eede:

dat hij op den 15en Februari 1929 om 1 uur n.m. op parade geweest was bij den Commandant van de marine-kazerne „Goebeng” te Soerabaja; dat hij te half twee aan den bak terugkwam; dat toen besproken werd waarom hij, getuige, op parade geweest was; dat de beklaagde zich daarmede bemoeide; dat even later de korporaal Jonker om het zout of iets dergelijks vroeg; dat de beklaagde antwoordde: „dat kan je hebben, neus”; dat de korporaal Jonker aan den beklaagde gelastte zijn mond te houden; dat de beklaagde daarop antwoordde: „voor jou houd ik mijn mond niet; je kunt nu wel weer naar den officier van de wacht gaan, dan zal ik wel met je meegaan maar dan kom je niet verder dan halfweg”, althans woorden in dien geest; en dat hij, getuige, verder nog den beklaagde tegen den korporaal hoorde zeggen, dat hij hem zijn cholera-hersens in zou slaan; dat hij, getuige, zich behalve eenige scheldwoorden, niet herinnert, wat de beklaagde nog meer gezegd heeft; dat de beklaagde erg driftig was en weinig zelfbeheersching heeft;

3°. Franciscus Antonius Marie Erkamp, oud 24 jaren, marinier 1ste klasse, onder eede:

dat hij op den 15den Februari 1929 te ongeveer half twee 's middags zat te schaften aan den bak in de marine-kazerne „Goebeng” te Soerabaja; dat op een gegeven oogenblik de getuigen Jonker en Gelissen aan den bak kwamen; dat er besproken werd waarom Gelissen op parade had moeten komen; dat de beklaagde zich ook in het gesprek mengde; dat hij, getuige, hoorde dat de beklaagde op een gegeven oogenblik tegen den korporaal Jonker „rotneus” zeide en dat de korporaal daarop den beklaagde order gaf zijn mond te houden; dat de beklaagde erg driftig werd en tegen den korporaal begon te schelden; dat hij, getuige, zich niet alles meer herinnert wat de beklaagde gezegd heeft, maar dat de beklaagde verschillende scheldwoorden bezigde; dat de beklaagde ook nog tegen den korporaal zeide: „Als je nog eens naar den officier van de wacht gaat, sla ik je cholera-hersens in elkaar” althans woorden van deze strekking; dat de korporaal Jonker hierop weggegaan is;

Overwegende wat het sub 2°. tenlastegelegde betreft, dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat op den 14den Februari 1929 in de Marine-kazerne „Goebeng” hij in conflict gekomen was met den korporaal Jonker; dat hij den volgenden dag, 15 Februari 1929, op parade moest komen bij den Commandant, omdat korporaal Jonker rapport had gemaakt van het gebeurde van den vorigen dag; dat de Commandant hem, beklaagde, direct wegstuurde, waarna hij aan den bak is gaan zitten; dat even later de korporaal Jonker en de pijper Gelissen daar ook kwamen; dat er aan Gelissen gevraagd werd, wat er op parade was voorgevallen; dat hij, beklaagde, zich in het gesprek gemengd heeft en aan den korporaal Jonker gevraagd heeft: „Brengt U mij den volgenden keer weer voor zoo'n kleinigheid op parade?”; dat de korporaal Jonker hierop antwoordde: „Hou je mond dicht” of „Hou je smoel dicht”; dat hij, beklaagde, toen boos werd en tegen den korporaal zeide: „Je moet zelf je smoel dicht houden, anders sla ik hem dicht”; dat hij zich absoluut niet herinnert nog iets meer tegen den korporaal gezegd te hebben; dat de korporaal na bovenstaand gezegde weggegaan is;

Overwegende wat betreft hetgeen den beklaagde omtrent het sub 2°. tenlastegelegde verklaard heeft, dat hieromtrent ten processe als getuige-deskundige is gehoord Adriaan de Timmerman, oud 31 jaren, zenuwarts te Soerabaja, onder eede:

dat hij den beklaagde na diens opname in het hospitaal op den 5en December 1928 heeft onderzocht en toen geconstateerd heeft, dat deze een fractuur van den schedelbasis en een commotio cerebri had, dat hij, getuige-deskundige, den beklaagde ook later nog onderzocht heeft; dat op grond van dit onderzoek hij, getuige-deskundige, in twijfel verkeert of de beklaagde voor het feit zooals het hem sub 2°. ten laste gelegd is, aansprakelijk kan worden gesteld; dat er wel bij den beklaagde, zooals regel is, eene post-commotioneele nerveuze toestand bestond, die de mogelijkheid open laat, dat het geincrimineerde feit tot stand gekomen is geheel onder invloed van dien toestand; dat er echter bij den beklaagde ook anderszins nerveuze verschijnselen bestonden en dat ook enkele lichamelijke reacties in die richting wezen;

Overwegende aangaande het sub 2°. tenlastegelegde, dat door de verklaringen van de getuigen Jonker, Gelissen en Erkamp en door de verklaring dienaangaande van den beklaagde, gelijk een en ander hierboven nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „althans woorden van dergelijke strekking”.

Overwegende aangaande de schuld van den beklaagde, dat door de verklaring van den getuige-deskundige de Timmerman dienaangaande, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven, twijfel gerezen is of de beklaagde wel aansprakelijk gesteld kan worden voor het feit, gelijk dit hem sub 2°. ten laste gelegd werd; dat waar twijfel bestaat, ten voordeele van den beklaagde moet

worden beslist en de schuld van den beklaagde derhalve niet als wettig en overtuigend bewezen moet worden aangenomen;¹⁾

Overwegende dat de beklaagde derhalve van het feit hem sub 2°. ten laste gelegd moet worden vrijgesproken;

Overwegende aangaande de voor het sub 1°. ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit op te leggen straf:

dat beklaagde op een hoogst onvoorzichtige en zeer te veroordeelen wijze heeft gehandeld ten opzichte van de belangen van zijn medemenschen en daardoor minstens een persoon op ernstige wijze blijvend nadeel heeft toegebracht;

dat de beklaagde zelf ook groot nadeel heeft ondervonden, maar dit hem strafrechtelijk natuurlijk niet disculpeert;

dat derhalve een gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit in verband met beklaagde's persoonlijkheid;

Gelet op het door den beklaagde sedert den 15den Februari 1929 ondergane arrest zonder waarneming van dienst;

Gezien de artikelen: 2; 60 Wetboek van Militair Strafrecht; 27, 308 Wetboek van Strafrecht; 185 Rechtspleging bij de Zeemacht; Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde tenlastegelegde wettig en overtuigend bewezen, met dien verstande als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot de straf van gevangenis voor den tijd van drie maanden o.v. met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 15den Februari 1929.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 16 Augustus 1929.

President: Mr. E. Pino.

Leden: gep. Luitenant-kolonel der Infanterie J. de Gelder, Mr. A. C. H. Graafland, gep. Kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. H. Lamberts.

Advocaat-Fiscaal: Mr. G. Vonk.

Raadman: Mr. D. S. Westerman Holstijn.

¹⁾ Is deze constructie om tot vrijspraak te komen wel juist? Toerekeningsvatbaarheid van den dader is geen element van het misdrijf. In het gewone strafproces zou dan ook ontslag van alle rechtsvervolgving zijn gevolgd.
Red. M.R.T.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja *ratione officii*, appellant, en J., stamboeknummer, oud 25 jaren geboren te Zwaag (Noord-Holland), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 1e klasse bij de Marine-kazerne „Goebeng” te Soerabaja, geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis ¹⁾ van den Zeekrijgsraad te Soerabaja gewezen en uitgesproken den 9den Juli 1929, waarvan appèl, bij welk vonnis het den beklagde sub 1°. tenlastegelegde wettig en overtuigend bewezen is verklaard;

hij daaraan, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard, is schuldig verklaard;

het wettig en overtuigend bewezen verklaarde is gequalificeerd als: „aan schuld te wijten zwaar lichamelijk letsel van een ander”;

hij deswege is veroordeeld tot de straf van gevangenis voor den tijd van drie maanden o.v., met bepaling dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 15den Februari 1929;

Gelet op de door den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja op 17 Juli 1929, dus tijdig, gedane aantekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep dd. 30 Juli 1929 en het relaas van beteekening daarvan dd. 6 Augustus 1929;

Gehoord de door den Advocaat-Fiskaal bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië Mr. G. Vonk, genomen en daarna schriftelijk overgelegde eisch in appèl dd. 16 Augustus 1929, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis a quo zal vernietigen ten aanzien van de gedeeltelijke vrijspraak, de qualificatie en de opgelegde straf;

den in hoofde dezes nader aangeduiden beklagde J. zal schuldig verklaren aan de misdrijven:

1°. het aan zijn schuld te wijten zijn, dat anderen zwaar lichamelijk letsel en zoodanig lichamelijk letsel waaruit tijdelijk ziekte ontstaat, bekomen;

2°. het als militair opzettelijk eenen meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen;

hem deswege zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden;

Overigens het vonnis zal bekrachtigen;

¹⁾ Zie hiervóór. Red. M.R.T.

Gehoord den beklagde in zijne middelen van verdediging alsmede hetgeen te zijner verdediging ter terechtzitting van 16 Augustus 1929 door zijnen raadsman den Advocaat en Procureur Mr. D. S. Westerman Holstijn is aangevoerd;

Gezien de stukken;

Overwegende, dat de Zeekrijgsraad te Soerabaja op de gronden en middelen in het vonnis vermeld, betreffende het sub 1° aan den beklagde tenlastegelegde terecht eene schuldigverklaring en eene veroordeeling tegen beklagde heeft uitgesproken en het bewezen verklaarde juist heeft omschreven, doch eene straf heeft opgelegd, welke naar 's Hof's oordeel niet in goede verhouding staat tot den ernst van het misdrevene, doch te zwaar is;

Overwegende dat, wat het sub 2°. aan den beklagde tenlastegelegde aangaat, de Krijgsraad ten onrechte zijn vrijspraak te dien aanzien heeft gegrond op de overweging, dat de schuld van den beklagde aan dit gedeelte niet wettig en overtuigend zoude zijn bewezen;

Overwegende toch, dat door den inhoud van de verklaring van den beklagde, in het vonnis vermeld en door den inhoud van de verklaringen van de in het vonnis onder 1°, 2° en 3° genoemde getuigen, gelijk een en ander daar is weergegeven, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend, met beklagdes schuld daaraan is bewezen hetgeen hem sub 2°. is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: althans woorden van dergelijke strekking;

Overwegende dat de Krijgsraad zijn vrijspraak van dat gedeelte van de telastelegging heeft gegrond op de als bestaand aangenomen ontoerekenbaarheid van den beklagde, toen hij het feit pleegde;

Overwegende, dat de deskundige verklaring, waarvan de Krijgsraad heeft gebruik gemaakt om tot deze ontoerekenbaarheid te besluiten niet berust op een bepaald onderzoek en terzake geen bepaalde uitspraak bevat, doch in wezen slechts is het verhoor van een deskundige, waarin deze *twijfel* uitspreekt ten aanzien van de algehele toerekenbaarheid van den beklagde, terwijl ook uit de door getuigenverklaringen gestaafde verklaring van laatstgenoemde — welke verklaring het verloop van het gebeurde vrijwel geheel juist weergeeft — in geen deele blijkt, dat hij zich tijdens het begaan van het feit in zoodanigen toestand zoude hebben bevonden, dat hem het feit wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens ¹⁾ niet zoude kunnen worden toegerekend, zoodat hij terzake niet strafbaar zoude zijn;

Overwegende, dat het Hof op grond van het voorafgaande dan ook geen grond aanwezig acht om te besluiten tot uitsluiting der strafbaarheid en mitsdien van oordeel is, dat de Krijgsraad den beklagde ten onrechte heeft vrijgesproken van hetgeen hem sub 2°. ten laste is gelegd;

Overwegende dat de beklagde het feit pleegde terzake van dienst-

¹⁾ Lees: geestvermogens. Red. M.R.T.

aangelegenheden en het bewezen verklaarde, met inachtneming van het bepaalde in artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht behoort te worden gequalificeerd als: „het opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling bedreigen met eenig kwaad, in dienst gepleegd”;

Overwegende, wat betreft de op te leggen straf, dat naar 's Hofs oordeel de tekortkoming sub 2° van de telastelegging een ernstig karakter draagt, zoodat een gevoelige vrijheidsstraf hier aange-
wezen is;

Gelet behalve op de in het vonnis en in deze sententie aangehaalde wetsbepalingen, op artikel 108 lid 1 en 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 58 van het Wetboek van Strafrecht, op de artikelen I, II en III van de slotbepalingen van de Rechtspleging bij de Zeemacht (Wet van 15 Mei 1914 Nederlandsch Staatsblad No. 206) en op de artikelen 75 en 77 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaia voorzover betreft de, wegens het sub 1°. tenlastegelegde en bewezen verklaarde opgelegde straf en voor zoover betreft de vrijspraak van het den beklaagde sub 2° tenlastegelegde;

en te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt den beklaagde wegens het sub 1°. tenlastegelegde en bewezen verklaarde tot de straf van hechtenis voor den tijd van drie maanden;

Verklaart den beklaagde terzake van het sub 2°. tenlastegelegde schuldig aan: „het opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling bedreigen met eenig kwaad, in dienst gepleegd”;

Veroordeelt den beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van deze sententie in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht; ¹⁾

Bevestigt het vonnis voor het overige.

¹⁾ De beslissing van het H.M.G. betreffende de voorloopige hechtenis (het Hof bezigt nog de bij de Invoeringswet Strafvordering gewijzigde woorden „verzekerde bewaring”) heeft eenige moeilijkheid gegeven bij de beschikking op een door den veroordeelde ingediend verzoek om gratie en de tenuitvoerlegging van de straf.

De Krijgsraad had de voorloopige hechtenis (die in het geheel 144 dagen heeft geduurd) waarin de beklaagde zich, ter zake van een ander feit, op den dag van het wijzen van het vonnis op 9 Juli nog bevond, in mindering gebracht op de opgelegde 3 maanden gevangenisstraf. Hierbij was derhalve toegepast art. 27, 2e lid W. v. S. Het Hof veranderde die straf in 3 maanden hechtenis en legde wegens het tweede feit 3 maanden gevangenisstraf op met inminderingbrenging van de voorloopige hechtenis — d.i. dus van die 144 dagen — op de „opgelegde straf”.

Op welke straf moet nu echter die voorloopige hechtenis in mindering worden gebracht? Het Hof zegt dat niet en heeft daarom eigenlijk een onuitvoerbaar vonnis gewezen. (Zie Noyon. Aant. 8 ad art. 27; Van Hamel-

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAIA
VAN 12 SEPTEMBER 1929.

Art. 22c Reglement betreffende de Krijgstucht. Het maken van schulden of grove verteringen door een officier, n.l. het niet afbetalen van eene societietsschuld van f 381,80 (herhaling).

Onwaarheid spreken tegen zijn commandant toen deze hem in verband met die schuld vragen stelde.

Straf: 14 dagen streng arrest. Beklag ongegrond.

Het H. M. G. ¹⁾ heeft niet de overtuiging dat klager opzettelijk onwaarheid heeft gesproken; wel was zijn optreden niet geheel onrecht. Van een officier moet kunnen worden verwacht dat hij, omtrent eene tekortkoming door zijn commandant wordende onderhouden, dezen volkomen inlicht zonder iets te verzwijgen.

Beklag gedeeltelijk gegrond.

Strafreden gewijzigd en in verband daarmee de straf verminderd tot 8 dagen streng arrest.

De strafoplegger heeft den wensch te kennen gegeven bij het onderzoek door het Hof niet nader te worden gehoord, doch het Hof acht termen aanwezig den strafoplegger alsnog nader te doen hooren.

Hoewel het beklag ten aanzien van de omschrijving der strafreden slechts is gericht tegen het vermelde sub 2°. van die omschrijving, is een onderzoek naar het sub 1°. vermelde eveneens noodzakelijk om een juist oordeel te kunnen vellen over de wegens beide feiten opgelegde straf.

DE KAPITEIN TER ZEE, COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAIA,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 21 Juli 1929, van den Officier-vlieger der 2de klasse X, dienende bij het vliegekamp „Moro-

Van Dijk blz. 566). Door den Krijgsraad was de voorloopige hechtenis in aftrek gebracht op de straf opgelegd wegens het feit waarvoor zij niet was toegepast. Nu veroordeelt het Hof ook ter zake van het misdrijf, waarvoor zij wél was toegepast. Met wat goeden wil kan die preventieve hechtenis beschouwd worden nu allereerst op de wegens dit laatste feit opgelegde straf (3 maanden gevangenisstraf) in aftrek te moeten komen. Maar dan schieten er nog 54 dagen over. Kon het Hof dien tijd nu in mindering brengen op de 3 maanden hechtenis, in hooger beroep opgelegd wegens het feit waarvoor de preventieve hechtenis niet was toegepast, zulks terwijl de beklagde zich tijdens de uitspraak der sententie niet meer in preventieve hechtenis bevond? (Zie het woord „bevindt” in art. 27 W. v. S. en de aantekening daaromtrent t.a.p. bij Noyon en Van Hamel). En als men de bevoegdheid al zou willen aannemen, is het dan 's Hofs bedoeling geweest om i.c. van die bevoegdheid ook gebruik te maken? Men ziet, er rijst hier op meer dan één punt twijfel die door een duidelijker uitspraak voorkomen had kunnen worden. Wat er van zij, het verzoek om gratie is afgewezen, doch bij de tenuitvoerlegging van de straf is er rekening mede gehouden dat, voor zoover hier een dubium aanwezig mocht zijn, het geoorloofd is de voor den veroordeelde gunstigste interpretatie te aanvaarden. De voorloopige hechtenis is nu in de eerste plaats in mindering gebracht op de 3 maanden gevangenisstraf en verder, voor de overblijvende 54 dagen, op de 3 maanden hechtenis.

Red. M.R.T.

Red. M.R.T.

¹⁾ Zie hierna de beschikking van 22 November 1929.

krembangan”, dat hij zich wenscht te beklagen bij de hogere militaire autoriteit over de straf van veertien dagen streng arrest, hem den 16den Juli tevoren opgelegd door den Commandant van genoemd vliegkamp, den kapitein-luitenant ter zee S, en over het voorkomende onder 2°. in de bij deze straf behoorende strafreden, luidende — blijkens het zich bij de stukken bevindende rapport van den strafoplegger — in haar geheel:

1°. Gehandeld in strijd met de verbodsbepaling, genoemd in art. 22 sub *c* van het Reglement betreffende de krijgstucht, door een schuld van *f* 381,80, ontstaan door verteringen in de Simpangse Societeit te Soerabaja, niet af te betalen (herhaling);

2°. Onwaarheid spreken tegen zijn Commandant, toen deze hem in verband met het sub 1°. genoemde de vraag stelde of hij wellicht ook brieven had ontvangen van het Bestuur der Simpangse Societeit, op welke vraag hij antwoordde, dat hij geen brieven had ontvangen, terwijl hij naderhand voor de Commissie, belast met het onderzoek in deze aangelegenheid, verklaarde twee brieven van het Bestuur der Simpangse Societeit te hebben ontvangen;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager;

Overwegende:

dat bij het gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat op 18 Mei 1929 het Bestuur der Simpangse Societeit te Soerabaja klager per aangeteekend schrijven heeft verzocht om een schuld aan de societeit over de maand Maart 1929 ten bedrage van *f* 141,56 te voldoen;

dat toen klager's rekening van genoemde societeit over April 1929 ten bedrage van *f* 222,64 ook nog niet voldaan was;

dat, toen klager op 3 Juni 1929 niet aan het verzoek van het bestuur voldaan had, hem per aangeteekend schrijven van dien datum door het bestuur is medegedeeld, dat hem den verderen toegang tot de Simpangse Societeit werd ontzegd;

dat klager inmiddels over de maand Mei nog verteringen in de Societeit had gemaakt, zoodat op 1 Juni zijn schuld aan de societeit over de maanden Maart, April en Mei 1929 een bedrag van *f* 381,80 beliep;

dat hem bij aangeteekend schrijven van 12 Juni 1929 door het bestuur der societeit is kennis gegeven, dat hij deze schuld voor ultimo Juni zou hebben te voldoen, daar anders het bestuur zich genoodzaakt zou zien, verdere maatregelen ter invordering te treffen;

dat betreffende deze aangeteekende brieven door den dienst der posterijen kennisgevingen zijn gezonden naar klagers adres en domicilie, straat n° . . te Soerabaja en wel: betreffende den brief van 18 Mei op 20, 22 en 25 Mei en 2 Juni, betreffende den brief van 3 Juni op 7, 11, 14 en 21 Juni en betreffende den brief van 12 Juni op 14, 18, 21 en 28 Juni, zijnde al deze kennisgevingen in ontvangst genomen door een van klagers huisbedienden en klager zelf gedurende dien tijd niet uitstendig geweest;

dat toen de bewuste brieven niet door den geadresseerde werden afgehaald, het postkantoor ze aan afzender, de Simpangse sociëteit, heeft geretourneerd op onderscheidenlijk 19 Juni, 8 Juli en 15 Juli 1929;

dat het bestuur der sociëteit de brieven na de terugontvangst per expeditieboek heeft doen bezorgen aan klagers hoogervermeld adres en wel den brief van 18 Mei op 20 Juni (in ontvangst genomen door een van klagers bedienden), den brief van 3 Juni op 12 Juli (voor de ontvangst van welchen brief klager persoonlijk het expeditieboek afteekende) en den brief van 12 Juni op een niet nader aangegeven datum, doch in elk geval na 15 Juli (in ontvangst genomen door een ten huize van klager aanwezigen heer);

dat klager, nadat inmiddels het bestuur van de Simpangse Sociëteit de tusschenkomst van den Marine-commandant te Soerabaja had ingeroepen en nadat hem de straf, waarover beklag, was opgelegd, op 1 Augustus zijn schuld ten volle heeft afbetaald;

Overwegende, dat de strafoplegger heeft opgegeven, dat hij op 16 Juli 1929 klager voor zich deed verschijnen in tegenwoordigheid van den 1e officier, den luitenant ter zee der 1e klasse D. de Josselin de Jong;

dat op de hem gestelde vraag of hij van plan was zijn schuld aan de Simpangse Sociëteit af te betalen, klager antwoordde, dat hij daar eens over zou nadenken, dat hij dit nu nog niet wist;

dat op de hem door strafoplegger gestelde vraag of hij wellicht ook brieven had ontvangen van het bestuur van de Simpangse Sociëteit, klager pertinent antwoordde dat hij geen brieven van dat bestuur had ontvangen;

Overwegende, dat naar aanleiding van dit onderhoud de strafoplegger een commissie heeft benoemd, voor welke commissie klager op dienzelfden dag, 16 Juli, heeft verklaard twee brieven van het bestuur der Simpangse Sociëteit te hebben ontvangen, hebbende hij trouwens, zooals uit het voorgaande blijkt, voor de ontvangst van een dier brieven persoonlijk het expeditieboek van de sociëteit afgeteekend;

Overwegende, dat dus een opvallende tegenstrijdigheid bestaat tusschen de beantwoording door klager van de hem door den strafoplegger gestelde vragen en de verklaring, door klager dienzelfden dag voor de commissie afgelegd;

dat klager dienaangaande heeft opgegeven dat de strafoplegger hem bij het onderhoud op 16 Juli gesproken zou hebben over niet-afgehaalde aangeteekende brieven, waarop hij, klager, geantwoord heeft, dat de kennisgevingen betreffende deze stukken in het ongereede waren geraakt en dat hij van deze kennisgevingen er slechts één had ontvangen;

dat toen hij dezen brief wilde afhalen, hij reeds aan de afzender was teruggezonden;

dat hij, op de vraag van strafoplegger, hoe het mogelijk was dat die kennisgevingen in het ongereede waren geraakt, heeft geant-

woord, dat ze misschien naar zijn vorig adres waren gestuurd, hetgeen door den strafoplegger weersproken werd;

voorts dat hij aan strafoplegger heeft medegedeeld, particulier vernomen te hebben van het afzenden en van den inhoud der brieven;

dat hij daarom zijn papieren had nagekeken en daarbij bleek dat hij slechts die eene hooger-bedoelde kennisgeving bleek te bezitten; en eindelijk dat hij pertinent ontkent gehoord te hebben, dat hij het hierbedoelde onderhoud de strafoplegger hem gevraagd heeft of hij wellicht ook brieven van het bestuur der Simpangse Societeit had ontvangen;

dat hij de mogelijkheid niet wil ontkennen, dat de strafoplegger deze vraag gesteld heeft, maar dat hij ten tijde van het onderhoud aan één oor geheel doof was — het bestaan van welke doofheid is bevestigd door den officier van gezondheid van het Vliegkamp, de R. — en stellig kan verklaren dat hij niet tegenover den strafoplegger heeft gezegd „dat hij geen brieven had ontvangen”;

Overwegende, dat dit verweer van klager niet in allen deele kan worden aanvaard, zijne verklaring zelfs al op het eerste gezicht een indruk van onoprechtheid maakt;

dat toch, wanneer men voor oogen houdt het vaststaande feit, door klager op 16 Juli voor de commissie erkend, dat hij kort te voren twee brieven van het bestuur der Simpangse Societeit had ontvangen, verwacht had mogen worden dat klager dit aan den strafoplegger had medegedeeld, toen deze over de kennisgevingen betreffende aangeteekende brieven begon te spreken; aannemende dan voor een oogenblik, dat klager strafopleggers vraag over de ontvangst van brieven niet had verstaan, zou het dan toch voor klager aangewezen zijn geweest om in het vervolg van dit gesprek, de ontvangst der brieven te vermelden;

dat vooral ook als misleidend moet worden beschouwd, dat klager aan strafoplegger mededeelde, „*particulier vernomen te hebben van het afzenden en van den inhoud der brieven*” en daarom, zijne papieren had nagekeken, waarbij hem bleek dat hij slechts één kennisgeving betreffende een aangeteekend stuk kon vinden, terwijl hij nota bene kort te voren twee brieven van het bestuur der Simpangse Societeit had ontvangen;

dat in een dergelijke wijze van voorlichting van den strafoplegger bezwaarlijk anders dan opzettelijke misleiding kan worden gezien;

Overwegende, eindelijk, wat betreft klagers bewering dat hij de hem door den strafoplegger gestelde vraag of hij wellicht ook brieven had ontvangen van het bestuur der Simpangse Societeit, niet heeft gehoord, dat de doofheid, waarop hij zich beroept, slechts aan één oor bestond;

dat doofheid aan één oor in het algemeen geen beletsel zal zijn om in een rustige kamer — het onderhoud had plaats in de werkkamer van den strafoplegger — het speciaal tot den betrokkene gesproken woord op een afstand van eenige meters behoorlijk te verstaan;

dat overigens moet worden aangenomen, dat wanneer bij een ge-

sprek als het onderwerpelijke, voor klager zelf van zoo veel belang, deze een bepaalde uitlating van zijn ondervrager niet had verstaan, hij zulks toch wel direct op duidelijke wijze zou hebben kenbaar gemaakt;

dat trouwens, wanneer klager inderdaad bij dit gesprek iets niet verstaan zou hebben, zulks wel zou zijn opgemerkt door den hem ondervragenden strafoplegger en door den 1e officier, die als toehoorder en toeschouwer het onderhoud bijwoonde, daar kan worden aangenomen dat het niet verstaan zich onwillekeurig op het gelaat van klager zou hebben afgespiegeld;

dat echter de strafoplegger in de door hem overgelegde memorie verklaart, niet gemerkt te hebben dat klager bij het bewuste onderhoud met doofheid had te kampen, terwijl de 1e officier heeft verklaard, dat tijdens de bespreking niet is gebleken, dat klager de vraag van strafoplegger betreffende de brieven niet zou hebben gehoord, zijnde door klager geen herhaling van de vraag verzocht en uit zijn „neen” schudden ook niet te concludeeren, dat hiermede niet-verstaan of niet begrijpen wordt bedoeld;

dat eindelijk ook moeilijk is aan te nemen, dat juist alleen op dit eene punt van het gesprek klagers gedeeltelijke doofheid hem parten zou hebben gespeeld;

dat daarom, mede in verband met den in het algemeen onoprechten, misleidenden indruk van klagers verklaring voor den strafoplegger, wordt aangenomen dat hij, opzettelijk in strijd met de waarheid, op de vraag van strafoplegger of hij wellicht ook brieven van het bestuur der Simpangsche Societeit had ontvangen een ontkenneend antwoord heeft gegeven;

Overwegende, dat klager voor dit feit terecht is gestraft en dat het gedeelte der strafreden, waarover beklag, dit feit juist omschrijft;

Overwegende, wat betreft de zwaarte van de opgelegde straf, dat deze inderdaad belangrijk is;

dat echter de feiten, waarvoor deze straf aan klager werd opgelegd, zeer ernstig zijn en aan een officier haast niet zwaar genoeg kunnen worden aangerekend;

dat toch bij een feit als dat, in de strafreden onder 1°. omschreven, in zekeren zin de reputatie van alle officieren der zeemacht is betrokken, omdat het in het algemeen immers door alle behoorlijke officieren als zeer pijnlijk wordt aangevoeld wanneer een hunner zijn korps tegenover de buitenwereld te schande maakt, kunnende deze laatste uitdrukking veilig gebruikt worden ter qualificatie van klagers optreden als lid der Simpangsche Societeit, een optreden, hetwelk het bestuur dier societeit er toe bracht om klager den verderen toegang tot de societeit te ontzeggen;

dat het bovendien niet de eerste maal was, dat klager wegens het niet tijdig afdoen van een schuld moest worden gecorrigeerd;

terwijl, wat het tweede betreft, het haast als overbodig mag worden beschouwd om te vermelden, dat een houding als die van klager,

bij het onderhoud met den strafoplegger in diens werkkamer, een officier te eenenmale onwaardig is;

dat dan ook, gezien de wijze, waarop klager de waardigheid van den officiersstand met voeten heeft getreden, de hem opgelegde straf moet worden beschouwd als niet te zwaar en in juiste verhouding staand tot den ernst der gepleegde feiten;

Gezien, de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het ingediende beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt één door-druk aan klager, door tusschenkomst van zijn Commandant, en één aan den kapitein-luitenant ter zee S., Commandant van het Marinevliegkamp „Morokrempangan”.

De Kapitein ter Zee voornoemd,
A. VOS.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 22 November 1929. ¹⁾

President: Mr. E. Pino.

Leden: Mr. A. C. H. Graafland, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz, gep. luitenant-kolonel der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. H. Lamberts.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 19 September 1929, van den bij het Marinevliegkamp te Soerabaja dienenden officier-vlieger der 2de klasse X, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag door hem ingediend over de hem op 16 Juli 1929 door den Commandant van genoemd vliegkamp opgelegde straf van „veertien dagen streng arrest” en over de omschrijving sub 2°. van de strafreden, welke omschrijving in haar geheel luidt:

„1°. Gehandeld in strijd met de verbodsbepaling, genoemd in „artikel 2 sub c van het Reglement betreffende de krijgstuicht, door „een schuld van f 381,80, ontstaan door verteringen in de Sim-pangsche Societeit te Soerabaja, niet af te betalen (herhaling);

„2°. Onwaarheid spreken tegen zijn Commandant, toen deze „hem in verband met het sub 1°. genoemde de vraag stelde of hij „wellicht ook brieven had ontvangen van het Bestuur der Sim-

¹⁾ Zie de hiervóór opgenomen beschikking van den Commandant der Marine te Soerabaja. Red. M.R.T.

„pangsche Societeit, op welke vraag hij antwoordde dat hij geen „brieven had ontvangen, terwijl hij naderhand voor de commissie, „belast met het onderzoek in deze aangelegenheid, verklaarde 2 „brieven van het Bestuur der Simpangsche Societeit te hebben „ontvangen”;

welk beklag, bij op 12 September 1929 door den Commandant der Marine te Soerabaja genomen beslissing, ongegrond is verklaard en waarbij de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden werden gehandhaafd;

Overwegende, dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Overwegende, dat de strafoplegger den wensch heeft te kennen gegeven bij het onderzoek voor het Hof niet nader te worden gehoord, doch het Hof termen aanwezig acht bedoelden strafoplegger alsnog nader te doen hooren;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gezien de, ingevolge 's Hof's opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaringen van klager en van strafoplegger en de, mede ingevolge 's Hof's opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde beëdigde verklaringen van de navolgende getuigen:

Luitenant-ter-zee der 1ste klasse D. de Josselin de Jong,

Officier van Gezondheid der 2de klasse P. H. M. de Roo en

Officier van Administratie der 1ste klasse A. J. Teljer;

Overwegende dat, hoewel het beklag slechts gericht is tegen het vermelde sub 2°. van de omschrijving van de strafreden, een onderzoek naar het sub 1°. vermelde eveneens noodzakelijk is om een juist oordeel te kunnen vellen over de wegens beide feiten opgelegde straf;

Overwegende, dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager wegens verteringen in de Simpangsche Societeit te Soerabaja over de maanden Maart, April en Mei 1929 aan die Societeit een schuld had van *f* 381,80;

dat het bestuur van genoemde Societeit tot drie maal toe per aangeteekend schrijven klager wees op zijn verplichtingen om bedoelde schuld te voldoen;

dat betreffende deze aangeteekende brieven door den dienst der posterijen herhaalde kennisgevingen zijn gezonden naar klagers woning, welke kennisgevingen door een van klagers huisbedienden werden in ontvangst genomen, in verband waarmede het Hof aanneemt, dat die kennisgevingen klager hebben bereikt;

dat bedoelde aangeteekende brieven evenwel niet werden afgehaald en de dienst der posterijen ze ten slotte aan de afzender, de Simpangsche Societeit, terugzond;

dat het bestuur der Societeit eindelijk de meergenoemde brieven per expeditieboek heeft doen bezorgen aan klagers woning, alwaar de brieven werden in ontvangst genomen, terwijl voor een van die brieven door klager persoonlijk het expeditieboek werd afgeteekend;

dat klager de ontvangen brieven vluchtig doorkeek, doch er niet toe overging zijn schuld te voldoen;

dat, toen betaling van de achterstallige schuld niet volgde, het bestuur der Societeit ten deze de tusschenkomst inriep van den Commandant der Marine te Soerabaja;

dat op diens last klager betreffende een en ander door den Commandant van het vliegkamp Morokrempangan, bij welke inrichting klager diende, werd onderhouden;

dat aan klager tijdens dit onderhoud onder meer werd gevraagd of door hem aangeteekende brieven van het bestuur der Societeit waren ontvangen;

dat klager, volgens verklaring van den Commandant, op die vraag antwoordde met de woorden „ik heb geen brieven ontvangen”;

dat deze vraag, volgens de verklaring van klager zelf, door hem niet is gehoord, dat hij onder behandeling was voor een ooraandoening en dat de woorden „ik heb geen brieven ontvangen” door hem niet zijn gebezigd;

dat klager, denzelfden dag van het onderhoud met den Commandant, voor een door dezen benoemde commissie heeft verklaard 2 brieven van het bestuur der Societeit te hebben ontvangen;

dat klager, nadat bedoeld bestuur de tusschenkomst van den Commandant der Marine had ingeroepen en nadat hem de straf, waarover beklag, was opgelegd, zijn schuld den 1sten Augustus heeft voldaan;

Overwegende dat klager, wat het sub 1°. vermelde feit betreft, geen aandacht heeft geschonken aan de door den dienst der posten herhaalde malen — 4 malen betreffende iederen brief — aan hem toegezonden kennisgevingen en zodoende blijk heeft gegeven niet te beseffen dat, waar het niet tijdig voldoen van gemaakte schulden op zich zelf reeds ernstige afkeuring verdient, het volharden in deze houding, nadat hem meermalen op zijne verplichtingen is gewezen (klager droeg van de toezending en van den inhoud van de brieven kennis), in het bijzonder voor een officier geheel ontoelaatbaar moet worden geacht;

Overwegende, dat klager reeds eerder voor soortgelijk feit werd gestraft;

Overwegende dat, wat het sub 2°. vermelde feit aangaat, de beëdigde getuigen de Josselin de Jong en Teljer, die klager ook uit den dagelijkschen omgang kennen, beiden verklaren dat klager iemand is, die niet onmiddellijk reageert op de hem gestelde vragen en zich niet voldoende rekenschap geeft van den inhoud van die vragen, zoodat het niet onmogelijk moet worden geacht, dat klager — zoo hij de vraag al heeft gehoord — de bedoeling van den Commandant niet dadelijk heeft begrepen;

Overwegende, dat de getuige de Josselin de Jong, die bij het onderhoud tusschen den Commandant en klager tegenwoordig was, verklaart niet te hebben gehoord dat klager de woorden „ik heb geen brieven ontvangen” heeft gebezigd, doch wel te hebben gezien

dat klager met het hoofd „neen” schudde, hetgeen op getuige evenwel niet bepaaldelijk den indruk maakte, dat klager daarmee een nadrukkelijke ontkenning bedoelde en niet den indruk te hebben gekregen, dat klager tijdens het gesprek getracht heeft door opzettelijk onwaarheid te spreken zich aan straf en moeilijkheden te onttrekken;

Overwegende, dat de waarheid van klagers verklaring, dat hij de vraag van den Commandant niet zou hebben gehoord, aan waarschijnlijkheid wint door de beëdigde verklaring van den getuige de Roo, dat tijdens het bewuste gesprek met den Commandant bij klager verminderde gehoorscherppte bestond;

Overwegende, dat het Hof op grond van de hierbedoelde beëdigde getuigenverklaringen niet de overtuiging heeft gekregen dat klager de door zijn Commandant tot hem gerichte vraag heeft verstaan, in ieder geval ten volle heeft begrepen en evenmin dat door hem daarop zou zijn geantwoord met de woorden „ik heb geen brieven ontvangen”;

Overwegende dat, moge klager al niet opzettelijk onwaarheid hebben gesproken toen hij door den Commandant over zijn schulden werd onderhouden, zijn optreden toch niet geheel oprecht was, doordat hij zaken niet mededeelde, welke hij denzelfden dag wel aan eene ter zake benoemde commissie kenbaar maakte;

Overwegende, dat van een officier moet kunnen worden verwacht dat hij, omtrent eene tekortkoming door zijn Commandant wordende onderhouden, dezen volkomen inlicht zonder iets te verzwijgen;

Overwegende, dat klager dan ook terecht is gestraft, doch waar het Hof niet de overtuiging heeft bekomen dat klager opzettelijk onwaarheid heeft gesproken — in verband waarmee sub 2°. van de omschrijving van de strafreden wijziging behoeft —, de opgelegde straf te zwaar voorkomt;

Overwegende, dat derhalve de door den Commandant der Marine te Soerabaja op 12 September 1929 genomen beslissing, waarbij het beklag ongegrond is verklaard, niet in stand kan blijven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag:

Doet te niet de beslissing, door den Commandant der Marine te Soerabaja den 12den September 1929 op het beklag genomen;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt sub 2°. van de omschrijving van de strafreden, zoodat dit gedeelte komt te luiden:

„2°. Over het sub 1°. vermelde feit door zijn Commandant „onderhouden wordende, dezen niet volledig ingelicht door feiten „te verzwijgen, welke hij denzelfden dag wel mededeelde aan de „commissie, door den Commandant benoemd om een nader onderzoek ter zake in te stellen.”

Wijzigt de straf in „acht dagen streng arrest”;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking zullen worden uitgereikt

één afschrift aan klager (door tusschenkomst van den Commandant van het Marinevliegkamp „Morokremlangan”), één afschrift aan den strafoplegger, den Commandant van genoemd vliegkamp, één afschrift aan den Commandant der Marine te Soerabaja en één afschrift aan den Commandant der Zeemacht.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 10 September 1929. ¹⁾

President: Dr. L. B. J. Vermeulen (plv.).

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapitein J. Doorman, Eerste-Luitenants H. J. J. T. M. Steenmetser en C. C. Kannemans.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Overtreding van de Verordening Straatpolitie der gemeente Utrecht. Het zonder toezicht aan den openbaren weg laten staan van een rijwiel. (Het rijwiel was geplaatst in het tuintje voor beklagdes huis).

In de zaak van den Auditeur-Militair, r.o. eischer, tegen M., oud 39 jaar, geboren te Klundert, sergeant-monteur der 2e School-compagnie van het Korps Luchtdoelartillerie te Utrecht, beklagde, in persoon ter terechtzitting verschenen.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde tenlastelegging, den 28en Augustus 1929 aan den beklagde beteekend;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van:

1e. het extract-stamboek den beklagde betreffende, blijkens het-werkman hij op 24 April 1918 zich vrijwillig heeft verbonden als werkmans 1e klasse (sergeant) voor onbepaalden tijd;

2e. het proces-verbaal den 19en Juli 1929 onder No. 974 op den ambtseede opgemaakt door E. Honingh, agent van politie, tevens buitengewoon veldwachter der gemeente Utrecht;

Gehoord de antwoorden van den beklagde;

Gehoord den Auditeur-Militair, vorderende, dat de beklagde worde veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door drie dagen hechtenis;

Overwegende dat den beklagde is ten laste gelegd, dat hij in

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof, uitgesproken op 29 October 1929, bevestigd.
Red. M.R.T.

den nacht van 17 op 18 Juli 1929 te omstreeks 1½ uur te Utrecht een rijwiel heeft laten staan in een tuintje vóór perceel 24 aan den openbaren weg „Olijfboomstraat”, zonder voortdurend toezicht van een tot het houden daarvan bekwaam persoon, en zonder dat het rijwiel tot onmiddellijk gebruik ongeschikt was gemaakt;

Overwegende dat het bovenvermeld proces-verbaal inhoudt:

dat relatant in den nacht van 17 op 18 Juli 1929 te 1¼ uur zich surveilleerende bevond op den openbaren weg „Olijfboomstraat” te Utrecht, alwaar hij zag, dat in een voor het publiek openstaand en toegankelijk tuintje, gelegen voor perceel 24 aan genoemden weg, een heerenrijwiel stond, zonder voortdurend toezicht van een tot het houden daarvan bekwaam persoon, noch tot onmiddellijk gebruik ongeschikt gemaakt; dat hij, relatant, bedoeld rijwiel, ter voorkoming van diefstal, heeft overgebracht aan het Hulpbureau van Politie; dat in den voormiddag van 18 Juli 1929, aan bedoeld Hulpbureau een persoon kwam, die opgaf genaamd te zijn: M., geboren 27 Augustus 1887 te Klundert, sergeant-monteur bij het Korps Luchtdoelartillerie, wonende te Utrecht, Olijfboomstraat, — zijnde beklaagde — en die verklaarde o.a. „Het rijwiel, dat U mij toont is mijn eigendom”;

Overwegende dat de beklaagde ter terechtzitting heeft bekend, het hem ten laste gelegde feit te hebben begaan onder opgave, dat hij vermeent, dat, waar hij zijn rijwiel plaatste in zijn eigen tuin, hij daarvoor niet gestraft kan worden;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is be-
wezen, dat de beklaagde het Rijk in hoedanigheid van sergeant-
monteur diende tijdens het plegen van voormeld feit;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmid-
delen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde
het hem ten laste gelegde feit heeft begaan;

Gezien de artikelen: 2, 60, Wetboek van Militair Strafrecht, 76
en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect, 23 en 91 Wet-
boek van Strafrecht, 31 en 74 der Verordening Straatpolitie der
gemeente Utrecht, 178, 179 en 197 van de Rechtspleging bij de
Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als
zoodanig is aangenomen zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als:

het te Utrecht een rijwiel laten staan aan den openbaren weg,
niet onder voortdurend toezicht van een tot het houden daarvan
bekwaam persoon, noch tot onmiddellijk gebruik ongeschikt ge-
maakt;

Veroordeelt den beklaagde te dier zake tot eene geldboete van
één gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door
hechtenis van één dag.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT VAN HET ESKADER IN
NEDERLANDSCH-INDIË VAN 25 JULI 1929, NO. 621.

Verlaging van een korporaal-monteur tot monteursmaat.

Ingevolge de administratieve voorschriften was de kwaliteit van leerling-monteur en zijn de thans daarvoor in de plaats getreden kwaliteiten van hulpmonteur en monteursmaat niet eene uitsluitend bij een opleiding voorkomende kwaliteit.

Klager heeft uit de kwaliteit van leerling-monteur kunnen opklimmen tot den rang van korporaal-monteur, ook al is dit met klager niet het geval geweest.

Beklag ongegrond. Strafreden eenigszins gewijzigd.

DE SCHOUT BIJ NACHT, COMMANDANT VAN HET ESKADER IN
NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring, geteekend 5 Juli 1929 en blijkens eene daarop voorkomende aantekening van den Commandant van na te melden bodem bij dezen ingediend den 6en Juli d.a.v. van den aan boord van Hr. Ms. „Sumatra” dienende korporaal-monteur G. stamboeknummer, luidende dat hij zich wenscht te beklagen over de hem op den 4en Juli 1929 door zijnen Commandant, den kapitein ter Zee O. opgelegde straf van:

„Verlaagd tot monteursmaat”;

Gelezen de bij deze straf behoorende strafreden, luidende:

1°. Categoriepassagier zijnde, in stede van ten 12 u. H. W. den volgenden morgen ten 8 u. V. M. van passagieren aan boord teruggekeerd;

2°. Voorloopig arrest hebbende, ondanks waarschuwing van den schildwacht van boord weggelopen, zich op zijn motorfiets snel uit de voeten maakt en 43 uur later vrijwillig aan boord teruggekeerd. (herhaling);

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, waaronder eene verklaring van den strafoplegger, dat hij bij het onderzoek niet wenscht gehoord te worden;

Gelezen een door den Commandant van meergenoemden bodem voor eensluitend afschrift geteekend proces-verbaal van onderzoek van eene van zijnentwege i.c. ingestelde commissie;

Overwegende dat klager te rechter tijd zijn beklag heeft ingediend;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager niet wordt weersproken:

dat hij op Zaterdagmiddag den 29en Juni j.l., terwijl Hr. Ms. „Sumatra”, aan boord van welken bodem hij diende, aan de kruiskade te Soerabaja gemeerd lag, te ongeveer 4 uur is gaan passagieren en den volgenden morgen eerst om 8 uur aan boord is teruggekeerd;

dat hij categoriepassagier was en wist dat hij uiterlijk 12 u. E. W. aan boord moest zijn;

dat hem bij zijn terugkomst voorloopig arrest is aangezegd door

den officier van de wacht, den luitenant ter zee 2e kl. N. Kooreman; dat hij desondanks te ongeveer 11 uur V.M. naar den wal is gegaan en pas den 2en Juli d.a.v. is teruggekeerd;

dat hij niet gehoord heeft, dat de schildwacht of iemand aan de valreep iets tegen hem zeide, toen hij de valreep afliep;

Overwegende dat de strafreden in het algemeen op juiste wijze de gepleegde vergrijpen weergeeft, dat echter sub 2°. dienen te vervallen de woorden „ondanks waarschuwing van den schildwacht” zijnde dit bij het onderzoek niet komen vast te staan;

Overwegende dat klager blijkens zijn conduiteboekje reeds herhaalde malen voor overeenkomstige feiten is gestraft, het laatst den 6en Mei 1929 met 14 dagen streng arrest met inhouding der soldij en om den anderen dag gewone voeding o.m. wegens „Gestraft zijnde zich te ongeveer 10 uur E. W. van boord verwijderd en op de D. W. heimelijk weer aan boord teruggekeerd”;

Overwegende dat klager bij het ingevolge artikel 65 1e lid der Wet op de Krijgstucht gehouden persoonlijk onderzoek aanvoert dat hij z.i. niet tot monteursmaat verlaagd kan worden, aangezien hij niet uit die kwaliteit is opgeklimmen;

Overwegende dat volgens artikel 16 laatste lid van de Wet op de Krijgstucht bij de zeemacht de verlaging niet verder mag gaan dan tot in de laagste klasse, waaruit de gestrafte heeft kunnen opklimmen tot den rang dien hij bekleedde, met dien verstande dat niemand kan worden verlaagd tot een uitsluitend bij eene opleiding voorkomende kwaliteit;

Overwegende dat derhalve nagegaan dient te worden uit welke — niet uitsluitend bij eene opleiding bestaande — kwaliteit klager tot zijn tegenwoordigen rang heeft kunnen opklimmen;

Overwegende dat klager den 13en Juli 1920 te Amsterdam als leerling-monteur voor de rolle van de Marinekazerne aldaar is aangenomen met een dienstverband vanaf 13 Juli 1920 tot den datum waarop het acht jaar geleden is, dat hij de opleiding heeft verlaten;

dat op hem dus, blijkens het bepaalde in artikel 8, 1e lid van de Regeling van het Korps monteurs, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 21 Februari 1917 No. 44 zooals dit gewijzigd is bij Koninklijk Besluit No. 31 van 14 Juni 1924, van toepassing zijn de voorschriften van het Reglement der opleiding tot monteur, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 Februari 1917 No. 44 en laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 4 October 1922 No. 35, zijnde i.c. niet gebleken van nadere voorziening door den Minister van Defensie;

Overwegende dat ingevolge het voorgeschrevene in artikel 20 sub 1 en 3 van laatstbedoeld reglement een leerling-monteur in de aldaar nader omschreven omstandigheden voorgedragen kan worden voor plaatsing op de vloot en slechts onder bepaalde voorwaarden in aanmerking kan komen voor een herplaatsing bij de opleiding, in welk geval hij opnieuw zich zal moeten verbinden;

Overwegende dat derhalve de kwaliteit van leerling-monteur niet

eene uitsluitend bij eene opleiding voorkomende was en klager daaruit heeft kunnen opklimmen tot den rang, dien hij bekleedt, zij het ook dat dit met klager niet het geval is geweest;

Overwegende dat ingevolge het voren overwogene klager verlaagd zou kunnen worden tot leerling-monteur, ware het niet dat deze kwaliteit thans op de vloot niet meer bestaat;

Overwegende dat ingevolge het bepaalde in artikel 8 (4) van het Reglement voor de opleiding van leerling-monteur, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 1 Maart 1924 No. 108 leerlingen-monteur, die in het hooger bedoelde geval in actieven dienst op de vloot worden geplaatst, worden aangesteld tot hulpmonteur of tot monteursmaat en deze kwaliteiten dus in de plaats zijn getreden van de voornoemde kwaliteit van leerling-monteur;

Overwegende dat het niet de bedoeling der Wet kan zijn, dat door voornoemde wijzigingen in de organisatie van het korps monteurs de mogelijkheid tot verlaging van een korporaalmonteur onder deze omstandigheid zou zijn vervallen en dat dus aangenomen moet worden dat verlaging tot monteursmaat in het onderhavige geval mogelijk is;

Overwegende dat de straf in goede verhouding staat tot den ernst van het gepleegde feit;

Overwegende dat het beklag derhalve ongegrond is;

Gezien de artikelen 61, 62, 63 en 65 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op voormeld beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft de straf en strafreden, met dien verstande dat in de laatstgenoemde sub 2° komen te vervallen de woorden „ondanks waarschuwing van den schildwacht”.

Verstaat dat in klager's conduiteboekje en in het strafregister van Hr. Ms. „Sumatra” de zooeven genoemde wijziging in de redactie der strafreden zal worden aangebracht;

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager¹⁾, aan den kapitein ter zee O., strafoplegger, en aan den commandant van Hr. Ms. „Sumatra”.

De Schout bij Nacht voornoemd,

Kayser.

¹⁾ Dit heeft, blijkens aantekening van den commandant van Hr. Ms. „Sumatra” op de beschikking, plaats gehad op 27 Juli 1929.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 20 September 1929.

President: Mr. E. Pino.

Leden: gep. kolonel der Infanterie R. B. M. de Wijs, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz, gep. luitenant-kolonel der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. H. Lamberts.

Klager is in zijn beklag niet ontvankelijk, nu hij de eindbeslissing van het H.M.G. niet heeft ingeroepen binnen den in art. 67 W. Kr. voorgeschreven termijn.

(De beslissing in eerste instantie was op 27 Juli ter kennis van klager gebracht, zijne verklaring waarbij hij de eindbeslissing van het H. M. G. inriep, gedateerd 30 Juli, op 3 Augustus door zijn commandant ontvangen).

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 30 Juli 1929, van den monteersmaat G., stamboeknummer . . . dienende bij de marinekazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag door hem ingediend over de hem op 4 Juli 1929 door den Commandant van Hr. Ms. Sumatra opgelegde straf van „verlaagd tot monteersmaat” en over de daarbij behorende strafreden luidende:

„1e. Categoriepassagier zijnde in stede van ten 12 u. H. W. den volgende morgen ten 8 u. v.m. van passagieren aan boord teruggekeerd”;

2e. „voorloopig arrest hebbende ondanks waarschuwing van den schildwacht van boord weggelopen, zich op zijn motorfiets snel uit de voeten gemaakt en 43 uur later vrijwillig aan boord teruggekeerd (herhaling).”

Welk beklag bij op 25 Juli 1929 door den Commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië genomen beslissing ¹⁾ ongegrond is verklaard en waarbij de straf en de strafreden werden gehandhaafd met dien verstande, dat in de laatsgenoemde sub 2° komen te vervallen de woorden „ondanks waarschuwing van den schildwacht”;

Overwegende dat de beslissing van den Schout bij Nacht, Commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië ddo. 25 Juli 1929 No. 621, blijkens eene daaronder gestelde verklaring op 27 Juli d.a.v. ter kennis van den klager is gebracht.

Overwegende dat de verklaring van klager ddo. 30 Juli 1929 waarbij hij de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in-

¹⁾ Zie deze beschikking hiervóór. Red. M.R.T.

roept blijkens de daarop gestelde aantekening eerst op 3 Augustus 1929, door den Commandeerenden Officier is ontvangen; ¹⁾

Overwegende dat derhalve de eindbeslissing niet binnen den in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht voorgeschreven termijn is ingeroepen, zoodat klager met zijn beklag niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart G., stamboeknummer . . , monteersmaat, dienende bij de marinekazerne „Oedjoeng' te Soerabaja, met zijn beklag over de door den Eskader-Commandant genomen beslissing ddo. 25 Juli 1929 No. 621 niet-ontvankelijk;

Bepaalt, dat van s Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger, den Commandant van Hr. Ms. „Sumatra”, een aan den Commandant der Marine te Soerabaja en een aan den Commandant der Zeemacht.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 1 Augustus 1929.

President: Luitenant-Kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Luitenants ter zee der 1e klasse L. F. Klaassen en W. A. de Jong, Officier van den Marinestoomvaartdienst K. van Dorsten en Luitenant ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun.

Het opgeven van een valschen naam bij betraping op heeterdaad door een Inlandschen politieagent wegens overtreding van eene bepaling van eene Verordening der gemeente Soerabaja.

Het doen van een gift aan dien agent om hem te bewegen in strijd met zijn plicht na te laten wegens die overtreding proces-verbaal op te maken.

¹⁾ Naar aanleiding van deze beslissing gewerd ons eene opmerking, waarbij twijfel aan de juistheid daarvan werd uitgesproken. Immers, nòch de dagteekening der verklaring, nòch de datum waarop zij door klager's commandant ontvangen is, zijn beslissend, wèl de dag waarop de verklaring door klager *ter inlevering* aan zijn commandant is aangeboden, waarvan i.c. niet blijkt. (Zie M.R.T. XXV blz. 302). In zoover is de opmerking niet onjuist. Uit de op de verklaring gestelde en door klager onderteevende dagteekening mag echter wel worden afgeleid, dat die verklaring zeker niet *vroeger* dan die dagteekening aangeeft, is ingeleverd. Ware het anders dan zou die dagteekening onjuist zijn geweest.

Overigens is het H.M.G. vrij bij de beoordeeling *op welke wijze* is gebleken of de verklaring al dan niet tijdig is ingediend. En ook om daarvoor de dagteekening van die verklaring als beslissend tijdstip aan te nemen.

Onder de toegepaste wetsartikelen ook vermeld het betreffelijke artikel der Verordening van de gemeente Soerabaja.

Overtreding dier Verordening (het op een rijwiel vervoeren van meer personen dan waarvoor dit rijwiel was ingericht) krijgstuclitelijk gestraft.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-Kazerne Goebeng in de zaak tegen: Matraip, stamboeknummer 584 B, oud 18 jaren, geboren te Kg. Lagoen-di Krikilan, distr. Goen. Kendeng, Soerabaja; laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsche jongen aan boord van Hr. Ms. „Evertsen”, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 22sten Juni 1929, No. A 16/5/46;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 11den Juli 1929 no. 16/6/44, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1o. dat hij te Soerabaja in den avond van den 29sten Mei 1929 te ongeveer 7 uur toen hij als bestuurder van een rijwiel over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den Oedjoengweg, reed en op dit rijwiel twee, zijnde meer personen vervoerde dan waartoe dat rijwiel was ingericht, hetwelk ter plaatse verboden is bij artikel 12b (1) sub c der Verordening op het verkeer op de openbare wegen in de Gemeente Soerabaja (Javasche Courant dd. 10 en 13 November 1908 no. 90 en 91, sedert herhaaldelijk gewijzigd en aangevuld) en toen hij deswege betrapt op heeterdaad door den Inlandschen agent van Politie 1e klas te Soerabaja Soemani No. 751, welke ter bovengenoemde plaatse surveilleerde en behoorlijk in politieuniform gekleed was, door dien agent naar zijn naam gevraagd werd ten einde proces-verbaal tegen hem, beklaagde te kunnen opmaken, opzettelijk valschelijk en in strijd met de waarheid heeft opgegeven genaamd te zijn „Jatiman”;

„2o. dat hij ongeveer ter plaatse en ten tijde als sub 1o vermeld, toen hij door den Inlandschen agent van politie voornoemd, welke ter plaatse op den Oedjoengweg surveilleerde en behoorlijk in politieuniform gekleed was, was aangehouden wegens betrapping op heeterdaad gelijk sub 1o vermeld en ten einde proces-verbaal tegen hem, beklaagde, te kunnen opmaken, aan dezen politiebeambte een muntbiljet van een gulden heeft gegeven, daarbij tegen dien agent zeggende: „Mas, ini oewang f 1.— boeat kowe, djangan bikin rapport sama saja”, alzoo voornoemde gift doende met het oogmerk om dien politiebeambte te bewegen in zijne bediening, in strijd met zijn plicht, na te laten om bedoeld proces-verbaal tegen hem, beklaagde, wegens

de sub 1° vermelde overtreding der Gemeente-verordening op te maken”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 19den Juli 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Donderdag, den 1sten Augustus 1929, des voormiddags te 10 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„1°. Door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valschien naam opgeven;

„2°. Een ambtenaar eene gift doen met het oogmerk om hem te bewegen in zijne bediening, in strijd met zijn plicht, iets na te laten”;

veroordeeling deswege wegens de begane overtreding tot eene geldboete van tien gulden en wegens het begane misdrijf tot eene geldboete van twintig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den duur respectievelijk van tien en van twintig dagen;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 13en Maart 1928 vrijwillig als Inlandsche jongen onder stamboeknummer 584 B voor den tijd van één jaar in den zeedienst heeft verbonden, sedert zijn diensttijd heeft verlengd door reëngagement, en dat hij thans nog als Inlandsche jongen bij de Koninklijke Marine is verbonden tot 13 Maart 1930;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

a. wat het sub 1° ten laste gelegde betreft:

dat hij op een avond eind Mei 1929 te ongeveer 7 uur als bestuurder van een rijwiel over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den Oedjoengweg, te Soerabaja heeft gereden; dat hij zich plotseling door een Inlandschen agent van politie der 1ste klasse, welke op dien weg behoorlijk in politie-uniform gekleed, surveilleerde, hoorde toeroepen: „Afstappen”; dat hij dit gedaan heeft en toen bemerkte dat tegelijkertijd van zijn rijwiel een tweede persoon afstapte; dat hij niet wist dat die tweede persoon op zijn rijwiel gezeten was; dat de bedoelde Inlandsche agent hem naar zijn naam gevraagd heeft; dat hij toen den naam Jatiman heeft opgegeven; dat hij zijn eigen naam niet wilde opgeven; dat hij zijn juisten naam Matraip heeft opgegeven op het politie-bureau aan den Oedjoeng, toen er een proces-verbaal zou worden opge maakt;

b. wat het sub 2° ten laste gelegde betreft:

dat toen hij, gelijk hij hierboven onder *a* heeft medegedeeld, was aangehouden, hij naar het politie-bureau aan den Oedjoeng werd gebracht; dat hij toen aan genoemden politie-beampte een

muntbiljet van *f* 1 heeft gegeven; dat, terwijl hij dit deed, hij tegen dien agent gezegd heeft: „Mas, ini oewang *f* 1 boewat kowe, djangan bikin rapport sama saja”; dat hij voornoemde gift deed met het oogmerk om dien politie-beambte te bewegen in zijn bediening na te laten om een proces-verbaal tegen hem, beklaagde, op te maken wegens de sub *a* vermelde feiten; dat hij, beklaagde wist, dat voornoemde politie-beambte in strijd met zijn plicht handelde, als hij naliet het bedoelde proces-verbaal op te maken; dat de politie-agent het bedoelde geld aangenomen heeft;

c. dat hij aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” op 6 Juni gestraft is met 2 dagen licht arrest wegens het vervoeren van een tweeden persoon op zijn rijwiel;

Overwegende dat ten processe als getuige een verklaring onder eede heeft afgelegd:

Soemani, oud 26 jaren, Inlandsch agent van politie 1ste klasse No. 751 te Soerabaja:

a. wat het sub 1° ten laste gelegde betreft:

dat hij in den avond van den 29sten Mei 1929 zich in uniform gekleed bevond op den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den Oedjoengweg te Soerabaja; dat hij aldaar surveilleerde; dat hij te ongeveer 7 uur een rijwiel zag naderen, op weg naar den Oedjoeng, welk rijwiel twee in marineuniform gekleede personen vervoerde, terwijl het slechts voor het vervoer van één persoon was ingericht; dat hij, getuige, hier dus constateerde een overtreding van art. 12*b* (1) sub *c* der verordening op het verkeer op de openbare wegen in de gemeente Soerabaja en dat hij van deze door hem op heeterdaad geconstateerde overtreding proces-verbaal tegen den bestuurder wilde opmaken; dat hij, getuige, riep: „Stop”; waarop de bestuurder het rijwiel liet stilhouden en beide personen van dat rijwiel afkwamen; dat hij den bestuurder toen diens naam gevraagd heeft; dat deze opgaaf genaamd te zijn „Jatiman”; dat hij dien bestuurder daarop heeft aangehouden en medegenomen naar het politie-bureau aan den Oedjoeng; dat in het politie-bureau, toen er proces-verbaal tegen den beklaagde opgemaakt zou worden, deze opgaaf genaamd te zijn Matraip en niet Jatiman te heeten;

dat hij in den hem ten processe vertoonden beklaagde den persoon herkent die eerst opgaf Jatiman te heeten en vervolgens zeide Matraip te zijn;

b. wat het sub 2° ten laste gelegde betreft:

dat, toen hij gelijk hiervoren onder *a* reeds opgegeven, den bestuurder van het bedoelde rijwiel had aangehouden wegens overtreding van de bedoelde verordening op het verkeer op de openbare wegen in de gemeente Soerabaja, hij den beklaagde geleid heeft naar het politie-bureau aan den Oedjoeng ten einde aldaar proces-verbaal tegen hem, beklaagde, te kunnen opmaken; dat juist toen zij het politie-bureau zouden ingaan, de beklaagde hem, getuige, een muntbiljet van *f* 1 gaf en daarbij zeide „Mas, ini oewang *f* 1 boeat

kowe, djangan bikin rapport sama saja"; dat hij, getuige, dit geld in ontvangst genomen heeft;

Overwegende dat mitsdien door de opgave van den beklagde en door de verklaring van den getuige Soemani, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklagde sub 1° en sub 2° werd ten laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als:

1°. Door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valschen naam opgeven.

2°. Een ambtenaar eene gift doen met het oogmerk om hem te bewegen in zijne bediening, in strijd met zijn plicht, iets na te laten.

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklagde eerst getracht heeft de politie te misleiden door het opgeven van een valschen naam en toen hij begreep, dat dit hem niet zou baten, gepoogd heeft de politie om te koopen;

dat, beide feiten op zich zelf ernstig zijnde, toch in het gunstig gedrag van den beklagde aanleiding gevonden wordt met het opleggen van geldboeten te volstaan, waarvan het bedrag intusschen zoodanig gesteld moet worden, dat deze straf een gevoelig leed blijft;

dat de beklagde ter zake van de overtreding der Gemeente-verordening bereids disciplinair gestraft werd met 2 dagen licht arrest;

dat derhalve een geldboete van tien gulden ter zake van de gepleegde overtreding en een geldboete van twintig gulden ter zake van het gepleegde misdrijf in goede verhouding geacht moeten worden te staan tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met beklagde's persoonlijkheid;

Gezien de artikelen: 2, 60 Wetboek van Militair Strafrecht; 23, 57, 62, 177 1e lid aanhef en sub 1°, 435 aanhef en sub 3° Wetboek van Strafrecht; 12b (1) sub c der verordening op het verkeer op de openbare wegen in de Gemeente Soerabaja ¹⁾ (Javasche Courant ddo. 10 en 13 November 108 no. 90 en 91), sedert herhaaldelijk gewijzigd en aangevuld;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

¹⁾ De Krijgsraad had dit artikel alleen in de overwegingen van het vonnis noodig voor de constructie van het bewijs der overtreding van art. 435, 3° W. v. S., n.l. wat betreft het element „bevoegd gezag”. Vermelding ervan onder de toegepaste artikelen was echter niet alleen onnoodig, maar ook minder juist. De Krijgsraad is als Nederlandsche rechter immers niet bevoegd een Indische strafrechterlijke bepaling toe te passen. Wegens overtreding van de gemeentelijke verordening is de schuldige dan ook niet strafrechterlijk vervolgd.

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem wegens de begane overtreding tot eene geldboete van tien gulden en wegens het begane misdrijf tot eene geldboete van twintig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den duur respectievelijk van tien en van twintig dagen.

WETGEVING.

Regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren.

(Openbare beraadslaging in de Tweede Kamer
der Staten-Generaal).

(Vervolg van blz. 558, Deel XXV. M.R.T.).

De heer **van den Tempel**: Mijnheer de Voorzitter! Bij dit artikel zijn een gansche reeks van op zich zelf zeer belangrijke punten in het geding. Ik denk er echter niet aan, na de uitvoerige rede, welke mijn vriend ter Laan gehouden heeft, over verschillende van die punten het woord te voeren, maar ten opzichte van een tweetal moet ik toch een uitzondering maken. Ik gevoel mij genoopt in deze instantie van het debat ten aanzien van een tweetal voorstellen van onzen kant nog een nader woord van verdediging te spreken. In de eerste plaats iets over het amendement van de heeren ter Laan en van den Bergh, opgenomen onder n°. XV. Dit amendement heeft de strekking te bepalen, dat over den algemeenen maatregel van bestuur, voorzien in art. 125, de Centrale commissie voor georganiseerd overleg moet worden gehoord.

Mijnheer de Voorzitter! Het moreele recht van de werknemers om geraadpleegd te worden bij de regeling hunner arbeidsvoorwaarden is langen tijd in groote kringen der bevolking niet erkend en eerst na langdurige en voortgezette machtsvorming en actie is het besef doorgedrongen, dat dienaangaande een moreel recht bestaat. Geleidelijk aan is dat besef ook doorgedrongen in Regeeringskringen zelf. Wij hebben in de jongste jaren kunnen constateeren, dat, met vroeger vergeleken, verbeteringen te dien aanzien zijn tot stand gekomen. Er is thans overleg. Telkens echter weer kan men constateeren in sommige kringen, dat, wanneer de machthebbers zich maar op eenigerlei wijze aan den plicht tot overleg kunnen onttrekken of het kunnen verzwakken, zij dit doen. Op dit oogenblik is de Regeering zelfs niet bereid een bepaling van de strekking, als door ons wordt voorgestaan, op te nemen in deze wet. Dit beschouw ik als een uiting van dat sentiment. Ik zou toch willen vragen: wanneer zich langzamerhand een rechtsovertuiging gevormd heeft ten opzichte van dit punt, en wij zijn bezig deze geheele materie wettelijk te regelen, is er toch alle reden, dat uitdrukking wordt gegeven aan die rechtsovertuiging in de wet? Men komt echter met tal van argumenten om dit te voorkomen. Ik wensch over die bezwaren een enkel woord te zeggen.

Mijnheer de Voorzitter! Er is één bezwaar, waarvan ik de betekenis, gezien de redactie van het amendement, niet kan ontkennen.

Aan dat bezwaar moet ik werkelijk eenige beteekenis toeschrijven. Het amendement is nl. zoo geredigeerd, alsof in den aanhef van art. 125 slechts sprake zou zijn van één algemeenen maatregel van bestuur, want er staat: „de” algemeene maatregel van bestuur, terwijl het artikel klaarblijkelijk toelaat meerdere algemeene maatregelen van bestuur. In dit opzicht zou het amendement wellicht moeten aanpassen bij de opvatting van het artikel.

In de tweede plaats zullen onder dit artikel ook komen te vallen de militairen. Wij zouden nu den toestand krijgen, dat de Centrale commissie voor georganiseerd overleg advies zou moeten uitbrengen over een regeling, die misschien alleen op militairen betrekking heeft. Dit zou ook bezwaarlijk kunnen zijn. Ik zou dus gaarne willen zien, en ik geef dit mijn vrienden in overweging, dat een zoodanige wijziging werd aangebracht, dat niet gesproken wordt van „den” algemeenen maatregel van bestuur, maar van „een” algemeenen maatregel van bestuur, en dat wordt uitgezonderd die regeling, die betrekking zou hebben op ambtenaren, genoemd in art. 2, die bekende categorie, waaronder ook de militairen vallen. Zou aan dien wensch voldaan worden, dan zou mijn bezwaar, voor zoover ik dat hier genoemd heb, volkomen ondervangen zijn.

Er zijn ook andere bezwaren genoemd, o.a. van den kant van den heer Schouten, maar tegen deze bezwaren moet ik met de uiterste kracht opkomen.

De heer Schouten heeft gezegd: Men stelt verplicht, dat uitsluitend de Centrale commissie voor georganiseerd overleg haar adviezen uitbrengt, maar kan het niet wenschelijk zijn om andere instanties te hooren, bijv. de dienstcommissies van allerlei aard?

Ik geloof, dat de heer Schouten aangaande de constructie van de wet niet een juiste voorstelling heeft. Waar gaat het om? Men krijgt algemeene maatregelen van bestuur, die de materie zullen regelen; het kan ook zijn, dat deze materie geregeld wordt krachtens een algemeenen maatregel van bestuur, dan is dus die regeling reeds voorzien in een algemeenen maatregel van bestuur. Een algemeene maatregel van bestuur kan zelf allerhande regelingen treffen. Het kan zijn, dat daarvoor dienstcommissies gehoord moeten worden. Maar ook die regelingen, die betrekking hebben op de positie van een bepaalde categorie, moeten bij een zuiver begrip van de zaak, om het algemeen verband tusschen de arbeidsvoorwaarden van het Rijkspersoneel te overzien, worden voorgelegd aan de Centrale commissie voor georganiseerd overleg. Wanneer de Regeering dat niet van plan is, dan zie ik dat alleen als een blijk, dat zij zich van de innerlijke waarde voor de ambtenaren van een systeem, waarbij het geheele gebied van de arbeidsvoorwaarden van het burgerlijke Rijkspersoneel overzien wordt door de Centrale commissie voor georganiseerd overleg, van dien wensch geen rekenschap heeft gegeven. Het ligt voor de hand, dat de Regeering zal komen met het bezwaar, dat, waar wij hebben een korps Rijkswerklieden met een apart Rijkswerkliedenreglement, waarover de zg. commissie-

de Wilde adviseert, hier voortaan adviezen gegeven zullen moeten worden door de Centrale commissie voor georganiseerd overleg.

Ik zou zeggen: daartegen zie ik niet het minste bezwaar, dat vind ik zelfs heel goed, want het is de algemeene wensch, dat van uit één punt in een centraal verband de onderling samenhangende regelingen zullen worden gezien.

Ik geloof, waar de zaak zóó staat, dat ik gerustelijk aan de Regeering mag vragen om op dit punt in de wet uitdrukking te geven aan de rechtsovertuiging, die geleidelijk is gegroeid. De redelijkheid van dien wensch springt duidelijk in het oog, wanneer men zich rekenschap geeft van de groote beteekenis, die de regeling bij algemeenen maatregel van bestuur juist in het systeem van den Minister zal hebben. Wij hebben het groote bezwaar tegen het systeem van den Minister gehad, dat de uitwerking van dit materiele recht in handen van de Regeering wordt gelegd, dus buiten de Staten-Generaal om, al houden wij ten deze natuurlijk ook ministeriele verantwoordelijkheid. De geheele methode van den Minister — ofschoon wij het er niet mee eens zijn — zal dan veel aannemelijker worden, omdat wanneer men deze regeling krijgt, de bevoegdheid van de Centrale commissie in de wet is vastgelegd.

Nu kan de Minister zeggen: Ook wanneer dit niet in de wet wordt opgenomen, zullen wij, als Regeering, in dien zin handelen.

Eén van beide: of de Regeering zal met betrekking tot al deze regelingen voor de burgerlijke ambtenaren advies inwinnen van de Centrale commissie voor georganiseerd overleg, maar dan begrijp ik niet, waarom deze regeling niet in de wet zou worden neergelegd, of de bedoeling zal zijn, dat er ook regelingen zullen zijn voor de burgerlijke ambtenaren, die niet zullen worden voorgelegd aan de Centrale commissie voor georganiseerd overleg.

Welnu, in beide gevallen zou ik zeggen, is er voor de Kamer reden te voldoen aan de gerechtvaardigde wenschen van het Overheidspersoneel. Ik zou daarom den Minister met aandrang willen verzoeken de betreffende wijziging, die in zijn systeem volkomen kan worden aangebracht, die van formeelen aard is, maar van groote beteekenis voor de ambtenaren, aan te brengen en dienaangaande aan een eventueel gewijzigd amendement te gemoet te komen. Dat zal een goed gebaar zijn van de Regeering tegenover het Overheidspersoneel; het zal geen leeg gebaar zijn. Ik hoop, dat de Minister alsnog dat gebaar zal maken.

Het tweede punt, waarover ik wil spreken, betreft den vacantietoeslag. Met het amendement is een vraagstuk van enorme sociale beteekenis in het debat gebracht. Men moet volkomen blind zijn voor wat zich afspeelt in het volksleven, voor alles wat werkt aan de versterking van de volkskracht, wanneer men geen besef heeft van de toenemende cultureele beteekenis van dit nieuwe sociale instituut. Ik spreek over de vacantie, en in verband daarmee over den vacantietoeslag, als van een nieuw sociaal instituut. Ik weet, dat er belangrijke groepen der bevolking zijn, die voorheen ook

vacantie hebben genoten, maar het dateert pas uit den jongsten tijd, dat steeds bredere kringen, ook van kleine ambtenaren en werklieden, het voorrecht van eenigen tijd vacantie per jaar deelachtig worden. Dat voorrecht wordt nog pas in bescheiden mate genoten, maar gelukkig gaan wij regelmatig vooruit. Ik spreek er niet verder over, maar poneer met groote kracht deze stelling, dat vacantietoeslag voor de minder bezoldigden het onmisbare complement is van het geven van vacantie. Als de heer Boon meent, dat vacantietoeslag niets anders is dan een verkapte loonsverhooging, beteekent dat dan niet, dat hij de practische bedoeling en beteekenis van den vacantietoeslag niet begrijpt? Te recht wordt hier opgemerkt, dat dat argument ten aanzien van tal van sociale voorzieningen geldt; ik zal daarover echter op het oogenblik niet uitweiden. Men kan alleen spreken zooals de heer Boon deed, wanneer men onbekend is met de feitelijke omstandigheden, waarin de groote massa der arbeiders leeft, en wanneer men niet heeft de mentaliteit om die positie te kunnen doorgronden. Dezen vacantietoeslag moet men geven, wil men inderdaad zin geven aan het geven van vacantie.

Ik kom nu tot een punt, dat aan bepaald deel van de rechterzijde bijzondere belangstelling moet inboezemen. Voor wie heeft het geven van vacantietoeslag in het bijzonder beteekenis? Voor gezinnen, en bovenal voor groote gezinnen. Bij wijze van mode-artikel hooren wij telkens aanvoeren, dat vooral moeten worden behartigd de belangen van de groote gezinnen. Moet men dat alleen met woorden doen? Moet men telkens in gebreke blijven, wanneer men met daden iets voor de groote gezinnen kan doen? Men stelle zich voor een persoon in Overheidsdienst met f 30 à f 40 inkomen per week, en die gezegend is met drie of vier kinderen; wat komt er in werkelijkheid terecht van zijn vacantie onder die financieele omstandigheden? Het beteekent — n'en déplaise de opvatting van den heer Boon —, dat de vacantie gesleten wordt in eigen omgeving, in huiselijke zorgen, en dat van werkelijk gebruiken van de vacantedagen weinig terecht komt. Men kan zich op het standpunt stellen, dat op zich zelf met deze beslissing de vacantietoeslag niet wordt afgewezen. Men kan dien vacantietoeslag regelen bijv. krachtens artikel 125, eerste lid, *h*. Ik kan dit echter niet beschouwen als meer dan een uitvlucht. Waarom spreekt men onder *g* van verlof, van vacantie en van aanspraken in geval van ziekte, en niet van vacantietoeslag? Omdat het op het oogenblik niet de bedoeling is voorshands deze aangelegenheid bij algemeenen maatregel van bestuur te regelen.

Nu zegt de heer Schouten: laten wij wel bedenken, dat, als wij dit punt noemen in de wet, wij een sprong in het duister zullen doen. Als bewijs, dat deze materie nog niet voor een regeling rijp is, haalde hij het geval van Rotterdam aan. Ik moet de overtuigende kracht van het argument van den heer Schouten betwisten. Hoe was de situatie in Rotterdam, als ik het goed weet, een situatie, die zich telkens ten aanzien van allerlei vraagstukken kan voordoen

en die dan telkens middel en aanleiding kan zijn voor degenen, die een bepaalde regeling niet wenschen, om die regeling tegen te houden?

Ten aanzien van dit punt deed zich de positie voor, die zich telkens in allerlei plaatsen voordoet. Men heeft een georganiseerd overleg, een instituut, dat door ons op den voorgrond is gebracht en waarvan wij groote waarde toekennen, maar dat alleen beteekenis kan hebben, wanneer men zich op het standpunt stelt, dat, wanneer in het georganiseerd overleg de vertegenwoordigers van de Overheid en van het personeel tot overeenstemming zijn gekomen, men dat in het algemeen aanvaardt. Welnu, wanneer het georganiseerd overleg bijeenkomt, is het heel goed mogelijk, dat de vertegenwoordigers van het ambtenarspersoneel heel graag vacantietoeslag zouden willen hebben, maar dat zij op die basis niet tot overeenstemming kunnen komen, doch dat zij gelegenheid hebben op andere punten wel tot overeenstemming te komen, wanneer zij dat eene laten vallen. Dat is dus een quaestie van tactiek, van inzicht in de verhoudingen. Dat is principieel de gang van zaken; hoe het in dit bijzondere geval gegaan is, moet de heer Schouten met den heer ter Laan uitmaken, want ik heb al bemerkt, dat deze een andere opvatting heeft omtrent hetgeen te Rotterdam is gebeurd dan de heer Schouten. Wanneer nu het resultaat van dat georganiseerd overleg in het openbare lichaam komt, dan wordt onze houding niet alleen bepaald door de mérites van het voorstel zelf, maar ook door de verhoudingen, waaronder men tot overeenstemming is gekomen. Zoo kan het gebeuren, dat men op een gegeven oogenblik hetgeen in een gemeenteraad gebeurt uitspeelt tegen hetgeen in het Parlement aan de orde is.

De heer Schouten zegt: dus men mag wel langs een anderen weg ingaan tegen het resultaat van het overleg. Hoe kan de heer Schouten dat nu beweren? Wij stellen op het oogenblik voor, dat bij algemeen maatregel zal worden geregeld de quaestie van verlof en vacantie en de aanspraken bij ziekte. Gaat dat dan in tegen het systeem van georganiseerd overleg? Zijn wij daarmee dan bezig, iets te doen, dat tegen de resultaten van het georganiseerd overleg ingaat? Of ben ik alleen bezig dat te doen, wanneer ik niet alleen de vacantie, maar ook den vacantiëbijslag geregeld wil zien? Ik moet zeggen, die opmerking van den heer Schouten is niet ad rem.

Nu zegt de heer Schouten: wij doen een sprong in het duister, iets geweldigs, waarvan wij de gevolgen niet kunnen overzien. Is het zoo iets geweldigs, wanneer men de mogelijkheid schept van een bijslag voor dat deel van het personeel, dat dien bijslag niet kan ontberen, zal het van de vacantie genieten? Is dat een zoo revolutionair, een zoo wereldschokkend feit? Brengt dat de Staatshuishouding, het economisch leven van Nederland in de war? Voor grootere dingen heeft men dat argument aangegrepen, zooals gebleken is, ontijdig en ten onrechte, maar bij een in het algemeen

verband zoo ondergeschikt punt dit zware geschut in het veld te brengen, vind ik toch verkeerd.

Ik hoop alsnog, en daarmee wil ik eindigen om niet te uitvoerig te worden, dat het thans mogelijk zal worden gemaakt om niet op langen, maar op betrekkelijk korten termijn dit sociale instituut uitgebouwd te zien.

Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat ik ook van andere kanten in de Kamer steun zal krijgen; ik kan mij niet goed voorstellen, dat straks bij de stemming bijv. Katholieke afgevaardigden, die meer democratisch geïntereerd zijn, in één gelid zullen komen te staan met den heer Boon, die over deze zaak straks gesproken heeft op de wijze, zooals hij gesproken heeft.

Ik doe een beroep, Mijnheer de Voorzitter, op die leden van de Kamer, die voor den socialen vooruitgang voelen!

De heer **van Wijnbergen**: Mijnheer de President! Voldoende aan uw wensch, zal ik in deze korthed betrachten en slechts enkele summieri opmerkingen maken over de voorgestelde amendementen.

Men kan het er mee eens zijn of niet, maar bij de keuze tusschen een centrale of gedifferentieerde regeling van het materieele recht is nu eenmaal aanvaard de gedifferentieerde regeling, en dus zal men hebben te aanvaarden de consequenties. Welnu, eenmaal de regeling overlatende aan de verschillende organen, ten einde te kunnen rekening houden met de verschillende omstandigheden, komt het mij niet consequent voor, toch te trachten, op verschillend gebied kleine stukjes van het materieele ambtenarenrecht alsnog volgens algemeene regelen in deze wet op te nemen.

Dergelijke voorstellen hinken op twee gedachten. Mijnheer de President! De heer Schouten heeft in zijn voortreffelijke rede, zooeven gehouden, aan den Minister gevraagd, of art 125 enuntiatief dan wel limitatief is. Voor mij is dat geen vraag. Het is dunkt mij boven twijfel, dat het karakter van art 125 is enuntiatief, maar ik wil waarschuwen, dat niet door de discussie in de Kamer er zachtens aan een limitatief karakter aan wordt toegekend, hetgeen mogelijk zou zijn!

In de derde plaats wil ik wijzen op de gevaren, die de heer Schouten in het algemeen heeft omschreven, ten gevolge waarvan men zijn doel zou kunnen voorbijschieten op dit gebied, iets, waar ik niet verder op inga, omdat ik mij ten deze volkomen kan vereenigen met hetgeen door den geachten afgevaardigde is gezegd.

Na deze algemeene opmerkingen een paar speciale opmerkingen over de voorstellen. In de eerste plaats de bevordering. Het spreekt vanzelf dat daar, waar er termen voor zijn, men bij de regeling van de aanstelling ook regelen voor de bevordering zal stellen, maar dat wordt hier niet gevraagd. Hier wordt gevraagd een imperatief voorschrift, dat het overal geschieden zal. Nu zegge men niet: neen, dat behoeft alleen daar, waar het uit den aard der zaak kan. Indien dat zoo was, hadden wij niet conform de aanwijzing van den

heer Beumer de Ministers buiten dit ontwerp moeten plaatsen. Juist door aanneming van dat voorstel is meer dan anders komen vast te staan, dat hetgeen hier wordt voorgeschreven ook overal moet gebeuren. Indien wij derhalve aannemen, dat niet alleen met betrekking tot de aanstelling, maar ook met betrekking tot de bevordering regelen moeten worden gesteld, dan moeten die worden gesteld voor alle ambtenaren. Ik zou nu aan de voorstellers van dit amendement willen vragen: hoe moet dat dan geschieden ten aanzien van burgemeesters, hoogleeraren, gemeentesecretarissen, enz.? Hoe moet daar de inhoud van de regeling omtrent bevordering luiden?

In de tweede plaats de bezoldiging. Ik vestig er de aandacht op, dat in het wetsontwerp niet gesproken wordt van wedde, maar van bezoldiging, die uit verschillende elementen kan bestaan. Men wil het nu daarbij niet laten, maar stukken van die bezoldiging gaan omschrijven door de toevoegingen: vergoeding voor overwerk, vacanti toeslag, enz. Ik treed niet in een beoordeeling daarvan, maar ik kom er tegen op, wijl men daardoor den schijn gaat wekken, dat men andere zaken uitsluit. Ik zou willen zeggen: de bezoldiging van de ambtenaren moet geregeld worden naar den aard hunner werkzaamheden en de plaatselijke omstandigheden.

Zoo heb ik zooeven van den heer van den Tempel gehoord, dat hij meende, dat voor de rechterzijde het vraagstuk der groote gezinnen een mode-artikel was. Ik vraag mij af, of men een zoo belangrijk vraagstuk op die wijze moet qualificeeren. Maar ik ben dankbaar, dat hij er aan herinnerd heeft, want ik wil wel zeggen, dat ik ook daarom bezwaar heb tegen deze toevoeging, omdat ik daarin de mogelijkheid zie, dat men er uit zou kunnen afleiden, dat aan een ander element der bezoldiging, den kindertoeslag, niet veel waarde wordt toegekend. Als men hier aan de algemeene benaming: bezoldiging zou toevoegen: vergoeding van overwerk en vacantiebijslag, dan zou de kindertoeslag dreigen bestempeld te worden als iets van minder belang, terwijl ik juist hoop, dat in verschillende plaatsen de kindertoeslag wel in de bezoldiging zal worden opgenomen. Daarom wensch ik niet de minste aanwijzing te geven, waaruit zou kunnen worden afgeleid, dat daaraan geen waarde wordt gehecht.

In de derde plaats het minimum-ambtenarenrecht. Ik behoef daarop niet in te gaan, omdat ik bij de algemeene beschouwingen mijn standpunt dienaangaande reeds heb uiteengezet, en daarin nadien geen wijziging is gekomen.

In de vierde plaats wordt voorgesteld, dat alleen landelijke vereenigingen eventueel zullen kunnen adviseeren. Voorshands voel ik daarvoor nog niet veel. Ik wensch ook in deze aan de Regeering de vrijheid te laten om het van de omstandigheden te laten afhangen, welke vereenigingen zullen adviseeren, hetzij landelijke, hetzij niet.

Die zelfde vrijheid zou ik willen laten ten aanzien van het hooren der Centrale commissie voor georganiseerd overleg. Voor zoover mijn ervaring gaat, hebben wij waarlijk niet te klagen, dat niet genoeg

personen en corporaties worden gehoord. Ik zou zeggen, dat een van de redenen, waarom vaak belangrijke zaken zoo lang op zich laten wachten, hierin is gelegen, dat o zooveel personen, corporaties en organisaties moeten worden gehoord. Daarom heb ik genoeg vertrouwen in de Regeering, dat zij, ook zonder dat zoo iets imperatief in de wet wordt voorgeschreven, zij inlichtingen en voorlichting zal zoeken, daar waar zij die het best bekomen zal.

Dit alles te zamen genomen, moet ik verklaren, dat ik voorloopig bezwaar heb tegen de verschillende amendementen.

Ten slotte vrees ik, dat wanneer al deze amendementen door den heer ter Laan gehandhaafd worden, hij daardoor aan de zaak der ambtenaren geen goed doet. Worden zij aangenomen, dan krijgen wij de moeilijkheden en stagnatie, waarop de heer Schouten heeft gewezen. Worden zij verworpen, dan zou daaruit de gevolgtrekking worden gemaakt, dat men ze in het algemeen niet wil, terwijl men ze alleen niet in de generale regeling opgenomen wenscht te zien. Dan zal misschien in menige plaats, door degenen, die aan die dingen wenschen te ontkomen, een beroep worden gedaan op de verwerping hier in de Kamer. Ik geloof dus, dat er veel voor te zeggen zou zijn, als de heer ter Laan de meeste van zijn amendementen niet in stemming liet komen.

De heer **Kuiper**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal trachten, de heeren, die mij zijn voorafgegaan, in korthed nog te overtreffen.

Ik wil enkele opmerkingen maken over de amendementen-ter Laan, maar ik zou daaraan enkele opmerkingen willen doen voorafgaan aan het adres van den heer Schouten.

Den heer Schouten en anderen sprekers, die hier vooral den druk hebben gelegd op het gevaar, dat er over het geheel van deze amendementen zou zijn gelegen voor de ambtenaren met betrekking tot het limitatief karakter, zou ik willen zeggen, dat deze wet geheel bedoeld is als limitatief, als een minimum, maar dan is er toch het gevaar, de heer Boon heeft er al zijdelings op gewezen, dat men het in de gemeenten en de lagere organen, waar men nu eenmaal door de wettelijke voorschriften tot het maken van regelingen verplicht moet worden, en waar deze op het oogenblik dus nog niet zijn, dit zal beschouwen als een maximum. Men zou ze dus op de tegenovergestelde manier gebruiken dan ze bedoeld zijn. Omdat men het dus, niet overal natuurlijk, maar in de verschillende gemeenten, waarin men er nu toe verplicht zal zijn, als een maximum zal beschouwen, daarom heeft wel degelijk de vraag beteekenis wat er wordt voorgeschreven. Als er niet meer voorgeschreven zou worden dan wat door de Regeering wordt voorgesteld, schijnt het mij toe, dat hier van een tekort aan voorschriften mag worden gesproken, niet wanneer het als een minimum wordt opgevat, maar vooral voor de gemeenten, waar het practisch zal worden opgevat als een maximum.

Daarom voel ik wat voor een deel van de amendementen van den heer ter Laan. Ik zeg uitdrukkelijk: een deel. Ik geloof, zoolang de

heeren daarvoor geen bewijzen leveren, dat het moeilijk zal zijn de toevoeging: bevordering, te handhaven. Wanneer men hierbij denkt aan hoogleeraren, aan de leden van de rechterlijke macht, burgemeesters, enz., dan kan het begrip bevordering daar niet op slaan.

Ik zou het eens kunnen zijn met den geachten vorigen spreker omtrent de vraag, of het wel goed is om van vergoeding voor overwerk te spreken, als men daarbij te gelijk niet van kinderbijslag gewaagt. Men kan de vraag stellen, of men door te spreken van overwerkbijslag en te zwijgen van kinderbijslag dit laatste begrip van minder beteekenis acht. Ik zou het daarmede eens kunnen zijn, als die dingen gelijk stonden. De quaestie is deze, dat het begrip: vergoeding bij overwerk al langen tijd algemeen beschouwd wordt als iets, dat noodwendig in de arbeidsvoorwaarden behoort, en algemeen is men van oordeel, dat vergoeding voor overwerk redelijk is en ook behoort te worden toegepast. Over de toepassing van kindertoelage is men het niet eens. Ik zou deze van mijn kant gaarne toegepast willen zien, maar als ik beide te gelijk niet krijgen kan, is er voor mij ook geen reden ze beide te gelijk af te wijzen. Als ik het een niet krijgen kan en het ander wel, neem ik het andere alleen in afwachting, dat ik er het tweede bij krijg. Alles afwijzen, omdat ik het eene, wat ik ook vraag, niet krijgen kan, is een standpunt, waarover ik niet kan voelen.

Ik ben het dus met den heer ter Laan eens, als hij voorstelt, dat bij bezoldiging behoort vergoeding voor overwerk. Dat wordt zoo algemeen erkend en toegepast en het is zulk een natuurlijk aanhangsel der loonregeling, dat ook in de lagere organen daaromtrent regelen behooren te worden gesteld.

Anders sta ik tegenover den vacantietoelag. Evenmin als nog algemeen gesproken wordt over kindertoelag, welke alleen door het Rijk, een aantal gemeenten en in enkele industrieën wordt toegepast, is dit het geval met vacantietoelag, en op dezen grond moet ik bezwaar maken, hier vacantietoelag te laten gaan vóór kindertoelag; deze laatste, als van grooter beteekenis zijnde, dient naar mijn oordeel voor te gaan.

Wanneer er dus voorschriften gegeven moeten worden, waarover men het beide niet eens is, die niet, zooals overwerk, rechtstreeks voortvloeien uit de arbeidsverhoudingen zelf, dan zeg ik: vacantietoelag zonder kindertoelag, dat gaat niet. Ik zeg uitdrukkelijk, omdat dit niet algemeen erkend wordt als natuurlijk aanhangsel der arbeidsverhoudingen.

Op dezen grond zou ik dus den voorstellers in overweging willen geven, de quaestie van bevordering en die van vacantietoelag uit hun amendement te verwijderen. Ik meen nog een ander advies te moeten geven. Er wordt door hen voorgesteld, om sub *k* te lezen:

„de wijze, waarop aan algemeen landelijke vereenigingen van ambtenaren gelegenheid wordt gegeven tot het plegen van overleg”,

maar het bezwaar is, dat het niet aangaat, voor alle mogelijke polderbesturen, veenschappen, etc. in het algemeen door landelijke organisaties een regeling als deze te doen maken. Ik zou willen adviseeren, dit zoo te lezen — dit wordt ook algemeen zoo toegepast, daar in de gemeenten niet rechtstreeks de bonden, maar de plaatselijke vertegenwoordigers dier bonden hierin worden betrokken —:

„de wijze, waarop een algemeen landelijke vereeniging van ambtenaren of hare plaatselijke afdeelingen gelegenheid wordt gegeven, etc.”

Dit betreft amendement no. 13. Nu nog een enkel woord over amendement no. 14. Dat schrijft imperatief voor, dat in alle regelingen opgenomen zal worden een aantal vacantedagen van ten minste 12 en dat bij ziekte ten minste het volle salaris voor 12 maanden moet worden uitgekeerd. Dit algemeen voor te schrijven is m.i. een greep, die te ver gaat op het oogenblik. Niet voor het Rijk en draagkrachtige gemeenten, maar in het algemeen.

Op de tweede plaats zou ik hier willen zeggen: wij moeten niet trachten alles in de wet te regelen. Als wij het georganiseerd overleg wezenlijken inhoud en beteekenis willen geven, moeten wij aan het werk van het georganiseerd overleg zooveel waarde toekennen en het ook zooveel vertrouwen geven, dat wij dingen als deze niet te veel in de wet vastleggen, omdat het eigenlijk dingen zijn, die tot het georganiseerd overleg behooren en het eigenlijk een zaak is, die de organisaties van ambtenaren betreft.

Ik kom nu aan het amendement sub XV van den heer ter Laan.

Mijnheer de Voorzitter! Is dit amendement wel noodig? Ik heb er geen bezwaar tegen als het in overeenstemming wordt gebracht met den aanhef van artikel 125, maar ik kan er niet de beteekenis aan toekennen, die de heer van den Tempel er aan geeft, omdat het alleen de vraag is, of al of niet van Regeeringswege het georganiseerd overleg zal worden erkend.

Ik heb, in tegenstelling met wat de heer van den Tempel veronderstelt, geen aanleiding om te vermoeden, dat van Regeeringswege het georganiseerd overleg niet zal worden geraadpleegd. Het is, dunkt mij, juist iets, waarbij vanzelfsprekend het georganiseerd overleg zal worden geraadpleegd.

Mijnheer de Voorzitter! Omdat ik dit voorshands als de bedoeling van de Regeering onderstel, ik meen niet anders te mogen veronderstellen, zie ik voor dit amendement eigenlijk geen grond.

Nu het amendement sub XVI van den heer ter Laan. Laat ik er zoo weinig mogelijk van zeggen.

Ik ben het eens met die geachte medeleden, die in verschillende vormen en herhaaldelijk op den voorgrond hebben gesteld: als wij deze verplichting in de wet opnemen, zal de Regeering noodwendig rekening moeten houden met de mindere draagkracht van tal van instellingen, die er aan zullen moeten voldoen. Men zal dus tot minimumvoorschriften moeten komen, die zoo laag zijn, dat er aan

kan worden voldaan door kleine gemeenten, waterschappen, veenschappen, enz., die een minimale draagkracht hebben. Men kan toch onmogelijk van de Regeering verwachten en ook niet van haar eischen, dat zij veenschappen, waterschappen, enz. boven hun draagkracht zou belasten.

Mijnheer de Voorzitter! Omdat er een minimaliseering zou voortvloeien uit deze voorschriften, vooral voor de Rijksambtenaren en de ambtenaren in de meer draagkrachtige gemeenten, ben ik innig overtuigd, dat, wanneer dit in de wet zou worden opgenomen, het zonder eenigen twijfel ten nadeele van de Rijksambtenaren zou zijn.

Ik hoop, dat de geachte voorstellers door de vrees, die daaromtrent algemeen in de Kamer schijnt te bestaan en waarvoor zij niet blind kunnen zijn, er toe zullen worden gebracht het amendement, dat ik buitengewoon gevaarlijk acht, in te trekken.

De heer **Schokking**: Mijnheer de Voorzitter! Na al hetgeen over dit artikel en de daarop ingediende amendementen is gezegd, zal ik de Kamer niet lang ophouden. Ik behoef dat te minder te doen, omdat ik mij in menig opzicht kan aansluiten bij hetgeen op uitnemende wijze is gezegd door sprekers, die mij zijn voorafgegaan. Hierbij denk ik inzonderheid aan de rede van den heer Schouten, bij wien ook de heer van Wijnbergen zich heeft gevoegd.

Maar in de tweede plaats, omdat ik deze amendementen, die door een gemeenschappelijke gedachte gedragen worden, niet anders zie dan als een reageeren op het principe, dat nu eenmaal aan het wetsontwerp ten grondslag ligt, en dat wij hebben te aanvaarden, tenzij men zich tegen het gansche wetsontwerp zou willen verzetten.

Uit de toelichting van den heer ter Laan is trouwens overduidelijk gebleken, dat het bij zijn amendementen in hoofdzaak daarom gaat en de beoordeeling daarvan zich dus wel bewegen moet om de vraag, of er ten slotte al of niet een regeling zal zijn, die met de groote verschillen tusschen de onderscheiden openbare lichamen rekening wil houden.

In zooverre als ook de financieele factor hierbij betrokken is, heeft hij zich daarvan wel wat heel gemakkelijk afgemaakt, door te zeggen, dat het daaraan ontleende bezwaar afgedaan heeft. Bij de algemeene beschouwingen ben ik daarop niet ingegaan en ik zal het ook nu niet doen, maar wel acht ik het noodig op te merken, dat die financieele factor niet zoo ondergeschikt is, dat die in het geheel geen rol zou mogen spelen. En dit is te minder het geval, wanneer ik er aan denk, hoe deze factor zich in sterke mate zou doen gelden bij de toepassing van deze amendementen voor de lagere organen. Welke de gevallen zullen zijn van de geheel andere financieele verhouding tusschen Rijk en gemeenten, zal moeten worden afgewacht, maar in elk geval kan moeilijk worden betwist, dat aanneming van de voorgestelde amendementen op tal van publieke kassen een zwaren last zou leggen.

Intusschen is dit ook nu niet voor mij het hoofdargument. Mijn

voornamen argument blijft, dat door deze amendementen het element van de differentiatie wordt miskend, een element, dat niet gefantaseerd wordt, maar aan de werkelijkheid is ontleend, wat ook de sociaal-democraten, indien zij het willen zien, niet kunnen ontkennen. Het zou denkbaar zijn geweest, dat men zich in het wetsontwerp tot de Rijksambtenaren had bepaald, maar nu men daarin ook alle andere ambtenaren heeft opgenomen, die in dienst zijn van provinciën, gemeenten, waterschappen, veenpolders, enz., nu gaat het niet aan, om deze zaak bijna uitsluitend te bezien uit het oogpunt van de Rijksambtenaren. Ik leg daarop grooten nadruk. Het is zelfs de vraag, of het ontwerp, gelijk het ons door de Regeering is voorgesteld, niet nog moeilijkheden zal geven, wanneer daaraan uitvoering moet worden gegeven, ik zeg niet bij provincies en groote gemeenten, maar bij kleine gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders. Ik zal dit niet door voorbeelden toelichten, want dan zou ik te breed worden en ik wil zoo beknopt mogelijk zijn. Maar het staat voor mij vast, dat een deel der openbare lichamen moeite zullen hebben om aan de wet te voldoen, indien wij er althans van uitgaan, dat dit alleen in positieven zin mag worden verstaan. Wanneer men zou kunnen zeggen, dat met betrekking tot de bezoldiging geen regeling wordt gemaakt, dat met betrekking tot het overwerk geen regeling noodig is, ten opzichte van den vacantietoeslag, dat dit niet wordt opgenomen, enz., dan zou er geen bezwaar zijn de amendementen van den heer ter Laan aan te nemen, daaraan misschien zelfs nog sterker uitbreiding te geven. Dit zou eenvoudig genoeg zijn, maar dat kan de bedoeling niet zijn.

Neen, wij hebben er wel van uit te gaan, dat de in art. 125 opgesomde punten in de regelingen van de gemeenten, waterschappen en alle ander publieke lichamen zullen moeten voorkomen.

Nu zal ik niet ingaan op de uitbreiding, die men aan de verschillende punten wil geven, al zijn de daarmede aangeroerde vragen belangrijk genoeg. Het is mij, zooals ik gezegd heb, om het hoofdpunt te doen, dat deze materie beheerscht, en dan wil ik er nog eens met klem op wijzen, dat men wel heeft toe te zien, niet een steeds verder gaande uniformiteit in ons recht te brengen. Er is hier ongetwijfeld een van de voornamen verschillpunten tusschen de sociaal-democraten en de groep, waartoe ik de eer heb te behooren; wij meenen ons althans tegen de tendenz van een alles omvattende uniformiteit te moeten verzetten. Met recht heeft de heer van Wijbergen er op gewezen, dat hetgeen de voorstellers met hun amendementen beoogen, wel eens de omgekeerde uitwerking kon hebben, en met een zekere voldoening heb ik gehoord, hoe zoeven ook de heer Kuiper dat zelfde met betrekking tot een enkel punt van deze amendementen heeft uitgesproken. En inderdaad, wanneer het ons niet alleen maar om een uniforme regeling te doen is, maar wij ons willen voorstellen, hoe de regeling de gewenschte uitwerking zal hebben, dan dienen wij ons rekenschap te geven van de verschillende verhoudingen en omstandigheden bij de Rijksambtenaren en die in dienst van de andere

openbare lichamen. Bij de algemeene beschouwingen heb ik er reeds het licht op laten vallen, dat dit waarlijk niet zonder beteekenis is. Ik meen, dat er verschijnselen zijn, die het noodig maken om er met nadruk de aandacht op te vestigen, dat door de regelingen de juiste verhouding tuschen de ambtenaren en de bevolking niet geschaad, maar integendeel bevorderd wordt. Ik bedoel het niet tot een punt van bespreking te maken, omdat ik mij wil beperken, maar de vraag komt soms op, of er voor het handhaven van een standpunt van den klassenstrijd door de sociaal-democraten, bij het steeds moeilijker worden om de grens tuschen de verschillende klassen aan te wijzen, behoefte is aan een nieuwe klassentegenstelling, nl. die tuschen de ambtenaren en de overige bevolking. Ik weet wel, dat de sociaal-democraten niet zoo ver gaan als de heer de Visser, die bij de algemeene beschouwingen de geheele ambtenarenwereld zonder meer bij het proletariaat indeelde, maar het gevaar van een klassebewustzijn van de ambtenaren, en van een versterken daarvan in dien zin, dat zij zich beschouwen als een afzonderlijk staanden kring in het maatschappelijk leven, die het voor het zeggen heeft, is er. Daartegen dient gewaakt te worden. Ook in het belang van die ambtenaren zelf. En daarom acht ik het van zoo groote beteekenis, dat de ambtenaren van provincie, gemeente en waterschap zich als zoodanig blijven gevoelen en niet enkel zich naar het ambtenaarschap oriënteeren, wat tot een klassenvorming in den Staat zou leiden.

Ik zal hiervan geen verdere uitwerking geven, maar hoop toch voldoende te hebben aangewezen, waarom het bij mij gaat, dat aan de punten, in art. 125 genoemd, geen uitbreiding noch uitwerking zal worden gegeven.

De regeling moet aan de verschillende organen, in verband met hun onderscheiden aard, zij het onder de contrôle in art. 126, worden overgelaten. Daarbij worde er toch op gelet, dat in art. 125, onder letter *h*, overige rechten en verplichtingen der ambtenaren zijn opgenomen; de opsomming — de heer Schouten heeft er te recht op gewezen — is niet limitatief; m.a.w., in de betreffende regelingen kunnen ook andere dan de afzonderlijk genoemde punten begrepen worden. Nu zou ik in verband met het sub *h* genoemde in het voorbijgaan den Minister toch wel een vraag willen doen. Voor zoover ik mij herinner — en ik meen het ontwerp van wet eenigszins nauwkeurig te hebben nagegaan —, is dit het eenige artikel, waarin van verplichtingen van ambtenaren wordt gesproken. Het woordje „overige” in litt. *h* doet onderstellen, dat er onder de voorafgaande punten ook „verplichtingen” zijn genoemd, maar, Mijnheer de Voorzitter, ik kan geen verplichtingen voor de ambtenaren in dit artikel vinden. Daarom zou ik willen vragen, of het dan niet beter is om de verplichtingen er hier geheel uit te nemen. Ik kan toch niet onderstellen, dat de Minister er van uitgaat, dat wat de verplichtingen aangaat, wel kan worden volstaan met hetgeen hier als iets bijkomstigs ook nog wordt genoemd. De ver-

plichtingen vragen dan toch als zoodanig ook wel een afzonderlijke omschrijving.

Wat het minimum betreft, dat de voorstellers door het daarop betrekking hebbende amendement in de wet willen opnemen, daarover is reeds bij de algemeene beschouwingen gesproken en ik ben alzoo van meening, dat daarop niet moet worden ingegaan. In verband met het volgende artikel is daaraan ook geen behoefte, al is het merkwaardig genoeg, dat dit bij de voorstellers van het amendement wel het geval is, want anders zou ik hun amendement op artikel 126 tot wegneming van een zekere contrôle moeilijk kunnen begrijpen, terwijl zij juist zoo bezorgd zijn, dat er bij de provincies, gemeenten en andere openbare lichamen geen behoorlijke regeling tot stand zal komen.

De **Voorzitter**: Zou ik den heer Schokking mogen verzoeken, thans niet te spreken over de amendementen op artikel 126?

De heer **Schokking**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het niet over die amendementen, maar over dat van de voorstellers met betrekking tot het minimum; alleen meen ik dit ook te mogen bezien in het licht van hetgeen zij bij art. 126 hebben voorgesteld. Ik ben dus niet buiten de orde.

Intusschen, Mijnheer de Voorzitter, wil ik de Kamer niet langer ophouden, en daarom ten slotte nog slechts een kort woord over het voorstel om de Regeeringsredactie in zake het hooren van de organisaties te vervangen door „algemeen landelijke vereenigingen”. De heer ter Laan heeft met een zekere laatdunkendheid gesproken over allerlei kleine en andere organisaties dan die algemeen landelijke. Waarlijk, ik zou niet elke organisatie op dit gebied in bescherming willen nemen, maar het gaat ook hier weer om de groote vraag, of wij de uniformiteit als het hoogste goed moeten beschouwen. Neen, er is een ander en hooger goed, dat er zooveel mogelijk aansluiting is aan de werkelijkheid van het leven. De quaestie van onderscheiden organisaties heeft ook wel degelijk waarde voor de vraag, of de ambtenaren dicht moeten blijven staan bij de bevolking, zoodat er bij deze vertrouwen en eerbied voor de ambtenaren zal bestaan. Ik zou de laatste willen zijn om te bevorderen, wat dit zou kunnen ondermijnen.

Mijnheer de Voorzitter! Het is om de genoemde redenen, dat ik de verschillende amendementen niet alleen niet kan ondersteunen, maar de aanneming daarvan ten sterkste moet ontraden.

De **Voorzitter**: Ik zou aan de Kamer willen mededeelen, dat het in mijn bedoeling ligt, vanmiddag met dit ontwerp gereed te komen, zoo al niet met het volgende ontwerp, betreffende de Pensioenwet, aan te vangen. Ik hoop, dat de Kamer ook van meening zal zijn, dat de behandeling van dit ontwerp thans behoort af te loopen en tevens, dat de leden hieraan bij het houden van hun redevoeringen, indien

deze nog gehouden mochten worden, zullen denken. Ten slotte vertrouw ik, dat ook de heer Minister van Justitie met dezen wensch rekening zal houden. Anders zou een avondvergadering moeten worden belegd, en ik geloof niet, dat de leden daar buitengewoon op gesteld zijn.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Onder den verschen indruk van de woorden, die u tot mij gesproken hebt, wil ik gaarne trachten zoo kort mogelijk in te gaan op de verschillende punten, die thans ter sprake gekomen zijn. Het is een respectabel aantal, zoodat mij dit niet gemakkelijk zal vallen, maar aan den anderen kant zijn er door verschillende sprekers, als de heeren van Wijnbergen, Schokking en vooral den heer Schouten, dingen gezegd, die mijn taak in dit opzicht reeds zeer hebben verlicht.

De heer Tilanus heeft eenige algemeene opmerkingen gemaakt over art. 125. Hij heeft eerst gesproken over de uitdrukking „bij of krachtens algemeenen maatregel van het bestuur”. Die uitdrukking heeft deze beteekenis, dat de algemeene maatregel van bestuur op denzelfden voet, als waarop dit dikwijls door de wet wordt overgelaten aan een algemeenen maatregel van bestuur, ook zelf ten opzichte van deze onderwerpen, bepaalde onderdeelen kan delegeren aan lagere organen. Men scheidt hier dus niet een zelfstandige bevoegdheid, maar een, die vastgelegd en begrensd wordt door den algemeenen maatregel van bestuur zelf. Ik geloof, dat dit op zich zelf een zeer gelukkige gedachte is, omdat men de zaak niet te veel moet centraliseeren, maar ook in de kring van het Rijk een zekere mate van decentralisatie moet kunnen toepassen.

Verder heeft de heer Tilanus gevraagd of het „reeds” niet te sterk was en daarom moest vervallen. Wetsartikelen moet men altijd als tijdloos beschouwen, zoodat men bij de interpretatie daarvan zich altijd moet stellen op het oogenblik, dat een bepaald artikel toepassing vindt. Wanneer dus nader bij de wet iets geregeld wordt, dan werkt van af dat oogenblik de reserve van art. 125.

Ten slotte heeft de heer Tilanus een opmerking gemaakt over het werkingsgebied van deze wet met betrekking tot het onderwijs. Met wat hij heeft gezegd over de hoogleeraren, de leeraren en de onderwijzers aan bijzondere instellingen, kan ik geheel en al instemmen. Maar de heer Tilanus heeft daarnaast gezegd, dat voor de categorieën, die wel onder de wet zullen vallen, toch in de verschillende opzichten eenige moeilijkheden zullen kunnen rijzen.

Nu is — de heer Tilanus heeft er ook reeds op gewezen — in de Memorie van Antwoord er al de aandacht op gevestigd, dat inderdaad de werking van de reeds bestaande regelingen ten opzichte van deze algemeene regeling wel eens een punt van nadere overweging zal mogen uitmaken. Het geval b.v., dat de geachte afgevaardigde stelde, dat er dus een administratief beroep bestaat bij Gedeputeerde Staten en de Kroon, sluit inderdaad den rechtsgang

van deze wet niet uit, zoodat, wanneer op dit punt de bijzondere wet blijft zooals zij is, er inderdaad van de Kroon een beslissing op den Centralen Raad van Beroep kan zijn.

Dit is nu niet zoo heel erg; maar aan den anderen kant kan men zeggen, dat dit van het goede wel wat te veel is en dat de oplossing moet zijn, dat men van de beslissing van Gedeputeerde Staten niet meer een beroep heeft op de Kroon, maar rechtstreeks op den Centralen Raad van Beroep. Men zou het omgekeerde ook kunnen kiezen, nl. den Centralen Raad uitsluiten, doch in verband met den wensch, dat men in het algemeen een rechtsinstantie wil scheppen, verdient, waar de Kroon slechts een semi-administratieve rechtspraak geeft, omdat zij niet is gebonden aan den Raad van State, de eerste oplossing allicht de voorkeur. Zelfs kan men, zooals de heer Tilanus zegt, de Gedeputeerde Staten er uit halen, zoodat dan de ambtenarengerechten werken. Dat is natuurlijk ook een mogelijkheid, hoewel over het algemeen het systeem van de wet is, dat in eersten aanleg de administratieve instantie intact wordt gelaten. Intuschen, zooals ik reeds gezegd heb, dit zijn punten, die nader onder de oogen moeten worden gezien en ten opzichte waarvan ik met mijn ambtgenoot van Onderwijs wel verbinding zal zoeken.

Ik kom nu tot de algemeene vragen van artikel 125, en de stroom van amendementen, die daarop is ingediend. Zeer te recht is door verschillende sprekers gezegd, dat de amendementen een zekere eenheid vormen, gelijk het dan ook één amendement is met allerlei onderdeelen, en zeer terecht is ook gezegd, dat men hier staat voor de algemeene vraag van het principe van het geheele ontwerp, dat nl. is, om ten opzichte van het materieele recht decentralisatie te geven, en aan te houden op geleidelijken groei en ontwikkeling, waartoe dan ook artikel 126 kan worden benut. Dit is het uitgangspunt, dat men bij de beoordeeling van al deze amendementen in het oog moet houden en waarom het niet aangaat te veel een materieel debat te voeren over allerlei punten, die hierbij ter sprake zijn gebracht. Want de zaak moet worden beoordeeld in het stelsel van dit ontwerp, en een al te veel op den voorgrond brengen van het materieele heeft zeer gevaarlijke kanten, omdat de Kamer, wanneer zij iets om het stelsel van dit ontwerp moet afwijzen, dan geacht zou kunnen worden ten opzichte van de zaak zelf een afwijkend standpunt te hebben ingenomen.

Wat nu artikel 125 betreft, wil ik gaarne op de vraag van den heer Schouten antwoorden, dat het artikel allerminst limitatief is bedoeld.

Het is zelfs nog iets sterker dan de heer Schouten veronderstelde. Het is niet alleen zoo, dat in de Rijksreglementen en ook in de lagere regelingen allerlei punten zullen kunnen worden geregeld, die niet speciaal in art. 125 worden genoemd, maar bovendien is vastgelegd door litt. *h*, dat, voor zoover andere onderwerpen geregeld worden, dit ook krachtens de procedure van art. 125 zal moeten geschieden. Zoodat, wat betreft het voorbeeld van overwerk, waarvan is gezegd,

dat het iets is dat reeds thans geregeld is en geregeld zal moeten blijven, dit dan binnen het kader van art. 125 zal moeten geschieden. Dit is voor de lagere lichamen van groote beteekenis, omdat men dan heeft de sanctie van art. 126, welke in het geval dat er inderdaad omtrent andere punten aanleiding is om regelen te stellen, voor het hooger gezag een procedure schept om de lagere lichamen dan ook in die richting te stuwen.

Wanneer ik nu de verschillende punten, door den heer ter Laan besproken, even naga, dan kom ik allereerst tot de eerste drie, die de meest bescheiden beteekenis hebben. Zij betreffen echter onderwerpen, ten opzichte waarvan ik dit bezwaar voel, om ze uitdrukkelijk te noemen, dat zij slechts een beperkte beteekenis hebben. De heer van Wijnbergen heeft er niet ten onrechte op gewezen, dat wij bij de uitsluiting van de Ministers en de overigen van art. 2 het standpunt hebben ingenomen, dat ten opzichte van deze punten werkelijk een algemeene regeling moet worden getroffen, en dat het, wat betreft de quaestie van de bevordering, alleen voor een zeer beperkte groep mogelijk is een regel te stellen. Dit is ook wel gebleken zoowel uit het voorstel van de commissie-Dresselhuys als uit het ontwerp-Heemskerk, waarin alleen een bepaling voorkwam, dat, voor zoover bevordering zonder verandering van werkkring geschiedt, het naar zekere regelen moet plaats hebben. Een zeer vage bepaling dus, en maar ten opzichte van één bepaalde categorie. Een zoo algemeene vermelding, als voorgesteld, zou een verkeerde tendenz hebben; zou nl. tot de conclusie leiden, dat men meer in het algemeen algemeene regelen moet stellen.

Dat bezwaar voel ik ten opzichte van overwerk; hier komt bovendien de vraag bij of de vergoeding voor overwerk niet een onderdeel van de bezoldiging uitmaakt, zoodat een aparte vermelding een gevaarlijk argumentum a contrario schept. Er is, wat de bevordering betreft, gezegd: wij kunnen het toch niet hebben bij de hoogleeraren. Maar ook de quaestie van het overwerk is een geval, waarvan niemand zal durven zeggen, dat men een regeling voor alle ambtenaren zou moeten stellen. Het geldt meer voor de werklieden — daarvoor ligt het reeds thans vast in het Arbeidsreglement — en voor bepaalde groepen ambtenaren. Zoodat hetzelfde argument, dat de heer Kuiper aanvoerde in zake de bevordering, toch ook eigenlijk in dezelfde mate geldt voor de vergoeding voor overwerk.

Daarbij leg ik nog eens den nadruk er op, dat de niet-vermelding niet uitsluit, dat het geregeld wordt en dat, wanneer het aldus voor bepaalde groepen geregeld wordt, dit valt onder punt *h*, en derhalve de geheele procedure voor de lagere lichamen, inclusief art. 126, daarvoor aangewezen is.

Ten opzichte van de arbeids- en dienstitijden kan ik den heer ter Laan geruststellen. Hij zeide, dat er zooveel verschil is tusschen dienstitijden en arbeidstitijden. Dat bezwaar zou ik kunnen gevoelen, wanneer op het oogenblik in art. 125 was voorgesteld te spreken van arbeidstitijden. Men zou dan kunnen zeggen: behalve arbeidstitijden

zijn er ook nog diensttijden en die moeten ook geregeld worden. In art. 125 wordt echter gesproken van diensttijden en dat diensttijd mede den arbeidstijd omvat, dat staat toch wel vast.

Een andere vraag is, of men de verplichting kan opleggen voor ambtenaren, die wel diensttijd hebben maar geen arbeidstijd, om naast den diensttijd ook den arbeidstijd te regelen. Er zijn categorieën van ambtenaren, voor wie men wel den diensttijd kan regelen, maar voor wie het moeilijk zal zijn, binnen den diensttijd ook den arbeidstijd te regelen. Daarom geloof ik, dat het beste is te volstaan met het artikel, zooals het thans is geredigeerd.

Een vierde punt, en nu kom ik tot punten, die materieel van meer beteekenis zijn, is de vacanti toeslag. Ten opzichte van dat punt zou ik willen herhalen, wat ik straks gezegd heb: laat men toch niet te veel over het materiele debatteeren, omdat men de zaak zelf dan schade doet. Want wat men hier zou willen, is vastleggen voor het Rijk, voor alle provincies en voor alle gemeenten en waterschappen, dat er een vacanti toeslag zal zijn. De heer ter Laan bevestigt dit met een hoofdknik, maar het is toch niet noodig, te betoogen, dat een dergelijke beslissing op dit oogenblik volstrekt onaannemelijk is. Men kan toch niet op dit oogenblik en op deze wijze een dergelijke beslissing gaan nemen. De heer ter Laan heeft gezegd: een van de pijlers van het betoog van den Minister was het financieele argument, maar dat is bij de algemeene beschouwingen weggevallen. Dit is wel erg sterk gezegd, maar bovendien wil ik er op wijzen, dat de heer ter Laan dit zeide ten opzichte van het ontwerp-Heemskerk, maar dat zelfs dit ontwerp in zijn laatste redactie, toen het dus den inhoud had, waarover de heer Wibaut, ten opzichte van het wachtgeld, zijn bekende woorden sprak, den vacanti toeslag uit de regeling had gelicht, omdat men begreep, dat men een dergelijke bindende bepaling voor alle lichamen niet kon vaststellen. Ik kom er niet in, dat wij op het oogenblik generaal een vacanti toeslag zouden kunnen voorschrijven, maar ik kom ook niet in een beoordeeling van de vraag van den vacanti toeslag zelf, omdat het niet noemen daarvan in deze wet volstrekt niet impliceert, dat geen vacanti toeslag zal mogen worden gegeven, maar alleen, dat men de zaak aan de ontwikkeling van de practijk bij het Rijk en de lagere lichamen wil overlaten. Hoe meer men spreekt over den vacanti toeslag zelf, hoe gevaarlijker het voor de zaak is.

Een vijfde punt is de quaestie van de algemeene vereenigingen bij het overleg, dat in punt *k* genoemd wordt. Ik heb ook daartegen overwegende bezwaren. Men moet ook hier weer niet vergeten, dat dit toepasselijk zal zijn op alle lagere lichamen, en verder niet alleen op algemeene commissies, maar ook op dienstcommissies. Dat men nu met één pennestreek voor het Rijk en voor alle lagere lichamen, en niet alleen voor de algemeene commissies, maar ook voor de dienstcommissies, alle categorale organisaties zou uitsluiten, acht ik zeer bezwaarlijk. Ik denk bijv. aan een belangrijke organisatie als de Nederlandsche Bond van Gemeenteambtenaren, die in het

oog van de centrale bonden als een categorale organisatie geldt. Het is toch zeer verkeerd, dat men met één pennestreek de gemeente zou verplichten, die organisatie buiten de deur te zetten en van het overleg uit te sluiten.

Een volgend punt van meer beteekenis is de vraag of men een zeker minimum van materieel recht in het wetsontwerp zal vastleggen. Dit is op twee manieren beproefd door de amendementen: in de eerste plaats door ten aanzien van bepaalde onderwerpen, vacantie en ziekte, een bepaalde minimum-regeling te stellen en voorts door de algemeene bepaling, dat de regeling van het Rijk ook zal gelden voor de lagere lichamen. Geen van beide dingen is naar mijn oordeel te aanvaarden. Het strijdt met het stelsel en bovendien, wanneer men b.v. vergelijkt het voorgestelde, dat in geval van ziekte de ambtenaar gedurende ten minste 12 maanden vol salaris geniet, met de Ziektewet, dan is het ook wel twijfelachtig, of zoo iets zonder meer door elk lichaam kan worden aanvaard.

Bovendien heeft de heer ter Laan gezegd — en dat bewijst hoe moeilijk het is, een dergelijke bepaling op zich zelf te stellen —: men moet zoo'n ambtenaar natuurlijk niet kunnen ontslaan. Ja, Mijnheer de Voorzitter, men kan inderdaad niet anders regelen dan dat de ambtenaar als ambtenaar recht heeft op 12 maanden vol salaris, maar is men ook veilig tegen een échappatoir in dezen zin, dat men in het materiele recht het ontslag van zoo'n ambtenaar gemakkelijker zal maken? Het is de vraag, of men op die wijze de bepaling niet zal kunnen ontgaan.

De heer **J. ter Laan**: Volgens de toelichting van den heer Beumer valt dat onder art. 58, eerste lid.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Ik geloof niet, dat de heer ter Laan dan den heer Beumer juist begrepen heeft.

Na alles, wat is gezegd over het Rijksminimum, meen ik daarover kort te kunnen zijn. Ik heb bij de algemeene beschouwingen al twee bezwaren genoemd: in den eerste plaats dat een druk gelegd wordt op de regeling voor het Rijk, omdat het Rijk zich moet aanpassen aan de lagere lichamen, en in de tweede plaats, dat het principieel onjuist is, het zoo voor te stellen, alsof het Rijk wel met het minimum kan volstaan, terwijl provincies en gemeenten als hogere lichamen zouden zijn te qualificeeren. Ik heb reeds gezegd, dat mij dit lijkt in strijd met de waardigheid van het Rijk en van de Rijksambtenaren.

Ik ben ten slotte, geloof ik, alleen nog een beantwoording schuldig aan den heer van den Tempel over de quaestie van amendement XV. Ik zal daarover kort zijn, Mijnheer de Voorzitter, om zooveel mogelijk in uw geest te handelen.

De heer van den Tempel meende, dat uit het feit, dat hier geenerlei voorstel van den kant der Regeering is gedaan, blijkt het sentiment van de Regeering, die in haar hart vijandig tegenover dat overleg zou staan.

Ik wijs er echter op, dat een van de punten — vooral voor de lagere lichamen van veel beteekenis — die hier als materieel recht zijn opgenomen, is punt *k*: de quaestie van het overleg, van het contact met de vereenigingen uitgedrukt in de woorden: „haar gevoelen te doen kennen” — een algemeene uitdrukking, die naar omstandigheden is te interpreteeren. Principieel ligt dus vast het contact met de vereenigingen. Het is dus geen vijandigheid, maar het is integendeel vanzelsprekend, dat, zooals het in *k* als beginsel voor de toekomst is gesteld, het ook voor den eersten aanvat ten aanzien van de reeds bestaande overleg-organisaties zal gelden.

Waarom ik dan bezwaar heb tegen het amendement? Omdat deze zaak niet eenvoudig op de juiste wijze is uit te drukken.

De heer van den Tempel is begonnen met toe te geven, dat hij wel eenige bezwaren tegen het amendement voorzag — die de heer Schouten al genoemd heeft —, dat nl. moeilijkheden zouden opleveren de quaestie van de militairen en de quaestie van één algemeenen maatregel van bestuur. Hij gaf daarvoor een andere redactie aan, maar zóó loopt de zaak nog niet, want naast de Centrale en de militaire commissie, heeft men, wel is waar onder de Centrale commissie, toch ook nog de dienstcommissies, die vooral kunnen dienen voor regelingen, die bij algemeenen maatregel van bestuur voor bepaalde diensten zullen worden vastgesteld. Daarnaast heeft men de commissie voor de Rijkswerklieden, die speciaal steunt op het arbeidsreglement en waarin de organisaties zijn vertegenwoordigd. Het levert nu bezwaar op, afgescheiden van de militaire commissie, dat de Centrale commissie steeds zou moeten gehoord worden, terwijl zich allerlei casusposities kunnen voordoen, waarbij het met andere instanties kan worden afgedaan. Daarom zeg ik: de zaak zal in zijn opzet en uitwerking in volkomen overleg met de bestaande instanties tot stand komen en ik heb reeds aan het Centraal bureau voor ambtenaarszaken, dat, zooals men weet, in nauw contact staat met de Centrale commissie voor georganiseerd overleg, opdracht gegeven om de regeling van het materiele recht ter hand te nemen, zoodat de zaak reeds gebracht is in de kanalen, waardoor het vanzelf in het overleg komt. Maar het amendement drukt het op verkeerde wijze uit. Daarom geloof ik, waar de Regeering zelf in het artikel tot uitdrukking brengt, dat zij het overleg als iets vanzelsprekends beschouwt.

De heer **van den Tempel**: Dat levert toch geen enkel bezwaar op!

De heer **Donner**, Minister van Justitie: *k* gaat zelfs nog verder en zegt: niet alleen de algemeene maatregel van bestuur, maar in het algemeen de algemeen bindende voorschriften.

De heer **van den Tempel**: Neen, *k* wordt geregeld in een algemeenen maatregel van bestuur, welken wij juist in het georganiseerd overleg willen brengen.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Zeker, ik zeg ook niet, dat het amendement naast *k* overbodig is. Ik zeg alleen: waar het amendement technisch onjuist is, omdat het niet aanpast aan de situatie van het overleg, zooals die thans is, laat men daarom genoeg nemen met mijn verklaring, dat de zaak behandeld zal worden in het georganiseerd overleg en laat men het amendement intrekken, want de verwerping van het amendement zal precies in de tegenovergestelde richting werken van die, welke de heeren wenschen.

De **Voorzitter**: De heer J. ter Laan deelt mij mede, dat door hem en zijn medevoorsteller in hun amendement sub XV twee wijzigingen worden aangebracht, hierin bestaande, dat het woord „den” in den eersten regel wordt vervangen door „een” en dat achter het woord „Bestuur” in den tweeden regel worden ingevoegd de woorden: „, , waarin voorschriften worden vastgesteld voor ambtenaren, niet behorende tot die, genoemd in art. 2.”.

De heer **J. ter Laan**: Mijnheer de Voorzitter! Na deze wijziging wil ik nog een enkel woord zeggen over dit belangrijke voorstel. Het komt hierop neer, dat de Centrale commissie voor georganiseerd overleg gehoord moet worden over den tot stand te brengen algemeenen maatregel van bestuur. De minister heeft daartegen aangevoerd, dat dat moeilijk kan, en verder, dat, als een wijziging werd aangebracht, waardoor het amendement technisch volkomen in orde zou zijn, dat dan nog niet kan, omdat het ook in verschillende dienstcommissies, enz. moet worden behandeld. Dit ons amendement heeft geen ander doel dan dat de Centrale commissie zal worden ingeschakeld voor den tot stand te brengen maatregel van bestuur of de maatregelen van bestuur. In die maatregelen zullen uiteraard worden opgenomen al die bepalingen, waarover de lagere commissies moeten worden gehoord, waarin die advies kunnen uitbrengen, maar voor de regeling, dat de Centrale commissie gehoord moet worden over dien algemeenen maatregel van bestuur, kan het geen bezwaar opleveren. Dit argument van den Minister, hij moet het mij ten goede houden, snijdt geen hout. De Minister kan zeggen: ik wil het niet, ik vind het niet wenschelijk, maar dan ook, hij houde het mij ten goede, is het geen steekhoudend argument.

In vogelvlucht wil ik de verschillende punten nog even nagaan. Welke bezwaren zijn tegen die punten, die alle beoogen eenige uitbreiding, maar die met elkaar volkomen blijven in de lijn, die de Minister zelf in zijn ontwerp heeft opgenomen, aangevoerd? In de eerste plaats kom ik tot de toevoeging van: bevordering. Steekhoudende argumenten hiertegen heb ik van geen der woordvoerders hierover gehoord, ook van den Minister niet. Welke reden zou er nu zijn om dat woord bevordering niet op te nemen? Omdat in verschillende regelingen, die volgens art. 125 worden ontworpen, voor zoover dat noodig is in overleg met de Centrale commissie, deze regeling kan worden voorgesteld. Men kan zeggen: wij willen het

niet, en men kan naar argumenten zoeken, maar alle argumenten, welke hier zijn aangevoerd, zijn op dit stuk nietszeggend.

De heer Kuiper heeft gezegd, dat hij voor de toevoeging van dit punt veel gevoelt, omdat het met de aanstelling eigenlijk één geheel uitmaakt. Zoo is het.

Ook met de vergoeding voor overwerk staat het zoo. Men meent, dat men dit zonder meer kan vastleggen in de regelingen, die men maakt voor het materiele recht, maar waar hiervoor verschillende regelingen zullen moeten worden gesteld, behoort dit toch eerst te worden aangegeven. Men kan dit niet overlaten aan de verschillende organen, maar het is de taak van Regeering en Kamer, die in gemeen overleg een dergelijke regeling moeten tot stand brengen, om hieraan aandacht te schenken en een grondslag in de wet te leggen.

Het volgend punt betreft de quaestie van arbeidstijden en diensttijden. De Minister zegt, dat daarvoor, zooals het geredigeerd is in art. 125f, de ruimste redactie is gekozen, nl. dienstitijden, en dat dit omsluit de arbeidstijden. Waar dus zoowel voor dienstitijden als arbeidstijden regelingen zullen worden gemaakt, kan dit punt uit ons amendement vervallen en deel ik u mede, Mijnheer de Voorzitter, dit punt mede namens den heer van den Bergh in te trekken.

• Ik wensch thans een enkel woord te zeggen tegenover de bezwaren, welke zijn aangevoerd tegen den vacantietoeslag, althans tegen de toevoeging van dat woord. De verschillende bezwaren, die zijn aangevoerd, komen alle hierop neer, dat men die bepaling niet verplichtend wil stellen. Noch voor het Rijk, noch voor de lagere organen wil men dit verplichtend stellen. Waarop komt dit neer? Wij zijn op het oogenblik bezig dit vraagstuk te behandelen en nu wil ik daarover het volgende opmerken. De regeling van de vacaties begint hoe langer hoe meer ingang te vinden in het volk, met name in de arbeidersklasse, en nadat onze moderne arbeidersbeweging dit vraagstuk: een week vakantie, wettelijk geregeld, met behoud van loon, aan de orde heeft gesteld, heeft dit vraagstuk groote beteekenis gekregen, zoo zelfs, dat verschillende politieke partijen het als een punt van haar verkiezingsprogram hebben aanvaard. De regeling van de vakantie van allen, die in loondienst zijn. Wij hebben speciaal in latere jaren kunnen zien, dat op dit gebied heel wat vooruitgang is gemaakt. Wij hebben vacantieoorden gekregen, zooals Avegoor van den Bond van Overheidspersoneel, Troelstra-oord, inrichtingen van Zomers Buiten, enz. Wil men, dat inderdaad de vakantie kan worden genoten en deze den menschen weer levenskracht en frischheid schenkt, zoodat dit ten goede komt aan den dienst en het algemeen belang, dan moet men ook er toe meewerken, dat het op deze wijze kan worden geregeld. Want het is niet waar wat de heer Boon aanvoerde tegen dit voorstel, dat men hier principeel tegen moet zijn, daar dit is een quaestie van loon of loonsverhooging. Wanneer men zelfs voor den arbeider zou komen tot een aanzienlijke loonsverhooging, dan is het hem nog niet mogelijk met zijn

gezin met vacantie te gaan, daar dit loon noodig is voor de dagelijksche behoeften van zijn gezin.

Als er vacantie genoten wordt op een gegeven oogenblik, moet er een bepaald bedrag, speciaal daarvoor bestemd, aanwezig zijn en in de regeling moet men een bepaling opnemen, dat verplichtend is de vacantie aaneengesloten in een bepaald aantal dagen te genieten; dan bevordert men wat men bevorderen wil.

Bij de behandeling van dit wetsontwerp, en speciaal van deze amendementen in zake materieel recht en de uitbreiding daarvan heeft de heer Boon zich doen kennen als een tegenstander van deze regeling en aanvulling. Wanneer men dien geachten afgevaardigde hoort, zou men denken, dat ongeveer het geheele land in gevaar komt, wanneer deze punten worden doorgevoerd, maar ik moge herinneren — en dat geldt ook voor de andere sprekers, die zich op hetzelfde standpunt plaatsten —, dat in de Staatscommissie, die de rechtspositie der ambtenaren had te bestudeeren, vertegenwoordigers van verschillende partijen opgenomen waren, o.a. de heer Dresselhuys. En nu treft het toch, dat mannen als de heer Dresselhuys, als de heer Rutgers, als de heer van der Hoeven — dit aan het adres van den heer Schokking — allen zonder uitzondering waren vóór een behoorlijke regeling van het materieel recht. Dat heeft men dezen mannen niet moeten afdwingen, neen, zij hebben daartoe toendertijd con amore meegewerkt. En nu treft het toch, dat de heer Boon, die hier hulde brengt aan den heer Dresselhuys, bij zijn geheele betoog over dit onderwerp hem practisch volkomen verloochent.

De heer Ruys de Beerenbrouck was ook lid van de Staatscommissie. Hij is voorzitter der Katholieke Staatspartij en was ook vóór deze regeling en het treft nu toch wel sterk, dat de heer van Wijnbergen den kathedr beklimt, en, sprekende voor die partij, zegt: ik wil er niets van weten, het is alles verkeerdt.

Nu het tijd is om dit punt iets uit te breiden, nog niet veel, om voor het lagere personeel althans eenige bepalingen in de wet te krijgen, waarvoor een regeling moet worden gemaakt, staat men er vierkant tegenover. Ik druk in dit verband op dat lagere personeel, want wat de rechtspositie op het gebied van materieel recht aangaat, behoeven wij voor het hogere personeel geen pleidooi te houden. Niet voor vacantie, niet voor vacantietoeslag, niet voor ziekingeld, enz., dat is voor het hogere personeel allemaal in orde.

Nu wordt opgemerkt: geen vacantietoeslag. Mijnheer de Voorzitter! Het hogere personeel (een enkele uitzondering daargelaten) heeft een traktement, waarbij met het uitgaan in de vacantie rekening kan worden gehouden.

Het materieele recht heeft ontzaglijk groote beteekenis voor het lagere personeel en voor de kleintjes het meest.

De heer Wijnkoop merkt hier te recht op: daarom is er zoo weinig animo om op dit gebied wat tot stand te brengen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ga op deze quaestie thans niet verder

in. De punten, die hier aan de orde zijn gesteld, zijn gemakkelijk te beoordeelen. Het is alleen de vraag, of men op dit gebied iets wil tot stand brengen of dat men meent daaraan nog te kunnen ontkomen.

Ten opzichte van de bepalingen, die zijn voorgesteld om het minimum-recht te laten gelden voor de lagere organen, zou ik willen zeggen: dit kan geen enkel bezwaar hebben in dezen zin, dat die lagere organen daaraan niet kunnen voldoen.

Ik neem gaarne aan, dat, wanneer het niet wordt voorgeschreven, het voor de lagere organen goedkooper is en zij het ook niet zullen doen. Want al degenen, die opmerken, dat, wanneer men het recht voorschrijft de minimum-bepalingen de normale regeling zullen worden, verliezen uit het oog, dat, wanneer men het niet doet, al die lagere organen zoogoed als niets op dit gebied zullen tot stand brengen. Want men make zich niet diets, dat men (vooral gehoord de debatten, die hier van verschillende zijden zijn gevoerd) met artikel 126, zooals de Minister aangeeft, op dit gebied practisch heel veel zal tot stand brengen.

Wat hebben wij, wanneer dat zoo gemakkelijk is, tot nu toe dan gekregen? Door den heer Schokking is opgemerkt, dat men moet oppassen, dat men de goede stemming van het publiek tegenover de ambtenaren niet bederft!

Mijnheer de Voorzitter! Hoe staat het in dit verband met het lagere personeel, waaronder vallen die groote groepen, die verbonden zijn aan de Rijks-, de gemeente- en de provinciale bedrijven? Is dat personeel zoo verwend, dat er aanleiding bestaat voor de opmerking van den heer Schokking? Hoe is het gegaan met de geschiedenis van de positie der ambtenaren in den loop der jaren? Wat heeft de partij van den heer Schokking, wat heeft de klasse, waartoe de heer Schokking behoort, op dit gebied voor het personeel gedaan? Mag ik dat afleiden uit hetgeen met mij zelf gebeurd is? Zijn klassegenoooten hebben mij als ambtenaar met mijn gezin laten verhongeren.

Zoo is het met alle lagere ambtenaren in den loop der jaren gegaan. Alleen een verschuiving in de machtsverhouding heeft eenige verbetering gebracht. Ondanks de klasse van den heer Schokking.

Er is hier vanmiddag opgemerkt — ik zal geen namen noemen —, dat de eisch van vacantietoelage een gevolg was van het klasse-egoïsme van de zijde der ambtenaren. Moeten de woordvoerders van de burgerlijke partijen, die altijd opkomen voor hun klasse en de groote massa van het volk te kort doen, die uitdrukking in den mond nemen?

Men kan onze voorstellen verwerpen. Het is een klein kunstje in de Kamer „tegen” te zeggen. Maar daarmee zijn die vraagstukken niet opgelost. De stemmen, die over deze punten zullen worden uitgebracht, zijn heel belangrijke stemmen, die een klankbodem zullen vinden buiten deze Kamer. De heeren moeten maar weten wat zij

willen; ik ken de stemming in deze Kamer al voldoende, om mij ten aanzien van het lot dezer amendementen niets wijs te maken, maar ik zou alleen nog dit willen zeggen: Het zijn voorstellen, die volkomen passen in den lijn, die de Minister zelf heeft aangegeven; het zijn voorstellen, die noodig zijn om eenige waarborgen te scheppen, dat deze punten inderdaad binnenkort zullen geregeld worden. Op dezen grond meen ik, ik herhaal het, dat ze allen moeten worden aangenomen.

De **Voorzitter**: Door den heer J. ter Laan wordt mij medegedeeld, dat in het door hem en den heer van den Bergh voorgestelde amendement Stuk n°. 1, sub XIII, deze wijziging wordt aangebracht, dat het sub *c* voorgestelde vervalt.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat het noodig is, nog iets te zeggen; alleen zou ik nog eens willen onderstrepen, naar aanleiding van het gesprokene aangaande de Centrale commissie van georganiseerd overleg, waarvan de heer ter Laan min of meer gezegd heeft, dat de Minister het niet wil, dat ik tegen het amendement zakelijke bezwaren heb aangevoerd, zij het ook van eenigszins formeelen aard; ik wil echter gaarne herhalen, dat deze zaak op den grondslag en in den geest van wat in het artikel, onder *k*, zelf bepaald wordt, ten volle in overleg met de daartoe bestaande overleg-instanties zal worden behandeld.

De **Voorzitter**: Ik verzoek thans den voorzitter van de Commissie van Rapporteurs het oordeel dier commissie mede te deelen over de amendementen.

De heer **Schokking**, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Rapporteurs is eenstemmig van oordeel, dat de verschillende amendementen niet moeten worden aangenomen en wel op de gronden, die in de discussie voldoende tot uiting zijn gekomen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De heer **J. ter Laan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne even het woord willen hebben om iets te zeggen over de orde.

Voorzitter: Dan is het woord aan den heer J. ter Laan.

De heer **J. ter Laan**: Mijnheer de Voorzitter! Bij dit art. 125 en de door ons ingediende amendementen gaat het om de verschillende punten, opgenomen onder de letters *a* tot en met *k*.

Ik zou gaarne willen, dat u deze punten apart in stemming bracht. Ik zou dat op hoogen prijs stellen. Deze punten loopen,

wat hun beteekenis betreft, zeer uiteen en, indien het mogelijk is, zou ik u willen verzoeken, aldus te handelen.

De **Voorzitter**: Ik moet den heer J. ter Laan doen opmerken, dat het mij practisch niet mogelijk is om aan zijn verzoek te voldoen. Er is maar één amendement ingediend en ik kan de gedeelten daarvan niet afzonderlijk in stemming brengen. Wanneer ik het eerste gedeelte van het amendement in stemming breng, hangt de rest van het amendement in de lucht. De heer ter Laan had verschillende amendementen moeten indienen; dit amendement kan niet in stukken geknipt worden, omdat de volgende deelen dan niet in het artikel passen.

Ik wil evenwel den heer ter Laan wel in de gelegenheid stellen om ter bereiking van wat hij wenscht, alsnog zijn amendement te splitsen; dan kunnen de onderdeelen in stemming komen. Wenscht de heer ter Laan daartoe mede te werken? Dan zou hij vóór elk der onderdeelen *b*, *c*, *d* en *e* van zijn amendement kunnen invoegen: „In het eerste lid van art. 125”.

Ik stel dus aan de Kamer voor, de beraadslaging over dit artikel te heropenen, ten einde den heer ter Laan gelegenheid te geven om zijn amendement te splitsen.

Daartoe wordt besloten.

De heer **J. ter Laan**: Mijnheer de Voorzitter! Dan heb ik de eer, uit het aanvankelijk door mij ingediende amendement te doen vervallen hetgeen staat sub *d*, strekkende om sub *g* te lezen: „verlof, vacantie, vacantietoeslag en aanspraken ingeval van ziekte”, waarvan ik nu een nieuw amendement maak.

De **Voorzitter**: Het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh is thans aldus gesplitst, dat uit het oorspronkelijk amendement XIII vervalt hetgeen onder *d*, strekkende om sub *g* te lezen: „verlof, vacantie, vacantietoeslag en aanspraken ingeval van ziekte”, terwijl het nieuwe amendement strekt om in het eerste lid van art. 125, onder letter *g*, achter het woord „vacantie” toe te voegen het woord „vacantietoeslag”.

Ik neem aan, dat de meening van de Commissie van Rapporteurs dezelfde is gebleven.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Thans geef ik het woord aan den heer Marchant, ter motiveering van zijn stem.

De heer **Marchant**: Mijnheer de Voorzitter! Van het eerste, het collectieve amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh hebben wij tegen sommige deelen bezwaar. Wij zullen tot

ons leedwezen derhalve aan dit samengevoegd amendement onze stem niet kunnen geven.

Wat het tweede amendement betreft, dat is uitgelicht uit het oorspronkelijke, betreffende den vacantietoelage, wij beantwoorden de vraag, of bij deze wet aan alle publieke lichamen kan worden opgelegd den ambtenaren een vacantietoelage te geven, ontkenmend. Wij zijn van oordeel, dat deze verplichting, zonder dat zelfs de lagere organen daarin gehoord zijn, aan die organen, die alleen hun eigen toestand zelf kunnen beoordeelen, niet kan worden opgelegd.

Het gewijzigde amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh, tot wijziging van letters *a*, *d* en *k* van het eerste lid van artikel 125, wordt met 58 tegen 22 stemmen verworpen.

Het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh tot wijziging van letter *g* van het eerste lid van artikel 125 wordt verworpen met 58 tegen 21 stemmen.

Het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk n°. 1, XIV) wordt met 58 tegen 21 stemmen verworpen.

Het gewijzigde amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh, strekkende tot het invoegen van een nieuw tweede lid achter het eerste lid van art. 125, wordt verworpen met 52 tegen 26 stemmen.

Het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk n°. 1, XIV) wordt verworpen met 54 tegen 21 stemmen.

Artikel 125 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

.....

Beraadslaging over artikel 133, luidende: ¹⁾

„1. Binnen twee jaar na invoering van artikel 125 moet aan dit artikel uitvoering zijn gegeven.

2. De door het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders op het oogenblik van de invoering van artikel 125 vastgestelde voorschriften, die betreffen onderwerpen in dat artikel vermeld, blijven bij die invoering van kracht en worden geacht tot uitvoering van artikel 125 te zijn gegeven.

waarop door de heeren J. ter Laan en van den Bergh een amendement is voorgesteld (Stuk n°. 1, XX), strekkende om in het eerste lid in plaats van „twee jaar” te lezen: „één jaar”.

De heer **J. ter Laan** verkrijgt het woord tot toelichting van het amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ons amendement

¹⁾ Handelingen, blz. 182.

strekt, om den tijd, in dit artikel genoemd, van twee jaar in te korten tot één jaar. Wij meenen, dat dit kan. Maar het spreekt vanzelf, dat ik hierover graag eerst het oordeel van Zijn Excellentie zou willen kennen.

Mijnheer de Voorzitter! Met deze weinige woorden en met dit verzoek meen ik te kunnen volstaan.

Het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk n°. 1, XX) wordt ondersteund door mejuffrouw Groeneweg, de heeren van der Heide, van den Tempel en Cramer en maakt mitsdien een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Wat hier wordt voorgesteld, is inderdaad een zaak van beteekenis. Bij art. 125 is bepaald, dat het Rijk het materieele recht zal regelen en verder de lagere organen. Nu binden wij ons hier aan een termijn om aan art. 125 uitvoering te geven. Daarvoor is genomen een termijn van twee jaar, omdat het begrijpelijk is, dat dit artikel niet het minst voor de Rijksambtenaren, voor wie de codificatie ingrijpende voorziening eischt, geruimen tijd zal vorderen. En voor de lagere lichamen — voor zoover die het nog niet gedaan hebben — geldt hetzelfde. Nu ben ik het met de voorstellers volkomen eens in de gedachte, dat het zoo spoedig mogelijk moet gebeuren. Daartoe klemt ook de reden dat het bij uitstek moeilijk zal zijn, het formeele recht in te voeren, wanneer de uitvoering van art. 125 nog niet heeft plaats gehad, met name omdat men zekerheid moet hebben over den omvang van den werkkring van de ambtenarengerechten, die echter sterk wordt bepaald door de mate, waarin bij het materieele recht administratieve instanties zullen worden ingesteld.

Ik wil daarom gaarne in de richting van de geachte voorstellers een stap doen. Ik wijs er daarbij op, dat wat de heer ter Laan voorstelt op zich zelf niet veel waarborgt, want er wordt gesproken van binnen één jaar na inwerkingtreding van het artikel, maar dit laatste is aan een nader Koninklijk besluit voorbehouden, zoodat ik de zaak toch eigenlijk in handen houd. Doch het spreekt vanzelf, dat de goede trouw meebrengt, dat, wanneer wij er hier niet over gesproken hadden, het zoodra mogelijk na de afkondiging zou gebeuren.

Nu wilde ik dit zeggen: ik wil tegen het amendement geen bezwaar maken, mits ik van mijn kant de vrijheid houd — die ik heb, maar nu uitdrukkelijk stipuleer — dat ik eenige speling kan nemen ten aanzien van het doen in werking treden van art. 125. Ik heb reeds gezegd, dat ik het bureau voor ambtenaarszaken bereids opdracht heb gegeven voor de voorbereidende werkzaamheden, zoodat ik spoed wensch, maar het tijdstip van afkondiging is, in verband met de onzekerheid omtrent den loop van de behandeling in de Eerste Kamer, nu nog niet te bepalen. Nu zou ik het van den stand der werkzaamheden op het tijdstip van de afkondiging willen

laten afhangen, wanneer art. 125 in werking zal treden. Stel, dit valt in het voorjaar en ik zie, dat in Juli of September van het daaropvolgende jaar de uitvoering klaar kan zijn, dan zou ik kunnen zeggen: nu wacht ik met het in werking treden tot Juli of September. Dat uitstel mag dan niet worden beschouwd als schennis van de goede trouw. Aannemende, dat die reserve de algemeene instemming der Kamer heeft, neem ik het amendement over.

Aangezien het amendement door de Regeering is overgenomen, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De **Voorzitter**: Mag ik aannemen, dat de Commissie van Rapporteurs tegen deze Regeeringswijziging geen bezwaar heeft?

De heer **Schokking**, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Rapporteurs heeft daartegen geen bezwaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het gewijzigde artikel 133, waarvan het eerste lid thans luidt:

„1. Binnen één jaar na de invoering van artikel 125 moet aan dit artikel uitvoering worden gegeven.”,
wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

.....
.....

De **Voorzitter**: In de artikelen 136 en 137 is door de Regeering wijziging aangebracht na het uitbrengen van het Verslag. Ik heb van de Commissie van Rapporteurs vernomen, dat zij tegen deze wijziging geen bezwaar heeft. ¹⁾

De artikelen 136 en 137, zoomede de beweegreden van het ontwerp van wet, worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp van wet wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

¹⁾ Handelingen, blz. 184.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Algemeene order voor het Indisch Leger 1930.

No. 3. ALGEMEENE ORDERS. LEIDRAAD. MILITAIREN.
LANDMACHT. VEREENIGINGSWEZEN. ¹⁾

*Bekendmaking van den leidraad met betrekking tot het
vereenigingswezen voor militairen der landmacht.*

Bij Gouvernementsbesluit van 18 Maart 1930 No. 3 is vaststeld de:

Leidraad met betrekking tot het vereenigingswezen voor militairen der landmacht.

(1). De practijk betreffende het militair vereenigingswezen heeft uitgewezen, dat het noodzakelijk is eenige voorschriften en aanwijzingen te geven nopens de plaats, welke militaire belangenvereeningen in het leger behooren in te nemen, nopens de verhouding harer leden tot hun militairen staat, zoomede nopens de gedragslijn, welke door die vereeningen als zoodanig en door hare leden moet worden gevolgd, onverschillig of die gedragslijn al dan niet tot openbare uitingen voert.

(2). Hoewel een en ander in eerste en laatste instantie wordt bepaald door de bijzondere gezagsverhouding, waarin de militairen verkeerden of m.a.w. door de eischen van de krijgstucht en den militairen dienst en hoewel menigmaal met waardeering kon worden waargenomen, dat bij de leden van hoogergenoemde vereeningen in het algemeen wel een juiste opvatting bestaat omtrent de beperkingen, welke hun militaire positie hun ook als lid eener militaire belangenvereening oplegt, zijn die grenzen niettemin in meerdere gevallen overschreden, hoofdzakelijk als gevolg van maatschappelijke en politieke inzichten, welke, wanneer de vakvereenigingsactie van primair belang wordt geacht, door hun invloed op den gang van zaken en tezamen met een onderschatting van de eischen der krijgstucht, de militaire gezagsverhoudingen uit het oog deden verliezen en dientengevolge aan de zuiverheid van het leger als gezagsinstrument afbreuk deden.

(3). Mocht al bepaalde opzet hierbij in algemeenen zin uitge sloten zijn geweest, in zooverre dat de leden of bestuursleden der

¹⁾ Voor de te dezen aanzien in verschillende vreemde landen geldende voorschriften verwijzen wij naar de mededeeling voorkomende in M.R.T. IX, blz. 76—85. Het is echter niet onmogelijk dat na dien tijd (1913) in die voorschriften wijzigingen zijn aangebracht.

militaire belangenverenigingen veelal te goeder trouw van meening waren zich uitsluitend op het standpunt der vakactie te mogen stellen, de schadelijke inwerking op den goeden geest in het leger door vooropstelling van de positie als vereenigingslid boven de militaire positie was niettemin onmiskenbaar, als gevolg waarvan dan ook de actie der betrokken militaire belangenvereniging incidenteel aan banden moest worden gelegd.

(4). Dit en daarmee verstorend van den goeden geest in het leger te voorkomen en wenken te geven voor de toekomst, is het doel van ondervolgende leidraad voor het militair vereenigingswezen waarin is aangegeven, aan welke eischen militaire belangenverenigingen moeten voldoen en van welke handelingen zij zich moeten onthouden, willen zij door de Overheid en Haar organen in het algemeen en door het Legerbestuur in het bijzonder als zoodanig worden beschouwd. Op den voorgrond staat daarbij, dat aan de militairen in al hun gedragingen zekere beperkingen zijn opgelegd, welke voor hen, ook als lid of bestuurslid van eene militaire vereeniging, ten volle van kracht blijven, zoodat zij, op grond van de krijgstucht, waaraan zij, en dus ook de vereeniging waarvan zij deel uitmaken, onderworpen zijn, zich hebben te onthouden van allerlei daden en uitingen, welke bij leden van een niet-militaire vereeniging — en dus die vereeniging zelve — toegelaten kunnen worden. Hoever deze beperkingen gaan zal in ieder zich voordoend geval door de eischen der krijgstucht moeten worden bepaald.

(5). Het maakt hierbij geen verschil of een militair vrijwillig, dan wel krachtens wettelijk gebod (als dienstplichtige) in den militairen dienst is getreden, zoodat de leidraad voor het militair vereenigingswezen ook van toepassing is op dienstplichtigen, zoodra en voor den tijd gedurende welken zij aan de krijgstucht zijn onderworpen.

(6). Met nadruk wordt onder de aandacht gebracht, dat de leidraad zich niet richt tot het vereenigingslid als zoodanig, doch tot den militair zelve en dat niet-naleving daarvan als een overtreding van de krijgstucht moet worden aangemerkt waarbij een ieder individueel *als militair* voor zijne handelingen aansprakelijk is en zich diensvolgens aan bestraffing, in bepaalde gevallen zelfs aan verwijdering uit het leger, blootstelt.

(7). Nochtans kunnen en zullen ook op eene vereeniging zelve, indien haar houding of de houding van een of meer harer leden ten opzichte van de krijgstucht te wenschen overlaat, door het Legerbestuur maatregelen worden toegepast, welke in elk geval afzonderlijk zullen worden bepaald.

(8). Uiteraard kan de leidraad geen aanspraak maken op een volledige opsomming van hetgeen den militair als lid of bestuurslid eener militaire belangenvereniging al dan niet geoorloofd is. Ook echter bij datgene, waarin in dit reglement niet in het bijzonder is voorzien, behoort steeds voor oogen te staan, dat de handelingen van vereenigingsleden behooren te worden gedragen door en onder-

geschikt zijn aan de militaire tucht en aan de militaire wetten en voorschriften, zooals die zijn of zullen worden vastgesteld.

Artikel 1.

(9). **Militaire belangenverenigingen zijn in het leger toegelaten. Het lidmaatschap kan zich niet verder uitstrekken dan tot hen, die daartoe in de statuten der vereeniging zijn aangewezen.**

(10). Onder een militaire belangenvereniging moet worden verstaan een vereeniging van militairen, welke als hoofddoel stelt de behartiging van de stoffelijke en/of geestelijke belangen harer leden.

(11). Voor de oprichting van eene vereeniging wordt geen machtiging van de overheid gevorderd (artikel 1 van de bepalingen, opgenomen in Indisch Staatsblad 1919 No. 27). Ook de goedkeuring van het Legerbestuur is daarvoor niet vereischt, behoudens het bepaalde in artikel 2.

Artikel 2.

(12). **Het Hoofdbestuur der nieuwe vereeniging is gehouden van de oprichting onmiddellijk kennis te geven aan den Plaatselijk (Militairen) Commandant van het Garnizoen, waar het Hoofdbestuur zijn zetel heeft, onder overlegging van een verslag van de oprichtingsvergadering en van de statuten, welke, zoo die voorloopig zijn, zoo spoedig mogelijk door definitieve statuten moeten worden gevolgd.**

(13). De vereeniging kan, indien zij aan de gestelde eischen voldoet, als rechtspersoon worden erkend, hetgeen geschiedt door goedkeuring van de statuten door de Regeering. Deze goedkeuring heeft geen andere beteekenis dan dat de vereeniging bevoegd is om, vertegenwoordigd door het bestuur, als rechtspersoon op te treden, d.w.z. burgerrechtelijke handelingen te verrichten. Deze bevoegdheid houdt geen verband met de verplichtingen van publiekrechtelijken aard, welke op de leden der vereeniging rusten, zoodat de leden eener militaire vereeniging, ook zoo deze rechtspersoonlijkheid bezit en ongeacht den inhoud der statuten, ten volle onderworpen blijven aan de krijgstucht en de militaire voorschriften.

(14). Uit het voorgaande blijkt, dat erkenning als rechtspersoon niet bepaaldelijk is voorgeschreven; ook zonder rechtspersoonlijkheid kan de vereeniging blijven voortbestaan en kunnen o.m. verzoeken door haar worden ingediend; echter is zij in dit geval aan zekere beperkingen onderworpen, welke in artikel 13 hierna zijn omschreven.

(15). Het verzoek om goedkeuring op de statuten is ingevolge artikel 45 lid 8 van de zegelverordening, aan een vast recht van f 50.— onderworpen, terwijl betrokkenen vooraf aan de Landsdrukkerij moeten voldoen de kosten van publicatie der statuten in de Javasche Courant, waartoe een exemplaar dier statuten aan den Directeur van genoemd bedrijf moet worden gezonden (aankondi-

ging in de Javasche Courant van 5 Januari 1926 No. 1). Het rekest om goedkeuring der statuten moet voorts vergezeld gaan van een verslag der oprichtingsvergadering en van een exemplaar der statuten, welke op die vergadering of anders door eene algemeene vergadering moeten zijn vastgesteld.

Artikel 3.

(16). **De werkring van de vereeniging en van de leden bepaalt zich tot het op gepaste wijze bespreken van de belangen harer leden in vergaderingen der hoofd- en afdeulingsbesturen, in afdeulings- en algemeene vergaderingen, zoomede in haar orgaan; het indienen van wenschen en grieven bij de bevoegde gezaghebbenden e.q. met aanduiding van den weg ter verbetering en voorts tot het verrichten van die handelingen in het belang van de vereeniging of van hare leden, welke wettelijk geoorloofd en niet in strijd met de krijgstuicht zijn.**

(17). Bij al deze verrichtingen en bij alle overige handelingen of bij het toelaten van handelingen of woorden, zoowel in de vergaderingen van de eigen vereeniging, als in die van andere vereenigingen of bonden, dienen de vereenigingsleden zich dus steeds bewust te blijven van hunne bijzondere militaire positie, welke haar invloed doet gelden op den onderlingen omgang, op den toon der besprekingen en publicaties en op de wijze van indienen van verzoeken. De ondergeschiktheid aan de militaire Overheid dient steeds en in alles te worden gerespecteerd, zoodat, wordt zij op vergaderingen, in het orgaan en overigens op welke wijze ook uit het oog verloren, de krijgstuicht is overtreden.

(18). Voorbeelden kunnen daarvan niet worden genoemd; een ieder zal terzake met zichzelf te rade moeten gaan of voor bepaalde gevallen voorlichting kunnen vragen aan zijn superieuren. Het mag wel haast overbodig heeten hier in het bijzonder te wijzen op het ontoelaatbare van elke betuiging van sympathie aan wegens onkrijgstuchtelijke gezindheid uit het leger verwijderde militairen. Vooral hoede men zich voor overijde of ongepaste critiek op maatregelen van de Overheid of het Legerbestuur, hetzij mondeling, hetzij in geschrifte en voor het voeren van een onkrijgstuchtelijken toon in het vereenigingsorgaan.

(19). Hoofd- en afdeulingsbesturen zijn voor alle handelingen der vereeniging, onderscheidenlijk der afdeeling verantwoordelijk, terwijl alle bestuursleden, zoo tezamen als ieder afzonderlijk en niet b.v. alleen de voorzitter, voor die handelingen disciplinair aansprakelijk kunnen worden gesteld. Correcties zullen echter individueel zijn en slechts den militair als zoodanig treffen. Op gelijke wijze is het hoofdbestuur aansprakelijk voor den inhoud van het orgaan of andere van de vereeniging uitgaande geschriften, behoudens ieders militaire verantwoordelijkheid voor hetgeen door hem als vereenigingslid is geschreven.

Artikel 4.

(20). **De stemgerechtigde leden der vereeniging, zoomede de afdeulings- en hoofdbestuurleden behooren alle aan de krijgstuucht te zijn onderworpen d.w.z. moeten alle actief dienende militairen zijn.**

(21). Deze bepaling behoort, desgewenscht in anderen vorm of verdeeld over verschillende artikelen, **ook in de statuten voor te komen**, zulks in tegenstelling met de overige bepalingen van dezen leidraad, waarvan in de statuten geen melding behoeft te worden gemaakt. In dit verband wordt aangeteekend, dat de statuten in het algemeen bevatten bepalingen omtrent het doel der vereeniging, het lidmaatschap en het verlies daarvan, het bestuur, de vergaderingen, contributies enz. In de samenstelling daarvan is men vrij; geëischt wordt slechts, dat zij niets zullen bevatten, wat in strijd is met de militaire voorschriften in het algemeen en die betreffende de krijgstuucht in het bijzonder.

(22). Uit dit artikel volgt, dat desgewenscht ook niet-actief dienende beroepsmilitairen en gewezen beroeps-militairen lid der militaire belangenvereeniging kunnen zijn; men zou hen b.v. buitengewone leden kunnen noemen. Stemrecht bezitten zij echter *niet*, terwijl zij evenmin in het bestuur kunnen worden opgenomen en slechts met toestemming van het bestuur aan beraadslagingen mogen deelnemen.

(23). Wenscht het hoofdbestuur zich voor administratieve hulp een al dan niet bezoldigd burger toe te voegen, zoo bestaat daartegen geen bezwaar, vermits de uit die toevoeging voortvloeiende verrichtingen steeds onder disciplinaire verantwoordelijkheid geschieden van het hoofdbestuur, waartoe die administratieve hulp nochtans niet behoort. Zoodanige aanstelling mag echter niet plaats vinden zonder voorkennis van het Legerbestuur.

Artikel 5.

(24). **Het samengaan van militairen en burgers in één militaire of burgerlijke belangen(vak)vereeniging is niet toegelaten.**

(25). Behalve in het geval bij het vorige artikel omschreven, kunnen burgers derhalve nimmer als lid of buitengewoon lid tot een militaire belangenvereeniging worden toegelaten.

(26). Evenmin is het toegelaten, dat militairen en burgers zich tot één belangen(vak)vereeniging aansluiten, ook al zou die vereeniging b.v. in een militaire en een burgerlijke afdeling, c.q. elk met een eigen hoofdbestuur, worden gesplitst. Een dergelijke aansluiting zou overigens ook geen aanbeveling verdienen, aangezien op verzoeken van zuiver militaire aard, afkomstig van niet-zuiver militaire belangen(vak)vereenigingen, in den regel niet zou kunnen worden ingegaan.

(27). Uit den aard der zaak sluit een en ander niet uit, dat

militeairen zich, ter behartiging van andere dan zuiver militaire belangen, desgewenscht bij buiten het leger staande vereenigingen kunnen aansluiten, indien althans de door een dergelijke vereeniging voorgestane richting hare militaire leden niet in strijd kan brengen met de hun door de krijgstuicht opgelegde verplichtingen. Zoo bestaat er b.v. geen bezwaar tegen het lidmaatschap van bona-fide-begrafenisfondsen, coöperatieve vereenigingen e.d. mits zij uitsluitend werkzaam zijn en blijven op het gebied, dat in algemeenen zin door den naam of den opzet der vereeniging wordt aangeduid.

Artikel 6.

(28). **Aansluiting van een militaire belangenvereeniging bij bonden of federaties van niet-militaire belangenvereenigingen is niet toegelaten.**

Artikel 7.

(29). **Ook kan niet worden toegelaten de oprichting van een federatie of een verbond van militaire belangenvereenigingen.**

(30). Artikel 6 heeft o.m. tot strekking te voorkomen, dat de daarin bedoelde aansluiting leidt tot actie op een terrein, waarop de militair als steun van het wettig gezag en als verdediger van het algemeen belang zich nimmer mag begeven.

(31). Ook de *samenwerking* van militaire en burgerlijke belangenvereenigingen of van militaire belangenvereenigingen onderling, zonder dat bepaaldelijk nog van een federatieve aansluiting sprake is, kan niet worden toegelaten, zelfs niet al zou die samenwerking dienen ter bereiking van een gemeenschappelijk doel.

Artikel 8.

(32). **Militaire belangenvereenigingen zijn bevoegd om adviseurs aan te stellen. Deze adviseurs mogen evenwel geenerlei bestuursbevoegdheid bezitten, terwijl van de aanstelling van zoodanigen titularis aan het Legerbestuur moet worden kennis gegeven.**

(33). De titel geeft reeds aan, dat aan adviseurs slechts een raadgevende stem in vereenigingszaken kan worden toegekend.

Artikel 9.

(34). **Het is niet toegelaten een buiten het hoofdbestuur staande algemeene vertegenwoordiging aan te stellen.**

Artikel 10.

(35). **Militaire vereenigingen zullen zich als zoodanig onthouden van deelneming aan actieve politiek en van het ver-**

leenen van steun aan personen, groepen of vereenigingen bij het nastreven van staatkundige doeleinden.

Artikel 11.

(36). **In vergaderingen of bijeenkomsten van militaire vereenigingen mogen geen voordrachten of besprekingen, van welken aard ook, worden gehouden, welke in strijd zijn met het wezen van de krijgsmacht of het behoud van de krijgstuicht.**

(37). Zooals in de aantekening bij artikel 1 reeds werd vermeld, hebben militaire belangenvereenigingen in het algemeen slechts ten doel de behartiging van de stoffelijke en de geestelijke belangen harer leden, al dan niet met aanduiding van den weg ter bevordering van die belangen.

(38). Hierbij zal echter de politiek buiten het geding moeten blijven, want het behoeft geen betoog, dat een militaire vereeniging, welke een bepaalde politieke richting voorstaat of zich over politiek uitsprekt — waaraan onvermijdelijk is verbonden, dat de politiek van de Regeering wordt besproken en e.q. aan critiek onderworpen — in vele gevallen in strijd moet komen met het alles overheerschend beginsel, dat hare leden — wat er ook moge gebeuren — als militair te allen tijde onmiddellijk achter de Regeering moeten staan om Haar te steunen in de handhaving van het wettig gezag en Hare bevelen stipt op te volgen en uit te voeren.

(39). In de gestie van militaire vereenigingen kan dan ook het politieke element, als in strijd met het wezen van de krijgsmacht, niet worden toegelaten, zoodat deze vereenigingen zich als zoodanig buiten de politiek hebben te houden en dus ook hebben te zorgen, dat in hare vergaderingen, congressen of organen geen politieke onderwerpen worden behandeld, noch door hare leden, noch door andere, buiten de vereeniging staande personen, tenzij op zuiver zakelijken grondslag (b.v. in den vorm van persoverzichten enz.)

(40). Daarentegen bestaat uiteraard geen bezwaar tegen lezingen over of besprekingen van vraagstukken van niet-politieke aard, op godsdienstig, wetenschappelijk of ander gebied.

(41). Evenmin bestaat er bezwaar tegen, dat militairen lid zijn van politieke vereenigingen, behoudens ieders verantwoordelijkheid voor hetgeen van hem als militair wordt geëischt. In dit verband wordt met nadruk gewezen op de verbods- en gebodsbepalingen in de algemeene order 1927 No. 5.

Artikel 12.

(42). **Militaire vereenigingen met rechtspersoonlijkheid behoeven voor hunne vergaderingen of bijeenkomsten geen toestemming van de burgerlijke of militaire overheid.**

(43). Deze vergaderingen kunnen desgewenscht in niet-militaire gebouwen worden gehouden.

(44). Wenscht men evenwel in een militair gebouw te vergaderen of bijeen te komen, dan moet daarvoor toestemming worden gevraagd aan den Plaatselijk (Militairen) Commandant.

(45). Onder militaire gebouwen worden niet gerekend al- of niet-gesubsidieerde militaire tehuizen.

Artikel 13.

(46). **Militaire verenigingen, welke nog geen rechtspersoonlijkheid bezitten, mogen echter hun vergaderingen of bijeenkomsten slechts houden in een militair gebouw (c.q. in gesubsidieerde militaire tehuizen) en na verkregen toestemming van den Plaatselijk (Militairen) Commandant.**

(47). De bedoeling van deze bepaling is slechts om een inzicht te verkrijgen in de verrichtingen van verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. Onder deze bepaling vallen niet tooneel- of wajangvoorstellingen, gymnastiek- of sportuitvoeringen en dergelijke.

Artikel 14.

(48). **Alle vergaderingen of bijeenkomsten van een militaire vereniging zijn toegankelijk voor den Plaatselijk (Militairen) Commandant en/of de daartoe door dezen gezaghebbende aanwezige officieren.**

(49). Van deze bepaling zal slechts worden gebruik gemaakt in de gevallen, dat de Plaatselijk (Militaire) Commandant dit noodig of wenschelijk acht. Zij geldt zoowel voor rechtspersoonlijke als niet-rechtspersoonlijke verenigingen en voor alle vergaderingen of bijeenkomsten, onverschillig, of die in dan wel buiten een militaire inrichting worden gehouden.

Artikel 15.

(50). **Vergaderingen in de open lucht zijn niet toegelaten.**

Artikel 16.

(51). **Militaire verenigingen of militaire personen zullen zich onthouden van deelname aan optochten of betoogingen, van welchen aard ook, zonder voorafgaande toestemming van den Plaatselijk (Militairen) Commandant.**

(52). **Zij mogen in eenige militaire inrichting zonder toestemming van den Plaatselijk (Militairen) Commandant geen intekenlijsten laten rondgaan, bijdragen vragen, biljetten aanslaan of inzamelingen doen, van welchen aard of tot welk doel ook.**

(53). Door den Plaatselijk (Militairen) Commandant kan b.v. worden toegestaan de deelname aan godsdienstige processies, optochten ter gelegenheid van de viering van nationale feestdagen en

gedenkdagen van historische gebeurtenissen, betoogingen tot hulding van algemeen erkende verdienstelijke personen en dergelijke. Bij de overweging of een dergelijke vergunning kan worden verleend zal echter steeds met de algemeene en plaatselijke omstandigheden van het oogenblik rekening moeten worden gehouden.

Artikel 17.

(54). **In gevallen, waarin bij dit reglement niet is voorzien of bij twijfel omtrent de bedoeling zijner bepalingen, beslist de Legercommandant.**

Hoofdkwartier,

BANDOENG, 25 Maart 1930.

De Legercommandant

H. A. CRAMER.

Voorwaardelijke veroordeeling en voorwaardelijke invrijheidstelling.

Bij Koninklijk besluit van 12 Juni 1930 (Staatsblad n°. 227) is bepaald dat de wet van 25 Juni 1929 (Staatsblad n°. 360), houdende nadere voorzieningen betreffende de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling (zie M. R. T. XXV, blz. 88) in werking treedt met ingang van 1 September 1930.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Berufspflichten des Deutschen Soldaten.

Artikel 1.

Die Reichswehr ist das Machtmittel der gesetzmäßigen Reichsgewalt. Sie schützt die Grenzen des deutschen Reichs und seinen Bestand, nach ausen und nach innen. Das deutsche Reich ist eine Republik. Ihrer Verfassung schwört der Soldat die Treue. Die unverbrüchliche Wahrung der dem Vaterland gelobten Treue ist die vornehmste Pflicht des Soldaten.

Artikel 2.

Die Reichswehr dient dem Staat, nicht die Parteien. Politische Betätigung ist dem Soldaten verboten.

Artikel 3.

Die Treue gebietet dem Soldaten, im Krieg und im Frieden mit allen seinen Kräften bis zur Opferung des Lebens seine Pflicht zu tun und jede Gefahr von seinem Vaterland abzuwenden.

Wer es unternimmt, die Verfassung des Reiches oder der Länder gewaltsam zu ändern, begeht Hochverrat. Wer sein Vaterland oder dessen Geheimnisse verrät, begeht Landesverrat.

Artikel 4.

Das höchste Gut des Soldaten ist die Ehre. Sie ist nicht denkbar ohne Achtung vor der Ehre anderer. Stolz ist würdig, Ueberhebung unwürdig.

Artikel 5.

Der Soldat als Vorgesetzter soll seine Untergebenen als Menschen kennen und achten. Er soll ihnen ein Vorbild sein und sie zu starken und verantwortungsfreudigen Persönlichkeiten erziehen.

Gehorsam ist die Grundlage jeder Wehrmacht. Der freiwillige Soldat soll aus Einsicht und Vertrauen gehorchen.

Grosze Leistungen in Krieg und Frieden entstehen nur aus inneren Verbundenheit von Führer und Truppe.

Artikel 6.

Soldatentreue umschlieszt die Kameradschaft. Sie bewährt sich im Kampf und in Gefahr. Verfehlungen des einzelnen schaden dem Ansehen der Gemeinschaft.

Artikel 7.

Der Beruf des Soldaten fordert Mut und Tapferkeit. Feigheit ist für den Soldaten besonders schimpflich.

Artikel 8.

Der Soldat sei wahrhaft und unbestechlich, bescheiden und verschwiegen. Ausschweifungen sind seiner unwürdig.

Artikel 9.

Gegen Unrecht, vorschriftswidrige Behandlung und unbegründete Verdächtigung seiner Ehrenhaftigkeit wird der Soldat geschützt. Beschwerden stehen ihm bis zur höchsten Stelle offen.

Artikel 10.

Soldaten, die ihre Pflicht verletzen, werden bestraft. Unwürdige können in der Wehrmacht nicht geduldet werden.

Der rechtschaffene, unverzagte und ehrliebende Soldat darf der Anerkennung und des Wohlwollens seiner Vorgeetzten sicher sein. Das Reich wird für ihn sorgen.

Nach seiner Fähigkeiten und Leistungen steht ihm der Weg zu den höchsten Stellen offen.

Berlin, den 9 Mai 1930.

Der Reichspräsident,
VON HINDENBURG.

Der Reichswehrminister,
GROENER.

Deze „Berufspflichten” moeten onverwijld aan alle soldaten en aan nieuw indiensttredenden terstond na indiensttreding worden voorgelezen. Dit moet ten minste eenmaal per jaar worden herhaald. Bovendien moeten zij met geregelde tusschenpoozen bij het onderwijs verklaard worden.

Aanhouding van militairen.

Bij Legerorder 1918 Deel A, Nr. 95 (M. R. T. XIV, blz. 293) gaf de Minister van Oorlog zijne meening te kennen aangaande de verplichtingen van Rijks- en Gemeentepolitie bij het aanhouden van militairen die zich aan eenig strafbaar feit schuldig maakten. De bedoeling was in hoofdzaak om tegemoet te komen aan de moeilijkheden welke gegraduateerde militairen zeer dikwijls ondervinden, wan-

neer zij constateeren dat hunne minderen zich in het openbaar aan een strafbaar feit of krijgstuuchtelijk vergrijp schuldig maken en alsdan weigeren om te voldoen aan de hun naar aanleiding daarvan gegeven last om hun naam op te geven of den meerdere, bijv. naar eene kazerne of militaire wacht, te volgen. Niet alleen kan de identiteit van den schuldige alsdan niet worden vastgesteld, doch meermalen heeft de toch niet anders dan volgens zijn plicht handelende meerdere daarbij ook nog te lijden onder overlast of zelfs erger van het publiek.

De genoemde beschikking van den Minister van Oorlog kon natuurlijk geene bevelen aan de politie geven en, naar het schijnt, werden dan ook harerzijds de gegeven aanwijzingen lang niet altijd gevolgd, hetzij door onbekendheid met hare verplichtingen, hetzij omdat zij wellicht de juistheid van die aanwijzingen betwijfelde of zelfs betwistte¹⁾, misschien ook wel uit een soort tegenzin of onverschilligheid.

Thans is te verwachten dat dit anders zal worden; bovengenoemde Legerorder is n.l. opgenomen in het Algemeen Politieblad²⁾ en, uitgaande van den Minister van Justitie, bevat haar inhoud een bevel, waarnaar de politieambtenaren zich hebben te gedragen. Naar wij hopen zal eene nauwgezette naleving het euvel ter bestrijding waarvan het bevel is bedoeld, tot geringer omvang inperken, hoogst noodzakelijk in het belang van de handhaving der krijgstuuch bij leger en vloot.

Een andere gewenschte maatregel eenzelfde doel beoogende, wordt aanbevolen in de Juni-aflevering van het Orgaan van de Vereeniging van officieren van de Nederlandsche landmacht. Blijkens het verslag van eene audiëntie door den Minister van Defensie aan het Dagelijksch Bestuur dier Vereeniging op 26 Mei j.l. verleend, heeft de Voorzitter o.a. het volgende onder de aandacht van den Minister gebracht:³⁾

„Identiteit.”

„Het is kort geleden voorgekomen dat getracht is een cadet-sergeant te molesteeren, door eenige manschappen, omdat die sergeant zijn plicht gedaan had, echter niet in den geest der betrokken manschappen.

„Ook op Vrijdag 11 April j.l. werd in den Haag, volgens een bericht in de *Haagsche Courant* van 12 April d.a.v., een korporaal, die zijn plicht deed door van een vijftal minderen te eischen dat deze hem den militairen groet brachten, lastig gevallen door het publiek.

„Reeds meerdere malen heeft het Hoofdbestuur overwogen om, zooals dat vroeger gebruikelijk was, de dienstplichtigen kenbaar te

¹⁾ Vergelijk M. R. T. XIV, blz. 98.

²⁾ Zie hiervoor blz. 1.

³⁾ Blz. 181. Zie ook blz. 201, waar weer een ergerlijk voorbeeld van molest is vermeld, aangedaan aan een korporaal, die eenige hun plicht verzakende militairen had aangehouden.

doen zijn aan een regimentscijfer op de kraag en een letter e.g. nummer of ander onderscheidingsteeken, waardoor meer kans bestaat dat, door een preventieve werking, dergelijke, de krijgstucht schadelijke, incidenten worden voorkomen."

Ook naar onze meening zoude inwilliging van dit voorstel een heilzame uitwerking kunnen hebben. Het militair gezag late geen maatregelen achterwege, die een einde aan dergelijke schandaaltjes kunnen maken. En daarvan zij ook de militaire *rechter* niet minder doordrongen. Of dit altijd het geval is, wagen wij te betwijfelen. Als een sprekend voorbeeld voor dien twijfel verwijzen wij o.a. naar het geval gepubliceerd in deel XXV, blz. 250 van dit tijdschrift. Een zóó lichte straf voor een zoo hoogst ernstig militair misdrijf als daar terecht werd, lijkt ons wel zeer bedenkelijk. Generale preventie is daarvan niet te verwachten, zij zal eerder aanmoedigend dan afschrikkend werken.

Dikwijls vinden de moeilijkheden, waartegen de meerdere heeft te kampen, haren oorsprong in het niet brengen van den militairen groet. Hoewel niet *direct* verband houdende met het bovenstaande, maken wij van deze gelegenheid gebruik om te wijzen op een vreemde incongruentie in de op den groet betrekking hebbende voorschriften, geldende respectievelijk voor de landmacht en voor de zeemacht.

In art. 142 van het in 1928 vastgestelde Reglement op den Inwendigen dienst der Infanterie vinden we bepaald:

„Zijn een meerdere of een mindere, dan wel beiden in burgerkleeding, dan is de mindere verplicht tot groeten, wanneer hij geacht kan worden den meerdere te kennen. (In burgerkleeding wordt de burgerlijke groet gebracht).”¹⁾

Daarentegen schrijft art. 22 — nog wel vet gedrukt — van het Reglement op de eerbewijzen (Verordeningen Kon. Marine, Deel 2, Hoofdstuk I) voor:

„Tenzij in dit reglement anders is bepaald, worden de voorgeschreven eerbewijzen:

a. door en voor militairen, alleen gedaan wanneer zij in uniform gekleed zijn;” terwijl we op blz. 22 een noot vinden, luidende:

„N.B. Ten overvloede wordt er hier de aandacht op gevestigd, dat ingevolge art. 22 de militair alleen verplicht is zijn meerdere in rang te groeten, wanneer beiden in uniform gekleed zijn.

„Is een van beiden of zijn beiden in burgerkleeding, dan bestaat de verplichting tot groeten niet, doch zullen de minderen zich overigens ten aanzien van hunne meerderen gedragen naar het bepaalde in art. 2 van het Reglement betreffende de krijgstucht.”

In dit artikel 2 is nu o.a. bepaald dat de militair ook buiten dienst zijn meerdere als zoodanig zal erkennen en zich tegenover hem eerbiedig gedragen.

¹⁾ Vergelijk ook M. R., T. XII, blz. 400.

Het is zonderling, maar onder dat „erkennen” en dat „eerbiedig gedragen” valt nu niet het inachtnemen van de meest elementaire burgerlijke beleefdheid, dat men n.l. zijn meerdere passerende, den hoed afneemt. Het lijkt dan ook geen twijfel dat de voor het Leger geldende regel de juiste is. Steeds hebben wij er aanstoot aan genomen dat een militair der zeemacht, sinds 1915, ¹⁾ ongestraft zelfs zijn commandant of zijn onmiddellijken chef, met wien hij dagelijks in aanraking komt, in burgerkleeding op straat rakelings kan voorbij loopen zonder de minste notitie van hem te nemen. Ter illustratie diene het volgende aan de werkelijkheid ontleende voorbeeld: Een officier geplaatst bij het Departement van Marine passeerde herhaaldelijk, dikwijls binnen het gebouw, een ander, eveneens ten Departemente werkzamen, officier van hooger rang. Meestal waren beiden in burgerkleeding. Eerstgenoemde groette — natuurlijk — laatstgenoemde, doch vond na eenigen tijd, dat zijn meerdere dien groet niet of althans niet voldoende beleefd, beantwoordde. Hij gaf daarom (aan anderen) zijn voornemen te kennen dien meerdere in het vervolg maar te negeren. Of hij aan dat, wel van zeer onmilitairen geest getuigend voornemen ook werkelijk gevolg heeft gegeven, herinneren we ons niet, doch wat daarvan zij, voldoende blijkt wel tot welke verkeerde opvattingen het thans bij de zeemacht van kracht zijnde voorschrift aanleiding kan geven.

Afgescheiden van het bovenstaande schijnt ons het verschil in de bepalingen voor land- en zeemacht in hare onderlinge verhoudingen in elk geval onverdedigbaar. Een militair der landmacht in burgerkleeding moet zijn tot de zeemacht behoorenden meerdere, hem bekend, den burgerlijken groet brengen, doch kan even daarna zien dat laatstgenoemde *diens* tot de landmacht behoorenden meerdere als wind voorbijloopt.

Een pluimpje voor twee ouden van dagen.

De militaire rechtspleging staat bij den jurist en vooral bij diene die er weinig mede bekend is, niet in een goed blaadje. Met des te meer genoegen zagen we daarom onlangs dat ook van rechtsgeleerde zijde daarin aanbevelenswaardige voorschriften worden erkend, die zelfs nu nog aan de moderne rechtspleging in gewone strafzaken ten voorbeeld zouden kunnen strekken.

Het was in de op 2 en 3 Mei jl. te Leeuwarden gehouden vergadering van de Vereeniging voor Strafrechtspraak, dat de voorzitter, Mr. O. J. Cluysenaer, in zijne openingsrede o.a. een enkel

¹⁾ Tot dat jaar gold voor de zeemacht de bepaling: „De minderen moeten hunne meerderen ook groeten, wanneer deze of zij zelve, dan wel beiden in burgerkleeding zijn, en die meerderen hun bekend zijn.”

woord wijdde aan het steeds belangrijk blijvende eedsprobleem.

Hij zeide hieromtrent: ¹⁾

Ons Wetboek van Strafvordering geeft den Rechter op dit stuk naar mijn oordeel te weinig voorschriften. Noode mis ik daarin bepalingen als voorkomen — om van buitenlandsche wetten te zwijgen — in de nu nog geldende bij Besluit van den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 Juli 1814 vastgestelde en sedert herhaaldelijk gewijzigde Regtspleging bij de Landmagt en Regtspleging bij de Zeemagt, voorschrijvende vóór den aanvang van het verhoor aan den getuige ernstig voor te houden zijne verplichting om de zuivere waarheid te zeggen „zonder iets te verzwaren, te vergrooten, te verligten, te verkleinen, te ontveinzen of te verzwijgen”, en voorts hem „zooveel noodig te herinneren het gewigt van den eed, de gevolgen van den mein-eed en de straffen van alle valsche getuigenissen”.

Een andere bepaling van die oude Regtsplegingen laat den Rechter „bij het einde van het verhoor aan iederen getuige ernstig afvragen of hem betrekkelijk de zaak waarover hij gehoord is, nog iets bewust is, waaraan de Justitie gelegen zou zijn”, een menschkundig gebod dat b.v. een getuige, die uit eigen waarneming van het plegen van het telastegelegde inderdaad, gelijk hij verklaart, weinig weet doch eene tot dusverre voor de Justitie volkomen onbekend gebleven belangrijke uitlating van den verdachte heeft gehoord, nog eens ernstig herinnert aan zijne verplichting de geheele waarheid te zeggen.

Tot zoover de spreker. Op grond van onze veeljarige ondervinding op militair-rechtelijk gebied zijn wij overtuigd dat deze opmerkingen volkomen juist zijn. Wij zouden er nog eene andere aan willen toevoegen, eveneens rakende het eedsvraagstuk en o.i. nog van meer belang. Wij bedoelen de vraag of de getuigeneed behoort te worden afgenomen in promissoiren vorm — gelijk het Wetboek van Strafvordering in navolging van het Fransche recht voorschrijft — dan wel in assertorischen vorm — gelijk in de militaire rechtspleging op het voetspoor van het Oud-Hollandsche recht is bepaald — en dan aarzelen wij niet als onze gevestigde overtuiging uit te spreken, dat laatstgenoemde vorm, zoowel tot ontdekking van de waarheid als ter voorkoming van meineden verre de voorkeur verdient. Ook te dien aanzien kan de militaire rechtspleging thans nog als voorbeeld dienen. Die oude heeren waren zulke slechte psychologen niet!

¹⁾ Een vrij uitvoerig verslag van de Vergadering is opgenomen in het Nederlandsche Juristenblad 1930, blz. 294, waaraan het hierboven vermelde citaat is ontleend. Het verslag is ook te vinden in W. v. h. R. no. 12126.

Verlaging van korporaal-monteur tot monteursmaat.

In verband met de beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië van 20 September 1929, (hiervoor, blz. 66), deelen wij hieronder nog mede het schrijven van den Commandant der zeemacht in Ned. Indië in dato 29 November 1929 naar aanleiding van die beschikking tot het Hof gericht, alsmede het daarop door het college gegeven antwoord. De vlootvoogd schrijft het volgende:

Met verwijzing naar 's Hofs beschikking van 20 September 1929 No. 22 Z, waarbij de monteursmaat G., stamboeknummer . . ., niet ontvankelijk werd verklaard met zijn beklag over de hem, op den 4den Juli 1929, door den Commandant van Hr. Ms. „Sumatra” opgelegde straf, omdat de eindbeslissing niet binnen den in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht voorgeschreven termijn was ingeroepen, heb ik de eer Uw College het navolgende te berichten:

De Commandant van de Marine-Kazerne Oedjoeng deelde mij mede, dat klager op den 29sten Juli 1929, alzoo binnen 2 dagen nadat de beslissing van den in artikel 61 W. K. bedoelden meerdere te zijner kennis was gebracht, den wensch kenbaar heeft gemaakt om de eindbeslissing van Uw Hof in te roepen, doch dat door klagers divisiechef, die voor hem de klacht op schrift heeft gesteld, deze abusievelijk gedateerd werd op 30 in stede van op 29 Juli jl.

In antwoord hierop, berichtte ik genoemden Commandant, dat niet de foutieve dagteekening van de verklaring oorzaak was dat klager niet ontvankelijk verklaard is, maar dat zulks gegrond was, op de door hem, Commandant op die verklaring gestelde aanteekening, dat de klacht eerst op 3 Augustus 1929 ter inlevering aan hem was ingediend. Ik noodigde dien Commandant voorts uit, mij te berichten of de datum van Augustus op een misverstand berustte en in het bevestigende geval dit in een proces-verbaal te doen vastleggen.

Uit het hierbij overgelegde proces-verbaal moge Uw College ontwaren, dat de datum van 3 Augustus niet sloeg op de indiening van de klacht door betrokkene, doch op de doorzending der klacht door zijn Commandant, en dat uit het bij de Marine-Kazerne Oedjoeng berustende verzoekenboek blijkt, dat klager inderdaad op 29 Juli 1929 zijn verlangen tot beklag langs den hiërarchieken weg aan zijn Commandeerenden officier heeft kenbaar gemaakt.

G. is alzoo de dupe geworden van een vergissing door een zijner Chefs begaan en dit heeft voor hem het zeer ver strekkende gevolg gehad dat ten spijt van zijn beklag de hoofdzaak door Uw Hof niet onderzocht is geworden.

Op grond hiervan moge ik het Hoog Militair Gerechtshof ver-

zoeken, de in de eerste alinea vermelde beslissing van 20 September jl. nader te willen overwegen.

De Vice-Admiraal, Adjudant i. b. d.
van Hare Majesteit de Koningin, Commandant
der Zeemacht en Hoofd van het Departement
der Marine in Nederlandsch-Indië,

TEN BROECKE HOEKSTRA.

Hierop antwoordde het Hoog Militair Gerechtshof in dato 2 Januari als volgt:

Naar aanleiding van Uw schrijven van 29 November 1929 No. P 5/6/46 houdende verzoek 's Hof's beslissing van 20 September 1929, No. 22z, inzake het beklag van den monteursmaat G., stamboeknummer . . ., nader te willen overwegen, heeft het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië de eer Uwer Excellentie mede te deelen, dat 's Hof's beslissingen eindbeslissingen zijn, waarop niet kan worden teruggekomen.

Het Hof acht het evenwel van belang zijn oordeel betreffende de mogelijkheid van de onderwerpelijke verlaging, waartegen het beklag, blijkens de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, uitsluitend gericht schijnt te zijn, hier kenbaar te maken.

Naar 's Hof's oordeel is de verlaging tot monteursmaat van een korporaal-monteur, die vóór 1 Januari 1924 als leerling-monteur bij de Zeemacht in dienst is getreden, niet in strijd met de ter zake bestaande wettelijke voorschriften op grond van de navolgende overwegingen:

dat artikel 16 van de Wet op de Krijgstucht betreffende de verlaging van een onderofficier (het geval van klager) voorschrijft, dat daarbij aan de navolgende drie vereischten moet worden voldaan:

1e. dat de verlaging moet bestaan in het terugbrengen tot den stand van matroos, met aanduiding tevens van een bepaalde klasse, indien bij het onderdeel van de krijgsmacht waartoe hij behoort, de mindere militairen in klassen zijn verdeeld;

2e. dat bij de zeemacht de verlaging niet verder mag gaan dan tot in de laagste klasse, waaruit de gestrafte heeft kunnen opklimmen tot den rang, dien hij bekleedde toen hem de straf werd opgelegd;

3e. dat bij de zeemacht niemand kan worden verlaagd tot eene uitsluitend bij eene opleiding voorkomende kwaliteit;

dat klager den 13den Juli 1920 als leerling-monteur bij de zeemacht in dienst is getreden en tot den rang, dien hij bekleedde, toen hem de straf werd opgelegd, is opgeklommen uit de kwaliteit van leerling-monteur, tweede studiejaar, gelijkgesteld met matroos der 1ste klasse;

dat voor klager van kracht zijn de „Regeling van het korps monteurs”, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 21 Februari 1917 No. 44, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 1 Maart 1924, No. 108, en — ingevolge laatstgenoemd Koninklijk besluit — behoudens nadere voorziening in bijzondere gevallen door den Minister van Marine, het „Reglement der opleiding tot monteur”, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 21 Februari 1917, No. 44, zooals dat was aangevuld en gewijzigd op 1 Maart 1924;

dat een nadere voorziening, als hierboven bedoeld, niet heeft plaats gehad;

dat alzoo moet worden nagegaan of, in verband met de voor klager van kracht zijnde bepalingen, bij diens verlaging tot monteursmaat is voldaan aan de hiervoor weergegeven vereischten welke de Wet op de Krijgstucht ten aanzien van de verlaging van een onderofficier stelt;

dat klager is verlaagd tot „monteursmaat”, welke kwaliteit volgens artikel 1 van de — ook voor klager van kracht zijnde — Regeling van het korps monteurs is gelijkgesteld met matroos der 1ste klasse, zoodat aan het vereischte sub 1° hierboven is voldaan;

dat bij artikel 20, 3de lid, van het voor klager van kracht zijnde Reglement der opleiding tot monteur is bepaald, dat onder bepaalde omstandigheden leerlingen-monteur kunnen worden geplaatst op de vloot;

dat deze materie in het thans van kracht zijnde Reglement voor de opleiding van leerling-monteur bij artikel 8, 3de lid, is geregeld, waarbij is bepaald, dat onder *volkomen dezelfde* omstandigheden als tot de inwerkingtreding van dit reglement golden, leerlingen-monteur kunnen worden geplaatst in „actieven dienst”, welke laatste uitdrukking hetzelfde begrip omvat als de uitdrukking „op de vloot”, d.w.z. „niet bij eene opleiding”;

dat bij artikel 8, 4de lid, van laatstbedoeld reglement is voorgescreven dat de, ingevolge het bepaalde in het 3de lid van dat artikel in actieven dienst geplaatste, leerlingen-monteur — indien zij reeds gelijkgesteld zijn met matroos der 1e klasse — worden aangesteld tot monteursmaat;

dat deze aanstelling noch opklimming tot hogere klasse, noch vermindering tot lagere klasse beteekent, doch slechts bestaat in eene naamsverandering, welke beoogt het onderscheid aan te geven tusschen de leerlingen-monteur, gelijkgesteld met matroos der 1ste klasse, die in actieven dienst zijn geplaatst en tusschen hunne standgenooten, die in opleiding zijn;

dat een leerling-monteur, tweede studiejaar, gelijkgesteld met matroos der 1ste klasse, die ingevolge de voor klager van kracht zijnde bepalingen op de vloot is geplaatst, dan ook niet anders is dan een — „monteursmaat” geheeten — leerling-monteur, gelijkgesteld met matroos der 1ste klasse, die ingevolge de thans van kracht zijnde bepalingen in actieven dienst is geplaatst;

dat uit de *niet* — zooveel te minder *uitsluitend* — bij eene op-

leiding voorkomende kwaliteit van monteursmaat (een van de klassen, waarin de mindere militairen bij het onderdeel der krijgsmacht, waartoe klager behoort, zijn verdeeld) kan worden opgeklommen tot den rang van korporaal-monteur;

dat, hoewel klager langs den normalen weg als korporaal-monteur de opleiding heeft verlaten en hij niet tot dien rang is opgeklommen uit de kwaliteit van op de vloot geplaatst leerling-monteur, gelijkgesteld met matroos der 1ste klasse, thans genaamd monteursmaat, zulks toch het geval had *kunnen* zijn, zoodat ook te dien aanzien is voldaan aan hetgeen in de Wet op de Krijgstucht is voorgeschreven ¹⁾.

Het Hoog Militair Gerechtshof van Ned.-Indië,

De Vice-President,

PINO.

Ter Ordonnantie van het College:

De Griffier,

LOMAN MEIJER.

¹⁾ Zij het niet in den vorm van eene formeele beschikking als bedoeld is art. 68 W. Kr., heeft het H. M. G. met bovenstaand antwoord volkomen duidelijk te kennen gegeven dat de beslissing van den commandant van het eskader in Ned.-Indië van 25 Juli 1929 op juiste gronden berust. Red. M. R. T.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Privaat en Strafrecht voor Europeesche militairen der Zeemacht in Nederlandsch-Indië.

door Mr. R. J. Brunner, officier van administratie der
2e klasse Kon. Marine.

De president der Haagsche rechtbank vestigde in de verleden jaar gehouden vergadering der Juristenvereniging de aandacht op de bedenkelijke leemten, die het interregionale recht vertoont en de onzekere rechtspositie, welke dientengevolge personen, die met of zonder gezin naar Nederlandsch-Indië worden uitgezonden, bezitten.

Wel schrijft het concordantie-beginsel, neergelegd in artikel 131 der Indische Staatsregeling, vóór, dat ten aanzien van het privaaten strafrecht de in Nederland geldende wetten worden gevolgd, maar desondanks zijn er op dit gebied van het recht tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië — mede tengevolge van de bijzondere omstandigheden aldaar, op grond waarvan krachtens datzelfde artikel afwijking van de in Nederland geldende wetten is toegelaten — groote verschillen. En deze veroorzaken bij het ontbreken van eene interregionale regeling den door Mr. du Mosch gesignaleerden onzekeren rechtstoestand. Want over het algemeen gelden voor de zich binnen Nederlandsch-Indië bevindende personen de Nederlandsch-Indische wetten en voor de binnen de Nederlandsche landsgrenzen aanwezige personen het Nederlandsche recht. Uitzonderingen op dien regel zijn er o.m. ten aanzien van het z.g.n. persoonlijk statuut, dat is het geheel van wettelijke bepalingen betreffende den staat en de bevoegdheid der personen. Daar treft men voor Indië het in artikel 16 der Algemeene Bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië geformuleerde beginsel aan, dat Nederlandsche onderdanen (w.o. dus ook niet-Nederlanders) bij vestiging in Nederland of in eene andere Nederlandsche kolonie, zoolang zij aldaar hunne woonplaats hebben, ten aanzien van dat personeel statuut onderworpen zijn aan de ter plaatse geldende wet. Het overeenkomstige artikel der Nederlandsche A.B. kent deze uitzondering niet: we zien hier dus dit eigenaardige, dat, gaat een Nederlander naar Indië en heeft de Nederlandsche rechter te zijnen aanzien eene beslissing te geven, hij het Nederlandsche recht toepast; gaat daarentegen een Nederlandsche onderdaan naar Nederland en komt de Nederlandsch-Indische rechter in genoemde positie, dan past hij niet de Indisch-Europeesche wetgeving maar de Nederlandsche wetgeving toe. ¹⁾

¹⁾ Wij vragen ons af, of deze wel wat algemeen luidende conclusie van den schrijver juist is.

Er zouden nog meer verschillen tusschen beide artikelen op te sommen zijn — trouwens de geheele regeling, voorzover men hiervan i.c. kan spreken, is onduidelijk — ik bepaal mij ter illustratie echter tot dit eene verschilpunt.

In verband met het vorenstaande rees bij mij de vraag, of het niet op den weg van den Staat, en dus, wat het marine-personeel speciaal betreft, op den weg van het Departement van Defensie ligt om zijn personeel op de verandering in rechtstoestand bij uitzending naar Nederlandsch-Indië opmerkzaam te maken. Ik weet wel, dat eene te ver uitgestrekte bemoeienis van den Staat met de particuliere belangen zijner dienaren zijne eigenaardige bezwaren heeft, maar toch ware een kleine wenk aan naar Ned.-Indië uitgezonden personeel, naar mijne bescheiden meening, wel op hare plaats, vooral waar dezelfde Staat (maar dan in eene andere gedaante) te kort schoot in eene behoorlijke regeling.

Men zal mij tegenwerpen, dat de betrokkenen zich met het oog daarop tevoren van rechtskundig advies kunnen voorzien; dit kan echter alleen, indien men van tevoren gewaarschuwd is. Immers over het algemeen wendt men zich eerst dan tot een rechtskundige, wanneer zich bepaalde moeilijkheden voordoen of men aanleiding heeft deze in de naaste toekomst te verwachten.

Het meerendeel van het marinepersoneel echter vertrekt naar Indië en keert weer terug naar Holland zonder maar eenigszins te vermoeden, welke gevolgen dit voor hen en hunne betrekkingen kan hebben.

Die gevolgen liggen voor een deel ook op financieel gebied: allereerst hebben we — een omstandigheid, waarop ook Mr. du Mosch wees — tusschen het Nederlandsche en het Indische erfrecht (voor Europeanen) dit verschil, dat in Nederland, sedert 1923 de langstlevende echtgenoot bij ontbreken van eenige testamentaire beschikking tegelijk met de kinderen tot de nalatenschap geroepen wordt en, zijn deze er niet, eenig erfgenaam is.¹⁾

Afgezien nu van de vraag, of de regeling, dat bij vooroverlijden van den echtgenoot de langstlevende gelijk opdeelt met de kinderen (bij een groot aantal kinderen kan dit aandeel dus zeer miniem zijn), billijk is en het dus in het algemeen aanbeveling verdient daarin door testament te voorzien, hebben wij hier een belangrijk erfrechtelijk beginsel. Kijken we nu naar Indië, dan zien we dat daar de langstlevende echtgenoot geen zgn. erfrecht ab intestato heeft, dat deze dus kort en goed achter het net vischt, indien de erflater geene beschikking trof. Want daar worden achtereenvolgens tot de nalatenschap geroepen de kinderen, de ouders, broers en zusters, en de verdere bloedverwanten. Eene overeenkomstige bepaling als

¹⁾ De Minister van Justitie, Mr. Donner, achtte het noodig op dit verschil de aandacht van de notarissen in Nederland te vestigen. Zie de Circulaire van 23 Juni 1926 o.a. te vinden in W. v. h. R. no. 11518⁴. Red. M. R. T.

artikel 899a van het Burgerlijk Wetboek kent het Indische B.W. nl. niet.

Het kan dus gebeuren, dat wellicht zeer tegen den zin van den vooroverleden echtgenoot de langstlevende, of (in Holland) alles toucheert of (in Indië) zich den geheelen boedel ziet ontgaan.

Maar de wijziging in rechtstoestand is niet beperkt uitsluitend tot het erfrecht, ook bij de misschien minder normale beëindiging van het huwelijk t.w. door echtscheiding kunnen zich moeilijkheden voordoen, die echter i.c. van minder belang zijn, daar hier wel altijd rechtskundige hulp ingeroepen moet worden.

Ten aanzien van den aanvang van het huwelijk zijn er echter wel quaesties — de voorzitter van de Nederlandsche Juristenvereniging wees daarop eveneens, — zooals de vraag, of bij terugkeer uit Nederlandsch-Indië naar Nederland aldaar gemaakte huwelijksche voorwaarden en gesloten huwelijken ingeschreven moeten worden in de registers, die den belanghebbenden ontgaan en waarbij zij dus rechtskundige hulp niet inroepen. En tenslotte zij hier nog gewezen op de omstandigheid, dat, bij gebreke van testamentaire voogden, deze in Nederland door den rechter benoemd worden, terwijl in Indië de weeskamer in elke voogdij in Ned.-Indië opgedragen, met de toeziende voogdij is belast. (Ind. B. W. 366).

Of er ook overigens geene verwikkelingen zouden kunnen voortvloeien uit het geregelde persoonsverkeer tusschen Nederland en Indië, daartoe zou een nauwgezet onderzoek noodig zijn, wat de bedoeling van deze bijdrage niet kan zijn.

Tot zoover de privaatrechtelijke zijde van den rechtstoestand van het marinepersoneel; op strafrechtelijk gebied is er de bekende¹⁾ merkwaardige leemte, dat op militairen der Zeemacht ook in Indië slechts het Nederlandsche strafrecht van toepassing is, dat zij dus niet vallen onder Indische bepalingen van strafrecht, althans in den regel niet.

Is het vergrijp voorzien in eene Nederlandsche bepaling, dan kan de strafrechter de quaestie beoordeelen, anders moet de hulp van den tuchtrechter worden ingeroepen, wat natuurlijk geen juiste oplossing is.

Het is en blijft een noodmaatregel, die wel eens aanleiding kan geven tot minder juiste straftoemeting.

¹⁾ Ik schrijf „bekende”, ofschoon eene opmerking van professor André de la Porte in zijn „Recht en Rechtsbedeeling in Nederlandsch-Indië”, doet vermoeden, dat de omstandigheid dat de zeekeijzgraad in Indië het Nederlandsche strafrecht toepast, nog lang niet gemeen goed is geworden. Hij schrijft daar nl. op pagina 68 „Plegen personen, die aan de militaire rechtspraak onderworpen zijn, strafbare feiten, welke niet in de militaire strafwetten voorkomen, dan wordt het gewone strafrecht op hen toegepast” en verder: „de militaire personen *dienende op de aldaar tijdelijk vertoevende Nederlandsche oorlogschepen* (cursiveering van mij), blijven onderworpen aan de Nederlandsche bepalingen van strafrecht voor de zeemacht (oorlogschepen worden geacht deel uit te maken van het grondgebied van den staat, waartoe zij behooren)”.

Beter ware het m.i., dat in Indië evenals voor ieder ander ook voor den marineman het Indische recht in zijn vollen omvang zou gelden: dat gemeentelijke en provinciale verordeningen en verdere in Indië zoowel binnen als buiten het strafwetboek bestaande voorschriften met poenale sanctie op hem van toepassing zouden zijn. ¹⁾

Men zou dan ook nooit het merkwaardige, thans nog problematische geval kunnen krijgen, dat een militair der zeemacht in deelneming handelende met een aan de koloniale rechtsmacht onderworpen persoon van slechter conditie wordt. Moord b.v. kan immers volgens de Indische strafwet gestraft worden met de doodstraf. Hoe zal het voorts gaan met feiten, in ons wetboek niet strafbaar gesteld, die gepleegd worden in vereeniging met Ned.-Indische justiciabelen? De militair der zeemacht, die in dat geval verkeert, komt in aanraking met den strafrechter, is hij echter alleen dan gaat hij vrij uit, behoudens dan correctie door den tuchtrechter. Ik denk hier aan een artikel als Indisch Strafwetboek 154, strafbaar stellende het uiting geven aan gevoelens van vijandschap, haat of minachting tegen de Regeering van Nederland of van Nederlandsch-Indië, en voor een eenigszins ander geval aan het in onze wetgeving tengevolge van de hoogergestelde grens van huwbaarheid niet voorkomende delict van artikel 288 van datzelfde wetboek, dat echter ophoudt te gelden (evenals zooveel andere normen) voor den Inlander zoodra hij in militairen dienst bij de Zeemacht treedt.

Commandant-Commandeerende Officier.

(Naar aanleiding van L.O. 1930 No. 32)

door

Mr. P. J. STIGTER.

Bij L.O. 1930 No. 32 ²⁾ werden ter kennis van de landmacht gebracht het Kon. Besluit van 27 Januari 1930, no. 44, tot regeling van de krijgstuchtelijke strafbevoegdheid met betrekking tot de *strafklasse* en de *tuchtklasse* bij de landmacht, alsmede de daarop door den Minister van Defensie gegeven uitvoeringsbepalingen.

¹⁾ *De regeling voor de toepasselijkheid van het Indische strafrecht op den marineschepeling, waarop reeds tientallen van jaren de aandacht gevestigd is, blijkt telkens technisch-juridisch zeer moeilijk te zijn. Dit is dan ook wel de reden dat zij nog steeds achterwege is gebleven. Een vijftal jaren geleden is zij weder in behandeling geweest, in gezamenlijk overleg, bij de Departementen van Koloniën, Justitie en Marine. Een bevredigende regeling was nog niet bereikt, toen door allerlei samenloopende omstandigheden de zaak andermaal is blijven rusten.*

Zie verder ook hetgeen wij schreven over de rechtspositie van den militair in verband met het ontwerp-ambtenarenwet, deel XXIV, blz. 384. Red. M. R. T.

²⁾ M. R. T. XXV, blz. 506.

Het genoemde Kon. Besluit heeft, op het eerste gezicht, den vorm, die tot dus verre gebruikelijk was voor Koninklijke Besluiten tot aanwijzing van formaties als bedoeld in art. 39, 3°, resp. 41, 2°, Wet op de Krijgstucht.¹⁾ Bij nadere vergelijking echter van het Kon. Besluit van 27 Januari 1930, n°. 44, met vroegere, met overeenkomstig doel uitgevaardigde, Koninklijke Besluiten valt een verschil op. Dit verschil bestaat hierin, dat in de oudere besluiten werden aangewezen formaties, die gerekend werden onder die, bedoeld in art. 39, 3°, W.K., en *andere* formaties, die gerekend werden onder die van art. 41, 2°, W.K.; in het genoemde besluit daarentegen worden voor het eerst *dezelfde* formaties gerekend onder die van art. 39, 3°, W.K. en onder die van art. 41, 2° W.K. De strafklasse en de tuchtklasse worden dus zoowel tot de formaties van het eene als tot die van het andere artikel gerekend te behooren.

Het komt mij voor, dat deze wijze van wetstoepassing niet gelukkig is geweest. Het gewrongene ervan blijkt dan ook uit de tegelijk met het Kon. Besluit gepubliceerde „Uitvoeringsbepalingen”, luidende:

„1. De commandant van de Depotcompagnie politietroepen is commandant van de straf- en van de tuchtklasse voor de landmacht.

2. De commandant van het Korps politietroepen is commandeerende officier van de straf- en van de tuchtklasse voor de landmacht.”

Deze uitvoeringsbepalingen doen blijken, dat de strafklasse en de tuchtklasse zoowel onder art. 39 als onder art. 41 W.K. zijn gebracht door gebruik te maken van een klein verschil in terminologie in de beide genoemde wetsartikelen. In art. 39 W.K. toch wordt (o.a.) in punt 3° genoemd de uitdrukking „commandeerende officier”, terwijl in art. 41 W.K. (o.a.) in punt 2° het woord „commandant” wordt gebezigd.

Waarom in de artt. 39 en 41 W.K. deze verschillende benamingen gebruikt zijn vermeldt de historie van de W.K. niet. Het schijnt wel min of meer toevallig geschied te zijn.²⁾ Het is echter wel duidelijk, dat de uitdrukking „commandeerende officier” in artikel 39 W.K. *geheel dezelfde beteekenis* heeft als het woord „commandant” bezit: in art. 39, 3° worden met „den commandeerenden officier van een divisie, brigade, korps” bedoeld de *divisie-commandant*, de *brigade-commandant*, de *korps-commandant*.³⁾

¹⁾ Zie L. Os. 1923 No. 179 (1926 No. 122); 1924 No. 20.

²⁾ Ook in het oude Reglement van Krijgstugt werden de uitdrukking „C(K)ommandeerende Officier” en het woord „Kommandant” door elkaar gebruikt zonder verschil in beteekenis. Vgl (o.a.) artt. 31, 36, 39, 40, 42 R.K. met art. 43 R.K.

³⁾ Wat in de practijk onder „commandeerende officier” wordt verstaan (hoogste of oudste officier van het korps, in het garnizoen aanwezig — beneden den korpscommandant — m a w. detachementscommandant) is zeker niet het begrip, door de uitdrukking „commandeerende officier” in art. 39 W.K. uitgedrukt: de officier-detachementscommandant wordt juist in art. 41 W.K. genoemd.

Alzoo is, naar de beteekenis, die deze twee verschillende benamingen in de artt. 39 en 41 W.K. hebben, „commandeerende officier” van de strafklasse (resp. tuchtklasse) precies hetzelfde als „commandant” van de strafklasse (resp. tuchtklasse). In de hierboven aangehaalde „uitvoeringsbepalingen” van het Kon. Besluit van 27 Januari 1930, n°. 44, wordt dus *dezelfde* functie aan twee verschillende autoriteiten opgedragen. Hetgeen zeker niet de bedoeling is geweest.

Ingevolge art. 7 (j^o. 65) van het Kon. Besluit van 31 Juli 1922 (*Stbl.* n°. 475 — sedert gewijzigd) wordt als commandant van de strafklasse (en evenzoo van de tuchtklasse) door den Minister van Defensie een officier aangewezen; dit is geschied bij Min. Besch. van 3 Aug. 1929, IIe Afd. B. n°. 34. ¹⁾

Blijkens de tot stand gekomen, hierboven behandelde, regeling is het de bedoeling van den Minister van Defensie, dat aan het hoofd van de strafklasse (en de tuchtklasse) zal staan een officier met de krijgstuuchtelijke strafbevoegdheid van art. 41 W.K. en dat deze als zoodanig boven zich zal hebben een chef, die de strafbevoegdheid heeft van art. 39 W.K.

Was het nu noodig daartoe den weg in te slaan, die gevolgd is in het Kon. Besluit van 27 Januari 1930, n°. 44, en aldus, op grond van eene onjuiste wetsinterpretatie te komen tot eene wetstoepassing, die geschikt is om tot verwarring aanleiding te geven? ²⁾ Het komt mij voor, dat dit niet het geval is.

Reeds bij de totstandkoming van de W.K. is gedacht aan de mogelijkheid, dat de strafklasse en de tuchtklasse bij een korps zouden worden ingedeeld. Bij de behandeling van art. 21 W.K. n.l. deed zich de vraag voor, of de commandant der strafklasse en die der tuchtklasse zelf de straf van plaatsing in de tuchtklasse zouden mogen opleggen, of de bevoegdheid daartoe behoorde toe te komen aan den commandeerenden officier van het korps, waarbij de klassen eventueel zouden worden ingedeeld of wel dat deze bevoegdheid zou zijn voorbehouden aan den commandeerenden officier van het korps, waartoe de gestrafte behoorde. ³⁾ De Minister van Defensie heeft de eerste oplossing thans niet gewild. Evenmin de laatste, die wel niet in aanmerking kon komen. Had nu niet de in de tweede plaats genoemde moeten gekozen zijn?

Het schijnt mij toe, dat deze vraag bevestigend moet beantwoord worden. Wanneer bepaald was, dat de straf- en de tuchtklasse deel uit zouden maken van het Korps Politietroepen, dan hadden die klassen bij Kon. Besluit alleen als formaties, bedoeld in art. 41, 2°. W.K., behooren te zijn aangewezen, en dan was daarmede, geheel

¹⁾ L.O. 1929, No. 191. (M. R. T. XXV, blz. 181). Wat *dit* betreft bevat L.O. 1930 No. 32 slechts eene herhaling.

²⁾ Vgl. b.v. de artt. 6 v. R.L.

³⁾ Vgl. van der Hoeven III, blz. 254 en 255.

volgens de wet, aan de bestaande behoefte voldaan. De Commandant van het Korps Politietroepen was dan vanzelf, als korps-commandant, de chef met strafbevoegdheid van art. 39 W.K.

Bestaat er bezwaar tegen, de straf- en de tuchtklasse in te deelen bij eenig korps, dan moet ook de consequentie aanvaard worden van toekenning aan den commandant van de strafbevoegdheid van art. 39 W.K.; eenige nadere regeling bij Kon. Besluit is dan niet noodig: de klassen zijn dan „inrichtingen”, als bedoeld in punt 3°. van dat artikel.

De tot stand gekomen regeling schijnt in elk geval met de artt. 39 en 41 W.K. niet in overeenstemming.

Ginneken, 31 Mei 1930.

VRAGENBUS.

Omschrijving van disciplinaire straf in de straflijst.

(Art. 4, A, 3° en art. 5, A, 3° W. Kr.).

Een regimentscommandant schrijft ons in dato 5 Juni 1930 het volgende:

„Het zij mij vergund omtrent het navolgende Uw advies in te winnen:

Een C.C. strafte een dienstplichtige met de volgende straf:

„Gedurende 5 dagen de verplichting om 2 uur vóór het avond-appél in de kazerne terug te zijn en aldaar te verblijven.”

De H.I. van het Regiment is van meening, dat deze straf moet luiden:

„Gedurende 5 dagen de verplichting om 2 uur vóór het avond-appél in de kazerne terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten.”

Aangezien ik de meening van den C.C. deel, moge ik U verzoeken, mij wel Uw inzicht te willen doen toekomen of de toevoeging van „tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten” door U *noodzakelijk* wordt geacht.”

Op deze vraag antwoordden wij als volgt:

De door U bedoelde straf wordt in artt. 4 en 5 der Wet op de Krijgstucht genoemd: de verplichting om (ten hoogste 2 uur) vóór het avondappél in de kazerne (of het kwartier of aan boord) terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten.

Het lijkt ons daarom formeel juist om bij toepassing van die straf haar ook in de straflijst met dien naam volledig te vermelden. Het door U aangegeven verschil is wel van weinig werkelijke beteekenis, doch op een volledige omschrijving is in elk geval *niets* aan te merken, hetgeen bij weglating van het slot „tenzij” niet zoo onbetwistbaar zou zijn. Een niet welwillend lezer zou misschien kunnen concluderen dat de gestrafte in den aangegeven tijd ook uitgesloten is van dienstverrichtingen buiten de kazerne.

De door ons juist geachte omschrijving is iets omslachtiger, doch dit is een gevolg van den naam dien de wetgever nu eenmaal aan deze straf heeft toegekend en zulks blijkbaar wèlbewust. Immers volgens de Memorie van Toelichting (Zie Van der Hoeven III, blz. 133) is de straf ontleend aan de Deutsche Disziplinar-Strafordnung en nu is het opvallend dat zij daar eenvoudig wordt betiteld als: „Verpflichtung, zu einer bestimmten Zeit vor dem Zapfenstreich in die Kaserne oder in das Quartier zurückzukehren”, zonder meer.

BOEKAANKONDIGING.

Van den uitgever N. Samson, Alphen aan den Rijn ontvingen wij een exemplaar „Militaire Adreslijst”. Het is een *vijfde*, herziene druk, een bewijs dat dit practische boekje van 96 bladzijden wel in eene bestaande behoefte voorziet.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 26 November 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wvd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Raadsman: Dr. J. H. F. Jansen, te 's-Hertogenbosch.

Overeenkomstig de telastelegging had de Krijgsraad bewezen verklaard dat beklagde te BLERICK had gepleegd opzettelijke ongehoorzaamheid en bedreiging van zijn meerdere. Bij het onderzoek is komen vast te staan dat het feit is gepleegd in de kazerne van het 2de Regiment Infanterie, welke kazerne, blijkens schrijven van den burgemeester der gemeente Maasbree, waartoe Blerick behoort, staat in de gemeente VENLO.

Het Hof heeft mitsdien niet de overtuiging bekomen dat beklagde de hem ten laste gelegde feiten heeft gepleegd, in het bijzonder niet dat deze feiten te BLERICK zijn gepleegd.

Vrijpraak met vernietiging van het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad.

In de zaak van X., oud 20 jaar, geboren te B., gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 1e Schoolcompagnie van het 13de Regiment Infanterie, met groot verlof, gerequireerde in persoon, appellant van een vonnis op 8 October 1929 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen hem gewezen, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de Krijgsraad bij voormeld vonnis overeenkomstig de telastelegging wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat beklagde op 28 Augustus 1929 te Blerick, als militair:

I. nadat zijn meerdere in rang, de korporaal P., hem had gelast om bij het uitdeelen der koffie in de rij te gaan staan, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

II. opzettelijk denzelfden meerdere in rang in zijne tegenwoordigheid door woorden met enig kwaad heeft bedreigd, door hem woorden van gelijke beteekenis toe te voegen als: „Wanneer zwaai jij af, hier of in Maastricht, want ik zal je buiten de kazerne eens een flink pak op je sodemieter geven, wij spreken elkaar nog wel eens, kameraad”;

Overwegende dat bij het onderzoek dezer zaak is komen vast te staan, dat voormelde feiten zijn gepleegd in de kazerne van het 2de Regiment Infanterie, welke kazerne echter in de gemeente Venlo staat, zooals blijkt uit een onder dagteekening 15 November 1929 tot het Hof gericht schrijven van den burgemeester der gemeente Maasbree, tot welke gemeente Blerick behoort;

Overwegende dat het Hof mitsdien niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde de hem ten laste gelegde feiten heeft gepleegd, meer in het bijzonder niet dat deze feiten te *Blerick* zijn gepleegd, zoodat hij, met vernietiging van het tegen hem uitgesproken veroordeelend vonnis van den Krijgsraad, moet worden vrijgesproken;

Toepassende artikelen 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie, en
Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Spreekt beklagde vrij van het hem ten laste gelegde.

Noot van de Redactie:

De lezing van bovenstaande sententie laat een onbevredigend gevoel na. Zullen nu deze twee ernstige militaire misdrijven door eene op zich zelve volkomen onverschillige vergissing in de telastlegging eenvoudig ongestraft blijven? Zijn wij juist ingelicht dan is eene nieuwe vervolging niet ingesteld. Het zou trouwens de groote vraag zijn of deze, gelet op het bepaalde in art. 68 W. v. S., eenige kans van slagen zoude hebben. Wél is Simons in zijn Leerboek van meening dat in gevallen als waarvan hier sprake is, een nieuwe vervolging mogelijk is, omdat het dan een nieuw feit zou betreffen, doch vrijwel alle andere schrijvers zijn van eene tegenovergestelde meening, bevestigd door de jurisprudentie. Men zie Noyon ad art. 68, van Hamel—van Dyck blz. 579 en 580, Blok en Besier, „Het Nederlandsche strafproces” ad artt. 313 en 255.

In een met het bovenstaande geheel analoog geval besliste de Hooge Raad bij arrest van 20 Maart 1899 (W. v. h. R. no. 7259) dat, indien een beklaagde is vrijgesproken van eenig feit gepleegd op een barkschip in de Zuiderzee, omdat het feit zou hebben plaats gehad in de Noordzee, eene nieuwe vervolging, waarbij wordt ten laste gelegd dat het feit in de Noordzee heeft plaats gevonden, betrekking heeft op hetzelfde feit en dus krachtens art. 68 W. v. S. uitgesloten is.

Wat de militair-rechterlijke beslissingen betreft, vestigen wij de aandacht op een vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 6 Januari 1922 (M. R. T. XVIII, 55). De beklaagde was vrijgesproken van het als verlofganger van de militia, gevestigd te *Tiel*, niet voldoen aan eene oproeping voor opkomst onder de wapenen, zulks omdat hij niet was gevestigd te Tiel; hij werd vervolgens, als gevestigd te *Wijk bij Duurstede*, doch met eene overigens geheel gelijke telastlegging opnieuw vervolgd, maar weder vrijgesproken, nu op grond dat het betrof hetzelfde feit, als waarvan hij reeds vroeger was vrijgesproken, eene vervolging derhalve door art. 68 W. v. S. verboden.

Dit vonnis is door het H. M. G. geaprobeerde, onder opmerking evenwel „dat het Hof niet geacht wil worden zich te vereenigen met de gronden, door den Krijgsraad voor zijne beslissing aangevoerd.” Uit deze restrictie zou de gevolgtrekking *kunnen* voortvloeien dat het Hof in dergelijke gevallen eene nieuwe vervolging *niet* uitgesloten oordeelt, welke opvatting dan zoude overeenstemmen met de sententie van 23 September 1898 (Militaire jurisprudentie II blz. 126; T. v. S. XI. Overzicht, Aant. 20 op art. 68) waarbij eene veroordeeling wegens het misdrijf van artt. 78 j° 79 C. W. W. werd uitgesproken, nadat de schuldige op grond van dezelfde materiele handeling reeds door den Engelschen rechter was veroordeeld wegens smokkelen van met invoerrecht belaste goederen.

Naar onze meening echter, hoezeer we het ook betreuren, zou een tweede vervolging in de zaak, waarop de hierboven gepubliceerde sententie betrekking heeft, maar nu met wijziging in de telastelegging van Blerick in Venlo, als betreffende dezelfde materiele handeling, moeten afstuiten op het verbod van art. 68 W. v. S. En dit is te méér te betreuren, nu in de militaire rechtspleging het correctief wordt gemist dat het Wetboek van Strafvordering thans in art. 313 tegen dergelijke, met ons rechtsgevoel strijdende vrijspraken biedt, hetgeen nog in het bijzonder klemt als daardoor bovendien de militaire tucht op bedenkelijke wijze in het gedrang komt.

Red. M. R. T.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 12 November 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. Graaf van den Bosch en B. Schreuders, Generaal-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Dr. E. Jellinghaus, (plv.).

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Het door een onderofficier aannemen van een zeer ongepaste houding tegen zijn compagnies-commandant, zulks nadat hij reeds ongepast tegen een sergeant-majoor-administrateur was opgetreden.

Beklag ongegrond verklaard. De omschrijving van de strafreden behoeft echter eenige wijziging.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 12 October 1929, van den sergeant R., dienende bij de Schoolcompagnie Pontonniers van het Korps Pontonniers en Torpedisten, in garnizoen te Dordrecht, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofd-instructeur bij dat Korps ingediend over de straf van acht dagen verzuwaard arrest, hem op 30 September 1929 door zijn compagnies-commandant, den Kapitein R., opgelegd en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Eene zeer ongepaste houding tegenover zijn compagnies-commandant aangenomen.”,

bij welke beslissing, op 11 October 1929 genomen en op denzelfden dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond is verklaard, de straf is gehandhaafd en de omschrijving der strafreden is gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Eene zeer ongepaste houding aangenomen, eerst tegenover een sergeant-majoor-administrateur en daarna tegenover zijn compagnies-commandant.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den kapitein R. en als getuigen onder eede den sergeant-majoor-administrateur D. van Lien en den sergeant-majoor-administrateur C. Kouwen, allen dienende bij bovengenoemde compagnie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij den 2den September 1929 zich gemeld heeft bij den sergeant-majoor-administrateur van Lien op het bureau zijner compagnie, ten einde dezen onderofficier eenige inlichtingen te verzoeken omtrent de vraag, of hij, klager, al dan niet verplicht was tot het betalen van een bedrag van 8 maal 59 cents menagegeld;

dat de sergeant-majoor-administrateur van Lien hem, ten einde geen stoornis op het bureau te weeg te brengen, heeft medegenomen naar de gang en daar de zaak met hem heeft behandeld;

dat de sergeant-majoor-administrateur van Lien hem daarbij de Legerorder heeft getoond, waarin bovenbedoelde aangelegenheid is geregeld;

dat hij desalniettemin na kennisneming van die Legerorder den sergeant-majoor heeft te verstaan gegeven, dat hij, alvorens te betalen, de zaak nog eens op zijn gemak zelf wilde onderzoeken;

dat de sergeant-majoor daarna eenigszins boos is geworden en met hem naar het bureau is gegaan, alwaar het gesprek werd voortgezet.

dat hij na afloop van het gesprek den sergeant-majoor heeft gevraagd, den Kapitein te mogen spreken over eene verlofs-aangelegenheid;

dat de sergeant-majoor dit heeft goedgevonden en tot hem, klager, heeft gezegd: „Ga dáár dan maar zoolang staan”;

dat hij, klager, daarop den Kapitein heeft gesproken over zijn verlof, welk verlof hem werd toegestaan;

dat hij zich daarna van het bureau heeft verwijderd, maar even later weer werd teruggeroepen bij den Kapitein, die hem mededeelde, dat er een rapport was gekomen van den sergeant-majoor-administrateur van Lien, waarin stond vermeld, dat hij, klager, weigerde menagegeld te betalen en tevens ongepast tegen dien onderofficier was opgetreden;

dat de Kapitein hem, klager, zonder hem de gelegenheid te hebben gegeven zich te verdedigen, voorts mededeelde dat hij deswege gestraft werd met vier dagen licht arrest;

dat hij toen tot den Kapitein heeft gezegd, dat hij zich niet bij deze straf zou neerleggen;

dat de Kapitein hem toen heeft geantwoord: „Dat interesseert me niet”;

dat hij, klager, daarop heeft gezegd: „Maar mij wel”;

dat de Kapitein hem toen met een vloek het bureau heeft afgejaagd;

Overwegende dat de Kapitein R. heeft opgegeven:

dat klager op 2 September 1929 hem, Kapitein, heeft verzocht den sergeant-majoor-administrateur van Lien te mogen spreken;

dat hij dit aan klager heeft toegestaan;

dat hij eenige oogenblikken daarna een groot lawaai achter zich hoorde en vernam, hoe de sergeant-majoor-administrateur van Lien eenige malen tot klager zeide: „Ga van het bureau af”;

dat klager echter niet van het bureau ging, maar hem, Kapitein, te spreken vroeg;

dat, nadat dit aan klager was toegestaan, hij vernam, dat er een verschil van meening bestond tusschen klager en den sergeant-majoor-administrateur van Lien over klager's verplichting tot betaling van menagegelden;

dat hij klager toen de desbetreffende Legerorder heeft getoond;

dat klager desniettemin op zeer onbehoorlijken toon zeide: „Ik wil dat wel eens op mijn gemak uitzoeken”;

dat hij, Kapitein, klager toen heeft gelast het bureau te verlaten; dat onmiddellijk daarop de sergeant-majoor-administrateur van Lien hem een rapport overhandigde, waarin o.m. stond vermeld, dat klager zeer ongepast tegenover dien onderofficier was opgetreden;

dat hij, Kapitein, deswege klager bij zich heeft laten komen en hem heeft medegedeeld, na zijn straflijst te hebben geraadpleegd, dat hij hem zou straffen met vier dagen licht arrest, wegens het aannemen van eene ongepaste houding tegen den sergeant-majoor-administrateur;

dat klager hierover op zeer onbehoorlijke en ongepaste wijze zijn misnoegen heeft te kennen gegeven;

dat hij, Kapitein, hem toen heeft gelast het bureau te verlaten;

dat klager niettegenstaande zijn herhaald bevel hieraan niet voldeed, weshalve hij hem mededeelde, dat hij hem nu niet straffe met vier dagen licht arrest, maar met acht dagen verzwaard arrest, en wel wegens het aannemen van eene zeer ongepaste houding tegenover zijn compagnies-commandant;

Overwegende dat de sergeant-majoor-administrateur D. van Lien als getuige onder eede heeft verklaard:

dat op 2 September 1929 twee onderofficieren, o.w. klager, bij hem kwamen en hem op eenigszins ruzieachtigen toon vroegen: „Hoe zit het nu met ons menagegeld? Wij willen niet betalen vóór wij een en ander hebben uitgezocht!”;

dat hij beide onderofficieren eerst naar de gang heeft medegenomen, maar daarna met hen op het bureau is teruggekeerd;

dat hij aan beide onderofficieren de desbetreffende Legerorder heeft getoond;

dat zij desniettemin weigerden te betalen;

dat hij hun ten slotte heeft gelast het bureau te verlaten;

dat zij echter, ook na herhaling, aan dit bevel niet voldeden;

dat klager verzocht den Kapitein te mogen spreken, hetgeen hem werd toegestaan;

dat hij, getuige, intusschen rapport maakte van hetgeen tussehen hem en klager was voorgevallen, en dit rapport, toen klager het bureau reeds had verlaten, den Kapitein heeft overhandigd;

dat klager daarop weder op het bureau werd geroepen, waar de Kapitein hem mededeelde, dat hij, klager, zeer ongepast tegen hem, getuige, was opgetreden, waarom hij zou worden gestraft met vier dagen licht arrest;

dat hij, getuige, bovendien heeft gezien, dat de Kapitein aan klager de Legerorder voorhield, waarin de verplichting tot betaling van menagegeld is geregeld;

dat klager hierop zeide, dat hij de zaak eerst op zijn gemak zelf wilde uitzoeken;

dat de Kapitein toen zeide: „Als mijne opvatting verkeerd mocht blijken te zijn, krijg je immers je geld terug!”;

dat klager hierop antwoordde: „Ja, dat ken ik, als je eenmaal aan 't Rijk je geld afgeeft, krijg je 't niet terug”;

dat de Kapitein klager toen mededeelde, dat hij hem wegens zijn ongepast optreden nu straffe met acht dagen verzwaard arrest, en hem gelastte zijn bureau te verlaten;

dat klager hieraan niet onmiddellijk voldeed, maar ten slotte door den sergeant-majoor-administrateur Kouwen bij den arm van het bureau is afgezet;

Overwegende dat het Hof uit de opgaven van klager en van den Kapitein R., alsmede uit de onder eede afgelegde verklaring van den getuige van Lien de overtuiging heeft bekomen, dat klager's houding en toon, eerst tegen den sergeant-majoor-administrateur van Lien en daarna tegen zijn compagnies-commandant, zeer ongepast zijn geweest;

dat klager deswege terecht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is;

dat echter de omschrijving van de strafreden eenige wijziging behoeft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Verstaat, dat de strafreden zal luiden:

„Eene zeer ongepaste houding tegen zijn compagnies-commandant aangenomen, zulks nadat hij reeds ongepast tegen een sergeant-majoor-administrateur was opgetreden”;

Gelast, dat deze omschrijving der strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van de thans onder dagteekening „30-9-'29” daarin voorkomende omschrijving der strafreden;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger Majoor-Hoofdinstrueteur K., één aan den Advocaat-Fisikaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 26 November 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoors M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fisikaal: Dr. B. R. Roijer.

Voortdurende onverschilligheid bij het beantwoorden van schriftelijke repetitievragen.

De door de hoogere militaire autoriteit op het beklag genomen

beslissing, waarbij de strafreden was gewijzigd, welke wijziging door het H. M. G. minder wenschelijk werd geacht, te niet gedaan en de oorspronkelijke omschrijving van de strafreden hersteld, nu deze laatste de gepleegde tekortkomingen op zich zelve juist kenschetst.

De oorspronkelijke strafoplegger moet nu in klagers straflijst als strafoplegger worden ingeschreven. Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 2 November 1929, van den reserve-korporaal X., dienende bij de 1e Compagnie van de School voor Reserve-Officieren der Infanterie te Kampen, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant dier School, den luitenant-kolonel A., ingediend over de hem op 30 October 1929 door zijn compagnies-commandant, den kapitein Y, opgelegde straf van vier dagen verzwaard arrest en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Voortdurende onverschilligheid bij het beantwoorden van schriftelijke repetitievragen”,

bij welke beslissing, — op den 1sten November 1929 genomen, — het beklag ongegrond is verklaard, de straf is gehandhaafd en de omschrijving der strafreden is gewijzigd, zoodat zij is komen te luiden:

„Na reeds tweemaal wegens gebrek aan ijver tot het houden van eigen oefening verplicht te zijn geworden, en reeds eenmaal daarvoor gestraft te zijn geweest, thans wederom onvoldoende ijver en onverschilligheid aan den dag gelegd bij het maken van hem opgedragen schriftelijk werk”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuige onder eede den eerste-luitenant Z, dienende bij bovengenoemde compagnie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat aan klager den 14den Juni 1929, wegens gebrek aan ijver verplichte eigen oefening werd opgelegd;

dat hij, aangezien hij blijken van verbetering had gegeven, den 26sten Juni d.a.v. daarvan werd ontheven;

dat hem den 1sten Augustus d.a.v., ook thans wegens gebrek aan ijver, wederom verplichte eigen oefening werd opgelegd, terwijl hij tevens werd gestraft met 6 dagen licht arrest, op grond van de onvoldoende cijfers, voorkomende op de op dien datum omtrent hem uitgebrachte eerste beoordeelingslijst;

dat hij daarna, onderscheidenlijk op 28 en 30 October 1929, door zijn klasse-commandant werd gerapporteerd eerst wegens het feit dat hij eene schriftelijke opgave blanco had ingeleverd en daardoor

blijk had gegeven zijn werk niet bestudeerd te hebben en bij de mondelinge behandeling van die vraag eenige dagen te voren niet te hebben opgelet, en vervolgens wegens het onvoldoende beantwoorden van schriftelijke repetitievragen over den velddienst;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hem tweemaal wegens gebrek aan ijver verplichte eigen oefening is opgelegd;

dat hij bovendien wegens onvoldoende eijfers, voorkomende op de omtrent hem uitgberachte eerste beoordeelingslijst, gestraft werd met 6 dagen licht arrest;

dat hij eenigen tijd later, toen hij nog verplichte eigen oefening had, avondpermissie heeft aangevraagd, tengevolge waarvan de hem opgelegde eigen oefening weder werd verlengd;

dat hij dus feitelijk driemaal voor eene zelfde tekortkoming is gestraft;

dat hij vooral in den laatsten tijd minder ijver bij zijn studie heeft aan den dag gelegd, maar dit te wijten was aan het feit, dat zijn klasse-commandant, de eerste-luitenant Z, hem had doen weten, dat hij — klager — nooit den onderofficiersrang zou bereiken;

dat hij de schriftelijke vraag niet heeft kunnen beantwoorden, omdat hij geen gelegenheid had het werk tevoren te bestudeeren, daar hij den dag, voorafgaande aan dien waarop die vraag werd opgegeven, op wacht was geweest;

dat hij ook de stof, waarop de velddienst-repetitie betrekking had, niet had kunnen bestudeeren, omdat hij daags tevoren voor den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch moest verschijnen en bij die gelegenheid zijn tasch, waarin zijn boeken, in den trein had laten liggen;

dat echter de zekerheid dat hij geen sergeant zou worden de voornaamste oorzaak is geweest, waardoor bij hem alle lust en ijver in de studie was verdwenen, zoodat hij van toen af zijn lessen zoodanig leerde, dat hij juist buiten straf bleef;

Overwegende dat de eerste-luitenant Z, als getuige onder eede, heeft verklaard:

dat aan klager oorspronkelijk verplichte eigen oefening werd opgelegd wegens gebrek aan ijver in vakken, die door een anderen leeraar dan door hem — getuige — werden onderwezen;

dat klager daarna wederom tot eigen oefening werd verplicht en te gelijk werd gestraft met 6 dagen licht arrest wegens gebrek aan ijver bij de studie in de door hem — getuige — onderwezen vakken, blijkende uit de omtrent klager uitgebrachte beoordeelingslijst;

dat klager niet het recht had tijdens het tijdperk van verplichte eigen oefening avondpermissie te vragen;

dat hij — getuige — zich tegenover zijn leerlingen wel eens heeft uitgelaten, dat degeen, die hij — getuige — niet kon voordragen als geschikt voor onderofficier, dezen rang ook nooit zoude bereiken;

dat hij daarbij in 't algemeen heeft gesproken en niet bepaaldelijk klager op 't oog heeft gehad;

dat hij de door hem opgegeven schriftelijke vraag tevoren mondeling had behandeld;

dat klager daarbij aanwezig is geweest en dus, indien hij had opgelet, die vraag behoorlijk had kunnen beantwoorden;

dat klager echter de opgave blanco heeft ingeleverd;

dat hij — getuige — de schriftelijke velddienst-repetitie 14 dagen te voren reeds had opgegeven, zoodat klager alle gelegenheid heeft gehad de stof te bestudeeren;

dat klager echter bij die repetitie aanvankelijk niets en later, na daarover door hem onderhouden te zijn, slechts enkele regels heeft opgeschreven;

Overwegende dat het Hof uit de opgave van klager en de verklaring van voornoemden getuige de overtuiging heeft bekomen, dat klager inderdaad blijken heeft gegeven van voortdurende onverschilligheid bij het beantwoorden van schriftelijke repetitievragen;

Overwegende dat klager mitsdien te recht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Overwegende echter dat het Hof de door den Commandant der School voor Reserve-Officieren der Infanterie bij zijne op het beklag genomen beslissing aangebrachte wijziging in de omschrijving der strafreden minder wenschelijk acht, waar de door den oorspronkelijken strafoplegger, den Kapitein Y., geformuleerde omschrijving der strafreden de gepleegde tekortkomingen op zich zelve juist kenschetst, terwijl hetgeen aan deze tekortkomingen reeds was voorafgegaan beter in de strafreden niet wordt vermeld nu niet onaannemelijk is, dat de onvoldoende ijver van klager het gevolg is geweest van ontmoediging, bij hem opgewekt door uitlatingen van den als getuige gehoorde klasse-luitenant; dat dus laatstbedoelde omschrijving der strafreden in klager's straflijst behoort te worden ingeschreven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Vernietigt de beslissing, door den commandant van de School voor Reserve-officieren der Infanterie op het beklag genomen;

Beveelt dat, in stede van de door den luitenant-kolonel A. geformuleerde, de door den kapitein Y. geformuleerde omschrijving der strafreden en, in stede van voornoemden hoofdofficier, de kapitein Y., commandant van de 1e. Compagnie der School voor Reserve-Officieren der Infanterie, als strafoplegger, in klager's straflijst zullen worden ingeschreven;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den luitenant-kolonel A., één aan den kapitein Y., één aan den advocaat-fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 28 Januari 1930.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fisikaal: Dr. B. R. Roijer.

Beklag over een gedeelte der strafreden. Gegrond verklaard en dit gedeelte uit de omschrijving geroyeerd. Straf onveranderd gebleven.

Klager heeft zich op een voor een officier weinig waardige wijze verantwoord; het Hof hoewel klagers houding afkeurende, ziet daarin echter niet een poging tot misleiding van zijn meerdere.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 28 December 1929, van den Tweede-Luitenant X, dienende bij het .. Regiment Infanterie, in garnizoen te, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-wnd.-Hoofdinspecteur bij voormeld Regiment ingediend over de omschrijving van de strafreden, behoorende bij de straf van zes dagen licht arrest, hem op 20 December 1929 opgelegd door zijn compagnies-commandant, den Kapitein Y, welke omschrijving luidt:

„Aangewezen als commandant eener marschoefening, eerst zóó „laat in de kazerne verschenen, dat de troep den marsch reeds had „aangevangen onder het commando van eenen anderen officier.

„Bovendien getracht zijn compagnies-commandant te misleiden „door het geven van eene onjuiste verantwoording”,

bij welke beslissing, — op 27 December 1929 genomen, — het beklag ongegrond is verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuige onder eede den Kapitein Z, dienende bij bovengenoemde compagnie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat op 20 December 1929 door verschillende onderdeelen van het .. Regiment Infanterie eene marschoefening zou worden gehouden;

dat de tenue, waarin de troep die marschoefening zou maken, zijnde veldtenue met helm, zonder overjas, te voren in de orders was vastgesteld, zoomede het uur van appèl, zijnde 8.50 v.m. en van afmarch, zijnde 9.00 v.m.;

dat klager was aangewezen om als commandant die marschoefening te leiden;

dat, daar klager op het oogenblik van afmarsch niet op de appèlplaats aanwezig was, de troep is afgemarcheerd onder commando van den Eerste-Luitenant A.;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij tegen het eerste gedeelte van de omschrijving der strafreden, luidende: „Aangewezen als commandant eener marschoefening eerst zóó laat in de kazerne gekomen, dat de troep den marsch „reeds had aangevangen onder het commando van eenen anderen „officier”, geen bezwaar heeft;

dat hij echter meent zich te moeten verzetten tegen het tweede gedeelte van die omschrijving, luidende: „Bovendien getracht zijn „compagnies-commandant te misleiden door het geven van eene „onjuiste verantwoording.”;

dat hij namelijk dien dag te 8.55 v.m. per fiets de kazerne is komen binnenrijden, zoodat hij te \pm 8.58 v.m. zich bij het compagniesbureau bevond;

dat op dit oogenblik de compagnie reeds afmarcheerde onder commando van den Eerste-Luitenant A.;

dat hij, klager, zijne overjas aanhad, waarover zijne uitrusting, zijn veldmuts op het hoofd, terwijl hij zijn helm aan de stuurstang van zijn fiets had bevestigd;

dat hij, ziende dat de troep reeds afmarcheerde, zich naar de officiers-wachtkamer heeft begeven en aldaar ter verantwoording is geroepen door den kapitein Y.;

dat deze hem heeft gevraagd, of hij te laat was gekomen;

dat hij daarop heeft geantwoord, dat, waar hij te \pm 8.55 v.m. de kazerne was binnengekomen en zich te \pm 8.58 bij het compagniesbureau had bevonden, hij nog juist op tijd had kunnen zijn om met den troep af te marcheeren, zoo niet de eerste-luitenant A. enkele minuten te vroeg was afgemarcheerd;

dat hij met dit antwoord niet bedoelde bij den kapitein den indruk te vestigen, als zoude hij, klager, op tijd in de kazerne zijn geweest, maar alleen duidelijk wilde maken, dat hij niet zóó laat in de kazerne was gekomen, dat hij niet meer op tijd met den troep had kunnen afmarcheeren;

dat hij weet, dat hij als commandant verplicht is vóór het uitrukken den troep te inspecteeren en appèl te houden, waartoe hem echter in dat geval de tijd zou hebben ontbroken;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat klager, in stede van ruitelijk te erkennen dat hij te laat was gekomen, steeds heeft getracht bij hem, strafoplegger, door ontwijkende antwoorden den indruk te vestigen dat hij vroeg genoeg in de kazerne was gekomen om tijdig met den troep te kunnen afmarcheeren;

dat klager echter onmogelijk op tijd met den troep had kunnen afmarcheeren, omdat hij tevoren nog appèl en inspectie zou moeten

hebben gehouden ,terwijl hij zelf bovendien nog niet gekleed was in de tenue, die dien dag voor den troep was voorgeschreven;

dat het wel mogelijk is, dat de luitenant A. iets te vroeg met den troep is afgemarcheerd;

Overwegende dat de kapitein Z. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij den afmarsch van den troep onder commando van den eerste-luitenant A. heeft gezien;

dat op dat oogenblik de kazerneklok nog even vóór 9 uur wees;

dat, toen de troep \pm 40 Meter had afgelegd, hij, getuige, klager per fiets zag binnenkomen, gekleed in overjas, waarover zijne uitrusting, de kwartiermuts op het hoofd en de helm bevestigd aan de stuurstang van zijn fiets;

Overwegende dat het Hof uit de opgave van klager den indruk heeft verkregen, dat hij, toen de kapitein Y. hem ter verantwoording riep over het niet met den troep afmarcheeren, in stede van ruiterslijk te erkennen te laat in de kazerne te zijn gekomen om zijn dienst naar behooren te verrichten, dit feit hardnekkig op den achtergrond heeft trachten te dringen door er voortdurend den nadruk op te leggen, dat hij niettemin nog op tijd met den troep had kunnen afmarcheeren;

dat de onmogelijkheid hiervan wel is waar niet is bewezen, maar dat, waar klager eerst te 8.55 v.m. in de kazerne is gekomen in een andere tenue dan voor den troep was voorgeschreven en hij zich dus nog eerst heeft moeten verkleeden alvorens naar de appèlplaats te gaan, hij op het bevolen uur alleen zou hebben kunnen afmarcheeren met verzuim van de verplichtingen, die hij als commandant van den troep vóór den afmarsch had te vervullen;

dat klager dus wel degelijk in verzuim is geweest en dit wetende, zich op een voor een officier weinig waardige wijze heeft verantwoord;

Overwegende dat het Hof echter, hoewel klager's houding in deze afkeurende, in diens beweringen niet ziet een poging tot *misleiding* van zijn compagnies-commandant door het geven van een onjuiste verantwoording;

Overwegende dat mitsdien het gedeelte van de omschrijving der strafreden, waarin zulks klager te laste wordt gelegd, niet gehandhaafd kan worden;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag, voor zoover klager dit voor het Hof heeft beperkt, gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den majoor-wnd.-hoofdinstruc-teur bij het . . Regiment Infanterie op het beklag genomen, voor zoover bij die beslissing het tweede gedeelte van de omschrijving der strafreden, luidende: „Bovendien getracht zijn compagnies-commandant „te misleiden door het geven van eene onjuiste verantwoording”, is gehandhaafd;

Vernietigt dit gedeelte van de omschrijving der strafreden, en gelast dat het in klager's straflijst zal worden doorgehaald;

Bepaalt dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den majoor-wnd.-hoofdinspecteur voornoemd, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 11 Februari 1930.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Generaal-Majours M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Bij herhaling te laat in zijn dienst komen door een officier en dit, in strijd met de waarheid, ontkennen. Klager had zijn te laat komen ruiterlijk moeten erkennen; dat zijn compagnies-commandant hem destijds voor dat te laat komen geen opmerking heeft gemaakt is geen verontschuldiging voor die ontkenning, daar het op klager's weg had gelegen zelf de reden van zijn te laat komen onmiddellijk aan zijn compagnies-commandant mede te delen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 8 Januari 1930, van den eerste-luitenant X, dienende bij de 1ste Schoolcompagnie van het . . . Regiment Infanterie, in garnizoen te Y, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den commandant der . . . Infanterie-Brigade, den kolonel Z, ingediend over de hem op 31 December 1929 door zijn Regiments-Commandant, den luitenant-kolonel A, opgelegde straf van acht dagen streng arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Tegenover zijn Regiments-Commandant ontkend, dat hij bij de „opleiding der jongste en op één na de jongste lichte meermalen „te laat in zijn dienst zou zijn verschenen, ofschoon dit door zijn „compagnies-commandant later aan den Regiments-Commandant, „op diens desbetreffende vraag, werd medegedeeld, als zijnde dit „door hem, compagnies-commandant, een drietal malen gecon- „stateerd.”

bij welke beslissing, — op 6 Januari 1930 genomen en op denzelfden

dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag gedeeltelijk gegrond is verklaard, de omschrijving der strafreden is gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Tegenover zijn Regiments-Commandant ontkend, dat hij bij de „opleiding der jongste en op één na jongste lichting, meermalen te „laat in zijn dienst zou zijn verschenen, ofschoon dit door zijn „compagnies-commandant later aan den Regiments-Commandant op „diens desbetreffende vraag werd medegedeeld, als zijnde dit door „hem, compagnies-commandant, een tweetal malen geconstateerd.”, terwijl de opgelegde straf is verminderd tot zes dagen streng arrest;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den luitenant-kolonel A, en als getuige onder eede den kapitein B, dienende bij het . . Regiment Infanterie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat de commandant der . . Divisie, op last van den commandant van het Veldleger, naar aanleiding van een couranten-artikel o.m. inhoudende dat officieren, belast met de recruten-opleiding, meermalen te laat bij den dienst verschenen, een onderzoek heeft ingesteld;

dat de commandant van het . . . Regiment Infanterie, naar aanleiding van dat onderzoek, klager op zijn bureau heeft ontboden en hem persoonlijk heeft gevraagd, of hij bij de oefeningen van de toen onder de wapenen zijnde lichting, alsmede van de vorige lichting, wel eens te laat bij den dienst was gekomen;

dat klager hierop ontkennend heeft geantwoord, daaraan toevoegende: „Daar heb ik leergeld genoeg voor betaald, zooals U wel weet.”;

dat voornoemde Regiments-Commandant eenige dagen later klager's compagnies-commandant, die ziek was geweest maar toen hersteld was, bij zich heeft ontboden en aan dezen officier de vraag heeft gesteld, of klager in de laatste tijden wel eens te laat bij den dienst was gekomen;

dat bedoelde compagnies-commandant daarop heeft geantwoord, dat zulks in het thans afgelopen jaar driemaal was geschied, namelijk op 17 Juni 1929, op een schietdag in 't begin van October 1929 en op 14 October 1929;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij op de vraag van zijn Regiments-Commandant, of hij in het thans afgelopen jaar wel eens te laat bij den dienst was gekomen, ontkennend heeft geantwoord, omdat hij voor zijn te laat komen nooit door zijn compagnies-commandant was onderhouden en evenmin daarvoor was gestraft;

dat hij in de gevallen, waarin hij later dan behoorde bij den dienst was gekomen, steeds een wettige reden daarvoor heeft gehad, maar dat hij — daar zijn compagnies-commandant hem niets vroeg — deze reden niet aan dien compagnies-commandant heeft medegedeeld;

dat hij bovendien ontkent, begin October bij een schietdag te laat in zijn dienst te zijn gekomen;

Overwegende dat de kapitein B. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij, destijds compagnies-commandant van klager, wetende dat klager vele straffen had gehad en reeds eens voor eene commissie van onderzoek had moeten verschijnen, verschillende overtredingen van klager door de vingers heeft gezien;

dat hij op die gronden klager ook niet heeft onderhouden, toen deze, eerst op 17 Juni 1929, daarna in 't begin van October 1929 en vervolgens op 14 October 1929, te laat bij den dienst verscheen;

dat hij echter in de tweede helft van November d.a.v. klager bij zich heeft ontboden, hem heeft gesproken over de gevallen, waarin hij — klager — te laat bij den dienst was gekomen en hem heeft medegedeeld, dat hij — getuige — voortaan geen lankmoedigheid meer ten aanzien van klager zou betrachten;

dat hij tegen het einde van December 1929 bij zijn Regiments-Commandant werd ontboden, die hem de vraag stelde, of klager gedurende het afgelopen jaar wel eens te laat in zijn dienst was verschenen;

dat hij toen bovenaangehaalde gevallen aan den Regiments-Commandant heeft medegedeeld;

Overwegende dat de luitenant-kolonel A. heeft verklaard:

dat hij, naar aanleiding van het door de Commandant der . . . Divisie op last van den commandant van het Veldleger gehouden onderzoek, eigener beweging een onderzoek heeft ingesteld naar het al of niet te laat bij den dienst komen zijner officieren;

dat hij dientengevolge klager bij zich heeft ontboden en hem heeft gevraagd, of hij — klager — tijdens de opleiding van de toen onder de wapenen zijnde ploeg dienstplichtigen en ook gedurende het onder de wapenen zijn van de vorige ploeg dienstplichtigen, wel eens te laat in zijn dienst was verschenen;

dat klager toen ontkennend heeft geantwoord, eraan toevoegende: „Daar heb ik leergeld genoeg voor betaald, zooals U weet.”;

dat hij eenige dagen later klager's compagnies-commandant heeft gehoord, die desgevraagd opgaf, dat klager op 17 Juni 1929, begin October 1929 en 14 October 1929 te laat bij den dienst was verschenen;

dat hij aldus vernam, dat klager tegen hem — luitenant-kolonel A. — onwaarheid had gesproken;

Overwegende dat het Hof uit de opgave van klager en uit de verklaringen van den kapitein B. en den luitenant-kolonel A. de overtuiging heeft bekomen, dat klager in de gevallen, opgesomd in de omschrijving der strafreden, inderdaad te laat bij den dienst is gekomen;

dat klager, in stede van tegenover zijn Regiments-Commandant te ontkennen te laat bij den dienst te zijn gekomen, ruiterlijk voor de waarheid had behooren uit te komen;

Overwegende dat klager's opmerking dat, nu zijn compagnies-commandant hem ter gelegenheid van zijn te laat komen geene opmerking had gemaakt noch hem had gestraft, geene verontschuldiging kan zijn, daar het toch op klager's weg had gelegen zelf dien compagnies-commandant de reden van zijn te laat komen onmiddellijk mede te deelen, terwijl het hem na het onderhoud met zijn compagnies-commandant in de tweede helft van November 1929 bovendien bekend was, dat zijn compagnies-commandant van oordeel was, dat hij, klager, eenige keeren te laat bij den dienst was gekomen, en ook waarom deze hem daarover niet had onderhouden en hem daarvoor niet had gestraft;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft, de omschrijving der strafreden, zooals deze door den Commandant der . . Infanterie-Brigade bij zijne beslissing op het door klager ingediend beklag is geformuleerd, zijne overtredingen juist weergeeft, en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag,

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant der . . . Infanterie-Brigade op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van deze beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger kolonel X., één aan den luitenant-kolonel A., één aan den advocaat-fiscaal en één aan den Minister van Defensie. ¹⁾

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 11 Februari 1930.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Generaal-Majours M. Belzer en P. J. van Munnekerede.

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Het als lid eener examencommissie tegenover den voorzitter dier commissie aannemen van eene hoogst indisciplinaire houding (onder verzachtende omstandigheden).

¹⁾ De officier op wien deze beschikking betrekking heeft, is met 1 Juni 1930, wegens ongeschiktheid om in den verkregen rang bij de landmacht te dienen (punt 5° van art. 39 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902), eervol uit den militairen dienst ontslagen. Zie brief van den Minister van Defensie, in dato 8 Juli 1930, aan den Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (Handelingen. Bijlagen 1929-1930 416. 1.).

Klager had zich echter niet op onvoldoende gronden tot zijn regiments-commandant gewend met een bezwaarschrift over de van dien voorzitter ondervonden behandeling.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Omschrijving van de strafreden gewijzigd. Straf gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 11 Januari 1930, van den eerste-luitenant X, dienende bij het Regiment, in garnizoen te Y, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der Brigade, ingediend over de hem op 6 Januari 1930, door zijn Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel Z, opgelegde straf van vier dagen licht arrest, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Als lid eener examen-commissie tegenover den, voorzitter dier commissie, een hoogst indisciplinaire houding aangenomen, door bij het ontvangen van den beslisten *last* om door te werken tot de examencijfers door hem waren vastgesteld en deze dan onmiddellijk op het bureau bij den voorzitter te brengen, dien toe te voegen: „Je hebt niets te gelasten, ik zal die cijfers *wel laten* brengen, ik doe verder niets en ga naar den regiments-commandant, ik kan met U verder niet samenwerken”, alhoewel hij daarna aan dien last heeft gevolg gegeven.”

„Bovendien zich op hoogst onvoldoende gronden bij bezwaarschrift gewend tot den regiments-commandant omtrent de van den voorzitter ondervonden behandeling”, bij welke beslissing, — op 10 Januari 1930 genomen, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuigen onder eede de A en B, beiden dienende bij bovengenoemd Regiment;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat bij het zou worden afgenomen een examen voor den rang van dienstplichtig-wachtmeester;

dat de met het afnemen van dat examen belaste commissie was samengesteld uit den A, als voorzitter, en klager als lid;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en over de geheele omschrijving van de strafreden, daar hij niet kan toegeven zich hoogst indisciplinair tegenover den A. te hebben gedragen;

dat hij evenmin kan toegeven, zich op hoogst onvoldoende gronden bij bezwaarschrift tot den Regiments-Commandant te hebben

gewend omtrent de van den voorzitter der examen-commissie onder-
vonden behandeling;

dat de wijze, waarop de, als voorzitter der examen-
commissie, het examen had geregeld, hem — klager — reeds on-
aangenaam had gestemd;

dat hij, klager, immers in de schriftelijke examenvragen, welke
door den persoonlijk waren ontworpen, niet was gekend,
zoodat hij van den inhoud daarvan eerst tijdens het examen kon
kennis nemen;

dat hij reeds dadelijk bij den aanvang van het examen onder de
aandacht van den heeft gebracht, dat verschillende der
schriftelijke opgaven z.i. te moeilijk waren voor de examinandi en
bovendien in strijd met de desbetreffende bepalingen van het
Recueil-Militair;

dat hij op 21 December 1929 den heeft gewezen op de
moeilijkheid, welke zich kon voordoen, indien het werk van een
examinandus door hem, klager, met een vijf en door den
met een vier zou worden beoordeeld, waarom hij heeft voorgesteld
te trachten door eene bespreking deze moeilijkheid tot eene oplossing
te brengen;

dat de zulks heeft goedgekeurd;

dat hij, klager, mitsdien in de morgenvergadering van 23 Decem-
ber 1929 den heeft gevraagd, hem de gelegenheid te
geven zijn cijfers te herzien;

dat de echter hierop niet inging, maar hem toevoegde:
„Je hebt nu tijd genoeg gehad; zijn je cijfers vastgesteld, of niet?”;

dat hij den toen heeft voorgesteld, de vergadering in
den middag voort te zetten, waarop de heeft geantwoord:
„Je hebt meer dan genoeg tijd gehad; je werkt nu door”;

dat hij zich daardoor geprikkeld heeft gevoeld en geantwoord
heeft: „Als ik draaierig word, zal ik eerst gaan koffiedrinken”;

dat de toen tegen hem is uitgevallen en gezegd heeft;
„Heb je het goed begrepen? Ik gelast je door te werken en al je
„cijfers bij mij in te leveren”;

dat hij heeft geantwoord: „Je hebt me niets te gelasten”;

dat hij, toen de kort daarop het vertrek verliet, nog
gezegd heeft: „Ik kan met U niet samenwerken; ik ga naar den
„Overste toe”;

dat hij dan ook bij bezwaarschrift van 27 December 1929 zich
tot den Regiments-Commandant heeft gewend;

Overwegende dat de A. als getuige onder eede heeft
verklaard:

dat hij inderdaad verschillende schriftelijke examenvragen per-
soonlijk heeft opgemaakt, zonder klager daarin te voren te kennen,
zoodat klager van die vragen voor het eerst bij den aanvang van
het examen kon kennis nemen;

dat klager echter tijdens het examen met geen woord over zijne
bezwaren heeft gerept;

dat de eindvergadering oorspronkelijk was vastgesteld op 21 December 1929;

dat hij, getuige, echter nog niet geheel klaar was en mitsdien die vergadering uitstelde tot Maandag, 23 December d.a.v.;

dat klager hem ter gelegenheid van dat uitstellen wilde spreken over moeilijkheden, die hij had ondervonden bij het vaststellen der cijfers;

dat hij, getuige, toen heeft voorgesteld deze bespreking ook Maandag te houden, hetgeen is geschied;

dat hij klager op dien dag diens bezwaren naar voren heeft doen brengen, maar die bezwaren zóó weinig positief waren, dat er niet veel uit viel op te maken;

dat klager's toon tijdens het gesprek steeds onbehoorlijker werd, zoodat hij, getuige, zich genoodzaakt zag klager herhaaldelijk op het ongepaste daarvan te wijzen;

dat zulks echter niet mocht baten;

dat hij klager ten slotte heeft gelast door te werken en hem de cijfers te geven;

dat klager hierop ten antwoord heeft gegeven: „Je hebt me niets te gelasten. Ik zal die cijfers wel laten brengen. Ik doe verder niets en ga naar den regiments-commandant; ik kan met U niet verder samenwerken”;

dat klager en hij gewoon waren elkander te tutoyeeren;

Overwegende dat de B. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat klager hem den dag vóór Kerstmis 1929 heeft medegedeeld, dat er moeilijkheden waren ontstaan tusschen hem, klager, en den, voorzitter der examen-commissie, over aan de examinandi opgegeven schriftelijke vragen;

dat hij, getuige, toen aan klager heeft gevraagd, waarom hij zijne bezwaren niet onmiddellijk bij het examen aan den had medegedeeld;

dat klager daarop heeft geantwoord, dat zulks niet mogelijk was geweest, aangezien de hem daartoe alle kans had benomen door de opmerking: „*Ik* stel de vragen en *ik* redigeer ze”;

dat hij, getuige, zelf den A. nog heeft medegedeeld, dat de laatste schriftelijke vraag, betreffende den velddienst, die de had opgegeven, te zwaar was;

dat hij zich kan voorstellen, dat klager geprikkeld was, nu hij in de voorbereiding van een deel van het examen niet was gekend;

Overwegende dat het Hof uit de opgave van klager en de verklaringen der getuigen de overtuiging heeft bekomen, dat de regeling van het examen voor dienstplichtig-wachtmeester bij het ... Regiment, zooals die nader was vastgesteld door den voorzitter van de examen-commissie, den A., niet in alle opzichten juist was, en zulks te minder, daar die commissie slechts uit twee officieren bestond, wat meerder onderling overleg noodig maakte;

dat het immers ter wille van eene goede samenwerking tusschen voorzitter en leden eener examen-commissie gewenscht is, dat de leden te voren hebben kunnen kennis nemen van alle schriftelijke vragen, die aan de examinandi zullen worden voorgelegd;

dat, nu zulks in casu niet is geschied, het aan het Hof begrijpelijk voorkomt, dat klager, zich achteruit gezet achtend, prikkelbaar is geworden;

Overwegende dat het Hof, deze verzachtende omstandigheid in aanmerking nemend, niettemin klager's houding tegenover den A. als hoogst indisciplinair beschouwt;

dat het Hof evenwel van meening is, dat klager, gezien de regeling van het examen door den voorzitter der examen-commissie, zich niet op onvoldoende gronden tot den Regiments-Commandant heeft gewend met een bezwaarschrift over de van dien voorzitter ondervonden behandeling;

Overwegende dat klager terecht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is, doch de omschrijving der strafreden behoort te worden gewijzigd;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant der Brigade, op het beklag genomen;

Wijzigd de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Als lid eener examen-commissie, tegenover den voorzitter dier commissie, een hoogst indisciplinaire houding aangenomen. (Onder verzachtende omstandigheden).”;

Gelast, dat deze omschrijving der strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den commandant der Brigade, één aan den advocaat-fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 25 Maart 1930.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Het niet onmiddellijk voldoen aan het bevel van den president van den Krijgsraad en van een der militaire leden om de zittingzaal te

verlaten en vervolgens, weggeleid door den met de orde belasten sergeant der politietroepen, luidkeels uitroepen „Godvergeten rechters.”

Klager heeft zich daardoor ongepast gedragen en is deswege terecht gestraft. Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 19 Februari 1930, van den adjudant-onderofficier-instructeur Z., dienende bij de 1ste Schoolbatterij van het 6de Regiment Veld-Artillerie, in garnizoen te Leiden, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem ingediend bij den Commandant der 1ste Artillerie-Brigade over de straf van acht dagen licht arrest, hem op 14 Februari 1930 opgelegd door zijn waarnemend-Regiments-Commandant, den Majoor H., en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Na het sluiten van zijn zaak voor den Krijgsraad door den president, nog zeer sterk onder den indruk verkeerende van het door hem tegen den Krijgsraad gehouden betoog aangaande zijne beginselen en de daaruit voortvloeiende door hem gedane vraag, aan het bevel, hem door den President van den Krijgsraad en den naast dezen zittenden Majoor gegeven, om de zittingzaal te verlaten, niet onmiddellijk gevolg gegeven, zoodat hij door den aanwezigen, met de orde belasten sergeant van de militaire politie naar buiten moest worden geleid, waaraan hij overigens zonder zich te verzetten onmiddellijk gevolg gaf, en in dien toestand, alvorens de zittingzaal te verlaten, met luider stem de uitdrukking gebezigd: „Godvergeten rechters”, welke uitdrukking, hoewel volgens zijne verklaring bedoeld zijnde als: „rechters die hun God vergeten hebben”, en geenszins als belediging, toch in ruimeren zin opgevat, eene zeer onbetamelijke beteekenis heeft, zoodat zij door hem, tegenover zijn rechters, w.o. officieren, zijne meerderen, niet had mogen zijn gebezigd.”

bij welke beslissing, — op 18 Februari 1930 genomen, — het beklag ongegrond is verklaard met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuige onder eede den sergeant P., dienende bij de Groep en Afdeeling 's-Hertogenbosch van de 3de Compagnie Politietroepen;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan, dat klager den 4den Februari 1930 als beklagde voor den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch is verschenen;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat aan het einde van de behandeling zijner zaak wegens overtreding van de Leerplichtwet voor den Krijgsraad, de President van dit College hem — klager — heeft gelast de zittingzaal van den Krijgsraad te verlaten;

dat hij aan dit bevel niet onmiddellijk gevolg heeft gegeven maar is blijven staan, omdat de President een door hem — klager — gestelde, zijne godsdienstige beginselen rakende, vraag nog niet had beantwoord;

dat daarna een sergeant van de Politietroepen naar hem is toegekomen, hem bij den arm heeft gevat en uit de zaal heeft geleid;

dat hij, bij de deur gekomen, luidkeels heeft geroepen: „Godvergeten rechters”;

dat hij met dezen uitroep echter niets beleedigends heeft bedoeld en daarmede enkel heeft willen te kennen geven, dat de rechters hun God vergeten hebben;

Overwegende dat P., sergeant bij de Politietroepen te 's-Hertogenbosch, als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij gehoord heeft dat de President van den Krijgsraad het onderzoek in de zaak van klager gesloten verklaarde en tot klager heeft gezegd: „U kunt gaan”;

dat klager echter bleef staan;

dat hij, getuige, daarna opdracht ontving klager uit de zaal te leiden en deze opdracht heeft uitgevoerd;

dat klager, bij de deur gekomen, met luider stem eene uitdrukking heeft geroepen, klinkende als: „Godvergeten rechters”;

Overwegende dat het Hof uit de opgave van klager en de onder eede afgelegde verklaring van den getuige de overtuiging heeft bekomen, dat klager zich na de behandeling zijner zaak voor den Krijgsraad ongepast heeft gedragen;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft, de omschrijving der strafreden klager's vergrijp tegen de krijgstucht juist kenschetst, en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant der 1ste Artillerie-Brigade op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant der 1ste Artillerie-Brigade, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie. ¹⁾

¹⁾ Deze beschikking betreft denzelfden persoon als op wien betrekking heeft het vonnis van den krijgsraad te 's-Hertogenbosch van 25 September 1928 (M. R. T. XXIV, blz. 473). Eene vordering tot ontzetting van de ouderlijke macht wees de Rechtbank te 's-Gravenhage, als niet op de wet gegrond, af (Ned. Jur. 1930, blz. 248). Deze beschikking werd echter vernietigd door het Gerechtshof en beide ouders van de ouderlijke macht ontzet, zijnde het stelselmatig onthouden van alle onderwijs een dermate grove verwaarloozing van de hun bij de wet opgelegde verplichting tot opvoeding van de kinderen, dat in het belang van deze laatsten ontzetting van de ouderlijke macht noodzakelijk voorkwam. (Ned. Jur. 1930, blz. 398; W. v. h. R. no. 12125.)

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 22 October 1929. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapitein J. Doorman, Ritmeester
A. J. C. Mathon en Kapitein J. Drost.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Ten laste gelegde overtreding van de Politieverordening der gemeente Kampen. Vrijspraak, zijnde in het bijzonder niet bewezen dat beklagde zonder vergunning van B. en W. met zijn motorrijtuig de straat ten gebruike heeft ingenomen, nu ingevolge art. 49 dier verordening die vergunning geacht wordt verkregen te zijn voor rijtuigen, tijdelijk in de kom der gemeente verblijvende en uit geenerlei bepaling der Verordening valt af te leiden, dat een verblijf gedurende circa 3½ uur niet zou vallen onder het begrip „t i j d e l i j k”.

In de zaak van den Auditeur-Militair, r. o. eischer, tegen X., oud 43 jaar, geboren te, beklagde in persoon, ter terechtzitting verschenen.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde telastelegging, den 15en October 1929 aan den beklagde beteekend;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van: 1e het extract-stamboek den beklagde betreffende, blijkens hetwelk hij met ingang van 5 Mei 1927 is benoemd en aangesteld tot bij K.B. van .. April 1927, No. . . ;

2e. het proces-verbaal den 5en Augustus 1929 onder No. 363 op den ambtseed opgemaakt door K. de Geus, agent van Politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter te Kampen;

Gehoord de antwoorden van den beklagde;

Gehoord den Auditeur-Militair, vorderende, dat de beklagde worde veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijf dagen hechtenis;

Overwegende dat den beklagde is ten laste gelegd :

dat hij in den nacht van 4 op 5 Augustus 1929 te Kampen zonder vergunning van Burgemeester en Wethouders dier gemeente de openbare straat, 2e Ebbingstraat, ten gebruike heeft ingenomen door

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 10 December 1929 bevestigd. Red. M. R. T.

aldaar gedurende meerdere uren, althans geruimen tijd een vierwielig motorrijtuig op die straat te laten staan;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, — zijnde meer in het bijzonder niet bewezen, dat beklagde *zonder vergunning* van B. en W. van Kampen de straat ten gebruike had genomen, — zoodat beklagde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende immers dat ingevolge art. 49 lid 2 der Algemeene Politie Verordening der gemeente Kampen de vergunning geacht wordt verkregen te zijn voor rijtuigen, tijdelijk in de kom der gemeente verblijvende, en uit geenerlei bepaling der Verordening valt af te leiden, dat een verblijf gedurende circa $3\frac{1}{2}$ uur niet zou vallen onder het begrip „*tijdelijk*”;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is bewezen, dat de beklagde het Rijk in hoedanigheid van tijdens het plegen van het feit diende;

Gezien de artikelen: 2, 60, Wetboek van Militair Strafrecht, 193, 178, 179 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem vrij.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 29 October 1929.

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Ritmeester A. J. E. Mathon,
Kapitein J. de Bie en Eerste-Luitenant H. J. F. Naarding.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Nagelaten te voldoen aan het bevel van een sergeant-majoor der politietroepen om een bereden rijwiel tot stilstand te brengen en daarvan af te stappen. Niet is bewezen dat beklagde heeft nagelaten aan een dienstbevel te gehoorzamen, nu dat bevel i.c. werd gegeven in verband met eene overtreding van de Rijwielbelastingwet.

Onder dienstbevel moet slechts worden begrepen een bevel eenig militair dienstbelang betreffende, waarvan evenwel in het onderhavige geval geen sprake is.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens X, oud 25 jaar, geboren te 's-Gravenhage, gewoon dienstplichtig soldaat van de 4e Compagnie Hos-

pitaalsoldaten, dienende bij de 1e Compagnie IIe Bataljon Regiment Jagers, met groot verlof, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 5 Februari 1924 is ingelijfd bij de 4e Compagnie Hospitaalsoldaten, op 15 Juli 1924 met groot verlof is vertrokken en op 12 September 1929 van groot verlof is teruggekeerd;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 18 October 1929 betekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 20 September 1929 te 's-Gravenhage als militair, nadat zijn meerdere in rang, de sergeant-majoor-instructeur der Politietroepen, O., hem had gelast het door hem, beklaagde, bereden rijwiël tot stilstand te brengen en daarvan af te stappen, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde is ten laste gelegd, zijnde meer in het bijzonder niet bewezen, dat beklagde opzettelijk heeft nagelaten aan een *dienstbevel* te gehoorzamen;

dat immers in casu het bevel om halt te houden en af te stappen werd gegeven in verband met eene overtreding van de Rijwiëlbellingwet;

dat derhalve — waar onder een dienstbevel slechts moet worden begrepen een bevel, enig militair dienstbelang betreffende —, waarvan evenwel in het onderhavige geval geen sprake is, beklagde van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken; ¹⁾

Gezien de artikelen 60, 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem vrij.

¹⁾ Dit vonnis is bevestigd bij sententie van het H. M. G. van 10 December 1929, waarin echter wordt overwogen:

„dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat de beklagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, meer in het bijzonder niet, dat hij *opzettelijk* heeft nagelaten te gehoorzamen aan het in de telastelegging genoemde hem gegeven dienstbevel, dat mitsdien het vonnis, waarvan is geappelleerd en waarbij beklagde, zij het ook op andere gronden, is vrijgesproken, behoort te worden bevestigd”.

Zie verder de sententie van 10 December 1929, M.R.T. XXV, blz. 526.

Red M. R. T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 3 December 1929.

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapiteins J. Doorman en J. de Bie en Eerste-Luitenant H. J. F. Naarding.

Auditeur-Militair-plv.: Dr. H. P. Loeff.

Overtreding van het Luchtverkeersreglement. [Kon. besluit van 28 Februari 1929 (St.bl. no. 67)]. Art. 54.

Als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede boven de bebouwde kom eener gemeente op een geringere hoogte dan 400 M. boven den grond vliegen.

Niet bewezen verklaard het mede ten laste gelegde ten zelfden tijde uitvoeren van kunstvluchten met dat vliegtuig, bestaande in het maken van een aantal scherpe bochten. (Art. 55).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens X, oud 23 jaar, geboren te Y, reserve-sergeant-leerling-vlieger bij de Luchtvaart-afdeeling te Soesterberg, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 3 October 1926 is bevorderd tot dienstplichtig-sergeant en op 16 Mei 1928 zich vrijwillig heeft verbonden bij de Luchtvaart-afdeeling voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 20 November 1929 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 14 Augustus 1929 te Eindhoven als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede kunstvluchten heeft uitgevoerd boven de bebouwde kom dier gemeente, bestaande in het maken van een aantal scherpe bochten, en boven dezelfde bebouwde kom met dat vliegtuig heeft gevlogen op geringen afstand boven de huizen, althans op een geringeren afstand dan 400 Meter boven den grond;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard: dat hij op 14 Augustus 1929 'smiddags omstreeks halféén of één uur, als gezag-

voerder en bestuurder van het S.IV vliegtuig No. 100, daarmede boven de bebouwde kom der gemeente Eindhoven heeft gevlogen op een hoogte van 40 à 50 Meter en dat hij zulks ongeveer 15 minuten heeft volgehouden; dat hij op die vlucht een aantal zeer scherpe bochten heeft gedraaid; dat zijn passagier reserve-sergeant S. was;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1°. J. S., 22 jaar, sergeant-leerling-vlieger te Soesterberg: dat hij op 14 Augustus 1929 als passagier meevloog met beklagde; dat toen boven een der buitenwijken van Eindhoven door beklagde op zeer geringe hoogte, ongeveer 40 à 50 Meter, een aantal zeer scherpe bochten zijn gedraaid; dat zij op die hoogte en op die wijze vliegende, ongeveer 15 minuten boven de bebouwde kom van Eindhoven zijn geweest; dat beklagde gezagvoerder van het vliegtuig was, welk vliegtuig was van het type S.IV en genummerd 100; dat zij omstreeks kwart vóór één boven Eindhoven zijn geweest;

2°. B., 27 jaar, Philips-employé te Eindhoven: dat hij op 14 Augustus 1929, omstreeks kwart vóór één des middags, heeft gezien, dat een vliegtuig boven de bebouwde kom der gemeente Eindhoven zeer laag over de huizen scheerde en wel op een hoogte tusschen 100 en 50 Meter; dat hij dat vliegtuig zeer scherpe bochten zag beschrijven, waarbij het telkens scherp op één kant werd gezet; dat hij dat vliegtuig ongeveer 15 minuten heeft waargenomen, waarbij dat vliegtuig telkens buiten de bebouwde kom vloog en dan onmiddellijk weer daarboven terugkeerde op dezelfde hoogte, n.l. tusschen 50 à 100 Meter;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het navolgende hem ten laste gelegde feit heeft begaan, te weten: dat hij op 14 Augustus 1929 te Eindhoven, als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede boven de bebouwde kom dier gemeente heeft gevlogen op een geringeren afstand dan 400 Meter boven den grond;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikelen 2, 60, 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht 1, 2, 54, lid 2, 64 en 65 Luchtverkeersreglement, 23, 55 en 91 Wetboek van Strafrecht, 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als: „Het als gezagvoerder met een vliegtuig boven de bebouwde kom eener gemeente op een geringere hoogte dan 400 M. boven den grond vliegen”;

Veroordeelt den beklagde tot eene geldboete van twintig gulden,

bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis gedurende tien dagen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 22 Januari 1930.

President: Mr. J. Sickenga (plv.).

Leden: kapitein ter zee H. A. Romswinkel, officier van administratie der 1e klasse A. van Houste, kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe en officier van den marinestoomvaartdienst der 2e klasse IJ. L. de Vries.

Het voortgezet misdrijf van diefstal van electriche energie, toebehoorende aan een radio-distributiebedrijf.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMBOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen C., sergeant-torpedomaker, Stamboekno., oud .. jaren, geboren te, gerequiereerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 9 November 1929, No. 11101;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad dd. 26 November 1929 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

„dat hij omstreeks October 1929 te Den Helder in zijne woning aan de Beukenkampstraat No. aldaar, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, heeft weggenomen op verschillende tijdstippen telkens hoeveelheden electriche energie, toebehoorende aan het Radio-distributiebedrijf, de firma Mensink te Den Helder, althans aan een ander dan aan hem, beklagde”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 28 November 1929, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, 11 December 1929, des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklagde

tot eene geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis van één dag;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij den 1sten December 1910 in dienst is aangenomen als stoker 2de klasse voor den tijd van vijf jaren; dat zijn dienstverband thans onbepaald is;

dat heeft verklaard de getuige-deskundige:

A. Bakkenes: dat hij mede-firmant, tevens mede-eigenaar is van het Radio-distributiebedrijf, de firma Mensink te Den Helder; dat hij op 14 October 1929 heeft gezien dat aan elk van twee draden, welke draden uitgaan van de centrale van voornoemd distributiebedrijf, loopende langs het huis van beklaagde, Beukenkampstraat te Den Helder, door middel van een klem een andere draad was verbonden; dat hij eveneens heeft gezien, dat deze draden, laatstbedoeld, door een raam in de woning van verdachte liepen en dat daar binnenshuis een koptelefoon was verbonden; dat hij verdachte geen recht of vergunning heeft gegeven om die aftakkingen te maken;

dat, waar beklaagde een niet uit te schakelen, rechtstreeksche verbinding heeft gemaakt, er aan hem, getuige-deskundige, toebehoorende elektrische energie verloren ging, zoolang zijn, getuige-deskundige's, ontvangtoestel in de centrale ingeschakeld was;

dat een deskundig verslag, opgemaakt, na beëdigd te zijn, door W. Moree, officier van den Marinestoomvaartdienst 1ste klasse, leeraar aan het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord, inhoudt: dat de beklaagde door aan elk der twee langs zijn huis, Beukenkampstraat te Den Helder, loopende draden van het Radio-distributiebedrijf, de firma Mensink te Den Helder, een geïsoleerde draad te bevestigen door middel van een geel koperen klem als aansluiting, waaraan een koptelefoon, inderdaad aan dat distributiebedrijf toebehoorende elektrische energie aan die draden heeft onttrokken; dat hij de waarde van de onttrokken elektrische energie schat op f 1,25 voor iedere maand, dat beklaagde zich eene aansluiting op het distributiebedrijf heeft verschaft;

dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is C., oud . . jaar geboren te; dat zijn laatste woonplaats vóór indiensttreding was 's-Hertogenbosch; dat hij laatst gediend heeft als sergeant-torpedomaker bij de kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord; dat hij zich den 1sten December 1910 vrijwillig als stoker 2de klasse in den zeedienst heeft verbonden voor den tijd van vijf jaren en dat zijn diensttijd nu onbepaald is; dat hij op meerdere avonden in de maand October 1929 aan elk der twee langs zijn huis, Beukenkampstraat te Den Helder, loopende draden, waarvan hij wist dat deze afkomstig waren van een radio-centrale, door middel van een geel koperen klem als aansluiting een geïsoleerde draad heeft bevestigd; dat hij des avonds, voordat hij naar bed ging, de klemmen weer uitpikte;

dat hij telkens laatstbedoelde draden, waaraan hij een koptelefoon had verbonden, door een raam in zijne woning heeft geleid en dat hij meerdere malen aan die telefoon heeft geluisterd en dan muziek heeft gehoord; dat hij bij het maken van die aansluiting wist dat door middel van de langs zijn huis loopende draden radiomuziek uitgezonden werd; dat hij niet geabonneerd was op deze muziekuitzendingen en dat hij geen vergunning van den eigenaar der centrale had om op bovenbedoelde wijze die muziek te hooren; dat hij wist, dat hij door zijn handelen zich eene geringe hoeveelheid elektrische energie, aan een ander toebehoorende, toeëigende; dat hij wist iets te doen wat niet mocht;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige-deskundige, door den inhoud van opgemeld schriftelijk bescheid en door de verklaring van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande dat de elektrische energie toebehoorde aan het Radio-distributiebedrijf, de firma Mensink te Den Helder;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Het voortgezet misdrijf van diefstal”;

Overwegende dat eene geldboete van drie gulden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen 2, 60, 61 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 56, 310 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande als hooger overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van één dag.

In gelijken zin als bij bovenstaand vonnis werd beslist bij vonnis van de Rechtbank te Haarlem van 13 Januari 1927, Ned. Jurisprudentie 1927, blz. 895; bij het bekende arrest van 23 Mei 1921 (zie M. R. T. XVII, blz. 48) had ook de H. R. reeds beslist dat het wegnemen van elektrische energie diefstal kan opleveren.

In het Algemeen Nederlandsch Politie-weekblad van 29 Maart 1930 wijdt de 1e Luitenant der Genie C. van Boven onder het opschrift „Diefstal van radio-muziek” aan het vonnis van den Zee-krijgsraad eenige beschouwingen van technischen aard, welke wij hier met goedvinden der Redactie overnemen:

„De snelle ontwikkeling van de radiotechniek in de laatste jaren schept tegenwoordig mogelijkheden, die men voor eenige jaren terug

voor, zoo niet onbestaanbaar, dan toch voor twijfelachtig, zou hebben gehouden. Opmerkelijk is hoe snel men vertrouwd raakt met deze nieuwe mogelijkheden op technisch en aanverwant gebied, en ze weet te gebruiken ten bate van algemeen nut, genoegen etc. Dat is ontegenzeggelijk een verheugend iets. De schaduwzijde is evenwel, dat tevens de mogelijkheid tot misbruiken eveneens wordt uitgebreid. De wetgever, die ons hiertegen beschermt kan niet in alle opzichten deze snelle ontwikkelingsgang volgen, en dit kan aanleiding geven tot moeilijke, maar toch interessante problemen. Het probleem van „diefstal van elektrische energie”, welk probleem door de snelle ontwikkeling en de steeds meer toenemende toepassing van de electrotechniek, oprees, werd reeds aan aandachtige beschouwingen onderworpen. Ik moge verwijzen naar het artikel van den heer de Koning „Diefstal van elektrische energie” in No. 259 tot en met No. 265 van dit weekblad. Nu is echter de radiomuziek er bij gekomen, eveneens aan diefstal onderhevig, zooals uit het hierbij opgenomen vonnis, gewezen inzake „diefstal van radiomuziek” blijkt. En wie weet wat de toekomst nog kan brengen.

Naar aanleiding van dit vonnis zij hier een en ander medegedeeld over de technische zijde, die hieraan is verbonden.

Zooals uit het vonnis blijkt, heeft de Krijgsraad inzake de kwestie of het wegnemen van elektrische energie al of niet diefstal oplevert, de Jurisprudentie van den Hoogen Raad aanvaard, en elektrische energie als „eenig goed” beschouwd, en het wegnemen daarvan als „diefstal”. Overigens zij inzake dit vraagstuk verwezen naar het reeds boven aangehaald artikel van dit weekblad.

Echter blijft nog de vraag; gaat met het wegnemen van radiomuziek, het wegnemen van elektrische energie gepaard, want omtrent het wegnemen van radiomuziek is in de wetgeving niets aangegeven. Deze vraag moet, zuiver technisch beschouwd, bevestigend worden beantwoord.

Eenig inzicht in het wezen van de draadlooze telefonie, de uitzending en de ontvangst daarvan, maakt dit duidelijk. Op het zendstation wordt de gegeven muziek, dit is een hoeveelheid geluidsenergie, omgezet in elektrische energie. Deze energie kan niet zoo zonder meer in den aether worden gestuwd. Daarvoor is noodig, dat deze elektrische energie toegevoegd wordt aan een andere, in den zender opgewekte hoeveelheid elektrische energie, die een anderen vorm heeft. Deze laatste, de zoogenaamde hoogfrequente energie kan in den aether worden gestuwd en bezit de eigenschap zich door dit medium in alle richtingen voort te planten met de snelheid van 300000 K.M. per secunde. Dit zijn de z.g. „draaggolven”. Hieraan toegevoegd en er mede vermengd wordt langs dezen weg de eerstgenoemde elektrische energie d.i. de oorspronkelijke geluidsenergie, mede uitgezonden. Aldus samengesteld vormt dit de uitgezonden „radiogolven”. Met behulp van de ontvangantenne kan men zich een zeer geringe hoeveelheid van deze uitgezonden energie toeëigenen. Deze opgevangen, z.g. hoogfrequente

electriche energie moet evenwel eerst omgezet worden tot een anderen vorm, de z.g. laagfrequente electriche energie, alvorens geschikt te zijn om door middel van luidspreker of koptelefoon tot geluidsenergie te worden getransformeerd. Voor deze omzetting dient het ontvangtoestel, en wil het ontvangtoestel kunnen functioneeren, dan moet daaraan een zekere hoeveelheid energie, ook electriche worden toegevoegd. Zonder deze locale toevoer van electriche energie aan de ontvanginstallatie is het terugverkrijgen van radiomuziek uit het toestel niet mogelijk. Accu, droge batterijen, plaatstroomapparaat, dan wel rechtstreeksche aansluiting op het lichtnet vormen de locale energiebronnen, waaruit deze electriche energie wordt betrokken. Ze zijn eigendom van den luisteraar en vertegenwoordigen een zekere waarde. Voor de hoeveelheid electriche energie, die men zich met behulp van de ontvangantenne toe-eigent en die belangrijk kleiner is dan de hoeveelheid electriche energie, die uit de locale energiebronnen aan het ontvangtoestel wordt toegevoegd, is niets verschuldigd.

De een meer, de ander minder, een ieder kan zooveel van deze uitgezonden electriche energie nemen als voor goede ontvangst van muziek noodig is.

Beschouwt men nu de centrale ontvanginstallatie van een radio-distributiebeprijf, dan is duidelijk, dat men door het maken van een niet uit te schakelen, rechtstreeksche geleidende verbinding daarmee, hieraan ook een hoeveelheid van *die* electriche energie onttrekt, welke geleverd wordt door de locale energiebronnen. Weliswaar is de hoeveelheid onttrokken energie, absoluut genomen, zeer gering, evenwel is de totaal in het distributie-net circuleerende energie ook niet groot, zoodat relatief deze hoeveelheid toch vrij belangrijk blijft. Bovendien mag men, wat de waarde van het onttrokken betreft, dit niet vergelijken met de normale electriche energie van een lichtnet, immers men heeft in het radio-distributienet electriche energie van een bijzonderen vorm, namelijk gedeeltelijk afkomstig van radiogolven en gedeeltelijk afkomstig van de locale energiebronnen, in het distributiegebouw aanwezig, namenlijk aansluiting op het lichtnet, accumulatoren en galvanische elementen.

Dit samenstel wordt in verschillende toestellen op de juiste wijze bij elkaar gebracht en langs het distributienet aan de gebruikers toegevoerd. En al is de hoeveelheid van deze energie, die ieder aangeslotene ontvangt gering, het opwekken van dezen vorm van energie geschiedt in kostbare toestellen, die een voortdurende bediening van geschoold personeel vereischen."

Red. M. R. T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.Vonnis van 29 Januari 1930.¹⁾

President: Mr. J. Sickenga (plv.)

Leden: Kapitein ter Zee H. A. Romswinkel, Officier van administratie der 1ste klasse A. van Houte, Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe en Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fisikaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

1° *Openbare dronkenschap.* 2° *Wederspanningheid.*

Tot de taak van de politie behoort de verzekering van de openbare orde, veiligheid en rust; een surveilleerend agent van politie maakt op redelijke wijze gebruik van zijne uit deze preventieve taak voortvloeiende bevoegdheid, wanneer hij een beschonken persoon tijdelijk, totdat hij ontnuchterd zal zijn, van den openbaren weg tracht te verwijderen; hij is alsdan in de rechtmatige uitoefening zijner bediening.

(Vroeger in anderen zin beslist. Zie M. R. T. XXII, blz. 479).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen X, matroos 3e klasse, oud 19 jaar, geboren te Middelburg, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 9 December 1929, No. 11633;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 7 Januari 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

1e. dat hij op den 17den November 1929 des namiddags te ongeveer 6 uur te Alkmaar op den voor het openbaar verkeer openstaanden weg, de Laat, zich in kenlijken staat van dronkenschap heeft bevonden;

2e. dat hij, toen hij wegens het sub 1° vermelde feit door den in politiedienst surveilleerenden en in uniform gekleeden agent van politie Q. Bosman, te Alkmaar, was vastgegrepen teneinde hem voor te geleiden aan den Commissaris van Politie aldaar, tevens Hulpofficier van Justitie, althans teneinde hem van den openbaren weg te verwijderen en tot aan zijn ontnuchtering in bewaring te stellen, zich met geweld tegen dien ambtenaar, werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, heeft verzet, door opzette-

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 25 Maart 1930 bevestigd.

lijk en met geweld te rukken en te trekken in een richting, tegenovergesteld aan die naar welke de agent hem wilde geleiden;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 8 Januari 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, 22 Januari 1930 des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van de beklaagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot een geldboete van drie gulden voor het hem sub 1° en tot een van acht gulden voor het hem sub 2° tenlastegelegde feit, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van respectievelijk drie en acht dagen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij den 19den Mei 1927 is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaren, ingaande na het verlaten van het opleidingsschip;

Overwegende omtrent het sub 1° tenlastegelegde:

dat heeft verklaard de getuige:

Q. Bosman, agent van politie te Alkmaar:

dat hij op Zondag, 17 November 1929, te omstreeks 6.10 uren namiddags heeft geconstateerd, dat een hem toen onbekende persoon, die na ontzuivering opgaf te zijn X, zich op den openbaren weg, „de Laat” te Alkmaar, in kenlijken staat van dronkenschap bevond, hetgeen hem bleek uit zijn waggelenden gang, de wartaal die hij sprak en doordat hij een sterken dranklucht uitademde;

dat heeft verklaard de beklaagde:

dat hij is X, oud 19 jaar, geboren te Middelburg en laatste woonplaats Vlissingen; dat hij het laatst gediend heeft als matroos 3e klasse onder stamboekno. aan boord van Hr. Ms. „Van Galen”; dat hij zich den 19den Mei 1927 vrijwillig in den zeedienst heeft verbonden als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaar, na het verlaten van het opleidingsschip;

dat hij op 17 November 1929 eenige café's te Alkmaar heeft bezocht en daar ongeveer vijftien „voorburchjes” heeft gebruikt; dat hij nooit te voren voorburch had gedronken, wel bier; dat, toen hij het laatste café, dat hij dien dag bezocht, verliet, hij in eene vroolijke stemming verkeerde; dat dit omstreeks 6 uur des namiddags was;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige Q. Bosman en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld er aan, hetgeen de beklaagde is tenlastegelegd;

Overwegende omtrent het sub 2° tenlastegelegde:

dat heeft verklaard de getuige:

Q. Bosman, agent van politie te Alkmaar:

dat hij zich ten tijde en ter plaatse als bedoeld in zijne verklaring

omtrent het den beklaagde sub 1° tenlastegelegde, in dienst bevond en in uniform gekleed was; dat hij toen den in die verklaring bedoelden persoon heeft vastgegrepen teneinde hem ter ontzuivering en voor eigen veiligheid over te brengen naar een politiebureau aldaar; dat deze persoon zich tegen zijne overbrenging verzette door met geweld te rukken en te trekken in tegenovergestelde richting als waarheen hij hem trachtte te geleiden, terwijl deze herhaaldelijk uitriep: „ik ga niet mede”;

dat heeft verklaard de beklaagde:

dat hij, terwijl hij ten tijde en ter plaatse en in den toestand als bedoeld in zijne verklaring omtrent het hem sub 1° tenlastegelegde zich op weg bevond naar de autobus naar Den Helder, werd vastgegrepen door een in uniform gekleeden agent en hij dezen hoorde zeggen: „ga jij ook maar mee naar het bureau”; dat hij niet bepaald vrijwillig met dien agent is meegegaan en dat er later nog een paar, eveneens in uniform gekleede, agenten bijkwamen, die hem ook vastgrepen;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige Q. Bosman en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld er aan, hetgeen den beklaagde is tenlastegelegd, met uitzondering van de woorden „teneinde hem voor te geleiden aan den Commissaris van Politie aldaar, tevens Hulpofficier van Justitie, althans”;

dat tot de taak der politie behoort de verzekering van de openbare orde, veiligheid en rust en dat een surveilleerend agent van politie op redelijke wijze gebruik maakt van zijne uit deze preventieve taak voortvloeiende bevoegdheid, wanneer hij een beschonken persoon tijdelijk, totdat hij ontzuiverd zal zijn, van den openbaren weg tracht te verwijderen; dat hij alsdan is in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

1e: „Het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden”;

2e: „Wederspanning”;

Overwegende dat geldboeten van respectievelijk drie gulden en twintig gulden staan in goede verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen: 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 23, 62, 180, 453, van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld er aan, de feiten hem tenlastegelegd, sub 2° als hooger overwogen, en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot geldboeten van drie gulden en van

twintig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van respectievelijk drie dagen en twintig dagen.

Willemsoord, 4 Februari 1930.

Memorie van appèl in de zaak van den matroos der 3de klasse X, (vonnis Zeekrijgsraad van 29 Januari 1930).

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage mede te deelen, dat de navolgende overwegingen bij mij gegolden hebben bij de aantekening van hooger beroep tegen het in den aanhef vermelde vonnis van den Zeekrijgsraad alhier van 29 Januari 1930.

Bij vonnis van dezen Krijgsraad dd. 10 November 1926, bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof, dd. 7 December 1926 (N. J. 1927 blz. 867¹⁾), werd een schepeling, die door de politie te Utrecht gearresteerd was op grond van het feit, dat hij zich niet wilde gedragen naar een bevel, hem door een surveilleerend agent van politie gegeven, ter voorkoming van belemmering van het verkeer op den openbaren weg, vrijgesproken van de door dezen schepeling toenmaals gepleegde wederspanningheid, daar de optredende politie-dienaren niet waren in de rechtmatige uitoefening hunner functie, immers den gearresteerde niet wilden voorgeleiden voor den Hulp-Officier van Justitie, maar slechts wilden in bewaring stellen op een politie-bureau om aan de wanorde, die het optreden van den schepeling veroorzaakte, een einde te maken.

Daar ik niet kan begrijpen, dat een agent van politie, die volkomen handelt volgens zijn instructies en niets onrechtmatigs doet, integendeel juist handelt zooals hij moet handelen, niet zou verkeer in de rechtmatige uitoefening zijner bediening en een verzet tegen een aldus optredende agent niet zou zijn wederspanningheid, kon ik volgens mijne zienswijze in het onderhavige geval, waar het subsidiaire ten laste gelegde bewezen was, komen tot een schuldigverklaring voor wederspanningheid.

De Krijgsraad echter had volgens de reeds eerder aangenomen opvatting, in casu het primair ten laste gelegde niet bewezen achtende, niet kunnen komen tot een veroordeeling wegens wederspanningheid, omdat volgens de opvatting van 1926, die gesanctionneerd werd door het Hoog Militair Gerechtshof, hier geen wederspanningheid aanwezig was, immers de agent van politie wilde den gearresteerde *niet* brengen voor den Hulp-Officier van Justitie, maar hem zoolang in bewaring stellen tot hij ontnuchterd zou zijn.

Ik heb gemeend deze zaak aan het Hoog Militair Gerechtshof te moeten voorleggen, teneinde te vernemen of het Hof de veranderde, ruimer geworden opvatting van den Zeekrijgsraad alhier, sanctionneert.

¹⁾ M. R. T. XXII, blz. 479.

Zooals bekend is, werd de gewraakte opvatting afgewezen bij arrest van den Hoogen Raad d.d. 11 Maart 1929, N. J. 1929, blz. 895 ¹⁾.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

BESCHIKKING VAN 29 APRIL 1930 VAN EEN INGEVOLGE ART. 61 W. KR. DOOR DEN MINISTER VAN DEFENSIE AANGEWEEZEN TOT STRAFFEN BEVOEGDEN MEERDERE.

Op zeer lichtvaardige en onredelijke wijze beklag indienen over eene door zijn commandant getroffen regeling en op ernstige wijze te kort geschoten in het betoonen van den aan zijn commandant verschuldigten eerbied.

(Beklag over eene door den commandant van een Marinevliegkamp getroffen regeling moet niet door dezen, doch door den vlootvoogd worden behandeld.

In verband hiermede moet ook eene straf naar aanleiding van dat beklag door eerstgenoemden commandant opgelegd, worden vernietigd. De vlootvoogd legt daarna echter dezelfde straf op.) Beklag hierover ongegrond verklaard.

Een op 26 November ingediend beklag over eene op 25 November opgelegde straf, hoewel in strijd met art. 62 W. Kr., aanvaard, omdat klager den volgenden morgen, 27 November eerste trein, zou vertrekken met bestemming naar Ned.-Indië.

DE VICE-ADMIRAAL J. H. O. GRAAF VAN DEN BOSCH,

Gezien de verklaring, gedagteekend 26 November 1929, van den bij Hr. Ms. Vliegkamp „de Kooij” dienenden korporaal-vliegtuigmaker S. (stbn. . . .), dat hij zich wenscht te beklagen over de hem op 25 November 1929 door den Commandant der Marine te Willemsoord, Vice-Admiraal Q., opgelegde straf van 8 dagen streng arrest om den anderen dag gewone voeding, en inhouding van de soldij gedurende den geheelen straftijd met als strafreden:

„Op zeer lichtvaardige en onredelijke wijze zijn beklag ingediend „over eene door den Commandant van Hr. Ms. Vliegkamp „de Kooij” „getroffen regeling aangaande het verrichten van werkzaamheden „en het opcommandeeren der vliegwachter op Zondag, en bij de be- „handeling van dit beklag door genoemden Commandant op ernstige „wijze te kort geschoten in het betoonen van den aan dien Comman-

¹⁾ Wij achten het zeer gelukkig, zowel in het belang van de openbare orde en het prestige der politie, als in dat der krijgstuicht, dat Zeekrijgsraad en Hoog Militair Gerechtshof zijn teruggekomen op de ook ons steeds onverklaarbaar gebleven rechtspraak van 1926. Daardoor is nu tevens een einde gekomen aan de zeer onwenselijke tegenstrijdigheid in wetstoepassing door Hoogen Raad en Hoog Militair Gerechtshof. Red. M. R. T.

„dant verschuldigden eerbied, door het bezigen van eene ongepaste „en ontoelaatbare uitdrukking”;

Gelezen:

1e. het schrijven van den Minister van Defensie van 3 Januari 1930, IIIde Afd. A. no. 52, waarbij wordt medegedeeld, dat klager op 27 November 1929 naar Nederlandsch-Indië is vertrokken;

2e. de verder tot deze klachtzaak behoorende bescheiden, waaronder een proces-verbaal, opgemaakt door de commissie, benoemd bij beschikking van den Commandant der Marine te Willemsoord (strafoplegger) van 23 October 1929, No. 11064 (Int.), eene memorie van den Kapitein-luitenant ter zee R., Commandant van het Vliegkamp „de Kooij”, en een proces-verbaal, opgemaakt door den Commandant van het Vliegkamp „Morokremlangan” te Soerabaja, ingevolge bekomen last van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië;

Overwegende dat uit de overgelegde bescheiden is komen vast te staan:

dat klager op 14 October 1929 door den Commandant van het Vliegkamp „de Kooij” is gestraft met 8 dagen streng arrest om den anderen dag gewone voeding, en inhouding van soldij gedurende den geheelen straf tijd, met de strafreden:

„1e. een klacht ingediend bij zijn divisiechef (d.w.z. zijne onte- „vredenheid te kennen gegeven) over hem opgedragen werkzaam- „heden, terwijl hij de wacht had, als reden voor zijne klacht aan- „voerende dat hem werkzaamheden opgedragen waren, die naar „zijne meening opgedragen hadden moeten worden aan de vlieg- „wacht, die daardoor vrij van wacht is;

„2e. nadat hem het rapport was voorgelezen en hem door den „Commandant onder het oog was gebracht, dat de dienst door hem, „Commandant en niet door klager wordt geregeld, ten antwoord „gegeven: „Ik heb hierop niets te zeggen, maar het laatste woord is „„hierover nog niet gesproken””;

dat klager zich hierover heeft beklagd bij den tot straffen be- voegden meerdere van den strafoplegger, n.m. den Commandant der Marine te Willemsoord;

dat deze hierop beschikkend het beklag gegrond heeft verklaard, omdat klager volgens zijne meening ten onrechte door den Comman- dant van het Vliegkamp „de Kooij” was gestraft, daar deze in dit geval niet tot strafopleggen bevoegd was, zijnde immers hijzelf de autoriteit, die ingevolge 2 V.K.M. V, artikel 238, de klacht over eene vermeende onbillijke behandeling had moeten behandelen en zoo noodig straf had moeten opleggen; ¹⁾

¹⁾ De commandant van „de Kooij” had dus het beklag moeten doorzenden aan den vlootvoogd. Dit is volkomen juist, maar nu trof ons kort geleden een voorschrift (art. 14, Bijl. no. 28 van „Voorschr. Comm. Off.”) volgens hetwelk de commandant de doorzending kan weigeren van verzoeken, welke naar zijn meening niet voor indiening vatbaar zijn. Deze bepaling lijkt ons, zowel practisch als principiëel, minder juist.

dat de Commandant der Marine klager daarop heeft gestraft met dezelfde straf en met de strafreden zooals in den aanvang van deze beschikking is vermeld;

Overwegende dat klager, door reeds op 26 November 1929 zijn klacht in te dienen over de hem op 25 November 1929 opgelegde straf, heeft gehandeld in strijd met het eerste lid van artikel 62 van de Wet op de Krijgstucht, maar dat daarvoor gegronde aanleiding bestond, omdat hij reeds den volgenden dag (27 November) met den eersten trein uit den Helder zou vertrekken met bestemming naar Nederlandsch-Indië; ¹⁾

Overwegende dat door klager is verklaard:

dat hij op Zondag 13 October 1929, toen hij behoorde tot het wachtsvolk van Hr. Ms. Vliegkamp „de Kooij”, na ontvangen order, behulpzaam is geweest bij het uit- en inrijden van vliegtuigen;

dat hij den volgenden dag den wensch te kennen gegeven heeft zich te willen beklagen over de onbillijkheid van de regeling, waarbij aan het wachtsvolk werkzaamheden werden opgedragen, die naar zijne meening behoorden te worden verricht door de speciaal voor dergelijke werkzaamheden aangewezen vliegwachter;

dat de Commandant bij de behandeling van het beklag mededeelde, dat hij hem voor dit ongepaste beklag zou straffen, het rapport voorlas en hem vroeg: „Heb je het begrepen?”, waarop hij antwoordde: „Ja Overste”;

dat de Commandant verder zeide: „Je lijkt wel gek, ik zal je „zwaar straffen”, waarop hij (klager) toen antwoordde: „Dan heb ik hierop niets meer te zeggen, maar het laatste woord is hierover „dan nog niet gesproken”;

Overwegende dat uit de afgelegde verklaringen van den eerste-officier, luitenant ter zee der 1ste klasse P., van den divisiechef, officier van den Marinestoomvaartdienst der 1ste klasse D., en van den schipper J., die bij de behandeling van het beklag door den Commandant van het Vliegkamp tegenwoordig waren, vaststaat dat klager dadelijk nadat het rapport door den Commandant van het Vliegkamp was voorgelezen en deze hem vroeg: „Wat heb je hierop te zeggen”, heeft geantwoord: „Dan heb ik niets meer te zeggen, „Overste, maar het laatste woord hierover is dan nog niet gesproken”;

dat de Commandant toen het rapport verder heeft aangevuld en dat zij zich niet herinneren, dat door den Commandant eene of andere kwetsende uitdrukking jegens klager is gebezigd;

Overwegende dat het niet ter beoordeeling van klager was, of de voor dien Zondag door den Commandant van het Vliegkamp „de Kooij” getroffen regeling inzake het aantal manschappen van de

¹⁾ Deze afwijking van den wettelijken termijn schijnt ons niet voldoende gemotiveerd toe. De bedoeling der wet — een tijd van kalm beraad — wordt er door miskend. Bovendien bestond er voor den gestrafte geen bezwaar zijn beklag kenbaar te maken, ook nadat hij aan boord van de mailboot was ingescheept.

vliegwachting juist was en, waar bovendien het wachtsvolk ten allen tijde beschikbaar is voor het verrichten van diensten en voorkomende werkzaamheden, er voor klager geen enkele reden bestond om zich over het opdragen dier werkzaamheden bezwaard te gevoelen;

Overwegende dat klager dus op lichtvaardige wijze zijn beklag over eene vermeende onbillijke behandeling heeft ingediend en daarna bij de behandeling van dit beklag door den Commandant van het Vliegkamp „de Kooij” ernstig is te kort geschoten in het betoonen van den aan zijn Commandant verschuldigten eerbied, door te zeggen: „Dan heb ik hierop niets meer te zeggen, maar het laatste „woord is hierover dan nog niet gesproken”;

Overwegende dat klager, door aldus op te treden, heeft gehandeld in strijd met eene goede krijgstuclit en hiervoor terecht zwaar, maar niet te zwaar is gestraft, terwijl de omschrijving van de strafreden klagers krijgstuclitelijke vergrijpen juist weergeeft;

Krachten artikel 65 van de Wet op de Krijgstuclit, nemende de beslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft straf met daarbij behoorende strafreden;

Bepaalt dat van deze beschikking één afschrift bestemd is voor den Minister van Defensie, één voor den strafoplegger, Vice-Admiraal Q., en één voor klager.

De Vice-Admiraal,

J. H. O. VAN DEN BOSCH.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE
SOERABAJA VAN 3 APRIL 1930; N°. 1768

De kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen heeft één dag te vroeg plaats gehad. Klager heeft dus van het klachtrecht gebruik gemaakt op eene wijze, welke strijdig is met de wet (art. 62 W. Kr.), zoodat op het ingediende beklag niet kan worden beschikt en dit niet-ontvankelijk wordt verklaard.

DE KAPITEIN TER ZEE, COMMANDANT DER MARINE TE
SOERABAJA,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 28 Februari 1930, van den marinier der 1e klasse L., stamboeknummer, dienende bij de Marine-Kazerne Goebeng te Soerabaja, dat hij zich wenscht te beklagen bij de hogere militaire autoriteit over de hem den 27sten Februari 1930 aangezegde straf van 1 dag streng arrest te water en brood, opgelegd door den Commandant van genoemde kazerne, den luitenant-kolonel der Mariniers H., en over de bij deze straf behoorende strafreden, luidende:

„Lachen en praten in het gelid en onwaarheid spreken op parade tegen zijn Commandant”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager;

Overwegende dat uit de voorhanden zijnde stukken is gebleken dat de straf, waarover beklag, den 26sten Februari 1930 is opgelegd, doch pas den volgenden dag aan klager is aangezegd, alzoo den 27sten Februari 1930 ter kennis van klager is gekomen; dat voor de kenbaarmaking van het verlangen om een beklag in te brengen, artikel 62 der Wet op de Krijgstucht aan den gestrafte een termijn van vier dagen toekent, aanvangende met den tweeden dag na dien, waarop de oplegging der straf te zijner kennis is gekomen; dat dus in casu het beklag, om ontvankelijk te zijn, niet vóór 1 Maart 1930 had mogen worden ingediend; dat klager's schriftelijke klacht echter is gedagteekend 28 Februari 1930, terwijl op dit stuk door den strafoplegger is aangeteekend, dat hetzelfde op 28 Februari 1930 ter inlevering aan hem is ingediend; dat hieruit blijkt dat klager van het klachtrecht heeft gebruik gemaakt op een wijze, welke strijdig is met de wet, zoodat op het door hem ingediende beklag niet kan worden beschikt;

Gelet op het hoogerangehaalde artikel der Wet op de Krijgstucht;

Verklaart het ingediende beklag niet-ontvankelijk.

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt:

één doordruk aan klager door tusschenkomst van zijn Commandant en één aan den luitenant-kolonel der Mariniers H., Commandant van de Marine-Kazerne Goebeng, ter kennisneming.

De Kapitein ter Zee voornoemd,

A. Vos.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE.

Eerste Kamer.

Zitting van 24 Juni 1929.

Voorzitter: Mr. D. Lodder.

Raden: Mrs. A. A. F. W. van Romondt en Dr. A. J. Warren.

Verwerking van recht.

Art. 9 Wet Reservepersoneel Landmacht 1905.

Daar aangenomen mag worden, dat eischer het voor hem betaalbaar gestelde salaris heeft aangenomen in het vertrouwen, dat het door den Staat juist en overeenkomstig de voorschriften was berekend, kan in het door hem aannemen daarvan zonder protest geen verwerking worden gezien van zijn recht om op te vorderen het bedrag, dat, volgens hem, later gebleken is hem te weinig uitbetaald te zijn.

Waar de regeling van de bezoldiging der reserve-officieren, evenals van andere ambtenaren, volgens de Grondwet tot de macht des Konings behoort, kan in bovengenoemd artikel, voorschrijvende de gelijkstelling van het reservepersoneel, wanneer het in werkelijke dienst is, met het overige bij de landmacht dienende personeel van gelijken rang en stand, slechts worden gezien een voorschrift, dat betrekking heeft op de positie van het reservepersoneel in het dienstverband. De opvatting, dat het artikel ook de strekking zou hebben om aan de reserve-officieren een gelijke salariering te waarborgen als aan de beroepsofficieren, zou alleen dan kunnen worden aanvaard, als de wetgever van zijne bedoeling daartoe had doen blijken, wat hij niet gedaan heeft.

D. Langenbach, gepensionneerd reserve-eerste luitenant der Infanterie, eischer, procureur Mr. J. G. Nysingh,

tegen

den Staat der Nederlanden, gedaagde, procureur Jhr. Mr. G. W. van der Does.

Het Hof, enz.;

Gehoord den Procureur-Generaal in zijn conclusie, strekkende tot

toewijzing der ingestelde vordering met dien verstande, dat van het bij oorspronkelijke dagvaarding gevorderde bedrag alleen het verminderde bedrag ad *f* 154.21 zal worden toegewezen, kosten rechtens;

Gezien de stukken, waaronder een akte, waarbij partijen zijn overeengekomen, haar geschil bij prorogatie aan de beslissing van dit Gerechtshof te onderwerpen;

Ten aanzien der feiten:

Overwegende, dat de eischer heeft gesteld, dat hij op 15 Aug. 1911 tot reserve 2e luitenant der Infanterie der Nederlandsche Landmacht is benoemd en in genoemden rang, zoomede in dien van reserve 1e luitenant, waartoe hij op 15 Aug. 1915 werd bevorderd als zoodanig gedurende den tijd, dat hij zich in werkelijken dienst bevond, dezelfde rechten en plichten had en aan dezelfde wetten, besluiten en andere voorschriften onderworpen was, als het overige bij de landmacht dienende personeel van gelijken rang of stand, voor zooverre zulks in de wet van 6 Juni 1905 (Stbl. 177, Reserve-wet 1905) niet anders is bepaald;

dat hij in verband daarmee heeft opgegeven, welke tijdvakken hij als reserve 2e luitenant en reserve 1e luitenant van 22 April 1922 af tot 6 Mei 1926 in werkelijken dienst heeft doorgebracht, welke salarissen in dien tijd voor een 1sten luitenant der Infanterie bij de Nederlandsche Landmacht hebben gegolden en heeft berekend, dat hij in strijd met de Reservewet 1905 van 15 Aug. 1917 tot en met 6 Mei 1926 over den tijd, dat hij toen in werkelijken dienst is geweest *f* 563.66 minder aan tractement heeft ontvangen dan een beroeps 1ste luitenant van hetzelfde wapen, welk bedrag hij na de bestrijding zijner berekening door gedaagde bij repliek heeft teruggebracht tot *f* 358.11, met overneming der berekening van gedaagde;

dat hij daaraan heeft toegevoegd, dat hij alzoo na, vanaf 22 April 1912, datum van zijn voor de eerste maal in werkelijken dienst komen als reserve 2de luitenant, tot en met 14 Aug. 1917 hetzelfde tractement als zijn beroepsgenoot te hebben genoten, vanaf 15 Aug. 1917 tot en met 6 Mei 1926, datum waarop hij als reserve 1ste luitenant het laatst in werkelijken dienst was, aan tractement in strijd met de wet, minder dan zijn beroepsgenoot heeft ontvangen *f* 563.66, later verminderd tot *f* 358.11;

dat hij voorschreven bedrag van *f* 358.11, als uitmakende te weinig ontvangen tractement, alsnog kan opvorderen, althans gedaagde tegenover hem heeft gehandeld onrechtmatig, hebbende hij door voorschreven handelwijze, welke aan de schuld van gedaagde is te wijten, schade geleden, bestaande uit het hem te weinig betaald tractement, te stellen op een bedrag van *f* 358.11, hebbende gedaagde ondanks aanmaning onder ingebrekestelling bij deurwaardersexploit van 22 Oct. 1926, dit niet voldaan;

dat hij bij onderhandsche akte dd. 6 Maart 1928 met den gedaagde is overeengekomen om voorschreven geschil, met voorbijgang

van den bevoegden rechter, dadelijk aan het oordeel van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, bij prorogatie te onderwerpen;

op al welke gronden de eischer heeft geconcludeerd tot veroordeeling van gedaagde om aan hem te betalen een bedrag van aanvankelijk gesteld op *f* 563.66, doch later verminderd tot *f* 358.11, met renten en kosten;

Overwegende dat de gedaagde bij conclusie van antwoord de volgende verweren tegen deze vordering heeft aangevoerd:

1°. dat eischer steeds zijn salaris en toelage, berekend volgens het standpunt van gedaagde zonder eenig protest heeft aanvaard en behouden;

dat het dus niet aangaat jaren later terug te komen op datgene, waarmede men zich vroeger steeds heeft vereenigd en de beweerde aanspraken van eischer dus in elk geval zijn verwerkt;

2°. dat de gedaagde er een beroep op doet, dat de beweerde vordering van eischer voor een groot deel is verjaard (bepaalde in art. 2012 B. W.);

dat bedoelde verjaring is gestuit door een exploit van 22 Oct. 1926, doch dit exploit niet meer vermocht de verjaring te stuiten van de termijnen vóór 22 Oct. 1921, zoodat in elk geval het belang der zaak wordt teruggebracht tot *f* 154.21;

3°. dat eischer ten onrechte uit de Reservewet 1905 een dwingend voorschrift wil afleiden, krachtens hetwelk ook de financieele positie van de reserve-officieren geheel dezelfde zou moeten zijn als die van de beroepsofficieren;

dat het standpunt van gedaagde is, dat de Reservewet 1905 niet verbiedt de financieele positie van de reserve-officieren anders te regelen dan van de beroepsofficieren;

dat immers art. 9 van de Reservewet 1905 bedoelde vast te stellen, dat de reserve-officieren in de militaire hiërarchie dezelfde gezagspositie zouden hebben als de beroepsofficieren, doch niet een verbod inhield om ten aanzien van de financieele positie van deze officieren met de bijzondere omstandigheden rekening te houden;

dat de Reservewet ook nergens spreekt van bezoldigingen en toelagen, terwijl, indien art. 9 daarop wel het oog zou hebben gehad, men niet zou hebben verzuimd daarnevens de gelegenheid open te stellen tot het maken van zoodanige uitzonderingen, als met het oog op de bijzondere positie van het reservepersoneel ten aanzien van sommige punten noodig zijn;

4°. dat bovendien, ook al waren eischers stellingen omtrent de Reservewet juist, hij dan nog geenszins te weinig traktement zou hebben ontvangen;

dat eischer er immers van uit schijnt te gaan dat zijn traktement berekend zou moeten worden naar het aantal kalenderjaren, verlopen sedert zijn aanstelling tot officier;

dat deze opvatting in elk geval onjuist is, daar ook de weddeverhoogingen voor beroepsofficieren niet zonder meer voortvloeien uit het verloop van een zeker aantal jaren, sedert hunne aanstelling

tot officier, doch uit het verrichten van een zeker aantal jaren actieven dienst;

dat de opvatting van eischer dus niet gelijkstelling met, doch bevoorrechting boven beroepsofficieren zou beteekenen;

dat dus, indien eischers stellingen omtrent de Reservewet juist waren, dan toch zijn salaris zou moeten worden berekend naar den tijd door hem in werkelijken dienst doorgebracht;

dat in dat geval eischer wel boven 4 dienstjaren is gekomen, doch hij door enkele bijzondere bepalingen toen toch hetzelfde (een korten tijd zelfs meer) heeft ontvangen dan een beroepsofficier met 4 dienstjaren;

op welke gronden de gedaagde heeft geconcludeerd tot niet-ontvankelijkverklaring van de ingestelde vordering, immers tot ontzeggung met veroordeeling van eischer in de kosten;

Overwegende enz.;

Ten aanzien van het recht:

Overwegende dat het geschil van partijen behoort tot die geschillen, welke dadelijk ter kennis van het Gerechtshof kunnen worden gebracht, zoodat nu partijen daartoe bij akte zijn overeengekomen en dit Hof ook in hooger beroep daarover uitspraak zou moeten geven, het bevoegd is daarvan reeds dadelijk kennis te nemen;

Overwegende dat de eischer zijn vordering tot betaling van te weinig ontvangen salaris als reserve eerste luitenant hierop grondt, dat hij over de in de dagvaarding genoemde tijdvakken een lager traktement heeft ontvangen dan een beroeps eerste luitenant van hetzelfde wapen, daar bij de uitbetaling van zijn salaris geen rekening is gehouden met door hem volbrachten dienstdtijd, die volgens de toen geldende salarisregelingen voor de beroepsofficieren recht op een hooger salaris geeft, ofschoon in art. 9 van de Reservewet 1905 is bepaald, dat het reservepersoneel, wanneer het zich in werkelijken dienst bevindt dezelfde rechten en verplichtingen heeft en onderworpen is aan dezelfde wetten, besluiten en andere voorschriften als het overige bij de landmacht dienende personeel van gelijken rang of gelijken stand;

Overwegende dat de gedaagde in de eerste plaats tegen eischers vordering heeft aangevoerd, dat deze door steeds zijn salaris berekend volgens het standpunt van gedaagde zonder enig protest te aanvaarden en te behouden zijn vermeende rechten heeft verwerkt;

Overwegende dat dit verweer niet opgaat, daar aangenomen mag worden dat de eischer het voor hem betaalbaar gestelde salaris heeft aangenomen in het vertrouwen, dat het door den Staat juist en overeenkomstig de voorschriften was berekend — en onder die omstandigheid, als hem later bleek, dat hij daarin had gedwaald, van een verwerking van zijn recht om het te weinig betaalde op te vorderen, geen sprake kan zijn, daar in deze materie zulk een dwaling verschoonbaar is te achten, terwijl de gedaagde geen feiten heeft gesteld, waaruit zoude volgen, dat de eischer bij de inont-

vangstneming van het betaalbaar gestelde ook voor dat geval daarmede genoeg heeft genomen;

Overwegende dat de gedaagde zich in de tweede plaats tegen de vordering heeft beroepen op verjaring;

dat echter volgens dat beroep niet de geheele vordering door verjaring wordt getroffen, zoodat de principiele vraag, die partijen verdeeld houdt, n.l. of de Reservewet 1905 gebiedend heeft voorgeschreven, dat de salariering van den reserve-officier gelijk zal zijn aan die van den beroepsofficier, in ieder geval door het Hof moet worden beantwoord en de beantwoording dus aan de behandeling van het beroep op verjaring vooraf kan gaan;

Overwegende dat het Hof die vraag ontkennend beantwoord;

dat toch de Reservewet een uitvloeisel is van het voorschrift vervat in het tweede lid van toenmaals art. 60, thans art. 59 der Grondwet, luidende: Zij (de militaire officieren) worden door Hem (den Koning) bevorderd, ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels door de wet te bepalen;

dat een wet, die zulke regels voor reserve-officiëren bepaalde, noodig was geworden toen hij bij reorganisatie van het leger aan reservekrachten daarin een plaats was ingeruimd;

dat, waar de regeling van de bezoldiging der reserve-officiëren, evenals van andere ambtenaren, volgens de Grondwet tot de macht des Konings behoort, in art. 9 der Reservewet 1905, voorschrijvende de gelijkstelling van het reservepersoneel, wanneer het in werkelijken dienst is, met het overige bij de landmacht dienende personeel van gelijken rang en stand, slechts kan worden gezien een voorschrift, dat betrekking heeft op de positie door het reservepersoneel in het dienstverband, en de opvatting dat het artikel ook de strekking zou hebben om aan de reserve-officiëren een gelijke salariering te waarborgen als aan de beroepsofficieren, alleen dan zou kunnen worden aanvaard, als de wetgever van zijn bedoeling daartoe had doen blijken;

Overwegende dat noch bij de totstandkoming van de „wet op de reserve voor de landmacht” van 1897, noch bij die van de „Reservewet 1905”, die een herziening en aanvulling was van eerstgenoemde wet, welke in art. 6 een bepaling van dezelfde strekking bevatte als art. 9 van laatstgenoemde wet, van zulk een bedoeling iets is gebleken;

Overwegende dat dan ook reeds onder de Reservewet van 1897 bij de regeling der traktementen der reserve-officiëren zulk een bedoeling niet is erkend, zijnde toch bij de Koninklijke Besluiten van 17 Aug. 1904, no. 57, en 17 Febr. 1905, no. 28 bepaald, dat die officieren het traktement van hun ranggenooten in het leger bij aanstelling in hun rang vastgesteld, zouden genieten, dus zonder recht op de verhoogingen wegens diensttijd, die aan laatstgenoemden waren toegekend;

Overwegende dat, indien die regeling ware geacht in strijd te zijn met de wet, daarvan bij de behandeling der Reservewet 1905

stellig zou zijn gebleken, hetgeen niet het geval is geweest en onder die wet bij Koninklijk Besluit van 20 Sept. 1905, no. 75, eenzelfde regeling der traktementen der reserve-officieren is gehandhaafd;

Overwegende dat derhalve de eenige grond, waarop de vordering van appellant steunt, ongegrond is bevonden en hem zijn vordering mitsdien behoort te worden ontzegd en op de overige verweren van gedaagde niet behoeft te worden ingegaan;

Recht doende:

Ontzegt den eischer zijn vordering en veroordeelt hem in de kosten van het geding.

Overgenomen uit W. v. h. R. no. 12080.

WETGEVING.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

ZITTING 1929—1930, N° 14.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet, houdende regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren. ¹⁾

Het afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de navolgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. In het algemeen werd dit wetsontwerp met zeer gemengde gevoelens ontvangen, welke in hoofdzaak het gevolg waren van het feit, dat het, in afwijking met de considerans, welke zeer algemeen spreekt van „den rechtstoestand der ambtenaren”, in hoofdzaak beperkt is gebleven tot het formeele recht en dat eene uitgewerkte regeling van het materiele ambtenarenrecht, zooals het wetsontwerp-Heemskerk bevatte, ontbreekt. Wel geven de artikelen 125 en 126 omtrent de regeling van het materiele ambtenarenrecht eenige voorschriften, doch ook tegen den inhoud dier artikelen hadden zeer vele leden — onder wie ook leden, die overigens tegenover het ontwerp niet onsympathiek stonden — bedenking. Zoo achtten zij het onjuist, dat zulk een belangrijk stuk materieel recht als het complex van de ambtelijke rechten en plichten voor het Rijk zal worden geregeld bij algemeen maatregel van bestuur in plaats van door de wet.

Vrij algemeen gevoelde men zich dan ook teleurgesteld, en bovendien koesterde men in niet geringe mate de vrees, dat deze incidenteele regeling van de administratieve rechtspraak aanleiding zou geven tot verwarring, wanneer eindelijk eene algemeene regeling te dien aanzien zal worden getroffen. De Minister heeft, zoo werd betoogd, in zijne Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer wel gezegd, dat het vraagstuk der algemeene administratieve rechtspraak door dit ontwerp niet wordt geprejudicieerd, en dat, indien mettertijd, deze materie bij de wet wordt geregeld, de rechtspraak in ambtenarenzaken zonder bezwaar in het systeem van de algemeene administratieve rechtspraak zal kunnen worden ingepast, doch deze zienswijze werd niet gedeeld.

Verschillende leden spraken echter de hoop uit, dat deze Minister de regeling der administratieve rechtspraak in haar geheel

¹⁾ Zie hiervóór blz. 101.

ter hand zou nemen en de rechtspraak, uit dit wetsontwerp voortvloeiende, dan daarbij zou betrekken.

Naar aanleiding van de bezwaren tegen deze partieele regeling ingebracht, verklaarden sommige leden den Minister dankbaar te zijn voor dit ontwerp. Zij brachten in herinnering, dat de Staatscommissie-Dresselhuys wilde komen met eene volledige, zoowel materieele als formeele regeling, welke echter is gestrand op de zeer hooge kosten van dien alomvattenden opzet. Het groote pionierswerk dezer commissie verdient alle hulde — andere leden sloten zich hierbij aan —, maar de huidige Minister van Justitie, naar de meening dezer leden, niet minder, omdat hij naar het bereikbare heeft gestreefd, en vertrouwd mag worden, dat het ontwerp, wanneer het wet zal zijn geworden, de ambtenaren, die meenen verongelijkt te zijn, zal bevredigen. Dat de organen, waaraan in deze de rechtspraak zal worden opgedragen, voldoende onpartijdig staan tegenover de Overheid, werd niet betwijfeld.

Ook het feit, dat het materieele recht zal worden geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur, vond bij deze leden goedkeuring, daar nu als het ware tastenderwijze een begin kan worden gemaakt en de noodige ervaring opgedaan. Deze regeling moet dan ook als eene voorloopige worden beschouwd en op den duur moet het materieele recht natuurlijk wettelijk worden vastgelegd.

Eenige leden, die betreurden, dat dit wetsontwerp zooveel minder brengt, dan het vroeger ingediende, waren van oordeel, dat men hier eerder met eene regeling in naam dan met een daadwerkelijke te doen heeft.

Andere leden, die met laatstgenoemd oordeel niet accoord gingen, betwijfelden, of aan eene wettelijke regeling, als hier wordt geboden, inderdaad zoo groote behoefte bestaat als gemeenlijk wordt aangenomen. Hoewel men moeilijk kan zeggen, dat de ambtenaren en hunne organisaties karig zijn in het uiten van klachten, meenden deze leden toch, dat die klachten zelden betrekking hadden op de wijze, waarop de overheid de hun rechtspositie betreffende wettelijke voorschriften toepaste, De Nederlandsche Overheid, hierin onderscheiden van de Overheid in sommige andere landen, pleegt — en zij legden hierop eenigen nadruk — een billijk en humaans standpunt ten opzichte van hare ambtenaren in te nemen, zoodat het zelden voorkomt, dat goede en plichtgetrouwe ambtenaren zich over haar hebben te beklagen. Natuurlijk zou het hoogst onbillijk zijn, van te voren het stempel van querulantisme te drukken op de ambtenaren, die gebruik zullen maken van de procesorde, welke thans staat te worden ingevoerd. Maar dat querulanten en „kankeraars” door deze wet eene goede gelegenheid zullen krijgen om de verschillende instanties aan het werk te zetten, lag, naar deze leden meenden, voor de hand. Daartegen helpt weinig het uiterst lage griffierecht, al verheugden zij zich in het feit, dat

pogingen, in de andere Kamer beproefd, om zelfs deze zwakke rem te verwijderen, waren mislukt.

§ 2. Sommige leden betoogden, dat het jammer is, dat deze rechtspraak niet is toebedeeld aan de afdeeling voor de geschillen van bestuur van den Raad van State. Ware dat geschied, dan zou profijt kunnen worden getrokken van hare groote ervaring niet alleen ten aanzien van bestuursgeschillen, maar op het geheele gebied der administratie. Men achtte het wel begrijpelijk, dat zulks is nagelaten, omdat de Raad van State dan van een adviseerend een beslissend college zoude zijn geworden. Hier blijkt echter juist, volgens hen, het verkeerde van eene incidenteele regeling als deze, want bij een algemeene regeling zou men eerder tot eene ingrijpende wijziging zijn overgegaan door namelijk aan den Raad van State de rechtspraak in bestuursquaesties op te dragen.

Hiertegenover betuigden verschillende leden hunne instemming met het feit, dat de Raad van State buiten deze regeling is gelaten, want ware dit niet het geval geweest, dan zouden nog veel meer moeilijkheden zijn gerezen en waarschijnlijk niets kunnen worden tot stand gebracht.

De instelling van den Centralen Raad van Beroep te Utrecht als hoogste instantie vond weinig toejuiching. Zijne eigenlijke functie, te weten rechtspraak in sociale verzekeringsquaesties, maakt dit college volgens verschillende leden niet het meest aangewezen lichaam voor berechting van ambtenaarsgeschillen. Wel heeft de Minister in zijn Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer er op gewezen, dat de Centrale Raad reeds pensioenzaken berecht, maar deze houden veel meer verband met de sociale verzekering, en dit verband bestaat niet met de zaken uit art. 3 van het aanhangige ontwerp.

Andere leden wilden weliswaar den Centralen Raad van Beroep niet als het meest aangewezen lichaam in deze verdedigen, doch waren toch van oordeel, dat dit college zonder bezwaar met de rechtspraak in ambtenaarsgeschillen als hier bedoeld kan worden belast. Zij waren overtuigd, dat de Raad wel spoedig voor zijne nieuwe taak voldoende berekend zou blijken.

§ 3. Verscheidene leden verklaarden allerminst te zijn ingenomen met de opdracht van de rechtspraak in ambtenaarszaken aan de voorzitters van de Raden van Beroep (Ongevallenwet) met twee leeken-bijzitters. Zij wezen er op, dat, al kan de Minister van Justitie bij zijne keuze der bijzitters nog op bijzondere door hem noodig geachte hoedanigheden en kundigheden letten, de wet zonder uitzondering de voorzitters van de Raden van Beroep op den invloedrijken en belangrijken post van voorzitter der Ambtenarengerechten plaatst.

Deze leden betwijfelden, of aan genoemde voorzitters, die sinds jaar en dag zich vrijwel alleen bezig houden met de practijk der Ongevallenwet, zonder bezwaar de berechting van de vaak zo moeilijke en bovendien op geheel ander terrein liggende ambtenaarsgeschillen, kan worden opgedragen. Zij brachten in herinnering, dat in deze procedures, speciaal wanneer het salarisvorderingen betreft, meer dan eens belangrijke en moeilijke vragen van publiek- en privaatrecht vallen te beantwoorden, en spraken als hunne meening uit, dat niet kan worden verwacht, dat een voorzitter van een Raad van Beroep voor de Ongevallenwet en twee toevallig aan de beurt zijnde leeken-bijzitters voor die taak meer berekend zullen zijn dan een college van geschoolde juristen.

Andere leden sloten zich goeddeels hierbij aan en wezen er op, dat voorzitters van de Raden van Beroep, bij de huidige inrichting daarvan op juridisch gebied een te overwegende invloed hebben en dat de assessoren, die niet juristen zijn, hen op dit terrein niet kunnen bijstaan.

Bovendien zijn er ook plaatsvervangers voor den voorzitter, en voor hen zal de taak van voorzitter der Ambtenarengerechten wel bijzonder zwaar worden.

Ook mag, volgens deze leden, niet uit het oog worden verloren, dat de geografische werkingssfeer van de Raden van Beroep zeer uitgebreid is, hetgeen den rechtzoekenden voor de Ambtenarengerechten veel moeite zal veroorzaken.

Sommige leden waren teleurgesteld, dat aan de organisaties van Overheidspersoneel via de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken, niet de minste invloed op de samenstelling der Ambtenarengerechten is gegeven. Zij wezen er op, dat, in tegenstelling hiermede, artikel 86 van het ontwerp der Staatscommissie-Dresselhuys, de leden der zoogenaamde districtscmissiën zelfs door de ambtenaren bij geheime, directe verkiezingen wilde doen aanwijzen.

§ 4. Verschillende leden brachten de vraag ter sprake, of de onttrekking aan de kennisneming van de rechterlijke macht van twistgedingen, gevoerd tusschen ambtenaren en administratieve organen (bestuurscolleges) over schuldvorderingen, bepaaldelijk over die tot uitbetaling van het bedongen salaris, niet in strijd is met art. 154 van de Grondwet. Dit artikel bepaalt zeer beslist, dat deze twistgedingen bij uitsluiting tot de kennisneming van de rechterlijke macht behooren. Weliswaar heeft de Minister op bladzijde 3/4 zijner Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer trachten aan te toonen, dat de woorden „en andere”, welke in 1848 in het toen geldende artikel zijn ingevoegd, de beteekenis van het woord „schuldvordering” hebben beperkt tot privaatrechtelijke aanspraken, maar de leden, hier aan het woord, achtten dit betoog niet overtuigend, taalkundig niet sterk, in strijd met de geschiedenis

van het artikel en met het gevoelen van gezaghebbende staatsrechtelijke schrijvers, en verworpen door de constante jurisprudentie van den Hoogen Raad. Ons hoogste rechtscollege heeft, zoo betoogden zij, herhaaldelijk beslist, dat het onverschillig is, of de vordering haar steun vindt in eene publiekrechtelijke, dan wel in eene privaatrechtelijke rechtsbetrekking, en zij haalden uit het overgroot aantal uitspraken ten bewijze aan het arrest van 20 December 1907 (*Weekblad van het Recht* n°. 8641), betrekking hebbende op eene vordering tot uitbetaling van het salaris van een onderwijzer bij het openbaar onderwijs, en dat van 19 Juni 1908 (*W. v. h. R.* n°. 8722), handelende over de inning van geweigerde riddersoldij. Ook wezen zij er op, dat de Hooge Raad zijn uitspraak herhaaldelijk deed steunen speciaal op het eerste lid van art. 148 van de Grondwet van 1848, waarmede art. 154 van de Grondwet van 1922 woordelijk overeenstemt.

Hiertegen werd opgemerkt, dat, al zou de hier gegeven interpretatie van art. 154 der Grondwet juist zijn, sinds 1922 toch niet meer van Grondwetschennis zou kunnen worden gesproken, indien onder art. 154 der Grondwet vallende twistgedingen ter berechting zouden worden opgedragen aan colleges als bij deze wet waren aangewezen. Art. 156, al. 2, der Grondwet geeft den wetgever immers de bevoegdheid te bepalen, dat aan de berechting van bij de wet aan te wijzen gedingen als in art. 154 bedoeld, mede zou worden deelgenomen door niet tot de rechterlijke macht behoorende personen.

Andere leden konden zich echter met dezen uitleg van art. 156, al. 2, allerminst vereenigen. Bij het bedoelde voorschrift is gedacht aan de figuur, dat zoogenaamde leekenrechters worden toegevoegd aan leden van de rechterlijke macht. Dat geschiedt echter niet in het aanhangig wetsontwerp, waar de voorzitters van de Raden van Beroep, hoezeer beroepsrechters, geenszins tot de rechterlijke macht behooren. Evenmin is dat het geval met de leden van den Centralen Raad van Beroep, welk college een hoogste administratiefrechtelijke instantie is van den aard als bedoeld in art. 155 en in art. 167, al. 6 van de Grondwet.

§ 5. Wat de processuele regeling betreft, waartoe het ontwerp zich overigens vrijwel uitsluitend bepaalt, merkten eenige leden op, dat de ambtenaren nu wel een nieuwen rechter zullen krijgen, doch dat zij er ook een, dien zij reeds hadden, zullen verliezen. Immers, geldvorderingen kon de ambtenaar tot nog toe voor den gewonen civielen rechter aanhangig maken, en die werden naar de regelen der geldende procesorde berecht.

Ook wezen deze leden op het nadeel, dat voortaan een instantie, namelijk die van den cassatierechter, zal worden gemist.

Andere leden vestigden er de aandacht op, dat salarismvorderingen dikwijls aan derden worden gecedeerd. Meent de Regeering, zoo vroegen zij naar aanleiding daarvan, dat ook de cessionaris voortaan

zijne vordering niet meer bij de rechterlijke macht mag instellen, maar dit bij de nieuw in te voeren gerechten moet doen?

Ook indien zou moeten worden aangenomen, dat de wetgever vrij was de schuldvorderingen der ambtenaren tot betaling van hun salaris ter beslissing op te dragen aan organen buiten de rechterlijke macht, dan zou volgens deze leden de vraag toch overblijven, of deze verandering wenschelijk is. Een groot aantal vragen rijst bij beschouwing van deze quaestie. Vragen, welke in verband staan met het schier onbeperkt vertrouwen, dat, gelukkig, de civiele rechtspraak in ons land geniet, met de mogelijkheid van executie in de gevallen, dat de ambtenaar gelijk krijgt, met het behoud van de waarborgen van het recht der ambtenaren, met de gelijkstelling van rechtsbedeeling (bij voorbeeld van openbare en bijzondere onderwijzers), en zoo voort. Deze leden zouden het op prijs stellen, indien de Regeering alsnog haar standpunt ten aanzien van de verschillende onderdeelen van deze materie nader zou willen toelichten.

Voorts merkte een der leden op, dat de bedoeling van het ontwerp voor een goed deel illusoir kon worden, doordien de rechtspraak in eerste instantie vervalt, indien het administratieve orgaan de beslissing aan zich houdt na raadpleging van eene vaste Commissie van advies (art. 3, sub 2°, b).

Ook werd nog gevraagd, of in de procedure voor de Ambtenarengerechten eene reconventioneele vordering mogelijk zal zijn, of een decisoire of suppletoire eed zal kunnen worden opgelegd, en welke de executorialie kracht zal zijn van een uitspraak van het Ambtenarengerecht betreffende eene geldelijke vordering.

Artikelen.

Art. 1. Door verschillende leden werd de definitie van het begrip ambtenaar in den zin dezer wet niet voldoende duidelijk geacht. Immers, onder ambtenaren zouden in casu moeten worden verstaan degenen, die zijn aangesteld in openbaren dienst, om hier te lande werkzaam te zijn, hetgeen onmiddellijk de vraag doet rijzen, wat onder aanstelling is te verstaan. Naar de meening van eenige leden wordt een Minister niet aangesteld, doch benoemd, zoodat deze functionaris niet onder de in art. 1 bedoelde ambtenaren zou zijn te brengen. Hetzelfde geldt volgens hen voor andere, eveneens door de Kroon benoemde functionarissen, zooals bijvoorbeeld dijkgraven, hoogheemraden, leden van polder- en waterschapsbesturen en voorzitters en leden van de Raden van Beroep. Zij allen werken in openbaren dienst, maar werden tot op heden niet gerekend onder de ambtenaren. Moet aan „aangesteld” eene ruime betekenis worden gegeven, dan zouden ook wethouders en leden van Ge-deputeerde Staten onder het begrip ambtenaar in den zin dezer wet gaan vallen, hetgeen toch zeker niet de bedoeling zal zijn geweest.

Naar aanleiding van deze opmerkingen werd door een der leden de meening uitgesproken, dat onder ambtenaar zou zijn te verstaan

de aangestelde door de bevoegde autoriteiten, en dat dus gekozenen als leden van Gedeputeerde Staten en wethouders buiten het begrip ambtenaar vallen.

Een ander lid was van oordeel, dat in dit geval alleen als ambtenaar moeten worden beschouwd degenen, die hun levensberoep maken van het vervullen van eene functie in openbaren dienst en die niet hebben een vertegenwoordigend karakter, zooals Kamerleden, leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, gemeenteraadsleden en dergelijken. Dit lid betoogde, dat drie functies behooren te worden onderscheiden:

1°. functies, die door den Staatsburger, als zoodanig worden vervuld (kiezer, lid der jury, waar een dergelijk instituut bestaat, milicien e. d.);

2°. functies met een vertegenwoordigend karakter, zooals leden van de Kamers, Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten, Gemeenteraden, wethouders en diergelijken meer;

3°. de functie van hen, die voor een gespecialiseerd onderdeel van den Staatsdienst arbeiden.

De personen nu, die onder laatstgenoemde categorie vallen, verkeeren volgens dit lid in eene bijzondere positie, welke regeling van hun rechtstoestand wettigt. Zij zullen dan ook waarschijnlijk zijn bedoeld, maar de in het artikel gegeven definitie is niet duidelijk.

Van verschillende zijden werd ten slotte aangedrongen op eene nadere toelichting door de Regeering, waardoor alle twijfel zou worden weggenomen, wie volgens het eerste lid van art. 1 als ambtenaren zijn te beschouwen.

Een aantal leden betreurde het, dat tengevolge van het bepaalde in het derde lid van dit artikel de zoo talrijke categorie van „arbeidscontracters” niet zullen worden beschouwd als ambtenaren in den zin der wet.

In dit verband vestigden zij de aandacht op artikel 4m der Pensioenwet 1922, volgens welk artikel dat wel het geval kan zijn met personen in vasten dienst van eene naamlooze vennootschap of eene rechtspersoonlijkheid bezittende vereeniging tot het dienen van gemeentelijke of provinciale belangen, welke uitsluitend openbare lichamen tot vennoten of leden heeft, of ten aanzien waarvan door de Kroon is bepaald, dat zij, ofschoon niet uitsluitend openbare lichamen tot vennoten of leden hebbend, voor de toepassing der wet met eene vennootschap of vereeniging als hierboven omschreven, zal worden gelijkgesteld.

Deze leden wezen er vervolgens op, dat ten aanzien van het personeel der navolgende maatschappijen en vereenigingen artikel 4m der Pensioenwet 1922 van toepassing is:

- a. N.V. Limburgsche Tramwegmaatschappij;
- b. N.V. Maatschappij tot aanleg en exploitatie van laagspanningsnetten te Groningen;
- c. N.V. Tramwegmaatschappij Oostelijk Groningen;

d. N.V. Prov. en Gem. Utrechtsch Stroomleveringsbedrijf te Utrecht;

e. N.V. Electriciteitsmaatschappij „Voorne en Putten”, te Brielle;

f. N.V. Electriciteitsbedrijf Hillegom-Lisse-Sassenheim te Lisse;

g. N.V. Prov. en Gem. Electriciteitsmaatschappij te Amsterdam;

h. N.V. Electricische Stroomverkoopmaatschappij „Zaanland” te Wormerveer;

i. N.V. Intercommunale Waterleiding, Gebied Leeuwarden te Leeuwarden;

j. N.V. Waterleidingmaatschappij „Zuid-Beveland” te Goes;

k. N.V. Waterleidingmaatschappij „Tholen” te Tholen;

l. N.V. Westlandsche Drinkwaterleidingmaatschappij te Monster;

m. Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten.

Het was den hier aan het woord zijnden leden niet duidelijk, waarom de personen in dienst van door de Overheid opgerichte naamlooze vennootschappen allen buiten de aanhangige wet moeten vallen, terwijl toch naar analogie van de Pensioenwet 1922 op eenvoudige wijze voor hen had kunnen worden bepaald, dat zij voor de toepassing der wet als ambtenaren zouden worden beschouwd.

Enkele andere leden waren van oordeel, dat de bepalingen van dit artikel in verband met die van art. 125 te algemeen geldend zijn, zoodat misschien het bevoegd gezag van vele kleine waterschappen, veenschappen en veenpolders daarin aanleiding zal vinden om geen ambtenaren in den zin dezer wet aan te stellen, maar integendeel het aantal zoogenaamde „arbeidscontracters” uit te breiden, hetgeen toch niet de bedoeling van dit wetsontwerp kan zijn.

Art. 2. Een der leden zou gaarne worden ingelicht aangaande de beteekenis van het begrip „militairen als zoodanig”, genoemd in het tweede lid van dit artikel.

Art. 5. Eenige leden wezen met instemming op de verbetering tijdens de behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer gebracht in het derde lid, nu de leden der Ambtenarengerechten in plaats van door de colleges van Gedeputeerde Staten door den Minister van Justitie zullen worden benoemd.

Het afbrekend oordeel, door den heer Schaper in de Tweede Kamer geveld over de scheidsgerechten bij spoor- of tramwegen, werd door verschillende leden uit eigen ervaring met klem weêrsproken. Niet alleen werken die scheidsgerechten volgens deze leden ook tot volkomen tevredenheid van het personeel der spoorwegen, doch bovendien kon worden verzekerd, dat de uitspraken in raadkamer zeer dikwijls met algemeene stemmen worden gegeven.

Van andere zijde werd evenwel de meening uitgesproken, dat scheidsrechters niet zelden wel degelijk schijnen te vergeten, dat zij recht moeten spreken.

Art. 7. In het eerste lid van dit artikel is, evenals in het derde lid van art. 8, sprake van personen gevestigd in of „zoo dicht mogelijk” bij de gemeente, waar het Ambtenarengerecht zitting houdt.

Gevraagd werd, wat onder de aangehaalde woorden is te verstaan.

Art. 17. Gewezen werd op het bepaalde in het zesde lid van dit artikel. Gaarne zou men met het oog daarop vernemen, hoe de beslissingen in den zin van het gevoelen der meerderheid moeten plaats hebben.

Art. 24. Eenige leden twijfelen, of de in de eerste lid gegeven bevoegdheid aan den ambtenaar om beroep in te stellen, niet te zeer wordt beperkt door den eisch, dat hij door het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen. Zij wezen er op, dat er omstandigheden kunnen zijn, waarin dit moeilijk zal zijn aan te toonen, terwijl in die gevallen toch naar de algemeene strekking der wet beroep mogelijk zou moeten zijn. De leden, hier aan het woord, erkenden evenwel, dat het moeilijk was eene betere redactie te vinden en spraken de verwachting uit, dat de practijk zich wel zou redden.

De bevoegdheid, in het tweede lid aan den Minister van Justitie gegeven om beroep in te stellen in het belang der wet, deed anderen leden vragen, welke rechtsgevolgen een zoodanig beroep zou kunnen hebben.

Art. 29. Met het oog op het bepaalde sub 6°. werd de vraag gesteld, of een gemachtigde voor goed zal kunnen worden uitgesloten of slechts voor eene bepaalde zaak.

Art. 33. Gevraagd werd, waarom de kosten voor advocaat of gemachtigde niet worden vergoed.

Art. 57. Sommige leden gaven uiting aan hun leedwezen, dat het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh, hetwelk ten doel had, personen met een inkomen van *f* 2000 per jaar of minder, van het betalen van griffierecht vrij te stellen, niet was aangenomen.

Art. 58. De verbetering in dit artikel, aangebracht door de overneming van het amendement-Beumer, waardoor de ambtenaar tegenover de Overheid zal worden beschermd tegen „détournement de pouvoir”, werd toegejuicht.

Art. 103. Eenige leden betreurden, dat de eerste zin van het eerste lid van dit artikel niet was gewijzigd in den door de heeren J. ter Laan en van den Bergh voorgestelden geest.

Art. 119. De vrij drastische bepalingen in het eerste lid, betreffende inhouding, beslag en korting, waartegen ook in de Tweede Kamer, doch te vergeefs, stemmen waren opgegaan, vonden bij een aantal leden afkeuring.

Art. 125. Enkele leden spraken de hoop uit, dat in de toekomst ambtenaren-recht, dat nu nog algemeene-maatregelenrecht is, in hoofdlijnen wettelijk recht zal worden. Overigens gaven zij toe, dat er punten zijn, die niet bij de wet of bij een algemeenen maatregel van bestuur kunnen worden geregeld, maar zij achtten het van belang, dat dit wel geschiede bijvoorbeeld ten aanzien van aanstelling, ontslag en dergelijke aangelegenheden, die wel voor zulk eene regeling vatbaar zijn.

Andere leden maakten naar aanleiding hiervan de opmerking,

dat het zeer moeilijk zal zijn de rechten en verplichtingen van ambtenaren onder algemeene regelen te brengen, en vroegen bijvoorbeeld, hoe men diensttijd en vacantie van hoogleraren algemeen zal kunnen regelen.

Andere leden waren van meening, dat de in dit artikel gegeven opsomming van onderwerpen van materieel ambtenarenrecht uitbreiding behoeft, bijvoorbeeld met bevordering, vergoeding voor overwerk, vacantietoeslag en dergelijke. Vooral ten aanzien van den vacantietoeslag betreurden zij in sterke mate, dat deze niet in de wet is opgenomen, aangezien niet alleen bij de lagere overheidslichamen, maar ook in het particuliere bedrijf het toekennen van dezen toeslag meer en meer gebruik wordt. Volgens hen zou desnoods in het wetsontwerp een salarisgrens voor het toekennen van vacantietoeslag kunnen zijn opgenomen, om zoodoende te voorkomen, dat deze toeslag zou worden toegekend aan ambtenaren, die, gezien hun financieelen toestand, daarop redelijkerwijze geen aanspraak kunnen maken.

Een der leden betoogde, dat de onderwijzers bij het bijzonder onderwijs, nu zij niet onder deze wet zullen vallen, ook verstoken zullen blijven van de voordeelen van de regeling der materieel-rechtelijke rechtspositie krachtens art. 125, en dat zij daardoor te dien aanzien tegenover die bij het openbaar onderwijs nog meer in het nadeel zullen komen.

Art. 126. Eenige leden vestigden er de aandacht op, dat op bladzijde 10 van het door de Tweede Kamer te dezer zake uitgebracht Voorloopig Verslag de bepaling van het eerste en tweede lid van art. 126 is afgekeurd. De Minister heeft hierop in zijn Memorie van Antwoord op bladzijde 20 gezegd, dat hij de hem in dit artikel gegeven macht noodig heeft, en dat het hier geldt een tusschentoestand tusschen autonomie en centralisatie, noodig omdat men thans Provinciale en Gemeentebesturen niet tot hun plicht kan brengen. Bij deze wet zal de Minister echter altijd de bevoegdheid krijgen om in te grijpen, zelfs wanneer die besturen hun plicht hebben gedaan en de zaak hebben geregeld zoo goed als hun dit mogelijk was.

De leden, hier aan het woord, waren van oordeel, dat men de provinciale en gemeentezaken ter plaatse beter kent, dan dat dit voor den Minister te 's Gravenhage mogelijk zal zijn, en vreesden, dat door deze bepalingen ambtenarij en bureaucratie te veel macht zullen krijgen. Zij meenden, dat waterschappen, gemeentebesturen en provinciale besturen in den regel niet onwillig zijn en vroegen zich af, waarom de Minister dan te allen tijde bevoegd moet zijn om in te grijpen. Bij de door den Minister op bladzijde 20 zijner Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer genoemde Woningwet, Warenwet en Vleeschkeuringswet was die bevoegdheid voor den Minister noodig, omdat het daar iets nieuws gold en er in zake deze wetten niets bestond. Het systeem van art. 8 der Woningwet, hetwelk als legger heeft gediend, moge bij die wet noodig zijn

geweest, men moet dat echter zoo min mogelijk uitbreiden. Men houde bovendien in het oog, dat het bij bestaande verhoudingen inbrengen van eene te groote macht om van buiten af veranderingen op te leggen, schadelijk moet werken. Het gevolg wordt dan, dat men zelf zich de moeite van het initiatief bespaart en wacht totdat de Regeering zegt, hoe zij het hebben wil, daar men anders de kans loopt van zich veel moeite te geven, die op niets uitloopt.

Tegen de verstrekkende bevoegdheid van de Kroon, respectievelijk Gedeputeerde Staten om den Provinciën, respectievelijk Gemeenteraden, dwingend wijziging, aanvulling en intrekking van voorschriften omtrent de rechtspositie hunner ambtenaren op te leggen, werd door sommige leden te meer bezwaar gemaakt, nu Gedeputeerde Staten te dier zake niet meer interpellabel zijn.

Ook werd in dit verband opgemerkt, dat de ontwikkeling van het georganiseerd overleg in de richting van medezeggenschap der organisaties van overheidspersoneel ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, door het in artikel 126 neêrgelegde systeem, hetwelk het mogelijk maakt, dat het resultaat der onderhandelingen weder teniet wordt gedaan door het hooger gezag, in sterke mate wordt belemmerd.

Van andere zijde werd nog gevraagd, waarom aan het slot van het tweede lid van art. 126 is voorgeschreven, dat het bevoegd gezag der gemeente vóór goedkeuring in de gelegenheid wordt gesteld zijn gevoelen kenbaar te maken, terwijl aan provinciale besturen en waterschappen eene dergelijke, zeer gewenschte gelegenheid niet is gegeven.

Art. 127. Dat eene gehuwde werkneemster in civielen dienst slechts beperkt, en eene gehuwde ambtenares voortaan onbeperkt over haar loon zal mogen beschikken, achtte een aantal leden eene ongerechtvaardigde ongelijkheid.

Art. 134. Eenige leden betuigden hunne instemming, dat, ingevolge het tijdens de openbare behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer ingevoegde artikel 134, bepalingen zullen worden vastgesteld betreffende de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder door of vanwege het Rijk, de provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders indienstneming op arbeidsovereenkomsten naar burgerlijk recht kan plaats hebben. Zij achtten dit eene verbetering, welke bijzondere vermelding waard is, en verheugden zich evenzeer, dat de termijn van één jaar, vermeld in art. 133, welke termijn oorspronkelijk was bepaald op twee jaren, ook toepasselijk is verklaard ten aanzien van artikel 134.

Aldus vastgesteld den 21sten November 1929.

VAN WASSENAER VAN CATWIJCK.
SLINGENBERG.
DE SAVORNIN LOHMAN,
DE JONG.
MENDELS.

WETGEVING.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

ZITTING 1929—1930, No. 14a.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet houdende regelen betreffende den rechts- toestand van ambtenaren.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie ¹⁾ aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. De bedenkingen welke de voorgestelde regeling van den rechtstoestand der ambtenaren in het algemeen deed rijzen, betreffen deels den inhoud van de wetsvoordracht, deels haar samenhang met de generale administratieve rechtspraak. Ongetwijfeld verschilt dit ontwerp van het wetsontwerp-HEEMSKERK, in zoover het niet zelf een uitgewerkte regeling van het materiele ambtenarenrecht brengt. De ondergeteekende heeft echter gemeend dit voorbeeld niet op den voet te moeten volgen. Het recht moet zich aanpassen aan het leven. De dienst van het Rijk stelt andere — en onderling ook weder vaak uiteenlopende — eischen dan die van de verschillende soorten van locale lichamen. Wie rekenen wil met de verscheidenheid der omstandigheden, waaronder de Staat en zijn deelen het openbaar belang behartigen, moet derhalve wel van uniformiteit afzien. Maar mag het ontwerp te dezen de gedachte der decentralisatie huldigen, het treft tegelijkertijd voorziening, dat zoowel het Rijk als de locale lichamen binnenkort voorschriften van materieel ambtenarenrecht zullen vaststellen. Of deze bepalingen in een wet, in een algemeen maatregel van bestuur, of in een locale verordening worden ondergebracht, doet tot haar innerlijke waarde niet af. Er rest dus, meer bepaaldelijk voor zoover de Rijksambtenaren betreft, slechts het meer formeele bezwaar, dat het gewicht der materie regeling bij de wet vordert. Daartegenover staat echter, dat een regeling bij of krachtens algemeen maatregel van bestuur meerdere soepelheid waarborgt en ook in de lijn ligt van de ontwikkeling, die in den lateren tijd het georganiseerd overleg heeft te zien gegeven. Overigens sluit het voorgestelde allerminst uit, dat

¹⁾ Zie hiervóór blz. 189. Red. M.R.T.

te zijner tijd bepaalde grondlijnen, die zich in de vast te stellen regelingen zullen afteekenen, in de wet worden neergelegd.

Het stemt den ondergeteekende tot voldoening, dat de leden die het stelsel van het ontwerp in bescherming namen, zich door overeenkomstige overwegingen lieten leiden. Inderdaad streeft deze wetsvoordracht naar het onder de tegenwoordige omstandigheden bereikbare. Niet zonder goede redenen is aan het ontwerp een bescheidener doel gesteld dan de Staatscommissie-DRESSELHUYS voor oogen stond. Op hoe groote waardeering die eerste poging tot regeling van het materiele ambtenarenrecht ook aanspraak heeft — met den lof, die de leden hier aan het woord aan dien arbeid wijdden, zij gaarne volle instemming betuigd — hernieuwde beschouwing van het vraagstuk leerde, dat eenvormige en volledige regeling bij de wet belangen miskennen zou, die niet verwaarloosd mochten worden.

Voor de vrees, dat de onderhavige incidenteele regeling de oplossing van het vraagstuk der algemeene administratieve rechtspraak zou kunnen bemoeilijken, bestaat geen aanleiding. Reeds is voor meer dan één gebied van het administratieve recht een bijzondere rechtspraak ingevoerd. Naast de rechtspraak in geschillen rakende sociale verzekering, functioneert die betreffende pensioenen en belastingkwesties. Toen deze takken der administratieve rechtspraak werden ingesteld, heeft men zich niet laten weerhouden door de bedenking, dat men aldus op de regeling der algemeene administratieve rechtspraak vooruit zou loopen. Ook thans behoeft deze overweging geen gewicht in de schaal te leggen. Ieder gebied, dat voor een speciale administratieve rechtspraak wordt geopend, vermindert den omvang van het terrein, dat voor de algemeene administratieve rechtspraak overblijft en maakt in zooverre het aanbrengen van het sluitstuk gemakkelijker. Hoe de bijzondere takken van administratieve rechtspraak eventueel met de algemeene administratieve rechtspraak verbonden zouden kunnen worden, is een vraag van legislatieve techniek. Tusschen twee uitersten heeft men hierbij de keus. In de algemeene administratieve rechtspraak zouden de bijzondere soorten kunnen worden opgelost; of de speciale rechters zouden kunnen worden behouden en met den algemeenen rechter in één organisatie worden vereenigd. Maar nimmer kan de eene of de andere oplossing op onoverkomelijke moeilijkheden stuiten, omdat voor de speciale takken van administratieve rechtspraak, en bepaaldelijk voor de rechtspraak in ambtenarenzaken en zaken van sociale verzekering, reeds de beginselen gelden, die aan de algemeene administratieve rechtspraak ten grondslag zouden moeten worden gelegd.

Tegenover de leden die zich afvroegen, of de voorgestelde voorziening eigenlijk wel een daadwerkelijke regeling mag heeten, meent de ondergeteekende te mogen volhouden, dat het ontwerp ondanks de beperktheid van zijn strekking, rechtmatige verlangens ten volle bevredigt. Afgezien van de door de artikelen 125 en 126 bevolen regeling van het materiele ambtenarenrecht, schenkt het den ambtenaren toch de zekerheid, dat zij al hun grieven voortaan aan een

onpartijdigen rechter zullen kunnen voorleggen. Daarmede wordt aan de positie der ambtenaren de vastheid gegeven, die in de kringen der betrokkenen als het hoogste goed wordt op prijs gesteld. Aan den anderen kant kan de ondergeteekende zich ook niet vereenigen met de voorstelling van hen, die het ontwerp min of meer overbodig achten. Gaarne zij toegegeven, dat de overheid in Nederland ten opzichte van haar ambtenaren een humaan standpunt pleegt in te nemen, en dat de ambtenaren en hun organisaties niet schromen aan hun klachten uiting te geven. Maar dat de grieven niet dan bij uitzondering de toepassing der voorschriften omtrent de rechtspositie der ambtenaren raken, mag ontkend worden. Menige bepaling is namelijk niet zoo duidelijk, of zij laat tweërlei uitleg toe; vaak ontbreekt een positief voorschrift en kan slechts op min of meer vage rechtsbeginselen een beroep worden gedaan; niet zelden verschillen de ambtenaar en de administratie ook van meening over de toedracht der feiten. Bovendien bevat het ontwerp thans naast de toepassing der voorschriften ook détournement de pouvoir. Hoe welwillend de overheid in het algemeen haar ambtenaren bejegt, haar beslissingen blijven steeds beslissingen van een der partijen. Of querulanten en „kankeraars” zich van het ontwerp, eenmaal wet geworden, zullen bedienen om den rechter aan den arbeid te houden, moet worden afgewacht. Naar men vertrouwen mag, zal het ontwerp hun onvruchtbare actie eer breidelen dan prikkelen. Thans richten deze slachtoffers van vermeend onrecht, zich telkens opnieuw tot de administratie. Om niet den schijn van onwelwillendheid op zich te laden, moet zij de bij herhaling geformuleerde grieven onderzoeken. Voortaan zal zij er mede kunnen volstaan, de klagers kortweg naar den rechter te verwijzen. Als onpartijdig orgaan behoeft deze tegenover inderdaad denkbeeldig onrecht niet de terughouding in acht te nemen, die de positie als partij aan de administratie zelve oplegt. Daarom zal de rechter met volkomen „bodemlooze” klachten korte metten kunnen maken.

§ 2. Een rechter behoort onafhankelijk en deskundig te zijn. Het antwoord op de vraag, welk van twee of meer beschikbare organen het eerst als rechter in ambtenarenzaken in aanmerking komt, wordt derhalve bepaald door den omvang, waarin zij aan de een rechter te stellen eischen voldoen. Over de deskundigheid van den Raad van State behoeft niet te worden uitgeweid, noch over zijn ervaring in de behandeling van geschillen van bestuur verkregen. Daarover is maar één roep. Bezit de Raad van State echter naar ons staatsrecht een positie, die zijn volkomen zelfstandigheid tegenover de Regeering verzekert? De onafzetbaarheid, die de rechterlijke college's kenmerkt, is hem niet zonder reden onthouden. Daarom zal, wie boven alles aan de onafhankelijkheid eens rechters hecht, voor de ambtenarenrechtspraak aan een der bestaande rechters zijn voorkeur schenken. Trouwens art. 167 van de Grondwet dwingt tot deze oplossing. Het bepaalt in zijn

zesde lid o.m., dat een college, hetwelk met administratieve rechtspraak in het hoogste ressort voor het Rijk wordt belast, uit onafzetbare rechters moet zijn samengesteld.

Bij het voorgaande kwam, dat de ambtenarengerechten, tenzij men niet tegen overlading zou opzien, in twee instanties moeten rechtspreken. De rechters, die met rechtspraak in zaken van sociale verzekering zijn belast, vallen in een hooger en in lagere colleges uiteen. De basis voor een rechtspraak in eersten aanleg en in hooger beroep was in deze organisatie daarmede gegeven. De Raad van State daarentegen is een op zich zelf staand centraal college. Zonder meer kon hij niet tot hoogsten rechter in ambtenarenzaken worden aangewezen. Als appèl-instantie zou hij alleen hebben kunnen optreden, indien hij aan de spits van lagere ambtenarengerechten ware geplaatst. Dit zou een in het leven roepen van nieuwe organen hebben medegebracht, met de noodzakelijke zuinigheid in ons Staatsbeheer kwalijk te vereenigen.

De ambtenarenrechtspraak zal, gelijk hierboven is opgemerkt, slechts volledige bevrediging kunnen schenken, als zij aan deskundige rechters wordt toevertrouwd. Dat de Centrale Raad van Beroep zich tot heden slechts in bescheiden mate met vragen van ambtenarenrecht te bemoeien heeft gehad, zij gaarne erkend. Welk orgaan men echter tot de berechting van ambtenarengeschillen in hoogste instantie zou roepen, steeds zou dit aanvankelijk vreemd komen te staan tegenover een aantal kwesties, die zich in de toekomst zullen voordoen. Beslissend is te dezen niet, dat de rechter zich reeds vroeger met de door hem op te lossen vragen heeft vertrouwd gemaakt, maar dat hij de capaciteiten bezit om zich daarmede vertrouwd te maken. Gaarne sluit de ondergeteekende zich dan ook bij de leden aan, volgens wie de Centrale Raad spoedig zal blijken voor zijn nieuwe taak berekend te zijn.

§ 3. De voorzitters van de raden van beroep (Ongevallenwet) zullen, naar de ondergeteekende vertrouwt, als leiders der ambtenarengerechten van eersten aanleg niet teleurstellen, ook al is het volkomen waar, dat zij — anders dan de bijzitters, die nog aangewezen moeten worden — ambtshalve tot werkzaamheden worden geroepen, met het oog waarop zij niet zijn benoemd. De deugdelijkheid van een rechter wordt echter niet door zijn kennis op een gegeven oogenblik, doch door zijn kunnen bepaald. Slechts dan zou men op goede gronden kunnen staande houden, dat de voorzitters der raden van beroep minder geschikt zijn voor den nieuwen arbeid die hun wacht, indien men kon aannemelijk maken, dat zij de gave missen, zich in het ambtenarenrecht in te werken. Waarom zij dit minder wel zouden kunnen doen, dan b.v. de leden der rechterlijke macht, valt niet wel in te zien. De voorzitters van de raden van beroep zijn in ieder geval reeds gewoon zich op het terrein van het publieke recht te bewegen.

Dat zij aan de bijzitters — voor zoover deze functie aan niet-

rechtsgeleerden zal worden toevertrouwd (op de ledenlijsten der ambtenarengerechten zullen ongetwijfeld ook juristen een plaats vinden) — eer juridische voorlichting zullen geven dan dat zij van dezen zulke voorlichting zullen ontvangen, sluit niet uit, dat de aanwezigheid der niet-rechtsgeleerde bijzitters de waarde der rechtspraak der ambtenarengerechten inderdaad verhoogden zal. De vaststelling en de waardeering der feiten vormen toch een zeer belangrijk deel van de werkzaamheden dier colleges. Ongetwijfeld zou een uit drie bekwame beroepsjuristen samengesteld gerecht meer waarborgen bieden, dat de uitspraken in eerste instantie in juridisch opzicht aan de hoogste eischen voldoen. Maar, daargelaten dat de opnemingsmede van leeken aan de ambtenarengerechten het vertrouwen der betrokkenen verzekert, voor rechtspraak geschikte en beschikbare juristen zijn — de ervaring leert het — verre van talrijk. Het spreekt ten slotte van zelf, dat bij de benoeming van plaatsvervangende voorzitters voortaan gerekend zal worden met de dubbele functie, die zij geroepen kunnen worden te vervullen. Deels zullen zij daarom om hun kennis van het ambtenarenrecht, deels om hun vertrouwdeheid met het recht der sociale verzekering worden aangesteld. Dientengevolge zullen de voorzitters zich in staat gesteld zien, hun vervanging door gespecialiseerde juristen te doen geschieden. Mochten eindelijk de rechtsgebieden der raden van beroep te groot blijken, dan zal het niet moeilijk vallen, de noodige verbetering aan te brengen. In dit verband moge herinnerd worden, dat de raden van beroep-ambtenarengerechten ook buiten hun standplaatsen zullen kunnen optreden, zoodat het althans voorloopig aangewezen schijnt de tegenwoordige organisatie te handhaven.

Voor de teleurstelling, geuit door de leden die art. 86 van het ontwerp der Staatscommissie-DRESSELHUYTS ter sprake brachten, bestaat naar het voorkomt, geen reden. Het tegenwoordig ontwerp neemt ten opzichte van de bijzitters een afwijkend standpunt in. Het denkt zich de aan de rechtspraak medewerkende leeken als personen, die, niet beïnvloed door de belangen van de partijen in het geding, de hun voorgelegde geschillen tot oplossing helpen brengen. Met deze gedachte ware niet in overeenstemming aan organisaties van ambtenaren uitdrukkelijk het recht van aanbeveling toe te kennen. Met het oordeel der organisaties, of bepaalde personen het vertrouwen van de ambtenaren kunnen bezitten, zal echter, gelijk door den ondergeteekende ook bij de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer is toegezegd — *Handelingen* blz. 114 —, bij de benoemingen ongetwijfeld worden rekening gehouden.

§ 4. Over de beteekenis van de wijziging, die in 1848 in art. 154 (destijds art. 148) der Grondwet gebracht is, bestaat onder de schrijvers verschil van gevoelen. Tegenover o.a. BUYS¹⁾ en KRANENBURG²⁾, die art. 154 tot privaatrechtelijke aanspraken beperken.

¹⁾ Vg. Buys, De Grondwet, II, 1887, 296 vlg.

²⁾ Vg. Kranenburg, Het Nederlandsche Staatsrecht, II, 2de dr., 1925, 42 vlg.

staan anderen, die alle geschillen over schuldvorderingen, ook publiekrechtelijke, door de Grondwet aan den gewonen rechter voorbehouden achten. Afgezien van de andere dubia, naar aanleiding van art. 154 gerezen, is de *tekst* der Grondwet, ten aanzien van het punt in geschil, volkomen duidelijk; het uit 1815 dateerende „schuldvorderingen of burgerlijke rechten” is in 1848 omgezet in „schuldvorderingen *en andere* burgerlijke rechten”. Daarom zouden slechts gronden, aan de totstandkoming van de wijziging ontleend, tot de meening kunnen voeren, dat de grondwetgever van 1848 in art. 154 het omgekeerde heeft neergeschreven van hetgeen hij bedoelde. De geschiedenis van de redactieverandering wijst echter niet in de richting eener vergissing. De rechtspraak heeft bovendien geenszins aan de ruime uitlegging van schuldvorderingen in art. 154 Grondwet (art. 148, Grondwet 1848) haar sanctie geschonken. In dit opzicht wordt, naar het den ondergeteekende voorkomt, de beteekenis van de uitspraken van den Hoogen Raad in het Voorloopig Verslag niet juist weergegeven. In een reeks van arresten heeft onze hoogste rechter inderdaad beslist, dat de rechterlijke macht bevoegd is, van geschillen over schuldvorderingen, onverschillig of zij *privaat-* dan dan wel *publiekrechtelijk* zijn, kennis te nemen. Maar al deze uitspraken berusten op de overweging, dat de competentie van den gewonen rechter, ingevolge art. II Add. Artt. der Grondwet door art. 2 der wet op de regterlijke organisatie van 1827 wordt bepaald. Dit art. 2 herhaalt den tekst van art. 165 (thans art. 154) der Grondwet van 1815, waaronder het tot stand kwam. Dus bleef den H. R. niets anders over dan, op grond van de ruime redactie van dit art. 2, de publiekrechtelijke schuldvorderingen tot de competentie van den gewonen rechter te brengen. Daarmede heeft hij evenwel enkel uitgemaakt, dat de wet, die de bevoegdheid van de rechterlijke macht voor het oogenblik nog bepaalt, geen onderscheid tusschen *privaat-* en *publiekrechtelijke* rechtsvorderingen kent. In de in het Voorloopig Verslag aangehaalde arresten van 20 December 1907, W. no. 8641, en 19 Juni 1908, W. no. 8722, staat dan ook slechts te lezen, dat — wat art. 148 der Grondwet van 1848 (thans art. 154) moge inhouden — in ieder geval, krachtens art. II Add. Artt., de rechtsmacht van den gewonen rechter door het ruim geredigeerde art. 2 regterlijke organisatie wordt omschreven. Een beslissing, dat art. 154, ondanks de daarin in 1848 gebrachte verandering, ten opzichte van het punt, hier in geschil, aan het oude art. 165 der Grondwet van 1815 gelijkwaardig zou zijn, ontbreekt daarentegen. Dat de H. R. niet geneigd is deze assimilatie uit te spreken, schijnt zelfs te mogen worden afgeleid uit zijn arrest van 6 Mei 1925, W. 11441. Daarin erkent hij toch, dat publiekrechtelijke schuldvorderingen — het gold een actie tot terugbetaling van onverschuldigde belasting — bij de wet aan de rechtsmacht van den gewonen rechter mogen worden onttrokken. Hieruit mag worden afgeleid, dat ons hoogste rechtscollege in een dergelijke beperking van de competentie van de rechterlijke macht een miskennis van

art. 154 van de Grondwet niet ziet. Dus moet het wel de opvatting zijn toegedaan, dat de tegenwoordige Grondwet de rechtsmacht van den burgerlijken rechter enger omschrijft dan die van 1815.

In de practijk der wetgeving is de opvatting die de ondergeteekende uit het arrest van den H. R. van 6 Mei 1925 afleidt, bovendien sinds jaar en dag standvastig gevolgd. Of is aan de raden van beroep en aan den Centralen Raad niet, bij opvolgende wetten, de berechting opgedragen van onderscheiden publiekrechtelijke schuldvorderingen, die aan de voorschriften omtrent de sociale verzekering worden ontleend? Beslissen de raden van beroep voor de directe belastingen ook niet over belastingrechtelijke schuldvorderingen? En oordeelt de Centrale Raad niet eveneens, althans in bepaalde opzichten, over de niet minder publiekrechtelijke aanspraken op pensioen? Indien art. 154 der tegenwoordige Grondwet identiek was met art. 165 der Grondwet van 1815, zou de wetgever dus herhaaldelijk den eerbied voor de Constitutie uit het oog hebben verloren. Dit verwijt is naar de ondergeteekende meent, in verband met de rechtspraak, aan deze raden van beroep en aan den Centralen Raad opgedragen, nimmer geuit; het heeft althans geen weerklank gevonden. Daarom zou men kunnen staande houden, dat in de practijk der wetgeving het debat over de beperkte draagkracht van art. 154 Grondwet ten opzichte van schuldvorderingen is gesloten.

Indien moest worden aangenomen, dat art. 154 der Grondwet ook publiekrechtelijke schuldvorderingen aan den gewonen rechter ter uitsluitende berechting voorbehoudt, zou het ontwerp met de Grondwet strijden, ook al laat art. 156 thans de medewerking van leeken bij de burgerlijke rechtspraak toe. In zooverre vereenigt de ondergeteekende zich met het gevoelen van de leden, volgens wie art. 156, gesteld dat art. 154 ruim moest worden uitgelegd, het ontwerp niet voor ongrondwettigheid vermag te behoeden. Naar de ondergeteekende zich vleit, heeft hij echter aangetoond, dat de wetsvoordracht met art. 154 Grondwet niet op gespannen voet staat. Er moge daarom enkel nog worden opgemerkt, dat de Grondwet volkomen vrijheid laat, naast rechters, die niet tot de rechterlijke macht behooren, bijzitters te doen optreden. Dat art. 156 uitdrukkelijk van de medewerking van leeken aan de burgerlijke rechtspraak gewaagt, vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat eenerzijds aan de rechterlijke macht de rechtspraak in burgerlijke zaken is voorbehouden (art. 154) en dat anderzijds aan de leden der rechterlijke macht onafzetbaarheid gewaarborgd is (art. 167). Zoolang de uit de vereenigde werking dezer bepalingen voortspruitende belemmering niet was opgeheven, was het niet mogelijk in de gewone gerechten leeken te roepen. Daarom is art. 156 in 1922 gewijzigd. Voor zoover de rechtspraak buiten het door art. 154 bestreken gebied betreft, bestond, althans voor de lagere gerechten, aan een bepaling als art. 156, tweede volzin, bevat, geenerlei be-

hoeft. Onafzetbaar zijn ingevolge art. 167, zesde lid, alleen de leden van het hoogste administratieve gerecht.

§ 5. De instelling van den nieuwen rechter beteekent, gelijk terecht werd opgemerkt, dat de ambtenaren de bevoegdheid verliezen, eischen tot betaling van salaris aan den gewonen rechter voor te leggen, beteekent tevens dat zij in de toekomst, met betrekking tot deze vorderingen, het beroep in cassatie zullen derven. Tegenover dit beweerd verlies staat echter het groote voordeel, dat de ambtenaren ook voortaan die geschillen, waarvan de burgerlijke rechter niet kennis kan nemen, omdat zij niet in den vorm van een proces over een schuldvordering kunnen worden gekleed, aan het oordeel van den nieuwen rechter zullen kunnen onderwerpen. Of tenslotte, ook voor zoover de gedingen over schuldvorderingen betreft, de ambtenaren niet zullen winnen, is bovendien nog de vraag. Het proces voor het ambtenarengerecht brengt minder kosten mede dan het burgerlijk geding en zal, daar het door den rechter zelf wordt geleid en slechts twee instanties telt, vlugger verlopen.

Indien een ambtenaar overleden is, zijn zijn erven bevoegd zich tot den ambtenarenrechter te wenden. Zij treden in de rechten van den erflater. Op gelijke wijze zal hij, wien een salaris, in zoover dit geoorloofd is (art. 123), werd gecedeerd, als rechtverkrijgende van den ambtenaar de aanspraak op betaling voor de ambtenaren-gerechten kunnen doen gelden. Vg. art. 3 (rechtverkrijgenden).

Dat de opvatting, volgens welke de beslissing over publiek-rechtelijke schuldvorderingen door de Grondwet niet aan den burgerlijken rechter voorbehouden is, tot minder gelukkige consequenties voert, mag betwijfeld worden. Omdat de burgerlijke rechter het volkomen vertrouwen van de rechtzoekenden geniet, is het toch niet uitgesloten, dat een ander rechter zich dat vertrouwen eveneens waardig maakt. De executie van de uitspraken van de ambtenaren-gerechten, bepaaldelijk in zoover zij geldvorderingen betreffen, is behoorlijk verzekerd. Zij geschiedt krachtens een bevelschrift van tenuitvoerlegging, hetwelk door den voorzitter wordt afgegeven (artt. 47 en 49) en als executoriale titel ingevolge de artikelen 430 en volgende van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering op de daar bepaalde wijze executabel is. Voor het behoud van de rechten der ambtenaren is voorts behoorlijk gewaakt. De processuele voorschriften van het ontwerp waarborgen den ambtenaar toch, dat hij zijn grieven in vollen omvang kan voordragen en, zoowel ten aanzien van de feiten als van het rechtspunt, zijn standpunt kan staven. Tusschen den ambtenaar en den niet-ambtenaar ontstaat inderdaad een verschil, dat vroeger niet aanwezig was. Daarin openbaart zich evenwel enkel de tegenstelling die, in onze wetgeving, het publieke recht van het privaatrecht scheidt. De bijzondere onderwijzers staan in private, de openbare in overheidsdienst. Dat zij met betrekking tot de rechtspraak voortaan niet meer gelijk behandeld zullen worden, brengt de eigen aard van elks positie mede.

Indien een administratief orgaan niet beslist dan na advies van een overeenkomstig art. 3, tweede lid onder *b*, ingestelde commissie, valt inderdaad de lagere rechterlijke instantie weg.

Deze beperking van de reeks der rechterlijke instanties tot de enkele behandeling door den Centalen Raad van Beroep, wordt evenwel gerechtvaardigd door de omstandigheid dat, dank zij het optreden van de commissie van advies, de zaak niet voor den eenigen rechter komt, dan nadat zij reeds grondig onderzocht is.

Het ontwerp kent reconventioneele vorderingen niet. Er bestaat slechts één middel om den rechter in beweging te zetten: een klaagschrift. Dat hangt met den aard van het administratiefrechtelijk proces samen. Anders dan het burgerlijk geding, dat over de rechtsvorderingen der partijen loopt, betreft het administratiefrechtelijke de rechtmatigheid van het optreden van de administratie. Van decisoire of suppletoire eeden, waarvan de erkenning door het burgerlijk recht met het karakter van het burgerlijk geding — vrije beschikking door partijen over haar private rechten — samenhangt, weet het ontwerp evenmin. In de Beroepswet wordt daarover niet gehandeld. De executie van de door den ambtenarenrechter uitgesproken veroordeelingen is, gelijk gezegd, in de artikelen 47 en volgende afdoende geregeld.

Artikelen.

Art. 1. Het begrip „aangesteld” in het eerste lid van dit artikel moet in ruimen zin worden verstaan. Uit de onderlinge verhouding van de artikelen 1 en 2 blijkt met name, dat voor een onderscheiding tusschen „benoeming” en „aanstelling”, in den zin als door het Verslag bedoeld, in het stelsel van het ontwerp geen plaats is; het eerste lid van artikel 2 rangschikt toch de Ministers en de leden van den Raad van State, die ongetwijfeld als „benoemd” zouden zijn te beschouwen, onder de ambtenaren. Ook de overige in het verslag genoemde functionarissen, de dijkgraven, hoogheemraden, leden van polder- en waterschapsbesturen — deze categorieën voor zoover zij, als in het Verslag wordt verondersteld, door de Kroon worden benoemd — de voorzitters en leden van de Raden van Beroep zijn dus ambtenaar in den zin van het ontwerp. Dat het begrip „ambtenaar” ruimer is genomen, dan wellicht in het dagelijksch leven gebruikelijk is, is niet toevallig. De bedoeling heeft voorgezeten de waarborgen van de Ambtenarenwet — mogelijkheid van beroep op den ambtenarenrechter, materiele vastlegging van rechten en verplichtingen — te geven aan allen, die, werkzaam in openbaren dienst, daar in meer of mindere mate aanspraak op kunnen doen gelden.

In één opzicht hoede men zich echter het begrip „aanstelling” buiten zijn natuurlijke grenzen uit te breiden. In „aanstelling” ligt, gelijk ook de Staatscommissie-DRESSELHUYS opmerkte — blz. 20 van haar Memorie van Toelichting —, een verhouding

van afhankelijkheid besloten ten aanzien van hem, die heeft aangesteld. Allen, die, hoewel in openbare functie, vertegenwoordigend karakter hebben en als zoodanig door ons staatsrecht uitdrukkelijk onafhankelijk zijn gedacht van hun committenten — Grondwet artikelen 87, 92, 131, Provinciale Wet art. 72, Gemeentewet art. 45, enz. —, zijn dus niet als „aangesteld” te beschouwen. Kamerleden, leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, leden van een gemeenteraad, voorts wethouders en gekozen leden van polder- en waterschapsbesturen zijn niet ambtenaren in den zin van het ontwerp.

Evenmin is voorts ambtenaar de staatsburger, die krachtens eenige wet een publiekrechtelijke functie vervult — als kiezer, als milicien, enz. —. In dergelijke gevallen is toch geen sprake van een „aanstelling”, maar treedt de Staatsburger als zoodanig op.

Vermelding verdient tenslotte een bijzondere beperking in de definitie van art. 1 aangebracht; n.l. de eisch, dat de aanstelling werkzaamheid moet beoogen in openbaren dienst *hier te lande*. Door deze restrictie worden bijv. de personen, behoorende tot het diplomatieke en consulaire corps in het algemeen buiten het ontwerp gebracht — men vergelijkte echter art. 124, tweede lid onder a —.

Afgezien echter van deze drie beperkingen en voorts van de „arbeidscontracters” — nog uitdrukkelijk uitgezonderd in het derde lid —, is ieder, die in openbaren dienst werkzaam is, ambtenaar in den zin van het ontwerp.

De ondergeteekende hoopt, dat door het bovenstaande de definitie van het eerste lid voldoende zal zijn toegelicht.

Dat door het derde lid de „arbeidscontracters” buiten de wet zijn gehouden, hangt met de volgende overwegingen te zamen. Wat het formeele recht — Titel II — betreft, sloot art. 154 van de Grondwet deze personen van beroep op den ambtenarenrechter uit. De „arbeidscontracters” bevinden zich buiten twijfel in privaatrechtelijken dienst. Hun aanspraken tegen de overheid verwijst derhalve art. 154 als private rechten bij uitsluiting naar den burgerlijken rechter. De bepalingen van Titel III van het ontwerp, welke rechtstreeks verband houden met het publiekrechtelijk karakter der ambtenaarsverhouding, op hen van toepassing te verklaren, scheen evenmin te motiveeren. De materie van dezen Titel is voor de „arbeidscontracters” trouwens in het Burgerlijk Wetboek geregeld — artikelen 1461 vlg., 1638g —. Bleef dus slechts ter overweging Titel IV en wel met name de artikelen 125 en 126 (men vergelijkte voor art. 127 art. 1637f Burgerlijk Wetboek). Deze artikelen houden in, dat het geheele materiele ambtenarenrecht — speciaal ook wat betreft een aantal met name genoemde punten — in algemeene voorschriften zal worden vastgelegd. De vraag was nu, of deze bepalingen ook voor de „arbeidscontracters” moesten gelden. De ondergeteekende heeft gemeend deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Immers de *onderwerpen*, in art. 125 genoemd, hangen eveneens ten deele samen met het openbaar karakter van de ambtenaarsverhouding — men zie bijv. e, wachtgeld —, zoodat zij voor de „arbeidscontracters” niet

zonder speciale beperkingen zouden kunnen gelden. Bovendien scheen het niet wenschelijk voor de ambtenaren en de „arbeidscontracters” gezamenlijke regelingen voor te schrijven. De arbeidsvoorwaarden der „arbeidscontracters” moeten zich toch dichter dan die der ambtenaren aansluiten aan het vrije bedrijf. Intusschen is in artikel 134 een bepaling opgenomen, die waarborgt, dat zoowel wat betreft de mate waarin als de wijze waarop „arbeidscontracters” worden tewerkgesteld, met juistheid zal worden opgetreden.

De bovenstaande overwegingen met betrekking tot de „arbeidscontracters” gelden in nog versterkte mate voor de personen bedoeld in artikel 4m van de Pensioenwet 1922. Deze letter betreft lieden, niet slechts werkzaam in *privaatrechtelijk* georganiseerde bedrijven doch bovendien niet, als de „arbeidscontracters” nog waren, in rechtstreekschen overheidsdienst. Ten aanzien van Titel II en Titel III was hiermede de zaak naar het oordeel van den ondergeteekende beslist. De eenige vraag, die misschien had kunnen rijzen, zou deze zijn, of ook voor deze categorie in de wet niet een slotbepaling ware op te nemen, analoog aan art. 134 voor de „arbeidscontracters”. Maar aan wie zou dan de contrôle op de uitvoering door de naamlooze vennootschappen en de rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen — in artikel 134 door toepasselijke verklaring van artikel 126 geregeld — moeten worden gegeven? De organen, die daarvoor in aanmerking zouden komen, kunnen beter langs anderen weg — door hun deelneming in het bestuur, door concessiebepalingen of subsidievoorwaarden — in de richting van goede arbeidsverhoudingen invloed doen gelden.

Voor onnatuurlijke uitbreiding van het aantal „arbeidscontracters” door kleine waterschappen, veenschappen of veenpolders heeft niet te worden gevreesd. Door toepassing van den laatsten zin van het tweede lid van art. 134 kan misbruik te dezen worden gekeerd.

Art. 2. De woorden „als zoodanig” achter „militairen” hebben de bedoeling te doen uitkomen, dat een burger-ambtenaar, tevens militair — bijv. reserve-officier —, als burgerambtenaar onder Titel II blijft vallen. Ten aanzien van militairen, niet tevens burger-ambtenaar, bevatten deze woorden dus geen beperking.

Art. 5. Ook de ondergeteekende kan met de nieuwe wijze van benoeming instemmen.

Of de leden der scheidsgerechten bij spoor- en tramwegen, reeds wat de grondgedachte dier gerechten betreft, onpartijdig staan tegenover de aan hun oordeel onderworpen belangen, zou hij — men vergelijk ook het door hem naar voren gebrachte bij de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer (*Handelingen*, blz. 113, tweede kolom) — niet aanstonds durven bevestigen. In ieder geval zijn de in het wetsontwerp voorgestelde Ambtenarengerechten wel als instanties, uit onpartijdige leden bestaande, opgezet.

Art. 7. De woorden „zoo dicht mogelijk” zijn ontleend aan de artikelen 10 en 12 van de Beroepswet. De bedoeling van de bepaling

is te bereiken, dat de reis- en verblijfkosten, verschuldigd aan de leden der ambtenarengerechten, die buiten de gemeenten wonen, waar het gerecht zitting houdt — art. 21 ontwerp, art. 39 Beroepswet —, zoo laag mogelijk blijven. Hiertoe legt het artikel vast, dat de leden dezer gerechten zooveel mogelijk uit de ingezetenen van die gemeenten, of uit personen uit de nadere omgeving dier gemeenten zullen worden benoemd. De bepaling heeft ten aanzien van de raden van beroep, voor zoover den ondergeteekende bekend is, nooit tot moeilijkheden aanleiding gegeven.

Art. 17. Het onderwerp, in het zesde lid van dit artikel behandeld, is van neteligen aard. De bepaling veronderstelt het geval, dat de drie leden van het gerecht betreffende een te nemen beslissing drie verschillende gevoelens hebben geuit. Hoe in een dergelijk geval de beslissing zal worden opgemaakt, moet tot zekere hoogte — reeds met het oog op de mogelijke, onderscheiden casusposities — aan het zittende college worden overgelaten. De wetgever kan op dit gebied niet meer dan een richtsnoer geven. Als zoodanig bepaalt het zesde lid, dat tenslotte moet worden beslist „in den zin, die het meest overeenkomt met het gevoelen der meerderheid”. Deze woorden houden in ieder geval in, dat de te nemen beslissing althans twee van de drie leden min of meer moet bevredigen.

Men denke zich b.v. het geval, dat twee leden een aangevallen besluit van de administratie willen vernietigen, echter op verschillende gronden, één lid niet tot vernietiging zou willen overgaan. Dan zal tot vernietiging moeten worden besloten met nadere beraadslaging omtrent de gronden. Een soortgelijke oplossing is mogelijk, indien de leden voor vernietiging niet in de gronden verschillen, doch tusschen hen verschil van meening bestaat omtrent den na vernietiging te nemen maatregel.

Art. 24. Het begrip „belang” in het eerste lid moet ruim worden opgevat. Het dekt naast materieele, min of meer omvangrijke, schade alle ideëel belang. Zeer denkbaar is de casuspositie, dat een ambtenaar, zonder financieel nadeel te lijden, zich door eenig besluit, eenige handeling of weigering van een administratief orgaan gekrenkt of achteruitgezet gevoelt. De ondergeteekende meent met de leden, in het Verslag aan het woord, dat de nadere interpretatie van het begrip allereerst aan de practijk moet worden overgelaten.

Het beroep, bedoeld in het tweede lid, „in het belang der wet” heeft dezelfde rechtsgevolgen als de cassatie „in het belang der wet” geregeld in art. 98 R. O. Het rechtsmiddel heeft de strekking een principieele uitspraak uit te lokken omtrent eenig quaestieus punt van de wet, zonder dat door deze uitspraak de concrete rechtsverhoudingen van de partijen, welke in het proces optreden, worden beïnvloed. Zoodra derhalve de termijn voor het instellen van gewoon beroep ongebruikt verstreken is, zijn de besluiten, handelingen of weigeringen, waartegen beroep door partijen had kunnen worden ingesteld, wat de concrete belangen der betrokkenen betreft onaanastbaar geworden.

Art. 29. Uit den opzet van het artikel kan naar het oordeel van den ondergeteekende worden afgeleid, dat de weigering, bedoeld in het zesde lid, telkens slechts op een bepaalde zaak betrekking heeft. Deze weigering kan echter uiteraard berusten op gronden en ervaringen van buiten het betrokken geding.

Art. 33. De regeling van dit artikel is overgenomen uit art. 60 van de Beroepswet, welke op dit punt, voor zoover den ondergeteekende bekend is, in de practijk niet tot moeilijkheden aanleiding gaf. Tot afwijking bestond te minder reden, waar de ambtenaar in de hier betrokken gedingen meer nog dan de werkman in ongevallenzaken in staat moet worden geacht zijn eigen belangen te behartigen. Men vergete ook niet, dat het hier om publiekrechtelijke gedingen gaat, waarin de rechter onafhankelijk van de voorstellingen van partijen de juiste toedracht der feiten vaststelt.

Art. 57. Onvermogenen zijn van het betalen van den griffierecht vrijgesteld. De grens van het onvermogen te dezen te fixeeren op een inkomen van *f* 2000.— per jaar schijnt den ondergeteekende minder wenschelijk. Dit bedrag vertegenwoordigt — evenals trouwens ieder ander gefixeerd bedrag — naar omstandigheden een geheel anderen welstand: men stelle slechts den huisvader van een groot gezin tegenover een vrijgezel.

Art. 58. Ook naar het oordeel van den ondergeteekende is door het amendement-Beumer, waardoor de draagkracht van het artikel scherper is bepaald, een verbetering verkregen.

Art. 103. Het voorstel van de heeren J. TER LAAN en VAN DEN BERGH, hetwelk de strekking had het bevoegd gezag, dat tot strafoplegging wenschte over te gaan, voor alle gevallen te binden aan den weg van art. 103 — deze verschuift de strafoplegging ten minste 14 dagen —, deed naar het oordeel van den ondergeteekende geen recht wedervaren aan het psychologisch moment in vele gevallen bij een strafoplegging zoo spoedig mogelijk na de overtreding betrokken (men denke o.m. aan kleine straffen).

Art. 119. Men beschouwe de bepalingen van dit artikel niet slechts van uit het oogenblikkelijk belang van den bedreigden ambtenaar. Recht geven is afweging van betrokken aanspraken en belangen tegen elkander. Tegenover de belangen van den bedreigden ambtenaar en zijn gezin staan de belangen der economisch wellicht eveneens zwakke crediteuren, die honoreering trachten te bewerkstelligen van door den ambtenaar zelf aangegane schulden. Een te ver gaande uitsluiting van inhouding, beslag en korting zou trouwens niet het minst den ambtenarenstand zelf benadeelen, daar het op den duur de credietwaardigheid van dezen stand ernstig zou aantasten.

Art. 125. De regeling bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur van het Rijksambtenarenrecht zal inderdaad in de toekomst wellicht kunnen blijken een voorbereiding te zijn geweest van een regeling van althans de hoofdlijnen van dit recht bij de wet.

De beperking „bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur”

is met opzet aangebracht, omdat het niet mogelijk werd geacht al de opgesomde onderwerpen uitputtend voor alle ambtenaren in een of meer algemeene maatregelen van bestuur algemeen te regelen. Ten aanzien van verschillende onderwerpen zullen die algemeene maatregelen met de vaststelling van beginselen moeten volstaan, terwijl de nadere uitwerking voor de onderscheiden groepen van functionarissen aan uitvoeringsregelingen blijft voorbehouden.

De bevordering is niet onder de onderwerpen, waaromtrent regelen *moeten* worden gesteld, opgenomen, allereerst omdat het op dit punt zeer moeilijk is bindende regelen te geven, die niet in bepaalde gevallen tot ongewenschte gevolgen leiden. Bovendien zijn lang niet voor alle groepen van ambtenaren regelen omtrent bevordering mogelijk: men denke aan hoogleraren, hoofden van takken van dienst, enz. — Uiteraard is echter het tot stand brengen van min of meer partieele voorschriften omtrent bevordering in de ambtenaren-reglementen door art. 125 niet uitgesloten.

Een overeenkomstige redeneering kan ook gelden voor de vergoeding voor overwerk, die bezwaarlijk ten opzichte van alle ambtenaren verplichtend kan worden gesteld. En wat betreft den vacantie-toeslag, zoo moge de ondergeteekende opmerken, dat een verplichting daartoe, mede aan alle lagere lichamen opgelegd — en zoo bedoelen het blijkbaar de hier aan het woord zijnde leden —, toch inderdaad, gelet ook op den zeer beperkten omvang, waarin dit instituut nog slechts geldt, niet te aanvaarden was.

De onderwijzers bij het bijzonder onderwijs konden om principieele en legislatief-technische redenen — volstaan worde met verwijzing naar art. 154 van de Grondwet — niet onder het ontwerp worden gebracht — men vergelijke echter art. 124, tweede lid, onder *b* —. Het vraagstuk van hun rechtspositie in verband met die van de onderwijzers bij het openbaar onderwijs heeft de aandacht van de Regeering.

Art. 126. De regeling van het materieele recht van de ambtenaren van de lagere openbare lichamen — provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders — behoort ook naar het oordeel van den ondergeteekende allereerst aan die lichamen zelf te worden toevertrouwd. Hierin is juist een der groote verschilpunten gelegen tusschen de ontwerpen van Minister HEEMSKERK en het door hem voorgestelde ontwerp, dat Minister HEEMSKERK ook het geheele materieel ambtenarenrecht der provinciën, gemeenten, enz. wilde brengen bij den Rijkswetgever, terwijl de ondergeteekende dit recht in beginsel — niet het minst om aldus hun kennis van plaatselijke verhoudingen en toestanden vruchtbaar te doen zijn — wil doen vaststellen door de provinciale en gemeentelijke organen zelf. Op die vaststelling is echter anderzijds naar zijn oordeel een zeker toezicht onontbeerlijk. In de eerste plaats ten einde te waarborgen, dat aan art. 125 werkelijk en niet slechts door eenige formeele, weinigzeggende voorschriften uitvoering wordt gegeven. Dan om toe te zien, dat de rechtstoestand van de ambtenaren in geen provincie,

gemeente of waterschap beneden in redelijkheid te stellen minimumvoorwaarden zal dalen. Tenslotte om een zekere eenheid van het materieele ambtenarenrecht — reeds met het oog op de billijkheid tegenover de onderscheiden functionarissen en in het belang van een doelmatige verdeling van dezen over den publieken dienst wenschelijk — te bevorderen.

Bij den opzet van dit toezicht is er naar gestreefd zoo min mogelijk centraliseerend te werk te gaan. Daarom zijn de Centrale landsorganen slechts ingeschakeld, waar dit absoluut noodzakelijk was, n.l., wat het toezicht in eerste instantie betreft, ten aanzien van de provinciën en de provinciale reglementen der waterschappen, veenschappen en veenpolders. Voor het overblijvend terrein — de gemeenten en de besturen der waterschappen, veenschappen en veenpolders, voor zoover deze besturen zelf aan art. 125 uitvoering moeten geven — is het toezicht opgedragen aan de naast hoogere plaatselijke autoriteit n.l. aan Gedeputeerde Staten. Dezen zullen met de bijzondere toestanden binnen de provincie ongetwijfeld rekening houden. Als waarborg voor de lagere organen tegen minder overwogen optreden van Gedeputeerde Staten is bovendien bepaald, dat de door deze Staten bij de uitoefening van het toezicht uitgelokte of totstandgebrachte besluiten de goedkeuring van de Kroon behoeven. Dat het optreden van de Kroon te dezen zelf geen toezicht vormt op de handelingen der gemeenten, waterschappen, enz., kan blijken uit de omstandigheid, dat het Centraal gezag alleen kan optreden, indien een besluit door Gedeputeerde Staten is uitgelokt of totstandgebracht.

Op deze wijze hoopt de ondergeteekende de belangen der lagere organen, de belangen hunner ambtenaren en de algemeene belangen zooveel mogelijk te hebben verzoend en aan het plaatselijk initiatief te hebben voorbehouden, hetgeen dit initiatief maar eenigszins voorbehouden kon blijven.

Dat Gedeputeerde Staten bij de uitoefening van het toezicht niet interpellabel zijn, wordt opgewogen door het feit, dat, indien zij ten aanzien van gemeenten, waterschappen, enz. optreden, de uitgelokte of tot stand gebrachte besluiten de goedkeuring van de Kroon behoeven. Waar de leden, hier aan het woord, tegen de verstrekkende bevoegdheid van Gedeputeerde Staten bezwaar maken, zal tegen niet-optreden van Gedeputeerde Staten in een bepaald geval — hier tegen kan de Kroon inderdaad geen maatregelen nemen — bij hen wel geen bedenking bestaan.

De ondergeteekende gelooft niet, dat het medezeggenschap van de organisaties van het overheids personeel ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden door de regeling van het toezicht, in artikel 126 neergelegd, gelijk in het Verslag wordt gesteld, in sterke mate zal worden belemmerd. Men overwege een oogenblik de reeds boven genoemde doeleinden, waartoe dit toezicht wordt gegeven en met het oog waarop het ook ongetwijfeld zal worden uitgeoefend. In de eerste plaats een materieele uitvoering van art. 125. De organisaties zullen

aandrang in deze richting wel niet anders dan toejuichen. Daarnaast zorg voor het in acht nemen van een minimum-rechtspositie van het overheidspersoneel. Ook dit oogmerk kan den aandrang der organisaties naar billijk recht alleen versterken. Ten slotte het bevorderen van een zekere eenheid van het ambtenarenrecht. Ook deze ligt in de lijn van het instituut van georganiseerd overleg. De ontwikkeling van de organisaties van het overheidspersoneel is in de practijk reeds deze, dat de algemeen landelijke organisaties tegenover de plaatselijke en provinciale een overwicht verkrijgen.

De slotzin van het tweede lid van art. 126 betreft de *goedkeuring* van door Gedeputeerde Staten ten aanzien van gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders — men vergelijkte voor de laatste categorieën den aanhef van het derde lid — uitgelokte of tot stand gebrachte besluiten. Dat een gelijke bepaling ontbreekt ten aanzien van de besluiten, door de Kroon uitgelokt, is een rechtstreeksch gevolg van de omstandigheid, dat deze besluiten krachtens art. 126 niet behoeven te worden goedgekeurd. — Wat voorts het toezicht in eerste instantie betreft, voordat eenig besluit tot aanvulling, wijziging of intrekking van gegeven uitvoeringsvoorschriften door het hooger gezag wordt uitgelokt, heeft het betrokken lagere orgaan steeds de gelegenheid zijn gevoelen kenbaar te maken. Het ontvangt nl. van het hooger gezag een aanmaning binnen een te stellen termijn van ten minste drie maanden zelf de aanvulling, wijziging of intrekking tot stand te brengen — art. 126, eerste lid, eerste volzin, ten gevolge van den aanhef van de beide andere leden in de overige gevallen van overeenkomstige toepassing —. Eerst na afloop van den gestelden termijn, dien het lager orgaan uiteraard ook kan benutten om zijn bezwaren uiteen te zetten, treedt het hooger gezag op.

Art. 127. In het ontwerp is alleen geregeld de publiekrechtelijke betrekking van de gehuwde ambtenares tot den Staat of het openbaar lichaam, in welks dienst zij zich bevindt of bevonden heeft. De beschikking over het ontvangen loon valt buiten het artikel. In dit opzicht kan men — in verband met art. 1637*f* van het Burgerlijk Wetboek — de positie van de ambtenares misschien eerder iets ongunstiger achten dan die van de werknemster in particulieren dienst. De ondergeteekende moge te dezen verwijzen naar zijn uiteenzetting bij de behandeling van het amendement-BOON (*Handelingen Tweede Kamer* bladz. 181).

Art. 134. De instemming, met dit artikel betuigd, stelt de ondergeteekende op prijs. Gelijk bij art. 1 is uiteengezet, geeft dit artikel den „arbeidscontracters”, hetgeen van den inhoud van het ontwerp, in verband met den privaatrechtelijken aard van hun betrekking tot de overheid, hun gegeven kon worden.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 2den December 1929.

VAN WASSENAER VAN CATWIJCK.
SLINGENBERG.
DE SAVORNIN LOHMAN.
DE JONG.
MENDELS.

De openbare beraadslagingen over dit wetsontwerp in de Eerste Kamer der Staten-Generaal hadden plaats op 11 December 1929 (Handelingen, blz. 59—77), op welken datum het ontwerp zonder hoofdelijke stemming werd aangenomen.

Aan die beraadslagingen werd deelgenomen door de heeren Mendels, Pollema, Hendrix, van der Hoeven, Kranenburg en van Citters, beantwoord door den Minister van Justitie. Tot ons leedwezen kunnen wij, wegens gebrek aan plaatsruimte, deze, vooral staatsrechtelijk, hoogst belangwekkende redevoeringen hier niet opnemen. Bijzonder belang, speciaal met het oog op de *militairen* hebben zij trouwens niet.

Het wetsontwerp is als wet van den 12en December 1929 opgenomen in *Staatsblad* No. 530 (uitgegeven 27 December 1929).

Zie voor de gedeeltelijke inwerkingtreding Kon. besluit van 7 Januari 1930 (Stbl. no. 6). M.R.T. XXV, blz. 434.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Een oud probleem van interregionaal recht.

Dat de verhouding tusschen het recht in Nederland en dat geldende in de Koloniën — in Oost en West — zeer gebrekkig geregeld is, zal wel door niemand worden weersproken. Wie daaraan mocht twifelen, leze nog eens de zaakkundige rede, in 1929 uitgesproken door Mr. du Mosch ter opening van de in dat jaar gehouden vergadering van de Nederlandsche Juristenvereëning.¹⁾ Met voorbeelden toont de spreker de juistheid van zijne critiek aan en daarbij tevens de groote belangen die bij eene behoorlijke regeling betrokken zijn. Het wekt verwondering dat deze reeds zoo lang bestaande onregelde toestand maar steeds voortduurt, zonder dat de Wetgever — tot dusver volkomen zorgeloos op dit gebied — aanleiding vindt dit gewichtig vraagstuk ter hand te nemen, ook al moet erkend worden dat aan rechtsgeleerde zijde de belangstelling eveneens niet bijzonder groot²⁾ is en daarbij regeling dezer rechtsstof alles behalve eenvoudig is.

Een onderdeel van de zaak die wij hierboven aanstipten — Mr. du Mosch zou ook daarop hebben kunnen wijzen — betreft den rechtstoestand zoowel aan boord als aan den wal, van het in Indië dienend personeel der Koninklijke Marine (Europeesch en Inlandsch, beroeps-, reserve- en dienstplichtig personeel). Een récente rechterlijke uitspraak³⁾ opnieuw demonstreerende de hoogst onbevredigende gevolgen van 's Wetgevers verzuim ten deze, geeft ons aanleiding nog weder eens de aandacht voor de hier bedoelde rechtsbelangen te vragen. Nieuw is de zaak allerminst. Reeds in 1836⁴⁾ deed zich een verschil van gevoelen voor tusschen den Minister van Koloniën eenerzijds, het Departement van Marine⁵⁾ en den Minister van Justitie anderzijds, aangaande de bevoegdheden van den gouverneur-generaal van Ned.-Indië met betrekking tot vonnissen gewezen door zee-krijgsraden aan boord van schepen van het Nederlandsch eskader aldaar. Ook in Indië bestond destijds reeds groote onzekerheid, zoo zelfs dat de commandant van de zeemacht in 1840 aan den gouverneur-generaal o.a. voorstelde aan het opperbestuur in Nederland te vragen „welke de positie van het in Neder-

¹⁾ Te vinden in W. v. h. R. no. 11987; Ned. Juristenblad 1929 blz. 416.

²⁾ Zoo is een bij herhaling op dit gebied door het Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen uitgeschreven prijsvraag beide keeren onbeantwoord gebleven. (Zie M.R.T. XIV, blz. 212, noot 2).

³⁾ Zie M.R.T. XXVI, blz. 35 en hierna blz. 256.

⁴⁾ Zie M.R.T. II, blz. 236.

⁵⁾ Aan het hoofd van dit Departement stond van 1830-10 Augustus 1840 een directeur-generaal onder het opperbestuur van Z.K.H. Prins Frederik.

landsch-Indië verblijvend scheepsvolk der Marine was ten aanzien van de rechtsbedeeling".¹⁾

Blijkens de gedachtenwisseling evenbedoeld kwam toen alreeds ter sprake het recht van gratie met name betreffende doodvonnissen, al of niet toe te passen door den gouverneur-generaal, zoowel in West- als in Oost-Indië, een vraagstuk dat gedurende tientallen van jaren daarna, telkens weer opduikende en tot verschil van meening aanleiding gevende, nu eens in dezen dan weer in anderen zin beslist werd. Aanvankelijk schijnen de gouverneur-generaal en de gouverneurs in de West, dat recht van gratie te hebben uitgeoefend, totdat in 1871 de juistheid van deze praktijk zoowel door den Minister van Justitie als door dien van Marine werd ontkend. Wij mogen op dit punt verwijzen naar onze uitvoerige mededeelingen te vinden in Deel XV, blz. 126—168 van dit Tijdschrift. Daaruit blijkt dat ten slotte de laatste 25 jaren de opvatting in de praktijk deze is, dat alleen de Koningin bevoegd is om te beschikken op een verzoek om gratie van een militair der zeemacht veroordeeld door een Zeekrijgsraad in de Koloniën of in appèl door het H. M. G. te Batavia. Betreft het een Europeesch militair dan wordt het besluit genomen onder verantwoordelijkheid van de Ministers van Justitie, Defensie en Koloniën, geldt het een veroordeelden Inlandschen schepeling dan wordt het verzoek behandeld en wordt beslist zonder medewerking van den Minister van Defensie.

Heeft alzoo de gouverneur-generaal in deze gevallen niet het recht van gratie, daarnevens blijft de vraag of dan wel een in kracht van gewijsde gegaan doodvonnis geweest door een Zeekrijgsraad (of het H. M. G.) in Ned.-Indië, ook als een verzoek om gratie door den veroordeelde niet is ingediend, zonder meer mag worden ten uitvoer gelegd. We hebben hier het oog op art. 42 der Indische Staatsregeling. Het verband tusschen het eerste en het tweede lid van dit artikel wijst er op, dat het goedvinden van den gouverneur-generaal niet vereischt wordt. De woorden „een zoodanig” in het tweede lid slaan terug op de in het eerste lid bedoelde vonnissen²⁾ en daaronder vallen de vonnissen der Zeekrijgsraden niet, terwijl ook in dit geval evenmin van (ongevraagde) gratie door den gouverneur-generaal sprake kan zijn. Toch is men blijkbaar huiverig om zoodanig vonnis dadelijk ten uitvoer te doen leggen, althans — de wetshanteling schijnt ons eenigszins arbitrair — in art. 97 der Verordeningen voor de Kon. Marine, Deel 3, Hoofdstuk XI, kan men voorgeschreven

¹⁾ M.R.T. II, blz. 238. De onzekerheid zal in de hand zijn gewerkt door de kort te voren (K.B. 13 Maart 1838, no. 50) plaats gehad hebbende opheffing van de Koloniale Marine, een afzonderlijk korps geheel vallende onder Indisch — zoowel materieel als formeel — recht, op gelijken voet als zulks ten aanzien van het Indische leger het geval was en is. (Zie slotbepaling C. W. K. t. L. gehandhaafd bij art. 32, 2° Inv. wet mil. strafen en tuchtrecht en M.R.T. XIV, 217).

²⁾ Zie Kleintjes. Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië, vijfde uitgave II, blz. 306. Verg. ook de nog anders — overeenkomstig het oude art. 92 Indisch Reg. regl. — geredigeerde, tot twijfel aanleiding gevende artikelen 133 Reg. Regl. Suriname en 154 Reg. Regl. Curaçao.

vinden, dat het tweede lid van art. 52 Reg. Regl. (dat is nu art. 42 der Indische Staatsregeling) „in N.I. in dien zin behoort te worden opgevolgd, dat een door den Zeekrijgsraad onherroepelijk gewezen vonnis, houdende veroordeeling tot de doodstraf, niet zal worden ten uitvoer gelegd dan nadat de gouverneur-generaal in de gelegenheid is geweest te beslissen of er termen aanwezig zijn om aan de Koningin een voorstel te doen om gratie te verleenen”.

Bij lezing van de hierboven bedoelde mededeelingen in Deel XV van dit tijdschrift wordt ter motiveering van de meening, dat niet de gouverneur-generaal, doch alleen de Koningin recht van gratie heeft, bij herhaling een beroep gedaan op de omstandigheid dat de strafrechter die rechtspreekt over de militairen der zeemacht, *waar ter wereld* dit ook geschiedt, is en blijft een *Nederlandsche* rechter, optredende, overeenkomstig de bepalingen der Regtspleging bij de zeemagt, bij een eskader of op een schip buitengaats. Deze opvatting heeft zeer vèr strekkende consequenties, voor de praktijk nog van veel meer belang dan zij in verband met het gratierecht reeds heeft. En hiermede zitten we meteen midden in het vraagstuk dat tot het schrijven van dit opstel de eigenlijke aanleiding was, n.l. de rechtstoestand van het personeel der zeemacht, dat zich in de koloniën aan een daar strafbaar gesteld feit schuldig maakt.

Is genoemde opvatting nu echter juist? Veel verschil van gevoelen valt ook te dezen aanzien weder te constateeren. Eene verwijzing naar het *volkenrecht*, tegenover de koloniën achten wij volkomen misplaatst¹⁾; de verhouding van het moederland tot Ned. Indië, Suriname en Curaçao heeft met het internationale recht niets te maken, zij is — de koloniën vormen immers (art. 1 Grondwet) deel van het Koninkrijk der Nederlanden — van zuiver staatsrechtelijken — zoo men wil interregionalen — aard. Bovendien zoude ook het volkenrecht — al ware een beroep daarop toelaatbaar — geen afdoende oplossing geven waar het ook gaat om delicten aan den *wal* in de koloniën gepleegd. Wel zijn de meeningen waar het geldt feiten door de opvarenden van een oorlogsvaartuig in een vreemd land *aan den wal* gepleegd, uiteenlopend, doch meestal wordt aangenomen²⁾ en in dien zin gaat ook de praktijk, dat in die gevallen óók de rechter van het vreemde land bevoegd is, daargelaten of hij, zooals soms wel, soms niet gebeurt, van die bevoegdheid ook gebruik wil maken.

Evenwel, het adagium „schip is territoire” is niet alleen een regel van volkenrecht, het is, zelfs in oorsprong, een regel van staats- en van strafrecht³⁾ en daarom heeft die regel, óók voor interregionale verhoudingen wel degelijk beteekenis.

¹⁾ Even misplaatst als de in Indië wel verkondigde meening — zulks ten betooge dat het marinepersoneel daar te lande aan den wal delinqueerende, onderworpen is aan de rechtsmacht van den kolonialen burgerstrafrechter — dat de Nederlandsche marine voor Indië eene vreemde marine is die op gelijke lijn staat met bijv. de Engelsche marine.

²⁾ Ten onzent door Noyon, niet echter door Van Hamel en door Simons. Zie verder Bonfils, Manuel de droit international public no. 614 vlgg.

³⁾ Zie hierover uitvoerig Pols, M.R.T. XV, blz. 164.

Weder als gevolg van gerezen moeilijkheden aangaande de kracht van de Nederlandsche militaire strafwetgeving in Nederlandsch-Indië bracht de Advocaat-Fiscaal Pols op verzoek van de Regeering, in 1875 ook daaromtrent een uitvoerig en doorwrocht advies uit, later gepubliceerd in „Militaire Jurisprudentie” II blz. 103—119. Aan den „onhoudbaren staat van zaken in Oost-Indië” diende naar het oordeel van den Minister van Marine een einde te worden gemaakt. Wij moeten ons in hoofdzaak weder bepalen den lezer te verwijzen naar de belangrijke beschouwingen van Pols, waarin overduidelijk wordt aangetoond dat de marine in Ned.-Indië is en blijft Nederlandsche Marine, onderworpen aan de Nederlandsche strafwetgeving toe te passen door de Zeekrijgsraden buitengaats als Nederlandsche rechter ¹⁾; dat deze wetgeving ook Indië bindt en daarom de koloniale rechter niet bevoegd is van delicten door tot die marine behoorend personeel gepleegd, kennis te nemen.

Behoud van dezen toestand acht Mr. Pols echter geenszins gewenscht; hij geeft dan ook in overweging om door wetswijziging daarin verandering te brengen en wel in dier voege dat de in de koloniën geldende burgerlijke strafwet toe te passen door de Zeekrijgsraden, ook zou gelden voor het aldaar aanwezige personeel der marine dat zich aan commune delicten schuldig maakt. Daarmede eenigszins verband houdende werd tevens de wenschelijkheid bevestigd om de rechtspraak te verbeteren door de Zeekrijgsraden in verband te brengen met de koloniale militaire gerechtshoven.

Deze laatste wensch is, meer dan 40 jaren later, door de wet van 15 Mei 1914 (Stbl. no. 206) ²⁾, althans wat Oost-Indië betreft (en daar heeft het in hoofdzaak betekenissen), op 1 December 1918 in vervulling gegaan. Toen werd n.l. appel mogelijk van de vonnissen der Zeekrijgsraden op het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië. Maar overigens is de meer dan een halve eeuw geleden door de Regeering zelf als „onhoudbaar” gequalificeerde toestand nog steeds dezelfde gebleven als zij in 1814 geschapen of, wellicht juist, bestendig werd.

Het advies van Pols werd uitgebracht onder de werking van het oude Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water (zie de artikelen 1, 9 en 12 van dat Wetboek alsmede art. 129 (oud) Regtspl. Zeem. en art. 48 (oud) Prov. Instr. H. M. G.). De vraag zou gesteld kunnen worden of het als gevolg der sedert gewijzigde wetgeving thans niet anders zou moeten uitvallen. Het antwoord hierop zal zonder twijfel ontkennend moeten luiden.

Wat de rechterlijke bevoegdheid betreft is in de oude wetgeving geen verandering gebracht. Men zie thans 142 R.Z., artt. 76, 81—85 Inv. wet Mil. straf- en tuchtrecht. Door art. 85 Inv. wet en de in

¹⁾ Zie ook Mr. W. Boekhoudt, M.R.T. XVI, blz. 121, waar de Zeekrijgsraad in Indië gezegd wordt te zijn een Nederlandsche rechter en daarom onbevoegd de Indische strafwet toe te passen.

²⁾ Zie de „Slotbepalingen” toegevoegd aan de Regtspleging bij de Zeemagt.

1914 aan de R. Z. toegevoegde Slotbepalingen is op ondubbelzinnige wijze bevestigd, dat de militaire rechter over de zeemacht in Ned. Indië is Nederlandsche rechter, rechtsprekende volgens de moederlandsche strafwet.

De militaire rechter neemt kennis van strafbare feiten door militairen begaan, behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt (art. 76 Inv. wet). Daardoor is tevens, zoowel in Nederland als in de koloniën, de bevoegdheid van den gewonen strafrechter uitgesloten.¹⁾

Hoever strekt zich nu die bevoegdheid van den militairen rechter uit? Het antwoord op die vraag vinden we in de wettelijke bepalingen betreffende den omvang van de werking der strafwet, allereerst dus in de artt. 2—7 W. v. S. en verder in de artt. 1—5 van het W. v. M. S. Wat zorgvuldiger en zelfs nog iets ruimer geregeld vinden we in deze laatstgenoemde bepalingen den onder de werking van het vervallen Crim. Wetboek bestaan hebbenden toestand gehandhaafd. Van belang is art. 4, waarbij de Nederlandsche strafwet toepasselijk is verklaard op den militair die, terwijl hij zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevindt,²⁾ zich aldaar aan eenig strafbaar feit schuldig maakt. Met de „Nederlandsche strafwet” is hier, naast het W. v. M. S., bedoeld „het gemeene strafrecht” (zie art. 2) zulks in den meest ruimen omvang, zoowel dus van den Rijkswetgever als van de lagere wetgevende machten.

De stelling is geopperd dat onder „het gemeene strafrecht” ook zou kunnen worden verstaan het in de *koloniën* geldende gewone strafrecht, zoodat, in dien gedachtengang, de zeekrijgsraden in Indië de gemeene koloniale strafrechtelijke bepalingen zouden kunnen toepassen op het daarmede in strijd handelende personeel der marine. Ware zij te verdedigen, dan zouden wij die opvatting als hoogst wenschelijk, gaarne tot de onze maken. Wij achten haar echter onhoudbaar. Immers voor de *strafwet* gelden de koloniën als buitenland.³⁾ Verder is de bepaling van art. 2, wat die toepasselijkheid betreft, ook naar het oordeel der Regeering⁴⁾ eigenlijk overbodig, de beteekenis van het artikel zit in de restrictie aan het slot, strekkende om buiten twijfel te stellen dat „de afwijkingen van het gemeene strafrecht, vastgesteld bij het Wetboek van Militair

¹⁾ Oók in de koloniën, behoudens dan de uitzondering in geval van connexiteit, genoemd in art. 81 Inv. wet. Uit deze bepaling, evenals trouwens uit art. 1 van het Reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie in Nederlandsch-Indië („onverminderd de rechtsmacht aan den militairen rechter toegekend”) blijkt weder 's wetgevers standpunt dat de koloniale rechterlijke bevoegdheid zich niet uitstrekt over militairen der zeemacht.

²⁾ In die omstandigheden verkeert de in Indië dienende militair der zeemacht. Zie omtrent de beteekenis der woorden „in dienstbetrekking” Van der Hoeven, Militair straf- en tuchtrecht I, blz. 95.

³⁾ Van Hamel-v. Dijk, blz. 141. Noyon, Art. 2, Aanteekening 6.

⁴⁾ Van der Hoeven I, blz. 86-87.

Strafrecht ¹⁾ of bij een andere wet, ook moeten worden in acht genomen, wanneer de militaire rechter eene gemeenrechtelijke strafbepaling heeft toe te passen”.

Uit deze opvatting blijkt toch wel, dat de wetgever met „het gemeene strafrecht” alleen het Nederlandsche recht op het oog had. ²⁾ Het W. v. M. S. is trouwens geheel geënt op het Nederlandsche W. v. S. In verschillende, daaronder ook later pas ingelaste, voorschriften wordt dan ook met name naar bepaalde artikelen van dit W. v. S. verwezen. (Zie bijv. artt. 12 en vlgg., 36, 44, 51, 53, 54, 104, 123, 146, 155). ³⁾

Volgt daaruit nu ook dat de Indische strafwet niet geldt voor den marineschepeling die bijv. aan den wal een misdrijf pleegt? Naar onze meening geenszins; eene andere opvatting lijkt ons in strijd met het bepaalde in art. 2 (zie ook art. 103) van het Wetboek van Strafrecht voor Ned.-Indië. ⁴⁾ Practische beteekenis heeft die onderworpenheid intusschen niet, omdat er geen rechter is die de Indische strafwet in dit geval kan toepassen: aan de koloniale *strafrechtspraak* is die militair gelijk wij zagen, niet onderworpen en de Zeekrijgsraad aan wiens rechtsmacht hij wèl onderworpen is, kan het Indische strafrecht niet toepassen. Vandaar de tranen!

Deze hoogst onbevredigende toestand, reeds voor 50 jaren onhoudbaar geoordeeld, zal steeds meer om eene, zoowel aan het rechtsgevoel als aan het belang der openbare orde beantwoordende oplossing vragen. Niet alleen dat overtredingen van door de lagere koloniale wetgevers gegeven verordeningen door den militair der zeemacht straffeloos kunnen worden begaan, menig feit dat in het Indische W. v. S., zelfs als misdrijf, wèl, doch in het Nederlandsche niet voorkomt of daarin in andere met de Indische behoeften niet strookende bewoordingen is geformuleerd, kan niet worden be-recht. ⁵⁾

¹⁾ Zie bijv. artt. 4, 5, 21, 22 (thans vervallen), 38, 52 e.a. Deze voorbeelden worden genoemd in de Mem. v. Toelichting.

²⁾ In gelijken zin Mr. R. J. Brunner „Een merkwaardige uitbreiding van de werking der Nederlandsche strafwet” in Tijdschrift voor Strafrecht Deel XL, blz. 63.

³⁾ Zie ook art. 162, waardoor alle twijfel uitgesloten wordt.

⁴⁾ Als in den tekst ook Mr. Boekhoudt, M.R.T. XVI, 121. Anders echter Mr. Brunner t.a.p., blz. 62, omdat z.i. de lagere wetgever die het Indische Wetboek vaststelde, niet kan derogeeren aan het W. v. M. S. Ware deze meening juist dan zou ook de Indische Strafwet niet toepasselijk zijn bijv. op den Nederlander die in Indië een dubbel huwelijk aangaat (art. 279 Ind. W. v. S.) omdat dit feit ook onder het Nederlandsche W. v. S. valt (art. 237 j° art. 5). Bepaald onjuist is verder schrijvers daarmede eenigszins verband houdende opmerking, dat de koloniale strafrechter het Nederlandsche recht zou moeten toepassen op den militair der zeemacht die in Indië een commun delict heeft begaan in gemeenschap met een burger en daardoor ingevolge art. 81 Inv.wet aan zijne rechtsmacht is onderworpen. Zie ook Mr. Boekhoudt, M.R.T. XVI blz. 121. Aan zijne opmerking betreffende connexiteit met burgers, is in de wet gevolg gegeven.

⁵⁾ Men zie enkele voorbeelden, gevolg van den huidigen toestand, in Tijdschr. v. Strafr. t.a.p. blz. 64.

Hoe is het mogelijk, vraagt men zich onwillekeurig af, dat die staat van zaken dan toch maar steeds blijft voortduren en de praktijk zich desniettegenstaande nog weet te redden? Het antwoord zal hierin gezocht moeten worden, dat vele overtredingen met toepassing van art. 2, 1° der Wet op de Krijgstucht langs disciplinairen weg worden afgedaan ¹⁾ óók wanneer dit in overeenkomstige gevallen in Nederland niet wel mogelijk zou zijn. De schuldige krijgt dan toch de verdiende straf, terwijl deze wijze van afdoening ook wettelijk wel te verdedigen is. Deze overtredingen der Indische voorschriften zijn toch in strijd met de militaire tucht, immers de militair heeft zich steeds fatsoenlijk te gedragen, hij moet alles nalaten, wat den goeden naam van de Nederlandsche militairen afbreuk kan doen; hij heeft zich te onthouden van „elk min voegzaam en met de waardigheid van den militairen stand strijdig gedrag ook buiten dienst”. ²⁾

Een tweede reden, waarom in de reeds zoo lang bestaande lacune nog steeds niet is voorzien moet o.i. mede worden gezocht in de omstandigheid, dat de militaire rechter gewoon is de Nederlandsche strafwet met ruim hart toe te passen. Zoo bijv. wordt — gelijk ook weder is geschied in de in den aanvang van dit opstel bedoelde uitspraken — bij het nog al eens voorkomende misdrijf van werspansingheid geregeld aangenomen, dat onder het begrip „ambtenaar” van art. 180 ook moet begrepen worden de koloniale ambtenaar, een uitbreiding zeer gewenscht overigens, doch waarvan de juistheid, euphemistisch gezegd, toch hoogst twijfelachtig mag worden genoemd. Om niet te uitvoerig te worden, mogen wij te dezen aanzien verwijzen naar de lezenswaardige uiteenzetting van H. D. Ruben-koning te vinden in M. R. T., Deel V, blz. 168, naar aanleiding van een in dienzelfden jaargang, blz. 256, voorkomend vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Pantzerschip „Gelderland” beslissende dat onder „ambtenaar” van ons art. 180 ook valt de Curaçaosche ambtenaar, eene uitspraak ook door den schrijver als juist aanvaard.

Naar onze meening echter is, waar in het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht gesproken wordt van ambtenaar alleen bedoeld de moederlandsche functionaris, zoodat zoowel de buitenlandsche als de koloniale er buiten vallen ³⁾. Zeer sterk komt die opvatting, in

¹⁾ Zie bijv. laatstelijk vonnis Zeekrijgsraad te Soerabaja 1 Augustus 1929. M.R.T. XXVI, 67.

²⁾ Mem. v. Toel. bij art. 2 Wet Krijgstucht. Van der Hoeven III, blz. 31. Verg. ook I blz. 92. Het in den tekst vermelde wordt door den vader van onze militaire strafwet aangevoerd ter motiveering, dat overtreding eener buitenlandsche belastingwet „onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde” (Deel II, blz. 32). Maar dan is, dunkt ons, à fortiori daarmede in strijd de overtreding van een in onze koloniën geldend rechtsvoorschrift.

³⁾ Zie ook van Hamel-van Dijk. Inleiding blz. 147 en 143. Van Hamel Tijdschr. v. Strafr. I, blz. 24. Noyon Art. 5, aanteekening 6. Het verdient de aandacht, dat deze schrijvers nooit eens *met name* het koloniale recht in hunne beschouwingen betrekken. Zij rangschikken dit blijkbaar voor de strafwet vanzelfsprekend onder het vreemde recht.

een overeenkomstig geval, tot uiting in de motiveering door de Haagsche rechtbank gegeven in de beruchte zaak van de wegens opruiing terechtstaande Indische studenten ¹⁾. In haar vonnis stelt de Rechtbank uitdrukkelijk de koloniën gelijk met het buitenland.

Ook uit de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht valt af te leiden dat de wetgever den kolonialen ambtenaar niet vereenzelvigd met den Nederlandschen. Immers, had hij dat wèl gedaan dan zou (art. 74, 3°) overbodig zijn geweest de bepaling, dat een proces-verbaal enz. van een kolonialen ambtenaar wordt begrepen onder „schriftelijke bescheiden”, n.l. volgens Nederlandsch recht. ²⁾ Gelijk gezegd neemt ook de Zeekrijgsraad te Soerabaja in haar vonnis van 24 September 1929 en het H. M. G. van N. I. in zijne sententie van 8 November d.a.v. inzake den Inlandschen matroos M., de toepasselijkheid van art. 180 W. v. S. aan bij verzet tegen een kolonialen ambtenaar i.e. een Inlandsch agent van politie.

Dit vooropstellende is het ons niet duidelijk geworden hoe de Krijgsraad in deze, zij het dan naar onze meening minder juiste, opvatting, ten aanzien van het doorrijden door het stopteeken van een verkeersagent kon overwegen „dat de gelijksoortige overtreding van de Nederlandsche strafwet, hoewel formeel ten opzichte van den beklagde van kracht, bij hare toepassing zooveel moeilijkheden ontmoet, dat deze toepassing vrijwel illusoir te achten is” en evenmin hoe het H. M. G. kan verklaren dat genoemde overtredingen van het Indische Rijwielreglement „in de Nederlandsche Strafwet nergens strafbaar zijn verklaard zoodat beklagde daarvan behoort te worden vrijgesproken”.

Waarom kon i.e. niet gezegd worden dat dit feit ook valt onder art. 184 W. v. S., eene constructie welke trouwens in soortgelijke gevallen door dienzelfden krijgsraad, naar ons bekend is, bij herhaling is aanvaard. Had ook art. 22a of art. 23 Motor- en Rijwielwet niet van toepassing geacht kunnen worden?

Al mogen dan om evengenoemde redenen tot dusver de eischen der practijk nog niet een zóódanigen drang op den wetgever hebben geoeffend om eene afdoende regeling tot stand te brengen, de Regeering zal toch op den duur er niet aan kunnen ontkomen te dezen aanzien de noodzakelijke voorstellen aan de Staten-Generaal te doen, nu de toestanden in Indië daartoe hoe langer hoe meer dwingen omdat steeds meer blijkt dat de geconstateerde leemte ook door de aangegeven hulpmiddelen niet meer voldoende kan worden aangevuld. Overigens is het toch ook minst genomen vreemd, dat eenzelfde feit, waarin in Nederland door de rechtspraak geen discipli-

¹⁾ Vrijsprekend vonnis van 22 Maart 1928. Ned. Jur. 1928, blz. 824.

²⁾ Het is zeer te betreuren dat de wetgever toen niet een stap verder is gegaan en van die gelegenheid óók niet gebruik heeft gemaakt om tevens te voorzien in de reeds zoo lang tevoren gebleken leemte die ons hier bezig houdt. Wel schijnt de Regeering daaraan gedacht te hebben — zie o.a. M.R.T. XV, blz. 138-139. — Wellicht is haar voornemen afgestuit op het bekende „kader”.

nair element wordt aanwezig geacht, in Indië als tegen de krijgsmacht indruisende, wordt gecorrigeerd.

Het kan geen verwondering wekken dat de zaak die ons bezighoudt, ook na 1875, de aandacht der Regeering heeft gehad. En dit is dan ook werkelijk zelfs bij herhaling, zoowel hier te lande als in Indië¹⁾, het geval geweest, tot heden, hoezeer de Regeering ook van goeden wille was, door allerlei omstandigheden echter zonder resultaat. Oppervlakkig gezien, lijkt de gewenschte regeling nog al eenvoudig te treffen, zoo men zich aan eene uitwerking zet, valt dat intusschen niet mee en blijkt zij technisch lastig.

Van welk beginsel moet men hierbij uitgaan? O.i. zou de eenig juiste, meest practische en legislatief nog de minst omslachtige, weg deze zijn dat bij de wet het in de koloniën geldende gemeene strafrecht²⁾ mede van toepassing wordt verklaard op het aan de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter onderworpen personeel der Zeemacht. Wel wordt daardoor de taak van dien rechter eenigszins verzwaaard doordat nu ook voor den Zeekrijgsraad kennis van het materiele koloniale strafrecht noodzakelijk wordt, doch ernstig is dat bezwaar niet, naardien dat recht geheel aansluit en in hoofdzaak overeenkomt met het Nederlandsche, terwijl overigens, in Indië, een afdoende waarborg voor eene juiste toepassing hierin gevonden wordt, dat zijne vonnissen vatbaar zijn voor hooger beroep bij het Hoog Militair Gerechtshof aldaar, een rechter met de hantee-ring van het Indische recht volkomen vertrouwd.

Aan ons denkbeeld kan uitvoering worden gegeven door art. 2 W. v. M. S. aan te vullen met eene bepaling dat, ten aanzien van strafbare feiten in de koloniën begaan, onder het gemeene strafrecht moet worden verstaan het in de kolonie geldende gemeene strafrecht³⁾.

Deze aanvulling op zich zelve zeer eenvoudig en waarmede men wel gedacht heeft te kunnen volstaan, geeft de bedoeling goed weder, doch zij blijkt geenszins voldoende te zijn. Doordenkende doen zich allerlei vragen en moeilijkheden voor, zoodra men die nieuwe bepaling in een concreet geval zou willen gaan toepassen.

Al terstond wordt het dubieus of het geoorloofd zal zijn om aan eene volgens Indisch recht opgelegde hoofdstraf ook een militaire bijkomende straf te verbinden, zooals dit ten opzichte een naar Nederlandsch recht uitgesproken straf het geval is. Zie de artt. 23, 25, 26 W. v. M. S. Of, de vraag meer algemeen gesteld, gelden de

1) Bijv. in 1891-1894, in 1905, in 1910-1913, laatstelijk in 1920-1925.

2) Dit lijkt ons meer practisch dan het geopperde denkbeeld om het Indische gemeene strafrecht alléén toepasselijk te verklaren *ingeval en voorzoover het Nederlandsche gemeene strafrecht niet toegepast kan worden*. Daarbij kan dan nog verschil worden gemaakt naarmate men zich wil beperken tot de speciale delicten of ook het algemeene deel mede wil omvatten. Men voelt al op welk een doornig pad men zich gaat begeven! Zie ook Brunner hiervóór, blz. 124.

3) Hieruit volgt dan, waar het eigenlijk om te doen is, de bevoegdheid van den militairen rechter om dat koloniale strafrecht toe te passen. Ten aanzien van vlag- en hoofdofficieren door het H.M.G. te 's Gravenhage.

verschillende bepalingen ten opzichte van doodstraf, gevangenisstraf, hechtenis, geldboete in het Eerste boek van het W. v. M. S. gegeven, ook indien die gelijknamige straffen van het Indische recht worden opgelegd? Men houde daarbij in het oog dat dit Wetboek uitsluitend het oog heeft gericht gehad op Nederlandsch recht en, behoudens een enkele uitzondering (zie bijv. art. 21), aan koloniaal recht niet heeft gedacht. Naar onze meening kan eene duidelijke regeling niet worden gemist. De bepalingen betreffende de voorwaardelijke veroordeeling voorkomende in het W. v. M. S. (artt. 14—19) met betrekking tot het Nederlandsche W. v. S., zullen eveneens aangepast moeten worden aan de overeenkomstige voorschriften van het koloniale strafrecht.¹⁾ Dezelfde opmerking geldt art. 54.

Al verder zal ook art. 2 van de Wet op de Krijgstucht niet ongewijzigd kunnen blijken, wil het mogelijk zijn — en de noodzakelijkheid daarvan springt in het oog — om de met de sub 3°.—6°. van dat artikel genoemde feiten overeenkomstige strafbare feiten uit het koloniaal strafrecht eveneens langs krijgstuhtelijken weg af te doen, al kan daarbij wellicht met een algemeene formule worden volstaan.

Deze punten, wellicht zijn er nog meer, toonen reeds voldoende aan dat eene regeling vrij omvangrijk zal worden. En dit is ongetwijfeld óók wel één der redenen die eene spoedige totstandkoming hebben tegengewerkt.

Wij willen ten slotte nog enkele beschouwingen wijden aan de met ons onderwerp eenigermate verband houdende bepalingen der Indische Staatsregeling, zulks te meer nu ons onlangs bleek dat aan zeer geachte zijde de meening werd gehuldigd dat de Nederlandsche Wetgever ten deze zijne regelingsbevoegdheden verloren zou hebben.

Art. 54 van het Regeeringsreglement van 1854 bepaalde:

„De militaire strafregtspleging berust op algemeene verordeningen, zooveel mogelijk overeenkomende met de in Nederland bestaande wetten.”

Algemeene verordeningen waren in de terminologie van dat Reglement (art. 31) zoowel wetten als koninklijke besluiten als verordeningen van den gouverneur-generaal, welke laatste blijkens dit artikel toen den naam droegen van „ordonnantien”.

Na de herziening van 1925 is het oude art. 54 geworden art. 132 der Indische Staatsregeling, echter met deze wijziging, dat de woorden „algemeene verordeningen” zijn vervangen door het woord „ordannanties”. Tevens heeft het begrip „ordonnanties” bij die herziening eene andere beteekenis gekregen (art. 82 I.S.) n.l. verordeningen van den gouverneur-generaal vastgesteld in overeenstemming met den Volksraad.²⁾

¹⁾ Men zie het hierna op blz. 270 opgenomen vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja van 3 Juni 1930.

²⁾ Verg. Kleintjes Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië, 5e uitgave I blz. 288, 306 en 314. Ter onderscheiding wordt dan gesproken van ordonnantiën „oude stijl” en „nieuwe stijl”.

Hieruit zou dan volgen, dat thans aan de Indische Regeering de bevoegdheid is gekomen om de militaire rechtspleging ¹⁾ ook ten aanzien der in Indië aanwezige zeemacht bij ordonnantie te regelen en de desbetreffende *wettelijke* bepalingen te wijzigen, aan te vullen, in te trekken of door andere te vervangen (overgangsbepalingen II Indische Staatsregeling).

Art. 31 I.S. bepalende dat de gouverneur-generaal is „opperbevelhebber” van de in Nederlandsch-Indië aanwezige zeemacht, behoudens hare administratieve betrekkingen tot het departement van marine (defensie), zou zich geheel bij die uitlegging aansluiten.

Wat dit laatste argument betreft, hieraan moeten wij al dadelijk waarde ontzeggen. Het stellen onder het „opperbevel” impliceert toch geenszins verandering van rechtstoestand. ²⁾ Toen in 1590 een Nederlandsche vloot van 24 schepen onder Engelsch opperbevel deelnam aan de verovering van Cadix, toen in 1816 een Nederlandsch eskader bij het bombardement van Algiers optrad onder opperbevel van Lord Exmouth, bracht dit volstrekt niet mede dat die Nederlandsche strijdmachten nu ook onder de Engelsche rechtsbedeeling kwamen te vallen, evenmin als het Engelsche leger zijn eigen recht verloor toen het in 1918 in Frankrijk gesteld werd onder het opperbevel van den Franschen maarschalk Foch. Maar ook verder meenen wij, dat de hierboven weergegeven meening op eene dwaling berust. ³⁾

Art. 54 R.R. had slechts betrekking op de specifiek Indische strijdmachten n.l. het koloniale leger ⁴⁾ en de koloniale marine. Deze laatste bestond in 1854 wel niet meer, maar zij was toch nog niet lang tevoren afgeschaft en de wetgever zal zich zeker in de herinnering daaraan, de mogelijkheid eener herleving voor oogen hebben gesteld en daarom zijne bepaling ruim geredigeerd hebben. ⁵⁾

In het militair recht voor de landmacht in Indië zijn na 1854 bij *Kon. besluit* meermaalen wijzigingen gebracht, wat de zeemacht betreft echter nooit anders dan bij *de wet*. Eene commissie *thans* in Indië belast met de voorbereiding van de invoering van eene nieuwe militair-rechtelijke regeling, houdt zich niet bezig met de zeemacht. Niet alleen op historische gronden en de zich daarbij aansluitende praktijk is de door ons gewraakte meening te weerleggen, de wet zelve, ook in hare tegenwoordige redactie verzet zich er tegen.

¹⁾ Hieronder te verstaan zowel het materiele als het formeele strafrecht. Verg. Kleintjes II, blz. 270.

²⁾ Zie ook Pols, M.R.T. XV, blz. 163.

³⁾ Verg. ook Kleintjes II, 270-271. (1929).

⁴⁾ Zie ook de slotbepaling van het oude Crim. Wetb. Krijgsr. te Lande; eene overeenkomstige bepaling vinden we *niet* in het Crim. Wetb. Krijgsr. te water.

⁵⁾ Dit blijkt ook uit de geschiedenis van de totstandkoming van het Reg. Regl. Men zie (L. W. C. Keuchenius) Handelingen der regering en der staten-generaal betreffende het reglement op het beleid der regering van Nederlandsch-Indië. Utrecht 1857. Deel II, blz. 86, 223, 501.

Volgens art. 61 der Grondwet wordt de regeling van „de inwendige aangelegenheden” van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao overgelaten aan aldaar gevestigde organen. Dienovereenkomstig wordt in art. 82 I.S. en Overgangsbepalingen II de bevoegdheid tot regeling bij ordonnantie eveneens beperkt tot die „inwendige aangelegenheden”. Nu kan toch — waar er geen koloniale marine bestaat — moeilijk worden gezegd, dat eene belangrijke, algemeene regeling betreffende den rechtstoestand van het personeel der zeemacht behoort tot een inwendige aangelegenheid van eene kolonie, ook al zou die regeling beperkt blijven tot het in die kolonie verblijvende deel dier macht. De zeemacht is immers nog steeds onverdeeld Nederlandsch, misschien, naar moderne opvattingen, juister gezegd imperiaal, maar zeker niet intern koloniaal.

Wenden we thans den blik naar de uit ongeveer denzelfden tijd als het Indische Regeeringsreglement stammende Reglementen op het beleid der Regering in de koloniën Suriname en Curaçao,¹⁾ dan kunnen we ook daarin eene bevestiging vinden van onze overtuiging dat regeling der rechtspraak over het personeel der zeemacht valt buiten bemoeienis van den plaatselijken kolonialen wetgever.

Art. 117 van het Regeeringsreglement voor Suriname bepaalt:

„Het burgerlijk regt, dat van koophandel en de burgerlijke regtsvordering, het strafregt en de strafvordering, ook ten opzichte der koloniale gewapende magt te land en te water, de regtspleging in zaken van belastingen, het notarisambt, de industriële, letterkundige en kunsteigendom, en het stuk der maten en gewigten worden, zoo veel overeenkomstig met de in Nederland bestaande wetten, door koloniale verordeningen geregeld.”²⁾

Volgens art. 46 R.R. stelt de gouverneur, na verkregen goedkeuring der Koloniale Staten koloniale verordeningen vast.³⁾

Men lette er op dat art. 117 uitdrukkelijk zegt de *koloniale* gewapende macht, en dat hieronder niet begrepen is de zeemacht van den Staat, volgt behalve reeds uit die woorden zelve ook uit andere bepalingen van het Regeeringsreglement.

Blijkens art. 30 heeft de gouverneur „het opperbevel over de in de kolonie aanwezige krijgsmagt” aan welke bepaling het tweede lid de beperking toevoegt:

„Hij oefent dit over 's Rijks zee- en landmagt niet uit dan behoudens hare administratieve betrekkingen tot de departementen van algemeen bestuur in het Koninkrijk en overeenkomstig met de bijzondere beschikkingen des Konings.”

¹⁾ Wetten van 31 Mei 1865 (Stbl. nos. 55 en 56). Tekst opnieuw bekend gemaakt bij Kon. besluiten van 25 Februari 1902 (Stbl. nos. 37 en 38).

²⁾ Art. 138 R. R. voor Curaçao is gelijkloidend met dit verschil dat, in plaats van „ook ten opzichte der koloniale magt te land en te water” wordt gelezen: „ook ten opzichte der koloniale gewapende magt”. De reden van dit verschil in woorden vonden we nergens verklaard.

³⁾ In Curaçao na verkregen goedkeuring van den Kolonialen Raad (art. 46 R.R.).

Het Regeeringsreglement onderscheidt derhalve:

- 1o. de specifiek *koloniale* gewapende macht;
- 2o. 's *Rijks* zee- en landmacht en daarnaast, als deze beide onderdeelen omvattende:
- 3o. de in de kolonie *aanwezige* krijgsmacht.

Dat onder „koloniale gewapende magt” niet kan vallen 's *Rijks* zeemacht blijkt te allen overvloede duidelijk uit art. 31 R.R. waarbij aan den gouverneur de bevoegdheid wordt toegekend om de bevelhebbers, officieren en onderofficieren der koloniale gewapende macht te benoemen, te schorsen en te ontslaan.¹⁾ Wilde men daaronder ook de zeemacht begrijpen, dan zou die bepaling in openlijken strijd zijn met art. 59, 2e lid der Grondwet.²⁾

Afschaffing van de doodstraf voor Inlanders.

Het lid van de Tweede Kamer der Staten-generaal, de heer Duys, heeft aan de Regeering de navolgende vragen gedaan betreffende de veroordeeling van een luitenant tot drie jaren gevangenisstraf door den krijgsraad in Nederlandsch-Indië en betreffende afschaffing van de doodstraf voor Inlanders. (Ingezonden 20 Juni 1929).

Aanhangsel Verslag Handelingen 1928/29, blz. 182. **208.**

Is het juist, dat dezer dagen in Nederlandsch-Indië een luitenant tot drie jaar gevangenisstraf door den krijgsraad werd veroordeeld, omdat deze een Inlander, die tijdens een patrouilletecht uit de veldflesch van dien officier had gedronken, heeft vermoord, door hem met het hoofd omlaag aan zijn teenen op te hangen?

Is het juist, dat omgekeerd meerdere Inlanders niet tot 3 jaar gevangenisstraf, maar ter dood werden veroordeeld en gebracht, omdat zij eveneens een ander van het leven hadden beroofd, ook wanneer dit geschiedde op minder wreede en barbaarsche wijze?

Indien de Minister op beide vragen bevestigend moet antwoorden, is de Minister dan bereid mede te deelen, of hij niet van meening is, dat de op deze Inlanders toegepaste doodstraf wel in schrille tegenstelling staat tot bovengenoemde veroordeeling tot 3 jaar gevangenisstraf, en acht hij het, gezien zulk een verschil in straffen, niet noodzakelijk, ten spoedigste ook de doodstraf voor Inlanders af te schaffen?

Is de Minister niet van meening, dat zulk verschil in straffen,

¹⁾ Zie ook de tegenstelling met art. 30 dat den gouverneur ten aanzien van de bevelhebbers en officieren van „s *Rijks* zee- en landmagt” alleen een recht van *schorsing* toekent, die dan bovendien nog slechts voorloopig is, zolang zij namelijk door de Kroon niet is bekrachtigd. Dezelfde tegenstelling vinden we in art. 156 (Suriname) en art. 177 (Curaçao).

²⁾ Verg. Bordewijk, Handelingen over de Reglementen op het beleid der Regeering in de koloniën Suriname en Curaçao, 1914, blz. 126, 127.

wanneer het een Europeaan of een Inlander geldt, bij uitstek geëigend is den geest van verzet tegen ons bewind in Nederlandsch-Indië op volkomen begrijpelijke wijze aan te wakkeren?

Antwoord van den heer Koningsberger, Minister van Koloniën. (Ingezonden 27 Juni 1929).

Naar aanleiding van uw schrijven van 20 dezer, No. 636, houdende toezending van vier door het lid der Kamer den heer Duys ingediende vragen nopens de veroordeeling van een luitenant tot drie jaar gevangenisstraf door den krijgsraad in Nederlandsch-Indië, heb ik de eer Uwer Excellentie mede te deelen, dat door mij ten behoeve van de beantwoording dier vragen aan den Gouverneur-Generaal de noodige inlichtingen worden gevraagd.

Zoodra deze ontvangen zijn, stel ik mij voor, op deze aangelegenheid terug te komen.

In dato 22 November 1929 heeft de Minister van Koloniën de Graaff alsnog aan den Voorzitter der Tweede Kamer het volgende geantwoord (Aanhangsel Verslag Handelingen 1929/30, blz. 37. 40):

Ten vervolge op het schrijven van den ambtsvoorganger van den ondergeteekende van 26 Juni jl., 1ste afdeling, n°. 22, heeft hij de eer, het volgende te doen strekken in antwoord op de vragen van het lid der Kamer den heer Duys, aan Minister Koningsberger toegezonden bij missive van den toenmaligen Voorzitter der Kamer van 20 Juni jl., n°. 636:

Vraag 1. De krijgsraad te Magelang heeft den luitenant bij het Nederlandsch-Indische leger C. A. J. van den Berg, ter zake van mishandeling, voortgezette mishandeling en het doen plegen van mishandeling, alles begaan tegen een Inlander, tijdens een patrouilletocht, met gebruikmaking van de macht, hem door zijn ambt geschonken, veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren en vervallenverklaring van den militairen stand.

In hooger beroep is luitenant van den Berg door het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met vernietiging van 't vonnis van den krijgsraad ten aanzien van de qualificatie en de hoofdstraf, schuldig verklaard aan de misdrijven: mishandeling en het doen plegen van mishandeling, meermalen gepleegd, en als één voortgezette handeling beschouwd, den dood ten gevolge gehad hebbende, begaan door een ambtenaar, die daarbij gebruik maakt van macht, hem door zijn ambt geschonken, en is hij deswege veroordeeld tot gevangenisstraf van vijf jaren, met behoud van de tegen hem uitgesproken vervallenverklaring van den militairen stand.

Vragen 2 en 3. Inderdaad werden verschillende malen Inlanders — en enkele malen ook Europeanen — ter dood veroordeeld en werd deze straf ten uitvoer gelegd. Aangezien echter bij mis-

drijven, tegen lijf en leven gericht, afgezien van enkele specifieke gevallen, de doodstraf slechts kan worden uitgesproken ter zake van moord en luitenant van den Berg is veroordeeld ter zake van mishandeling met doodelijken afloop, zoodat het hier ongelijksoortige misdrijven betreft, komt het den ondergeteekende voor, dat reeds uit dien hoofde bezwaarlijk een vergelijking kan worden gemaakt tusschen de aan van den Berg en de aan bedoelde Inlanders opgelegde straffen.

Vraag 4. In verband met de voorafgaande beantwoording der vragen 2 en 3 is de ondergeteekende van meening, dat een ongunstige stemming tegen ons bewind in Nederlandsch-Indië, voortvloeiend uit het bovenbedoeld verschil in straffen, wettelijk niet gemotiveerd zou zijn.

Aanhouding van militairen.

Ten vervolge op onze „Mededeeling” voorkomende op blz. 113 hiervóór, geven we hieronder het antwoord weer van den Minister van Defensie op het denkbeeld van het Hoofdbestuur van de Vereeniging van officieren van de Nederlandsche landmacht.

„Aangezien op de veldmuts en de kepi een regimentsnummer dan wel een ander indeelingsdistinctief voorkomt, acht ik op den kraag — mede om der kosten wilde — een regimentscijfer niet noodig. De bedoeling van de door U genoemde letter en nummer of ander onderscheidingsteeken op den kraag wordt dezerzijds niet begrepen. Aan een preventieve werking, die van een kraagdistinctief zou uitgaan, hecht ik weinig waarde.”

Het is wel te betreuren dat ook hier weder het kostenvraagstuk mede een rol speelt om een maatregel achterwege te laten, waarvan een heilzame uitwerking op de handhaving der krijgstucht verwacht zou mogen worden.

Onderscheidingsteeken.

Bij Legerorder No 237 van 1929 werd ingevoerd een „onderscheidingsteeken voor algemeene krijgskunde” dat gedragen mag worden door hen die de krijgskundige studiën aan de Hoogere Krijgsschool hebben gevolgd en daar beoordeeld zijn met „voldoende” of hooger, doch niet geschikt geoordeeld zijn voor plaatsing bij den Generalen Staf.

In het Orgaan van de Vereeniging van Officieren van de Nederlandsche landmacht van 1930, No. 7, blz. 221 en volgende, troffen we een naar aanleiding van die nieuwe bepaling geschreven, lezens-

waardige bijdrage aan, waarin ook vooral de volgende opmerkingen onze bijzondere aandacht trokken.

Na te hebben betoogd dat er alleszins reden is om dankbaar te zijn voor dit blijk van waardeering, gaat de schrijver voort:

„Weer andere personen geven als hunne opvatting te kennen, dat dan ook *officieren, die den Rechtskundigen of Hoogeren Technischen Cursus volgden, eveneens een onderscheidingsteeken* behooren te krijgen. Welnu, welke werkelijk overwegende bezwaren zijn daar tegen? Ook deze officieren hebben van hun studie en inspanning weinig of geen nut en ook het legerbestuur maakt vaak weinig gebruik van de verworven kennis. Een enkel officier, die den Hoogeren Technischen Cursus volgde, wordt geplaatst bij de N. S. S., Hembrug, Commissie van proefnemingen, e.d. Van hen, die den Rechtskundigen Cursus volgden, wordt een enkele werkzaam gesteld als leeraar in Militaire wetten of Militair Straf- en Tucht-recht — of hoe men het noemen wil — aan onderwijsinrichtingen als de K. M. A., S. R. O. I., enz., of bij opleidingen of cursussen in den troep, doch overigens wordt er alleen van hen gebruik gemaakt als officier-commissaris. In het algemeen laat men ook al deze officieren aan hun lot over. Een onderscheidingsteeken kan dus ook hier gelden als *eenigst bewijs van erkenning* van hun extra-prestaties”.

Ook wij twijfelen meermalen of van officieren in het bezit van het getuigschrift meer uitgebreide rechtskennis — de schrijver spreekt minder juist van het volgen van een rechtskundigen *cursus* — wel dat nut wordt getrokken, dat in het legerbelang mogelijk zou zijn. En nog onlangs bleek het ons dat zelfs bij de hoogste legerautoriteiten de waarde van die bijzondere kennis uit een beperkten gezichtskring wordt beoordeeld en zodoende wordt onderschat.

Welke buitengewone gevaren, met name in tijd van oorlog, voor leger en volk het gevolg kunnen zijn van eene niet goed geregelde militaire rechtspleging en meer nog van gebrek aan kennis voor eene juiste toepassing van hare bepalingen door den rechter, heeft de wereldoorlog bijv. in Frankrijk overtuigend aangetoond. De legerleiding te onzent moge de bestudeering daarvan wel eens in het bijzonder binnen de sfeer van hare aandacht trekken.

Georganiseerd overleg bij de Landmacht.

Bij eene op 26 Mei 1930 door den Minister van Defensie aan het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging van Officieren van de Nederlandsche Landmacht verleende audiëntie werd o.a. het navolgende onder de aandacht van den Minister gebracht:

Toepassing van het bepaalde in art. 2, 4e van de voorloopige voor-

zieningen omtrent het georganiseerd overleg voor het militair personeel der landmacht (K.B. van 10 October 1927, Stbl. No. 332). ¹⁾

Volgens het bepaalde in het genoemde artikel kan de voorzitter bij de behandeling van bepaalde aangelegenheden, toestemming geven, dat door anderen dan de leden, aan de besprekingen in het G. O. wordt deelgenomen.

Deze bepaling wordt door den voorzitter in dier voege uitgelegd en toegepast dat hij, die ingevolge dat voorschrift aan de besprekingen deelneemt, als tot de behandeling van het te bespreken onderwerp wordt overgegaan, de vergadering moet verlaten, nadat hij te voren op alle door de leden te stellen vragen heeft geantwoord en van zijn gevoelen heeft doen blijken.

Naar de meening van ons Hoofdbestuur is deze opvatting principiëel onjuist. Immers tijdens de te voeren beraadslagingen kunnen steeds nieuwe gezichtspunten zich voordoen, die het noodzakelijk maken, dat de genoodigde, als regel deskundig ten aanzien van het te behandelen onderwerp, wordt geraadpleegd.

Daartoe geeft het aangehaalde artikel naar het gevoelen van het Hoofdbestuur gelegenheid, zooals ook duidelijk blijkt uit de woorden van dat artikel „door anderen aan de besprekingen worden deelgenomen”.

Het Hoofdbestuur verzoekt Uwe Excellentie in deze een beslissing te willen nemen.

Blijkens de beschikking van 12 Juni 1930 heeft de Minister hierop het volgende geantwoord:

„Ik kan niet dadelijk toegeven dat de opvatting, welke de voorzitter van het G. O. Landmacht heeft nopens het bepaalde in art. 2, 4° van het Voorzieningsbesluit G. O., principiëel onjuist is en het wil mij zelfs voorkomen, dat die opvatting in vele gevallen de eenig juiste is. Intusschen ben ik bereid, de hierbedoelde kwestie te gelegener tijd met den voorzitter te bespreken.”

Bij het georganiseerd overleg betreffende het militair personeel der zeemacht, welks regeling eene gelijklopende bepaling bevat ²⁾, huldigt de voorzitter eene ruimere opvatting door het voorschrift toe te passen in den zin als door het Hoofdbestuur der V. O. N. L. gewenscht wordt. Dit gaf tot dusver geen aanleiding tot bezwaren. Toch laten zich wel gevallen denken waarin de toepassing door den voorzitter G. O. Landmacht de voorkeur zou verdienen. Als regel schijnt ons diens opvatting echter noch noodig noch gewenscht. Formeel is zij intusschen met het betrekkelijk voorschrift niet in strijd. Hij die vrij is om al of niet toestemming te geven, dat ook door anderen dan de leden aan de besprekingen wordt deelgenomen, heeft ook de minder ver gaande bevoegdheid om te bepalen, op welke wijze van die toestemming gebruik mag worden gemaakt.

¹⁾ Zie M.R.T. XXIV, blz. 350.

²⁾ Zie M.R.T. XXI, blz. 22 en XXIV, blz. 355.

Prof. Mr. D. Simons. †

De Nederlandsche rechtswetenschap, in het bijzonder de strafrechtswetenschap, heeft een zware slag getroffen. Een harer coryphéen is haar ontvallen. Op 3 September j.l. overleed na vrij langdurige ongesteldheid, *Mr. David Simons*, tot voor kort hoogleraar in het strafrecht, de strafvordering en de criminologie aan de universiteit te Utrecht en tot zijn dood o.a. hoofdredacteur van het Weekblad van het Recht.

Geleerde en publicist van buitengewone bekwaamheid, heeft Simons een grooten naam verworven. Van alle zijden zijn dan ook bij zijn overlijden zijne zeldzame verdiensten, zoowel voor de wetenschap als voor de praktijk, in herinnering gebracht en is aan dit welbestede leven een eerbiedige hulde betuigd.

Geen gebied der uitgebreide strafrechtswetenschap of haar aanverwante vakken waarop Simons zich niet bewoog of een leidende plaats innam. Bekend en veel gebruikt zijn zijn „Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht” en zijne „Beknopte handleiding tot het Wetboek van Strafvordering”. Ook het militair recht trok meermalen zijne belangstelling, getuige o.a. zijne rede gehouden in de Nederlandsche Juristenvereniging,¹⁾ toen daar, in 1900, aan de orde was gesteld het onderwerp: „Moet, voor tijd van vrede, eene afzonderlijke strafrechtspraak voor militairen worden behouden; zoo ja, binnen welke grenzen?”

Ofschoon in beginsel tegenstander van die rechtspraak, was hij geenszins blind voor de argumenten die, in het bijzonder met het oog op de krijgstuicht, voor haar behoud kunnen worden aangevoerd. En tenslotte verklaarde de spreker, zij het noode, erin te kunnen berusten, dat de militaire rechtspraak gehandhaafd bleef, echter alleen onder deze uitdrukkelijke voorwaarde dat het strafproces verbeterd werd. Aan dezen wensch heeft de wetgever in 1912, althans gedeeltelijk, voldaan.

Van den inhoud van ons tijdschrift deed Simons geregeld in het Weekblad van het Recht een korte aankondiging, somtijds vergezeld van eenige critiek, steeds in welwillenden vorm. Daarnevens mogen wij hem erkentelijk zijn dat het ons vergund was meermalen aan het Weekblad beslissingen van den burgerrechter of ingezonden bijdragen te ontleenen in het bijzonder ook voor militairen of voor de militaire rechtspraak van belang.

¹⁾ Zie Handelingen 1900, II, blz. 136-144.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Criminaliteit der Militairen in 1928.

door

Mr. P. J. COFFRIE.

Chef van de afdeeling voor gerechtelijke- en gevangenisstatistiek
bij het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

Wanneer hieronder wederom de criminaliteit der militairen, thans over het jaar 1928, aan een beschouwing wordt onderworpen aan de hand van onherroepelijke veroordeelingen van militairen, moet den lezer(s) tot goed begrip er op gewezen worden, dat die beschouwing zich zal beperken tot de door den militairen strafrechter geconstateerde criminaliteit. Immers ook de gewone strafrechter neemt kennis van strafbare feiten door militairen gepleegd. De veroordeelingen door den gewonen rechter zijn echter minder talrijk; in de meeste gevallen heeft berechting door den militairen strafrechter plaats: volgens art. 81 van de wet van 5 Juli 1921, S. 841, tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht neemt de militaire rechter kennis van feiten, strafbaar gesteld bij het Wetboek van Militair Strafrecht en van andere strafbare feiten, voorzoover uitsluitend door militairen (niet tezamen met burgers) begaan. En al ontgaan ons verder verschillende strafbare feiten bij het Wetboek van Militair Strafrecht en het Wetboek van Strafrecht strafbaar gesteld, die ingevolge art. 2 sub 2-6 van de Wet op de Krijgstucht buiten strafrechtelijke behandeling worden afgedaan en al blijven er natuurlijk strafbare feiten onontdekt of onvervolgd, toch kan vergelijking over een reeks van jaren van de cijfers betreffende de onherroepelijke veroordeelingen door den militairen rechter uitgesproken, een inzicht geven in de beweging van de criminaliteit der militairen en in den aard der strafbare feiten door deze onder geheel speciale voorwaarden levende personen gepleegd.

De volgende gegevens zijn ontleend aan de door het Centraal Bureau voor de Statistiek bewerkte en gepubliceerde Crimineele Justitiele Statistiek over het jaar 1928.

Allereerst eenige gegevens betreffende de onherroepelijke veroordeelingen door den gewonen strafrechter in 1928 uitgesproken.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden

wegens misdrijven, wegens bedelarij, landlooperij en overtreding van het souteneursverbod en wegens belastingovertredingen bedroeg in de jaren 1919 tot en met 1928 als volgt:

Jaar van veroordeeling.	Onherroepelijke veroordeelingen		Onherroepelijk veroordeelden	
	absoluut.	per 10000 inw.	absoluut.	per 10000 inw.
1919	40782	59.9	36541	53.7
1920	28917	42.5	26541	39.0
1921	21164	30.6	19903	28.8
1922	19901	28.3	18773	26.7
1923	20902	29.3	19475	27.2
1924	21081	29.0	19499	26.8
1925	22235	30.2	20880	28.3
1926	21827	29.2	20563	27.5
1927	21878	28.9	20387	26.9
1928	21778	28.4	20383	26.5

De omvang van de criminaliteit is, te oordeelen naar het aantal onherroepelijke veroordeelingen, in de laatste jaren niet veel veranderd. De totaalcijfers van de crimineele statistiek vertoonen onbelangrijke schommelingen. Niettemin is er in 1928 een daling, zij het ook een geringe: het aantal onherroepelijke veroordeelingen bedroeg 21.778 tegen 21.878 in 1927, per 10.000 inwoners resp. 28.4 en 28.9. Voor de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit zonder de belastingovertredingen is de daling van meer beteekenis: per 10.000 inwoners in 1927 23.58, in 1928 22.46 onherroepelijke veroordeelingen.

Bij bijna alle der voornaamste speciale delicten is eveneens vermindering te merken.

Voor eenvoudige en gequalificeerde mishandeling vertoonden de relatieve cijfers van 1925 af telkens een stijging; in 1928 is het aantal veroordeelingen per 100.000 inwoners van 55.3 in 1927 gedaald tot 53.7. Verschillende andere misdrijven, die eveneens uit ruwheid en agressiviteit voortspruiten, bewegen zich voor 1928 ook in dalende richting. Wegens wederspanningheid en wederspanningheid in vereeniging worden per 100.000 inwoners 9.4 veroordeelingen uitgesproken tegen 11.3 in 1927. Het relatieve cijfer voor 1928 steekt wel zeer gunstig af bij dat van 1913 n.l. 23.1; in 1928 was dus het aantal veroordeelingen per 100.000 inwoners 60 pet. minder. Bij belemmering ambtenaar, belediging ambtenaar, eenv. en gequalif. mishandeling van ambtenaren, eenv. belediging, vernieling en vernieling in vereeniging zijn de verschillen in de laatste jaren niet groot; de relatieve cijfers voor 1928 zijn alle een weinig lager dan

voor 1927. Vergeleken met het relatieve cijfer van 1913 springt vooral in het oog de toeneming van eenvoudige belediging (1913 7.3; 1928 15.2); belediging van ambtenaren verminderde daarentegen belangrijk (1913 8.7; 1928 5.6) evenals mishandeling van ambtenaren (1913 3.5; 1928 1.5).

Ten aanzien van het belangrijkste economische misdrijf, den eenvoudigen diefstal, wordt opgemerkt, dat het relatieve cijfer van 1924 af afwisselend hooger en lager is; de schommelingen brengen het echter allengs op een lager peil: voor 1924 42.4, voor 1928 37.2. Het relatieve cijfer van gequalificeerden diefstal handhaaft met 12.4 den stand van 1926 en 1927.

De cijfers van de onherroepelijke veroordeelingen wegens sexuele misdrijven wijzen op een in de laatste jaren veelvuldiger voorkomen dan in het jaar voor den oorlog: per 100.000 inwoners in 1913 6.5, in 1927 en 1928 resp. 13.4 en 13.3 onherroepelijke veroordeelingen.

Voor de criminaliteit tegen het leven zijn de cijfers voor 1928 in vergelijking met die van het vorige jaar ongunstig. Het aantal onherroepelijke veroordeelingen wegens moord bedroeg in 1928 10 tegen 3 in 1927. Uit verschillende in de statistiek behandelde cijfers blijkt echter ten aanzien van de opzettelijke misdrijven tegen het leven, dat 1928 bij vergelijking met verder terugliggende jaren nog geen onrustbarend hooge uitkomsten geeft.

Het aantal onh. veroordeelingen door den Politierechter uitgesproken bedroeg in de jaren 1926, 1927 en 1928 resp. 15341, 15418 en 15442. Van het totaal aantal veroordeelingen vormden de door den politierechter gewezen vonnissen in de jaren 1924 t/m 1928 resp. 50.63, 65.56, 70.28, 70.47 en 70.91 percent.

Het aantal gevallen van onherroepelijke schuldigverklaring terzake van delicten, die door de kantonrechters worden berecht, bedroeg in 1928 194.021 tegen 187.955 in 1927 en het aantal voorkomingen der vervolging resp. 131.532 en 112.761.

De door den gewonen rechter geconstateerde criminaliteit in 1928 is hiermee in het kort beschreven. Thans de gegevens, die betrekking hebben op *de militaire strafrechtspleging*.

Onderscheiden wordt daarbij in onherroepelijke veroordeelingen wegens misdrijven in burgerlijke strafwetten genoemd en wegens misdrijven in het Wetboek van Militair strafrecht genoemd.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen wegens de eerstgenoemde categorie van misdrijven, de zoogenaamde *commune delicten* is in het volgende overzicht vermeld over de jaren 1913 en 1924 t/m 1928.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	187	187
1924	174	169
1925	187	181
1926	167	163
1927	169	161
1928	161	156

De schommelingen in de cijfers zijn niet groot. Voor 1928 valt er een kleine teruggang te constateeren; het aantal veroordeelingen verminderde met 8, het aantal een of meermalen in den loop van 1928 veroordeelde individuen met 5.

Bij de raadpleging der absolute cijfers is het noodig ter vergelijking te weten hoeveel personen in de verschillende jaren bij het plegen van misdrijven veroordeeld hadden kunnen worden. Relatieve cijfers vermelden we echter ten aanzien van de militairen niet, aangezien het contingent te veel aan belangrijke veranderingen onderhevig is.

De gemiddelde dagelijksche sterkte van het leger bedroeg volgens opgave van het Departement van Defensie in de laatste 4 jaren als volgt:

1925..	1525	beroepsoff.,	16.450	onderoff.,	korporaals	en	soldaten.
1926..	1529	„	17.022	„	„	„	„
1927..	1497	„	16.580	„	„	„	„
1928..	1495	„	14.711	„	„	„	„

Het aantal verlofsofficieren (gedurende 2 à 3 weken onder de wapenen) bedroeg in 1925: 2350, in 1926: 2950, in 1927: 3400, in 1928: 3380. In 1925, 1926, 1927 en 1928 zijn er bovendien resp. 33531, 34265, 30528 en 29951 dienstplichtigen voor herhalings-oefeningen in werkelijken dienst geweest.

In vergelijking met het vorig jaar is dus de sterkte verminderd. Het aantal veroordeelingen en veroordeelden daalde, zooals uit het overzicht bleek, eveneens. De criminaliteit der militairen in 1928 zal dus wat de commune misdrijven betreft ongeveer gelijk gebleven zijn.

Het aantal veroordeelden, die reeds vroeger schuldig waren verklaard, bedroeg in 1928: 48 of 30.8 pct. (in 1927 en 1926 resp. 41 en 43 of 25.5 en 26.4 pct.)

Hieronder is opgenomen een splitsing van de cijfers der veroordeelden naar den aard der gepleegde commune misdrijven.

Aard der strafbare feiten.	Totaal aantal individuen.					
	Jaar van veroordeeling.					
	1913	1924	1925	1926	1927	1928
Misdrijven tegen het openbaar gezag (Titel VIII Swb.)	28	17	12	19	10	9
Misdrijven tegen de zeden (Titel XIV Swb.). Misdrijven tegen lijf en leven (Titels XIX, XX, XXI Swb.)	¹⁾ 6	¹⁾ 17	³⁾ 19	13	⁵⁾ 17	10
Economische delicten (Titels XII, XXII t/m XXVI, XXX Swb.)	²⁾ 50	²⁾ 20	26	⁴⁾ 25	⁶⁾ 36	⁷⁾ 33
Vernieling (Titel XXVII Swb.)	83	98	104	79	86	91
Artt. 229 en 231 Swb.	7	6	4	6	3	5
Artt. 278, 282 t/m 285 Swb.	—	—	3	1	—	1
	—	1	1	1	1	1

¹⁾ Hieronder 2 dierenmishandeling.

²⁾ Hieronder 1 doodslag.

³⁾ Hieronder 5 dierenmishandeling.

⁴⁾ Hieronder 1 moord.

⁵⁾ Hieronder 4 dierenmishandeling.

⁶⁾ Hieronder 1 opz. doodslag en 1 door schuld.

⁷⁾ Hieronder 1 doodslag door schuld.

Vereweg de meeste veroordeelden maakten zich schuldig aan economische misdrijven: per 100 veroordeelden in 1927 ruim 53 pct., in 1928 ruim 58 pct. Van de 91 in 1928 wegens deze misdrijven veroordeelden, pleegden er 56 eenvoudigen diefstal, 9 gequalificeerden diefstal en 20 verduistering.

Een vrij belangrijke daling geeft de groep misdrijven tegen de zeden, n.l. van 17 op 10. Het aantal veroordeelden wegens misdrijven tegen lijf en leven was iets geringer; de meeste misdrijven waren niet van ernstigen aard; 27 personen werden veroordeeld wegens mishandeling zonder zwaar lichamelijk of doodelijk gevolg (w.o. 6 van ambtenaren, 1 wegens opzettelijke mishandeling met zwaar lichamelijk of doodelijk gevolg, 4 wegens hetzelfde misdrijf door schuld en 1 wegens doodslag door schuld.

En hoe staat het nu met de misdrijven, die uitsluitend door militairen kunnen worden gepleegd en uitsluitend door den militairen rechter worden berecht? Dit moge blijken uit de volgende cijfers:

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	559	540
1924	436	402
1925	456	433
1926	503	482
1927	465	429
1928	396	369

De cijfers zijn voor de militaire misdrijven ongeveer 2½ maal zoo groot als voor de commune misdrijven. De beweging der cijfers gaat de laatste twee jaren in gunstige richting; in 1928 was het aantal veroordeelingen 69 minder en het aantal veroordeelden 60 minder dan het laatste jaar.

Het aantal personen, die reeds vroeger waren schuldig verklaard, bedroeg in 1928: 132 of 35.8 pct. van het totaal aantal veroordeelden; in 1927 en 1926 waren deze cijfers resp. 141 en 180 en 32.9 en 37.3 pct.

Ook in 1928 werden nog militairen berecht wegens desertie volgens de bepalingen van de met ingang van 1 Januari 1923 buiten werking gestelde Crimineele Wetboeken voor het Krijgsvolk (ingevolge de bepalingen van de Invoeringswet van het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht). Wel slinkt het aantal regelmatig: in de jaren 1925 t/m. 1928 bedroeg het aantal veroordeelden resp. 44, 29, 16 en 11.

Het jaar 1928 was niet alleen gunstiger dan zijn voorganger door vermindering van het aantal veroordeelde militairen, maar ook door het ontbreken van veroordeelingen ter zake van een paar zeer ernstige strafbare feiten, die in 1927 voorkwamen: in 1928 werden, zooals uit onderstaande specificatie blijkt, geen militairen veroordeeld wegens militair oproer en als belhamels onder de deelnemers aan een militair oproer tegen resp. 1 en 4 in 1927 (in 1926 gepleegd).

	1925	1926	1927	1928
Ongeoorloofde afwezigheid door schuld (art. 96)	—	—	2	—
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (art. 97)	62	55	50	41
Desertie (art. 98)	61	48	36	26
Opzettelijke belediging van een meerdere (art. 108)	16	15	26	27
Opzettelijk tegen een meerdere plegen het misdrijf genoemd in art. 261 W. v. Sr. (art. 111)	—	—	1	—
Opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114)	80	109	101	125
Opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen (art. 116)	1	4	—	3
Feitelijke insubordinatie (art. 117)	41	23	37	29
Feitelijke insubordinatie met voorbedachten rade (art. 118)	—	—	—	1
Militair oproer (art. 124)	—	—	1	—
Belhamels onder de deelnemers aan een militair oproer (art. 125)	—	—	4	—
Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten (art. 129)	21	10	8	9
Ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht (art. 147)	—	—	—	1
Opzettelijk met overschrijding van bevoegdheid enz. een mindere bevelen (art. 140)	—	—	1	—
Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan (art. 142)	1	—	—	—

	1925	1926	1927	1928
Opzettelijk toelaten, dat een mindere een misdrijf pleegt of opz. nalaten tegen den dader geweld aan te wenden (art. 143)	—	1	1	—
Opruiing (art. 146)	—	2	1	—
Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst (art. 150, al. 1)	34	39	24	25
Idem door schuld (art. 150, al. 3)	71	147	119	69
Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats (art. 152)	1	—	1	2

Opvallend hoog is in 1928 het aantal veroordeelden wegens opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114): 125 veroordeelden in dat jaar tegen 101 in 1927.

Vooraf deserte (art. 98) en opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst door schuld (art. 150, al. 3) geven voor 1928 gunstige cijfers.

De repressieve maatregelen door den militairen rechter genomen zijn in de volgende twee staatjes meegedeeld.

In het eerste de straffen wegens commune misdrijven in de jaren 1924 tot en met 1928.

Straffen opgelegd aan de veroordeelden wegens <i>commune misdrijven</i> ; 1924—1928.													
ar.	Hoofdstraffen.						Bijkomende straffen.						
	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Hechtenis.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst		Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gewapende macht te dienen.	Degradatie. (Verlaging).	Ontzetting van bepaalde rechten.	Verbeurdverklaring van voorwerpen.	Vernietiging of onbruikbaarmaking van voorwerpen.
							met ontzetting	zonder ontzetting					
van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.													
1924	—	141	1	—	34	—	13	17	—	11	—	1	1
1925	—	137	5	—	46	—	3	25	—	10	—	—	3
1926	—	113	2	—	¹⁾ 54	—	1	13	—	7	—	—	1
1927	—	111	—	—	²⁾ 59	—	1	15	—	5	—	—	3
1928	—	116	2	—	³⁾ 44	—	1	16	—	12	—	—	—

1) Hiervan 12 krachtens art. 23 bis.

2) " 13 " " "

3) " 1 " " "

In 1928 werden in 1 geval bij hetzelfde vonnis 2 hoofdstraffen opgelegd.

De militaire rechter straft zwaarder dan de gewone strafrechter. In 1927 en 1928 vormde het aantal door eerstgenoemden rechter opgelegde gevangenisstraffen resp. 65.29 en 71.60 pct. van het totaal aantal opgelegde straffen en de geldboete resp. 34.71 en 27.16 pct. Van het totaal aantal door den gewonen strafrechter opgelegde hoofdstraffen vormde het aantal gevangenisstraffen daarentegen in 1927 en 1928 slechts 30.7 en 28.9 pct. en de geldboete 60.6 en 63.4 pct. ¹⁾

Van de 116 gevangenisstraffen hadden er 34 een duur van korter dan 1 maand (27 onvoorwaardelijk), 80 van 1 maand tot 1 jaar (56 onvoorwaardelijk), 1 van 2 jaar en 1 van 1½ jaar. De 2 laatstgenoemde gevangenisstraffen werden opgelegd resp. ter zake van verkrachting en ter zake van eenvoudigen en gequalificeerden diefstal.

De volgende straffen werden wegens militaire misdrijven opgelegd:

Straffen, opgelegd aan de veroordeelden wegens <i>militaire misdrijven</i> ; 1924—1928.													
Jaar.	Hoofdstraffen.						Bijkomende straffen.						
	Doodstraf.	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Militaire detentie.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst		Ontzegging voor een bepaalde tijd van het recht om bij de gew. macht of als militair geëmployeerde te dienen.	Verlaging.	Plaatsing in een klasse van militairen, aan een strengere krijgstucht onderworpen.	Ontzetting van bevoegde rechten.
								met ontzetting	zonder ontzetting				
van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.													
1924	—	—	436	—	—	—	—	1	56	—	9	—	—
1925	—	—	434	—	—	22	—	4	54	—	8	—	—
1926	—	—	408	—	—	¹⁾ 95	—	1	78	—	11	—	—
1927	—	—	373	—	—	²⁾ 93	—	1	59	—	1	—	—
1928	—	—	326	—	—	¹⁾ 70	—	—	57	—	6	—	—

¹⁾ Allen krachtens art. 23 bis.

²⁾ 92 " " " "

Ter zake van de militaire misdrijven werden slechts 2 soorten hoofdstraffen opgelegd: gevangenisstraf en geldboete. Militaire detentie werd wederom geen enkele maal uitgesproken; toepassing van art. 11 van het Wetb. v. Militair Strafrecht (bevoegdheid om in plaats van gevangenisstraf militaire detentie van ten hoogste twee maanden op te leggen).

Gevangenisstraf wordt bij deze delicten naar verhouding nog

¹⁾ Vindt dit verschil in verhouding niet zijne verklaring in de omstandigheid, dat vele feiten die door den burgerrechter met geldboeten worden gestraft, door militairen gepleegd disciplinair worden afgedaan?

Red. M.R.T.

meer uitgesproken dan bij de commune: het percentage ten opzichte van het totaal aantal opgelegde straffen was voor 1927 en 1928 resp. 80.04 en 82.32. In tegenstelling tot de straffen bij de commune misdrijven was het aantal gevangenisstraffen beneden 1 maand grooter dan het aantal gevangenisstraffen van langeren duur: van 192 (152 onvoorwaardelijk) was de duur beneden 1 maand, van 134 (124 onvoorwaardelijk) van 1 maand tot beneden 1 jaar. Hoogere straffen werden in 1928 niet uitgesproken.

Omtrent de toepassing van voorwaardelijke veroordeeling door den militairen rechter bevat het volgende overzicht cijfers voor de commune en voor de militaire delicten:

Jaar.	Toepassing van voorwaardelijke veroordeeling bij gevangenisstraffen ter zake van:			
	Commune delicten		Militaire delicten	
	absoluut.	% ¹⁾ .	absoluut.	% ¹⁾ .
1924	32	24,1	44	10,1
1925	30	23,1	65	15,0
1926	40	35,7	60	14,7
1927	35	33,7	53	14,2
1928	31	27,2	50	15,3

¹⁾ Percentages, die de voorwaardelijk opgelegde straffen vormden van het totaal der opgelegde, voor voorw. veroordeeling in aanmerking komende gevangenisstraffen.

In 1925 en 1928, werd 1 maal ter zake van een commuun delict voorwaardelijke hechtenis opgelegd; in 1925 bovendien 1 maal voorwaardelijke geldboete.

In elk der gepubliceerde jaren is het percentage der voorwaardelijke veroordeelingen ter zake van militaire delicten geringer dan bij de andere categorie van misdrijven.

In verreweg de meeste gevallen van voorwaardelijke veroordeeling verstreek de proeftijd zonder dat tenuitvoerlegging der straf noodig was.

Het percentage van de gunstig geëindigde gevallen bedroeg voor 1928 93.5 tegen 90.4 in 1927.

Afloop van de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling in 1924 t/m 1928.

Jaar.	Totaal aantal gevallen, waarin de proeftijd eindigde.	Gevalen, waarin de proeftijd verstreek, zonder dat de voorw. opgelegde straf werd ten uitvoer gelegd.		Gevalen, waarin later last werd gegeven tot tenuitvoerlegging der voorwaardelijk opgelegde straf.	
		absoluut.	in % v.h. totaal.	absoluut.	in % v.h. totaal.
1924	89	81	91	8	9,0
1925	78	74	94,9	4	5,1
1926	98	93	94,9	5	5,1
1927	94	85	90,4	9	9,6
1928	77	72	93,5	5	6,5

In 1928 eindigde 1 geval van voorwaardelijke veroordeeling ter zake van een overtreding; de afloop was gunstig.

Al zijn de cijfers heel klein, toch zij hier nog vermeld den duur van den proeftijd voor de mislukte gevallen. Uit deze opgave blijkt, dat last tot tenuitvoerlegging in enkele gevallen eerst na betrekkelijk langen tijd gegeven werd.

Duur van den proeftijd van hen, ten opzichte van wie later last tot tenuitvoerlegging der straf gegeven werd.

Jaren.	Aantal gevallen.	Misdrijven.			
		Tenuitvoerlegging volgde na een tijdsverloop van			
		minder dan 6 maanden.	6 mnd. tot 1 jaar.	1—2 jaar.	2—3 jaar.
1924	8	3	2	3	—
1925	4	1	2	1	—
1926	5	2	1	1	1
1927	9	5	3	1	—
1928	5	2	1	2	—

Naast de algemeene voorwaarde, dat de voorwaardelijk veroordeelde gedurende den proeftijd geen strafbaar feit zal begaan of zich schuldig zal maken aan een krijgstuchtelijk vergrijp als genoemd in art. 15 Wetb. v. Mil. Strafr., kunnen in geval van voorwaardelijke veroordeeling tot gevangenisstraf van minstens 2 maanden bijzondere voorwaarden worden opgelegd. In 13 van de 77, in 1928 beëindigde gevallen waren bijzondere voorwaarden opgelegd. Slechts in 1 van deze gevallen moest last tot tenuitvoerlegging der straf gegeven worden; de opdracht aan een instelling tot hulp en steun ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden, die hier gegeven werd, heeft mislukking niet kunnen verhoeden. Van de 12 geslaagde gevallen, waarin bijzondere voorwaarden waren vastgesteld, was er in 10 opdracht tot hulp en steun aan een instelling gegeven.

Bij de schuldigverklaringen wegens de strafbare feiten, die ten aanzien van de burgers door den kantonrechter worden berecht, moet er aan herinnerd worden, dat voor een groot gedeelte deze vergripen op grond van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht disciplinair werden afgedaan; hiervan zijn geen cijfers beschikbaar. Behalve van de schuldigverklaringen zijn wel cijfers bekend van het aantal gevallen van voorkoming der vervolging (art. 74 W. v. Sr.).

In tegenstelling tot hetgeen voor 1927 kon worden geconstateerd, wordt voor 1928 een stijging der cijfers opgemerkt.

Jaar.	Gevallen van schuldigverklaring.	Voorkoming der vervolging.	Totaal.
1924	335	722	1057
1925	201	688	889
1926	182	770	952
1927	164	664	828
1928	193	668	881

Cijfers van eenige beteekenis geven alleen de groep overtredingen van de Motor- en Rijwielwet (126 schuldigverklaringen en 436 gevallen van voorkoming der vervolging en de groep overtredingen van plaatselijke verordeningen (17 schuldigverklaringen en 138 gevallen van voorkoming).

Als straf werd uitsluitend geldboete opgelegd. In 8 gevallen werd als bijkomende straf verbeurdverklaring toegepast.

Jaar.	Hechtenis.	Geldboete.	Verbeurd- verklaring.
1924	—	335	12
1925	—	201	10
1926	1	181	3
1927	1	163	8
1928	—	193	8

Justitieele Statistiek.

Aan de hand van de gegevens van de Crimineele Statistiek werd de stand en de beweging van de misdadigheid nagegaan, in het algemeen en naar den aard der gepleegde strafbare feiten, terwijl daaraan werd vastgeknoopt raadpleging van de genomen repressieve maatregelen. De tel-eenheid bij genoemde statistiek was de onherroepelijke veroordeeling (resp. veroordeelde).

Het doel met de Justitieele Statistiek beoogd is van anderen aard, nl. een beeld te geven van de werkzaamheden der verschillende rechterlijke colleges. Vandaar dat hier met een andere tel-eenheid gewerkt wordt, te weten met de per instantie afgedane zaak.

Het aantal zaken wegens misdrijven en overtredingen afgedaan door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden (waaronder begrepen het Hof van Ned.-Indië en de Krijgsraad voor de Zeemacht te Soerabaja) bedroeg in de jaren 1924 t/m. 1928 als volgt:

1924	1165
1925	1060
1926	999
1927	878
1928	880

Het aantal bij vonnis afgedane zaken is dus vrijwel gelijk aan dat van het vorige jaar.

Een splitsing naar de verschillende rechterlijke colleges en detailleering omtrent de afgedane zaken is in het volgende staatje opgenomen:

S RECHTERLIJK COLLEGE.	Zaken in den loop van 1928 afgedaan.		Personen, op wie de zaken in kolom 1 betrekking hebben.		Personen, vermeld in kol. 3 en 4, zijn te verdeelen als volgt:						
	bij vonnis	buiten proces (art. 74 W. v. Sr).	Officieren.	Onderofficieren en manschappen.	Ter terechtzitting verwezen naar den gewonen strafrechter.	Ten aanzien van welke geen straf werd opgelegd, doch aan den commandeerenden officier werd overgelaten of termen voor toepassing van een krijgsmatige bestraffing aanwezig zijn.	Veroordeelden.		Vrijgesprokenen.	Voorkwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolging door:	
							Onvoorw.	Voorw.		Transactie.	Betaling der maxim. boete.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	
og Militair Gerechtshof.	72	2	7	68	—	—	55	9	9	2	—
gsraad Landm.'s-Bosch.	630	597	87	1150	1	5	521	71	40	599	—
gsraad Zeemacht Wilmsoord	78	87	13	153	—	4	68	5	2	87	—
Totaal Nederland. . .	780	686	107	1371	1	9	644	85	51	688	—
og Militair Gerechtshof											
led.-Indië	30	—	1)	31	—	1)	30	—	2	—	—
gsraad Zeemacht Soeabaja	70	—	1)	73	—	1)	64	2	8	—	—
Totaal Ned.-Indië. . .	100	—	2	104	—	2	94	2	10	—	—
Totaal Generaal . . .	880	686	109	1475	1	11	738	87	61	688	—

1) Dubbeltelling met kolom 9: de naar den commandeerenden officier verwezene werd tevens vrijgesproken.

Ten slotte nog een opgave van de beslissingen van het Hoog Militair Gerechtshof inzake beklag betreffende opgelegde disciplinaire straffen. a)

1928 Aantal behandelde klachtzaken.	De klacht werd bevonden				Straffen en strafredenen:				
	Gegrond.	Gedeeltelijk gegrond.	Ongegrond.	Niet ontvankelijk.	Straf en strafredenen gehandhaafd.	Straf gewijzigd.	Strafreden gewijzigd.	Straf en strafredenen gewijzigd.	Straf en strafredenen nietig verklaard.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1) 14	3	4	12	1	11	—	1	5	3

1) waaronder 1 zaak met 6 klagers en 1 met 2 klagers.

a) De door het H.M.G. van Ned.-Indië behandelde beklagzaken zijn onder het opgegeven aantal niet begrepen. Het aantal zaken (14) door het H.M.G. in Nederland in 1928 behandeld, is verheugend gering.

Red. M.R.T.

BOEKAANKONDIGING.

Evenals het vorige jaar (Zie M. R. T. XXV, blz. 10) was de „Information Section” van den Volkenbond weder zoo vriendelijk aan de Redactie te doen toekomen een thans in de Engelsche taal gesteld exemplaar van het „Armaments Year-book”, Zesde jaargang, 1929—1930. (1150 bladzijden).

De indeeling van het omvangrijke werk komt in hoofdtrekken overeen met die van den vorigen jaargang. Het bevat gegevens van 61 Staten en is bijgewerkt tot Maart 1930. Ten aanzien van Staten die in het bezit zijn van kolonien, bevatten de verschillende monographien ook dááromtrent omstandige mededeelingen betreffende samenstelling en organisatie der overzeesche strijdkrachten.

Om een gemakkelijk overzicht te krijgen op militair gebied in een bepaald land, mede in vergelijking met andere landen, geeft deze uitgave weder verschillende graphieken en recapitulerende tabellen; ook de de maritieme strijdkrachten van eenige zeemogendheden in 1913, 1919 en 1929 zijn graphisch in beeld gebracht.

In Annex I zijn, evenals in vorige jaargangen, de verschillende internationale conventies opgenomen, betreffende beperking van bewapening, waarbij zich als „Supplement” aansluit de tekst van het in April 1930 te Londen geteekende verdrag aangaande de maritieme strijdkrachten.

Alles bijeen weder een uitgave van den Volkenbond met een buitengewoon rijken inhoud. Tot ons leedwezen misten we alleen eenig gegeven betreffende de voor de waarde eener krijgsmacht toch niet onbeteekenende organisatie den militaire rechtspraak.

De prijs van het werk is één pond sterling.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 10 September 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Generaal-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Dr. E. Jellinghaus, (pl.v.).

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Eigendunkelijk afgeweken van eene opdracht aan klager verstrekt in zijn oproepingsbrief voor opkomst in werkelijken dienst. Beklag ongegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 2 Augustus 1929, van den reserve-korporaal A., behorende tot de 3e Compagnie van de School voor Reserve-Officieren der Infanterie, in garnizoen te Breda, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van bovengenoemde school ingediend over de straf van vier dagen licht arrest, hem op 25 Juli 1929 opgelegd door zijn Compagnies-Commandant, den Kapitein T., wegens:

„Uit onnadenkendheid eigendunkelijk afgeweken van eene opdracht, hem verstrekt in zijn oproepingsbrief voor opkomst in werkelijken dienst”,

bij welke beslissing, op 1 Augustus 1929 genomen, het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan, dat klager tijdig eene oproeping voor den werkelijken dienst heeft ontvangen, gedateerd 15 April 1929 en uitgegaan van den Commandant van het Regiment Grenadiers, waarbij hem werd gelast zich op 20 Juli 1929, des v.m. te 8.30 uur, te bevinden op het Stationsplein Hollandsche Spoor te den Haag, teneinde aldaar in detachement vereenigd te worden, om af te reizen naar Breda, alwaar hij 75 dagen werkelijken dienst had te verrichten;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij den 20sten Juli 1929 zich niet heeft begeven naar het hem in bovengenoemde oproeping aangewezen punt van vertrek, maar per motorrijwiel, dus eigendunkelijk op eigen gelegenheid, naar Breda is vertrokken;

dat hij een kameraad, die wèl naar het verzamelpunt van het detachement ging, heeft verzocht den detachements-commandant van een en ander op de hoogte te stellen;

Overwegende dat klager mitsdien niet heeft voldaan aan den hem verstrekten last om zich op het in bovengenoemde oproeping aangeduide tijdstip op het mede daarin aangeduide punt van samenkomst te bevinde, en door zijne eigendunkelijke handelwijze noodlooze administratieve werkzaamheden heeft veroorzaakt;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft, de omschrijving der strafreden het gepleegde feit juist weergeeft, en ook de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant der School voor Reserve-Officieren der Infanterie op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant der School voor Reserve-Officieren der Infanterie, één aan den Advocaat-Fisikaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 29 October 1929.

President : Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wnd.-Advocaat-Fisikaal: Dr. B. R. Roijer.

Het door een adjudant-onderofficier-instructeur, belast met het laden van voertuigen, onvoldoende maatregelen treffen, waardoor het laden een niet ordelijk verloop had.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 11 September 1929, van den adjudant-onderofficier-instructeur L., dienende bij de 2de Schoolcompagnie van het 5de Regiment Infanterie, in garnizoen te Amersfoort, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept

naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstructeur bij dat Regiment ingediend over de straf van twee dagen licht arrest, hem op 30 Augustus 1929 door zijn compagnies-commandant, den Kapitein M. opgelegd en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Belast met het laden van voertuigen onder ongunstige omstandigheden, onvoldoende maatregelen getroffen, waardoor het laden een niet ordelijk verloop had.”;

bij welke beslissing, — op 10 September 1929 genomen, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuigen den Eerste-Luitenant I. E. L., den reserve-adjutant-onderofficier W. J. V. en den sergeant-majoor-instructeur A. van B., allen dienende bij bovengenoemd Regiment;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat het 5de Regiment Infanterie den 22sten Augustus 1929 van de legerplaats bij Harskamp naar Amersfoort zou vertrekken; dat daartoe door den Commandant van dat Regiment den 21sten Augustus 1929 orders waren gegeven, onder meer inhoudende:

dat het Regiment den 22sten Augustus 1929 te 15.30 ure voor den afmarsch naar Amersfoort gereed moest zijn;

dat met het toezicht op de bagage belast werd de adjudant-onderofficier-instructeur L.;

dat deze adjudant-onderofficier-instructeur (klager in deze) tevens maatregelen moest treffen, dat de noodige vrachtauto's bij het Kamp aanwezig waren, zoodat paarden en bagage te 17.30 ure aan het station Stroe zouden kunnen worden ingeladen;

dat voornoemde adjudant-onderofficier-instructeur daartoe per compagnie de beschikking kreeg over 1 sergeant en 2 man;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat de troep op den dag van vertrek eerst te \pm 12 ure 's middags in de legerplaats bij Harskamp thuiskwam, na den geheelen nacht te hebben geoefend, in regenachtig weer;

dat, wilde hij op tijd met de hem verstrekte opdracht gereed zijn, hij te \pm 2 ure namiddag met inladen moest beginnen;

dat echter de troep tevoren nog het middageten moest gebruiken en van kleeding moest verwisselen;

dat een en ander tengevolge heeft gehad, dat de bagage niet op tijd op de daartoe aangewezen plaats in de kampstraat aanwezig was, maar te laat en op ongeregelde wijze door de manschappen der verschillende compagnieën werd aangevoerd;

dat de manschappen, in stede van weer naar hun onderdeel terug te keeren, voor het grootste gedeelte op de inlaadplaats bleven wachten, in de hoop met de auto's te mogen mederijden naar Stroe;

dat even later ook nog een aantal zieken zich kwam melden, die, volgens hun zeggen, door den officier van gezondheid naar de inlaadplaats waren gezonden, teneinde met de auto's naar Stroe te worden vervoerd;

dat het gevolg van een en ander is geweest, dat een groot aantal personen op de inlaadplaats aanwezig was;

dat hij, klager, intusschen met inladen begonnen was;

dat hij daartoe één auto vooruit had gezonden onder een sergeant en een aantal manschappen om te laden;

dat hij zelf bij de achterste auto's is gebleven;

dat hij op een gegeven oogenblik heeft gezien, dat op de voorste auto, die nog slechts halfvol geladen was met bagage, een groot aantal personen had plaats genomen;

dat, waar hij geen enkele opdracht had ontvangen om buiten het personeel, dat met het toezicht was belast, personen te vervoeren, hij zich naar die auto heeft begeven, met het plan om aan de manschappen, die daarop hadden plaats genomen, te gelasten dat voertuig te verlaten;

dat op dat oogenblik de Luitenant L. is verschenen;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard:

1. Eerste-Luitenant I. E. L. (onder eede):

dat hij op 22 Augustus 1929, te omstreeks kwart over drieën 's namiddags, op de inlaadplaats is gekomen;

dat hij toen heeft gezien, dat op de voor bagagevervoer bestemde auto's vele manschappen hadden plaats genomen, terwijl een groot gedeelte van de bagage nog niet opgeladen was;

dat klager bezig was een aantal dier manschappen te verzamelen;

dat hij, getuige, ziende dat hier alle leiding ontbrak en de heerschende wanorde steeds grooter dreigde te worden, heeft ingegrepen en met behulp van eenige onderofficieren het opladen heeft geregeld;

2. Reserve-adjutant-onderofficier-instructeur W. J. V., (onder het afleggen der belofte):

dat hij even vóór de komst van den Luitenant L. op de inlaadplaats aanwezig is geweest;

dat er op die inlaadplaats groote wanorde heerschte, zoodat hij, getuige, den indruk kreeg van een „bende”;

dat die „bende” ontstaan was, doordat het aanvoeren der bagage op de inlaadplaats in zeer korten tijd moest geschieden, zoodat daarvoor een groot aantal manschappen was aangewezen, die nà het aanbrengen der bagage op de inlaadplaats bleven wachten, in de hoop met de auto's naar Stroe te mogen mederijden;

dat velen van deze manschappen zelfs al op één der auto's hadden plaats genomen;

dat de sergeant, die bij die auto met het toezicht op het inladen was belast, geen enkelen maatregel nam om haar te doen ont-ruimen;

dat het door den onderlingen afstand der auto's klager niet mogelijk was persoonlijk bij elke auto toezicht te houden;

3. Sergeant-majoor-instructeur A. van B. (onder eede):

dat hij op den bewusten dag eenige gamellen naar de inlaadplaats heeft gebracht;

dat hij, daar aangekomen, heeft gezien, dat op elk der auto's 15 à 20 man hadden plaats genomen, terwijl een gedeelte der bagage nog niet was opgeladen;

dat de geheele toestand den indruk maakte van een chaos;

Overwegende dat het Hof uit de opgave van klager en de verklaringen der getuigen de overtuiging heeft bekomen, dat klager een onoordeelkundig beladingsplan van de auto's heeft gekozen;

dat hij ook niet onmiddellijk krachtig is opgetreden, toen hij bespeurde, dat vóór alle bagage was ingeladen, manschappen op de auto's hadden plaats genomen, die daarop niets te maken hadden;

dat die beide omstandigheden mede oorzaak zijn geweest van het ontstaan van een dusdanige wanorde op de inlaadplaats, dat een onmiddellijk ingrijpen door den Eerste-Luitenant L. noodzakelijk was;

Overwegende dat klager mitsdien te dezer zake te recht is gestraft, de omschrijving der strafreden zijne tekortkoming juist weergeeft, en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Majoor-Hoofdinstructeur bij het 5e Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Majoor-Hoofdinstructeur voornoemd, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 12 November 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Generaal-Majours M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wdn.-Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Raadsmans: Dr. D. Bijdendijk, te 's-Gravenhage.

Beklaagde was door den Krijgsraad veroordeeld tot ééne maand gevangenisstraf en, als op grond van het begane feit ongeschikt om in den militairen stand te blijven, tot ontslag uit den dienst zonder ontzetting.

Het H. M. G. acht de hoofdstraf te licht en verzwart die tot 6 weken gevangenisstraf. Verder acht het Hof beklagde niet ongeschikt om in den militairen stand te blijven, doch wel ongeschikt om in de klasse waarin hij is aangesteld, te blijven dienen. Dien-tengevolge wordt het ontslag te niet gedaan, doch beklagde verlaagd tot den stand van huzaar der 2de klasse.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 24sten September 1929 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, tegen X, oud 26 jaar, geboren te Utrecht, huzaar 1ste klasse bij het IIde Regiment Huzaren, in garnizoen te 's-Gravenhage, gerequireerde in persoon, geïntimeerde, en van X, voornoemd, appellant van gemeld vonnis, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fisikaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde hoofdstraf, die aan het Hof te licht is voorgekomen, zoomede ten aanzien van de hem opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, daar het Hof den beklagde niet op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht, in den militairen stand te blijven;

Overwegende dat het Hof hem echter op grond van het begane feit wel ongeschikt acht, in de klasse waarin hij is aangesteld, te blijven dienen;

Overwegende dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, — met uitzondering evenwel van artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht, — alsmede van de artikelen 25 van dit Wetboek, 75, 76*d* en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, en

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover betreft de aan beklaagde opgelegde hoofdstraf, alsmede de hem opgelegde bijkomende straf;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van 3 tot 23 Augustus 1929 in mindering zal worden gebracht;

Verlaagt den veroordeelde tot den stand van huzaar der 2de klasse; Bevestigt het vonnis voor al het overige¹⁾.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 5 Maart 1930. ²⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee H. A. Romswinkel; Officier van administratie der 1ste klasse A. van Houte; Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe, en Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. C. A. de Groot, te Alkmaar.

*Behoorende tot het wachtsvolk en belast met den dienst van korpuraal van de wacht, een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen. Beklaagde had zich des nachts gedurende ongeveer twee uren verwijderd uit het bij zijn bodem behoorende **provoosthuis**, alwaar hij aanwezig moest zijn.*

*De Krijgsraad verwerpt het door den raadsman opgeworpen verweer, dat beklaagde, gelijk de telastlegging luidt, verplicht was **aan boord** te blijven en zijn **bodem** heeft verlaten. Onder deze uitdrukkingen zijn, behalve het schip zelf, ook begrepen de tot het schip*

¹⁾ De beklaagde was door den Krijgsraad veroordeeld wegens diefstal; hij had n.l. in een der stallen, behoorende bij de kazerne waarin hij was gelegerd, ten nadeele van een daar mede gelegerden kameraad des nachts uit een portemonnaie in diens in de tuigenkist opgeborgden jas een bankbiljet van f 10.— weggenomen. Beklaagde bekende volledig. Red. M.R.T.

²⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 6 Mei 1930 bevestigd. Red. M.R.T.

behoorende sloepen, vloten, gebouwen, hokken, enz., zich bevindende op het voor het schip bestemde marine-terrein.

Een korporaal van de wacht blijft ook des nachts, hoewel hij de wacht in kooi heeft, met de verplichtingen van zijn dienst belast, doch die dienst wordt gedurende dat tijdvak door een ander waargenomen; bovendien moet hij, als behoorende tot de wachtdivisie aan boord blijven. (Artt. 205bis en 84 Reglt. Inw. dienst a/b van Hr. Ms. oorlogsschepen).

Beklaagde (korporaal-konstabel) is op grond van het begane feit ongeschikt om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen.

Verlaging tot matroos 1e klasse).

(De fiscaal had geconcludeerd tot verlaging tot den stand van matroos en wel tot konstabelsmaat).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen X, korporaal-konstabel, oud 27 jaren, geboren te Rotterdam, gerequireerde in persoon:

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 12 Februari 1930 No. 5448 Int.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den krijgsraad d.d. 26 Februari 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde te laste gelegde:

dat hij dienende als korporaal-konstabel aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen, terwijl hij behoorde tot het wachtsvolk en belast was met den dienst van korporaal van de wacht, in den nacht van 18 op 19 Januari 1930, in strijd met de op hem rustende verplichtingen om aan boord te blijven, niettemin gemelden bodem opzettelijk ongeoorloofd heeft verlaten en gedurende dien nacht van ongeveer halftwaalf tot ongeveer halftwee afwezig is gebleven;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 27 Februari 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 5 Maart 1930 des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdodiging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van één maand en tot verlaging tot den stand van matroos en wel tot konstabelsmaat;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt: dat hij den 20sten Juli 1917 is aangenomen als leerling-onderofficier der 2e klasse voor onbepaalden tijd, met de verbintenis om vanaf den datum van bevordering tot leerling in een speciaal dienstvak het Rijk nog zes achtereenvolgende jaren bij de Zeemacht te dienen; dat zijn diensteindiging nu onbepaald is;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. A, matroos 3e klasse: dat hij omstreeks één maand vóór 21 Februari 1930 op een avond tusschen 11 en 12 uur als schildwacht op post stond bij Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen; dat hij in dit tijdvak zag dat de beklaagde op een fiets gezeten de poort van het marineterrein uitreed;

2e. B., sergeant der Mariniers: dat hij op een dag omstreeks één maand vóór 20 Februari 1930 onder-officier van den hoofddienst was aan boord Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen; dat hij in den avond van dien dag bevond, dat de beklaagde, die behoorde tot het wachtsvolk als korporaal van de wacht en dienstdoend onder-officier van politie, nergens was te vinden, noch aan boord van het Wachtschip noch in het provoostgebouw; dat hij in den nacht te ongeveer 1½ uur den beklaagde weder in 't provoostgebouw aantrof; dat het tot de verplichtingen van den beklaagde als korporaal van de wacht behoorde o.a. gedurende den nacht in het provoosthuis aanwezig te zijn ter bewaking van dit gebouw en de zich daarin bevindende arrestanten;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is X, oud 27 jaar, geboren en laatste woonplaats Rotterdam; dat hij het laatst onder stamboekno. . . . als korporaal-konstabel aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen heeft gediend; dat hij den 20sten Juli 1917 is aangenomen als l. o. der 2e kl. voor onbepaalden tijd en zijn diensteindiging onbepaald is;

dat hij in den nacht van 18 op 19 Januari 1930 behoorde tot het wachtsvolk aan boord Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen en belast was met den dienst van korporaal van de wacht; dat hij gedurende den tijd, dien hij de wacht had, aan boord moest blijven en in strijd met deze verplichting heeft gehandeld door zich te ongeveer 11½ uur naar den wal te begeven en te ongeveer 1½ uur naar boord terug te keeren; dat hij in de hoedanigheid van waarnemend onder-officier van politie moest aanwezig zijn in het provoosthuis en daar ook kon slapen, in welken zin hetgeen hij zegt omtrent zijne verplichting aan boord te blijven, moet worden verstaan;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende dat beklaagde's raadsman te zijner verdediging heeft aangevoerd dat beklaagde behoorde te zijn in het provoosthuis en niet aan boord; dat het niet aangaat in de telastelegging te stellen dat de beklaagde verplicht was aan boord te blijven en zich van zijn bodem heeft verwijderd, immers beklaagde reeds buiten boord was en moest zijn, toen hij zich verwijderde; dat de telastelegging mitsdien onjuiste feiten stelt; dat verder de beklaagde des avonds te 9 uur geen korporaal van de wacht meer was, maar dat die functie overging op een collega;

concludeerende verdediger op genoemde gronden tot vrijspraak;

Overwegende aangaande bovenstaande verweer:

dat de beklaagde liep in de rol van Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen en aldaar in schafting was, aan boord van dit schip diende en alzoo tot de bemanning van dit schip en aldaar thuis behoorde; dat hierin geen verandering wordt gebracht door de omstandigheid dat de beklaagde ter voldoening aan hem opgedragen dienstverrichtingen zich tijdelijk bevond in een tot dit wachtschip behoorend provoostgebouw, staande op het terrein en in de onmiddellijke nabijheid van genoemd wachtschip en dienende tot het onderbrengen van arrestanten, waarvoor aan boord geen voldoende ruimte beschikbaar is, waaruit volgt dat naar 's krijgsraads oordeel tegen de in de telastelegging gebezigde uitdrukkingen „aan boord te blijven” en „gemelden bodem heeft verlaten” geen bezwaar kan bestaan, zijnde onder „aan boord” en „bodem” mede te begrijpen, behalve het schip zelf, de tot dit schip behoorende sloepen, vlotten, gebouwen, hokken enz., zich bevindende op het voor het schip bestemde marine-terrein;

dat verder de stelling van den raadsman dat de beklaagde na 9 uur geen korporaal van de wacht meer was maar diens functie overgaat op een collega geen steek houdt; dat immers art. 205bis van het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogsschepen, Verordeningen Deel 2 Hoofdstuk V, omtrent den dienst van den korporaal van de wacht, na opsomming van diens plichten, onder 9 vermeldt: „Hij heeft van na de ronde tot het uur van „overal” de wacht in kooi. Zijn dienst wordt gedurende dat tijdsverloop door den ondergeschikten onderofficier van de wacht waargenomen”, waaruit volgt dat de korporaal van de wacht met de verplichtingen van zijn dienst als zoodanig belast blijft ook ná 9 uur, doch zijn dienst gedurende vermeld tijdvak wordt waargenomen, terwijl art. 84 van hetzelfde reglement bepaalt dat de wachtdivisie, met uitzondering van hen die niet bij de wacht zijn ingedeeld, aan boord blijft; dat mitsdien het door den raadsman voorgedragen verweer wordt verworpen;

Overwegende dat het feit moet worden gequalificeerd:

„Behoorende tot eenige wacht, als andere militair dan als schildwacht, een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”; ¹⁾

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van één week staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de Krijgsraad van oordeel is dat de beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt is in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Gezien de artikelen: 25, 60, 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtpleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

¹⁾ De korporaal van de wacht is dus niet beschouwd als „bevelhebber van eenige wacht”. Men vergelijk de beslissingen, voorkomende in M.R.T. XXIV, blz. 489, 499, 588 en 592.

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem is te laste gelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van één week;

Verlaagd den beklagde tot den stand van matroos der 1e klasse. ¹⁾

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 26 November 1929. ²⁾

Voorzitter: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van administratie der 1e klasse A. A. Lagaay, Officier van den marinestoomvaartdienst der 1e klasse K. van Dorsten, Luitnants ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun en J. Schraaver.

Als bevelhebber van eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen. (Slapen als wachtcommandant bij een mijnenmagazijn). Straf: 4 weken gevangenisstraf. Beklaagde was voor hetzelfde feit reeds disciplinair gestraft met 8 dagen verzuwaard arrest.

H. M. G.: De Zeekrijgsraad heeft ten onrechte nagelaten den beklagde vrij te spreken van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard, (n.l. het in de eerste plaats ten laste gelegde opzet).

De opgelegde straf is te zwaar. Veroordeeling tot 8 dagen gevangenisstraf met bepaling dat de reeds ondergane disciplinaire straf van 8 dagen verzuwaard arrest bij de uitvoering dier gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht. (Verg. Sent. H. M. G. te 's Gravenhage van 6 Februari 1925, M. R. T. XX, blz. 636 en de aantekening der Redactie aldaar).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen: J. S., stamboeknummer, oud 24 jaren, geboren te Vlissingen (Zeeland), laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als kwartiermeester bij de Marine-kazerne

¹⁾ Deze verlaging tot matroos 1e klasse lijkt ons wel zoo juist als de door den fiskaal geëischte verlaging tot konstabelsmaat en ook in overeenstemming met het voorschrift van art. 163(3) Hoofdstuk IV Deel 2 der Verordeningen Kon. Marine.

²⁾ Zie verder hierna de sententie van het H.M.G. van N. I. van 10 Januari 1930.

„Oedjoeng” te Soerabaja, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten; mitsdien gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 7den October 1929, No. A. 16/9/44;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 24sten October 1929, No. A. 16/10/44, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als kwartiermeester bij de marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, toen hij op Zondag den 15den September 1929, commandant was van de wacht bij het mijnen-magazijn der Marine aan den Oedjoeng te Soerabaja, aldaar ongeveer tusschen 3 en 4 uur des namiddags, in strijd met de op hem rustende verplichting om wakende te blijven, opzettelijk, althans grovelijk onachtzaam op een bank op het voorterrein aan den Oedjoengweg van gemeld magazijn heeft geslapen, in welken toestand hij zijn dienst als wachtcommandant niet naar behooren kon verrichten”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 31sten October 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 19den November 1929, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Als bevelhebber van eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”;

veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

Gelet op hetgeen door den raadsman mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 23sten Juni 1921 vrijwillig als leerling-onderofficier der 2de klasse onder stamboek no. . . . voor onbepaalden tijd in den zeedienst heeft verbonden, met de verbintenis om vanaf den datum van bevordering tot leerling in een speciaal dienstvak het Rijk nog zes achtereenvolgende jaren bij de zeemacht te dienen, welke diensttijd is ingegaan den 31sten Maart 1924, en dat hij thans als kwartiermeester bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 31sten Maart 1930;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij, dienende als kwartiermeester bij de marine-kazerne Oedjoeng te Soerabaja, op Zondag den 15den September 1929 commandant van de wacht bij het mijnen-magazijn der Marine aan den Oedjoeng te Soerabaja was; dat die wacht 's morgens om 7 uur 30

minuten begint en den volgenden morgen om 5 uur 30 minuten eindigt; dat van af 10 uur 's avonds tot half zes 's morgens mag worden geslapen; dat de wachtcommandant overigens vrij is in zijn doen en laten binnen het terrein van het mijnen-magazijn;

dat hij in den namiddag van bovenvermelden dag op een bank op het voorterrein aan den Oedjoengweg is gaan liggen lezen; dat hij toen, waarschijnlijk door de hitte, ingedommeld is en te ongeveer 3 uur 45 minuten namiddag wakker werd, doordat de officier van de wacht, de luitenant ter zee 2de klasse L., zijn ronde maakte;

dat hij wist, dat op hem de verplichting rustte om wakende te blijven; dat hij erkent, dat hij door te liggen slapen zijn dienst als wachtcommandant niet naar behooren kon verrichten;

dat hij voor het feit reeds krijgstuuchtelijk gestraft werd met acht dagen verzuwaard arrest met waarneming van dienst;

Overwegende dat ten processe de luitenant ter zee der 2de klasse A. C. L., oud 25 jaren, eene verklaring onder eede heeft afgelegd, onder meer inhoudende:

dat hij op een Zondag in het midden van de maand September 1929, officier van de wacht was in de marine-kazerne Oedjoeng te Soerabaja; dat hij te ongeveer 3 uur namiddag een ronde maakte naar het mijnen-magazijn der Marine aan den Oedjoeng te Soerabaja; dat hij op een bank op het voorterrein aan den Oedjoengweg van voormeld magazijn den commandant van de wacht, den beklaagde, slapende aantrof; dat de beklaagde eenigszins achterovergevallen met een open boek in de hand in een houding lag alsof hij al lezende ingedommeld was; dat beklaagde's oogen gesloten waren; dat een schildwacht, die op 5 Meter afstand stond, iets geroepen heeft, waarop de beklaagde zijn oogen opende en opsprong; dat hij, getuige, tegen den beklaagde heeft gezegd rapport van zijn slapen als wachtcommandant te zullen maken, waarop de beklaagde niet geantwoord heeft, maar met een schuldig gezicht weggelopen is;

dat de bedoelde wachtcommandant gedurende den dag op het terrein van het mijnen-magazijn geheel vrij in zijn bewegingen is;

dat hij mag slapen van 10 uur 's avonds tot den volgenden morgen half zes; dat buiten dezen tijd op hem de verplichting rust om wakende te blijven;

Overwegende dat mitsdien door de verklaring van den beklaagde en door dien van den getuige L., gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde werd te laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „opzettelijk, althans”

Overwegende dienaangaande, dat immers uit de geheele houding van den beklaagde toen hij betrapt werd door den getuige L. blijkt, dat de beklaagde al lezende in slaap gevallen is en niet opzettelijk is gaan slapen;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden

gequalificeerd als: „als bevelhebber van eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklaagde geen verdere verontschuldiging voor het door hem gepleegde feit heeft, dan dat hij zich door den slaap heeft laten verrassen;

dat de fout van den beklaagde geweest is, dat hij in eenigszins luie houding op een bank is gaan zitten of liggen zonder aan mogelijke kwade gevolgen van deze gemakzucht te denken;

dat dit te meer een verwijt is voor dezen beklaagde, daar hij in 1926 bij herhaling en na gewaarschuwd te zijn als dienstdoende onderofficier van de wacht heeft geslapen en deswege disciplinair gestraft werd;

dat aan de andere zijde in aanmerking genomen moet worden, dat de beoordeelingen van den beklaagde zeer gunstig waren gedurende de laatste jaren;

dat de beklaagde voor het begane feit reeds disciplinair gestraft werd met 8 dagen verzwaaard arrest met waarneming van dienst, welke straf geheel is ondergaan;

dat de indirecte gevolgen van het begane feit voor dezen beklaagde zwaar zijn, daar hij op het punt stond naar Nederland te vertrekken toen de vergunning daartoe ingetrokken werd wegens zijne verwijzing naar den Zeekrijgsraad;

dat derhalve eene gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen, in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit en in verband met beklaagde's persoonlijkheid;

Gezien de artikelen, 1, 60, 129 eerste lid en vierde lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde subsidiair ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van: „vier weken”.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 10 Januari 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Mr. A. C. H. Graafland, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz, gep. luitenant-kolonel der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. H. Lamberts.

Advocaat-fiscaal: Mr. H. Marcella.

Raadsman: Mr. J. G. Buddingh de Voogt.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, razione officii, geappelleerde tevens appellant en S., stamboeknummer, oud 24 jaren, geboren te Vlissingen (Zeeland), laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als kwartiermeester bij de marinekazerne Oedjoeng te Soerabaja, appellant tevens geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja d.d. 26 November 1919¹⁾, waarvan appèl, bij welk vonnis het den beklagde subsidiair ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen is verklaard, beklagde te dier zake is schuldig verklaard aan: „als bevelhebber van eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen” en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier weken;

Gelet op de door den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja en den beklagde respectievelijk op 4 en 5 December 1929, dus tijdig gedane aantekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep d.d. 17 December en het relaas van beteekening daarvan d.d. 20 December 1929;

Gehoord den door den Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië Mr. H. Marcella genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl d.d. 10 Januari 1930, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, den beklagde alsnog zal vrijspreken van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan bewezen verklaard;

het vonnis zal vernietigen ten aanzien van de qualificatie der te laste gelegde en bewezen verklaarde feiten;

¹⁾ Zie hiervóór. Red. M.R.T.

den beklaagde voornoemd zal schuldig verklaren aan de misdrijven:

1o. „het als bevelhebber van eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen” en

2o. „het zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst als bevelhebber van eenige wacht niet naar behooren kan verrichten”; het vonnis voor het overige zal bevestigen;

Gehoord den beklaagde in zijne middelen van verdediging, alsmede hetgeen te zijner verdediging ter terechtzitting van 10 Januari 1930 door zijnen raadsman den advocaat en procureur Mr. J. G. Buddingh de Voogt is aangevoerd;

Gezien de stukken;

Overwegende, dat de Zeekrijgsraad ten onrechte heeft nagelaten den beklaagde vrij te spreken van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Overwegende, dat de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in zijn vonnis vermeld, wel is waar terecht eene schuldigverklaring van en eene veroordeeling tegen den beklaagde heeft uitgesproken en de bewezen verklaarde feiten ook naar juistheid omschreven heeft, doch een straf heeft opgelegd, welke zoowel in verhouding tot den zeer lichten aard van het misdrevene, als in verband met den beklaagde terzake van hetzelfde feit tevoren opgelegde en door hem ondergane krijgstuuchtelijke straf van acht dagen verzuwaard arrest met waarneming van dienst, den Hove te zwaar voorkomt;

Overwegende toch dat het Hof van oordeel is dat beklaagde met evengenoemde disciplinaire straf het door hem begane feit reeds voldoende heeft geboet en derhalve, bij de bepaling van de straf ingevolge artikel 57 lid 2 van de Wet op de Krijgstucht rekening houdende met de toepassing dier disciplinaire straf, den duur hiervan bij de uitvoering van de op te leggen gevangenisstraf geheel in mindering wenscht te brengen, waartegen de ruime bewoordingen van genoemd artikel in verband met de uit de geschiedenis der totstandkoming blijkende bedoeling daarvan, zich niet verzetten;

Overwegende mitsdien dat het vonnis van den Zeekrijgsraad waarvan appèl, ten aanzien van de opgelegde straf behoort te worden vernietigd, doch overigens als wel en terecht gewezen kan worden bevestigd;

Gelet, behalve op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, op de artikelen I, II en III van de slotbepalingen van de Rechtspleging bij de Zeemacht (Wet van 15 Mei 1914 Nederlandsch Staatsblad No. 206) en op de artikelen 75 en 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Spreekt beklaagde vrij van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegde dan bewezen verklaard;

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad, waarvan appèl, ten aanzien van de opgelegde straf;

Veroordeelt den in hoofde dezes genoemden beklaagde S., stamboeknummer, tot eene gevangenisstraf voor den duur van acht dagen, met bepaling dat de duur van de aan den beklaagde den 18den September 1929 opgelegde en reeds geheel ondergane straf van acht dagen verzwaaard arrest met waarneming van dienst bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Bevestigt het vonnis voor het overige.

Zee krijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 3 December 1929. ¹⁾

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van administratie der 1e klasse A. A. Lagaaij,
Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse K. van Dorsten en Luitenants ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun en J. Schraever.

Het in strijd met de Soerabajasche verkeersverordening op een rijwiel vervoeren van een tweeden persoon waarvoor dat niet was ingericht.

Het, bij herhaling, niet voldoen aan de, krachtens art. 9 van het (Indisch) Rijwielreglement, door een politiebeambte gedane vordering om af te stappen.

Het, na aanhouding wegens evenvermelde overtredingen, aan een politiebeambte te Soerabaja opgeven van een valschen naam.

De Soerabaiasche verkeersverordening kan door den Zeekrijgsraad niet toegepast worden, zoodat overtreding daarvan alleen van invloed kan zijn op de strafmaat.

Ook het Indische Rijwielreglement kan als lex specialis voor den Zeekrijgsraad geen toepassing vinden, doch kan wel aangenomen worden als eenig wettelijk voorschrift in den zin van art. 184 W. v. S.

Motiveering van de opgelegde straf.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen C. stamboeknummer, oud 22 jaren, geboren te Koeta Radja, gew. Atjeh en onderhoorigheden, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch stoker der 2de klasse aan boord van Hr.Ms. „De Zeven Provinciën”, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde,

¹⁾ Zie, ook weder in verband met dit vonnis onze beschouwingen hier-
vóór, blz. 208 en vlgg. Red. M.R.T.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 24sten October 1929 No. A 16/10/38;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomst van den Zeekrijgsraad van den 20sten November 1929, No. A 16/11/44, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

dat hij te Soerabaja op den 1sten October 1929 te ongeveer 6 uur namiddag:

1°. toen hij als bestuurder van een rijwiel daarmede reed op den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den Oedjoengweg, en op dat rijwiel een tweeden persoon vervoerde, waarvoor dit niet was ingericht, zijnde dit verboden bij artikel 12b, letter c, der Soerabajasche verkeersverordening, en toen de Inlandsche agent van Politie der 2de klasse No. 140, genaamd Senno, dienstdoende bij de 2de afdeeling en 6de sectie der Algemeene Politie te Soerabaja en surveilleerende in uniform gekleed, op voornoemden weg ter hoogte van het hulppostkantoor aldaar, hem op heeterdaad betrap had op bovenvermelde verkeersovertreding en in verband daarmede hem, beklagde, gelast had te stoppen, door hem de woorden toe te voegen „Toeroen” (Afstappen), daarbij tevens zijn rechterhand in de hoogte stekende, opzettelijk niet heeft voldaan aan deze tot hem, beklagde, krachtens art. 9 van het Rijwielreglement (Indisch Staatsblad 1910 No. 465 juncto Indisch Staatsblad 1913 No. 505) door vorenbedoelden politiebeambte gericht vordering maar door is blijven rijden, hebbende hij eenige oogenblikken daarna onder dezelfde omstandigheden als hierboven vermeld opzettelijk niet voldaan aan een dergelijke vordering tot stoppen van den Inlandschen agent van Politie der 1ste klasse No. 751, genaamd Soemani, die hem, beklagde, had toegeroepen: „Stop, Toeroen” (Afstappen);

2°. toen hij door den hoofdagent van Politie der 2de klasse J. L. F. W. de Veer, dienstdoende aan de sub 1° vermelde afdeeling en sectie wegens de onder 1° vermelde overtredingen was aangehouden, ten einde proces-verbaal te kunnen opmaken en deze hoofdagent hem, beklagde, naar zijn naam gevraagd had, aan deze opzettelijk valschelijk, immers in strijd met de waarheid, heeft opgegeven genaamd te zijn „Simon”;

Gezien het exploit van betekening en dagvaarding van den 26sten November 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 3den December 1929, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan:

1°. „Het opzettelijk niet voldoen aan een vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van eenig toezicht belast, tweemaal gepleegd, beide feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd”;

2°. „Door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valschen naam opgegeven”;

Veroordeeling:

1°. wegens de gepleegde misdrijven tot eene geldboete van: „dertig gulden”;

2°. wegens de gepleegde overtreding tot eene geldboete van: „vijftien gulden”;

bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis respectievelijk van dertig en van vijftien dagen;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 25sten Januari 1928 vrijwillig als Inlandsch leerling-stoker onder stamboeknummer voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als Inlandsche stoker der 2de klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 25sten Januari 1934;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij te Soerabaja op 1 October 1929 te ongeveer 6 uur namiddags als bestuurder reed op een rijwiel langs den Oedjoengweg en dat op de step medereed zijn neef d. C.; dat bij het hulp-postkantoor een in uniform gekleede Inlandsche agent van politie hem gelastte te stoppen door hem de woorden toe te roepen „Toeroen”, daarbij de rechterhand in de hoogte stekende;

dat hij toen gezegd heeft „Wacht maar, ik zal wel bij het politie-bureau stoppen”; dat hij doorgereden is tot drie meter voorbij het politieposthuis, omdat hij niet eerder stoppen kon, daar zijn remmen niet goed werkten; dat terwijl hij al remde, een Inlandsch agent van politie op hem kwam toelopen, roepende „Stop, toeroen”; dat hij, toen hij afgestapt was, voor een Europeeschen agent van politie werd geleid, die zijn naam vroeg, waarop hij in strijd met de waarheid opgaf genaamd te zijn „Simon”;

dat hij niets tot zijn verdediging en verontschuldiging heeft in te brengen;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard, ieder zooals achter zijn naam staat vermeld:

1°. Senno, oud 26 jaren, van beroep Inlandsch agent van politie der 2de klasse No. 140, dienstdoende bij de 2de afdeling en zesde sectie van de Algemeene Politie te Soerabaja:

dat hij op den 1sten October 1929 des avonds zes uur in uniform gekleed surveilleerde op den openbaren Oedjoengweg te Soerabaja;

dat hij ter hoogte van het hulp-postkantoor Oedjoeng een hem onbekenden matroos der Koninklijke Marine als bestuurder zag rijden op een rijwiel in noordelijke richting; dat deze achterop zijn rijwiel een tweeden matroos der Koninklijke Marine vervoerde, terwijl het rijwiel daarvoor niet was ingericht;

dat die tweede matroos met het eene been op den opstap van het rijwiel stond en met het andere op het achterspatbord;

dat hij den bestuurder aanmaande om te stoppen door hem toe te roepen „Toeroen”, terwijl hij tegelijkertijd zijn rechterhand in de hoogte stak; dat deze hem antwoordde „ik zal wel aan het posthuis stoppen” en doorreed; dat hij vervolgens zag, dat beklaagde bij het politieposthuis gekomen door den Inlandschen agent van politie 1e klasse Soemani, eveneens in uniform gekleed, gesommeerd werd om te stoppen;

dat beklaagde echter nog 3 à 4 meter doorreed en toen afstapte; dat hij daarop naar beklaagde is toegegaan en hem gelastte mee te gaan in het bureau, waarop deze antwoordde „ik ga met jullie niet mee”; dat de hoofdagent van politie der 2e klasse J. L. F. W. d. V. uit het posthuis naar buiten kwam en beklaagde gelastte met hem naar binnen te gaan, waaraan deze voldeed;

dat hij den hem ten processe getoonden beklaagde herkent als dengene, die op den 1sten October 1929 naliet zijn bevel van „Toeroen” op te volgen;

2°. Soemani, oud 27 jaar, van beroep Inlandsch agent van politie der 1ste klasse No. 751, dienstdoende bij de 2e afdeeling en 6de Sectie van de Algemeene Politie te Soerabaja:

dat hij op den 1sten October 1929, des avonds om ongeveer zes uur, dienstdoende bij de 2de afdeeling en 6de Sectie van de Algemeene Politie te Soerabaja, in uniform gekleed voor het posthuis aan den Oedjoeng te Soerabaja stond; dat hij uit zuidelijke richting een rijwiel zag naderen, waarop twee Marine-matrozen reden; dat hij, daar genoemd rijwiel daartoe niet was ingericht, den bestuurder sommeerde om te stoppen, door hem de woorden toe te voegen „Stop! Toeroen!”;

dat de bestuurder daaraan niet voldeed, doch nog drie à vier meter doorreed, waarop hij afstapte; dat hij niet gezien heeft, dat beklaagde remde, toen hij hem sommeerde;

dat inmiddels de Inlandsche agent Senno uit zuidelijke richting was genaderd en beklaagde gelastte naar binnen te gaan, hetgeen beklaagde weigerde; dat hierop de hoofdagent d. V. kwam, op wiens last beklaagde mee naar binnen is gegaan;

dat hij in den hem ten processe vertoonden beklaagde den persoon herkent, die op 1 October 1929 door hem is aangehouden;

3°. J. L. F. W. d. V., oud 38 jaren, van beroep hoofdagent van politie bij de 2e afdeeling en zesde Sectie van de Algemeene Politie te Soerabaja:

dat hij op den 1sten October 1929 des avonds ongeveer 6 uur den middagdienst had in het politie-posthuis aan den Oedjoeng te Soerabaja; dat hij op den Oedjoengweg twee matrozen op een rijwiel zag, maar hij, daar er twee Inlandsche agenten bij waren, zich niet met het geval bemoeide; dat toen er echter niets gebeurde, hij er heen ging en vernam, dat beklaagde tweemaal nagelaten had aan eene sommatie tot stoppen te voldoen en nu weigerde op hun last

het politie-posthuis binnen te gaan; dat hij daarop beklaagde persoonlijk gelast heeft mee naar binnen te gaan, waaraan beklaagde onmiddellijk voldeed, zeggende dat hij wel met getuige wilde meegaan, omdat deze Europeaan was, doch niet met die Inlandsche agenten, omdat zij zijn meerderen niet waren en bovendien Inlanders; dat hij ten einde proces-verbaal te kunnen opmaken, beklaagde naar zijn naam gevraagd heeft, waarop deze opgaf genaamd te zijn „Simon”, matroos 3de klasse Koninklijke Marine, stamboeknummer, geboren te Magelang 10 Mei 1907 en dienende aan boord Hr. Ms. „Sumatra”;

dat hij in den hem ten processe getoonden beklaagde den persoon herkent, die hem op 1 October 1929 heeft opgegeven genaamd te zijn Simon;

Overwegende dat mitsdien door de verklaring van den beklaagde en door de verklaringen van de getuigen Senno, Soemani en J. L. F. W. d. V., gelijk deze hiervoren nader zijn weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde werd ten laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende omtrent beklaagde's opzet ten aanzien van het hem sub 1°. ten laste gelegde:

dat de beklaagde wat de vordering van den agent Senno betreft, niet had te beslissen dat hij eerst bij het politiebureau zou stilhouden, maar onmiddellijk had moeten stoppen toen hem zulks gelast werd;

dat, wat de vordering van den agent Soemani aangaat beklaagde's voorstelling van zaken, gezien de verklaringen der bovengenoemde getuigen, onaannemelijk is; dat beklaagde de oorzaak van zijn niet tijdig stoppen voor een deel tracht te werpen op het niet goed functionneeren van zijn remmen, maar dit verweer moet verworpen worden, daar hij reeds voordien aangehouden was en dus had moeten remmen reeds vóór hij het politie-posthuis bereikte;

dat trouwens beklaagde's geheele handelwijze aangeeft, dat hij eerst in 't geheel niet heeft willen voldoen aan de vorderingen van de beide Inlandsche agenten (gezien ook zijn uitlating tegen den getuige d. V., dat hij wel met deze wilde meegaan omdat getuige Europeaan was, doch niet met die Inlandsche agenten, omdat deze zijn meerderen niet waren en bovendien Inlanders), maar bij nader inzien het toch maar beter geoordeeld heeft te stoppen en af te stappen;

Overwegende dat artikel 12 b, letter c, der Soerabajasche verkeersverordening verbiedt het vervoeren van meer personen op een rijwiel, dan waarvoor dit is ingericht, doch deze verordening door den Zeekrijgsraad niet toegepast kan worden en dus overtreding daarvan alleen van invloed kan zijn op de strafmate;

Overwegende voorts dat artikel 9 van het Indische Rijwielreglement de verplichting oplegt onmiddellijk te stoppen als zulks door een politiebeambte wordt geëischt doch deze bepaling als *lex specialis*

géén toepassing kan vinden voor den Zeekrijgsraad, doch wel aangenomen kan worden als eenig wettelijk voorschrift in den zin van artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat het aldus als bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

1°. Het opzettelijk niet voldoen aan een vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van eenig toezicht belast, twee malen gepleegd, beide feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd;

2°. Door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valschen naam opgeven;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat eensdeels het veelvuldig voorkomen van delicten als de onderhavige het noodig maken ten aanzien van beklaagde een maatregel van algemeen preventieven invloed te treffen, anderdeels ook beklagde zelf blijk gegeven heeft van eene mentaliteit, die het noodig maakt hem eene gevoelige straf op te leggen;

dat op grond van het vorenoverwogene eene vrijheidsstraf wel de meest gewenschte maatregel zou zijn, ware het niet dat in verband met beklagde's jeugdigen leeftijd voor hem hiervan meer nadeelen dan voordeelen te verwachten zijn;

dat immers i.c. slechts van eene korte vrijheidsstraf de rede zou kunnen zijn, door het opleggen waarvan men alleen beklagde vertrouwd zou maken met hetgeen hem juist moest afschrikken;

dat op grond hiervan er aanleiding is, beklagde terzake van beide hierboven als bewezen aangenomen vermelde feiten eene geldboete op te leggen;

dat eene geldboete van twintig gulden, voor de gepleegde misdrijven en van tien gulden voor de gepleegde overtreding geacht moeten worden in goede verhouding te staan tot den ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder ze zijn begaan in verband met beklagde's persoonlijkheid;

Gezien de artikelen: 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 23, 56, 57, 62, 184, 1e lid, 435 aanhef en sub 3°. van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklagde sub 1°. en 2°. ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven; ¹⁾

¹⁾ Bij vonnis van denzelfden Krijgsraad van 10 December 1929 werd een marineschepeling als bestuurder van een motorrijwiel en zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs, wegens soortgelijke feiten ook weder veroordeeld met toepassing van art. 184 W. v. S.

Ten aanzien van dat gemis van een geldig rijbewijs komen in dat vonnis de volgende overwegingen voor:

„Overwegende dat de beklagde ten tijde van het plegen van boven vermelde feiten niet in het bezit was van een geldig rijbewijs, welk feit

Veroordeeld hem deswege:

1°. wegens de gepleegde misdrijven tot eene geldboete van „tweintig gulden”,

2°. wegens de gepleegde overtreding tot eene geldboete van: „tien gulden”

bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechte-
nis voor den tijd van respectievelijk twintig en tien dagen.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 7 Januari 1930. ¹⁾

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van
Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van administratie der 1e klasse A. A. Lagaaij,
Officier van den marinestoomvaartdienst der 1e klasse H. L. E.
van Gelder, Luitenants ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun
en J. Schraever.

Art. 113 Wetboek van Militair Strafrecht.

*Het bij het onderzoek van een door een meerdere gemaakt rapport
tegen beter weten in zeggen dat die meerdere hem, beklaagde, had
uitgescholden voor sodemieter en klootzak.*

in Nederlandsch-Indië strafbaar is gesteld in art. 6, sub 3°, van het Motor-
reglement (Staatsblad 1917, No. 73);

dat echter ingevolge artikel 4, sub 1°, van het Wetboek van Militair
Strafrecht de Nederlandsche strafwet toepasselijk is;

dat het feit zooals het in bedoeld artikel 6 sub 3° is omschreven nergens
in de Nederlandsche strafwet strafbaar is gesteld, zoodat de beklaagde
deswege niet veroordeeld kan worden;

dat intusschen een militair, die zonder geldig rijbewijs een motorrijwiel
berijdt, zich schuldig maakt aan een handeling of gedraging, waardoor
de veiligheid in gevaar wordt gebracht, welke handeling of gedraging
als krijgstuchtelijk vergriep is strafbaar gesteld in art. 22 sub d van het
Reglement betreffende de Krijgstucht;

dat ingevolge artikel 60 van de Wet op de Krijgstucht de Krijgsraad
bevoegd is, ook van vorenbedoelde krijgstuchtelijke overtredingen gelijk-
tijdig kennis te nemen, en dus bij de bepaling van de straf het krijgs-
tuchtelijk vergriep in aanmerking genomen moet worden;

dat beklaagde alzoo niet van deze krijgstuchtelijke overtreding, omdat
het geen strafbaar feit is, als hoedanig het ook niet afzonderlijk werd
ten laste gelegd, moet worden vrijgesproken, hetgeen in strijd zoude zijn
met de werkelijkheid, doch bij de qualificatie van de strafbare feiten
gegrond op hetgeen als bewezen werd aangenomen, er verder geen rekening
mede behoeft gehouden te worden, daar het op zich zelf geen strafbaar
feit in den zin der Nederlandsche strafwet vormt.” Red. M.R.T.

¹⁾ Bij sententie van het H.M.G. van Ned. Indië van 28 Februari 1930
is dit vonnis als wel en terecht gewezen, bevestigd, behalve ten aanzien
der opgelegde hoofdstraf welke, als te zwaar in verhouding tot den ernst
van het misdrevene, verminderd werd tot drie maanden, terwijl het Hof
geen termen aanwezig achtte om den beklaagde ter zake van het door hem
gepleegde feit uit den militairen dienst te ontslaan. De bijkomende straf
is derhalve te niet gedaan. Red. M.R.T.

Uit de geschiedenis van art. 113 W. v. M. S. blijkt dat hoofdzakelijk is gedacht aan het klachtrecht van een mindere tegenover zijn meerdere, terwijl ook de woorden: „inbrengen” of „inzenden” erop wijzen dat men zich heeft gedacht, dat het initiatief van den mindere zoude uitgaan; dat is ook begrijpelijk, daar het vaak zal voorkomen, dat een beschuldigde bij zijne verdediging den rapporteur van iets zal betichten, b.v. indirect van onwaarheid spreken, welk laatste reeds bij eene ontkenenis het geval is. Tot dergelijke beperking ex art. 113 van de verdediging zal men nimmer mogen concludeeren.

I.c. gaat beklagdes verdediging de perken van het betamelijke te buiten, daar zijne beschuldiging van den meerdere niets te maken had met eenige verdediging op het gemaakte rapport, hetwelk eene gedraging betrof reeds voorgevallen vóór het beweerde toevoegen van de geincrimineerde scheldwoorden en beklagde dus buiten zijne verdediging om eene aantijging tegen zijn meerdere heeft ingebracht, vallende binnen de strekking van art. 113.

Deze beklagde, wiens gedrag onvoldoende is en die blijk heeft gegeven van zeer onmilitaire karaktereigenschappen, behoort niet in de militaire maatschappij thuis en moet ter zake van het thans door hem gepleegde feit ongeschikt worden geacht om in den militairen stand te blijven. Ontslag met ontzetting.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-Kazerne Goebeng, in de zaak tegen S., stamboeknummer oud \pm 23 jaren, geboren te Kg. Sawotratap, afd. Sidoardio, gew. Soerabaja, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsche jongen aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”; tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde; op heden, den 7den Januari 1930 gesteld in arrest zonder waarneming van dienst in het Marine-Provoosthuis te Soerabaja.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 16den November 1929, No. 16/11/32;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomst van den Zeekrijgsraad van den 14den December 1929, No. A. 16/13/12, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als Inlandsche jongen aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, op den 28sten October 1929 te Soerabaja, bij het vooronderzoek van een rapport betreffende hem, beklagde, tegen zijn divisiechef, den luitenant ter zee der 2de klasse W. van Haaften, tegen beter weten in van den luitenant ter zee der 2de klasse W. J. Kruys heeft gezegd, dat deze laatstgenoemde officier hem te ongeveer 6 uur in den morgen van dien dag had uitgescholden voor „sodemieter” en „klootzak”, hebbende hij, beklagde, bij voor-

melde aantijging volhard bij de behandeling van voormeld rapport op den voormiddag van dienzelfden dag door den Commandant van voornoemden bodem”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 20sten December 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 7den Januari 1930, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Als militair tegen beter weten een aantijging tegen een meerdere inbrengen”; veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden en ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 21sten September 1927 vrijwillig als Inlandsche jongen onder stamboek no. . . . voor den tijd van een jaar in den zeedienst heeft verbonden, dat sedert zijn diensttijd is verlengd door reëngagement en dat hij thans nog als Inlandsche jongen bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 21sten September 1930;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen eene verklaring hebben afgelegd, gelijk achter de namen van ieder hunner staat aangegeven:

1e. Willem Jan Kruys, oud 23 jaren, luitenant ter zee der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, onder eede:

dat hij zich in den morgen van den 28sten October 1929 te ongeveer 6 uur bevond in een der debarkementsgebouwen van het Marine-Etablissement te Soerabaja, waarin de officieren van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” gedebarreerd waren; dat hij op een gegeven oogenblik om een jongen riep en dat de beklaagde op hem kwam toelopen; dat de beklaagde onbeleefd was en op hem, getuige, een vlegelachtigen indruk maakte; dat hij den beklaagde over diens houding onderhouden heeft; dat hij de woorden „sodemieter” en „klootzak” dien morgen heelemaal niet gebezigd heeft;

2e. Jan Adam Habig, oud 46 jaren, officier van den Marine-stoomvaartdienst der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, onder eede:

dat hij zich in den morgen van den 28sten October 1929 te ongeveer 6 uur bevond in het debarkementsgebouw op het Marine-Etablissement te Soerabaja; dat hij in de achtergalerij zat naast den getuige Kruys en dat naast dien weer de getuige ten Brink zat; dat hij, getuige, hoorde dat Kruys aan een Inlandschen jongen een kop cacao bestelde en dat hij opkijkende Kruys in gesprek zag met

den beklaagde; dat de beklaagde een soort preekje van Kruys kreeg omdat hij onbeleefd was geweest;

dat de beklaagde zich daarop verwijderde; dat de woorden „sodemieter” of „klootzak” toen noch door Kruys, noch door den getuige ten Brink, noch door hem, getuige, gebezigd zijn;

3e. Bernard Jan ten Brink, oud 25 jaren, luitenant ter zee der 2de klasse bij de Marinekazerne „Goebeng” te Soerabaja, onder eede:

dat hij in den morgen van den 28sten October 1929 tegen een uur of zes zat met de getuigen Kruys en Habig in de achtergalerij van gebouw A op het Marine-Etablissement te Soerabaja, in welk gebouw de officieren van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” waren gedebarkeerd; dat Kruys op een gegeven oogenblik „Djongos” riep en hij, getuige, toen gezien heeft dat de beklaagde bij Kruys kwam; dat Kruys iets bestelde en den beklaagde verder onderhield over zijn onbeschofte houding; dat de beklaagde daarna is weggegaan;

dat hij, getuige, met stelligheid kan verklaren, dat noch Kruys noch Habig noch hijzelf dien morgen tegen den beklaagde de woorden „sodemieter” en „klootzak” gebezigd heeft;

4e. Wouter van Haften, oud 24 jaren, luitenant ter zee 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „de Zeven Provinciën”, onder eede:

dat op den 28sten October 1929 de bemanning van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” gedebarkeerd was op het Marine-Etablissement te Soerabaja;

dat hij, getuige, toen tijdelijk de functie van divisie-chef van de vaste bemanning vervulde; dat hij des morgens in het rapportenboek van die bemanning een rapport van den luitenant ter zee 2de klasse Kruys zag staan over den beklaagde; dat hij als divisie-chef het vooronderzoek in deze zaak verrichtte; dat Kruys het rapport toelichtte; dat de beklaagde deze feiten heelemaal niet ontkende, maar dadelijk tegen hem, getuige, zeide: „Ja, maar mijnheer Kruys heeft tegen mij „sodemieter” en „klootzak” gezegd, hij zeide die woorden in het Hollandsch”; dat hij Kruys hiernaar gevraagd heeft en deze ontkende deze woorden gebezigd te hebben; dat de beklaagde echter volhield dat Kruys ze wel gezegd had;

dat eenigen tijd later hij, getuige, er bij geweest is, toen op parade de Commandant van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” het bewuste rapport behandelde;

dat hij, getuige, het rapport toegelicht heeft en er bij gevoegd heeft, dat de beklaagde gezegd had, dat Kruys de woorden „sodemieter” en „klootzak” tegen hem, beklaagde, gebezigd had; dat de Commandant daarop aan den beklaagde vroeg of deze tegen hem, getuige, gezegd had, dat Kruys de bewuste woorden tegen hem, beklaagde gebezigd had; dat de beklaagde daarop tegen den Commandant zeide, dat Kruys die woorden wel degelijk gezegd had en dit ook volhield, nadat Kruys gezegd had, die woorden niet gebezigd te hebben;

5e. Helenus Eminus te Winkel, oud 49 jaren, kapitein ter zee, Commandant van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, onder eede:

dat op een dag in het laatst van de maand October 1929 hij als Commandant aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” parade gehouden heeft;

dat de beklagde daarbij ook aangetreden stond; dat in het rapportenboek stond dat van den beklagde rapport was gemaakt als zoude hij ongepast zijn opgetreden tegenover den luitenant ter zee der 2de klasse W. J. Kruys en voorts, dat de beklagde bij het onderzoek van dit rapport tegen zijn divisiechef den luitenant ter zee der 2de klasse W. van Haaften gezegd zou hebben, dat Kruys hem, beklagde, had uitgescholden voor „sodemieter” en „klootzak”; dat hij, getuige, het rapport behandeld heeft en dat de beklagde toen ook tegen hem, getuige, volhield dat Kruys hem voor „sodemieter” en „klootzak” had uitgescholden; dat de luitenant ter zee Kruys dit desgevraagd ontkende en opgaf genoemde woorden nimmer tegen den beklagde gebezigd te hebben; dat hij, getuige, den beklagde de ontkenenis van den heer Kruys medegedeeld heeft en gevraagd heeft of de beklagde zich ook in den persoon vergiste; dat de beklagde daarop zeide dat dit onmogelijk was en dat de heer Kruys meergemelde woorden wel degelijk tegen hem gezegd had;

6e. Frederik Johan Adolf Knoops, oud 25 jaren, luitenant ter zee der 3de klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, onder eede:

dat hij zich in den morgen van den 28sten December 1929 tusschen 6 uur en 6 uur 30 minuten, bevond in het debarkementsgebouw A op het Marine-Etablissement te Soerabaja, waarin de officieren (van de Zeven Provinciën) gedebarreerd waren; dat hij van uit de achtergalerij om een jongen om koffie geroepen heeft en als antwoord uit de richting van de gamellehut „Ja” hoorde roepen; dat hij een tijd gewacht heeft, maar dat er niemand kwam; dat hij zich naar de gamellehut heeft begeven en dicht erbij den beklagde zonder koffie tegenkwam; dat hij, getuige, aan den beklagde om zijn koffie gevraagd heeft, maar deze ontkende daar iets van te weten; dat hij boos geworden is en den beklagde gelast heeft hem dadelijk koffie te brengen; dat hij daarachter voegde: „Lekas” „rotzak” of „klootzak”; dat hij, getuige, niet weet of hij dat woord zóo duidelijk gezegd heeft, dat de beklagde het al dan niet heeft kunnen verstaan; dat hij het woord „sodemieter” zeker niet gezegd heeft;

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op een dag in het laatst van de maand October 1929 des 's morgens de dagwacht had bij de officieren in een van de debarkementsgebouwen op het Marine-Etablissement te Soerabaja, in welk gebouw de officieren van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” gedebarreerd waren; dat er om ongeveer 6 uur 's morgens „Djongos” geroepen werd; dat hij toegelopen is in de richting van het geluid en toen den getuige Kruys in een stoel voor een der kamers zag

liggen; dat de heer Kruys hem de order gaf: „Djongos, saja minta cacao panas sama soesoe”; dat hij daarop „Ja” antwoordde en wegging om de order uit te voeren; dat hij echter door den heer Kruys teruggeroepen werd en door dien heer onderhouden werd erover, dat hij onbeschoft geweest was; dat hij beklaagde, daarop geantwoord heeft, dat hij niet koerang adjar geweest was en zich omgedraaid heeft om weg te loopen; dat hij toen een paar passen gedaan had, hij zeer duidelijk hoorde dat de heer Kruys hem nariiep „Vooruit, sodemieter, klootzak”; dat hij zeker weet dat de heer Kruys de bewuste woorden geroepen heeft; dat hij duidelijk diens stem herkende en dat er, behalve de getuige Habig, niemand in de nabijheid was; dat, voor zoover hij weet, de heer ten Brink er heelemaal niet bij was; dat hij, beklaagde, daarop weggegaan is;

dat hij eenigen tijd later bij zijn divisiechef, den luitenant ter zee der 2de klasse van Haaften moest komen; dat hij van dezen hoorde, dat de heer Kruys rapport van hem gemaakt had, omdat hij onbeschoft geweest was; dat hij toen bij het onderzoek van het rapport door den heer van Haaften tegen dezen gezegd heeft, dat hij niet onbeschoft geweest was; dat hij daarbij den heer van Haaften medegedeeld heeft, dat de heer Kruys hem voor „sodemieter” en „klootzak” uitgescholden had; dat de heer van Haaften hem nog gevraagd heeft of hij het zeker wist, dat de heer Kruys hem die woorden had toegevoegd en dat hij daarop bevestigend heeft geantwoord;

dat dienzelfden morgen te ongeveer 10 uur de Commandant van Hr.Ms. „De Zeven Provinciën” het bedoelde rapport behandeld heeft; dat hij toen eveneens aan den Commandant gezegd heeft, dat hij niet onhebbelijk was opgetreden; dat hij toen den Commandant bevestigd heeft dat de heer Kruys tegen hem, beklaagde, de woorden „sodemieter” en „klootzak” gebezigd had; dat de heer Kruys er ook bijgeroepen is, maar hij niet begrepen heeft wat deze zeide, aangezien er Hollandsch gesproken werd en hij, beklaagde, deze taal niet verstaat;

dat hij niet weet wat de woorden „sodemieter” en „klootzak” beteekenen; dat hij van zijn kameraden voor het gebeurde gehoord heeft dat het vuile woorden zijn;

dat hij zich zeer goed herinnert, dat op dienzelfden dag van het gebeurde, de luitenant ter zee Knoops een kop koffie besteld heeft; dat dit geruimen tijd, wel een uur later, na de kwestie met den heer Kruys was; dat de heer Knoops een kop koffie vroeg en hij „Ja” riep en de kop koffie is gaan klaarmaken; dat toen hij met de kop koffie aankwam, de heer Knoops uit de achtergalerij verdwenen was; dat hij aan de ontbijttafel van den heer Knoops een aanmerking gehad heeft, dat die kop koffie zoo lang geduurd had; dat het mogelijk is, dat de heer Knoops naar de gamellehut is gekomen;

dat de heer Knoops hem heelemaal niet uitgescholden heeft; dat hij er niets van gehoord heeft, dat de heer Knoops hem zou hebben uitgescholden voor „rotzak” of „klootzak”;

dat de heer Kruys hem uitgescholden heeft en niet de heer Knoops;

Overwegende dat ten processe door de getuige-verklaringen van Kruys, Habig en ten Brink vast is komen te staan, dat de getuige Kruys op den morgen in de telastlegging genoemd den beklaagde *niet* heeft uitgescholden voor „sodemieter” en „klootzak”;

dat de getuige Knoops aangeeft dat hij den beklaagde dien morgen gescholden heeft voor „rotzak”, niet echter voor „sodemieter”;

dat beklaagde beweert de woorden „sodemieter” en „klootzak” van den heer Kruys gehoord te hebben;

dat dus nader overwogen zal moeten worden of de beklaagde de geincrimineerde woorden, den heer Kruys opzettelijk, dus te kwader trouw, in de schoenen schuift of dat hij zich te goeder trouw tusschen de getuige Kruys en Knoops vergist, dus twee gebeurtenissen door elkaar haalt, en dan met aandikking van de feiten door toevoeging van het woord „sodemieter” deze versterkt;

Overwegende dienaangaande, dat reeds de toevoeging van het woord „sodemieter” opzichzelf een ongeoorloofde handeling vormt, waaraan beklaagde, die een ernstige beschuldiging tegen een officier inbracht, zich niet had mogen schuldig maken;

dat ook bij de bewering dat de heer Kruys het woord „klootzak” gebruikt zou hebben, niet aan goede trouw van den beklaagde gedacht kan worden, daar hem duidelijk de getuige-verklaringen van Kruys en van Knoops zijn voorgehouden en hij geen oogenblik gearzeld heeft, zelfs de positieve opgave van den getuige Knoops te verwerpen en tegen alle andere verklaringen à charge van de getuigen Kruys, Habig en ten Brink in te gaan;

dat hier dus opzet van den beklaagde om den getuige Kruys valschelijk te betichten moet worden aangenomen;

Overwegende dat artikel 113 van het Wetboek van Militair Strafrecht spreekt van het „inbrengen” en het „inzenden” van een aantijging, klacht of aangifte tegen een meerdere;

dat waar het hier in casu gaat om het „inbrengen van een aantijging”, deze uitdrukking getoetst moet worden aan de handelingen door den verdachte gepleegd;

dat bij het tot stand komen van het artikel men blijkens de toelichting hoofdzakelijk gedacht heeft aan het klachtrecht van den mindere tegenover zijn meerdere, waarbij men dan ervoor wilde waken, dat „de mindere zijn meerdere . . . te kwader trouw bekladde”;

dat ook de woorden „inbrengen” of „inzenden” er op wijzen, dat men zich gedacht heeft dat het initiatief van den mindere zoude uitgaan;

dat dit ook begrijpelijk is, daar het vaak zal voorkomen dat bij een verdediging de beschuldigde den aanklager of rapporteur van iets zal betichten, hetzij direct, hetzij indirect b.v. van onwaarheid spreken; dat zulks reeds bij een ontkenenis van den beschuldigde het geval zal zijn; dat men nimmer tot een dergelijke beperking ex

art. 113 van de overal toegestane verdediging zal mogen concluderen;

dat in het onderhavige geval de verdediging van den beklaagde de perken van het betamelijke te buiten ging, daar zijn beschuldiging van den heer Kruys *niets* te maken had met eenige verdediging op het gemaakte rapport, vallende zijn onbeschoft optreden immers vóór het bezigen van de geincrimineerde woorden;

dat de beklaagde dus buiten zijn verdediging om een aantijging jegens een meerdere heeft ingebracht, welk feit binnen de strekking van artikel 113 van het Wetboek van Militair Strafrecht valt;

Overwegende dat mitsdien door de verklaringen van de getuigen sub 1° tot en met 5° hiervoren vermeld en door de verklaring van den beklaagde, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als: „Als militair tegen beter weten eene aantijging tegen een meerdere inbrengen”;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklaagde, wiens gedrag onvoldoende is, blijk heeft gegeven van zeer onmilitaire karaktereigenschappen;

dat deze beklaagde niet in de militaire maatschappij thuis behoort en ter zake van het thans door hem gepleegde feit ongeschikt moet worden geacht om in den militairen stand te blijven;

dat overigens een gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen, in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het is gepleegd en met de persoonlijkheid van den beklaagde;

Overwegende dat de beklaagde bij dispositie van den Raad op heden, den 7den Januari 1930, is gesteld in arrest zonder waarneming van dienst;

Gezien de artikelen: 1, 23, 60, 113 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen,

met bepaling dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 7den Januari 1930.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 3 Juni 1930.

President:

Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Luitenant ter zee der 1e klasse L. F. Klaassen, officier van administratie der 1e klasse A. A. Lagaaïj, luitenants ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun en J. Schraver.

Diefstal, tweemaal gepleegd. Beroep op compensatie, zoowel wegens verboden eigen richting als wegens beklaagdes geheele houding verworpen.

Als straf komt slechts een onvoorwaardelijke straf in aanmerking. Op beklaagde die, als zijnde militieplichtige, spoedig in de burgermaatschappij zal terugkeeren, kan daarna door het militair gezag niet verder toezicht worden uitgeoefend.

Den Krijgsraad is geen bepaling bekend, waarbij een voorwaardelijke veroordeeling door dien Raad uitgesproken, effectief gemaakt zou kunnen worden in Ned. Indië. Zoo kan bijv. het verleenen van bijstand niet worden opgedragen aan in Ned. Indië gevestigde instellingen of bepaalde personen ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden.

Ook kan een veroordeeling door den Ned. Indischen strafrechter gedurende den proeftijd niet worden aangemerkt als het opnieuw plegen van een strafbaar feit, als bedoeld in art. 14a W. v. S., daar dit artikel Nederlandsche strafbare feiten op het oog heeft en niet andere, zoodat dus naleving van de algemeene voorwaarde van dat artikel nimmer afgedwongen kan worden.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen B. stamboeknummer . . . oud 19 jaren, geboren te Padang (Sumatra) laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als militie-matroos aan boord van Hr. Ms. „Flores”, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten; mitsdien ge-requireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 28en Maart 1930 No. A 16/3/50;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 12den Mei 1930, No. A 16/5/34, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij aan boord van Hr. Ms. „Flores”, welk schip zich destijds binnen het watergebied van Nederlandsch-Indië bevond,

1º. in den vooravond van den 5den Maart 1930 een portemonnaie

onder meer inhoudende een muntbiljet van Nederlandsch-Indië van één gulden, een zilveren gulden, vier kwartjes en eenig kleiner geld, welke portemonnaie en welk geld toebehoorden aan den militie-matroos K., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen, met het oogmerk om zich die portemonnaie en haar inhoud aan geld wederrechtelijk toe te eigenen;

2°. in den namiddag van den 6den Maart 1930 om ongeveer één uur een portemonnaie onder meer inhoudende twee muntbiljetten van Nederlandsch-Indië van één gulden en vier centen, welke portemonnaie en welk geld toebehoorden aan den matroos der 2de klasse B., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen, met het oogmerk om zich die portemonnaie en haar inhoud aan geld wederrechtelijk toe te eigenen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 23sten Mei 1930 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag den 3den Juni 1930 des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Diefstal, tweemaal gepleegd”, veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, gelast de terug-gave van de ten processe aanwezige stukken van overtuiging, onvoorwaardelijk en onverminderd overigens ieders rechten, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, en wel:

1o. de sub 1°. hiervoren vermelde portemonnaie met inhoud, benevens één muntbiljet van Ned.-Indië van één gulden, een zilveren gulden, vier kwartjes, twee dubbeltjes en twee centen aan den militie-matroos R. C. Kessing, aan wien de voorwerpen wederrechtelijk zijn onttrokken;

2o. de sub 2°. hiervoren vermelde portemonnaie met inhoud, benevens twee muntbiljetten van Ned.-Indië van één gulden, en vier centen aan den matroos der 2de klasse G. J. Burgers, aan wien de voorwerpen wederrechtelijk zijn onttrokken;

Overwegende dat beklaagde op den 28sten November 1929 is ingelijfd en opgekomen in werkelijken dienst te Soerabaja als militie-matroos onder stamb. no. . . . en sedert in werkelijken dienst is verbleven;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij aan boord van Hr. Ms. „Flores” diende; dat hij op den 5den Maart 1930 aan boord van dit schip te ongeveer kwart voor zevenen naar zijn kastje in het logies No. 2 ging; dat hij toen het kastje van Kessing, dat vlak naast zijn kastje was gelegen, geopend heeft door het hangslot eraf te nemen; dat hij daarop zag, dat vlak

vooraan in dat kastje een lederen portemonnaie lag, dezelfde als hem nu ten processe getoond is; dat hij vermoedde dat bedoelde portemonnaie aan Kessing toebehoorde en dat ze hem, beklaagde, in elk geval niet toebehoorde; dat hij die portemonnaie heeft weggenomen met het oogmerk zich die portemonnaie en haar eventueele inhoud aan geld toe te eigenen; dat hij noch van Kessing noch van iemand anders vergunning gekregen had die portemonnaie met inhoud weg te nemen; dat hij naar den bak gegaan is, de portemonnaie opengemaakt heeft en toen zag dat zich daarin bevonden één muntbiljet van Nederlandsch-Indië van één gulden, één zilveren gulden, vier kwartjes en eenig kleiner geld; dat hij het geld in zijn kooi heeft opgeborgen en de portemonnaie op den bak heeft neergegoid;

dat Kessing hem ongeveer *f* 5 schuldig was en dat hij meermalen om dit geld gevraagd heeft, maar Kessing de betaling steeds uitstelde; dat hij meende daarom recht op dit geld te hebben en dat als er meer dan *f* 5 in de portemonnaie van Kessing gezeten had, hij dit meerdere teruggegeven zou hebben;

dat op den 6den Maart 1930 des namiddags om ongeveer één uur hij zich wederom in het logies No. 2 van de Flores bevond; dat hij toen de deur van het kastje van Burgers geopend heeft door het hangslot eraf te nemen en hij dit hangslot boven op het kastje gelegd heeft; dat hij in het geopend kastje een lederen portemonnaie zag liggen, dezelfde als hem nu ten processe getoond is; dat hij het kastje geopend heeft om te zien of er ook geld in zat, welk geld hij wilde wegnemen om er plezier mede te maken;

dat hij vermoedde dat voormelde portemonnaie aan Burgers toebehoorde; dat de portemonnaie en haar eventueele inhoud zeker niet aan hem, beklaagde, toebehoorden; dat hij die portemonnaie uit het kastje heeft weggenomen met de bedoeling om zich die portemonnaie en derzelve inhoud aan geld wederrechtelijk toe te eigenen; dat hij noch van Burgers noch van iemand anders toestemming gekregen had om die portemonnaie met inhoud weg te nemen; dat hij de portemonnaie onmiddellijk opengemaakt heeft en toen zag dat zich daarin twee muntbiljetten van Nederlandsch-Indië van *f* 1 en vier centen bevonden; dat hij dit geld eruit genomen heeft en bij het geld van Kessing in zijn broekzak gestopt heeft; dat daarbij geen geld van hem zelf, beklaagde, was; dat hij de portemonnaie door een patrijspoort buiten boord gegooid heeft;

dat hij vervolgens al het geld uit zijn broekzak in zijn kastje gestopt heeft; dat hij na eenigen tijd geslapen te hebben, gepord is door den onderofficier van politie die het bovenbedoelde geld in beslag genomen heeft; dat hij nog tegen den sergeant gezegd heeft, dat het zijn eigen geld was; dat dit waren 3 muntbiljetten van Ned. Indië van *f* 1, een zilveren gulden, 4 kwartjes, 2 dubbeltjes en 6 centen;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen eene ver-

klaring hebben afgelegd, gelijk telkens achter hunne namen staat weergegeven:

1o. Reinier, Christiaan Kessing, oud 17 jaren, militie-matros aan boord van Hr. Ms. „Flores”, onder eede:

dat hij zich op den 5den Maart 1930 om ongeveer kwart vóór zeven des avonds in logies No. 2 aan boord van Hr. Ms. „Flores” bevond, welk schip toen varende was binnen het watergebied van Nederlandsch-Indië; dat hij toen vooraan in zijn kastje zijn portemonnaie heeft zien liggen, dezelfde als hem nu ten processe wordt getoond; dat hij een of twee dagen te voren nog gezien had, dat zich in die portemonnaie twee kwitantie's bevonden, en één papieren gulden, één zilveren gulden, vier kwartjes en wat klein geld; dat hij tot den 5den Maart 1930 geen uitgaven meer gedaan heeft; dat de portemonnaie en haar inhoud aan geld zijn eigendom waren;

dat hij zijn kastje wel gesloten maar het hangslot niet dicht maakt had; dat hij korten tijd nadat hij zijn portemonnaie nog gezien had en vlak in de nabijheid had zitten schrijven met den rug naar het kastje toe, het kastje wederom geopend heeft en dat de portemonnaie toen weg was; dat hij even te voren den beklagde in de nabijheid van zijn kastje gezien had;

dat hij aan niemand vergunning gegeven had over die portemonnaie en (of) haar inhoud te beschikken;

dat hij op den 6den Maart zijn portemonnaie van den getuige Burgers teruggekregen heeft; dat Burgers daarbij vertelde die portemonnaie van een zekeren Sturk te hebben ontvangen, die haar op den bak gevonden zou hebben; dat het geld uit de portemonnaie verdwenen was, maar de beide bovenvermelde kwitantie's er nog in zaten;

dat hij later op dien dag de portemonnaie met de beide kwitanties aan de commissie van voorloopig onderzoek heeft afgedragen;

dat het waar is, dat hij den beklagde nog f 5 schuldig was en dat deze een paar maal om dat geld gevraagd heeft; dat toen met onderling goedvinden de betaling uitgesteld was tot Soerabaja; dat op den 5den Maart 1930 de Flores nog niet te Soerabaja aangekomen was;

2o. Gerrit, Jan Burgers, oud 20 jaren, matros der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Flores”, onder eede:

dat hij zich in den namiddag om ruim één uur van den 6den Maart 1930 aan boord van Hr. Ms. „Flores” bevond, welk schip toen binnen het watergebied van Nederlandsch-Indië ten anker lag; dat hij naar logies No. 2 is gegaan en zijn kastje geopend heeft; dat toen in zijn kastje nog zijn portemonnaie aanwezig was, dezelfde als hem nu ten processe wordt getoond; dat hij den inhoud van die portemonnaie nog dienzelfden morgen nagezien had en dat deze bestond uit twee muntbiljetten van Nederlandsch-Indië van één gulden, vier centen en een foto; dat hij zijn kastje dichtgedaan heeft, maar zijn sleutels op het hangslot heeft laten zitten; dat hij daarop weggegaan is en ongeveer 10 minuten later terugkomende,

zag dat het hangslot op zijn kastje lag; dat hij toen gezien heeft, dat zijn portemonnaie verdwenen was; dat deze portemonnaie en het daarin aanwezige bedrag van f 2,04 zijn eigendom waren en dat hij aan niemand vergunning gegeven had om over die portemonnaie en (of) haar inhoud te beschikken;

dat hij een tijdje later toevallig op korten afstand van het schip een portemonnaie zag drijven; dat hij deze opgevischt heeft en daarop gezien heeft dat het zijn portemonnaie was; dat het geld eruit verdwenen was en alleen de foto er nog inzatz;

dat hij deze portemonnaie dienzelfden dag aan de commissie van voorloopig onderzoek heeft afgedragen;

dat hij dienzelfden morgen van stoker Sturk een portemonnaie gekregen heeft; dat Sturk hem vertelde die portemonnaie op den bak gevonden te hebben en dat ze vermoedelijk toebehoorde aan miliciën Kessing, die aan zijn, getuige's, bak zat; dat Sturk hem verzocht deze portemonnaie aan Kessing terug te geven, hetgeen hij gedaan heeft;

30. Petrus, Theodorus van Hees, oud 34 jaren, sergeant der Mariniers, onderofficier van politie aan boord van Hr. Ms. „Flores” onder eede:

dat hij op den 6den Maart 1930 diende aan boord van Hr. Ms. „Flores”, welk schip zich toen in zee in de nabijheid van Soerabaja bevond; dat des namiddags om 2 uur de officier van de wacht hem opdracht gaf om kastjesinspectie bij den beklaagde te maken, die verdacht werd van diefstal van f 2,04 van den matroos Burgers; dat hij den beklaagde diens kastje heeft doen uitpakken en daarbij in den zak van een witte werkbroek gevonden heeft drie papieren guldens, één zilveren gulden, vier kwartjes, twee dubbeltjes en zes centen; dat de beklaagde zeide dat al dit geld zijn eigen geld was;

dat hij dit geld in beslag genomen heeft, in totaal f 5,26 en dit afgedragen heeft aan de commissie van voorloopig onderzoek;

Overwegende dat ten processe als stukken van overtuiging zijn overgelegd:

1e een portemonnaie inhoudende o.a. twee kwitanties ten name van Kessing, waaraan gezegeld gehecht is een papier, waarop verklaringen van voorhouding aan den beklaagde en aan den getuige Kessing;

2e een portemonnaie inhoudende een foto, waaraan gezegeld gehecht is een papier, waarop verklaringen van voorhouding aan den beklaagde en aan den getuige Burgers;

3e een enveloppe, verzegeld, inhoudende f 5,26, t.w. 3 papieren guldens, 1 zilveren gulden, 4 kwartjes, 2 dubbeltjes en 6 centen, op welke enveloppe verklaringen voorkomen van voorhouding aan den beklaagde en aan de getuigen Kessing, Burgers en van Hees;

Overwegende wat het den beklaagde ten laste gelegde betreft en wel:

A. wat het onder den aanhef en sub 1° primair ten laste gelegde betreft, door de verklaring van den beklaagde, voorzoover niet als

verdediging bedoeld, door de verklaringen van de getuigen Kessing en van Hees en door de bezichting ten processe van de overtuigingsstukken sub 1° en sub 3°, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven, vermeld en omschreven, en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde werd ten laste gelegd benevens van zijn schuld daaraan;

B. wat het onder den aanhef en sub 2° primair ten laste gelegde betreft, door de verklaring van den beklaagde, door de verklaringen van de getuigen Burgers en Van Hees en door de bezichting ten processe van de overtuigingsstukken sub 2° en sub 3°, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven, vermeld en omschreven, en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde werd ten laste gelegd benevens zijn schuld daaraan;

Overwegende omtrent de verdediging van den beklaagde, dat hij het geld uit de portemonnaie van Kessing heeft weggenomen als schuldc compensatie met een erkende vordering van *f* 5 welke hij op den getuige Kessing had;

dat in elk geval eigenrichting in het Nederlandsche recht is uitgesloten;

dat echter bij iemand van beklaagdes verstandelijke ontwikkeling wellicht voormelde stelling niet volkomen helder voor den geest gestaan kan hebben;

dat echter getuige Kessing ontkent dat de beklaagde dadelijk recht had op deze *f* 5, waar de afspraak zou geweest zijn dat betaling eerst te Soerabaja zou plaats vinden en Hr. Ms. „Flores” nog niet aldaar aangekomen was;

dat daarenboven de geheele houding van den beklaagde zelf er op wijst, dat deze moet gevoeld hebben dat hij iets deed wat niet mocht en hij het zedelijk ongeoorloofde daarvan wel degelijk ingezien heeft; dat hij anders bv. wel toen hij eenmaal het geld had, zulks aan Kessing zou medegedeeld hebben, die immers in de onmiddellijke nabijheid zat;

dat in de derde plaats beklaagde's opvattingen omtrent het mijn en dijn duidelijk blijken uit de toeëigening van het geld van Burgers, waarvoor hij geen enkele verontschuldiging had; dat juist de diefstal van dat geld de meening versterkt dat de beklaagde ook in het eerste geval niet anders dan wegname in den vorm van eigendoms toeëigening op het oog had;

dat de beklaagde dus opzettelijk wederrechtelijk bij het wegnemen van het geld van Kessing handelde en zijn verdediging dienaangaande moet worden verworpen;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als: diefstal, tweemaal gepleegd;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklaagde, gewettigd kind van een Europeeschen fuselier en van een Inlandsche vrouw, gelijk uit het ten processe aanwezige

uittreksel uit het Register tot inschrijving der acten van geboorten gehouden te Padang in 1910 blijkt, naderhand door tusschenkomst van den Voogdijraad op Sumatra (Padang) als verwaarloosd en hulpbehoevend is opgenomen in het opvoedingsgesticht „Oranje-Nassau”, Directeur Joh. v. d. Steur, te Magelang;

dat hij volgens mededeeling van den heer van der Steur, de gewoonte had kleinigheden te stelen;

dat hij voorts gedurende zijn verblijf in gemeld opvoedingsgesticht door den landrechter te Magelang wegens lichten diefstal is veroordeeld tot een week gevangenisstraf (medeplichtigheid aan diefstal in het gesticht zelf van een koffer en kleeren);

dat de beklagde door zijn Commandant op 1 Februari 1930 wordt beoordeeld als „zeer achterlijk”;

dat de beklagde is militieplichtige en zijn eerste oefeningstijd komt te eindigen op den 10den Mei 1930, althans na afloop van deze krijgsraadzaak, en hij alsdan in de burgermaatschappij zal terugkeeren, waarna het militair gezag (zijn Commandant) geen verder toezicht meer op hem kan uitoefenen;

dat geen bepaling bekend is, waarbij een voorwaardelijke veroordeeling door den Nederlandschen strafrechter i.e. den Zeekrijgsraad te Soerabaja uitgesproken, werkelijk effectief gemaakt zou kunnen worden in Nederlandsch-Indië;

dat bv. niet het verlenen van bijstand (bijzonder toezicht) kan opgedragen worden aan in Nederlandsch-Indië gevestigde instellingen of bepaalde personen terzake van de naleving der bijzondere voorwaarden;

dat ook niet een veroordeeling door den Nederlandsch-Indischen strafrechter gedurende den loop van den eventueelen proeftijd kan aangemerkt worden als het opnieuw plegen van een strafbaar feit bedoeld in artikel 14a van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, daar dit artikel speciaal Nederlandsche strafbare feiten op het oog heeft en geen andere en dus de naleving van de algemeene voorwaarde zooals die in gemeld artikel 14a wordt bedoeld, nimmer afgedwongen kan worden; ¹⁾

dat de beklagde dus slechts in aanmerking kan komen voor de oplegging van een onvoorwaardelijke straf;

dat derhalve een gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen, in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van de gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden waaronder ze zijn begaan en met de persoonlijkheid van den beklagde;

Overwegende dat de ten processe aanwezige overtuigingsstukken door misdrijf zijn onttrokken en wel:

a. de sub 1° vermelde portemonnaie met inhoud, benevens één papieren gulden, één zilveren gulden, vier kwartjes, twee dubbeltjes en twee centen aan den militie-matroos R. C. Kessing;

b. de sub 2° vermelde portemonnaie met inhoud, benevens twee

¹⁾ Men vergelijkte onze opmerkingen hiervóór blz. 217. Red. M.R.T.

papieren guldens en vier centen aan den matroos der 2de klasse G. J. Burgers;

Gezien de artikelen:

2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

57, 310 van het Wetboek van Strafrecht;

190 van de Rechtspleging bij de zeemacht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Gelast de teruggave van de ten processe aanwezige stukken van overtuiging, onvoorwaardelijk en onverminderd overigens ieders regten, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan en wel:

1o de sub 1° hiervoren vermelde portemonnaie met inhoud, benevens één muntbiljet van Ned.-Indië van één gulden, een zilveren gulden, vier kwartjes, twee dubbeltjes en twee centen aan den militie-matroos R. C. Kessing, aan wien de voorwerpen wederrechtelijk zijn onttrokken;

2o de sub 2° hiervoren vermelde portemonnaie met inhoud, benevens twee muntbiljetten van Ned.-Indië van één gulden en vier centen aan den matroos der 2de klasse G. J. Burgers, aan wien de voorwerpen wederrechtelijk zijn onttrokken.

Krijgsraad voor de landmacht te Paramaribo.

Vonnis van 13 Maart 1930.

President: Mr. A. Vettewinkel.

Leden: Officier van gezondheid der 1e klasse J. A. P. Hille Ris Lambers en kapitein J. J. Six Dijkstra.

Auditeur-militair: Mr. M. de Niet.

Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten.

Het op zeer brutalen toon een meerdere toevoegen van de woorden: „nu kun je eens zien, hoe prettig het is voor een Europeaan om door een neger opgebracht te worden. Nu kun je zien wat je van mij gemaakt hebt. Morgen op rapport zullen we er nog eens over praten, want ik heb er wel heusch zes jaar gevangenisstraf voor over”.

Deze woorden zijn voor den meerdere niet beleedigend, tasten

immers diens eer of goeden naam niet aan, terwijl beklagdes uitlating, met name de woorden „want ik heb er wel heusch zes jaar gevangenisstraf voor over”, evenmin een bedreiging met enig kwaad inhouden, nu toch die woorden een onder militairen niet ongebruikelijke krachttuitdrukking zijn, welke op zichzelf beschouwd en zonder meer als bedreiging niet ernstig kan worden opgenomen. Een dergelijke uitlating zou onder bepaalde omstandigheden ongetwijfeld strafbare bedreiging kunnen opleveren, doch zoodanige omstandigheden zijn i. c. niet aanwezig. (De Aud-mil. had geconcludeerd tot schuldigverklaring aan met eenig kwaad bedreigen).

Vrijspraak met verwijzing naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier ter beoordeeling van de vraag of beklagde overeenkomstig het bepaalde in art. 2, 1° Reglt. krijgstucht (gelijkluidend met art. 2, 1° W. Kr.) krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft.

Tusschen den Auditeur-Militair, Eischer bij exploit van den deurwaarder bij het Hof van Justitie in Suriname, J. G. Elmont, dd. 14 Februari 1930, vertegenwoordigd door den Advocaat-Generaal, Mr. M. de Niet,

tegen

B., Algemeen Stamboek nummer, oud 25 jaren, fuselier bij de troepen in Suriname, geboren te Mülheim-Styrum (Duitschland, wonende te Paramaribo, beklagde bij voormeld exploit.

DE KRIJGSRAAD TE PARAMARIBO,

Gezien de stukken van het proces;

Gelet op de verwijzing van den beklagde naar den Krijgsraad door den Commandant der troepen in Suriname dd. 4 Februari 1930;

Gelet op de ordonnantie van den Commandant der troepen in Suriname dd. 13 Februari 1930, waarbij de Krijgsraad is bijeen-geroepen tegen Donderdag den 27sten Februari 1930, des voormiddags te acht uur dertig minuten, welke aan den beklagde is betekend, zooals hierboven is vermeld;

Gehoord de voorlezing van het verhoor van beklagde voor den Officier-Commissaris, ondergaan den 6den Februari 1930;

Gelet op het onderzoek ter terechtzitting;

Gelet op de verklaringen der getuigen: 1e. Bruno Adolf Willem Schlimmer, 2e. Marinus Hendrikus Rouwenhorst en 3e. Johannes Koelman;

Gelet op het onderzoek ter terechtzitting;

Gehoord de voorlezing van de schriftuur van eisch, voorgedragen door den Auditeur-Militair en in geschrifte overgelegd, waarvan de conclusie luidt: dat de beklagde zal worden schuldig verklaard aan:

1. als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten,

2. als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling en in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen,

en te dier zake veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden;

Gelet op de verklaring van den beklaagde en diens raadsman, praktizijn Ph. A. Samson;

Gehoord den beklaagde in zijne verdediging, daarbij bijgestaan door zijnen raadsman voornoemd, volgens zijne opgaven genaamd: B, Algemeen Stamboek nummer en voorts zooals in den hoofde dezès staat vermeld;

Overwegende dat blijkens overgelegd uittreksel-stamboek de beklaagde op 26 September 1925 is verbonden als soldaat voor de troepen in Suriname en Curaçao, zoowel in als buiten Europa, voor vijf jaren, ingaande met den dag van geschiktbevinding voor uitzending, zijnde hij op 2 October 1925 voor uitzending geschikt bevonden, op 22 October 1925 naar Suriname is vertrokken per SS. Nickerie, te Paramaribo is aangekomen 9 November 1925 en op den daaraanvolgenden dag in de sterkte der Troepen is gebracht en blijkens mede overgelegde akte op 20 Januari 1930 in het garnizoen te Paramaribo opgemaakt en door den 1en luitenant D. Blanken en den sergeant Adriaan Pieter Kraaijeveld met den beklaagde onderteekend, de krijgsartikelen voor het krijgsvolk te lande vastgesteld, op laatstgenoemden dag aan den beklaagde zijn voorgelezen en hem daardoor is bekend gemaakt, dat hij staat onder de militaire tucht, weshalve op hem van toepassing is het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie Suriname, vastgesteld bij Koninklijk Besuit van 16 October 1922 (Staatsblad No. 557, G.B. 1923 No. 6);

Overwegende, dat den beklaagde aan den voet van het hem op 13 Februari 1930 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den krijgsraad is ten laste gelegd dat hij:

1e. als fuselier bij de Troepen in Suriname te Paramaribo in den nacht van Zaterdag 7 December op Zondag 8 December 1929 of omstreeks dien tijd tusschen 1 en 2 uur, als schildwacht, zijnde hij toentertijd en toenterplaatse met geladen geweer gewapend op post gesteld geweest op en om het terrein der Naamlouze Vennootschap de Surinaamsche Bank, ter bewaking van de daarterplaatse zich bevindende kluis en het Bankgebouw, waartoe hij zich aan de achterzijde van het gebouw om de kluis moest bewegen, terwijl hij zich zoo nu en dan van den toestand voor het buitengebouw moest overtuigen, zijn post eigendunkelijk heeft verlaten, althans eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet is nagekomen,

hebbende hij, zonder zich te storen aan de gegeven orders, zich begeven op den openbaren weg de Gravenstraat, waaraan het Bankgebouw ligt en de Gravenstraat aflopende tot voor de Paulusschool, zich tot ongeveer 100 Meters van zijn post verwijderd, alwaar hij

geheel willekeurig zijn geladen geweer tegen den grond in stukken smeeft, en zich van zijn leergoed (uitrusting) ontdoed, met de bedoeling iemand die hem niet aanstond, op te zoeken en achterna te gaan;

2e. te Paramaribo op of omstreeks Zondag 8 December 1929 als fuselier bij de Troepen in Suriname opzettelijk zijnen meerdere den Kapitein der Infanterie bij het leger in Nederlandsch-Indië B. A. W. Schlimmer, commandant der Troepen in Suriname, hetzij in het openbaar mondeling of door eenig gebaar heeft beleedigd althans met eenig kwaad heeft bedreigd,

hebbende hij op tijd en plaats voormeld op of nabij het kazerne-terrein bij de militaire hoofdwacht ten aanhoore van verscheidene personen opzettelijk tegen zijnen meerdere voornoemd op zeer brutalen toon mondeling de navolgende voor dezen krenkende woorden geuit: „nu kun je eens zien, hoe prettig het is voor een Europeaan om door een neger opgebracht te worden, maar we zijn nog niet klaar, morgen op rapport zullen we er nog eens over praten; want ik heb er wel heusch zes jaar gevangenisstraf voor over”, of aldus: „nu kun je zien wat je van mij gemaakt hebt, ik wil voor jou wel zes jaar opknappen”, of aldus: „het is wat moois, dat je een Europeaan door negers als de grootste bandiet laat ophalen en dat een neger een Europeaan met de klewang slaat; en nu kun je zien wat je van mij gemaakt hebt; we zullen er morgen op het rapport wel verder over spreken”, althans in elk geval woorden van gelijke strekking;

Overwegende dat beklagde in de zitting van den Krijgsraad in zijn verhoor voor den Officier-Commissaris ondergaan, is gerecolleerd en na het voorlezen daarvan desgevraagd daarbij heeft gepersisterd;

Overwegende ten aanzien van het den beklagde *sub 1°* ten laste gelegde:

dat door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de erkenning van den beklagde en de verklaring van den getuige Rouwenhorst, wettig en overtuigend is bewezen, met de schuld van beklagde daaraan, dat hij:

als fuselier bij de Troepen in Suriname te Paramaribo in den nacht van Zaterdag 7 December op Zondag 8 December 1929 tusschen 1 en 2 uur, als schildwacht, zijnde hij toentertijde en daarterplaatse met geladen geweer gewapend op post gesteld geweest op en om het terrein der Naamlooze Vennootschap de Surinaamsche Bank, ter bewaking van de daarterplaatse zich bevindende kluis en het Bankgebouw, waartoe hij zich aan de achterzijde van het gebouw om de kluis moest bewegen, terwijl hij zich zoo nu en dan van den toestand voor het buitengebouw moest overtuigen, zijn post eigendunkelijk heeft verlaten, hebbende hij, zonder zich te storen aan de gegeven orders, zich begeven op den openbaren weg, de Gravenstraat, waaraan het Bankgebouw ligt en de Gravenstraat

afloopende tot voor de Paulusschool zich tot ongeveer 100 Meters van zijn post verwijderd;

dat het hiervoren vermelde ten laste van den beklaagde wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten, misdrijf, strafbaar gesteld bij art. 100 jo. art. 42 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie Suriname (G.B. 1923 No. 6);

Overwegende ten aanzien van het den beklaagde *sub 2°*. ten laste gelegde:

dat door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaringen van de getuigen Schlimmer en Koelma, en uit de verklaringen van den voor den Officier-Commissaris gehoorde getuige Kicker, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld daaraan, dat hij te Paramaribo op Zondag 8 December 1929, als fuselier bij de troepen in Suriname opzettelijk tegen zijn meerdere, den Kapitein der Infanterie bij het leger in Nederlandsch-Indië, B. A. W. Schlimmer, Commandant der troepen in Suriname, op zeer brutalen toon de navolgende woorden heeft geuit: „Nu kun je eens zien, hoe prettig het is voor een Europeaan om door een neger opgebracht te worden. Nu kun je zien wat je van mij gemaakt hebt. Morgen op rapport zullen wij er nog eens over praten, want ik heb er wel heusch zes jaar gevangenisstraf voor over”;

Overwegende echter dat naar het oordeel van den Krijgsraad deze woorden niet beleedigend zijn voor genoemden meerdere immers diens eer of goeden naam niet aantasten, terwijl beklaagde's uitlating, met name de woorden „want ik heb er wel heusch zes jaar gevangenisstraf voor over”, evenmin een bedreiging met eenig kwaad inhouden;

dat toch laatstbedoelde woorden een onder militairen niet ongebruikelijke krachttuitdrukking zijn, welke op zichzelf beschouwd en zonder meer als bedreiging niet ernstig kan worden opgenomen;

dat ongetwijfeld een dergelijke uitlating onder bepaalde omstandigheden strafbare bedreiging zou kunnen opleveren, doch zoodanige omstandigheden in casu niet aanwezig zijn;

Overwegende dat derhalve, waar de bewezen verklaarde woorden ook overigens niet onder artikel 79 van het Wetboek van Militair Strafrecht ¹⁾ vallen en evenmin onder eenige andere wet of wettelijke verordening, die betreffende de krijgstucht daargelaten, beklaagde van het hem *sub 2°* ten laste gelegde feit moet worden vrijgesproken;

Overwegende echter dat de Krijgsraad termen vindt om de zaak, voor zoover dit feit betreft, onder mededeeling van de stukken ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier te verwijzen;

Gezien, behalve de reeds aangehaalde artikelen, de artt. 1, 6, 10

¹⁾ Kon. besluit van 16 October 1922 (Stbl. no. 557). Art. 79 bovengenoemd is gelijkkluidend met art. 108 W. v. M. S. Red. M.R.T.

en 33 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie Suriname (G. B. 1923 No. 6) en de artt. 193 en 197 van de Regtspleging bij de Landmacht (G. B. 1913 No. 73);

Rechtdoende:

Verklaart den beklagde B. voornoemd, schuldig aan: het als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem aan den voet van het bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad sub 1° meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Verklaart het den beklagde sub 2° ten laste gelegde feit bewezen maar niet strafbaar;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst echter, onder mededeeling van de stukken, de zaak, voorzover betreft het onder 2° ten laste gelegde feit, ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden Commandeerenden Officier;

Laat aan dezen Commandeerenden Officier ter beoordeeling, of beklagde al dan niet overeenkomstig het bepaalde in artikel 2 aanhef en onder 1o. van het Reglement van Krijgstucht, krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft wegens hetgeen bij de behandeling dezer zaak met betrekking tot het sub 2° ten laste gelegde feit is gebleken.

Vorenstaand vonnis van den Krijgsraad te Paramaribo geeft aanleiding tot enkele opmerkingen.

Vreemd doet het aan, dat aan een militair die in 1925 in dienst is getreden eerst in Januari 1930 (nadat hij beschuldigd werd van twee ernstige militaire misdrijven) in den verouderden vorm van voorlezing der krijgsparkelen, werd bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht stond. Overigens is de Krijgsraad ten onrechte van meening (zie het woord „weshalve”) dat die bekendmaking voorwaarde is voor de toepasselijkheid van het W. v. M. S.; Zie art. 34 W. v. M. S. voor Suriname, gelijkloidend met art. 61 van het overeenkomstige Nederlandsche Wetboek.

Van eene omkleeding met redenen (art. 197 R.L.) is in het vonnis geen sprake: noch de inhoud van de verklaring van den beklagde, noch die van de getuigenverklaringen zijn in het vonnis te vinden.

Wat de vrijspraak betreft, zij lijkt ons een mal jugé. Dat de woorden der telastlegging eene belediging niet inhouden kan worden toegegeven, doch geenszins dat daarin ook niet een bedreiging ligt opgesloten. De auditeur-militair zag de beteekenis der geuite woorden juist in. Waarom is na een zoo ernstige schending van de militaire ondergeschiktheid, nog wel tegenover den hoogsten militairen gezagsdrager in de kolonie, hooger beroep niet ingesteld?

Red. M. R. T.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE
WILLEMSOORD VAN 9 JULI 1929, No. 7850.

Het schrijven van ongepaste (voor zijn meerdere beleedigende) taal op den wand der W.C. van de onderofficieren.

Niettegenstaande zijne ontkenenis is de overtuiging verkregen dat klager daaraan schuldig is.

Beklag ongegrond. Straf en strafreden gehandhaafd.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE
WILLEMSOORD,

Gelezen de verklaring dd. 12 April 1929 van den aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen dienenden lichtmatroos B. stamboeknummer , houdende den wensch zich bij de Hoogere Militaire Autoriteit te beklagen over de hem op den 8sten April 1929 door den Commandant van dien bodem, den Kapitein ter zee G., opgelegde straf van:

„1 dag streng arrest met inhouding geheele soldij en vermindering van kost”

en over de daarbij behorende omschrijving der strafreden luidende:

„Het schrijven van ongepaste taal op den wand der W.C. van de onderofficieren”;

Gezien de tot deze zaak behorende bescheiden, waaronder een proces-verbaal, opgemaakt door de bij dezerzijdsche beschikking van 18 April 1929, No. 7850 Int., benoemde commissie en de memorie van den strafoplegger;

Gehoord den klager;

Overwegende, dat klager terzake heeft opgegeven, dat hij in den avond van 4 April 1929 omstreeks 8 uur, terwijl hij de wacht had, order kreeg om de W.C. van de onderofficieren door te spoelen; dat hij zulks omstreeks 9 uur nog eens over moest doen, daar hij het volgens het oordeel van den sergeant der Mariniers L. niet goed gedaan had;

dat hij den dag daarop 's morgens bij den bootsman A. moest komen en deze hem vertelde, dat hij, klager, in de W.C. van de onderofficieren had geschreven; dat hij, klager, zulks ontkende en medegenomen werd naar de W.C., waar geschreven stond: „sergeant L. is een rotvent”, althans woorden van die strekking;

dat hij, klager, daarna dezelfde woorden op een stuk papier moest overschrijven en de bootsman vond, dat zijn, klagers, schrift leek op het op den wand geschrevene; dat hij echter onschuldig is en hij voorts er niet op gelet heeft, of den vorigen dag, toen hij de W.C. doorspoelde, reeds iets op den wand geschreven was;

Overwegende, dat de volgende getuigen hebben opgegeven:

de sergeant der Mariniers L., dat hij klager op Donderdag 4

April j.l. omstreeks kwart over acht des avonds order gegeven heeft om de W.C. der onderofficieren door te spoelen en hij, getuige, om 9 uur bemerkte, dat zulks niet goed was geschied; dat hij tegelijkertijd zag, dat op den wand geschreven was: „Jan is gek, dit is geschreven door L., het is een rotvent”;

de sergeant-konstabel H., dat hij op Donderdag 4 April j.l. des avonds even over acht uur op de W.C. geweest is en toen niet gezien heeft, dat er iets op den wand geschreven was, dat hij wel niet met zekerheid durft te zeggen, dat de woorden: „Jan is gek, dit is geschreven door L., het is een rotvent”, toen nog niet op den wand geschreven waren, doch dat de plek, waar hij later zag, dat die woorden geschreven waren, zoo in het ooglopend was, dat hij, getuige, van meening is, dat, indien deze woorden even voor acht uur reeds geschreven waren, hij deze gezien zou hebben;

de matroos der 1ste klasse N., dat het hem opgevallen is, dat klager, toen sergeant L. omstreeks 9 uur ging kijken of zijn order uitgevoerd was, dien onderofficier op eene stiekeme wijze nakeek;

de kwartiermeester W., dat het hem opgevallen is, dat de order van sergeant L. om de W.C. te gaan doorspoelen klager niet erg aanstond;

de luitenant ter zee der 2e klasse O., dat hij klager den volgenden morgen dezelfde woorden met potlood op een stuk papier heeft doen schrijven en hij, getuige, een treffende gelijkenis in de beide handschriften heeft geconstateerd; dat hij klagers divisiechef is en bij eene vorige gelegenheid reeds gebleken is, dat klager niet betrouwbaar is;

de Kapitein-luitenant ter zee K., dat hij de beide handschriften vergeleken heeft en wel gelijkenis daarin gevonden heeft;

Overwegende, dat alzoo is gebleken, dat klager in den avond van Donderdag, 4 April j.l. te kwart over acht order van getuige L. heeft gekregen om de W.C. der onderofficieren door te spoelen en dat getuige L. te negen uur constateerde, dat op den wand der W.C. geschreven was: „Jan is gek, dit is geschreven door L., het is een rotvent”;

dat klager ontkent deze woorden geschreven te hebben, doch dat uit de verklaringen van de getuigen K. en O. gebleken is, dat klagers handschrift zeer wel overeenstemde met dat in de W.C. en voorts getuige H. heeft verklaard, dat hij de hoogergenoemde woorden niet gezien heeft toen hij om acht uur — dus vlak vóór klager de order kreeg om de W.C. door te spoelen — op de W.C. was, terwijl hem later bleek, dat deze op eene zeer in het ooglopende plaats geschreven waren;

dat voorts het ernstige vermoeden, dat klager hoogergenoemde woorden geschreven zou hebben, nog steun vindt in de verklaring van getuige W., dat hij zag, dat de order om de W.C. door te spoelen klager niet erg aanstond, in die van getuige N., dat hij zag, dat klager getuige L. toen deze om negen uur ging kijken

of zijn order uitgevoerd was, op een stiekeme wijze nakeek en in die van getuige O., dat hem reeds bij eene vorige gelegenheid gebleken was, dat klager niet betrouwbaar was;

dat door vorenstaande feiten en omstandigheden de overtuiging verkregen is, dat klager inderdaad meergenoemde ongepaste woorden op den wand der W.C. van de onderofficieren heeft geschreven en diens ontkenenis dan ook niet wordt aanvaard;

Overwegende, dat klager door het schrijven van ongepaste taal op den wand der W.C. van de onderofficieren zich heeft schuldig gemaakt aan eene zeer afkeuringswaardige, met de militaire tucht strijdige, handeling;

dat hij mitsdien terecht werd gestraft, de omschrijving der strafreden met juistheid werd gesteld en de opgelegde straf in eene goede verhouding staat tot den ernst van het gepleegde vergrijp;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat één afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

L. J. QUANT.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

ARROND.-RECHTBANK TE 'S-GRAVENHAGE.

Tweede Kamer.

Zitting van 24 April 1930.

Voorzitter, Mr. J. C. van der Burcht van Lichtenbergh.

Rechters, Mrs. G. H. B. van den Boom en C. J. de Vries (plv.).

Artt. 1404 B. W. en 25 Motor- en Rijwielwet.

De gebruiker van een dier is eerst dan aansprakelijk voor de door dat dier aangerichte schade, indien de zorg voor dat dier van den in het algemeen aansprakelijken eigenaar op hem is overgegaan. Dit is niet het geval, zoolang de eigenaar het dier zelf gebruikt.

Een officier, die een hem in eigendom toebehoorend dienstpaard met uitsluiting van ieder ander (behoudens door hem verleende toestemming) berijdt, is gebruiker van dit paard, ook al wordt het van Rijkswege gestald, gevoed en onderhouden. Ook wanneer het paard, na door den officier bereden te zijn, door diens oppasser naar de kazerne wordt teruggeleid, is de officier gebruiker en niet de Staat, waaraan niet afdoet, dat de officier het paard gebruikt in dienst van en voor en ten behoeve van den Staat. De oppasser, die het paard teruggeleidt, handelt daarbij niet als vertegenwoordiger van den Staat, doch voor gedaagde, zoodat niet de Staat het paard onder zijn toezicht heeft.

De bijzondere regeling van art. 25 der Motor- en Rijwielwet geldt slechts bij botsing van een motorrijtuig, waarbij schade wordt toegebracht aan niet met dat motorrijtuig vervoerde personen of goederen, doch niet wanneer het motorrijtuig zelf beschadigd is.

Gedaagde is aansprakelijk voor de gevolgen van de door het paard gemaakte plotselinge zijdelingsche beweging. De door hem gestelde feiten heffen het vermoeden van schuld, dat te zijnen opzichte bestaat, niet op. Hij heeft toch wel gesteld, dat de chauffeur van den auto te hard en te dicht langs het paard gereden heeft, doch niet, dat het paard daardoor geschrokken en zijwaarts gesprongen is. Een behoorlijk geleide brengt mede, dat een paard, dat schrikt van het opladen van takken op een handwagen, geen het verkeer in gevaar brengende bewegingen maakt.

De N.V. Verzekeringsbank „De Nieuwe Eerste Nederlandsche”,
te s'-Gravenhage, eischeres, procureur Jhr. Mr. H. de Ranitz,

tegen

A. H. Seyffardt, generaal-majoor, wonende te 's-Gravenhage,
gedaagde, procureur Mr. F. J. J. Trapman.

De Rechtbank, enz.;

Overwegende, dat eischeresse, stellende:

dat op 22 Nov. 1928 des voormiddags omstreeks kwart voor
10 uur, een auto van de N.V. Luxe Auto Verhuuronderneming
P. G. Jansen (Taxi Jansen), te 's-Gravenhage, op den Scheve-
ningschen weg met matigen gang in de richting Carnegieplein reed;

dat in dezelfde richting op den straatweg voor de auto een
militair liep met een paard aan de hand, waarvan gedaagde eigenaar
was, althans zich bediende, en dat tot zijn gebruik strekte;

dat op het oogenblik, waarop de chauffeur van gemelden auto
op het punt was bedoelden militair voorbij te rijden, het door
dezen geleide paard een onverhoedschen zijsprong maakte en tegen
den auto aansloeg, hetgeen de chauffeur niettegenstaande onmid-
dellijk krachtig remmen, niet kon voorkomen;

dat het paard zoodoende de auto heeft beschadigd, tot herstel
waarvan de volgende werkzaamheden en nieuwe materialen nood-
zakelijk waren; enz.:

totale schade f 438;

dat eischeres, die bedoelde auto der „Taxi-Jansen” heeft ver-
zekerd tegen schaden als de onderhavige, krachtens deze verzeke-
ring aan de Taxi-Jansen het bedrag der totale schade ten beloope
van f 438 heeft betaald, zoodat zij het door haar betaalde van
gedaagde mag terugvorderen;

dat gedaagde niettegenstaande aanmaning in der minne, gemeld
bedrag niet aan eischeresse voldoet;

heeft gevorderd:

dat gedaagde zal worden veroordeeld tot betaling aan eischeres
van f 438 met nevenvorderingen;

Overwegende dat gedaagde de vordering heeft bestreden en heeft
doen zeggen:

dat gedaagde de posita van eischeres voor zoover hij deze niet
uitdrukkelijk zal erkennen met nadruk ontkent;

dat gedaagde als juist erkent, dat op den 23en Nov. 1928 des
voormiddags te 's-Gravenhage op den Scheveningschen weg eene
aanrijding heeft plaats gevonden tusschen een auto van de N.V.
Luxe Auto Verhuuronderneming P. G. Jansen (taxi-Jansen) en
een paard, waarvan hij, gedaagde, eigenaar was;

dat echter weliswaar het voormelde paard aan gedaagde in eigen-
dom toebehoorde, doch gedaagde niet was de gebruiker van het
paard, gelijk eischer ten onrechte stelt en eischer derhalve reeds

dadelijk om deze reden niet zal kunnen slagen in de door haar tegen gedaagde ingestelde vordering;

dat immers, het paard werd gebruikt in militairen dienst door den Staat der Nederlanden, die dit paard dan ook van stalling, voedsel en verdere verzorging voorziet en den eigenaar voor dit gebruik eene speciale toelage betaalt;

dat de Staat der Nederlanden voorts niet slechts op het tijdstip dezer aanrijding was de gebruiker van het paard, dat bovendien dit paard op het oogenblik, dat het ongeval geschiedde, stond onder toezicht van een zijner organen, den dienstplichtigen soldaat H. Buys, verblijf houdende in de Alexanderkazerne te 's Gravenhage, zoodat op dat oogenblik de zorg voor het dier geheel op hem was overgegaan;

dat de aansprakelijkheid van den eigenaar, welke zou hebben geprevaleerd, indien op het oogenblik der aanrijding dit in militairen dienst gebruikte paard onder zijn persoonlijk toezicht had gestaan, derhalve op dat oogenblik geheel was uitgeschakeld en overgegaan op den gebruiker, in casu den Staat der Nederlanden;

dat, waar de aansprakelijkheid van den gebruiker die van den eigenaar uitsluit, eischeres in geen geval gerechtigd is eenige actie tegen gedaagde te voeren, doch zij, indien hare posita juist waren, den Staat der Nederlanden ter zake had moeten dagvaarden;

dat gedaagde echter secundo het navolgende aanvoert:

dat eischeres geenszins gerechtigd is om ter zake van bovenvermelde aanrijding eenige schadevergoeding hetzij van gedaagde, hetzij van den Staat der Nederlanden, te vorderen;

dat eischeres om te beginnen volgens art. 25 der Motor- en Rijwielwet zal moeten bewijzen, dat er aan hare zijde overmacht aanwezig was, wat betreft het plaatsvinden der onderwerpelijke aanrijding;

dat gedaagde dit vooralsnog ontkent, daar volgens hem de auto in ieder geval te hard heeft gereden, hetgeen blijkt uit het feit, dat het paard, hoewel onmiddellijk tegen den grond gesmeten, nog over een aanzienlijken afstand is voortgesleurd;

dat de chauffeur ongetwijfeld te dicht langs het paard heeft gereden, zoodat dit, hoewel het, kort aan den teugel vastgehouden, slechts weinig traverseerde, dadelijk door den auto werd gegrepen en medegesleurd; bij het draaien van het paard bleef de oppasser op zijn plaats, werd tegelijk met het paard tegen den grond geslagen en liet toen eerst het paard los;

dat in geval eischeres mocht slagen het bestaan van zoodanige overmacht harerzijds aan te toonen, dat zij daardoor van alle aansprakelijkheid wordt ontheven, en de bewijslast op gedaagde komt te rusten, gedaagde aanvoert, dat in ieder geval zijnerzijds zoodanige overmacht aanwezig was, dat het vermoeden van schuld in art. 1404 B. W. ten opzichte van den eigenaar e.q. den gebruiker van een dier vervat, hierdoor wordt te niet gedaan;

dat immers het bedoelde paard door den milicien voornoemd

geheel rechts van den weg, aan de hand op voorschreven wijze, werd geleid, zeer rustig voortstapte, toen plotseling op een handwagen vlak voor hem aldaar op den Scheveningschen weg gestationneerd, eenige takken werden geworpen, terwijl tegelijkertijd de takken reeds op dien wagen geladen, met kracht werden ingedrukt en ineens zakten, door welk brusque en onverwachts bewegen — ongetwijfeld een van buiten komende oorzaak — het paard schrok en plotseling geheel onverwachts en niet te voorkomen van zijne gewone gedragslijn afwijkend, traverseerende zich een weinig terughield;

dat hieruit volgt dat noch de eigenaar, noch de gebruiker in casu voor de door eischeres gestelde schade kan worden aansprakelijk gesteld;

dat ten slotte wat het bedrag dier schade betreft, gedaagde op de door eischeres gedane opgaven zal vertrouwen, zijnde deze volgens zijn weten afkomstig van een goed bekend staand expertise-bureau;

In rechte:

Overwegende dat de gedaagde, erkennende eigenaar te zijn van het ten processe bedoelde paard, de aansprakelijkheid voor schade door dit dier toegebracht afwijst, daartoe onder meer aanvoerende:

1°. dat het paard tijdens gemeld ongeval in gebruik was bij den Staat der Nederlanden;

2°. dat gemeld paard op laatstgemeld tijdstip stond onder toezicht van een der organen van den Staat der Nederlanden, den dienstplichtigen soldaat H. Buys en op dat oogenblik de zorg voor dat dier geheel op den Staat was overgegaan;

Overwegende dat, blijkens de in art. 1404 B. W. gemaakte tegenstelling de gebruiker van een dier eerst dan aansprakelijk is voor de door dat dier aangerichte schade, indien de zorg voor dat dier van den in het algemeen aansprakelijken eigenaar op hem is overgegaan, en dit niet het geval is, zoolang de eigenaar het dier zelf gebruikt;

Overwegende dat, gelijk bij de dingtalen en de gehouden pleidooien onbetwist tusschen partijen is komen vast te staan:

A. dat gedaagde als officier bij het Nederlandsche Leger bij de uitoefening van die functie gerechtigd is tot het houden van een dienstvaard en gedaagde dan ook berijdt een hem in eigendom toebehoorend paard, hetwelk wordt gestald, gevoed en onderhouden in de kazerne van den Staat; dat gedaagde met uitsluiting van ieder ander (behoudens door hem zelf verleende toestemming) dit paard berijdt en mitsdien gebruikt;

B. dat gedaagde op 22 Nov. 1928 dit paard heeft bereden, er een morgenrit mede heeft gemaakt, na afloop waarvan het vanaf de woning van gedaagde door den dienstplichtigen militair H. Buys, die als z.g. oppasser ter beschikking van den gedaagde was gesteld, naar de kazerne werd teruggeleid, terwijl Buys, daarbij gaande langs den Ouden Scheveningschen weg te 's Gravenhage, de rechterzijde van dien weg hield en het paard aan den teugel vasthield;

Overwegende dat uit het hiervoren sub *A* en *B* vermelde noodzakelijk voortvloeit, dat de gedaagde als eigenaar het paard gebruikte en dat gebruik niet op den Staat der Nederlanden is overgegaan, waarbij het niet afdoet, dat gedaagde het paard gebruikte in den dienst van en voor en ten behoeve van den Staat;

Overwegende dat hieruit voortvloeit, dat buiten beschouwing kan worden gelaten de beantwoording van de vraag, welke de aard en het karakter is van de door gedaagde van den Staat genoten vergoeding, nu, gelijk hiervoren overwogen, het gebruik van dat paard bij gedaagde is gebleven;

Overwegende dat mede onjuist is des gedaagden beweren, dat tijdens het door eischeres gestelde ongeval het paard zou zijn geweest onder toezicht van een der organen van den Staat, in casu den dienstplichtigen soldaat H. B.;

Overwegende dat het van algemeene bekendheid is, dat de Staat aan officieren in zijn dienst een zoogenaamden oppasser ter beschikking stelt, uit de dienstplichtigen gekozen, welke oppassers min of meer huiselijke diensten ten behoeve van dien officier verrichten in de verzorging van diens kleederen, wapens als anderszins;

Overwegende dat bij het verrichten van deze diensten, waaronder ook valt het op last van den officier terugvoeren van een door hem bereden paard van diens woning naar de kazerne, de genoemde H. B. geenszins optrad als vertegenwoordiger van het Staatsgezag, doch voor en ten behoeve van gedaagde en dit terugvoeren mitsdien valt onder het gebruik, dat gedaagde van het paard maakte;

Overwegende dat mitsdien eischeres ontvankelijk is in de door haar ingestelde vordering tegen gedaagde;

Overwegende dat gedaagde voorts heeft aangevoerd, dat ingevolge het bepaalde bij art. 25 der Motor- en Rijwielwet de eischeres zal hebben aan te toonen, dat ter zake van de bij dagvaarding gemelde botsing overmacht ten aanzien van den bestuurder van het motorrijtuig aanwezig is, doch ten onrechte, omdat de zeer bijzondere regeling bij gemeld artikel voorgeschreven slechts van toepassing is bij botsing van een motorrijtuig waarbij schade wordt toegebracht aan niet met dat motorrijtuig vervoerde personen of goederen, en in deze procedure geen vergoeding van zulke schade van den eigenaar of bestuurder van een motorrijtuig wordt gevorderd;

Overwegende dat gedaagde, niet betwistende, dat het bij dagvaarding bedoelde motorrijtuig schade heeft ondergaan, waarvan de herstelling het door eischeres gevorderde bedrag heeft beloopt, zijnerzijds heeft gesteld, dat zijn paard, juist toe de automobiel passeerde, een weinig traverseerde, althans met de achterhand zich begeven heeft uit de lijn, waarin het zich voortbewoog, en blijkens de gevolgte aanrijding, in de richting van den naderenden automobiel, ingevolge waarvan dat paard door den automobiel werd gegrepen;

Overwegende dat de oppasser bij behoorlijke oplettendheid deze zijwaarts uitschietende beweging van het paard had kunnen voor-

komen en in ieder geval eene dergelijke plotselinge beweging zijwaarts in strijd is met de regelen van een behoorlijk verkeer, zoodat gedaagde, als eigenaar van dit paard, voor de daardoor gevolgde aanrijding en hare gevolgen aansprakelijk is, tenzij hij feiten zoude stellen en bewijzen, die het vermoeden aan schuld, dat te zijnen opzichte bestaat, zouden opheffen;

Overwegende dat gedaagde in dit verband zich beroept op de navolgende feiten: 1°. dat de chauffeur van den auto te hard zoude gereden hebben; 2°. dat deze chauffeur te dicht langs het paard heeft gereden; 3°. dat het paard geschrokken zou zijn door het opladen van eenige takken op een ter plaatse staanden handwagen;

Overwegende dat deze toevoegingen gedaagde echter niet bevrijden, aangezien gedaagde niet heeft gesteld, dat het paard door de wijze van rijden van den chauffeur van den automobiël is geschrokken en zijwaarts gesprongen, doch juist ten gevolge van het opladen der takken, terwijl dat opladen van takken op zich zelf evenmin gedaagde kan dienen, wijl een behoorlijk geleide medebrengt dat een dier, bij voorvallen als door gedaagde gesteld, geen het verkeer in gevaar brengende bewegingen maakt;

Overwegende dat hieruit voortvloeit, dat aan eischeres hare vordering kan worden toegewezen; enz.

Overgenomen uit het W. v. h. R. n°. 12158.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Georganiseerd overleg zeemacht.

Het STAATSBLAD No. 384 van 18 September 1930 bevat het Koninklijk besluit van den 4den September 1930, tot wijziging van het besluit van 23 Maart 1925 (Staatsblad n°. 105), gewijzigd bij besluiten van 23 Juni 1925 (Staatsblad n°. 271) en 8 October 1928 (Staatsblad n°. 394), houdende voorloopige voorzieningen omtrent het georganiseerd overleg voor het militaire personeel der zeemacht.¹⁾ Het luidt:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Defensie van 27 Augustus 1930, IIIde Afdeling A, n°. 37;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Ons besluit van 23 Maart 1925 (*Staatsblad* n°. 105), het laatst gewijzigd bij Ons besluit van 8 October 1928 (*Staatsblad* n°. 394), te wijzigen als volgt:

Artikel 2. Het eerste lid wordt gelezen:

„1. De commissie bestaat uit de tweetallen van leden, aangewezen door de in artikel 3 te noemen organisaties. Onze Minister van defensie kan aan twee of meer organisaties vergunnen — zoo noodig op door Onzen Minister vast te stellen voorwaarden — om gezamenlijk één tweetal leden aan te wijzen. Voor elk tweetal leden wijst de betrokken organisatie of wijzen de betrokken organisaties een tweetal plaatsvervangende leden aan.”

Artikel 3. In het eerste lid worden de woorden: „Bevoegd tot aanwijzing elk van twee leden en twee plaatsvervangende leden zijn:” vervangen door: „Tot aanwijzing van twee leden en twee plaatsvervangende leden is — behoudens het bepaalde in het eerste lid van artikel 2 — bevoegd elk der organisaties:”.

In het derde lid wordt de laatste zin gelezen: „In zoodanig geval wordt door de betrokken organisatie of organisaties een ander aangewezen.”

Het vierde lid wordt gelezen: „4. Indien door een of meer der in het eerste lid genoemde organisaties van de in bedoeld lid gegeven

¹⁾ Zie M. R. T. XXI, blz. 22 en XXIV, blz. 355.

bevoegdheid binnen een door Onzen Minister van Defensie te bepalen termijn geen gebruik is gemaakt, komt die bevoegdheid voor de betrokken organisatie of organisaties te vervallen."

Artikel 5. De woorden: „organisatie, die de aanwijzing deed" worden vervangen door: „betrokken organisatie of organisaties".

Artikel 8. In het derde lid worden de woorden: „indien de door twee van de in artikel 3 genoemde organisaties aangewezen leden" vervangen door: „indien twee tweetallen van leden".

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Het Loo, den 4den September 1930.

WILHELMINA.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

Uitgegeven den *achttienden* September 1930.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

Koninklijk besluit van 7 October 1930, Nr. 31.

(Legerorders 1930, Nr. 284).

Strafbevoegdheid.

Bij Koninklijk besluit van 7 October 1930 nr. 31 is bepaald:
Onder de formaties, bedoeld in artikel 41, 2°., van de Wet op de krijgstuicht worden gerekend:

- a. de regimentsschool van een regiment infanterie;
 - b. de regimentsschool van het regiment wielrijders;
 - c. de militaire gasschool.
-

Overleg met vereenigingen.

Beschikking van den Minister van Defensie van 29 October 1930, IIde Afd. B, nr. 69. Legerorders 1930, nr. 301.

(Zie L. O. 1919, A. 18; 5de B. U., blz. 594)¹⁾

Het gestelde onder A, b, van L.O. 1919, A. 18 (5de B.U. blz. 595) wordt gelezen:

b. Rechtspersoonlijkheid bezittende bonden en vereenigingen of plaatselijke afdeelingen daarvan kunnen verzoeken of bezwaren van algemeenen aard schriftelijk kenbaar maken aan:

den Chef van den Generalen Staf,
den Commandant van het Veldleger,
de inspecteurs der infanterie, cavalerie, artillerie en genie,
den Hoofdintendant,
den Directeur voor het materieel der landmacht,
den Inspecteur van den vrijwilligen landstorm,
den Inspecteur der Koninklijke maréchaussée, tevens Inspecteur van het Korps politietroepen,
den Inspecteur der militaire administratie,
den Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht,
den Chef van den militairen pharmaceutischen dienst,
den Chef van den militairen veterinairen dienst,
den Commandant van de Luchtvaartafdeeling,

voor zoover de verzoeken betrekking hebben op het onder de bevelen van ieder der genoemde autoriteiten staande personeel, en voor wat aangaat de inspecteurs der cavalerie, artillerie en genie, uitsluitend voor zooveel betreft het onder hun bevelen staande, niet tot het Veldleger behoorende personeel.

In de bovenbedoelde verzoeken kan tevens worden gevraagd om een of meer bestuursleden in de gelegenheid te stellen in een mondeling onderhoud een nadere toelichting ter zake te geven.

¹⁾ M.R.T. XIV, blz. 410. Red. M.R.T.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Prof. Mr. J. V. van Dijk. †

De Nederlandsche strafrechtswetenschap wordt de laatste maanden wél zwaar getroffen. Wijdden wij in de vorige aflevering enkele woorden aan de nagedachtenis van Mr. D. Simons, kort daarna bereikte ons het zoo diep treurig bericht van het overlijden in de volle kracht zijns leven, op 51-jarigen leeftijd, van Prof. Mr. Johannes Vitus van Dijk, raadshoof in den Hoogen Raad der Nederlanden, hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam.

Na een buitengewoon voorspoedige ambtelijke loopbaan aan het Departement van Justitie, verwisselde Mr. Van Dijk in 1922 het ambt van raad-adviseur aan dat Departement met dat van hoogleeraar in het strafrecht, de strafvordering en de criminologie aan de Amsterdamsche hoogeschool. In 1927 volgde zijne benoeming tot raadsheer in den Hoogen Raad. Daarnevens bleef hij echter ook het hoogleeraarsambt nog vervullen.

Aan de groote verdiensten van den overledene is elders rechtmatige hulde gebracht. Te dezer plaatse wenschen wij er nog in het bijzonder op te wijzen, dat ook het militair recht Van Dijk's warme belangstelling had. Aan de wijzigingen die dit recht in de laatste 20 jaren heeft ondergaan, heeft hij een zeer werkzaam aandeel genomen. Zoo was hij lid, tevens secretaris van de commissie-Dresselhuys voor de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de krijgstucht, aan welke commissie later ook de herziening van de militaire rechtsplegingen werd opgedragen. Te zamen met den luitenant-generaal Collette verzorgde Van Dijk eene herziene uitgave van Van Dijk's bewerking van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de krijgstucht, nu aangevuld met de Invoeringswet van 1921. En in deze aflevering geven wij juist een aankondiging van de derde uitgave van dat werk, weder van de hand van den overledene, thans in samenwerking met zijn ambtgenoot Mr. C. J. H. Schepel.

Sedert zijne benoeming tot hoogleeraar was prof. Van Dijk ook lid van de commissies belast met het onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren van de zee- en de landmacht en sedert enkele jaren tevens plaatsvervangend lid van het Hoog Militair Gerechtshof.

Aan het bovenstaande mogen wij een persoonlijk woord toevoegen. Herhaaldelijk hebben wij het voorrecht gehad op militair-rechtelijk gebied met Van Dijk samen te werken. Steeds waren wij dan vol bewondering voor zijn werkkraft, zijn uitgebreide kennis, de kracht zijner argumenten ook op dit speciaal terrein. Maar daarnevens trof ons ook altijd weer de zeldzame bescheidenheid die van hem uitging,

zijn waardeering van de meening van anderen, zijn groote welwillendheid, zijn zacht oordeel. Een buitengewoon sympathiek mensch is — te vroeg — van ons heengegaan. Wij zullen hem niet spoedig vergeten.

Mr. H. W. van Sandick †.

Op 22 October j.l. is na eene kortstondige ongesteldheid op 64-jarigen ouderdom te 's-Gravenhage overleden Mr. H. W. van Sandick, oud-president van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht.

In Maart 1892 te Groningen gepromoveerd, was Mr. van Sandick achtereenvolgens werkzaam ter provinciale griffie van Friesland en Zuid-Holland en als hoofdcommies bij het toenmalige Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid, om vervolgens ruim vier jaren de betrekking te bekleeden van gouvernements-secretaris in Suriname. Wegens ziekte gerepatriëerd, volgde vrij spoedig daarna zijne benoeming eerst tot rechter-plaatsvervanger, vervolgens tot rechter in de arrondissements-rechtbank te 's-Gravenhage.

1 Januari 1914 werd van Sandick lid van het Hoog Militair Gerechtshof, eene functie voor hem zeer aantrekkelijk, omdat zij ook door zijn grootvader, generaal van Sandick, werd bekleed, en in 1922, als opvolger van Mr. Schepel, president van dat college, welk gewichtig ambt hij bleef vervullen totdat in Januari 1925 de gewijzigde organisatie van het Hof in werking trad.

Hij ruste in vrede.

Uitvoeringsregelingen voorwaardelijke veroordeeling en voorwaardelijke invrijheidstelling.

Bij de Koninklijke besluiten van 17 Mei 1930 (Staatsbladen nos. 198 en 199) zijn respectievelijk, in verband met de op 1 September 1930 in werking tredende wet van 25 Juni 1929 (Stbl. n°. 360), M. R. T. XXV, blz. 88, bovengenoemde Uitvoeringsregelingen met ingang van dienzelfden datum gewijzigd.

Wij vestigen in het bijzonder de aandacht op de wijziging van het 2e lid van art. 28 (26 nieuw) van eerstgenoemde regeling.¹⁾

Het oude voorschrift, luidende:

„Degene, die met het verleen van bijstand is belast aan een voorwaardelijk veroordeelde die militair wordt, pleegt, zolang deze aan de krijgstuicht onderworpen is, omtrent zijne bemoeiingen overleg met diens commandeerenden officier”.

wordt vervangen door de navolgende bepaling:

„Degene, die met het verleen van bijstand is belast aan een

¹⁾ Verg. onze opmerkingen M. R. T. XXV, blz. 441.

voorwaardelijk veroordeelde die zich in werkelijken militairen ²⁾ dienst bevindt, verleent den veroordeelde geen bijstand dan met goedvinden van diens commandeerenden officier”.

De nieuwe tekst van bovengenoemde regelingen is bekend gemaakt bij de Koninklijke besluiten van 11 Augustus 1930 (Staatsbladen nos. 360 en 361).

Voorlichtingsrapporten voor den militairen rechter.

Onder het hoofd „Voorlichting militairen rechter” lezen we op blz. 23 van het Jaarverslag over 1929 van het Nederlandsch Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen het navolgende:

Op voorstel van de Afdeeling Arnhem heeft het Hoofdbestuur zich op 22 Januari 1929 gericht tot den Minister van Justitie met een schrijven betreffende de Voorlichting in strafzaken van militairen. Die voorlichting pleegt, mede in verband met de circulaire van den Minister van Justitie van 20 October 1927, te geschieden op verzoek van den Auditeur-Militair, dus in een tamelijk laat stadium van het strafproces, waarvan verlangzaming van het strafproces en dikwijls ook verlenging van de detentie van den militairen verdachte het gevolg kan zijn. De Heer van den Berg van Saparoea had zich deze aangelegenheid aangetrokken en naar aanleiding daarvan heeft het Hoofdbestuur zich tot den Minister gewend met vorenbedoeld schrijven, waarin o.m. het volgende voorkomt:

„Namens het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Genootschap tot Zedelijke Verbetering der Gevangenen hebben ondergeteekenden de eer zich met het volgende tot Uwe Excellentie te richten, betreffende de voorlichting van den militairen rechter over aard en vroeger leven van verdachten. De aangelegenheid betreft speciaal het stadium van het militair strafproces, waarin het het meeste aanbeveling zou verdienen, dat voorlichtingsrapporten aan de reclasseeringsinstellingen zouden worden aangevraagd. Het Hoofdbestuur is van oordeel, dat ter bespoediging van het strafproces — dus zoowel in het belang van het proces zelf als van verdachte — aanvraag van voorlichtingsrapporten door de Officieren-Commissarissen aanbevelenswaardig zou zijn en dat dus in het algemeen beter niet gewacht zou worden daarmee totdat de strafzaak in handen zon zijn gekomen van den Auditeur-Militair. Het Hoofdbestuur beveelt deze aangelegenheid zeer in de aandacht van Uwe Excellentie aan en verzoekt Uwe Excellentie eerbiedig,

¹⁾ Dit woord „militairen” naast „werkelijken” lijkt ons overbodig en ook ongebruikelijk in de wet. Zie bijv. artt. 16, 60, 62 W. v. M. S. en K e m p e n, Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, blz. 55 en 56.

zoo mogelijk te bevorderen, dat voortaan de Officier-Commissarissen het aanvragen van voorlichtingsrapporten zullen beschouwen als een deel van de op hun schouders rustende taak van onderzoek.”

Het Hoofdbestuur geeft in zijn schrijven aan den Minister kennis van het prae-advies van Prof. Mr. B. M. Taverne op het aanvankelijk door den Heer van den Berg van Saparoea geopperde voorstel, van welk prae-advies de strekking is: „De werkwijze bij het uitlokken van reclasseeringsrapporten betreffende militaire verdachten door den Heer van den Berg van Saparoea verdedigd komt mij zeer rationeel voor.”

En het Hoofdbestuur sloot zijn schrijven met de opmerking: „het op hoogen prijs te zullen stellen te zijner tijd van Uwe Excellentie te vernemen of Uwe Excellentie aanleiding heeft gevonden, aan den in dit schrijven vervatten voorslag van het Hoofdbestuur gevolg te geven”. Het Hoofdbestuur is echter niet in de gelegenheid geweest, den „hoogen prijs”, dien zij stelde op 's Ministers antwoord, ook werkelijk te betalen, want eenig antwoord is tot-nut toe niet ingekomen.

Men vergelijke in verband met bovenstaand verzoek M.R.T. XXI, blz. 151 en XXIV, blz. 542.

Naar het ons toeschijnt heeft het Hoofdbestuur zijn verzoek aan een verkeerd adres gericht. Immers de Minister van Justitie heeft over den officier-commissaris geenerlei zeggenschap, noch met diens werkzaamheid eenigerlei bemoeienis. Het Hoofdbestuur had zich tot den Minister van *Defensie* moeten wenden. Deze had dan de officieren-commissaris op het voorstel kunnen wijzen. Desnoods gepaard met een wenk of een verzoek — een bevel of opdracht zou het niet kunnen zijn — om zooveel mogelijk in den gewenschten zin te handelen.

Bij den thans gekozen weg kan de Minister van *Justitie* weinig anders doen dan het verzoek, misschien vergezeld van een aanbevelend woord, doorzenden aan zijn ambtgenoot van *Defensie*. Dat het Hoofdbestuur nog geen antwoord op zijn voorslag mocht ontvangen, laat zich daardoor wellicht eenigszins verklaren.

Voor den Minister van Justitie zou alleen later aanleiding kunnen zijn tot bemoeienis in het niet zeer waarschijnlijke geval dat eene reclasseeringsinstelling mocht weigeren aan een verzoek van een officier-commissaris om een voorlichtingsrapport te vol-
doen. Dan zou, hetzij eene circulaire uitgaande van het Departement van *Justitie* of juister nog eene aanvulling van de Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling dan wel van het Kon. besluit van 24 December 1925 (Stbl. no. 486) aangewezen kunnen zijn.

Gevolgen van een gratieverzoek.

Niet lang geleden werd een onderofficier door het Hoog Militair Gerechtshof veroordeeld tot eene week gevangenisstraf met verlaging. Hij diende vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis een verzoek in om gratie van die bijkomende straf. De verlaging werd dientengevolge opgeschort, doch de gevangenisstraf werd tenuitvoergelegd.¹⁾

Van zeer geachte zijde werd ons de opmerking dat deze wijze van handelen niet juist kan worden geacht, omdat eene splitsing in hoofdstraf en bijkomende straf in dit verband niet geoorloofd zoude zijn. Immers — zoo was de redeneering — art. 206 R. L., art. 205 R. Z. bepalen dat de *vonnissen* (dus niet de opgelegde *straffen*) zoo spoedig mogelijk nadat zij in kracht van gewijsde zijn gegaan, zullen worden geëxecuteerd, ten ware de gecondemneerde uitdrukkelijk mocht verlangen dat *deze* executie, tot het overwegen van een verzoek om gratie, worde opgeschort.²⁾

De motiveering maakt op ons niet een overtuigenden indruk, de opvatting grondt zich op eene wat al te woordelijke, eenigszins benepen uitlegging van den tekst der wet. Gratie wordt trouwens toch ook gevraagd, en e.q. verleend, van de straf, niet van het vonnis.

Vermoedelijk heeft de wetgever zich het hierbedoelde geval niet voor oogen gesteld en evenmin vonden wij het behandeld in literatuur of rechtspraak.

Logisch schijnt ons de woordelijke wetsuitlegging zeker niet. Wat is er tegen om een straf te executeeren waarin de veroordeelde berust? Het kan zelfs in zijn nadeel zijn, bijv. als hij zich in voorloopige hechtenis bevindt, indien de straf *niet* zoo spoedig mogelijk wordt ten uitvoer gelegd. De uitlegging zou verder medebrengen dat, indien ingeval van samenloop, bij veroordeeling tot gevangenisstraf en tot hechtenis van één dier straffen gratie wordt verzocht, ook de andere niet dadelijk uitvoerbaar zou zijn; zij zou zelfs als consequentie hebben dat, als bij eenzelfde vonnis twee personen worden veroordeeld en één hunner gratie vraagt, de tenuitvoerlegging van het vonnis ook ten aanzien van den anderen opgeschort zou moeten worden.

Meer nog dan in de gewone maatschappij is het in de militaire samenleving van zeer groot belang dat eene opgelegde straf zoodra eenigszins mogelijk wordt ten uitvoer gelegd. Bij herhaling hebben wij in den laatsten tijd gewezen op de moeilijkheden en nadeelen waartoe de door de wet voorgeschreven strafopshorting bij indie-

1) Niet altijd echter wordt door den advocaat-fiscaal in dienzelfden zin gehandeld. In het geval, vermeld in M. R. T. XXIV, blz. 106 was gratie gevraagd alléén van de gevangenisstraf. Toch werd toen óók de bijkomende straf, ontslag uit den dienst, opgeschort; hetgeen het Rijk ± f 750 aan traktement kostte zonder eenige tegenpraestatie.

2) Zie ook, in gelijken zin art. 558 jo 561 W. v. Sv.

ning van een gratieverzoek, reeds aanleiding geeft. ¹⁾ Laat ons de gevallen waarin die bezwaren zich voordoen niet, o.i. onnoodig, vermeerderen!

Met vertraagde uitvoering van een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak houdt mede verband eene andere bij het Hoog Militair Gerechtshof bestaande gewoonte waarop kort geleden ook onze aandacht werd gevestigd en waarvan wij wel met eenige verwondering kennis namen.

Het is n.l. gebruikelijk dat de advocaat-fiscaal van een door het Hof gewezen sententie kennis geeft aan den chef van den militair op wien de uitspraak betrekking heeft, zulks bij eene (gedrukte) mededeeling volgens onderstaand model:

Hierbij heb ik de eer U te berichten, dat de.....
dienende onder Uw bevel, bij sententie van
het Hoog Militair Gerechtshof, uitgesproken op heden, is schuldig
verklaard aan : ,
en deswege veroordeeld tot

Ik verzoek U, den veroordeelde deze uitspraak mede te deelen en hem er mede in kennis te stellen, dat hij, indien hij meent dat hem dit van eenig nut kan zijn, binnen acht dagen na den dag der uitspraak een tot Hare Majesteit de Koningin te richten verzoek om gratie kan indienen bij den Griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof, welk verzoek op gezegeld papier behoort te worden gesteld.

Voorts verzoek ik U mij den datum, waarop de uitspraak aan den veroordeelde is medegedeeld, te berichten.

Nopens de tenuitvoerlegging van 's Hof's sententie zal U te zijner tijd bericht worden gezonden.

Uit dit schrijven valt reeds af te leiden dat de veroordeelde niet bij de uitspraak der sententie tegenwoordig is geweest en werkelijk worden dan ook — een enkele uitzondering wellicht daargelaten — 's Hof's sententies uitgesproken *buiten* tegenwoordigheid van de beklagden.

Men vraagt zich echter dan af hoe dit gebruik tegenover het aangezicht der wet is te verantwoorden. Immers art. 75 van 's Hof's Prov. Instructie bepaalt, dat bij de rechtspleging bij het Hof zullen worden gevolgd „de beginselen en voorschriften bij de rechtspleging voor het krijgsvolk te lande bepaald”, terwijl art. 205 R. L. voorschrijft dat alle vonnissen openlijk moeten worden uitgesproken of uitgelezen door den President in den vollen Krijgsraad, ter presentie van den Auditeur-Militair en van den beklagde. ²⁾ Alleen als

¹⁾ Verg. o.a. M. R. T. XXIII, blz. 296, XXIV, 106 en 539, XXV, 115.

²⁾ In gelijken zin art. 204 R. Z. De rechtspleging bij de landmacht in Ned.-Indië heeft eenigszins afwijkende bepalingen. Zie Boekhoudt, M. R. T. XVIII, blz. 252.

De Haagsche krijgsraad veroorloofde zich destijds het peremptoire voorschrift van art. 205 eenvoudig als niet bestaande te negeeren. Zie daartegen onze opmerkingen „Nakoming van de wet door den rechter”. M. R. T. X, blz. 625.

de zaak volgens de verkorte procedure is behandeld en de beklaagde zich dan niet in verzekerde bewaring bevindt, wordt diens presentie bij de uitspraak niet vereischt (art. 205, 2e lid).

Nu moeten wij terstond erkennen dat het bestaande voorschrift groote bezwaren kan opleveren ¹⁾, zoowel voor den dienst als voor den beklaagde, niet onbelangrijke kosten tengevolge kan hebben en in menig geval weinig of geen nut heeft, zoodat wetswijziging zeer wenschelijk is. Maar mag dit alles als reden gelden om het wetsvoorschrift als niet geschreven te beschouwen?

De belangstellende schrijver die onze aandacht voor het bovenstaande vroeg, oordeelt 's Hof's handelwijze een z.i. toe te juichen voorbeeld van „moderne praetuur”.

Ons gaat dit te ver ²⁾ en wij kunnen ons voorstellen dat ook het juridisch geweten van den Advocaat-Fiscaal niet geheel gerust was, zoodat hij het noodig vond om althans zorg te dragen dat de veroordeelde niet verkort wordt in zijne wettelijke bevoegdheid om „uitdrukkelijk” te verlangen dat de executie worde opgeschort tot het overwegen van een verzoek om gratie. ³⁾ Zelfs valt uit het voorlaatste lid van boven aangehaald schrijven op te maken dat de Advocaat-Fiscaal den opschortingstermijn van acht dagen practisch wil doen ingaan, niet zooals art. 206 R. L. aangeeft, op den dag na dien der uitspraak, doch op den dag na dien waarop de uitspraak aan den veroordeelde door diens commandant is medegedeeld, wat allicht pas ettelijke dagen later het geval zal zijn.

Is de *aanleiding* voor de mededeeling van den Advocaat-Fiscaal o.i. niet met de wet overeen te brengen, die mededeeling zelve schijnt ons weinig doelmatig, een bewijs voor „den Fluch der bösen Tat”. Aldus toch *lokt men van de veroordeelden gratierequesten uit*, eene uitnoodiging waarvan zij blijkens de praktijk gaarne en veelvuldig gebruik maken, hoe gering de kans op een gunstige beschikking ook moge zijn. En welke ernstige bezwaren en nadeelen van die veelvuldige, geheel ongemotiveerde gratieverzoeken met de daaraan onvermijdelijk verbonden opschorting der tenuitvoerlegging van het vonnis, het gevolg zijn, hebben wij bij herhaling aangetoond.

¹⁾ Men vergelijke ook nog onze mededeelingen hiervóór blz. 5.

²⁾ Beschikkingen in beklagzaken worden bij het Hof ook niet in het openbaar uitgesproken, n'en déplaise art. 68 3e lid Wet krijgstucht: „De beslissing wordt, bij met redenen omkleede beschikking in het openbaar uitgesproken”.

³⁾ In het gewone strafproces is soortgelijke mededeeling — behalve bij verstek of als de zich in voorloopige hechtenis bevindende verdachte niet in staat is om de uitspraak bij te wonen — niet gebruikelijk, maar daar is ook niet als doorgaande regel bepaald dat een vonnis in tegenwoordigheid van den verdachte moet worden uitgesproken. Wel zegt art. 363 W. v. Sv. dat de zich in voorloopige hechtenis bevindende verdachte bij de uitspraak tegenwoordig is, tenzij hij mocht hebben te kennen gegeven weg te willen blijven. In dit geval is het dan eigen schuld van den verdachte als hij niet tijdig van het vonnis kennis draagt.

Rechtskennis van officieren.

In aansluiting aan onze mededeeling voorkomende op blz. 428 van Deel XXIV van dit tijdschrift geven we hieronder weder eene opgave van de officieren van land- en zeemacht in het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen, alsmede van de officieren, meesters in de rechten, doch niet in het bezit van dat getuigschrift, met vermelding tevens van hunne plaatsingen.

Landmacht.

In het bezit van het getuigschrift:

I. Engers,	Kapitein 6 R. I. Breda,	1924. ¹⁾	Officier-commissa
J. H. van Wermeskerken,	id. Staf Inf. Breda,	1923.	Leeraar Mil. Str. K. M. A.
A. J. J. M. Lohmeijer,	id. Staf Inf. den Haag,	1922.	Toegevoegd aan Inspecteur vrij ligen landstorm
J. Termaten,	1e Luit. 4 R. I. Amsterdam,	1924.	Adjutant Land- storm-groepscon
Mr. P. M. W. J. van der Slikke,	id. Reg. Kustart. Vlissingen,	1924.	Secr. van den O Comm.
A. J. Glerum,	id. 1 R. V. A. Utrecht,	1923.	
J. A. Geensen,	id. 7 R. I. den Haag,	1925.	H. K. S. Krijgsk dige studiën.
A. Spruyt,	id. 2 R. O. A. Naarden,	1922.	Secr. van den O Comm.
A. F. Steffen,	id. S. R. O. I. Kampen,	1924.	Leeraar straf- en tuchtrecht.
Mr. J. Tuinstra,	id. R. Jagers den Haag,	1922.	Wnd. griffier H.M
W. C. Wensink,	id. 8 R. I. den Haag,	1925.	H. K. S. Intenda studiën.
J. C. van Heuven,	id. 1 A. Brig. den Haag,	1927.	Secr. van den O Comm.
W. P. J. A. Heymans,	id. 15 R. I. Nijmegen,	1923.	Als voren.
A. P. J. Berger,	id. 1 R. I. Assen,	1925.	
B. C. Mante,	id. 10 R. I. Ede,	1929.	Secr. van den O Comm.
E. L. Voorwinden,	id. 2 R. I. Venlo,	1930.	

Niet in het bezit van het getuigschrift:

Mr. Dr. J. S. Barbas,	Majoor 8 R. I. Arnhem.
Mr. J. Schuitemaker,	Kapitein 16 R. I. Amersfoort.
Mr. W. F. H. Zegers,	id. Reg. Kustart. den Helder.
Mr. P. M. C. J. Hamer,	1e Luitenant op non-activiteit te Soerabaja.

¹⁾ Jaar waarin het getuigschrift verworven werd.

Zeemacht.**In het bezit van het getuigschrift:**

J. C. Jager, Riem,	Vice-Admiraal, Hoofdoff. v. adm ^{ie} 1e klasse,	1907. 1911.	Chef v/d Marinestaf. Intendant Stelling den Helder.
Meijer,	id.	1909.	Dep. der Marine Batavia.
H. Heeris,	Officier v. adm ^{ie} 1e klasse,	1913.	Wachtschip Willems- oord.
G. Gerdes,	id.	1919.	Off.-Comm. Soerabaja.
B. A. Franken,	id.	1922.	Off.-Comm. Willems- oord en leeraar mil. straf- en proces- recht K. I.
Lensvelt,	id.	1922.	Dep. der Marine Batavia.
J. G. van Giessen,	Officier v. adm ^{ie} 2e klasse,	1927.	Als voren.
R. J. Brünner,	id.	1928.	Ned. Indië. Hr. Ms. de Ruyter.
P. van Boven,	id.	1929.	Ned. Indië.
F. L. Waleveld,	id.	1930.	Als voren.

Niet in het bezit van het getuigschrift:

D. Tollenaar,	Officier v. adm ^{ie} 1e klasse.	Fisikaal Zeekrijgsraad	Soerabaja.
G. H. van Driel,	id.	id.	id. Willemsoord en leeraar alg. strafrecht K.I.

Rechtsgeleerde opleiding van officieren der landmacht.

Aan den eerste-luitenant der Infanterie E. L. Voorwinden is, na daartoe in de maand October j.l. afgelegd examen, het getuigschrift voor meer uitgebreide kennis op het gebied der Rechtswetenschap uitgereikt.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik om den heer Voorwinden onze gelukwenschen aan te bieden.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Strafbevoegdheid.

door

S. O. ROOSJEN,

Kapitein der Infanterie.

In zijn artikel „Commandant-Commandeerende Officier”, (Septemberaflevering 1930 van het M.R.T.) brengt Mr. P. J. Stigter bezwaren naar voren, welke bij Z.H.E.G. bestaan tegen de regeling, bij L.O. 1930 nr. 32 getroffen voor het verlenen van strafbevoegdheid ten aanzien van de strafklasse en van de tuchtklasse voor de landmacht.

De gegrondheid dezer bezwaren, door zoo bevoegde hand uitvoerig aangetoond, moge aan geen twijfel onderhevig zijn, de vraag rijst of de oplossingen, door Schr. aangegeven, in de praktijk beter zouden voldoen of meer met den geest van de W.K. in overeenstemming zouden zijn dan de thans getroffen regeling.

De eerst aangegeven oplossing, n.l.

de straf- en de tuchtklasse deel uit te doen maken van het korps politietroepen, waarnaast een aanwijzing bij K.B. van die klassen als bedoeld in art. 41, 2° W.K.,

schijnt al zeer eenvoudig.

Tegen een wijziging van de vredessamenstelling der politietroepen bij K.B., welke noodig is voor het in die samenstelling opnemen van de straf- en de tuchtklasse, zou, zuiver als administratieven maatregel beschouwd, wellicht geen bezwaar bestaan. Echter zijn aan zoodanige oplossing niet te onderschatten praktische bezwaren verbonden.

Als meest naar voren komende bezwaren mogen worden genoemd:

- 1°. Toevoeging van onderdeelen, bestaande uit militairen die een straf moeten ondergaan, aan een korps, belast met het uitvoeren van politietoezicht in het leger, is uit organisatorisch, ethisch en krijgstuhtelijk oogpunt niet juist.
- 2°. De waardeering, welke het korps politietroepen als zoodanig ondervindt en welke bijdraagt tot de goede plichtsvervulling, welke de tot dit korps behorende militairen eigen is, zou wel eenigermate kunnen lijden onder de indeeling van de straf- en de tuchtklasse bij dit onderdeel der landmacht.
- 3°. De militairen der politietroepen worden in enkele wetten genoemd als opsporingsambtenaren. Wetswijziging, waardoor de militairen der politietroepen, behorende tot de straf- en de

tuchtklasse, van die functie worden buitengesloten, zou dus noodig zijn.

- 4°. Bij K. B. zou moeten worden bepaald dat het onderscheidings-teeken voor de politietroepen, vermeld in het Boekwerk Uniformen, niet mag worden gedragen door de militairen, behorende tot de straf- en de tuchtklasse.
- 5°. Van de werkzaamheden, in reglementen en voorschriften (als Voorschrift velddienst, Algemeene instructie voor de politietroepen) opgedragen aan de politietroepen, zouden de militairen, geplaatst bij de straf- en de tuchtklasse, moeten worden buitengesloten.

Het mag dus wel aannemelijk worden geacht, dat deze oplossing geen aanbeveling verdient.

De heer Stigter heeft dit geval voorzien, en is van meening, dat dan ook de consequentie moet worden aanvaard van toekenning aan den commandant van de straf- en de tuchtklasse van de strafbevoegdheid van art. 39 W.K., welke dezen zou toekomen als commandeerende officier eener inrichting als bedoeld in punt 3 van dat artikel.

Onder het oog dient te worden gezien, of het met den geest van art. 39 W.K. in overeenstemming is, de meergenoemde klassen aan te merken als een inrichting als in 3° van dit artikel bedoeld.

De sterkte dezer klassen, noch de beteekenis daarvan, stemt overeen met die van een divisie, brigade, korps, dienstvak of dienstafdeeling, in dit punt genoemd; gelet op deze factoren zou indeeling onder art. 41 meer op haar plaats zijn.

Blijkens het Regeeringsantwoord op het verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake het ontwerp van Wet op de Krijgstucht werd de in artikel 41 gestelde beperking der bevoegdheid bij strafopleggers van minder hoogen rang aangemerkt als een waarborg, dat met de belangen der minderen niet lichtvaardig wordt omgesprongen. Strafopleggers van minder hoogen rang zouden dus niet de strafbevoegdheid van artikel 39 mogen bezitten. Vergelijking van de rangen, welke de functionarissen, genoemd in art. 39, en die, genoemd in art. 41, in den regel bekleeden, voert wel tot het inzicht, dat de Regeering de kapiteins onder „strafopleggers van minder hoogen rang” wenschte te rangschikken.

Ook uit dien hoofde moet het dus meer in overeenstemming met den geest van de W.K. worden geacht, wanneer den kapitein, commandant van de straf- en van de tuchtklasse de strafbevoegdheid van art. 41 wordt verleend.

Nog zou zich het eigenaardige geval voordoen, dat de commandant van de Depotcompagnie der politietroepen als zoodanig de strafbevoegdheid bezat van art. 41 W.K., als commandant van de straf- en van de tuchtklasse die van art. 39 W.K.

Uit het feit, dat Mr. Stigter in de eerste plaats de oplossing geeft, waardoor — in overeenstemming met de bedoeling der bij L.O. 1930 nr. 32 getroffen regeling — de commandant van het

korps politietroepen ten aanzien van de militairen van de straf- en van de tuchtklasse de strafbevoegdheid zou verkrijgen van art. 39 W.K. en de commandant der depotcompagnie politietroepen die van art. 41 W.K., mag wel worden afgeleid, dat deze regeling der strafbevoegdheid als de meest gewenschte moet worden aangemerkt. Ware het nu slechts aan de hand van de W.K. mogelijk geweest, te bepalen:

- 1°. den commandant van het korps politietroepen komt ten aanzien van de in de straf- en in de tuchtklasse voor de landmacht geplaatste militairen de strafbevoegdheid toe van art. 39 W.K. en
- 2°. den commandant van de depotcompagnie politietroepen komt ten aanzien van de onder 1° bedoelde militairen de strafbevoegdheid toe van art. 41 W.K.,

dan zou de meest eenvoudige en meest practische oplossing zijn verkregen. Zonder wetwijziging ontbreekt deze mogelijkheid echter; aanpassing aan de terminologie van de artt. 39 en 41 W.K. is geboden. Aan dezen eisch voldoet de bij L.O. 1930 nr. 32 getroffen regeling, welke regeling voorts, blijkens opschrift en inhoud, niet anders beoogt dan het treffen van bepalingen in vorenvermelden zin.

Het bezwaar dat deze regeling niet geheel met den geest der artt. 39 en 41 W.K. in overeenstemming is, moge worden erkend, eenzelfde bezwaar schijnt te bestaan tegen de door Mr. Stigter voorgestelde toekenning van de strafbevoegdheid van art. 39 W.K. aan den commandant van de straf- en van de tuchtklasse.

Als voordeel van de thans getroffen regeling kan worden aangemerkt, dat deze den practisch meest gewenschten toestand op eenvoudige wijze vastlegt.

Uit het vorenstaande zou kunnen blijken, dat een aan alle eischen voldoende regeling slechts na wetwijziging mogelijk is. Echter mag de vraag worden gesteld of het belang van zoodanige wijziging, wanneer deze alleen voor het onderwerpelijk geval aanhangig zou moeten worden gemaakt, de daaraan verbonden beslommelingen wettigt.

Gezag van burgers over militairen.

Met verzoek om plaatsing in het M. R. T. ontving de Redactie onderstaande beschouwingen, waarvoor zij, al is de Redactie het daarmede grootendeels geenszins eens, gaarne eenige plaatsruimte beschikbaar wil stellen.

De argumentatie komt haar weinig overtuigend voor.

Het op bladz. 446 en volgende van Deel XXV M. R. T. opgeworpen probleem betreffende het gezag van burgers over militairen komt mij voor niet geheel juist te zijn gesteld.

Primair is m.i. de vraag, waarop een gehoorzaamheidsplicht van militairen ten opzichte van burgers kan berusten, secundair de door den inzender en Uwe redactie in bevestigenden zin beantwoorde vraag, of er eene sanctie op het niet-nakomen van deze plicht is gesteld.

Over de primaire vraag laat de inzender zich weinig positief uit, en toch geloof ik dat de onderhavige gehoorzaamheidsplicht zich zeer wel laat construeeren.

N. m. m. bestaat er nl. tusschen den burger en den onder hem werkzaam gestelden militair ontegenzeggelijk eene dienstverhouding van geheel denzelfden aard als tusschen een willekeurig ambtenaar en zijn superieur. Er is dus eene gezagsverhouding, die echter slechts eene gehoorzaamheidsplicht medebrengt voor dienstzaken.

Dit geldt niet slechts voor den onder den burger werkzaam gestelden militair, maar ook voor den onder den militair werkzaam gestelden burger.

Hoe groot nu het gezagslement in deze verhouding zal zijn, wordt bepaald door de speciale eischen van elken dienst.

Komt de burger of de militair door schending van zijn gehoorzaamheidsplicht in conflict met gesanctioneerde voorschriften, dan zullen die desbetreffende tuchtmaatregelen e.q. op hem van toepassing zijn. Den militair te straffen op grond van 2, 1° slotzin W.K. komt mij ongerijmd voor.

Men denke eens aan het geval van den militair die verlof heeft tot het waarnemen eener betrekking buiten den militairen dienst. Zou hij, werkzaam gesteld bij een anderen tak van staatsdienst of (nog typeerder) in een particulier bedrijf, bij eenige tekortkoming krijgstuuchtelijk gestraft moeten worden?

Geen sterveling, die eraan denken zou. En toch zou dit de consequentie zijn van het betoog van den inzender.

M.i. wordt art. 2 1° slotzin bij eene dergelijke toepassing wel zeer gedenatureerd. Het is daarvoor ook niet geschreven.

Bij eene dergelijke toepassing wordt het een achterdeurtje, waardoor men 's tuchtrechters competentie ver buiten hare natuurlijke grenzen uitbreidt.

Het woord „onbestaanbaar” (met de militaire tucht of orde) is voor deze opvatting ook een vingerwijzing. Onder „onbestaanbaar” zal men immers moeten verstaan „volstrekt en van nature strijdig”.

Trouwens afgezien van deze grammaticale interpretatie blijkt ook uit de overige leden van artikel 2 — waar die onbestaanbaarheid nu eens niet dan weer wel als voorwaarde is gesteld voor de qualificatie als krijgstuuchtelijk vergrijp — dat men niet te licht den eisch van volstrekt en van nature met de militaire tucht of orde strijdig vervuld mag achten.

Is, om een voorbeeld te noemen, de gedraging van hem, die nalaat zijn huis te witten of zijn goten schoon te maken, die zich niet gedraagt zooals dit een goed huurder betaamt, die eenige bepaling van

het rooireglement overtreedt, onbestaanbaar met de militaire tucht of orde?

Immers neen en redeneert men nu, dat een militair in al zijn doen en laten een voorbeeld moet zijn van burgerdeugd en nauwgezette plichtsbetrachting, dan noem ik het een sophisme, zoo men daaraan zijne strafwaardigheid vastknoopt. ¹⁾ De consequentie zou trouwens zijn, dat tallooze tekortkomingen, die toevallig (of eigenlijk heelemaal niet toevallig, want de wetgever wist zeer goed, wat hij deed toen hij niet op alles eene strafsanctie zette) niet onder strafsanctie staan, tuchtrechtelijk te achterhalen zouden zijn.

Dat het H. M. G. niet elke normschennis onbestaanbaar met de militaire tucht of orde acht, is bekend. Ik maak me dan ook sterk, dat de militair die de gemeente Noordwijkerhout met een bezoek vereert in gezelschap van zijn losloopenden hond, volgens het Hof geen krijgstuchtelijk vergrijp pleegt.

Wanneer dit nu niet als onbestaanbaar met de militaire tucht of orde gequalificeerd mag worden, kan en mag men dan ten aanzien van een bevel of opdracht, door een burger aan een militair gegeven, anders redeneeren?

Net zoo goed als een militair, die een bevel van de in titel VIII van het Wetboek van Strafrecht genoemde ambtenaar niet opvolgt, gestraft wordt op grond van het Wetboek van Strafrecht, zoo goed zal hij bij niet nakomen van een opdracht van een niet aldus beschermden ambtenaar, kennis maken met dezelfde maatregelen van tucht als zijn burgercollega's.

Waarom hieraan de Wet op de Krijgstucht en de militaire chef te pas zouden moeten komen, begrijp ik niet.

Wil men dit echter toch, welnu dan zal een dienstvoorschrift de eenige oplossing zijn. Men kan dan den weerspannigen militair zoo- wel tuchtrechtelijk als strafrechtelijk tot inkeer brengen.

¹⁾ De vader van onze militaire straf- en tuchtwetten dacht daarover anders. Zie Van der Hoeven II, blz. 32, III, blz. 31. Vergelijk ook art. 24 Regl. Kr. Red. M.R.T.

VRAGENBUS.

Inwerkingtreding algemeene maatregelen van bestuur.

Bij Koninklijk besluit van 29 Augustus is, den Raad van State gehoord, vastgesteld een „West-Indisch detacheringsbesluit”, welk besluit opgenomen is in Staatsblad No. 380, uitgegeven 17 September 1930.

In art. 10 vinden we bepaald:

„Dit besluit, dat kan worden aangchaald als „West-Indisch detacheringsbesluit 1930”, treedt in werking met ingang van den 1sten September 1930.”

Een belangstellend lezer, van meening dat deze bepaling in strijd is met de Wet van 26 April 1852 (Stbl. no. 92), zooals die laatstelijk gewijzigd is bij de Wet van 26 Juli 1918 (Stbl. no. 499), vraagt dienaangaande onze meening.

Indien we hier werkelijk te doen hebben met een algemeenen maatregel van bestuur — en dit schijnt ons weinig twijfelachtig — dan is ook naar onze meening bovengenoemd art. 10 moeilijk met de aangehaalde wet te rijmen. Er is over deze aangelegenheid reeds vroeger meermalen tusschen Volksvertegenwoordiging en Regeering van gedachten gewisseld.¹⁾ En nu is het opmerkelijk dat de *vorm* waarbij de inwerkingtreding van het Kon. besluit van 29 Augustus is geregeld, óók naar de opvatting van den toenmaligen voorzitter van den Raad van Ministers (Mr. Ruys de Beerenbrouck) ter bereiking van het beoogde effect ondeugdelijk zou zijn in verband met het tijdstip van afkondiging.²⁾ Nu tusschen de dagteekening van het nader rapport aan de Koningin en de datum der bekrachtiging meer dan zeven weken hebben gelegen en dit nader rapport in dien tijd blijkbaar bij de andere Departementen gecirculeerd heeft, is de strijd met de wet al doende ontstaan. Indien er nog tijd genoeg voor wijziging had bestaan, ware het beter geweest een anderen vorm voor de inwerkingtreding te kiezen.

Wat kunnen nu de practische gevolgen van dat artikel 10 zijn? Onjuist zou, naar onze meening, de gevolgtrekking zijn dat door dien strijd met de wet, wat betreft de *inwerkingtreding*, de geheele maatregel gevitieerd zou wezen. Wel zal het echter voorzichtig zijn dien datum van inwerkingtreding als niet geschreven te beschouwen en te dien aanzien den algemeenen, door de wet gestelden regel in acht te nemen, dat is derhalve af te wachten den twintigsten dag na dien der dagteekening van het Staatsblad, i.e. dus 7 October 1930. Zijn we wel ingelicht, dan is er van de mogelijkheid, welke het besluit heeft belichaamd, vóór 7 October geen gebruik gemaakt.

¹⁾ Zie M. R. T. XX, bladz. 382, XXI, bladz. 240, 345 en 528, XXII, bladz. 15.

²⁾ Zie in het bijzonder M. R. T. XX, blz. 384.

BOEKAANKONDIGING.

In 1904, kort na de totstandkoming van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, verscheen bij W. E. J. Tjeenk Willink te Zwolle eene uitgave van deze wetten, voorzien van aantekeningen, voornamelijk ontleend aan de gewisselde officiele stukken, van de hand van den toenmaligen Eerste-luitenant der Infanterie, leeraar in het Militair Strafrecht aan de Kon. Mil. Academie J. J. C. van Dijk.

Een tweede druk zag in 1922 bij N. Samson te Alphen aan den Rijn het licht, bewerkt door wijlen den luitenant-generaal P. P. C. Collette, lid van het Hoog Militair Gerechtshof en Mr. J. V. van Dijk, hoogleeraar aan de Gemeente-Universiteit te Amsterdam.¹⁾ De oorspronkelijke uitgave was daarbij „herzien en aangevuld”, zulks in verband met de in Juli 1921 afgekondigde Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, welke wet, op gelijke wijze van aantekeningen voorzien, met het Reglement betreffende de krijgstucht aan het werk werd toegevoegd.

Thans ligt een derde druk vóór ons, opnieuw herzien, aangevuld en van aantekeningen omtrent rechtspraak en litteratuur voorzien door Prof. Mr. J. V. van Dijk, raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden, plaatsvervangend lid van het Hoog Militair Gerechtshof en Mr. C. J. H. Schepel, raadsheer in den Hoogen Raad, president van het Hoog Militair Gerechtshof.

Aan meer bevoegde handen kon de verzorging van deze nieuwe uitgave moeilijk zijn toevertrouwd.

Wachtte de nieuwe militaire wetgeving bij het verschijnen van den tweeden druk op hare inwerkingtreding, nu die wetgeving een zevental jaren, n.l. sinds 1 Januari 1923, praktisch wordt toegepast, konden de schrijvers óók hunne aandacht wijden aan rechtspraak en litteratuur. En dit hebben zij dan ook in ruime mate gedaan, meestal onder verwijzing naar ons Tijdschrift. Dat de waarde van het werk daardoor in belangrijke mate wordt verhoogd, behoeft geen betoog. Niet het minst ook om die reden kunnen wij ons geheel aansluiten bij de meening van den uitgever, dat het werk onmisbaar kan worden genoemd voor allen, die geroepen zijn het militaire straf- en tuchtrecht toe te passen, dus voor alle beroeps- en verlofs-officieren van Land- en Zeemacht, de leden der militair-rechterlijke macht, de advocaten in militaire strafzaken, kortom voor allen, die aan de militaire rechtspraak deelnemen, of (en) met de handhaving van de militaire tucht bij Land- en Zeemacht zijn belast, dan wel in

¹⁾ Aangekondigd in M. R. T. XVIII, blz. 366. Aan onze daar gemaakte opmerking betreffende de aantekening op art. 43 W. v. M. S. is nog niet geheel tegemoetgekomen.

het militaire straf- en tuchtrecht belang stellen. Ook aan de inrichtingen van militair onderwijs zal deze nieuwe druk niet kunnen worden ontbeerd.

De prijs van het werk is *f* 7.50. De uitvoering is keurig verzorgd. ¹⁾

Van den heer M. C. M. de Groot te 's-Gravenhage ontving de Redactie een exemplaar der toelichting op een door hem aan de Staten-Generaal gericht adres ten betooge van de wenschelijkheid om de rentevergoeding der Rijkspostspaarbank — thans bedragende 2.64 % — te verhoogen, met verzoek die toelichting in ons blad op te nemen en te bespreken.

Waar het hier eene aangelegenheid betreft, geheel vallende buiten de sfeer van ons tijdschrift kunnen wij aan het verzoek niet voldoen en moeten wij ons tot bovenstaande vermelding beperken.

¹⁾ Op blz. 276 is weder eene, ook al in den tweeden druk voorkomende drukfout aan de aandacht ontsnapt. De naam van den Minister van Koloniën is daar n.l. foutief gespeld. In noot ¹⁾ op blz. 33 leze men in plaats van 17, 20.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 8 Juli 1930.

President: Dr. E. Jellinghaus, (plv.).

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Generaal-Majoor P. J. van Munnekrede, en gep. Generaal-Majoor E. A. D. E. Carp (plv.).

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Dr. P. A. J. van den Brandeler.

Door na te laten zich onmiddellijk op de hoogte te stellen met het vaarplan van de „Z. 6”, aan boord van welken bodem hij was overgeplaatst, is klager zelf aanleiding geweest, dat hij, aan boord komend met geene andere uitrustingsstukken dan eenig werkgoed, niet naar behooren voor den dienst gereed was. Deswege terecht gestraft.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 10 Augustus 1929, van den sergeant-machinist L., destijds dienende aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, thans aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, waarbij voornoemde onderofficier de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem ingediend bij den Commandant der Marine te Willemsoord, Vice-Admiraal Q., over de hem op 20 Maart 1929 door den Commandant van Hr. Ms. „Z. 6”, den luitenant ter zee der 1ste klasse M., opgelegde straf van 4 dagen verzuwaard arrest met waarneming van dienst, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Blijk gegeven van onvoldoende plichtsbetrachting, door na „terugkomst van een bijzondere permissie zich niet op de hoogte „te stellen dat het schip, waarop hij tijdelijk gedetacheerd was, den „volgenden ochtend voor eenige dagen zou gaan varen, en zich daar- „door dien ochtend aan boord gemeld zonder voor den dienst ge- „reed te zijn.”,

bij welke beslissing, — op 16 Juli 1929 genomen en op 8 Augustus d.a.v. ter kennis van klager gebracht, — het beklag gedeeltelijk gegrond is verklaard, de omschrijving der strafreden is gewijzigd, zoodat zij is komen te luiden:

„Blijk gegeven van onvoldoende plichtsbetrachting, door, na „terugkomst in den avond van een bijzondere permissie, zich niet „op de hoogste te stellen, dat het schip, waarop hij tijdelijk gedeta- „cheerd was, den volgenden ochtend voor eenige dagen zou gaan „varen, en zich daardoor dien ochtend aan boord gemeld, zonder „geheel voor den dienst gereed te zijn”,

en de opgelegde straf is verminderd tot twee dagen verzwaard arrest met waarneming van dienst;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat de Commandant van het Vliegkamp „de Kooij” klager verlof had gegeven om in retraite te gaan;

dat dit verlof, zooals op klager's verlofpas stond aangegeven, eindigde op Dinsdag 19 Maart 1929;

dat met rooden inkt bovendien op dien verlofpas was vermeld, dat klager zich na het eindigen van zijn verlof moest melden aan boord van Hr. Ms. „Z. 6”;

dat klager zich echter den volgenden ochtend, dus op 20 Maart 1929, aan boord van dien bodem heeft gemeld, terwijl hij bovendien bijna al zijn bagage had achtergelaten in het R. K. Militair Tehuis te den Helder, alwaar hij den nacht had doorgebracht;

dat klager dientengevolge dien morgen naar dat Tehuis moest worden teruggezonden, ten einde zijn bagage te halen;

dat de „Z. 6” dien morgen zou vertrekken voor een reis van 6 dagen;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij den 19den Maart 1929, te 8.15 's avonds, van zijn verlof is teruggekeerd;

dat hij niet wist, dat de „Z. 6” zou uitvaren;

dat hij niet naar het vaarplan heeft geïnformeerd;

dat hij nog ruimschoots tijd en gelegenheid zou hebben gehad om, toen hij den 20sten Maart 1929 zich aan boord meldde, naar het R. K. Militair Tehuis terug te gaan om een gedeelte van zijn bagage, dat hij aldaar had achtergelaten, op te halen, indien dit hem onmiddellijk ware toegestaan;

dat hij echter moest wachten totdat de Officier-Machinist kwam;

Overwegende dat het Hof uit het onderzoek dezer zaak de overtuiging heeft bekomen, dat klager, door na te laten zich onmiddellijk op de hoogte te stellen met het vaarplan van de „Z. 6”, aan boord van welken bodem hij was overgeplaatst, zelf aanleiding is geweest, dat hij, aan boord komend met geene andere uitrustingsstukken dan eenig werkgoed, niet naar behooren voor den dienst gereed was;

Overwegende dat klager deswege terecht is gestraft, de omschrijving der strafreden, zooals deze door den Commandant der Marine

te Willemsoord is vastgesteld, het feit juist weergeeft en de door deze autoriteit opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant der Marine op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, een aan den strafoplegger Vice-Admiraal Q., een aan den Luitenant ter zee der 1ste klasse M., een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 26 September 1930.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaal M. Belzer en Generaal-Majoor P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Dr. P. A. J. van den Brandeler.

Het ten aanhoore van derden uiten van een ernstige beschuldiging betreffende een meerdere. Klager had kennelijk de bedoeling aan de bepaalde feiten, welke hij daarmede dien meerdere ten laste legde en welke diens eer en goeden naam aanrandden, ruchtbaarheid te geven.

Waar klager's gedragingen een feit opleveren, omschreven in art. 111 W. v. M. S. j^o art. 261 W. v. S., hetwelk dus niet valt onder de in art. 2, n°. 1, W. Kr. bedoelde feiten en evenmin onder de overige in dat artikel bedoelde feiten, had klager deswege niet krijgstuhtelijk kunnen worden gestraft.

Beklag gegrond. Straf en strafreden vernietigd.

Wel is waar heeft klager zich ook door het bezigen van uitdrukkingen, als: „Wat een vent”, „Wat een mentaliteit” hoogst indisciplinair gedragen, maar dit valt buiten de beoordeeling van het H. M. G., nu, blijkens de strafreden, klager niet ook voor het bezigen van deze uitdrukkingen is gestraft.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 21 Juni 1930, van den Opzichter van fortificatiën der 2de klasse X, ter standplaats Y, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem ingediend over de hem

op 9 April 1930 door den Inspecteur der Genie, den Generaal-Majoor R., opgelegde straf van veertien dagen verzuimd arrest, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Het uiten van eene ernstige aantijging over een meerdere door, „terwijl een — door den Minister van Defensie gelast — commissie „soriaal onderzoek gaande was inzake gebleken administratieve on- „regelmatigheden bij den onder zijn opzicht — en onder het beheer „van den Eerstaanwezend-Ingenieur te A. — staanden dienst der „Genie te B., dien Eerstaanwezend-Ingenieur tegenover derden „ervan te beschuldigen, dat deze hem in den loop van eene bespre- „king terzake zou hebben voorgesteld:

„1o. te verklaren dat hij een dag met den aannemer op diens „kosten was uit geweest, waardoor de commissie van onderzoek mis- „schien tevreden zou zijn gesteld en geen verder onderzoek zou „instellen, en daarna:

„2o. zich om hulp te wenden tot de hooge Roomsch-Katholieke „Geestelijkheid, teneinde door den invloed van deze op den Minister „van Defensie een eind aan het onderzoek te zien gemaakt,

„welke voorstellen hij verklaart volstrekt te hebben verworpen, „terwijl die Eerstaanwezend-Ingenieur verklaart zoodanige voor- „stellen geenszins te hebben gedaan (Auditeur-Militair gehoord).”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden, w.o. de beslissing, door den Commandant van het Veldleger — daartoe aangewezen bij beschikking van den Minister van Defensie d.d. 8 Mei 1930, Geheim Litt. L⁴⁹ — op het beklag genomen, bij welke beslissing het beklag ongegrond is verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuigen onder eede den Majoor C., Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A., den gepensionneerd onderofficier der Genie D., en den hulpschrijver E., beide laatstgenoemden werkzaam ten bureele van voornoemden Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager in den avond van 20 November 1929, te ongeveer 9 ure, op verzoek van den Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A., den Majoor C., zich naar de woning van dezen heeft begeven en daar met dien Majoor een onderhoud heeft gehad, hetwelk heeft geduurd tot ongeveer 11 uur n.m.;

dat dit onderhoud o.m. plaats vond naar aanleiding van de instelling door den Minister van Defensie van eene Commissie tot het houden van een onderzoek naar het beheer van geniewerkzaamheden te B., welke Commissie kort daarop hare werkzaamheden zou aanvangen;

dat klager eenigen tijd na voormeld onderhoud met den Majoor C. op diens bureau eene woordenwisseling heeft gehad en dat bureau in opgewonden toestand heeft verlaten;

dat het bureau van den Majoor C. door een stel schuifdeuren is gescheiden van de werkkamer van het personeel van dien Hoofd-officier;

dat op die kamer ten tijde van bovenvermelde woordenwisseling en het verlaten van het bureau zich bevonden de gepensionneerd onderofficier D., de bureelambtenaar bij de Genie F. en de hulpschrijver bij de Genie E.;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij na de woordenwisseling met den Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A., den Majoor C., van diens bureau komende en staande juist in de deuropening, het gelaat gewend naar den Majoor C., woorden heeft gebezigd van ongeveer de volgende strekking: „Wat een „vent; laat me 's avonds om 9 uur bij zich thuis komen, en waarom? „Om me te vragen of ik niet voor de Commissie kon verklaren, dat „ik eens met een aannemer was uit geweest; ik kreeg dan een duw en „'t was afgeloopen. Of ik het anders de Hooge Geestelijkheid niet „eens in handen zou geven, dan ging de heele boel wel den doofpot in. „Wat een mentaliteit!”;

dat hij hevig opgewonden was en deze woorden heeft gebruikt om zijne verontwaardiging te uiten, maar dat hij dit niet heeft gedaan met de bedoeling dat derden, in dit geval het personeel, aanwezig in de aan het bureau van den Majoor C. grenzende kamer, zijn woorden zouden hooren;

Overwegende dat de volgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. Majoor C.: dat bij het onderhoud in den avond van 20 November 1929 wel is gesproken over uitgaan met aannemers en inroepen van steun der geestelijkheid, doch niet in den zin als door klager daaraan gegeven;

dat hij dan ook niet — zooals klager verklaart — dezen voorstellen heeft gedaan aangaande zijn houding voor de commissie, doch slechts getracht heeft door bedoeld onderhoud hem op zijn gemak te stellen, en tevens te weten te komen, wat hem zoo nerveus en overspannen maakte;

dat hij eenigen tijd later wel een woordenwisseling met klager op zijn, getuige's, bureau heeft gehad, maar dat hij eerst later langs een omweg heeft vernomen, welke woorden klager bij het verlaten van dat bureau omtrent hem zou hebben gebezigd;

2. D.: dat hij ongeveer anderhalven meter af zit van de deur, die de kamer van het personeel van den Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A. afscheidt van diens bureau;

dat klager, toen hij het bureau van dien Hoofdofficier verliet, staande in de deuropening, op driftigen toon zeer duidelijk verstaanbaar de bovenaangehaalde woorden heeft gebezigd;

3. E.: dat hij klager destijds bedoelde uitdrukkingen heeft hooren bezigen;

dat klager daarbij stond in de kamer waar hij, getuige, zat te

werken en dat de deuren tusschen die kamer en het bureau van den Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A. gesloten waren;

dat klager opgewonden was;

Overwegende dat het Hof uit de opgave van klager en de onder eede afgelegde verklaringen van voornoemde getuigen de overtuiging heeft bekomen, dat klager de in zijne opgave vermelde, en in de omschrijving der strafreden bedoelde uitdrukkingen inderdaad heeft gebezigd;

dat hij blijkens de verklaringen van de beide, gehoorde getuigen deze uitdrukkingen duidelijk verstaanbaar heeft gebezigd in tegenwoordigheid en ten aanhoore van derden, immers terwijl hij stond in de werkkamer van het personeel van den Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A., waar o.a. die getuigen aanwezig waren, en de deuren tusschen die kamer en het bureau van dien Eerstaanwezend-Ingenieur gesloten waren;

Overwegende dat klager alzoo kennelijk de bedoeling heeft gehad aan de bepaalde feiten, die hij daarmede dien Hoofdofficier ten laste legde en die diens eer en goeden naam aanrandden, ruchtbaarheid te geven;

dat echter, waar klager's gedragingen in deze een feit opleveren, omschreven in artikel 111 van het Wetboek van Militair Strafrecht in verband met artikel 261 van het Wetboek van Strafrecht, hetwelk dus niet valt onder de in artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht bedoelde feiten en evenmin onder de overige in dat artikel bedoelde feiten, klager deswege niet krijgstuchtelijk had kunnen worden gestraft;

Overwegende dat klager weliswaar door het bezigen van uitdrukkingen, als: "Wat een vent!", „Wat een mentaliteit", welke uitdrukkingen betrekking hadden op den Majoor C., zich hoogst indisciplinair tegenover dien hoofdofficier heeft gedragen, maar zulks valt buiten de beoordeeling van het Hof, aangezien blijkens de omschrijving van de strafreden klager niet ook voor het bezigen van deze uitdrukkingen is gestraft;

Overwegende dat klager mitsdien ten onrechte krijgstuchtelijk is gestraft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant van het Veldleger op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden;

Gelast dat deze straf en omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van het Veldleger, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 8 Juli 1930.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beyeren, Kapiteins J. Doorman, G. Stürm en J. de Bie.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 31 Juli 1930.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaal M. Belzer en Generaal-Majoor P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler.

Raadsman: Mr. S. de Jong, te Amsterdam.

Art. 147 W. v. M. S. Bekend zijnde met de strekking van een geschrift, waarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, medeplichtig zijn aan het verspreiden van zoodanig stuk.

De Krijgsraad veroordeelt den beklaagde deswege tot één jaar en drie maanden gevangenisstraf met ontslag uit den dienst met ontzetting.

Het H. M. G. spreekt den beklaagde vrij.

De door beklaagde en getuigen afgelegde verklaringen wijzen op een door beklaagde, door het verschaffen van gelegenheid, middelen en inlichtingen, opzettelijk uitlokken van het in de telastlegging omschreven strafbaar feit, maar zoodanige uitlokking is noch primair, noch subsidiair ten laste gelegd, hebbende het primair te laste gelegde zelfs geen verstaanbaren zin.

Wat de subsidiair ten laste gelegde medeplichtigheid betreft, heeft het Hof niet de overtuiging gekregen dat beklaagde dit hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zijnde meer in het bijzonder niet gebleken, dat de plannen bij de daders om het strafbaar feit te plegen, bestonden en waren gerijpt, toen beklaagde de daden en handelingen, voor zoover bewezen, verrichtte, die in dit deel van de telastlegging als inhoudende zijne medeplichtigheid werden omschreven.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens R., oud 20 jaar, geboren te Rotterdam, gewoon dienstplichtig soldaat van de 2e Schoolecompagnie van het 22e Regiment Infanterie te Ede, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, beklaagde en gearresteerde.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde 20 Maart 1930 is ingelijfd bij het 22e Regiment Infanterie en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 10 Juni 1930, door den Compagnies-Commandant, te Ede opgemaakt, beklagde op 20 Maart 1930 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 27 Juni 1930 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 12 en 13 Mei 1930 te Ede opzettelijk J. G. S. en C. P. v. O., toen zij op of omstreeks 13 Mei 1930 aldaar in de Infanteriekazerne hebben getracht de tucht onder de krijgsmacht, zijnde de aldaar aanwezige militairen te ondermijnen, door in die kazerne op plaatsen, althans op een plaats, waar deze militairen geregeld verkeerden, met vorenomschreven oogmerk geschriften te verspreiden met den navolgenden inhoud:

DE ZANDHAAS.

Waarom verschijnt „De Zandhaas”? Wel het is een krant van de soldaten zelf, waarin zij het standpunt van den arbeiders-soldaat tegenover het militarisme zullen verkondigen en waarin zij alle grieven en schandelijke behandelingen van de zijde der legerautoriteiten aan den kaak zullen stellen.

Bij de officieren is een uitdrukking zeer populair, n.l. „Hier hei je een Bon” of „je gaat op den Bon”. Dat beteekent voor den soldaat, dat hij een straf heeft te ondergaan in verband met overtreding van de krijgswetten. Meestal wordt echter deze straf uitgedeeld vanwege het slechte humeur van een of anderen brutalen hooggeplaatsten schreeuwleelijk, die den soldaat beschouwt als een individu, waartegen je kan vloeken, razen, wanneer hij daarin lust heeft.

Alle voor den soldaat grievende verhoudingen komen in „De Zandhaas” en deze zal tegenover deze schandelijke toestanden zijn eischen stellen.

De soldaat is in het leger van alle rechten uitgesloten en geheel overgeleverd aan de luimen van de boven hem gestelde meerderen, die op ieder op hun beurt de krijgstuicht en krijgswetten handhaven.

Het is hem verboden arbeiderskranten te lezen, zooals „de Tribune” en het „Rotterdamsch Volksblad”, dat de belangen der arbeidersklasse verdedigt. Alleen lectuur, waarin de meest kinderachtige leugens voorkomen, z.g. godsdienstpamfletjes, uitgave van oranje-bonden en gepensioneerde oud-officieren, die worden aanbevolen. Waarom? Omdat ze den soldaat tot een *gewillig werktuig* maken, tot een man, die het een eer vindt in 't leger te dienen, ter bescherming van de belangen van de Hollandsche Kapitalisten.

Er is een groote ontevredenheid in het leger, die moeilijk tot uiting komt en die door de overheid wordt onderdrukt. „De Zandhaas” zal een krachtigen steun zijn voor de soldaten in hun strijd tegen het tyraniek optreden van gesterde en gestreepte sabelsleepers voor verbetering van hun positie in het leger en zal hun leeren hoe de arbeiders-soldaat strijd heeft te voeren tegen het burgerlijk militarisme, dat als een van de sterkste steunpilaren dienst doet ter verdediging van de positie van onze klasse-vijanden: de kapitalistische klasse.

Onze brave dominee.

Die oude sijbelaar vindt het noodig om ons te vertellen, dat als er een kankerpit onder ons was, dat wij hem dan in de maling moesten nemen. Een tevreden mensch is een gelukkig mensch niet-waar? En tevreden en gelukkig zijn wij allemaal nu wij in de gelegenheid zijn ons „dierbaar” vaderland, wie lacht daar, en de ons nog „dierbaarder” Hollandsche vlag mogen verdedigen. Die vent heeft ons staan te belazeren kameraden. Als die zeurpiet weer komt moeten wij een kring om hem maken en hem eens grondig uitlachen, zoo! als onze plaat aangeeft.

Op ziekenrapport.

Hoe worden de zieke soldaten behandeld?

Zij hebben een systeem uitgedacht om het aantal zieken zoo laag mogelijk te houden. Dat gaat zoo. Ieder die zich ziek meldt roepen ze op ziekenrapport, als hij aan het eten is. Daar voelen de meesten niets voor en wachten daarom liever met zich te melden. Daarnaast moeten zij die keelpijn of hoofdpijn hebben of een andere lichtere ongesteldheid, wel dienst doen, maar na den dienst moeten ze onmiddellijk onder de wol. In je vrije tijd moet je dus naar bed. Als er dienst is, eruit.

Het spreekt vanzelf, dat een dergelijk systeem met zich medebrengt, dat een groot aantal soldaten op deze wijze gedwongen worden met lichte verkoudheden verder te loopen.

Daaruit kunnen natuurlijk de gevaarlijkste ziekten voortkomen. *Maar het zijn maar soldaten.*

Een kras staaltje van onverschilligheid is voorgekomen in het Noorden van ons land.

Een soldaat vermoord.

Door de onverschilligheid van den militairen dokter.

Uit Bellingwolde is een kameraad, van ons uit het leger gestorven aan blinde-darm-ontsteking.

Hij was ingedeeld bij het 12e Regiment. Het was bekend, dat hij blinde-darm-ontsteking had. Toen hij zich meldde op 10 Februari bij den militairen dokter, gaf deze hem straf in plaats van een ernstig onderzoek. Drie dagen onder den wol na dienstdtijd, luidde het advies van dezen „Dokter”(?).

Op 11 Februari moest hij geopereerd worden. Op 24 Februari stierf Hageman als slachtoffer van de meest schandelijke onverschilligheid tegenover de gezondheid van soldaten.

Kameraden. In Amersfoort laat het onderzoek en de verpleging heel veel te wenschen over: Onverantwoordelijke praatjesmakers spelen met het leven van den soldaat.

Eischt met ons:

Geneeskundig onderzoek van alle soldaten door den huisdokter. Een commissie van soldaten door de soldaten zelf gekozen, die de verpleging controleert.

Wat soldaten deelnemen aan de 1 Mei vergaderingen?

Ben je belazerd. Je bent hier niet in Sowjet-Rusland. *Daar* hebben jullie wat te zeggen, maar *hier* zijn wij de baas. Ruk uit en hou jullie bekken dicht.

1 Mei is de Internationale strijddag van de arbeiders.

De werkloosheid neemt een geweldige omvang aan.

De talloze overeenkomsten betreffende ontwapening en andere zaken te komen, mislukken. In plaats van ontwapening, vindt er een geweldige bewapening plaats. Hun bewapening is in de eerste plaats gericht tegen hun doodsvijanden De Sowjet-Unie.

Waarom is Sowjet-Rusland voor het kapitalisme de grootste vijand?

Wel, het is eenvoudig.

Het kapitalistische stelsel staat voor zijn bankroet.

Daartegenover staat dat in Sowjet-Rusland, waar de arbeiders zelf de baas zijn de toestanden er veel beter worden. *Het 5-jarenplan*, waaraan thans de geheele arbeidersklasse van de Sowjet-Unie werkt, houdt in algemeene doorvoering der 7-uren dag, 70% verhooging can;

althans toen J. G. S. en C. P. v. O. op of omstreeks 13 Mei 1930 te Ede in de Infanteriekazerne op plaatsen, althans op eene plaats waar geregeld de in die kazerne gelegerde militairen verkeerden, hebben verspreid geschriften van bovenvermelden inhoud, welke geschriften de strekking hadden te trachten om daardoor de tucht

onder de krijgsmacht, zijnde bovengenoemde militairen, te ondermijnen, terwijl zij met de strekking van die stukken bekend waren, hen bij het plegen van dat misdrijf is behulpzaam geweest en gelegenheid, middelen en inlichtingen daartoe heeft verschaft door hen te brengen in, althans de richting aan te wijzen naar een woning, waar, naar hem bekend was, die geschriften aanwezig waren en hen zouden worden verschaft, hen, nadat zij daar binnengekomen waren in kennis te brengen met een bewoner van dat huis, van waaruit tevens de verspreiding van genoemde geschriften kon plaats hebben, door hen aldaar van den inhoud dier geschriften te doen kennis nemen, die met hen te bespreken en met hen plannen te beramen en hen in te lichten op welke wijze vanuit meergenoemde woning naar de Infanteriekazerne te Ede die geschriften konden worden overgebracht en te helpen de personen aan te wijzen, die met die overbrenging en met de verspreiding in de kazerne belast zouden worden of zich zelve zouden belasten;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij het hem ten laste gelegde bekent, met dien verstande echter, dat hij niet geholpen heeft de personen aan te wijzen, die met de overbrenging en met de verspreiding van „de Zandhaas” in de kazerne zouden worden belast;

dat hij voor zijn indiensttreding op 20 Maart 1930 te Ede, aangesloten was bij de Communistische partij te Rotterdam; dat hij, toen hij in Ede onder de wapenen kwam, contact zocht met zijn partijgenooten Gerritsen en Welters te Bennekom; dat van lieverlede bij hem het denkbeeld rees om toch eenige communistische propaganda te maken, waartoe hij uitkeek naar militairen, die z.i. eenigszins anti-militair waren; dat hij zich het eerst wendde tot een zeker Smit van 1 — 22 R. I., waarvan hij wist, dat deze ook lid was geweest van de A. J. C. te Rotterdam; dat hij door Smit in aanraking is gekomen met Oostveen en Eynatten; dat hij op een goeden keer naar Welters toeging in Bennekom en vroeg of het goed was, dat zij in zijn woning op 12 Mei 1930 een vergadering zouden houden; dat Welters hierin toestemde; dat hij, beklaagde, zich van te voren er reeds van verzekerd had, dat Eynatten, van Oostveen en Smit met hem zouden meegaan;

dat hij op 12 Mei 1930 met Eynatten de kazerne uitging, terwijl hij aan Smit en van Oostveen, die voor hem uitliepen, de richting had aangewezen naar de woning, waar de vergadering zou plaats hebben; dat, toen hij in die woning aanwezig was, spoedig daarna ook Smit en van Oostveen daar kwamen; dat hij aan de vrouw van Welters vroeg of exemplaren van „de Zandhaas” reeds aanwezig waren, waarop deze bevestigend antwoordde en exemplaren van „de Zandhaas” op tafel legde; dat hij van te voren reeds tegen Smit en van Oostveen had gezegd, dat deze in de vergadering waarschijnlijk blaadjes zouden krijgen van anti-militairistische strekking; dat op een gegeven oogenblik Welters binnenkwam, met wien hij genoemde soldaten in aanraking bracht; dat reeds voor diens

komst genoemde soldaten „de Zandhaas” hadden ingekeken en hij, beklaagde, met hen aangelegenheden betrekking hebbende op de verspreiding, op hunne organisatie enz. had besproken;

dat hij ten slotte met meergenoemde soldaten, terwijl daarbij Welters aanwezig was, de fouten en gebreken besprak, welke nog aan „de Zandhaas” kleefden en zij daarna met elkaar tot de conclusie kwamen, dat „de Zandhaas” verspreid moest worden in de Infanteriekazerne te Ede; dat gedurende den terugweg nog over de verspreiding dier blaadjes is gesproken, waarbij hij bemerkte, dat van Eynatten den volgenden dag, 13 Mei 1930, de blaadjes zou gaan halen;

dat zij samen hebben besproken, hoe ze de blaadjes naar de Infanteriekazerne te Ede konden brengen en aldaar konden worden verspreid; dat het hem, beklaagde, vertoond en voorgehouden exemplaar van „de Zandhaas”, gemerkt rood A, gelijksoortig en van den zelfden inhoud is als die, welke op 12 Mei 1930 in de woning van Welters aan Smit, van Oostveen en Eynatten heeft doen lezen en als die, welke daarna in de kazernes te Ede zijn verspreid;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1). C. P. van Oostveen, 21 jaar, dienstpl. soldaat 22 R. I.:

dat hij, terwijl hij onder de wapenen te Ede was, door middel van een zekeren Smit met beklaagde in kennis is gekomen; dat op een zekeren dag Smit hem vroeg, of hij, getuige, met hem mede wilde gaan naar een vergadering, welke te Bennekom op 12 Mei 1930 zou worden gehouden; dat Smit daarbij zeide, dat het een vergadering van anti-militairistische aard was; dat hij in den avond van 12 Mei 1930 met Smit de kazerne te Ede heeft verlaten; dat R. en Eynatten hen op eenigen afstand volgden; dat R. zou fluiten, als ze op de plaats van de vergadering waren; dat op een zeker oogenblik, in Bennekom zijnde, er een teeken van achteren werd gegeven en dat bij een huis gekomen wederom een teeken werd gegeven; dat zij dat huis zijn binnengegaan, alwaar zij R. en Eynatten aantroffen; dat op de tafel eenige exemplaren van „de Zandhaas” lagen; dat, nadat zij die blaadjes eens ingekeken hadden, beklaagde R. met hen besprak het oprichten van een communistische cel, terwijl ook over „de Zandhaas” werd gesproken; dat op een gegeven oogenblik een persoon binnenkwam, die plaats nam; dat wederom de gebreken en fouten van „de Zandhaas” werden besproken; dat daarbij beklaagde en de burger het woord voerden; dat zij na eenig heen en weer praten tot het besluit kwamen, dat Eynatten den volgenden avond de blaadjes zou halen; dat hij, getuige, in genoemde woning kennis heeft genomen van den inhoud van „de Zandhaas”;

2). J. G. Smit, 20 jaar, dienstpl. soldaat van 22 R. I.:

dat hij te Rotterdam lid was van de Arbeidersjeugdcentrale en daardoor wel eens met beklaagde in aanraking kwam; dat hij wist, dat deze lid van de Communistische Partij was; dat, toen zij daarna

te Ede in dienst kwamen, beklaagde hem aldaar heeft opgezocht; dat hij van dezen hoorde, dat er op 12 Mei 1930 te Bennekom een vergadering zou plaats hebben, waar gesproken zou worden over anti-militairistische zaken; dat hij zich door beklaagde heeft laten overhalen; dat zij in den avond van 12 Mei 1930 de kazerne te Ede verlieten; dat van Oostveen en hij, getuige, vooruitliepen, terwijl beklaagde en Eynatten hen volgden; dat beklaagde van te voren tegen hen had gezegd, dat hij hun de richting zou aanwijzen naar de woning, waar de vergadering zou plaats hebben; dat zij voorloopig maar rechtuit moesten loopen en hij hun wel een teeken zou geven; dat hij, getuige, in Bennekom hoorde fluiten en beklaagde met Eynatten toen links zag afslaan, waarop hij en Oostveen terugkeerden en hen volgden; dat zij R. en Eynatten een huis zagen binnengaan en zij hen volgden; dat zij toen met hun vieren in een kamer waren; dat R. toen zeide „Nemen jullie maar een blaadje”, waarop hij, getuige, een blaadje van de tafel nam; dat de beklaagde dat blaadje genaamd „De Zandhaas” toen ging bespreken en dat later een burger binnenkwam, volgens zeggen van beklaagde een partijgenoot; dat toen in diens tegenwoordigheid de Zandhaas weer werd besproken; dat er werd gezegd, dat het verspreiden het best zou kunnen geschieden op de privaten en de waschlokalen in de kazerne;

Overwegende dat het ten processe overgelegde en aan beklaagde vertoond en voorgehouden pamflet, gemerkt met rood A., o.m. inhoudt: (Zie de telastlegging. Red. M. R. T.).

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de inhoud van vorenbedoeld geschrift kennelijk de strekking heeft om de militairen tot ontevredenheid tegen het wettelijk gezag aan te sporen en alzoo daarin getracht wordt de tucht onder de Krijgsmacht te ondermijnen;

Overwegende dat de Krijgsraad door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het navolgende hem subsidiair ten laste gelegde heeft begaan, te weten:

dat hij op 12 Mei 1930 te Ede opzettelijk J. G. Smit en C. P. van Oostveen, toen deze op of omstreeks 13 Mei 1930 te Ede in de Infanteriekazerne op plaatsen, waar geregeld de in die kazerne gelegde militairen verkeerden, hebben verspreid geschriften van den inhoud, als in de telastelegging genoemd, welke geschriften de strekking hadden te trachten om daardoor de tucht onder de krijgsmacht, zijnde bovengenoemde militairen, te ondermijnen, terwijl zij met de strekking van die stukken bekend waren, hen bij het plegen van dat misdrijf is behulpzaam geweest en gelegenheid, middelen en inlichtingen daartoe heeft verschafft door hen te brengen in een woning, waar, naar hem bekend was, die geschriften aanwezig waren en hen zouden worden verschafft, hen, nadat zij daar binnengekomen waren, in kennis te brengen met den bewoner van dat huis, van waar uit tevens de verspreiding van genoemde

geschriften kon plaats hebben, door hen aldaar van den inhoud dier geschriften te doen kennismaken, die met hen te bespreken en met hen plannen te beramen en hen in te lichten, op welke wijze, vanuit meergenoemde woning naar de Infanteriekazerne te Ede, die geschriften konden worden overgebracht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen en wel zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien artt. 2, 6, 10, 23, 60, 62 en 147 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27, 48, 49 en 91 Wetboek van Strafrecht, 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als medeplichtigheid aan, het bekend zijnde met de strekking van een geschrift, waarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, zoodanig stuk verspreiden;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van één jaar en drie maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 14 Mei 1930 af in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij.

Sententie.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 8sten Juli 1930 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen R., oud 20 jaar geboren te Rotterdam, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 2de Schoolcompagnie van het 22e Regiment Infanterie, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Gravenhage, geïntimeerde, en van R. voornoemd, appellant van gemeld vonnis, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord de getuigen, door den Advocaat-Fiscaal opgeroepen;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en, opnieuw rechtdoende, den beklagde zal schuldig verklaren en veroordeelen als in prima;

Overwegende dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat de beklagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zoodat hij, met vernietiging van het tegen hem uitgesproken veroordeelend vonnis, moet worden vrijgesproken;

dat de verklaringen, afgelegd door beklagde en de in eersten aanleg en ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen, wijzen op een door beklagde, door het verschaffen van gelegenheid, middelen en inlichtingen, opzettelijk uitlokken van het strafbaar feit in de telastelegging omschreven, maar zoodanig opzettelijk uitlokken aan beklagde noch primair, noch subsidiair door den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad is ten laste gelegd, hebbende trouwens het primair ten laste gelegde zelfs geen verstaanbaren zin;

dat aan beklagde nu wel subsidiair is ten laste gelegd medeplichtigheid aan het daar omschreven strafbaar feit door bij het plegen van dat feit de daders opzettelijk behulpzaam te zijn en hun opzettelijk gelegenheid, middelen en inlichtingen daartoe te verstrekken, maar het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde dit hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zijnde meer in het bijzonder niet gebleken, dat de plannen bij de daders om het strafbaar feit te plegen bestonden en waren gerijpt toen beklagde de daden en handelingen, voor zoover bewezen, verrichte, die in dit deel van de telastelegging als inhoudende zijne medeplichtigheid werden omschreven;

Toepassende de artikelen 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie, en

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

Een opnieuw rechtdoende,

Spreekt beklagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Gelast zijne invrijheidstelling.

Het is wel diep te betreuren dat een zóó strafschuldig en gevaarlijk individu als deze beklagde door een foutieve en slordige telastelegging is moeten worden vrijgesproken. De wet van 28 Juli 1924 (Stbl. no. 370) bevat nog zoo'n duidelijke waarschuwing.

In het orgaan van den Nationalen bond tegen revolutie No. 5 en 6 — 1930 worden aan deze zaak eenige beschouwingen gewijd. We lezen daar o.a.:

„Een stroom van protesten welt uit de communistische gift-bronnen op „De Rooy moet vrij!”

Bij wijze van sympathie-betuiging schrijft de Rood-Frontstrijders-Bond hem den volgenden brief:

Waarde Strijdmakker,

*Het goede voorbeeld dat gij hebt gegeven aan uwe mede-arbeiders in den strijd tegen het oorlogsgevaar en voor de verdediging van de Sovjet-Unie, door het leger onbetrouwbaar te maken voor de bourgeoisie en in het bijzonder door uw krachtige houding als communist tegenover de rechters van het imperialistische leger, heeft onze Bond besloten je als eere-lid in het bestuur van den **Rood Frontstrijders Bond op te nemen.***

*Dit besluit heeft ons den plicht opgelegd met **alle energie de revolutionnaire propaganda in het leger voor te zetten en te strijden voor je onmiddellijke invrijheidstelling.***

Leve het gesloten front van arbeiders in de bedrijven en in het leger, tegen den imperialistischen oorlog.

Leve de Sovjet-Unie!

*Met strijdersgroeten namens den
Roodfrontstrijders Bond,*

P. BERGSMA, Secretaris.

.....

De conclusie der communisten.

De „Tribune” zegt, naar aanleiding van de vrijspraak het volgende, dat we niet commentarieren:

„Deze uitspraak toont, wat een krachtige actie vermog. Ze is een aansporing voor ons allen, om met kracht onze actie, die de Rooy in het leger heeft gedragen, voort te zetten.

Maakt het leger onbetrouwbaar voor de bourgeoisie!

Maakt het leger betrouwbaar voor de arbeidersklasse!

Weg met den imperialistischen oorlog!

Voor de bescherming van de Sovjet-Unie!” ”

Red. M. R. T.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 14 October 1930.

President: Mr. dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaal M. Belzer, en gep. Generaal-Majoor E. A. D. E. Carp (pl.v.).

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler.

Raadsman: Mr. J. H. Rolandus Hagedoorn.

Overval van Curaçao.

Aan de schuld van beklagde, bevelvoerend militair, is te wijten, dat een aantal personen zich van het fort heeft kunnen meester maken. Beklaagde heeft den overval als het ware uitgelokt. Bedoelde personen, voor het meerendeel op Curaçao gevestigd, waren opstandelingen, immers aan het Nederlandsch gezag onderworpen en tegen dat gezag opstandigen.

Wel is door beklagde's raadsman betoogd, dat art. 74 W. v. M. S. voor Curaçao ¹⁾ niet van toepassing zou zijn, omdat een van de gemeenschappelijke karaktertrekken van de in den titel, waarin art. 74 voorkomt, omschreven misdrijven zou zijn, dat zij niet dan in geval van oorlog of onder daarmede gelijkgestelde omstandigheden gepleegd kunnen worden, maar art. 74 spreekt van door den vijand overvallen worden. terwijl ingevolge art. 1 van genoemd Wetboek en art. 90 W. v. S. voor Curaçao ²⁾ onder vijand worden begrepen opstandelingen; daarom is bezwaarlijk in te zien waarom art. 74 toepassing zou moeten missen.

Gevangenisstraf van één dag opgelegd met motiveering: verzachtende omstandigheden: beklagde's uitstekende uitoefening van zijn politietaak, door de Regeering steeds op den voorgrond geschoven; de niet op volle sterkte gebrachte Rijks landmacht kan niet ter zelfder tijd dienen tot bescherming der kolonie en tot uitoefening van den politiedienst.

In de zaak van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer, tegen A. F. B., oud 43 jaar, geboren te Dordrecht, Kapitein der Infanterie, destijds Commandant der Troepen op Curaçao, thans dienende bij het 14de Regiment Infanterie, in garnizoen te Middelburg, beklagde en gerequireerde in persoon.

¹⁾ Gelijkkluidend met art. 95 W. v. M. S. met dit verschil dat in plaats van „de vloot of het leger” staat „de krijgsmacht”.

²⁾ Zie art. 87 Ned. W. v. S.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de stukken van het geding, waaronder de beschikking van den Gouverneur van Curaçao van den 16den April 1930, nr. 483, waarbij bovengenoemde B. naar het Hoog Militair Gerechtshof wordt verwezen;

Gezien de dagvaarding, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteeënd;

Gehoord de getuigen en de getuigen-deskundigen, door den Advocaat-Fisikaal opgeroepen;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fisikaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof den beklagde zal schuldig verklaren aan „het als bevelvoerend militair aan zijne schuld te wijten hebben, dat „eenige bezette plaats, zoomede eenig deel van de krijgsmacht, door „den vijand wordt overvallen”, en hem, met toepassing van de artikelen 1, 74 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de Kolonie Curaçao en 90 van het Wetboek van Strafrecht voor Curaçao, zal veroordeelen tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vijf dagen;

Overwegende dat, blijkens het ten processe aanwezige uittreksel uit het stamboek, de beklagde bij Koninklijk besluit van 25 Juli 1908, no. 59 is benoemd tot Tweede-Luitenant bij het 3de Regiment Infanterie; bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1912, no. 40, is benoemd tot Eerste-Luitenant; bij Koninklijk besluit van 10 Juni 1924, no. 43, is benoemd tot Kapitein; bij beschikking van den Minister van Koloniën van 24 Maart 1925, 8ste Afdeeling, no. 32, voor den tijd van ten hoogste 5 jaren is gedetacheerd bij de Troepen op Curaçao; bij beschikking van den Minister van Koloniën van 20 November 1929, Afdeeling C, no. 29, van zijne detachering bij de Troepen op Curaçao is ontheven, en bij beschikking van den Minister van Defensie d.d. 6 Februari 1930, La. D¹³, met ingang van 15 Februari 1930 weder bij het Leger hier te lande is ingedeeld en wel bij het 14de Regiment Infanterie;

Overwegende dat aan beklagde bij dagvaarding is ten laste gelegd, dat hij, als bevelvoerend militair, immers als militair Commandant van de te Willemstad op Curaçao gelegerde en in garnizoen zijnde militaire troepen, zoomede van het aldaar aan de monding van de St. Annabaai gelegen versterkte, althans militair bezette Waterfort, en als zoodanig verantwoordelijk voor de veiligheid van dat fort en de aldaar gelegerde militairen, verzuimd heeft doeltreffende maatregelen te treffen ter behoorlijke militaire bewaking en verdediging van gemeld fort en van bedoelde militairen, tengevolge van welke ernstige nalatigheid het fort in den avond van 8 Juni 1929 onbewaakt, althans volstrekt onvoldoende bewaakt is geweest en geheel open en onverdedigd heeft gelegen voor een onverhoedschen vijandelijken overval, en het aldus aan zijne schuld is te wijten ge-

weest, dat te omstreeks 9 ure van dien avond een groot aantal in twee trucks vervoerd wordende opstandelingen, immers aan het Nederlandsch gezag onderworpen en tegen dat gezag opstandige personen, onder wie zekere Urbina als aanvoerder fungeerde, met groote driestheid in snelle vaart de militair onbewaakte, in elk geval onvoldoend bewaakte, openstaande poort, welke van uit het Gouvernementsplein toegang tot het Waterfort verleent, is kunnen binnenrijden, vervolgens de in dat fort aanwezige momentaneel nagenoeg onbewapende, immers tot het weerstaan van een onverhoedschen vijandelijken overval onvoldoend bewapende militairen heeft kunnen overvallen, met geweld van wapenen heeft kunnen uiteenjagen en gedeeltelijk heeft kunnen overmeesteren en zich van het fort heeft kunnen meester maken, al hetwelk ook inderdaad heeft plaats gehad;

Overwegende dat beklagde bij zijne verhooren heeft opgegeven en bekend:

dat hij, na het commando van zijnen voorganger, den toenmaligen Kapitein van het Nederlandsch-Indische Leger J. C. de Ridder, te hebben overgenomen, vanaf 1 Januari 1926 is opgetreden als Militaire Commandant van de te Willemstad op Curaçao gelegerde en in garnizoen zijnde militaire troepen; dat die troepen gelegerd waren in het aldaar aan de monding van de St. Annabaai gelegen en aldus militair bezette Waterfort;

dat dit Waterfort slechts een ingang had op het Gouvernementsplein, een poort, groot genoeg om voertuigen doorgang te verleen, welke poort met deuren kon worden afgesloten, terwijl in die deuren een kleine deur voor personen zich bevond; dat rond het Waterfort één doorlopende dikke muur was en er, behalve de bedoelde poort, geen open toegangen waren; dat het Waterfort als verdedigingsmiddel tegen een plotselingen aanval, die niet met zware wapens geschiedde (coup de main), zeer wel dienst kon doen; dat op 8 Juni 1929 de sterkte aan personeel bedroeg, behalve de officieren, 136 onderofficieren korporaals en manschappen, allen, met uitzondering van de gehuwden, in het Waterfort wonende; dat zich toen in het Waterfort bevonden alle geweren van de troepen, alle munitie voor dagelijksch gebruik, alsmede de geheele oorlogsvoorraad aan scherpe patronen, en verder vier lichte mitrailleurs; dat tijdens zijn commando, nadat in April 1928 de uitoefening van den politiedienst in Curaçao aan de troepen aldaar was opgedragen, de hoofdpolitiepost is ondergebracht in een gebouwtje, in overleg met hem gebouwd in het Waterfort niet verre van de poort; dat geenerlei afscheiding om den doorgang te beletten is aangebracht tusschen dit voorste deel van het Waterfort en het meer naar achteren gelegen deel, waar zich de kazerne voor de onderofficieren, korporaals en manschappen en de verdere woongebouwen, alsmede de bergplaatsen van de wapenen en de munitie bevonden; dat het dus mogelijk was voor ieder, die de poort gepasseerd was, om tot achter in het fort door te dringen zonder dat eenige afscheiding hem in den weg stond; dat de vreemdelingendienst in dezen politiepost was gevestigd en tal van

vreemde elementen zich daar dagelijks kwamen melden benevens tal van lieden, die met de politie te maken hadden; dat ook automobielen de poort kwamen binnenrijden; dat de kazematten vóór in het fort dienden tot het onderbrengen van arrestanten en in 1928 de toen gearresteerde Venezolaan Urbina een paar weken in een van die localiteiten heeft doorgebracht en dan des daags vóór zijne cel gelegenheid voor verpoozing had; dat de poort dag en nacht openstond en zich na 7 uren 's avonds bij die poort niet anders bevond dan een planton, gewapend met revolver en klewang en voorzien van een houder met 8 scherpe patronen in de tasch; dat de voorschriften aldus waren, dat onder alle omstandigheden twee onder-officieren, gewapend als de planton, zich in de politie-hoofdwacht bevonden; dat het wel voorkwam, dat meerdere politie-militairen zich in dien post bevonden, maar daarop niet te rekenen viel; dat de aflossing van de politie-militairen, die buiten het Waterfort dienst deden, geschiedde in de wijk en niet in het Waterfort; dat hij geen enkelen maatregel ter bescherming of verdediging van het Waterfort, behalve dan de plaatsing van den planton bij de geopende poort, getroffen had; dat in den politiepost wel een voorraad scherpe geweer-patronen, bestemd voor het verleenen van militairen bijstand in Willemstad of daar buiten, maar geene geweren aanwezig waren; dat hij aan een onverhoedschen vijandelijken overval van het Waterfort nooit heeft gedacht en zijne maatregelen er dan ook enkel op waren gericht om buiten het Waterfort onder alle omstandigheden orde en rust te kunnen bewaren en alle verzet te kunnen breken; dat zijne troepen enkel bevoegd waren in het stads-district Willemstad den politiedienst uit te oefenen, niet in het tweede district, waarin Rio Canario gelegen is; dat op genoemde plaats een groot kamp van Venezolanen, eenige duizenden, onder wie vele revolutionaire en communistische elementen, gevestigd was; dat hij van hetgeen daar omging zoo goed als niets gewaar werd, omdat de burger-politie aldaar niet samenwerkte met zijn militaire politie; dat hij toevallig eenige dagen vóór 8 Juni 1929 een vandaar afkomstig pamflet in handen had gekregen, waarin de Venezolanen tegen het wettig gezag op Curaçao werden opgezet; dat hij in April 1929 enkele maatregelen had getroffen om eventueel met spoed tegen Rio Canario te kunnen oprukken, indien het daar met de Presidentsverkiezingen in Venezuela tot ongeregeldheden of opstootjes mocht komen; dat hij eerst woonde in de onmiddellijke nabijheid van het fort, maar in 1928 eene woning heeft betrokken op Plantersrust op eenige kilometers afstand van het fort;

dat hij in zijne woning in den avond van 8 Juni 1929 eene telefonische mededeeling van luitenant Berger heeft ontvangen, luidende ongeveer: „De Venezolanen vallen het fort aan”; dat hij daaruit opmaakte, dat er in het fort een Zaterdagavonds-relletje met Venezolanen aan den gang was en hij, zonder nadere inlichtingen aan dien getuige te vragen, in zijn auto rechtstreeks naar het fort is gereden; dat hij door de poort rijdende is beschoten; dat een Venezo-

laan met een mes gewapend, op de treeplank van zijn auto is gesprongen, maar hij dezen door een schot uit zijn revolver heeft weten te verwijderen; dat hij is doorgereden tot tusschen de cantine en de kazerne en daar geraakt is tusschen twee troepen gewapende Venezolanen; dat bij het uitstappen uit zijn auto hij door deze lieden is overmeesterd en gevoerd naar de politie-hoofdwacht, waar hij den hem bekenden Venezolaan Urbina heeft aangetroffen; dat hij geconstateerd heeft, dat de Venezolanen voorzien waren van uit het Waterfort afkomstige geweren en dat zij door het inslaan van de deur der munitie-bergplaats de munitie binnen hun bereik hadden gebracht; dat hij van verzet of zelfs maar van aanwezigheid in het Waterfort van zijne militairen niets bemerkt heeft; dat Urbina hem gelast heeft om den Gouverneur te zeggen, dat de Venezolanen onmiddellijk in de gelegenheid moesten worden gesteld, met de in de St. Annabaai liggende „Maracaibo” met hun wapens en munitie naar Venezuela te vertrekken en dat zij anders de stad zouden plunderen en de „Isla” in de lucht laten vliegen; dat hij naar den Gouverneur is gegaan in diens woning en dezen de eischen van Urbina heeft overgebracht, hem radende, op grond dat weerstand onmogelijk was, nu het fort bezet en wapens en munitie verloren waren, aan de gestelde eischen gevolg te geven; dat de Gouverneur zijn raad heeft opgevolgd, maatregelen heeft getroffen, dat het genoemde stoomschip in gereedheid zou worden gebracht om dadelijk te kunnen vertrekken en, toen het tot vertrekken gereed was en de Venezolanen met de wapens en de munitie uit het Waterfort aan boord waren gegaan, zij den Gouverneur en hem, beklagde, hebben gedwongen de reis naar de kust van Venezuela mede te maken; dat, toen het schip aldaar was aangekomen, de Venezolanen met hun buit zijn geland en de Gouverneur en hij van hen verlof hebben bekomen om aan boord te blijven; dat zij met het schip de terugreis naar Curaçao hebben gemaakt;

Overwegende dat onder eede hebben verklaard de getuigen: A. F. Nellen, vroeger fuselier bij de troepen op Curaçao:

dat hij, destijds nog fuselier bij de troepen op Curaçao, in den avond van 8 Juni 1929 gezeten was op de bank vóór het politiewachthuis in het Waterfort; dat hij omstreeks kwart na negen twee, met menschen gevulde, trucks met maximum-snelheid door de poort zag komen rijden en tot stilstand komen, de eene vóór het wachtgebouw en de andere vlak naast het lokaal van den Brigade-Commandant; dat hij riep „poco poco” en den Brigade-Commandant waarschuwde, dat deze auto's zonder licht en zonder te toeteren waren binnengereden; dat hij uit de eerst binnen gereden truck een persoon zag springen, die uit een revolver schoot in de richting van het wachtgebouw; dat hij daarna uit dit voertuig een groot aantal personen, gewapend met machetas, zag springen; dat deze personen in gebogen houding naar het wachtlokaal renden; dat hij in dit lokaal zich had teruggetrokken maar geen tijd meer had om zijn revolver te laden en daarom zijn klewang trok; dat in het lokaal

ook aanwezig waren getuige Narain en de Brigade-Commandant, sergeant-majoor Vaas, beiden met hun revolver in de hand; dat hij is aangevallen en neergeslagen;

G. J. Narain, fuselier bij de troepen op Curaçao:

dat hij in den avond van 8 Juni 1929 omstreeks kwart na negen twee trucks, die gedeeltelijk gevuld waren met juist er uitspringende Venezolanen, heeft zien staan bij de politie-hoofdwacht in het Waterfort; dat hij getuige Nelstein had hooren roepen „poco poco” en daarop met sergeant-majoor Vaas uit het wachtgebouw was gekomen; dat de Venezolanen met kapmessen gewapend waren, een hunner een schot uit een revolver loste in de richting van het wachtgebouw, en zij daarop hun drieën aanvielen, terwijl zij drieën zich zoo goed mogelijk met revolver en klewang verdedigden; dat hij door schoten werd getroffen en klewanghouwen opliep, waarop hij zich op den grond liet vallen en zich dood hield; dat hij gezien heeft, dat de Venezolanen Vaas en Nelstein naar buiten transporteerden;

B. Tamboer, brigadier bij de troepen op Curaçao:

dat hij te negen uur in den avond van 8 Juni 1929 planton was aan de poort van het Waterfort, bewapend met klewang, gummistok en ongeladen revolver; dat hij een houder met acht patronen in de tasch had; dat hij zich daar geheel alleen bij de poort bevond; dat hij omstreeks tien minuten na negen met verlof van den wachtcommandant zich voor een oogenblik van zijn post heeft verwijderd; dat hij niet heeft gezien, dat een ander op post is gestuurd;

A. F. L. van Dalen, brigadier bij de troepen op Curaçao:

dat hij in den avond van 8 Juni 1929 zich als wacht-commandant bevond in den politiepost in het Waterfort; dat hij twee trucks, geheel gevuld met personen, in flinke vaart door de poort van het fort zag komen rijden en stilhouden bij den politiepost; dat hij den eenen chauffeur vermaande uit te kijken; dat daarop Venezolanen uit de trucks sprongen en onmiddellijk al schietende het wachtgebouw omsingelden en daarin binnendrongen; dat hij zijn klewang niet bij zich had en zijn pistool ongeladen was; dat hij zich daarom liet vallen, weer opstond zoodra hij de kans schoon zag, zijn pistool laadde en zich naar de cantine begaf, terwijl de Venezolanen vlak achter hem aakwamen;

A. P. J. Berger, Eerste-Luitenant bij het 1ste Regiment Infanterie:

dat hij op 8 Juni 1929 behoorde tot de troepen op Curaçao; dat hij dien avond zich bevond in de woning van den Eerste-Luitenant Hulst, gelegen in het fort Amsterdam met achteruitgang op den muur van het Waterfort; dat hij schoten hoorde vallen en even later den brigadier van Drongelen, die gewond was en langs de trap uit het fort op den muur was gekomen, hoorde verklaren dat de Venezolanen in het fort waren en dat alles werd afgeslacht; dat hij telefonisch aan den beklaagde heeft medegedeeld, dat een bende Venezolanen het fort had overvallen; dat hij even later vanaf den muur in het Waterfort allerlei gestalten zag loopen en er op zijn

aanroep: „Politie” door deze lieden plotseling in zijne richting werd gevuurd; dat hij na den overval een rapport over de voorbereiding daarvan heeft uitgebracht en daarin, als vrucht van zijne onderzoekingen heeft neergelegd, dat de troep, die in twee trucks het fort is binnen gereden, ongeveer 40 à 50 man sterk is geweest, dat deze lieden waren gewapend met machetas, revolvers en enkele geweren; dat zij in den avond van den overval te Rio Canario door Urbina zijn gerecruteerd en dat het gros van den troep woonde in Rio Canario en werkte op de Isla; dat Urbina eenige dagen vóór den overval in Curaçao is gekomen; dat destijds in Curaçao meer dan 3000 Venezolanen, onder wie veel woelige en slechte elementen, aanwezig waren; dat tusschen de burger-politie in het district van Rio Canario en de militaire politietroepen nagenoeg geen samenwerking was;

Ir. L. A. Fruytier, oud-Gouverneur van Curaçao:

dat hij, toen Gouverneur van Curaçao, in den avond van 8 Juni 1929 in zijn nabij het Waterfort gelegen ambtswoning heeft hooren schieten in dat fort; dat hij een telefonische mededeeling van getuige Berger heeft ontvangen, dat Venezolanen het fort hadden overvallen; dat korten tijd daarna de beklagde in zijne woning is gekomen en hem heeft medegedeeld, dat hij, beklagde, was gevangen, dat de Venezolanen het fort bezet hadden, alle wapens en alle munitie in hun bezit hadden, dat aanvoerder Urbina was en dat tegenweer niet meer mogelijk was, dat de eisch van Urbina was te vertrekken met de zijnen en hun buit aan wapenen en munitie met de „Maracaïbo” naar Venezuela en dat anders de stad zou worden geplunderd en de Isla in brand gestoken; dat hij te rade is geworden, op dezen eisch in te gaan; dat hij last heeft gegeven, de „Maracaïbo” voor vertrek in gereedheid te brengen; dat hij daarna door de Venezolanen is gedwongen, met beklagde de reis met het schip, waarop de Venezolanen zich met hun buit bevonden, mede te maken naar de kust van Venezuela;

J. C. de Ridder, gepensionneerd Luitenant-Kolonel der Infanterie van het Nederlandsch-Indische Leger:

dat hij van Mei 1924 tot 31 December 1925 Militaire Commandant van de troepen op Curaçao is geweest; dat in dien tijd een met geweren bewapende en van munitie voorziene militaire wacht, die des daags uit zes en des nachts uit acht man bestond en die twee schildwachten buiten de poort uitzette, zich voortdurend bevond vlak achter die poort; dat de poort des avonds met de taptoe gesloten werd en den geheelen nacht gesloten bleef; dat hij woonde in de onmiddellijke nabijheid van het Waterfort in een woning, die met een achteruitgang langs een trap in het Waterfort uitkwam; dat destijds op Rio Canario er nog geen vestiging van Venezolanen was;

Mr. N. J. L. Brantjes, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Maastricht:

dat hij, destijds Gouverneur van Curaçao, het verzoek van beklagde om op Plantersrust te mogen wonen eigenlijk tegen zijn zin

heeft toegestaan, als reden van welk verzoek beklaagde opgaf familie-moeilijkheden tusschen verschillende militaire gezinnen;

A. Hoorweg, gepensionneerd Hoofdambtenaar van Nederlandsch-Indië:

dat, toen hij na den overval met den toenmaligen gepensionneerden Kolonel der Infanterie van het Nederlandsch-Indische Leger A. H. Bennewitz op Curaçao was aangekomen, hun gebleken is, dat volgens gegeven order de poort van het Waterfort zelfs overdag gesloten moest zijn en slechts het kleine deurtje geopend mocht blijven; dat het hun gelukt is om den vreemdelingendienst, waar zich dagelijks scharen vreemdelingen aanmeldden, die niet op wapens werden gefouilleerd naar buiten het fort verplaatst te krijgen en om een zwaar ijzeren hekwerk zoodanig tusschen de gebouwen en de muren, dus dwarsover, geplaatst te krijgen, dat het verder doordringen in het fort naar de eigenlijke militaire gebouwen gemakkelijk kon worden belet;

Overwegende dat het Hof door den inhoud van voormelde bewijsmiddelen wettig en overtuigend ten laste van beklaagde bewezen acht: dat hij, als bevelvoerend militair, immers als militair Commandant van de te Willemstad op Curaçao gelegerde en in garnizoen zijnde militaire troepen, zoomede van het aldaar aan de monding van de St. Annabaai gelegen militair bezette Waterfort, en als zoodanig verantwoordelijk voor de veiligheid van dat fort en de aldaar gelegerde militairen, verzuimd heeft doeltreffende maatregelen te treffen ter behoorlijke militaire bewaking en verdediging van gemeld fort en van bedoelde militairen, tengevolge van welke ernstige nalatigheid het fort in den avond van 8 Juni 1929 volstrekt onvoldoende bewaakt is geweest en geheel open en onverdedigd heeft gelegen voor een onverhoedschen vijandelijken overval, en het aldus aan zijne schuld is te wijten geweest, dat te omstreeks 9 ure van dien avond een groot aantal in twee trucks vervoerd wordende personen, onder wie zekere Urbina als aanvoerder fungeerde, met groote driestheid in snelle vaart de militair onbewaakte openstaande poort, welke van uit het Gouvernementsplein toegang tot het Waterfort verleent, is kunnen binnenrijden, vervolgens de in dat fort aanwezige momentaneel nagenoeg onbewapende, immers tot het weerstaan van een onverhoedschen vijandelijken aanval onvoldoend bewapende militairen heeft kunnen overvallen, met geweld van wapenen heeft kunnen uiteenjagen en gedeeltelijk heeft kunnen overmeesteren en zich van het fort heeft kunnen meester maken, al hetwelk ook inderdaad heeft plaats gehad;

Overwegende dat het Hof almede bewezen acht, dat de in de telastelegging bedoelde personen waren, zooals daar staat aangegeven: opstandelingen, immers aan het Nederlandsch gezag onderworpen en tegen dat gezag opstandigen; dat toch, zooals uit den inhoud van voormelde bewijsmiddelen blijkt, het hier betreft een groep personen, voor het merendeel in Curaçao gevestigd, die vanuit Rio Canario onverhoeds het door de militaire troepen bezette

Waterfort hebben overvallen, gewapenderhand de enkele verdedigers hebben neergeslagen, zich van het Waterfort en van daarin aanwezige wapens en munitie hebben meester gemaakt, hun wil door middel van den door hen overmeesterde militairen Commandant en onder bedreiging met plundering en brandstichting aan den hoogsten Gezagvoerder in Curaçao hebben weten op te leggen en ten slotte dien Gezagvoerder en den militairen Commandant met geweld met zich mede hebben gevoerd; dat zoodanige personen volkomen beantwoorden aan de omschrijving van hen in de telastlegging gegeven;

Overwegende dat het Hof eveneens als bewezen aanneemt, dat de overval aan beklagde's schuld te wijten is geweest; dat toch deze Militaire Commandant, wetende dat op Curaçao eenige duizenden Venezolanen, onder wie vele woelige elementen, revolutionairen en communisten, gevestigd waren, en dat hij, als dáár den politiedienst niet uitoefenende, van hunne gedragingen op Rio Canario nagenoeg niets gewaar werd, desniettegenstaande het Waterfort, waarin al zijn troepen gelegerd en al zijn machtsmiddelen geborgen zijn, volstrekt onvoldoende bewaakt heeft gelaten; dat hij het daarbij nog heeft opengesteld voor iederen kwaadwillige en iederen spion, die met eigen oogen van de geheele onvoldoende bewaking zich zou wenschen te overtuigen; dat hij aldus als het ware heeft uitgelokt tot een overval en het dan ook aan zijne schuld moet worden geweten, wanneer de overval plaats vindt; dat immers een onverhoedsche aanval met een geringe, bijeengeraapte en van wapens slecht voorziene bende tegen een militair garnizoen, gelegen in een met muren omringd kazernement, slechts dan zal worden ondernomen, wanneer van te voren voor den aanvaller vrijwel vaststaat, dat de onderneming voor hem geen of zoo goed als geen risico zal medebrengen; dat voorzeker beklagde, zooals blijkt uit den inhoud van bovenvermelde bewijsmiddelen, *dezen* aanvaller ruimschoots in de gelegenheid heeft gesteld om gewaar te worden, dat voor diens onderneming alle factoren voor succes aanwezig waren; dat beklagde ook niet daarmede zich kan verontschuldigen, dat het aantal van zijne politie-militairen onvoldoende was voor de uitoefening van den aan zijne troepen opgedragen politiedienst; dat hij toch niet had mogen voorbijzien, zooals hij zeker niet zou hebben gedaan, indien niet de nieuw opgedragen taak al zijne gedachten had ingenomen, dat hij was de Militaire Commandant van de troepen op Curaçao en dat de verzekering van de veiligheid van zijn troepen en van de ongestoorde beschikking over het Waterfort, waarin die troepen gelegerd en al zijn machtsmiddelen geborgen waren, zijn eerste en hoogste taak was en bleef; dat bovendien, zooals de eerst ná den overval genomen maatregelen hebben doen zien, die veiligheid met de beschikbare middelen en zonder dat daarvoor militairen aan hun politietaak behoefden te worden onttrokken, had kunnen zijn verzekerd;

Overwegende dat het ten laste van beklagde bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „het als bevelvoerend militair

aan zijn schuld te wijten hebben, dat eenige bezette plaats door den vijand wordt overvallen”, strafbaar gesteld bij artikel 74 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie Curaçao, in verband met de artikelen 1 van dat Wetboek en 90 van het Wetboek van Strafrecht voor die kolonie;

dat wel door den raadsman van beklagde is betoogd, dat voornoemd artikel 74 ten deze niet van toepassing zoude zijn, omdat een van de gemeenschappelijke karaktertrekken van de in den titel, waarin artikel 74 voorkomt, omschreven misdrijven zoude zijn, dat zij niet dan in geval van oorlog of onder daarmede gelijkstaande omstandigheden gepleegd kunnen worden; dat echter artikel 74 spreekt van door den vijand overvallen worden, terwijl ingevolge de beide andere, bovengenoemde wetsartikelen onder vijand worden begrepen opstandelingen; dat daarom, waar hier de overval door opstandelingen is geschied, bezwaarlijk is in te zien, waarom het artikel toepassing zoude moeten missen;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat aan beklagde zijne ernstige nalatigheid, die zulks schromelijke gevolgen heeft gehad, zwaar zou moeten worden aangerekend, ware het niet, dat ter terechtzitting zooveel gunstigs omtrent den persoon en de werkzaamheid, onder zeer moeilijke omstandigheden, van beklagde met betrekking tot de uitoefening van zijn politietak is gebleken en tevens aan den dag is gekomen hoe de Nederlandsche Regeering in het openbaar en ook in geschrifte tegenover den Gouverneur van Curaçao, opperbevelhebber van de aldaar aanwezige krijgsmacht, de politietak der troepen steeds op den voorgrond heeft geschoven en aan hare zuiver militaire functie nagenoeg geen aandacht heeft gewijd; dat, waar beklagde dit hem van hoogerhand gegeven voorbeeld heeft gevolgd, daarvoor inderdaad verzachtende omstandigheden mogen gelden; dat beklagde, op wien practisch is gedemonstreerd, dat de ondanks zijn aanhoudend aandringen niet op volle sterkte gebrachte Rijkslanadmacht niet ter zelfder tijd kan dienen tot bescherming der kolonie, waarvoor de wetgever haar blijkens artikel 99 van het Regeerings-reglement heeft bestemd, en tot uitoefening van den politiedienst op Curaçao, deze proefneming niet al te duur zal mogen bekoopen;

dat het Hof, een en ander in aanmerking nemend, meent te kunnen volstaan met aan beklagde een zeer lichte gevangenisstraf op te leggen;

dat het Hof daarbij uiteraard buiten beschouwing heeft moeten laten beklagde's gedrag tijdens en na den overval, omdat de telastlegging dat terrein niet bestrijkt en dat gedrag aan 's Hof's oordeel dus niet is onderworpen;

Recht doende in eersten en laatsten aanleg in naam der Koningin! ingevolge artikel 11*bis* van de „Invoeringsbepalingen Militair Straffen Tucht recht Curaçao”;

Met toepassing van de boven aangehaalde wetsartikelen en gezien de artikelen 75 en 76*a* van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Verklaart ten laste van beklagde wettig en overtuigend bewezen als boven is aangegeven;

Qualificeert het bewezen verklaarde als daar is gezegd;

Veroordeelt beklagde te dier zake tot eene gevangenisstraf van één dag;

Spreekt beklagde vrij van het hem ten laste gelegde voor zoverre dit boven niet als bewezen is aangenomen.

Volledigheidshalve geven wij hieronder eene korte uiteenzetting van de gerechtelijke vóórgeschiedenis van deze geruchtmakende zaak.

De verwijzing van kapt. B., troepencommandant op Curaçao, tijdens den overval van Urbina in Juni 1929, naar het Hoog Militair Gerechtshof heeft op de volgende wijze plaats gehad. Het Hof heeft kapt. B., na kennismaking van diens, overeenkomstig de wettelijke bepalingen, bij het Hof ingediende rapport en van het rapport der commissie-Hoorweg, geen décharge kunnen geven. Daarop heeft de gouverneur van Curaçao, na het advies van het Hof van Justitie op Curaçao te hebben ingewonnen, den oud-troepencommandant naar het Hoog Militair Gerechtshof verwezen.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft namelijk ingevolge artikel 65 zijner Provisioneele Instructie „het examen” van de rapporten, welke elke commandant van eenige stad, sterkte, buitenlandsche bezitting of eenige andere possessie of post, van welken rang hij ook zou mogen wezen, gehouden is in te leveren, om het verlies of de overgave van die stad, sterkte, bezetting, post of bodem aan den vijand te „justificeren”, dat is, van zijn kant door een behoorlijk militair rapport te doen blijken, dat hij, door zijn gehouden gedrag, daartoe geen oorzaak gegeven heeft. Tot dat einde heeft een zoodanig commandant, ingevolge artikel 66 van 's Hof's Provisioneele Instructie een gedetailleerd militair rapport zoodra mogelijk na het gebeurde aan het hoofd van het departement van defensie in te zenden. Hierop zal na ontvangst bij het Hof worden beslist, of het verlies daarmede genoegzaam is „gejustificeerd”.

Nu bepaalt artikel 1 van het Koninklijk besluit van 3 Maart 1925 (Stbl. no. 60, Publicatieblad no. 21) M. R. T. XX, 569, betreffende de „Rechtspleging bij de Landmagt in Curaçao”, dat die rechtspleging wordt uitgeoefend door: 1°. krijgsraden; 2°. het in Nederland gevestigde Hoog Militair Gerechtshof; terwijl artikel 2 behelst dat op de in het vorig artikel genoemde rechtspleging de in Nederland geldende voorschriften van toepassing zijn.

In verband met dit laatste is bij artikel 30 van meergemeld Koninklijk besluit voorgeschreven, dat de voor het Hoog Militair Gerechtshof bestemde rapporten van officieren, die het bevel hebben gevoerd over het garnizoen of van eenige stad, sterkte of post, welke aan den vijand is overgegaan, zoo mogelijk door tusschenkomst van den gouverneur, aan den minister van koloniën worden ingezonden.

Het rapport van kap. B. heeft dezen weg ook afgelegd. Na ontvangst en lezing van dit rapport en van het rapport der commissie-Hoorweg heeft het Hoog Militair Gerechtshof geen vrijheid gevonden de overgaaf of het verlies te verklaren voor „gejustificeerd”, en daarvan — zooals art. 71 van de Provisioneele Instructie luidt — een dispositie, tot décharge van den belanghebbende te doen uitgeven. Het Hof heeft ingevolge het bepaalde bij artikel 72 van die instructie, de stukken gesteld in handen van den advocaat-fiscaal, „ten einde daarin zoodanig te handelen, als hij ambtshalve zal vermeenen te behooren”.

De advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht heeft daarop de stukken doen toekomen aan den gouverneur van Curaçao, die, ingevolge het bepaalde bij artikel 3 van het hiervóór aangehaald Koninklijk besluit van 3 Maart 1925, in eerste en laatste ressort bevoegd is den commandeerenden officier der troepen op Curaçao naar den militairen rechter te verwijzen. Datzelfde artikel bepaalt voorts: „Alvorens omtrent de verwijzing naar den militairen rechter te beslissen, wint hij het advies in van het Hof van Justitie”.

De gouverneur heeft, na dat advies te hebben ingewonnen, bij beschikking van 16 April 1930 den kap. B. naar het Hoog Militair Gerechtshof verwezen, welk college, krachtens artikel 11*bis* der „Invoeringsbepalingen Militair Straf- en Tucht recht Curaçao”, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 16 October 1922 (Stbl. no. 558, Publicatieblad 1923, no. 2), zooals die zijn gewijzigd bij Koninklijk besluit van 17 Februari 1925 (Stbl. no. 40, Publicatieblad 1925, no. 20), „in eersten en laatsten aanleg kennis (neemt) van de strafbare feiten, begaan door in Curaçao aanwezige opper- en hoofd-officieren en door den commandant van de troepen in Curaçao, onverschillig welken rang hij bekleedt”. Deze beschikking is met de stukken door den gouverneur aan den advocaat-fiscaal toegezonden, die een en ander heeft gesteld in handen van het Hoog Militair Gerechtshof.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft daarop ingevolge het bepaalde bij artikel 29 van zijn Provisioneele Instructie, het lid generaal-majoor P. J. van Munnekrede en het plaatsvervangend-lid mr. E. Jellinghaus, benoemd tot het nemen van informatiën in deze zaak, waarbij deze heeren werden bijgestaan door den griffier, eerste-luitenant der jagers, mr. J. Tuinstra.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.Vonnis van 22 Januari 1930.¹⁾

President: Mr. J. Sickenga (plv.).

Leden: Kapitein ter zee H. A. Romswinkel, Officier van administratie der 1ste klasse A. van Houte, Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe en Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Diefstal.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en volharding in die ongehoorzaamheid; weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order een gang in de kazerne aan te veegen. Deze order was gegeven in den dienst, hield in een duidelĳk omschreven dienstverrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd, was mitsdien een dienstbevel.

De Krĳgsraad vereenigt zich met de conclusie van den deskundige, volgens wiens rapport de beklaaĳde niet ontoerekeningsvatbaar is te achten.

Inhoud deskundigenrapport.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen: X., gewoon dienstplichtig matroos der 3de klasse, oud 20 jaren, geboren te Roosendaal en Nispen (N.Br.), gerequireerde in persoon:

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad dd. 14 Augustus 1929, No. 9639/9706 Int.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad dd. 12 September 1929 en het aan den voet van dat bevelschrift den beklaaĳde te laste gelegde:

1°. dat hij op of omstreeks den 7den Juli 1929 uit de woning van J. K., wonende 2de Vroonstraat No. . . te Den Helder, heeft weggenomen een portemonnaie, inhoudende een bedrag van ongeveer *f* 3, althans van ongeveer *f* 1,65, althans van eenig geld, welke portemonnaie met inhoud toebehoorde aan de echtgenote van K. voornoemd, althans aan een ander dan aan hem, beklaaĳde, met het oogmerk zich deze portemonnaie met inhoud wederrechtelĳk toe te eigenen;

2°. dat hij, dienende als gewoon dienstplichtig matroos der 3e klasse bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord (Den

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 25 Maart 1930 bevestigd.

Helder), aldaar op 24 Juli 1929, toen de bij die kazerne dienende sergeant-konstabel A., in zijn functie van provoost bij genoemde inrichting, hem gelast had een gang in dat gebouw aan te vegeu. heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, hebbende hij, beklaagde, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard, nadat genoemde meerdere en de luitenant ter zee der 1e klasse, eerste-officier dier kazerne, B., hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid hadden gewezen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 13 September 1929, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 25 September 1929 des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem sub 1° en 2° te laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt: dat hij op den 27 Februari 1929 in dienst is ingelijfd als matroos-zeemilicien;

Overwegende omtrent het sub 1° te laste gelegde:

dat heeft verklaard de getuige:

J. K., dat beklagde op 7 Juli 1929 in zijn, getuige's woning, gelegen 2e Vroonstraat no. . . . te Den Helder, op bezoek was;

dat hij, vóór en tijdens het bezoek van beklagde gezien heeft dat op een tafeltje in zijne woning eene aan zijne vrouw toebehoorende portemonnaie lag; dat hij eveneens gezien heeft, dat beklagde eenige keeren voorbij bedoeld tafeltje is geloopen; dat, nadat beklagde zijn huis verlaten had, hij heeft geconstateerd, dat die portemonnaie verdwenen was; dat hij deze nadien ook niet meer gezien heeft; dat hij beklagde geen vergunning heeft gegeven om die portemonnaie weg te nemen of daarover op andere wijze te beschikken;

dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is X., oud 20 jaren, geboren te Roosendaal e.a. en dat hij het laatst voor zijn indiensttreding heeft gewoond te Rotterdam; dat hij het laatst gediend heeft als matroos 3e klasse z.m. aan boord van Hr.Ms. „Wachtschip” te Willemsoord onder stamboekno. . . . ; dat hij den 27sten Februari 1929 is opgekomen in werkelijken dienst;

dat hij op 7 Juli 1929 een bezoek heeft gebracht in de woning van den hem bekenden J. K., 2e Vroonstraat no. . . te Den Helder; dat hij toen in deze woning op een tafeltje een portemonnaie zag liggen en deze op een geschikt moment heeft weggenomen met het oogmerk zich portemonnaie met inhoud wederrechtelijk toe te

eigenen; dat hij, nadat hij de woning verlaten had, constateerde dat zich o.a. een bedrag van *f* 1,65 in die portemonnaie bevond; dat hij de portemonnaie heeft weggegooid en het geld op de kermis heeft verteerd; dat hij wist, dat die portemonnaie toebehoorde aan de echtgenoot van K.; dat hij van niemand vergunning had gekregen om die portemonnaie weg te nemen of daar op andere wijze over te beschikken;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige K. en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem sub 1° is te laste gelegd, met dien verstande, dat het feit gepleegd is op 7 Juli 1929, de portemonnaie inhield ongeveer *f* 1,65 en toebehoorde aan de echtgenoot van K.:

Overwegende omtrent het sub 2° te laste gelegd:

dat hebben verklaard de getuigen:

A., sergeant-konstabel: dat hij op 24 Juli 1929 de functie van provoost bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord (den Helder) bekleedde; dat dien dag aan hem was toegevoegd de beklaagde X.; dat hij beklaagde 's morgens na parade zeide één der gangen van die kazerne aan te vegen, waarop beklaagde antwoordde, dat hij zulks niet deed; dat hij zijn order daarna nog vier malen heeft herhaald, maar beklaagde telkenmale weigerde hieraan te voldoen; dat hij na de eerste herhaling van zijn order den beklaagde er uitdrukkelijk op heeft gewezen dat hij zich aan een strafbaar feit schuldig maakte; dat beklaagde een half uur bedenktijd heeft gehad vóór hij voor de laatste keer order ontving om bovenbedoelde gang aan te vegen; dat beklaagde telkenmale heeft nagelaten aan zijn order te voldoen;¹⁾

B., luitenant ter zee der 1ste klasse: dat op 24 Juli 1929, terwijl hij diende in de functie van Eerste-Officier bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord (den Helder), hem door den sergeant-konstabel A. gerapporteerd werd, dat beklaagde geweigerd had zijn, A.'s, order om een gang aan te vegen op te volgen; dat hij den beklaagde toen op zijn strafbaarheid heeft gewezen;

dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 24 Juli 1929 diende als gewoon dienstplichtig matroos der 3e klasse bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord (Den Helder); dat hij dien dag werkzaam was gesteld bij den sergeant-konstabel A., die den dienst van provoost in genoemde inrichting verrichtte; dat de sergeant hem zeker drie maal heeft gelast een gang in voornoemde kazerne aan te vegen, doch dat hij telkenmale heeft geweigerd aan die order te gehoorzamen en daaraan gevolg te geven; dat de sergeant hem na de eerste, de Eerste-Officier hem na de tweede order op zijne strafbaarheid heeft gewezen; dat hij een half uur bedenktijd heeft gekregen vóórdat de order voor de laatste keer werd herhaald; dat hij opzettelijk heeft

¹⁾ Deze wijze van optreden — vier malen een order herhalen en bovendien een half uur bedenktijd geven — is, van militair standpunt gezien, o.i. hoogst verkeerd.

nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen en dit niet heeft uitgevoerd;

Overwegende dat door de verklaringen van de getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem sub 2° is te laste gelegd;

dat de order is gegeven in dienst en inhield een duidelijk omschreven dienstverrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd en mitsdien was een dienstbevel;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden gequalificeerd:

1e: „diefstal”;

2e: „opzettelijke ongehoorzaamheid, hebbende de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen”;

Overwegende dat Dr. Wiersma, arts te Leiden, als deskundige, na beëdigd te zijn, over den beklaagde een rapport heeft uitgebracht, waarin hij tot de conclusie komt, dat beklaagde niet ontoerekeningsvatbaar is te achten;

dat de Krijgsraad zich met deze conclusie van den deskundige verenigt en ze tot de zijne maakt;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen: 2, 60, 62, 114 eerste lid en derde lid aanhef en 1e Wetboek van Militair Strafrecht; 57, 310 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189 van de Rechtspleging bij de zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld er aan, de feiten hem te laste gelegd, onder 1° als hooger overwogen, en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden.

Ondergetekende Dr. D. Wiersma, arts, door de Zeekrijgsraad te Den Helder benoemd tot deskundige in de strafzaak tegen X., 20 jaar, om onderzoek te doen naar diens geestvermogens, ter beantwoording van de vraag, of er bij genoemden X., een zodanige ziekelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens bestaat, dat het hem ten laste gelegde hem niet kan worden toegerekend, en om tevens te doen blijken van zijn gevoelen inzake de maatregelen, die op genoemde patient behoren te worden toegepast, heeft, na in handen van de heer Officier-Commissaris te Leiden de daartoe vereiste eed te hebben afgelegd, deze patient in het Rijks-Asyl voor Psychopathen te Leiden onderzocht en geobserveerd en brengt aangaande zijn bevindingen uit het volgende

RAPPORT.

Autoanamnesis.

Herediteit. Patient's vader is, naar hij meent, 44 jaar en goed gezond, ofschoon wel wat zenuwachtig. Zijn moeder is 45 jaar, althans een jaar ouder dan zijn vader, en nu wel gezond, doch vroeger werd zij een tijd lang in een sanatorium voor zenuwziekten verpleegd. Ook nu is zij nog erg zenuwachtig. Een broer en een zuster zijn gezond. Een zusje is 6 jaar oud, overleden, patient weet niet, waaraan. In de famielie zijn verder geen bepaalde ziektes bekend, geen suicidium, geen criminaliteit. De grootvader van moederszij was alcoholist; hij is ten gevolge daarvan op 69-jarige leeftijd overleden. Geen consanguiniteit der ouders.

Geboorte. Patient is het oudste van 4 kinderen. Mechanisme onbekend.

Ontwikkeling. Patient kon op tijd lopen; was op tijd zindelik. Geen rachitis, geen stuipen.

Schooljaren. R.K. L.S. 6—14 jaar. Patient zegt goed te hebben kunnen leren, toch is hij eenmaal in de 5e klas blijven zitten, hij heeft 7 klassen doorlopen. Hij had echter weinig plezier in het leren en was op school dan ook nogal lastig. Lust om verder te leren had hij dan ook helemaal niet, hoewel dat wel had gekund. Met de andere jongens kon hij het goed vinden.

Beroep. Het eerste is patient als leerjongen op een borstelfabriek gekomen, waar hij *f* 7 per week verdiende. Het werk kon hij wel goed doen, hij mocht er dan ook wel graag wezen, maar na een jaar werd hij wegens slapte in het bedrijf bedankt. Hij kreeg een zeer goed getuigschrift mee. Hij kwam daarna bij een besteldienst, evenals de vorige betrekking te Rotterdam. Hij moest bagage van reizigers dragen of aan opgegeven adressen bezorgen, doch na een week werd hij hier al weer ontslagen (zie beneden). Zijn volgende betrekking was een leerfabriek; hij moest een leersnijmachine die o.m. spatborden voor fietsen sneed, bedienen. Hij verdiende hier *f* 8 per week, zijn werk kon hij goed doen en hij vond het ook wel prettig. Na een jaar werd hij ook van deze fabriek wegens slapte in het bedrijf ontslagen en weer kreeg hij een heel goed getuigschrift mee. Voorlopig lukte het hem niet, werk te vinden, zodat hij \pm 3 maanden als werkeloze bij zijn ouders thuis bleef. Maar toen kwam hij — wat hij altijd al graag had gewild — bij de haringvisserij en wel te Scheveningen. Zo is hij vóór zijn diensttijd 3 jaar bij twee patroons als matroos aan boord van een logger werkzaam geweest. Het vak beviel hem uitstekend; het vissen zowel als de verdere werkzaamheden aan boord deed hij met zeer veel plezier.

Op de eerste reis is hij gedurende 4 dagen zeeziek geweest, maar later nooit meer. De reizen duurden hoogstens 6 weken achter elkaar. Verleden jaar (1928) heeft hij de grote Novemberstormen op zee meegemaakt; hij was toen wel een beetje bang, maar toch niet erg.

Zijn lust tot varen is er dan ook niet minder door geworden en later zou hij wel graag in de grote vaart willen. Met Kerstmis '28 is hij met de visserij opgehouden, omdat hij toen weer voor een nieuw jaar zich zou moeten laten inhuren en hij met Februarie '29 onder dienst moest.

Militaire dienst. Patient is onder dienst als zeemilicien-matros. Hij heeft eerst 3 maanden in de kazerne te Den Helder gelegen; het dienstleven beviel hem goed. Maar hij was nogal brutaal tegen zijn superieuren, zo maakte hij er een spelletje van, aan korporaals vuur voor zijn sigaret te vragen, waarvoor hij dan straf kreeg. Hierdoor voelde hij zich beledigd en daarom ging hij er opzettelijk mee door, totdat hij door de kolonel met een zwaardere straf werd bedreigd, waarna hij er mee ophield. Later werd hij overgeplaatst naar de onderzoekkazerne, maar aan boord van een onderzeeër is hij nooit geweest, evenmin als trouwens op een ander oorlogsschip. Tijdens de behandeling van zijn strafzaak is hij overgeplaatst naar het wachtschip „Emma”, een zeilschip, waar hij heel druk werk had, maar waar het leven hem toch wel goed beviel.

Puberteit. Verhouding tot de andere sexe gewoon. Verleden jaar heeft patient gedurende een maand of 9 een meisje gehad. Tot een officiële verloving is het niet gekomen. Na enige tijd bleek het patient dat zij met een ander ging, een jongen van zijn leeftijd, een echte „slampamper” volgens patient, die nooit werk had en zelden iets behoorliks uitvoerde. Hij heeft het toen uitgemaakt. Heel erg zegt hij zich dit niet te hebben aangetrokken, hij redeneert: „het meisje moet haar eigen zin maar doen”.

Vroegere ziektes. Tijdens zijn militaire dienst is patient voor appendicitis geopereerd. Vroeger heeft hij nogal dikwels last van hoofdpijn gehad, waarbij hij ook wel braakte. In de laatste jaren is dat evenwel veel beter. Hij ontkent veneriese infectie.

Intoxicaties. Patient gebruikt niet veel alcohol. Soms drinkt hij wel eens een enkel glas bier. Eenmaal is hij echter dronken geweest. Hij rookt veel: \pm 20 sigaretten per dag, pruijmt niet.

Criminaliteit. Patient is nog nooit strafrechtelijk vervolgd. Maar toen hij in de besteldienst te Rotterdam werkzaam was (zie boven), heeft hij toch al eens een kleine verduistering gepleegd. Hij heeft toen n.l. f 7, die hij van een reiziger in betaling had gekregen, niet aan zijn patroon afgedragen. De reiziger had n.l. vergeten uit patients bonboekje de contrôlebon te scheuren, waardoor patient meende, zich ongemerkt het geld te kunnen toeëigenen. Hij heeft ervoor enige vrienden op de bioskoop getraceerd. De patroon evenwel bemerkte de verduistering al gauw. Patient bekende dadelik en moest toen wel naar het politiebureau waar proces-verbaal werd opgemaakt, maar omdat de patroon er geen werk van maken wilde, is er geen strafvervolging ingesteld. Zijn vader heeft de schade later vergoed en patient zelf gestraft met een flink pak slaag. Het was door deze geschiedenis, dat patient zijn betrekking bij de besteldienst al na een week weer kwijt raakte.

De feiten. Op 23 Julie '29 werd patient beschuldigd van diefstal van *f* 2 van een kameraad en van een wit hemd van een matroos 2e klas. Geen van beide beschuldigingen waren gegrond. Enige tijd tevoren had patient een oud hemd gekocht en dit in de was gedaan, maar niet terug gekregen. Omdat hij juist weer een disciplinaire straf had, kon hij er zelf niet naar gaan informeren en toen dit eindelijk kon, was het weg. De wasbaas gaf hem toen een ander hemd mee, dat er al lang lag, zonder afgehaald te zijn en dit werd bij patient gevonden. Het bleek toen natuurlijk een ander hemd te zijn, dan hij gekocht had, waarom men diefstal onderstelde. Ook had patient die dag een kastje open gevonden, er lag een portemonnaie in en patient keek eens hoeveel geld die bevatte. Het bleek *f* 7,24 te zijn en hij rapporteerde zijn vondst dadelik aan de provoost. Deze ging mee kijken en er bleek toen maar *f* 5,24 te zijn. Men meende daarom, dat patient *f* 2 had weggenomen. Door deze valse beschuldigingen geprikkeld, heeft patient toen tijdens het onderzoek dienst geweigerd en hoewel hij van de officier bedenkijd kreeg, om zijn houding te wijzigen, toch volgehouden. Na een dag echter kreeg hij spijt van zijn optreden en vroeg weer te mogen werken, wat toen ook werd toegestaan.

In Augustus was het kermis in Den Helder. Patient kon er eerst niet heen, omdat hij weer licht arrest had voor ongehoorzaamheid: hij had een grote mond opgezet tegen een korporaal. Toen hij eindelijk vrij kwam, had hij geen geld meer. Op bezoek bij een vriend, zag hij daar in een onbewaakt ogenblik een portemonnaie liggen en in een opwelling heeft hij die meegenomen. Er zat *f* 1,65 in, die hij op de kermis heeft opgemaakt. De portemonnaie gooide hij weg. Na 4 dagen ongeveer werd de diefstal ontdekt. Op het politiebureau heeft patient dadelik bekend en de plaats, waar de portemonnaie liggen moest, aangewezen, waar deze ook gevonden werd. Patient werd nu aan boord vastgehouden, doch niet in voorlopige hechtenis gezet. Hij kreeg dan ook, op zijn verzoek, de gewone 14 dagen verlof, die hij thuis doorbracht, doch hij durfde er toen niets van te zeggen. Later heeft hij nog een paar maal een dag verlof gehad, doch ook toen over de diefstal thuis niet durven praten.

Inlichtingen van de sociale ambtenaar. „De geboorte van Johannes ging met groote moeilijkheden gepaard; het kind werd met de forceps gehaald en groeide verder normaal op. Thuis was Johannes oppassend en kalm; hij sprak weinig en had voor boeken een bijzondere voorkeur. Na de schooljaren bleek hij veel van muziek te houden en liep, zooveel hij kon met de straatorgels mede. Dat bracht hem in gezelschap van andere straatjongens; al heel gauw ging hij zich te buiten aan het cigarettens-rooken. Nooit is hij in zijn uitingen uitbundig geweest.

Zeventien jaar oud kwam hij bij de haringvisserij te Scheveningen eerst bij F. Vrolijk en later bij C. v. d. Toorn. Van beide werkgevers heeft hij zeer goede getuigschriften (zeer goed gedrag, vlijtig, eerlijk en alleszins bekwaam voor zijn werk).

Het is een weinig open karakter, waaraan alle spontaniteit ontbreekt. Toen hij vroeger nogal aan het voetbalspel deelnam, was hij opgeruimd en vol grappen. Toen die tijd voorbij was, gaf hij zich thuis weinig.

Bij voorkeur leest hij boeken vol avonturen; van Gustave Aimard en Jules Verne kent hij er verscheidene, al haspelt hij de titels wel door elkaar. Ook waardeert hij James Curwood.

Hij heeft overigens weinig geleerd of zich zelf geleerd. Zoo gaf hij zich geen moeite om te weten wat b.v. „Vitesse” beteekent, de naam van de bezorgdienst waaraan hij verbonden was. Van zijn eigen godsdienst weet hij evenmin iets, ignoreert de beteekenis der R.K. liturgie en blijkt alles gedachtenloos te hebben meegemaakt.

Hoewel het hem in Den Helder uitstekend beviel, is hij terstond na de verdenking, die op hem rustte, het hoofd kwijt geraakt.

De diefstal waarvoor hij verdacht wordt, bekent hij niet alleen, doch toont er berouw over te hebben. Hij vindt het laag van zich zelf zoo iets gedaan te hebben.

Lichamelik onderzoek. Patient is een kleine, matig gevoede jonge man, die geen lichamelik zieke indruk maakt. Geen icterus, anaemie of cyanose. Geen oedemen; geen dyspnoe. De polsfrequentie bedraagt 72 per minuut, de pols is regelmatig, aequaal, behoorlik gevuld en niet abnormaal gespannen. Aan hoofd, hals, pharynx, cor en pulmones zijn geen afwijkingen te vinden. De thorax is smal, niet diep, symmetries, wordt ruim en symmetries bewogen, de angulus ludovici is nauweliks aanwezig, de angulus epigastricus is kleiner dan 90 gr. Aan het abdomen is in de rechter ileoinguinaalstreek een \pm 12 cm. lang litteken (van de appendicectomie afkomstig) te zien; overigens zijn aan de buikorganen geen afwijkingen te vinden en evenmin aan de genitalia externa, de wervelkolom of de extremiteiten. De urine bevat geen pathologische bestanddelen.

Neurologies onderzoek. De schedel is bij druk of bij kloppen niet pijnlijk. De rechter pupil is wijder dan de linker, doch beide reageren goed op licht en convergentie en zijn rond en centraal. Afwijkingen aan de hersenzenuwen zijn overigens niet te vinden. Aan romp of extremiteiten worden geen paresen of paralysen gevonden, er bestaat nergens spieratrofie, de tonus der spieren is normaal. De pees- en periostreflexen zijn alle levendig, doch niet verhoogd, en rechts en links gelijk. De voetzoolreflex is beiderzijds van het plantaire type. De buik- en cremasterreflexen zijn alle aanwezig en rechts en links gelijk. Bij het onderzoek naar de coördinatie der spieren wordt geen ataxie, geen tremor gevonden. Op geen der qualiteiten der sensibiliteit is een stoornis aan te tonen. In het staan en in de gang worden geen afwijkingen gevonden.

Psychologies onderzoek.

A. Psychiese toestand.

I. *Bewustzijnsinhoud.* Het aantal voorstellingen, waarover patient beschikt, is in overeenstemming met zijn leeftijd, beroep,

ontwikkeling, genoten opvoeding en onderwijs en met zijn milieu. Belangrijke schommelingen in de beschikbare bewustzijnsinhoud komen niet voor.

II. *Gemoedstoestand.* De stemming is kalm tot licht gedeprimeerd, nooit euphoristies. Wel zijn er nu en dan wisselingen: veel depressietoestanden, een enkele maal een huilbui.

III. *Bewustzijnsgraad.* Grove inzinkingen als coma, sopor, somnolentie, droomtoestanden of verwardheid vertoont patient niet. Klinies waarneembare schommelingen van de bewustzijnsgraad zijn er evenmin.

Experimenteel.

Ook bij het experimentele onderzoek met de naaldenproef van Binet en de aanstreepmethode van Bourdon en E. D. Wiersma kwam in het geheel geen daling van de bewustzijnsgraad aan het licht. Integendeel de resultaten van beide proeven waren bijzonder fraai. Bij de eerste proef werd de plaatsing op de handrug van een enkele naaldpunt en ook die van een dubbele punt op onderlinge afstand van $2\frac{1}{2}$ of 3 cM. steeds als zodanig herkend, terwijl de tussengelegen afstanden een met het aantal cM. stijgend aantal dubbel gevoelde applicaties te zien gaf, een resultaat dat bij een goede opmerkzaamheid is te verwachten. Bij de aanstreepproef was de gemiddelde per regel benodigde tijd geenszins verhoogd (10,5 sec.); de gemiddelde afwijking bedroeg slechts 0,8 sec., hetgeen op een zeer geringe schommeling der benodigde tijden wijst. Dit laatste bleek ook uit de verstrooiingscurve der tijden, die bevredigend nadert tot een kromme van Gauss. Het aantal fouten (9) was niet bijzonder hoog.

IV. *Bewustzijnsomvang.* Bij het onderzoek met de tachistoskoop kwam geen bewustzijnsvernaauwing aan het licht.

B. *Psychiese functies.*

I. *Waarnemingen.*

1. *Quantitatieve stoornissen.* Zie neurologies onderzoek. Geen hyper-, an- of hypaesthesieën.

2. *Qualitative stoornissen.* Hallucinaties of illusies vertoont patient niet.

II. *Intrapsychiese functies.*

1. *Orientatie.* Zowel de orientatie in tijd, als die in plaats is ongestoord.

2. *Geheugen.*

a. *Van vroeger.* Het vertellen van de levensgeschiedenis gaat vlot en zonder hiaten van enige betekenis. Het experimentele onderzoek naar vroegere ervaringen bracht geen defecten van pathologische aard aan den dag.

b. *Van de laatste tijd.* De geschiedenis van de laatste dag wordt tamelijk vlot en zonder hiaten verteld.

Experimenteel. Inprenting.

Van 3 groepen van 6 cijfers worden in het geheel 15 cijfers, van 2 groepen van 5 zinloze lettergrepen in het geheel 5 lettergrepen correct gereproduceerd.

Uit het voorgaande blijkt, dat noch in het geheugen van vroeger, noch in dat van de laatste tijd defecten van enig belang zijn aan te tonen.

3. *Associaties.* De algemene gedachtengang vertoont geen remming of versperring, geen gedachtenvlucht, verwardheid of „Zerfahrenheit”: geen perseveraties. Het logies verband is goed.

Experimenteel.

a. *Omgekeerde associaties.* Deze worden in behoorlijke tijd zonder fouten gereproduceerd.

b. *Woordenlijst van Van der Plaats.* De associatietijd bedraagt gemiddeld 2,5 sec., met een gemiddelde afwijking van 2 sec. Hoewel deze cijfers vrij hoog zijn, kan toch niet van een aanzienlijke schommeling der associatietijden worden gesproken, want de verstrooiingscurve der tijden nadert zeer bevredigend tot een kromme van Gauss. Het gehalte der associaties is goed: er zijn niet minder dan 38 % overeenkomstassociaties en 4 % contrastassociaties, welke laatste ook bij normalen zeer dikwels geheel ontbreken, zodat er een zeer voldoende beweeglijkheid van het denken blijkt te bestaan. Het aantal uiterlike associaties — die bij grote frequentie op oppervlakkigheid in het denken wijzen — van 12 % is niet bovenmatig hoog te noemen. Er kan dus generlei stoornis in de associatieve functie worden gevonden.

4. *Oordeel.* Waandenkbeelden vertoont patient niet. Er is geen ziekte-inzicht.

Experimenteel.

a. *Onderscheidsvragen.* Onderscheid voor $\frac{2}{5}$ goed aangegeven.

b. *Opvolgende plaatjes.* Samenhang en handeling voor $\frac{3}{3}$ goed begrepen.

c. *Absurde plaatjes.* Absurditeit voor $\frac{5}{6}$ goed herkend.

d. *Ebbinghaus-text.* Ingevuld in 5 min. met 6 fouten.

Ofschoon de uitkomst van proef a niet zeer fraai is, is het resultaat der andere proeven, in het bijzonder proef d toch zo goed, dat er van een gebrekkige ontwikkeling of pathologische stoornis van het oordeel zeker niet kan worden gesproken.

5. *Phantasie. Experimenteel.*

a. *Woorden uit droom.* In 3 min. $\frac{9}{12}$.

b. *Legkaarten* Binnen de gestelde tijd $\frac{13}{13}$.

c. *Wazige photographieën.* Van de 36 plaatjes worden 29 goed herkend.

De resultaten van het phantasie-onderzoek liggen bij patient ver boven het gemiddelde, vooral ten aanzien van proef c, waarvan bij

normalen mag worden verwacht, dat zij 50 % der plaatjes, dus in casu 18, kunnen herkennen. De phantasie is dus bij hem bijzonder goed ontwikkeld.

6. *Emoties.* Uit het gesprek en de uitdrukkingbewegingen blijkt, dat patient tamelijk sterk emotioneel is. De emoties hebben op de overige bewustzijnsinhoud een volkomen adaequate invloed.

III. **Wilsverschijnselen.**

1. *Afloop van het handelen.*

a. *Snelheid van de afloop.* Patient vertoont geen remming of versperring, geen bezigheids- of bewegingsdrang.

b. *Storende invloeden op de afloop.* Geen tekenen van verhoogde suggestibiliteit of autosuggestibiliteit, geen katatone symptomen.

2. *Motieven tot het handelen.*

a. *Kracht der motieven.* Patient werkt nogal goed, doch onder voortdurende aansporing. Hij zoekt weinig bezigheid. Hij is dus niet actief.

b. *Aantal motieven.* Op grond van zijn gedrag in het Asyl is hierover weinig te zeggen, uit de anamnesis blijkt, dat hij dikwels op een enkel motief handelt, dus wilswak is.

c. *Aard der motieven.* Er is een tamelijk sterke ontwikkeling der egoïstiese neigingen (ijdelheid, bezig zijn met eigenbelang), van de overige groepen valt op grond van zijn gedrag in het Asyl weinig te vermelden.

Uit de observatieaantekeningen.

25 October '29. Bij inkomst is patient tamelijk rustig en opgewekt. Hij is nogal spraakzaam, vertelt zonder omwegen waarvoor hij wordt vervolgd en geeft ook onmiddellijk de diefstal van *f* 1,65 toe. Bij een langer gesprek daarover is hij spoedig tot tranen toe onder de indruk, hij vindt het heel gemeen van zichzelf en begrijpt niet, hoe hij ertoe is kunnen komen. Het was een opwelling, omdat hij zo graag naar de kermis wou. En nu — meent patient — heeft hij misschien wel zijn hele toekomst verknoeid, want zijn vader, die bij de Spoorwegen werkt, had hem daar ook een baantje willen bezorgen, maar nu hij met de strafrechter in aanraking is geweest, zullen zij hem niet meer willen hebben.

27 October '29. Patient is in de tuin aan het werk gezet. Voorlopig komt daarvan nog niet zo heel veel terecht: patient toont niet heel grote werklust en is in 't algemeen vrij langzaam. Hoewel hij geen eigenlijke moeilijkheden geeft, is hij in zijn optreden tegenover de verplegers toch nogal erg vrijpostig. Bij andere patienten sluit hij zich graag aan.

1 November '29. Patient is spraakzaam en over het algemeen opgewekt van stemming. Wel kan hij bij een gesprek over zijn misdrijf heel erg onder de indruk komen, zodat hij zelfs in tranen uitbarst, maar daarna is hij ook zeer spoedig weer getroost. Hij toont wel belangstelling voor zijn omgeving, neemt alles goed in zich op, maar geeft weinig blijken, met andere mensen mee te leven.

8 November '29. Patient was na een bezoek van zijn vader, die hem zeer streng over zijn diefstal onderhield, sterk gedeprimeerd, hetgeen evenwel ook al weer niet lang duurde. Met het werk gaat het nu iets beter dan de eerste dagen: patient doet meer dan toen en is er met meer ijver bij.

15 November '29. Veranderingen van grote betekenis vertoont patient niet. Toch wordt hij langzamerhand wat beleefder in zijn optreden tegen de verplegers, terwijl het met zijn werklust ook vooruit blijft gaan. De stemming is als steeds meestal opgewekt.

22 November '29. Patient voelt zich in de omgeving van het Asyl zeer goed thuis: hij leeft zich geheel in de tegenwoordige toestand in en verdiept zich al even weinig in de oude herinneringen, als in plannen voor de toekomst.

29 November '29. Na een kleine verwonding trachtte patient zich aan zijn werk te onttrekken, door te doen alsof hij niet goed kon lopen. Doch toen hiervan — er was aan de benen geen afwijking te vinden — verder geen notitie werd genomen, waren de klachten spoedig voorbij.

6 December '29. Geen bijzonderheden. Patient werkt in de laatste dagen weer zeer bevredigend. Hij krijgt geregeld bezoek van zijn vader, die hem bij die gelegenheid telkens zeer scherp onderhoudt, waarvan hij dan telkens nogal onder de indruk is.

13 December '29. Had om een kleinigheid ruzie met een andere patient, wat bijna op een vechtpartij uitliep. De boosheid duurde echter maar kort en des avonds was aan patients gedrag niets bijzonders meer te merken.

20 December '29. Patient is tamelijk sterk gesteld op sigaretten en op versnaperingen die de kantine biedt. Over zijn suprasociale neigingen valt weinig te zeggen, tekenen van sterke onbetrouwbaarheid zijn er niet. Hij is veel met zichzelf bezig.

27 December '29. Patient was er op gesteld, met Kerstmis zijn uniform te mogen aantrekken en toen dat niet werd toegestaan, tamelijk erg uit zijn humeur; lang duurde dit evenwel niet.

Samenvatting en beschouwing der resultaten.

Uit de beschikbare gegevens, zoals die in de autoanamnesis en de inlichtingen van de sociale ambtenaar vervat zijn, blijkt, dat patient vroeger wel moeilijkheden in de opvoeding heeft gegeven, doch dat hij in zijn werk, vooral in de tijd, dat hij als visser werkte, goed was en geen opvallende dingen vertoonde. Gedurende zijn diensttijd echter was zijn gedrag steeds enigzins zonderling, totdat het kwam tot de misdrijven, waarvoor hij wordt vervolgd. De vraag schijnt daarom gewettigd na te gaan, in hoeverre geestelijke afwijkingen van invloed zijn geweest op dit gedrag en op het plegen der misdrijven. Het lichamelik onderzoek, in het Rijksasyl verricht, bracht geen bijzonderheden aan het licht, die met betrekking tot deze vraag van belang zijn. Aangaande het psychologische onderzoek het volgende:

A. Temperament.

Patient is veel sterker dan gemiddeld *primaïr functionerend*. Hij is herhaalde malen van beroep gewisseld en toonde ook, toen hij in zijn laatste werkkring 3 jaren achtereen werkzaam bleef, veel behoefte aan afwisseling: hij ging veel uit en het steeds variërende werk op de visserslogger trok hem aan (zie autoanamnesis en rapport sociale ambtenaar). Van het uitraken zijner verkering was hij niet lang onder de indruk (zie autoanamnesis). Hij liet zich door disciplinaire straffen niet afschrikken van brutaliteiten tegenover zijn meerderen (zie autoanamnesis). Ook gedurende zijn verblijf in het Rijksasyl bleek hij wel sterk onder de indruk van zijn toestand te kunnen komen, maar ook hier zeer spoedig weer getroost te zijn (zie observatieaantekeningen van 1 en 8 November '29). Na een toernaffect, was hij ook dadelik weer verzoend (zie observatieaantekeningen van 13 December '29), terwijl hij, toen er van lichamelijke klachten, die geen objectieve grond hadden, weinig notitie werd genomen, er al spoedig niet meer over sprak (zie observatieaantekeningen van 29 November '29).

Over het geheel leefde hij in het tegenwoordige ogenblik, zonder zich veel in toekomstplannen of oude herinneringen te verdiepen (zie observatieaantekeningen van 22 November '29). *De emotionaaliteit* bleek sterker dan gemiddeld ontwikkeld te zijn. De stemming — die in het Rijksasyl meestal opgewekt was — kon thuis nogal eens wisselen: tijden van grote vrolijkheid wisselden met minder opgeruimde periodes af (zie rapport sociale ambtenaar). Tijdens zijn verblijf in het Rijksasyl bleek hij sterk onder de indruk van zijn toestand te kunnen komen en over de door hem gepleegde diefstal veel berouw te tonen (zie observatieaantekeningen van 23 October, 1 en 8 November '29). De scherpe terechtwijzingen, die zijn vader bij gelegenheid van zijn bezoeken hem toediende, lieten niet na, hem sterk te emotioneren (zie observatieaantekeningen van 6 December '29). Ook tijdens het psychologies onderzoek (B II 6) bleek deze grote emotionaaliteit.

De *activiteit* eindelijk moet als minder dan gemiddeld ontwikkeld worden beschouwd. Patient heeft voor zijn dienstdtijd wel geregeld gewerkt, maar zijn vader zorgde daar dan ook steeds persoonlijk voor. In zijn vrije tijd zocht hij geen bezigheid, maar ging liever uit. Hij had geen ruime belangstelling en gaf zich geen moeite, om bijzonderheden, die wel bij zijn werkkring behoorden, maar die hij in de uitoefening ervan niet onmiddellik nodig had te weten te komen (zie inlichtingen sociale ambtenaar). Tijdens zijn verblijf in het Rijksasyl toonde hij aanvankelijk ook zeer weinig werkklust: hij deed alles langzaam en weinig intensief (zie observatieaantekening van 27 October '29); langzamerhand is daarin enige verandering gekomen, vooral door voortdurende aansporing, maar tot een grote activiteit kan toch steeds niet worden besloten.

Op grond van deze drie grondeigenschappen: overwegende primaire functie, sterke emotionaaliteit en minder dan gemiddelde activiteit

behoort patient tot de *nerveuze temperamentsgroep*. Geen dezer grondeigenschappen evenwel is zo sterk ontwikkeld, dat wij van een pathologische versterking van het nerveuze temperament kunnen spreken. Een vernauwing van het bewustzijn, zoals bij een pathologische versterking van dit temperament zo dikwels wordt gevonden, kon bij patient dan ook niet worden aangetoond (zie psychologies onderzoek A IV). Wel kan worden gezegd, dat bij het nerveuze temperament een criminele neiging een naar verhouding grote kans krijgt, tot misdrijven te leiden, want een opkomende wens wordt door de grote emotionaliteit als een dringende behoefte gevoeld, de sterke primaire functie maakt, dat deze wens, ook al is hij uit moreel oogpunt verwerpelijk, de persoonlijkheid geheel in beslag neemt, zonderdat aan vroegere ervaringen tegen-motieven worden ontleend, terwijl de geringe activiteit een wilskrachtig stelling nemen tegen opkomende behoeften niet bevordert.

B. Karakter.

De vitale neigingen zijn sterk ontwikkeld. Patient heeft een sterke behoefte aan roken (zie autoanamnesis).

Hij is steeds bijzonder sterk gesteld geweest op uitgaan en plezier maken (zie autoanamnesis en inlichtingen sociale ambtenaar). Ook tijdens zijn verblijf in het Rijksasyl bleek hij zeer veel behoefte aan snoeperijen en tabak te hebben (zie observatieaantekening van 20 December '29). Een overmatige neiging tot alcoholgebruik of tot sexuele uitpattingen kon niet worden vastgesteld. Wij kunnen van een pathologische ontwikkeling der vitale neigingen in het algemeen dan ook niet spreken. Van de *egoïstiese neigingen* bleek ten eerste de ijdelheid sterk ontwikkeld te zijn. Patient wilde in het Rijksasyl graag geuren met zijn mooie matrozenpak. Bovendien was hij gewoonlijk met zichzelf: zijn eigen belangen en aangelegenheden bezig (zie observatieaantekening van 20 December '29). Van een overmatige eer- of heerszucht kan echter niet gesproken worden.

De sociale neigingen vertonen geen bijzonder sterke ontwikkeling. Wel toonde patient, zich graag bij zijn lotgenoten aan te sluiten (zie observatieaantekening van 27 October '29), maar van belangstelling en medeleven in het lot van anderen bleek bij hem weinig (zie observatieaantekening van 1 November '29). Wat ten slotte de *suprasociale neigingen* aangaat, ook hier is van een bijzonder sterke ontwikkeling geen sprake. De godsdienstzin bleek al zeer weinig ontwikkeld te zijn; de famielie klaagde tegenover de sociale ambtenaar bovendien over gebrek aan openhartigheid. De goede overeenstemming, die tussen de autoanamnesis en de door deze ambtenaar ingewonnen inlichtingen is te vinden, wijst aan de andere kant op een zeer behoorlijke ontwikkeling van de geloofwaardigheid.

De betrouwbaarheid in geldzaken eindelijk bleek bij het plegen van een kleine verduistering voor ongeveer 6 jaren wel niet bijzonder groot, doch al te veel waarde kunnen wij aan dit ene feit, waarin de schone gelegenheid en het verlangen naar uitgaan zo een duidelijke rol gespeeld hebben, niet hechten, waar in getuigschriften van andere

werkgevers van zijn eerlijkheid wordt gewag gemaakt (zie voor dit alles autoanamnesis en inlichtingen sociale ambtenaar).

Zo kunnen wij dus niet tot een pathologische ontwikkeling of een pathologisch defect in patients karakter besluiten.

C. Intellect.

Patient was op school geen hoogvlieger, doch hij had ook weinig plezier in leren. Later heeft hij in zijn diverse betrekkingen steeds behoorlijk zijn werk kunnen doen. Wij hebben dus geen redenen om een pathologische stoornis in zijn intellect te vermoeden en deze bleek bij het experimentele onderzoek dan ook niet te bestaan. Het *geheugen* van vroeger en dat van de laatste tijd (zie psychologies onderzoek B II 2 *a* en *b*) vertoonde geen defecten van pathologische aard. Ook in de *associatieve functie* konden geen stoornissen worden aangetoond, de aard der associaties was zelfs zeer bevredigend (zie psychologies onderzoek B II 3 *a* en *b*). Hoewel het *oordeel* niet bijzonder fraai ontwikkeld bleek, was er ook op dit gebied van enig pathologies defect toch geen sprake (zie psychologies onderzoek B II 4 *a—d*). De *phantasie* eindelijk vertoonde een zeer goede ontwikkeling, die zelfs vrij belangrijk boven het gemiddelde uitgaat (zie psychologies onderzoek B II 5 *a—c*). Er is dus van een pathologies defect in het intellect niet de minste sprake.

D. Enige psychiese functies.

De *bewustzijnsgraad* bleek, zoals de opmerkzaamheidsproeven uitwezen (zie psychologies onderzoek A III), geen stoornis te vertonen. Ook in de *waarnemingen* (zie psychologies onderzoek B I, 1 en 2) en in het *orientatie* (zie psychologies onderzoek B II 1 *a* en *b*) waren geen afwijkingen aan te tonen. Op grond van de anamnesis kan eindelijk nog tot een zekere mate van *wilswakte* worden besloten, die overigens geheel bij het nerveuse temperament van patient past.

Vragen wij ons thans af, of de misdrijven, die patient heeft gepleegd, zich laten begrijpen uit het hier ontworpen beeld van zijn persoonlijkheid, dan komen wij tot een bevestigend antwoord. De dienstweigering berust klaarblijkelijk geheel op emotionele basis. Door de — volgens patient ongemotiveerde — beschuldigingen van diefstal van een hemd was hij zo beledigd en door de sterke primaire functie ging hij in de ogenblikkelijke toestand zo zeer op, dat hij niet meer verkoos te werken. Toen een dag later de invloed der emotie al niet sterk meer nawerkte, betuigde hij zijn spijt en vroeg zelf, weer aan het werk te mogen gaan.

Wat de diefstal van *f* 1,65 betreft, de vitale neigingen, voornamelijk zijn lust tot uitgaan en plezier maken, lagen hieraan in de eerste plaats ten grondslag. De suprasociale neigingen (betrouwbaarheid en plichtsgevoel) waren niet sterk genoeg, om hiertegen een voldoende tegenwicht te vormen. Dat het nerveuse temperament: de overwegende primaire functie, de sterke emotionaliteit en de betrekkelijk geringe activiteit voor het tot stand komen van het delict ook

van betekenis zijn geweest, moge uit het boven uiteengezette duidelijk zijn geworden.

Wij kunnen dus de volgende conclusie trekken:

Conclusie.

Patient behoort tot de *nerveuze temperamentsgroep* en vertoont in zijn karakter een *onvoldoende overwicht* van de *supra-sociale* op de *vitale* neigingen. Van pathologische aard zijn deze eigenaardigheden niet, hij is dan ook niet ontoerekeningsvatbaar te achten.

Maatregelen van geneeskundige aard (in casu verpleging) behoeven te zijnen aanzien dan ook niet te worden genomen. Daar patient zeer sterk voor leiding vatbaar is (zowel ten goede als ten kwade), is het zaak, hem gedurende geruime tijd onder toezicht te stellen. Het gevaar voor recidief schijnt in dat geval niet groot, en daar hij over zeer behoorlijke capaciteiten beschikt, is het niet onwaarschijnlijk, dat hij zich dan in de maatschappij zal kunnen handhaven.

Leiden, 6 Januari '30.

D. WIERSMA.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 10 December 1929. ¹⁾

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van Administratie der 1e klasse A. A. Lagaaij, Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse K. van Dorsten, Luitenants ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun en J. Schraver.

Door schuld veroorzaken van lichamelijk letsel, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van beroepsbezigheden ontstaat, gepleegd in de uitoefening van eenig beroep. (Ongeval door het afgaan van een met een oefeningspatroon geladen kanon, hetwelk de beklagde als toezicht houdende officier, na eene schietoefening vergeten had te doen ontladen). Causaal verband en schuldverband aanwezig geacht. De aansprakelijkheid wegens gemaakte fouten kan niet worden opgeheven door fouten van anderen, indien redelijkerwijze uit de eerstbedoelde fouten het gevolg hetwelk is ingetreden, op zich zelf reeds kon voortvloeien. Dit is i.c. het geval. Beklaagde heeft een totaal gebrek getoond aan de van hem te eischen zorgvuldigheid en voorzienigheid. Grove nalatigheid.

¹⁾ Zie hierna de sententie van het H.M.G. van Ned.-Indië van 8 Februari 1930. Red. M.R.T.

Door een schrijffout is in de telastlegging opgenomen het woord „monddeksel” in plaats van „mondstop”. Deze fout kan door den krijgerraad worden verbeterd, nu de beklagde door die wijziging in zijne verdediging niet wordt geschaad.

Vonnis in hooger beroep bevestigd, behalve ten aanzien der qualificatie en der straf. „Beroepsbezigheden” en „beroep” gewijzigd in „ambtsbezigheden” en „ambt”. Straf van vijf dagen hechtenis gewijzigd in 300 gulden boete, subsidiair één maand hechtenis; aanleiding tot deze geringere straf vindt het H. M. G. in de omstandigheid dat i.c. meer fouten hebben medegewerkt tot het doen intreden van het niet gewenschte gevolg.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

zitting houdende in de Marinekazerne Goebeng, in de zaak tegen: J, oud 31 jaren, geboren te Beek en Donk (Noord Brabant) laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als luitenant ter zee der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Java”, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 23sten September 1929 No. A 16/9/18;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 7den November 1929 no. A 16/11/14, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd: „dat hij dienende als luitenant ter zee 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip zich destijds in zee bewesten Ampenan bevond, aldaar in den avond van den 26sten Juni 1929, toen hij in de uitoefening van zijne functie als officier tijdens de schietoefeningen aan boord van voornoemden bodem toezicht hield en de leiding had bij de schietoefeningen D No. 6 Nacht, welke oefeningen ook gehouden werden met het kanon No. 4 bakboord aan boord van voornoemden bodem, en toen hij, nadat hij bedoeld kanon had doen laden met een oefeningspatroon van 3,7 cM., de order gekregen had om naar het kanon No. 3 stuurboord over te gaan, deze order heeft opgevolgd en vervolgens grovelijk onachtzaam, nalatig en door gebrek aan de vereischte zorgvuldigheid en voorzienigheid, die te dien aanzien van hem geëischt kon worden, vergeten heeft dat voormeld stuk No. 4 bakboord nog geladen was, waardoor voormeld stuk dien nacht geladen is blijven staan, ook nadat het binnenboord gebakst, van een monddeksel voorzien en afgedekt was, door welke voormelde vergeetachtigheid en gebrek aan voorzienigheid voor de mogelijk te verwachten gevaarlijke gevolgen van voormeld geladen laten staan, het mogelijk werd, dat in den morgen van den 27sten Juni 1929 te ongeveer 7 uur, toen Hr. Ms. „Java” op de reede van Ampenan lag, de korporaalkonstabel Coopmans, die order gekregen had om kanon No. 4 bakboord

klaar te maken als reserve kanon en daartoe de electriche afvuur-inrichting wilde controleeren, bij het beproeven van die afvuur-inrichting het geladen kanon binnenboord heeft afgevuurd, door welk afvuren met de granaat van 3,7 cM. het voormelde monddeksel van dit kanon uit de monding en in stukken gevlogen is, door eenige van welke wegvliegende voorwerpen de marinier der 1ste klasse M. Kemeling toenmaals getroffen is en daardoor de navolgende verwondingen en kwetsuren heeft gekregen:

1e. een ongeveer 3 cM. lange oppervlakkige scheurwond van de huid even beneden de rechterelleboog zonder laesie der onderliggende deelen; 2e. eenige lichte huidverwondingen in het gezicht; 3e. een ongeveer 1½ cM. lange steekwond aan de rechter voorkant van den hals ter hoogte van het sterno-claviculair gewricht; 4e. een infractie van het rechtersleutelbeen ongeveer 2 cM. vanaf het sterno-claviculair gewricht, welke infractie op ongeveer den 5den Juli 1929 ter plaatse is overgegaan in een breuk van het rechtersleutelbeen, zijnde het alzoo aan zijn, beklaagde's, voormelde grove onachtzaamheid, nalatigheid en aan zijn gemis, gelijk voormeld, van de vereischte zorgvuldigheid en voorzienigheid te wijten geweest, dat Kemeling op den 27sten Juni 1929 aan boord van Hr. Ms. „Java”, liggende ter reede van Ampenan, voormelde verwondingen en kwetsuren heeft gekregen en daardoor gedurende het tijdvak 27 Juni 1929 tot minstens 9 October 1929 verhinderd is geweest zijn gewone beroeps-bezigheden als marinier der 1ste klasse uit te oefenen”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 14den November 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 26sten November 1929, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Aan schuld te wijten lichamelijk letsel van een ander waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat, het feit in de uitoefening van eenig beroep gepleegd”,

veroordeeling deswege tot eene hechtenis voor den tijd van: „een week”;

Gelet op hetgeen door de getuigen-deskundigen Suringa en de Timmerman ten processe is opgegeven;

Gelet op hetgeen door den beklaagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklaagde op den 16den Augustus 1919 is benoemd tot luitenant ter zee der 3de klasse en dat hij thans nog als luitenant ter zee der 2de klasse bij de Koninklijke Marine dient;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op den 26sten Juni 1929 diende als luitenant ter zee der

2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip zich toen ter hoogte van Ampenan binnen het gebied van Nederlandsch-Indië in zee bevond; dat in den avond van dien dag hij aan boord van genoemden bodem als officier aangewezen was om toezicht te houden op en leiding te geven bij de schietoefeningen D No. 6 Nacht, welke dien avond gehouden zouden worden; dat de bedoelde oefening aangevangen is met kanon No. 3 bakboord; dat nadat hiermede eenige series geschoten waren, hij overgegaan is naar kanon no. 4 bakboord, met welk kanon bedoelde oefening werd voortgezet; dat op een gegeven oogenblik, om 8 uur 40 minuten 's avonds, door den officier van de artillerie de order gegeven werd „op de run”; dat even later het signaal „vuren” door den tamboer geblazen werd; dat op zijn order toen het kanon bakboord No. 4 geladen is, wat al rijkelijk laat was; dat hij daarna order gegeven heeft om de rustpal op „rust” te zetten; dat hij persoonlijk eenige malen geconstateerd heeft dat de rustpal op „rust” stond;

dat de opzethoogteontvanger niet goed werkte en hij zulks medegedeeld heeft; dat hij kort daarop de order ontving: „overgaan naar stuurboord”; dat hij die order opgevolgd heeft en naar kanon No. 3 stuurboord is overgegaan; dat dit overgaan door hem zoo spoedig mogelijk geschied is, omdat kanon No. 3 stuurboord eerst nog „los” gemaakt moest worden dat hij niet gehoord heeft of er na de order „overgaan naar stuurboord” nog „vast vuren” geblazen is;

dat hij, nadat hij naar stuurboord overgegaan is, vergeten heeft dat het kanon bakboord No. 4 nog geladen stond; dat hij aan dat geladen zijn niet meer gedacht heeft en dat, toen hij den volgenden morgen van het ongeluk hoorde, hij nog gezegd heeft, dat dat niet kon, omdat hij vast overtuigd was dat de zaak in orde was;

dat te 10 uur van den 26sten Juni 1929 de bovenbedoelde oefening geëindigd werd; dat hij het aantal schoten, dat afgegeven was, op zijn schietbriefje geteld heeft, welk aantal klopte met het aantal leege hulzen; dat hij daarna weggegaan is; dat hij het restant patronen niet opgenomen heeft; dat hij er wel naar gevraagd heeft of „de patronen klopten” en dat iemand, wie weet hij niet meer, bevestigend geantwoord heeft;

dat het de vaste gewoonte aan boord van Hr. Ms. „Java” was, dat na afloop van de schietoefening de konstabel het restant teruggebrachte patronen controleerde met het aantal verschoten patronen;

dat alle kanons en ook het bedoelde kanon bakboord No. 4 dien avond geladen waren met oefeningspatronen van 3,7 cM.;

dat hij geen order gegeven heeft om bedoeld kanon bakboord No. 4 te ontladen;

dat hij erkent door het vergeten van het feit dat het stuk bakboord No. 4 geladen bleef staan, gehandeld te hebben in strijd met de vereischte zorgvuldigheid, welke te dezen aanzien van hem kon worden gevergd;

dat hij voor het feit waarover hij nu terecht staat, reeds krijgsmatig gestraft is met 2 dagen streng arrest;

dat hij meent dat niet alle schuld van het gebeurde op hem drukt, maar dat er ook andere factoren in het spel geweest zijn, die medegewerkt hebben tot het veroorzaken van het gevolg en die door anderer schuld in het leven geroepen zijn; dat hiermede in de eerste plaats de schuld van dengeen bedoeld wordt, die de rustpal uit den stand „rust” gebracht heeft; dat voorts de adjudant-konstabel Mosch iederen morgen vóór baksgewijs de batterij moest inspecteeren en als hij zulks goed gedaan, de adjudant had moeten bemerken in den morgen van den 27sten Juni j.l. dat er nog een stuk geladen stond; dat het schot eerst ná baksgewijs afgegaan is;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen eene verklaring hebben afgelegd: enz.

Post alia.

Overwegende wat betreft het oorzakelijk verband tusschen de nalatigheid van den beklagde en het uiteindelijke gevolg:

dat de feitelijke factoren vaststaan en dat de beklagde erkent, dat zijn vergeetachtigheid mede oorzaak is geweest van de verwonding van Kemeling, zonder welke vergeetachtigheid dit gevolg niet zou zijn ingetreden;

dat de beklagde zich intusschen erop beroept, dat hetzij de vergeetachtigheid van anderen, hetzij hun foutief optreden zooals het uit de „rust” zetten van de rustpal en het niet goed inspecteeren van de batterij door den getuige-deskundige Mosch eveneens tot het gevolg hebben medegewerkt, zoodat het eigenlijk aan een ongelukkige samenloop van omstandigheden te wijten geweest zoude zijn, dat het uiteindelijke gevolg is ingetreden;

Overwegende dienaangaande, dat het in casu veroorzaakte gevolg zeer zeker voorkomen had kunnen worden door het ingrijpen van verschillende personen, die rechtstreeks of zijdelings bij de schietoefeningen betrokken waren;

dat aan een nadere beschouwing onderworpen moeten worden de niet-werkzaamheid van de getuigen sub 1o Treffers en sub 2o. Koens, het niet tijdig controleeren van de leege hulzen met het restant patronen, het eventueele nalaten van een verplichting door den getuige-deskundige Mosch en de beweerde handeling van den onbekenden persoon, die de rustpal uit de „rust” gezet zou hebben, waardoor het mogelijk werd, dat het stuk afgevuurd werd;

Overwegende, dat wat de aansprakelijkheid voor het veroorzaakte gevolg betreft, in het algemeen reeds gezegd kan worden, dat de aansprakelijkheid wegens gemaakte fouten niet kan worden opgeheven door fouten van anderen, indien redelijkerwijze uit de gemaakte fouten van den eerstbedoelden persoon het gevolg hetwelk is ingetreden, op zichzelf reeds kon voortvloeien;

dat dat met de door den beklagde begane omissie het geval is geweest, daar het geladen laten staan van het bedoelde kanon op zich zelf reeds, zij het door medewerking van volkomen rechtmatige factoren van menschelijk handelen, die het levenlooze voorwerp tot activiteit moesten brengen, voldoende was om mogelijk

zeer nadeelige gevolgen te weeg te brengen; dat de aansprakelijkheid van anderen getoetst moet worden aan den vraag, of van hen de verwachting moest bestaan, dat zij handelend zouden optreden, hier dan ingevolge de verhouding waarin zij hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings, tot de meerbedoelde schietoefeningen en de daarbij gebruikte kanonnen stonden;

dat nu wat het niet-optreden van Treffers en Koens betreft, die wisten, dat het bedoelde kanon geladen stond, doch dit vergaten, gezegd kan worden, dat hun functiën van lader en van wigman *niet* de verplichting medebrachten te zorgen, dat een kanon, waarbij ze zelf momenteel niet in functie waren, t.z.t. ontladen werd;

dat wat het controleeren na afloop van de schietoefeningen van de leege hulzen met het restant patronen betreft, aan iedereen die van de practijk in deze in de Marine weet, bekend is, dat het tot de allereerste plicht van den leider van schietoefeningen behoort, het aantal verstrekte patronen bij den aanvang der oefening te controleeren, en na afloop van die oefening het aantal leege hulzen met het aantal overgebleven patronen te vergelijken, waarvan het totaal dan weer gelijk moet zijn aan het aantal verstrekte patronen, zoowel bij schietoefeningen met geweer als met andere schietwapenen; dat de nakomende controle aan boord van Hr. Ms. „Java” door den „paai” van de achtermunitiebergplaats wel een dubbele waarborg kan opleveren, (hoewel waarschijnlijk in de eerste plaats bedoeld als een controle voor het detail Artillerie op den aanwezigen voorraad), maar geenszins de volle verantwoordelijkheid van den beklaagde vermindert als leider der schietoefeningen om *zijn* controle uit te oefenen; dat de beklaagde hierbij ten eenemale in gebreke gebleven is, en zich na afloop der oefening blijkbaar gehaast heeft te verdwijnen; dat de aansprakelijkheid van den beklaagde ook geenszins verminderd wordt door zijne overigens niet nader te controleeren mededeeling, dat „iemand” hem gezegd zou hebben dat het aantal patronen klopte, waar op hem, beklaagde, de plicht van persoonlijke controle bleef rusten;

dat wat het beroep van den beklaagde op de beweerde nalatigheid van den adjudant-konstabel Mosch betreft, deze nog nader ten processe heeft opgegeven, (welke opgave nog gestaafd wordt door artikel 108 van het Reglement op den Inwendigen Dienst, dat alléén *in zee* inspectie van de batterij voorschrijft), primo, dat ter reede van Ampanan verlichte zeewacht was en dat hij in dit geval geen ronde door de batterij maakt; secundo, dat bij die z.g. ronde's door de batterij en inspectie van het overige materieel volstaan moet worden met een globale contrôle, welke mededeeling ook rationeel voorkomt, daar het nimmer in de bedoeling van het voorschrift gelegen kan hebben, dat bedoelde inspectie, alléén noodig „in zee”, in allerlei details zoude afdalen, waar anders ook den geheelen dag mede gevuld zoude kunnen worden indien dit door één persoon zoude moeten geschieden en het voorschrift zelf aangeeft, dat na betrekke-

lijk korten tijd het resultaat dier inspectie of ronde gerapporteerd moet worden;

dat de beklaagde, alzoo geen beroep kan doen op de beweerde nalatigheid van den adjudant Mösch, waar de voorgeschreven ronde, al dan niet gehouden, geene ontdekking van het geladen zijn van kanon bakboord No 4 medegebracht zou hebben;

dat de beklaagde ten slotte nog een beroep gedaan heeft op de aansprakelijkheid van dengeen, die de rustpal uit de „rust” gezet zoude hebben; dat dit punt ten processe onopgehelderd gebleven is; dat immers van af het oogenblik, dat de beklaagde en de getuige Koens het kanon bakboord No. 4 verlieten met volgens hun zeggen de rustpal op „rust”, tot het oogenblik, dat de getuige Coopmans het stuk afvuurde, zonder dat hij, volgens zijn zeggen, de rustpal vermeld had, ongeveer 10 nachturen verlopen zijn, waarin het stuk onbeheerd stond; dat het niet aannemelijk is, dat een ander in dien tijd de rustpal vermeld zou hebben en dus aangenomen moet worden, dat de verklaringen te dien opzichte bewust of onbewust onwaar zijn; dat waar twijfel heerscht, het geval gereconstrueerd moet worden ten voordeele van den beklaagde en dus aangenomen moet worden, dat de rustpal verzet is, nadat de beklaagde het geladen stuk achterliet, en wel door den getuige Coopmans, de eenige persoon, die voor een dergelijke handeling in aanmerking komt;

dat de aangenomen handeling van Coopmans, hoewel medegewerkt hebbende tot het uiteindelijke gevolg, waar Coopmans niet kon vermoeden, dat het stuk geladen was, van zoodanig secundair belang is tegenover het nalaten van den beklaagde, op wien de verplichting van wél te handelen rustte, dat van dit nalaten aangenomen moet worden, dat naar de algemeene menschelijke ervaring de mogelijkheid van het gevolg, zooals het zich heeft voorgedaan, uit de nalatigheid kon voortvloeien;

dat de aansprakelijkheid van den beklaagde ten deze praedomineert en niet wordt weggenomen door een wellicht onvoorzichtig tot het gevolg medegewerkt hebbend handelen van een ander;

Overwegende, dat de beklaagde, op wien in casu als leidend officier de beroepspligt van contrôle rustte, deze grovelijk verzuimd heeft, terwijl hij toch had moeten beseffen, dat het buitengewoon gevaarlijk was een geladen kanon onbeheerd te laten staan en, dat daaruit de meest ernstige gevolgen konden voortvloeien;

dat de beklaagde door dat alles te vergeten grovelijk onachtzaam en nalatig is geweest en een totaal gebrek heeft getoond van de te dien aanzien van hem te eischen zorgvuldigheid en voorzienigheid;

Overwegende, dat het woord „monddeksel” in de tenlastelegging voorkomende moet gelezen worden als „mondstop”; dat de aanduiding als „monddeksel” tengevolge van een schrijffout in den tenlastelegging is opgenomen, welke hier wordt verbeterd; dat aangezien de beklaagde door deze wijziging in zijn verdediging niet is geschaad, deze wijziging kan worden toegelaten en daarop recht worden gedaan;

Overwegende, dat mitsdien door de verklaringen van den beklagde, van de getuigen hiervoren sub 1o—7o en van de getuigendeskundigen hiervoren sub 1o—4o vermeld, gelijk een en ander hiervoren nader is omschreven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklagde werd ten laste gelegd benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat de beklagde het feit gepleegd heeft in de uitoefening van zijn beroep als officier;

Overwegende, dat de verwondingen en kwetsuren van Kemeling, hoewel van pijnlijken en langdurigen aard, wel uitzicht op volkomen genezing overlaten en dus menschelijkerwijze gesproken niet zullen leiden tot voortdurende ongeschiktheid tot uitoefening van Kemeling's beroepsbezigheden;

dat hier dus niet van zwaar lichamelijk letsel gesproken kan worden;

Overwegende, dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als:

Aan schuld te wijten lichamelijk letsel van een ander waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat, het feit in de uitoefening van eenig beroep gepleegd;

Overwegende, omtrent de op te leggen straf:

dat het feit door een ook voor den getroffen gelukkige samenloop van omstandigheden een betrekkelijk gunstigen afloop heeft gehad;

dat de getroffen intusschen pijnlijk getroffen werd, zeer langen tijd allerlei nadeelen door zijne verwondingen en kwetsuren heeft gehad en wellicht nog zal hebben;

dat de beklagde reeds disciplinair gestraft werd voor zijn nalatigheid met 2 dagen streng arrest;

dat derhalve eene hechtenis van de zwaarte als hierna te noemen, in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden waaronder het is begaan en met beklagde's persoonlijkheid;

Gezien de artikelen: 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 308, 309 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, met dien verstande als hiervoren werd overwogen, wordende het woord „monddeksel” gelezen als het woord „mondstop”;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene hechtenis voor den tijd van vijf dagen.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 8 Februari 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: J. de Gelder, gep. luitenant-kolonel der Infanterie, Mr. A. C. H. Graafland, Jhr. S. de Ranitz, gep. kapitein ter zee en Mr. H. Lamberts.

Advocaat-fiscaal: Mr. H. Marcella.

Raadsman: Jhr. Mr. P. Feith.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, *ratione officii*, geappelleerde tevens appellant, en J., oud 31 jaren, geboren te Beek en Donk (Noord Brabant), laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als luitenant ter zee der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Java” appellant tevens geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis ¹⁾ van den Zeekrijgsraad te Soerabaja gewezen en uitgesproken den 10den December 1929, waarvan appel, bij welk vonnis het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen is verklaard, beklagde te dier zake is schuldig verklaard aan: „Aan schuld te wijten lichamelijk letsel van een ander waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat, het feit in de uitoefening van eenig beroep gepleegd” en deswege veroordeeld tot eene hechtenis voor den tijd van vijf dagen;

Gelet op de door den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja en den beklagde respectievelijk op 12 en 13 December 1929, dus tijdig gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep d.d. 28 December 1929 en het relaas van beteekening daarvan d.d. 2 Januari 1930;

Gehoord den door den Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië Meester H. Marcella genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appel d.d. 7 Februari 1930, daartoe strekkende:

¹⁾ Hiervóór opgenomen. Red. M.R.T.

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appel het vonnis a quo zal verbeteren ten aanzien van de qualificatie;

den beklaagde voornoemd zal schuldig verklaren aan het misdrijf „het aan zijn schuld te wijten hebben, dat een ander zoodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden ontstaat, gepleegd in de uitoefening van eenig ambt”,

het vonnis voor het overige zal bevestigen;

Gehoord den beklaagde in zijne middelen van verdediging alsmede hetgeen te zijner verdediging ter terechtzitting van 7 Februari 1930 door zijnen raadsman den Advocaat en Procureur Jhr. Mr. P. Feith is aangevoerd;

Gehoord den deskundige Marinus, Anne, Adriaan Winkler, luitenant ter zee der 1ste klasse, dienende bij het Departement der Marine te Weltevreden;

Gezien de stukken;

Overwegende, dat de beklaagde alsnog ter terechtzitting heeft opgegeven;

„dat hij bij het schieten van iedere serie na het laden den rustpal op „rust” heeft doen zetten; dat hij voldoende tijd had om, voordat het vuren aanving, den rustpal weder op „vuur” te zetten, zoodat de schutter niet werd benadeeld, wat betreft den beschikbaren tijd om te schieten;

dat hij in zooverre op zijn in eersten aanleg afgelegde, verklaring terugkomt;

dat hij erkent, dat hij, ziende naar den opzethoogte-ontvanger, niet *van zelf* den stand van den rustpal kon waarnemen, doch dat hij niettemin dien stand meerdere malen heeft gecontroleerd; dat hij zich niet herinnert of hij, alvorens het geladen kanon B/B No. 4, te verlaten, heeft voldaan aan het voorschrift om in zoodanig geval het elektrische afvuurcontact op „veilig” te zetten en dat hij van meening is dat voor eventueel ontladen een commando moet worden afgewacht”;

Overwegende, dat de deskundige ter terechtzitting heeft verklaard:

dat het niet noodig is, dat tijdens eene schietoefening, wanneer het kanon dus buitenboord is gedraaid, de rustpal op „rust” wordt gezet; dat dit op „rust” zetten zijns inziens een overdreven veiligheidsmaatregel is, die evenwel niet bepaaldelijk verkeerd kan worden geacht, indien ten minste daarvan niet het gevolg is, dat de schutter wordt benadeeld in den voor de oefening toegestane tijd; dat het niet mogelijk is, dat de rustpal tengevolge van eene onwillekeurige aanraking van den stand van „rust” in dien van „vuur” wordt gebracht en dat hij het niet waarschijnlijk acht dat door een schepling, behoorende tot het konstabelspersoneel, ter beproefing van de afvuurinrichting een kanon, waarvan de rustpal op „rust” staat, zoude worden afgevuurd alvorens deze schepling zich heeft over-

tuigd dat dit op „rust” staan niet beteekent, dat het kanon geladen is;

Overwegende, dat het Hof met den kriegsraad als vaststaand aannemende, dat in den stand van den rustpal in het tijdsverloop tusschen het verlaten van het kanon B/B No. 4 en het openen van het dekkleed op den volgenden morgen geen wijziging is gebracht, echter van oordeel is, dat uit het onderzoek noch met volkomen zekerheid is gebleken, dat de rustpal werkelijk op „rust” is gezet, noch dat zulks niet zou zijn geschied en dat het Hof, hoewel ten deze ten voordeele van den beklaagde beslissende, toch waar twijfel in dit opzicht niet is buiten gesloten, de gevolgtrekking, dat de rustpal zoude zijn verzet door den getuige Coopmans als niet voldoende gewettigd, verwerpt;

Overwegende, dat door beklaagde's raadsman werd aangevoerd, dat het ongeval niet was een onmiddellijk en dadelijk — dus rechtstreeksch gevolg van het nalaten van beklaagde, doch, dat de handelingen, welke zijn geschied of nagelaten, nadat beklaagde had nagelaten het kanon B/B No. 4 te doen ontladen, moeten worden beschouwd als de onmiddellijke en dadelijke oorzaak van het ongeval, zoodat het door den wetgever gevorderde causaal verband, wat den beklaagde betreft, zoude ontbreken, terwijl bovendien niet de beklaagde doch de officier der artillerie voor het gebeurde verantwoordelijk moet worden gesteld, zoodat het onjuist zoude zijn om in het nalaten van den beklaagde te zien een grove schuld, onachtzaamheid of nalatigheid of een te weinig aan zorgvuldigheid;

Overwegende, ten aanzien van het oorzakelijk verband tusschen beklaagde's nalaten en het ingetreden gevolg, dat bij een culpoos misdrijf de aansprakelijkheid van den een niet wordt weggenomen door een onvoorzichtig, tot het gevolg medewerkend, handelen of nalaten van een ander en in het onwettelijke geval beklaagde's aansprakelijkheid te meer moet worden aangenomen, waar het verrichten van de niet verrichte handeling (het ontladen, waartoe ruimschoots gelegenheid heeft bestaan en waartoe beklaagde ook zonder commando zeker verplicht was, toen hij zag dat het kanon voorzien van dekkleed en mondstop gedurende zijne afwezigheid reeds binnenboord gebakst was) het ingetreden gevolg had kunnen afwenden, terwijl de omstandigheid, dat andere factoren het gevolg hebben bewerkt, geen reden oplevert deze aansprakelijkheid af te wijzen;

Overwegende, ten aanzien van de schuldvraag, dat, moge het al aannemelijk zijn, dat anderen zijn te kort geschoten in hetgeen zij in verband met hunne verantwoordelijkheid hadden behooren te doen, dit toch niet wegneemt, dat in de eerste plaats beklaagde, die de onmiddellijke leiding had bij de schietoefeningen met het kanon, waarmede het ongeval is veroorzaakt, zich had moeten overtuigen, dat dit kanon werd achtergelaten in een toestand, waarin het onder geen beding gevaar *kon* opleveren voor anderen, zoodat zijne aansprakelijkheid voor en zijn schuld aan het gebeurde dan ook niet worden opgeheven door de tekortkomingen waaraan andere personen zich

zouden hebben schuldig gemaakt, te eerder, waar van beklaagde als officier redelijkerwijs kan worden gevorderd, dat hij rekening had gehouden met de altijd bestaande mogelijkheid van tekortkomingen van anderen;

Overwegende, dat naar 's Hofs oordeel het oorzakelijk verband tusschen beklaagde's nalaten en het ingetreden gevolg en beklaagde's schuld aan dit laatste dan ook als vaststaande moeten worden aangenomen terwijl het Hof beklaagde's nalatigheid van zoodanigen aard acht, dat hier moet worden gesproken van grove nalatigheid;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep het Hof alzoo tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie en ten aanzien van de opgelegde straf;

Overwegende, wat dit laatste betreft, dat het Hof in de omstandigheid, dat in het onderwerpelijke geval meerdere factoren hebben medegewerkt tot het doen intreden van het niet gewenschte gevolg, aanleiding vindt een geringe straf op te leggen;

Overwegende, dat, indien niet artikel 23 bis van het Wetboek van Strafrecht uitbreiding had gegeven aan de mogelijkheid van toepassing van de straf van geldboete, het Hof hier als hoofdstraf hechtenis zoude hebben opgelegd;

Overwegende, dat de beklaagde wegens hetzelfde feit reeds krijgstuchtelijk werd gestraft met twee dagen streng arrest;

Gelet, behalve op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen op de artikelen 23 en 23bis van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover betreft de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie en voor zoover betreft de opgelegde straf;

En te dien aanzien doende wat de Krijgsraad had behooren te doen,

Verklaart den beklaagde schuldig aan: „Het aan zijn schuld te wijten hebben, dat een ander zoodanig lichamelijke letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden ontstaat, gepleegd in de uitoefening van eenig ambt”;

Veroordeelt den beklaagde te dier zake tot eene geldboete van driehonderd gulden;

Bepaalt, dat deze boete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van één maand;

Bevestigt het vonnis voor het overige.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.Vonnis van 4 Juni 1930. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee H. A. Romswinkel, Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe, Officier van Administratie der 1ste klasse J. Nottrot en Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. J. de Vrieze, te Amsterdam.

Art. 359 Wetb. v. Strafrecht.

Het voortgezet misdrijf van het als ambtenaar opzettelijk geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren.

Veroordeeling deswege tot drie jaren gevangenisstraf met ontslag uit den dienst zonder ontzetting.

In de zaak van den Fiscaal tegen X, oud 29 jaren, geboren te....., Officier van Administratie der 2de klasse, gedetineerd in het Huis van Bewaring te Alkmaar.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 30 November 1929;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad d.d. 16 Mei 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastegelegde:

dat hij omstreeks de jaren 1928 en 1929, althans op verschillende tijdstippen in die jaren, als ambtenaar en wel als Officier van Administratie der Koninklijke Marine belast met den administratieve dienst achtereenvolgens aan boord van Hr.Ms. „van Speijk” te Willemsoord (den Helder) en aan boord van Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck”, voor wat betreft eerstgenoemd schip aldaar ter plaatse, althans binnen het Rijk in Europa, en voor wat betreft laatstgenoemd schip binnen het Rijk in Europa, althans buiten het Rijk in Europa, althans binnen en buiten het Rijk in Europa, opzet-

¹⁾ Dit vonnis is in hooger beroep, bij Sententie van 29 Juli 1930, bevestigd, behoudens ten aanzien van de opgelegde hoofdstraf die aan het H. M. G. te zwaar is voorgekomen en ten aanzien van de bijkomende straf, daar het Hof den beklagde op grond van het begane misdrijf zoodanig ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoorde te worden uitgesloten. Veroordeeling alsnu tot twee jaren gevangenisstraf met inminderingbrenging van twee maanden én van den tijd sedert de uitspraak van het vonnis van den Krijgsraad, zijnde 18 Juni 1930, verlopen; verder tot ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

telijk een bedrag van ongeveer f 38.000 (acht en dertig duizend gulden), althans verschillende bedragen tot een totaal bedrag van ongeveer f 38.000 (acht en dertig duizend gulden), welke gelden toebehoorden aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en welke gelden hij tot het doen van betalingen vanwege het Rijk der Nederlanden in voormelde bedieningen, althans anders dan door misdrijf, onder zich had en welke gelden deels waren geborgen in de hem, beklaagde, van Rijkswegen aan boord van genoemde schepen ter beschikking gestelde geldkasten, deels stonden op zijne ambtelijke, immers ten behoeve van den Officier van Administratie van voormelde schepen bestaande, postrekeningen, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, althans heeft verduisterd, althans heeft weggemaakt, althans hetzij heeft toegelaten dat hooger genoemde gelden door een ander of door anderen werden weggenomen of verduisterd, hetzij dien ander of die anderen daarbij als medeplichtige heeft ter zijde gestaan;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 19 Mei 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 4 Juni 1930, des voormiddags te 10 ure;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den Fiscaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met bepaling, dat van den tijd door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem op te leggen straf twee maanden zal worden in mindering gebracht; voorts tot ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt, dat hij op 17 Augustus 1920 is benoemd tot Officier van Administratie der 3de klasse;

Overwegende dat een missive van den Minister van Marine d.d. 31 December 1927, Afd. Personeel, 2e Bureau no. 165, inhoudt, dat beklaagde op 1 Januari 1928 wordt geplaatst aan boord van Hr.Ms. „van Speijk” en belast met den administratieven dienst van dezen bodem;

dat een missive van den Minister van Defensie d.d. 12 April 1929, IIIe Afdeeling A no. 47, inhoudt, dat beklaagde op 2 Mei 1929 geplaatst wordt aan boord van Hr.Ms. „Heemskerk”;

Overwegende dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij is X, oud 29 jaar, geboren te; dat hij het laatst heeft gediend als Officier van Administratie der 2e klasse aan boord van Hr.Ms. „Heemskerk” te Willemsoord; dat hij op 17 Augustus 1920 is benoemd tot Officier van Administratie der 3e

klasse; dat hij alles terugneemt wat hij voor den Officier-Commissaris heeft verklaard, in het bijzonder wat zijn verweer betreft, en bekent dat hij in den loop der jaren 1928 en 1929 als Officier van Administratie der Koninklijke Marine met den administratieven dienst is belast geweest, achtereenvolgens aan boord van Hr.Ms. „van Speijk” te den Helder en Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck”, zoo binnen als buiten het Rijk in Europa; dat hij van de aan het Rijk der Nederlanden toebehoorende gelden, welke hij in zijn voornoemde kwaliteit onder zich had tot het doen van betalingen vanwege het Rijk der Nederlanden, in genoemde jaren op verschillende tijdstippen grootere en kleinere bedragen zich heeft toegeëigend en ten eigen bate heeft aangewend tot een totaal bedrag van omstreeks acht en dertig duizend gulden, zonder hiertoe recht of vergunning te hebben; dat genoemde gelden deels waren geborgen aan boord van de opgemelde schepen in hem van Rijkswege ter beschikking gestelde geldkasten, deels stonden op zijn ambtelijke postrekening; dat de kasstaat van 28 October 1929 bij de toen gehouden inspectie overgelegd, genummerd XXVIII, is wat de cijfers betreft volkomen juist en naar waarheid opgemaakt; dat de daarbij behorende specificatie der kas van denzelfden datum, genummerd XXIX, juist is, behalve de eerste post: de chèque van f 38.000; dat deze chèque bij de kas was gelegd uit een dubbel chèqueboek, dat hij er op na hield, en bij de kas was gevoegd om de kas sluitend te maken; dat de werkelijke chèque twee dagen tevoren, voorzien van hetzelfde nummer, hetzelfde bedrag en denzelfden datum, reeds door hem was geïncasseerd; dat voor deze tweede chèque geen dekking meer voorhanden was; dat het juiste bedrag dat door hem op de verschillende tijdstippen is verduisterd, steeds nauwkeurig door hem is bijgehouden, zoodat hij zich door overlegging van deze chèque hoopte te vrijwaren voor ontdekking; dat hij bij de kasnaziening in begin December 1928 een tekort had van f 19.000, waarbij hij de kasspecificatie wederom met een chèque van dat bedrag heeft gedekt, welke chèque waardeloos was en hij reeds van te voren had geïncasseerd; dat begin September 1929 zijn tekort ongeveer f 35.000 bedroeg; dat hij een chèque voor dat bedrag heeft uitgeschreven en geïncasseerd, hoewel er toen geen inspectie gehouden werd heeft hij toch een dubbele chèque uitgeschreven uit een tweede chèqueboek om de kas sluitend te maken bij eventueele inspectie; dat hij in den aanvang zijn tekorten of hetgeen hij uit de kas nam heeft geboekt onder het hoofd „voorbetalen”; dat hij, toen dit bedrag te groot werd omstreeks Juli of Augustus 1928, het heeft opgegeven onder bankbiljetten van f 100 en ten slotte om het tekort te dekken met het opbrengen van een nagemaakte chèque is begonnen; dat hij bij het overgaan naar Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck” op 25 April 1929 aan zijn opvolger, den heer Bouma, heeft overgedragen een bedrag van f 21.375; dat deze had moeten overnemen f 49.375; dat hij een bonnetje heeft getekend voor een bedrag van f 28.000, dat

hij naar de „Heemskerk” zou hebben overgebracht; dat hij toen een tekort had van ongeveer *f* 24.000 en in werkelijkheid slechts ongeveer *f* 4000 naar de „Heemskerck” had overgebracht;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

een afschrift van een kasstaat bij de inspectie van den administratieven dienst aan boord van Hr.Ms. „Jacob van Heemskerk” d.d. 28 October 1929, geteekend door den Officier van Administratie der 2e klasse X. en geteekend voor „gezien bij inspectie” op denzelfden datum door den Officier van administratie der 1ste klasse van Houte, sluitend met een totaal van *f* 89.201,30 en wel het gezamenlijk bedrag saldo in kas *f* 80.772,27 en saldo giro *f* 8.429,03, bij welken kasstaat behoort een door dezelfde officieren overgelegd en voor „gezien” geteekend afschrift specificatie der kas op denzelfden datum, vermeldende een totaal bedrag aan contanten ad *f* 80.772,27, waarvan de opsomming aanvangt met: „chèque à *f* 38.000”;

twee postchèques, beide genummerd 11 en verzoekende betaling van een bedrag van *f* 38.000 uit het tegoed der postrekening no. 148714 Officier van Administratie 2e klasse aan boord Hr.Ms. „Jacob van Heemskerk” te Den Helder aan X., Officier van Administratie 2e klasse aan boord Hr.Ms. „Jacob van Heemskerk”, door den rekeninghouder geteekend X. en gedateerd 23 October 1929; één dezer chèques vergezeld van een advies ter uitbetaling door het kantoor der Posterijen te den Helder d.d. 23 October 1929 aan denzelfden genoemden rekeninghouder en geteekend X., welke chèque door denzelfden voor uitbetaling is gequiteerd en draagt den poststempel van het kantoor Den Helder op de achterzijde 26.X.1929; de andere chèque niet voor uitbetaling gequiteerd, zonder poststempel den dag der betaling vermeldende en zonder aangehecht advies;

twee chèqueboeken, beide betrekkelijk tot postrekening no. 148714 van den Officier van Administratie 2e klasse aan boord Hr.Ms. „Jacob van Heemskerk” te Den Helder, uit het ééne waarvan ontbreken chèques 1 tot en met 16, uit het andere chèques 8, 9 en 11;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. A. van Houte, Officier van Administratie der 1e klasse, tevens als deskundige: dat hij op 28 October 1929 inspectie heeft gehouden over den administratieven dienst van Hr.Ms. „Heemskerk” waarmede toen belast was de beklagde; dat hij de in kas zijnde gelden heeft opgenomen aan de hand van den door beklagde overgelegden ten processe aanwezigen kasstaat; dat het saldo bedroeg *f* 89.201,30, waarvan *f* 8429,03 op zijn, beklagde's, ambtelijke postrekening, terwijl het saldo in kas was *f* 80.772,27, waarvan een specificatie aanwezig was, overeenkomende met de ten processe aanwezige; dat onder de kasspecificatie voorkwam een chèque ad *f* 38.000, bij de contrôle waarvan de beklagde hem de chèque toonde en tevens een saldo-opgave van het Centrale Girokantoor, vergezeld van het bericht van afschrijving van een

chèque tot bovenvermeld bedrag van den Officier van Administratie van Hr.Ms. „Heemskerck” van gelijken datum en nummer als de hem vertoonde chèque; dat hij, getuige, deze chèque toen als baar geld heeft beschouwd; dat hij den beklaagde order gaf de chèque te laten overschrijven en het overtollige baar geld, dat hij in kas had, te storten op de rekening van 's Rijks schatkist; dat hij op 15 November 1929 aan boord van Hr.Ms. „van Speijk”, waar de beklaagde toen werkzaam was, heeft in beslag genomen boeken en bescheiden, waaronder een bundel saldo-opgaven van den Postchèque- en Girodienst ten name van den Officier van Administratie van Hr.Ms. „Heemskerck”, waaruit hem bleek, dat de opgemelde chèque niet was overgeschreven, verder 2 kasboeken en 2 chèqueboeken ten name van den Officier van Administratie van Hr.Ms. „Heemskerck”; dat hij ten huize van den beklaagde heeft in beslag genomen het aanwezige kasgeld; dat hem bij telling van het kasgeld en vergelijking met het kasboek is gebleken, dat het in beslag genomen kassaldo ongeveer f 38.000 lager was dan het bedrag, hetwelk aanwezig moest zijn volgens de kasboeken; dat hij de hem bij de inspectie van 26 October voormeld vertoonde chèque uit een zak van beklaagde's jekker heeft gehaald, dezelfde als ten processe aanwezig; dat deze chèque waardeloos is, zoodat bij de inspectie voormeld f 38.000 aan de kas ontbrak; dat de gelden, welke de Officier van Administratie belast met den administratieven dienst aan boord Hr.Ms. „van Speijk” en Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck”, zoo ook de beklaagde, onder zich heeft, behooren aan het Rijk der Nederlanden en zijn bestemd tot het doen van betalingen vanwege dit Rijk; dat de beklaagde, zooals elk Officier van Administratie, de benoodigde gelden verkreeg door aan het Departement van Defensie periodiek overschrijving aan te vragen van het benoodigde bedrag van de Schatkistpostrekening op zijn ambtelijke postrekening en van het saldo zijner ambtelijke postrekening het benoodigde kasgeld putte door middel van afgegeven postchèques; dat de beklaagde de onder zijn beheer zijnde kasgelden en geldswaardig papier moest opbergen in de hem van Rijkswege ter beschikking gestelde geldkast, welke zoowel aan boord Hr. Ms. „van Speijk” als aan boord Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck” aanwezig was;

2e. A. Seret, gepensionneerd Kapitein-ter-zee-titulair: dat hij van April 1927 tot 2 Mei 1928 Commandant is geweest van Hr.Ms. „van Speijk”, waar van Januari 1928 tot het eind van zijn, getuige's, commando de beklaagde belast was met den administratieven dienst; dat hij den beklaagde gedurende genoemd tijdvak nooit toestemming heeft gegeven over de onder zijn beheer zijnde Rijks gelden anders te beschikken dan voor betalingen ten behoeve van het Rijk, ook niet om zich de onder zijn beheer zijnde Rijks gelden toe te eigenen of daarover ten eigen bate te beschikken;

3e. M. H. van Dulm, Kapitein ter zee: dat hij van 2 Mei 1928 tot in April 1929 commandant is geweest van Hr. Ms. „van Speijk”

en van 2 Mei 1929 tot 1 November 1929 Commandant van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerk”; dat hij den beklaagde nooit toestemming heeft gegeven over de onder zijn beheer zijnde Rijksgelden anders te beschikken dan ten behoeve van het Rijk, ook niet om zich de onder zijn beheer zijnde Rijksgelden toe te eigenen of daarover ten eigen bate te beschikken;

Overwegende dat door de verklaringen van den beklaagde, die der getuigen en van den deskundige en den inhoud van opgemaakte bescheiden wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan: dat hij op verschillende tijdstippen in de jaren 1928 en 1929, als ambtenaar en wel als Officier van Administratie der Koninklijke Marine belast met den administratieven dienst achter-eenvolgens aan boord Hr.Ms. „van Speijk” te Willemsoord (den Helder) en aan boord van Hr.Ms. „Jacob van Heemskerk”, voor wat eerstgenoemd schip betreft aldaar ter plaatse, en voor wat betreft laatstgenoemd schip binnen en buiten het Rijk in Europa, opzettelijk verschillende bedragen tot een totaal bedrag van ongeveer f 38.000 (acht en dertig duizend gulden), welke gelden toebehoorden aan het Rijk der Nederlanden en welke gelden hij tot het doen van betalingen vanwege het Rijk der Nederlanden in voormelde bedieningen onder zich had, en welke gelden deels waren geborgen in de hem, beklaagde, van Rijkswegen aan boord van genoemde schepen ter beschikking gestelde geldkasten, deels stonden op zijn ambtelijke, immers ten behoeve van den Officier van Administratie van voormelde schepen bestaande, postrekeningen, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „Het voortgezet misdrijf van het als ambtenaar opzettelijk geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren”;

Overwegende dat de beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt moet worden geacht in den militairen stand te blijven; dat, hoewel het ontslag uit den militairen dienst als een zeer zware straf voor den beklaagde moet worden beschouwd desondanks een hoofdstraf van drie jaren niet te hoog moet worden geacht, wanneer in aanmerking wordt genomen dat de beklaagde zijne verduisteringen bijna gedurende 2 jaren heeft voortgezet, dat de toegeëigende gelden uitsluitend dienden om den beklaagde in de gelegenheid te stellen eene levenswijze te voeren, die zijne finantieele draagkracht verre te boven ging, de arglistige en geslepen wijze waarop hij de ontdekking zijner frauduleuze handelingen wist te voorkomen en eindelijk, dat hij het welslagen van het onderzoek naar zijne handelingen gedurende ruim 5 maanden heeft belemmerd en moeilijk gemaakt door het opdisschen van een samenstel van leugenachtige verhalen, meer gelijkend op een sensatieromantje dan eenig steekhoudend verweer;

Gelet op het door den beklaagde sedert 15 November 1929 ondergane preventief arrest;

Gezien de artikelen 2, 4, 23, 60 van het Wetboek van Militair

Strafrecht; 27, 56, 84, 359 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 190, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is telastgelegd gelijk hooger werd overwogen, en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van 3 jaren;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 15 November 1929 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelast de teruggave van de als overtuigingsstukken gediend hebbende: afschrift kasstaat enz.;

Beveelt de vernietiging van de chèque no. 11 (niet voor betaling gequiteerd), als gediend hebbende tot het plegen van het strafbaar feit;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklagde meer of anders is telastegelegd dan bewezen verklaard, en spreekt hem hiervan vrij.

Willemsoord, den 23sten Juni 1930.

Memorie van appèl in zake het vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord, gewezen d.d. 4 Juni 1930 en uitgesproken d.d. 18 Juni 1930 contra den Officier van Administratie der 2de klasse X.

Ondergeteekende heeft gemeend op grond van het navolgende hooger beroep tegen het in den aanhef genoemde vonnis te moeten instellen.

In verband met het buitengewoon ernstige van het door dezen beklagde gepleegde delict achtte ik een eisch van 3 jaar volkomen in overeenstemming met de door hem gepleegde feiten, en daar het geheel aan zijn eigen houding en optreden te wijten was dat het onderzoek bij den Officier-Commissaris geruimen tijd in beslag genomen heeft, achtte ik een algeheel aftrek der voorloopige hechtenis misplaatst.

Het buitengewoon ernstige van het door beklagde misdrevene komt eerst goed uit, wanneer wij ons duidelijk den toestand, zooals die zich heeft ontwikkeld, voor oogen stellen. Beklagde treedt 1 Januari 1928 op als Officier van Administratie aan boord van Hr. Ms. „van Speijk”; hij begint direct Rijks gelden ten eigen bate aan te wenden; hij schaft zich van dit onrechtmatig verkregen geld een inboedel aan ter gelegenheid van zijn huwelijk, op 3 September 1928 doet hij dien geheelen inboedel zoogenaamd aan zijn vrouw cadeau;

deze toch verschijnt op de acte van huwelijksche voorwaarden als de partij die meubilaire goederen ter waarde van *f* 11.000 medebrengt, terwijl beklagde zelf heeft toegegeven dat deze voor het meerendeel gekocht zijn met Rijksgeld, hetgeen ook zonder deze verklaring wel als vaststaand kan worden aangenomen.

Verder blijkt uit de verklaring van getuige Smit, dat beklagde ter gelegenheid van zijn huwelijk nog ongeveer *f* 1400 uit de kas genomen heeft; dit heeft, naar veilig kan worden aangenomen, gediend om het verblijf te Ostende, alwaar hij de eerste dagen van zijn huwelijk doorbracht, te veraangemen. Over de uitgaven, die beklagde in dien tijd in België gedaan heeft, staan geen gegevens ter beschikking, maar gezien het feit dat hij in den seizoentijd in een badplaats als Ostende logeerde en gezien de zucht naar luxe en weelde, die beklagde eigen is, moeten deze uitgaven, uitsluitend dienende ter bevrediging van zingenot, in de duizenden hebben beloopt; met iets goedkoops of minderwaardigs stelt deze beklagde zich nu eenmaal niet tevreden.

Na dat verblijf te Ostende komt hij terug aan boord van de van Speijk en gaat weer op den ouden voet door met geregeld de Rijkskas te beschouwen als zijn privébezit.

Op 5 December 1928 is het tekort aangegroeid tot ongeveer *f* 19.000; hij rolt door de inspectie van dien dag heen, maar ook dit gebeuren spreekt in het geheel niet tot dezen delinquent. En het kan niet anders of hij moet in deze dagen zeer in spanning hebben verkeerd, omdat het toen de eerste maal was dat hij van een valsche chèque moest gaan gebruik maken.

Zooals, gezien de levenswijze van den beklagde, te begrijpen is, gaat de stijging van het tekort regelmatig voort; uit den eisch kunnen wij de tempo's eenvoudig vaststellen.

Zeer teekenend voor de manier van leven van den beklagde is het resultaat van het onderzoek, verricht door den Rijksrechercheur Grondel. Hieruit zien wij dat al het geld, dat door beklagde uit de Rijkskas geput werd, gebruikt werd voor luxe-uitgaven. Voor afstanden van geen beteekenis (te den Helder, van elders is natuurlijk niets bekend) werd een auto gehuurd; beklagde houdt er diverse bloemenleveranciers, fotografen, coiffeurs, juweliers enz. op na, hij logeert in eerste klasse hotels in den Haag en Amsterdam en leidt een leven alsof hij een richard is. Met gewone kamers stelt hij zich niet tevreden, hij moet in luxe appartementen tijdelijk verblijf houden. Zijn optreden tegenover verschillende leveranciers en zijn bij deze gedane inkoopten maakten op verschillende van hen den indruk alsof beklagde iemand was, die over kapitaal beschikte, hetgeen te begrijpen is als wij de uitgaven nagaan, die beklagde, die een zeer gering salaris had, ongeveer *f* 200 per maand, deed.

Dat hij door deze manier van doen als een prettige klant werd beschouwd, is natuurlijk te begrijpen. Trouwens beklagde heeft iets over zich, dat hem blijkbaar op andere menschen, die hem slechts oppervlakkig kennen, een gunstigen indruk doet maken.

Zie o.a. de verklaring van getuige Jaring en de beoordeeling van beklagde's conduite door kolonel van Dulm; ook getuige Bornkamp, die hem slechts even kende, kreeg een niet slechten indruk van hem. Ook is beklagde op de laatste mailbootreis van Indië naar Holland, een jaar of vier geleden, in aanraking gekomen met Mr. H., wonende Zeestraat te 's-Gravenhage; de verhouding is niet nader onderzocht, omdat dit met de zaak in quaestie niets te maken had, maar hij moet toch wel een goed figuur tegenover dezen heer geslagen hebben, gezien het feit, dat beklagde's vrouw nog geregeld te diens huize vertoeft en aldaar onthaald wordt op een wijze, die ver uitgaat boven haar stand en haar afkomst.

Door een zeer toevallige omstandigheid is ten slotte aan de gedragingen van den beklagde een eind gekomen, n.l. door het feit dat Hr. Ms. „Schorpioen” in dienst gesteld werd op een later tijdstip dan eerst het plan was, zoodat er toen een hiaat kwam tusschen het eind van de administratie van Hr. Ms. Heemskerck en het begin van de administratie van Hr. Ms. Schorpioen.

Uit zijn geheele manier van doen blijkt, dat beklagde ook in October 1929 nog van plan was om door te gaan met de Rijkskas als de zijne te beschouwen.

Geen enkele verzachtende omstandigheid is bij beklagde's handelingen aan te wijzen; hij leefde onbekommerd voort op grooten voet alsof er geen vuiltje aan de lucht was. Men zou kunnen zeggen dat beklagde toch al dien tijd geleefd moet hebben onder een zeke- ren druk, omdat hetgeen hij deed ten slotte toch moest uitkomen. Daarvan was echter naar het uiterlijk te oordeelen niets te bespeuren. Beklagde bezocht met zijn vrouw de verschillende feestelijkheden, die de Marine hier gaf, en hij speelde dan altijd een eenigszins opvallende rol; er was in het geheel niet aan hem te bespeuren, dat hij iets te verbergen had.

De raadsman van den beklagde heeft bij zijn pleidooi voor den Krijgsraad nog gewezen op het feit dat beklagde zich als halfbloed minderwaardig voelde; hij was nu in kennis gekomen met een zuiver Europeesche vrouw en kreeg ter zelfder tijd voor het eerst de beschikking over veel geld, terwijl hij zelf niets bezat. Dit zou dan een zgn. verzachtende omstandigheid moeten voorstellen; in de eerste plaats echter kreeg beklagde niet voor het eerst van zijn leven de beschikking over veel geld, omdat hij in Indië ook al een administrate gevoerd had, en in de tweede plaats kon men aan niets bemerken dat deze beklagde zich minderwaardig voelde; integendeel, hij voelde zich juist meer dan een heeleboel andere menschen en hij nam gewoonlijk een air aan alsof hij een voortreffelijk iemand was. Dit blijkt trouwens wel uit den omgang met andere zuivere Europeanen; er was niemand die op beklagde neerkeek vanwege zijn halfbloed zijn, integendeel, hij was bij bepaalde menschen zeer gezien en hij werd absoluut niet minder geacht dan wie ook.

De handelingen van dezen beklagde leveren als het ware een academisch voorbeeld op van het voortgezet misdrijf van artikel 359

van het Wetboek van Strafrecht. Op het delict staat als maximum, zooals bekend is, een gevangenisstraf van 6 jaren; men mag m.i. veronderstellen dat de wetgever bij het vaststellen dezer straf er reeds mede heeft rekening gehouden dat een ambtenaar, die een misdrijf pleegt, niet te handhaven is als zoodanig; de bijkomende straf van ontslag uit den dienst mag dus volgens mij niet te veel als tegenwicht worden in rekening gebracht bij het bepalen der hoofdstraf.

Bovendien voelt de beklaagde dit ontslag niet eens buitengewoon, omdat hij, naar zijn eigen verklaring, toch de Marine zou uitgaan; hij was daar blijkbaar misplaatst en zijn groote werkkraacht kwam in die omgeving toch niet tot haar recht.

Ik kan mij geen ernstiger geval voorstellen dat de wetgever voor oogen gehad kan hebben bij het vaststellen van artikel 359 van het Wetboek van Strafrecht dan het hier voorliggende, zoodat de door mij geëischte straf zelfs nog betrekkelijk aan den lagen kant is.

Bovendien mag ook wel rekening gehouden worden met het feit, dat beklaagde in de administratieve bescheiden valscheden heeft gepleegd; in de registers toch, vermeld onder de stukken van overtuiging genoemd onder XXX en XXXII, heeft hij de saldo's in kas zooveel te hoog voorgesteld als ongeveer het tekort in zijn kas bedroeg; dit feit valt zeker onder het bereik van artikel 360 van het Wetboek van Strafrecht, zijnde deze stukken toch registers, uitsluitend bestemd tot contrôle van de administratie.

Dat ik hooger beroep instel tegen het vonnis van den Krijgsraad, is gelegen in het feit dat ik de twee maanden aftrek preventieve hechtenis ruimschoots voldoende achtte, dat de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst gepaard zal moeten gaan *met* ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen en ten slotte dat artikel 77a der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof geen beletsel zal zijn om beklaagde een zwaardere straf op te leggen dan hem bij het vonnis van den Zeekrijgsraad werd gegeven.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 30 Juli 1930.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Luitenants ter zee der 1e klasse G. W. Stöve en A. R. Meijer, officier van administratie der 1e klasse M. J. Kruids en luitenant ter zee der 1e klasse H. C. Nieuwenhuizen.

Fiscaal: Officier van administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. H. T. A. van de Loos.

Als ander militair dan als schildwacht, behoorende tot eenige wacht, zich in een toestand brengen, waarin hij zijn dienst bij die wacht niet naar behooren kan verrichten.

(Beklaagde was, als onderofficier van de wacht aan boord van een oorlogsvaartuig, op een tafel in de kombuis gaan zitten en daar in slaap gevallen.)

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen: B., korporaal-torpedomaker, oud 33 jaren, geboren te Geertruidenberg, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 19 Juni 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den krijgsraad dd. 15 Juli 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastegelegde: „dat hij dienende als korporaal-torpedomaker aan boord van Hr.Ms. torpedoboot „Z. 7” liggende te Willemsoord (Den Helder), aldaar in den avond van 28 April 1930, terwijl hij, als behoorende tot het personeel van de wacht van dien bodem, van 8 tot 12 uur des namiddags belast was met den dienst van onderofficier van de wacht, tevens met den hoofddienst, gedurende dat tijdvak opzettelijk, althans grovelijk onachtzaam, in strijd met zijn plicht om gedurende die uren wakker te blijven, op een tafel in de kombuis is gaan zitten en aldaar toen in slaap is gevallen, in welken toestand hij zijn dienst als onderofficier van de wacht aan boord van genoemden bodem niet naar behooren kon verrichten”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 18 Juli 1930, waarbij bovenvermeld bevel en daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag den dertigsten Juli 1930 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. H. T. A. van de Loos;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem tenlastegelegde, met dien verstande dat hij opzettelijk op een tafel in de kombuis is gaan zitten en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt: dat hij op 20 December 1920 in dienst is aangenomen als matroos-torpedomaker en dat hij thans nog dient als korporaal-torpedomaker;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige:

B. C. Wessels, luitenant ter zee der 2e klasse:

dat hij op 28 April 1930 oudste officier was aan boord Hr. Ms. „Z. 7”, toen liggende te Willemsoord; dat tot het personeel van de wacht behoorde de aan boord van dien bodem dienende korporaal-torpedomaker B., die onderofficier was, belast met den hoofddienst, en als zoodanig dienst deed van 8—12 des namiddags als onderofficier van de wacht; dat gedurende die wacht de onderofficier van de wacht aan dek moet blijven; dat hij ten \pm 10 uur in den avond van genoemden dag B. aantrof zittende op een tafel in de kombuis met gesloten oogen; dat hij den beklagde drie malen flink hard heeft geroepen, die daar niet op reageerde en eerst de oogen opende, toen hij, getuige, hem schudde;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is B., oud 33 jaren, geboren te Geertruidenberg, dat hij het laatst gediend heeft als korporaal-torpedomaker aan boord Hr.Ms. „Z. 7”, dat hij op 20 December 1920 voor den tijd van vijf jaren in den zeedienst is aangenomen als matroos-torpedomaker;

dat hij op 28 April 1930 diende als korporaal-torpedomaker aan boord Hr.Ms. „Z. 7” liggende te Willemsoord, dat hij dien dag behoorde tot het personeel van de wacht, onderofficier was van den hoofddienst en als zoodanig belast met den dienst van onderofficier van de wacht gedurende 8—12 uur des namiddags; dat hij te 8 uur de wacht overnam en verplicht was gedurende zijn geheele wacht wakker te blijven, toezicht aan dek te houden en rondes te maken; dat hij te \pm 9³/₄ uur naar de kombuis is gegaan, aldaar op een tafel is gaan zitten en in slaap is gevallen;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande dat de beklagde grovelijk onachtzaam heeft gehandeld;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Als ander militair dan als schildwacht, behoorende tot eenige wacht, zich in een toestand brengen, waarin hij zijn dienst bij die wacht niet naar behooren kan verrichten”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde

feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen:

1, 60, 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

57 van de Wet op de Krijgstucht;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklaagde primair is ten laste gelegd en spreekt hem hiervan vrij. ¹⁾

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAJA
VAN 11 JULI 1930, No. 473.

Ondanks verbod voor zijn genoegen gebruik gemaakt van een dienst-motorrijwiel, nog wel zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs. Rijwiel zwaar beschadigd; een medegenomen onder-officier ernstig verwond.

Met klagers bezwaar dat de oorspronkelijke strafreden niet het juiste licht op het gebeurde werpt, kan worden ingestemd, o.a. echter in dezen zin, dat die strafreden de ernst van zijn vergrijp niet voldoende doet uitkomen.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. Strafreden gewijzigd (echter in voor klager ernstiger bewoordingen omschreven).

¹⁾ De vermelding van art. 57 Wet Krijgstucht in het vonnis doet reeds vermoeden, dat de veroordeelde ter zake van hetzelfde feit ook al disciplinair is gestraft. En werkelijk is dit ook het geval: hem was reeds de krijgstuchtelijke straf van 4 dagen streng arrest opgelegd. In den eisch van den fiscaal wordt daarvan terecht melding gemaakt. In het vonnis wordt er echter geen woord aan gewijd, zulks in strijd met het bepaalde in art. 189, 2e lid R. Z., hetwelk vermelding van eene opgelegde krijgstuchtelijke straf eischt.

Wat de qualificatie van het bewezen verklaarde betreft, verdient het opmerking, dat de Krijgsraad den onderofficier van de wacht aan boord van een oorlogsvaartuig niet heeft beschouwd als „bevelhebber van eenige wacht”, zooals dat wél is geschied door het H. M. G. van Ned.-Indië blijkens sententie van 21 September 1928 (M. R. T. XXIV blz. 592). Misschien is op de door den krijgsraad aan het feit gegeven qualificatie van invloed geweest de omstandigheid, dat de onderofficier van de wacht op de „Z 7” dien avond geen ondergeschikten op zijn wacht had, gelijk in den eisch van den fiscaal wordt vermeld.

In het vonnis wordt alleen grove onachtzaamheid als bewezen aangenomen, terwijl de fiscaal meende dat beklaagde opzettelijk op een tafel in de kombuis is gaan zitten. Dit laatste is wel aannemelijk, doch daárin zat nog niet de kern van het plichtverzuim. Red. M. R. T.

Oorspronkelijk opgelegde straf te licht geacht en verzuward van 5 dagen licht arrest tot 3 dagen streng arrest, daarbij rekening houdende met die reeds ondergane 5 dagen licht arrest.

DE KAPITEIN TER ZEE, COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAJA,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 4 Juni 1930, van den luitenant der mariniers D., dienende bij de Marinekazerne „Goebeng” te Soerabaja, dat hij zich wenscht te beklagen bij de hogere militaire autoriteit over de straf van vijf dagen licht arrest, hem op 31 Mei tevoren opgelegd door den Commandant van genoemde kazerne, den luitenant-kolonel der mariniers H., zoomede over de bij deze straf behorende strafreden, luidende: „Hoewel hem bekend was, dat zulks niet was toegestaan, voor zijn genoegen gebruik gemaakt van een dienst-motorrij wiel met zijspan, zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs, met het gevolg dat een door hem medegenomen onderofficier ernstig werd verwond en het rijwiel zwaar beschadigd.”

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende stukken;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Overwegende dat bij het in deze zaak gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat klager op Zondag 11 Mei 1930 vanuit het bivak Soetjie een rit heeft gemaakt met een motorrij wiel met zijspanwagen, behorende tot het detail van de Marinekazerne „Goebeng”; dat hij zich daarbij deed vergezellen door den sergeant der mariniers Nijenhuis, aan wien hij onderweg het stuur heeft overgegeven; dat deze onderofficier toen door een besturingsfout een ongeval heeft veroorzaakt, waarbij hij, Nijenhuis, ernstig verwond en het motorrij wiel zwaar beschadigd werd; dat klager en bedoelde sergeant geen van beiden in het bezit waren van een geldig rijbewijs;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verkaart dat hij klager herhaaldelijk heeft verboden, gebruik te maken van de motorrijwielen van de Marinekazerne „Goebeng”; dat hij nog kort voor het gebeurde op Zondag 11 Mei, in het bivak Soetjie, tijdens een gesprek met klager over de dienst-motorrijwielen, tot dezen gezegd heeft, dat hij er niet op mocht rijden;

Overwegende dat klager, de feiten toegevend, bij het gehouden onderzoek een uitvoerige verklaring heeft afgelegd, welke voor een deel omgaat buiten de zaak, waarom het gaat, en bovendien een alles behalve oprechten indruk maakt; dat hij ontkent geweten te hebben dat gebruik van het motorrij wiel voor hem verboden was, aan welke ontkenning echter geen waarde kan worden toegekend, gezien de pertinente verklaring van den strafoplegger op dit punt en gezien bovendien het feit, dat de adjudant-onderofficier der mariniers Nijbacker, blijkens een door hem tijdens het onderzoek afgelegde verklaring, in de week vóór 11 Mei 1930 in het bivak Soetjie door strafoplegger tot klager heeft hooren zeggen: „Jij komt er niet

meer op", welke uitdrukking werd gebezigd over de motorrijwielen van de Marinekazerne „Goebeng", terwijl hij ook reeds in het na-jaar van 1929 getuige was van een gesprek tusschen strafoplegger en klager, waarin de overste tot den luitenant zeide: „Jij komt nooit meer op een motorfiets", althans woorden van deze strekking; dat klager, zijne motieven tot de ingebruikneming van het motorrij wiel toelichtend, heeft verklaard: „Ik heb deze fiets niet gebruikt voor mijn genoegen, ik heb haar gebruikt voor het rijden zelf, wat voor mij een genoegen was", op welk woordenspel hier niet verder zal worden ingegaan, daar het een officier onwaardig is; voerende klager voorts als motief aan dat hij een verkenning wilde gaan doen in de richting van het bivak Mantoep, waar zich zijn collega A. moest bevinden; dat ook dit excuus al zeer ongelukkig gekozen is, daar strafoplegger heeft verklaard pertinente orders aan klager gegeven te hebben om de bivakkeerplaats van den luitenant A. niet te ver-kennen;

Overwegende dat klager, zijne bedenkingen tegen straf en strafreden toelichtend, bij het onderzoek heeft verklaard: „Ik heb bezwaren tegen den algemeenen indruk, die de strafreden wekt; de strafreden werpt mijns inziens niet het juiste licht op het gebeurde en op de omstandigheden, die zich daarbij voordeden; in verband hiermede acht ik de straf te zwaar"; dat met deze opmerking van klager kan worden ingestemd voor zooveel betreft de omschrijving der strafreden, echter in dezen zin dat de strafreden, naar dezerzijdsch oordeel, niet voldoende doet uitkomen de ernst van klagers vergrijp, immers te weinig nadruk legt op het feit dat klager tegen een uitdrukkelijk verbod in van het motorrij wiel gebruik maakte; dat de strafreden ook uit anderen hoofde wijziging behoeft daar zij, zooals klager terecht heeft opgemerkt, den indruk geeft alsof de verwonding van den sergeant Nijenhuis en de averij aan het rijwiel zouden zijn ontstaan terwijl hij, klager, het rijwiel bestuurde;

Overwegende dat de opgelegde straf te licht wordt geacht, daar een feit als het onderwerpelijke aan een officier inderdaad zwaar moet worden aangerekend;

Gezien de artikelen 50, 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het ingediend beklag,

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond; ¹⁾

Wijzig de strafreden in dien zin, dat deze zal komen te luiden:

1e. Tegen het uitdrukkelijk verbod van zijn Commandant in, op een Zondag voor zijn genoegen gebruik gemaakt van een dienstmotorrijwiel, nog wel zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs;

2e. bij de onder 1e bedoelde gelegenheid aan een door hem

¹⁾ Deze gedeeltelijke grondverklaring doet na lezing van de beschikking waarbij zowel straf als strafreden in voor klager *ongunstigen* zin zijn gewijzigd, wel eenigszins eigenaardig en onlogisch aan. Red. M.R.T.

medegenomen onderofficier, die evenmin een geldig rijbewijs bezat, toegestaan om het motorrijwiel te besturen, met het gevolg dat deze onderofficier het motorrijwiel zwaar beschadigde en zelf ernstig verwond werd”;

Wijzigt, rekening houdend met de omstandigheid dat klager reeds vijf dagen licht arrest te dezer zake heeft ondergaan, de opgelegde straf in drie dagen streng arrest;

Bepaalt, dat van deze beschikking zal worden uitgereikt één door-druk aan klager, door tusschenkomst van zijn Commandant, met opdracht aan dezen laatste om voor de tenuitvoerlegging der beschikking zorg te dragen; en één aan den luitenant-kolonel der mariniers H., Commandant der Marine-kazerne „Goebeng”.

De Kapitein ter Zee,
Commandant der Marine te Soerabaja,

A. VOS.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Vacantiekamer.

Zitting van 22 Juli 1930.

Voorzitter: Mr. A. Fentener van Vlissingen.

Raadsheeren: Mrs. J. Kusters, L. E. Visser, C. J. H. Schepel en F. Kranenburg.

VERZOEK TOT BESLAGLEGGING ONDER DEN RECHTSPERSOON NEDERLANDSCH-INDIË, VERTEGENWOORDIGD DOOR DEN MINISTER VAN KOLONIËN, OP HET TRACTEMENT VAN EEN LOODS IN NEDERLANDSCH-INDISCHEN GOUVERNEMENTSDIENST TER ZAKE VAN WETTELIJK VERSCHULDIGD ONDERHOUD.

BETAALBAARSTELLING HIER TE LANDE.

Het verzoek is niet ontvankelijk, nu de verzoekster niets heeft gesteld omtrent eenige betaalbaarstelling van de in het verzoekschrift vermelde bezoldiging hier te lande, zulkis terwijl, ingevolge de bepalingen van artt. 117 en 124, 2c. der Ambtenarenwet 1929, alleen in dat geval het verlof kan worden verleend.

Anders Proc.-Gen. Tak met betoog, dat, nu de wet van 24 Januari 1815, S. 5, alsmede art. 757 Rv., bij de Ambtenarenwet 1929 zijn afgeschaft, elk wettelijk bezwaar tegen inwilliging van het op art. 66 Indische Comptabiliteitswet steunend verzoek is vervallen, terwijl de Ambtenarenwet 1929 hier toepassing mist, daar niet beweerd is, dat de bezoldiging van den gerequesteerde hier te lande betaalbaar is gesteld.¹⁾

(Ind. Compt.wet art. 66; Ambtenarenwet 1929 art. 124).

Geeft eerbiedig te kennen:

A. J. M. K., costuumnaaister, wonende te 's-Gravenhage, (advocaat Mr. A. C. E. M. de Groot),

dat bij vonnis der Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage, Derde Kamer, van 10 Juni 1930, haar zoon F. A. C. K., loods in Nederlandsch-Indischen Gouvernementsdienst, destijds wonende te Soerabaya, thans te Balikpapan, is veroordeeld om aan verzoekster tot levensonderhoud te betalen een bedrag van vijftien gulden per

¹⁾ Vergelijk M.R.T. XXV, blz. 176. Red. M.R.T.

week, bij vooruitbetaling te voldoen, zulks vanaf den dag der inleidende dagvaarding, zijnde 26 November 1929;

dat voormeld vonnis, hetwelk bij verstek werd gewezen, doch uitvoerbaar verklaard bij voorraad, bij exploit van deurwaarder P. J. Grondel van 3 Juli 1930 aan den defaillant, op de wijze als bedoeld in artikel 4, 8o. Rv., is beteekend met bevel om aan den inhoud daarvan te voldoen;

dat sedert dien meer dan acht dagen zijn verlopen zonder dat aan dit bevel is voldaan;

dat gerequestreerde in zijn voormelde hoedanigheid is in Nederlandsch-Indischen Gouvernementsdienst en als zoodanig een tractement geniet, loopende ten laste der begrooting van Nederlandsch-Indië, van *f* 330 per maand of *f* 3960 per jaar;

dat verzoekster derhalve gerechtigd is, mits na verkregen verlof van Uwen Raad, krachtens artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet, op dat tractement beslag te doen leggen;

dat art. 119 der na te noemen Ambtenarenwet 1929 een zeker gedeelte van de bezoldiging niet vatbaar verklaart voor beslag, doch deze beperking blijkens het bepaalde in art. 120 toepassing mist, wanneer, zooals in casu, het beslag geschiedt tot verhaal van onderhoud, ingevolge de wet verschuldigd;

dat aan verzoekster bekend is, dat Uw Raad vroegere zoodanige verzoekschriften niet voor inwilliging vatbaar heeft geoordeeld, op grond dat het laatste lid van gemeld art. 66 Ind. Compt.wet, in verband met de wet van 24 Januari 1815, S. 5, zich daartegen verzet;

dat echter de wet van 1815 is afgeschaft bij art. 136 der wet van 12 December 1929, S. 530 (Ambtenarenwet) en zulks bij het in werking treden van Titel III dier wet;

dat deze Titel nu bij Koninklijk besluit van 7 Januari 1930, S. 6, is in werking getreden op 15 Maart 1930, zoodat dit vroeger bestaan hebbend bezwaar is komen te vervallen;

Redenen waarom verzoekster zich wendt tot Uwen Raad met eerbiedig verzoek haar verlof te verleen om onder de rechtspersoon Nederlandsch-Indië, vertegenwoordigd door den Minister van Koloniën, beslag te doen leggen op de reeds verschenen en nog te verschijnen tractementstermijnen van den loods F. A. Chr. K., tot verhaal van hare reeds vervallen en nog te vervallen alimentatietermijnen van *f* 15 per week.

De proc.-gen. Tak heeft in deze zaak de volgende conclusie genomen:

Overwegende dat Titel III der Ambtenarenwet 1929 krachtens het Koninklijk besluit van 7 Januari 1930, S. 6, in werking is getreden met ingang van 15 Maart 1930;

Overwegende dat daardoor volgens art. 136 aanhef I sub 5° en 7° dier Wet met ingang van laatstgemelden datum de Wet van 24 Januari 1815, S. 5, alsmede art. 757 Rv. zijn afgeschaft;

Overwegende dat gevraagd wordt beslag te leggen onder de rechtspersoon Nederlandsch-Indië, vertegenwoordigd door den Minister van Koloniën, op de reeds verschenen en nog te verschijnen tractementstermijnen van den loods F. A. C. K., die in Ned.-Indischen Gouvernementsdienst is en als zoodanig eene bezoldiging geniet ten laste der begrooting van Nederlandsch-Indië;

Overwegende dat, waar de Wet van 24 Januari 1815, S. 5, en art. 757 Rv. in voege als gezegd zijn afgeschaft, elk wettelijk bezwaar tegen inwilliging van het verzoek, dat gebaseerd is op art. 66 der Indische Comptabiliteitswet 1925, is vervallen. (vgl. Memorie van Antwoord Ambtenarenwet 1929, Bijl. Hand. 1928—1929, blz. 19, ¹⁾ en Hand. He Kamer 1928—1929, blz. 156); ²⁾)

Overwegende dat de Ambtenarenwet 1929 onderwerpelijk toepassing mist, daar niet beweerd is, dat de bezoldiging van den gerequestreerde als loods in Ned. Indischen Gouvernementsdienst hier te lande betaalbaar is gesteld (art. 124, 2 en sub c);

Overwegende dat summierlijk van de deugdelijkheid der vordering blijkt;

Gezien de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet 1925, 1, 124 en 136 der Ambtenarenwet 1929;

Concludeert tot toewijzing van het verzoek in dien zin, dat beslag zal kunen worden gelegd onder den Minister van Koloniën als vertegenwoordigde de rechtspersoon Nederlandsch-Indië ter zake als ten requeste omschreven, op de reeds verschenen en nog te verschijnen tractements-termijnen van den gerequestreerde voor zoover de beslagene die in qualiteit onder zich zou hebben of krijgen.

De Hooge Raad, enz.;

Overwegende dat ingevolge de bepalingen van de artt. 117 en 124, 2e der Ambtenarenwet 1929 het verlot, bedoeld bij de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet 1925, S. 328, slechts kan worden verleend voor het leggen van beslag op bezoldiging, door een overzeesch openbaar lichaam verschuldigd, voorzoover die bezoldiging hier te lande is betaalbaar gesteld;

dat, waar door de verzoekster niets is gesteld omtrent eenige betaalbaarstelling hier te lande van de bezoldiging, in het verzoekschrift vermeld, het verzoek, als niet op de wet gegrond, niet voor inwilliging vatbaar is;

Verklaart het verzoek niet-ontvankelijk. ³⁾)

(Overgenomen uit Ned. Jur. 1930, blz. 1344).

¹⁾ M.R.T. XXV, blz. 68. Red. M.R.T.

²⁾ M.R.T. XXV, blz. 432. Red. M.R.T.

³⁾ Het uit bovenstaande beschikking blijkende verschil van meening tusschen den P. G. en den H. R. is weer een nieuw bewijs van de onzekere en gebrekkige regeling der verhouding tusschen het moederlandsche en het koloniale recht. Verg. hiervoór blz. 208. Red. M.R.T.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Strafbevoegdheid. (Artillerie-inrichtingen).

Legerorder 1930 Nr. 348 bevat het Koninklijk besluit van 9 September 1929, houdende vaststelling van een nieuw voorschrift voor het Staatsbedrijf der Artillerie-Inrichtingen.

In art. 5, 5e lid vinden we bepaald:

„Onze Minister van Defensie regelt, mede met het oog op de strafbevoegdheid, de gezagsverhoudingen voor het militaire personeel, dat werkzaam is aan de Artillerie-Inrichtingen.”

In dezelfde Legerorder is mede opgenomen het Koninklijk besluit van 12 Februari 1930, No. 125, luidende:

Op voordracht van Onzen Minister van Defensie van 5 Februari 1930, IIe Afd. B, nr. 68;

Hebben goedgevonden en verstaan:

I. in te trekken het Koninklijk Besluit van 24 December 1923, nr. 66; ¹⁾

II. te bepalen:

1°. onder de formaties, bedoeld in artikel 41 van de Wet op de Krijgstucht, wordt gerekend het militair personeel, werkzaam bij de Artillerie-Inrichtingen, dat jonger of lager in rang is dan de oudst of hoogst in rang zijnde der bij die inrichtingen werkzame beroepsofficieren;

2°. onder de formaties, bedoeld in artikel 39 van de Wet op de Krijgstucht, wordt gerekend het militair personeel, werkzaam bij de Artillerie-Inrichtingen.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

Oberstdorf, den 12 Februari 1930.

WILHELMINA.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

¹⁾ M. R. T. XIX, blz. 469.

Ter uitvoering van bovenstaande Koninklijke besluiten heeft de Minister van Defensie vastgesteld, mede in meergenoemde Legerorder opgenomen:

Bepalingen betreffende de Artillerie-Inrichtingen, waarvan § 2 luidt:

§ 2. *Militair Personeel.*

a. De oudst of hoogst in rang zijnde der bij de Artillerie-Inrichtingen werkzame beroepsofficieren is commandant van het bij die inrichtingen werkzame militaire personeel, dat jonger of lager in rang is.

b. De Directeur van het materieel der landmacht is commandeerend-officier van het militair personeel, werkzaam bij de Artillerie-Inrichtingen. ¹⁾

¹⁾ Hier vinden we weer dezelfde figuur als in Legerorder 1930 Nr. 32 (M. R. T. XXV, blz. 506) waarop betrekking hebben de beschouwingen van Mr. Stigter en daartegenover die van kapitein Roosjen, opgenomen hiervóór op blz. 125 en blz. 305.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

De herziening van de militaire strafwetgeving in Frankrijk.

Evenals in de meeste andere landen bood ook in Frankrijk de militaire justitie in vroegere eeuwen een beeld van groote verwarring. Eerst de Revolutie bracht daar te lande eenige teekening in hare regeling en zoo werden in 1790 door de Nationale Vergadering de eerste grondslagen gelegd voor de militaire rechtbanken. ¹⁾ Deze regeling werd vooral in de eerste jaren van haar bestaan bij herhaling gewijzigd en aangevuld, terwijl daarnevens in 1796, op het voetspoor van een decreet van Mei 1793, door het Directoire werd afgekondigd de bekende wet van 21 brumaire, an V, *Code des délits et des peines pour les troupes de la République*, een wetboek dat van grooten invloed geweest is ook op de oude Nederlandsche militaire strafwetgeving en in de eerste plaats wel als prototype kan gelden van het door den bekwamen Frieschen rechtsgeleerde Petrus Wierdsma samengesteld „Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat” (1799). ²⁾

Die oude Fransche regelingen boden intusschen — zooals Augier-Le Poittevin zich uitdrukken — slechts „une organisation essentiellement provisoire”, waarvan eene algeheele herziening op korten termijn noodzakelijk was. Ook om deze reden baart het dan ook geene verwondering dat na de restauratie der Bourbons in 1814, de herziening der militaire wetgeving een der eerste zorgen van de nieuwe regering was. De geschiedenis van die jaren biedt echter te dien aanzien hetzelfde droevige beeld als te onzent: vele commissiën, talrijke pogingen, geen resultaat. Het duurde meer dan 40 jaren vóórdat eindelijk, onder het tweede keizerrijk de *Code de Justice militaire pour l'armée de terre* van 9 Juni 1857 tot stand kwam. Dit wetboek, omvattende zoowel het formeele als het materiële militaire strafrecht, ontworpen door den lateren raadsheer in het Hof van Cassatie Victor Foucher, werd door het Wetgevend Lichaam met algemeene stemmen aangenomen en is, hoewel herhaaldelijk gewijzigd en aangevuld, tot 1 Januari 1929 van kracht gebleven. ³⁾

¹⁾ Zie Augier-Le Poittevin. *Traité théorique et pratique de droit pénal et de procédure criminelle militaires*. Paris 1918, Deel I, blz. 1 en vlgg.

²⁾ Pols. Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, 2e druk blz. 36.

³⁾ Het werd het volgend jaar gevolgd door den op soortgelijke leest geschoeide *Code de Justice militaire pour l'armée de mer* van 4 Juni 1858. Dit wetboek is nog niet vervangen; aan eene herziening wordt echter gewerkt. De zeemacht blijft derhalve buiten onze beschouwingen.

Het wetboek van 1857 legde, geleerd door de ondervinding, de uitoefening der militaire rechtspraak vrijwel geheel in handen van militairen met uitsluiting van het burgerement, waarbij echter dadelijk valt op te merken dat het strafrecht ook toen reeds van de zijde der officieren in Frankrijk onderwerp van ernstige studie was en velen van hen een academischen graad van „licencié” of dokter in de rechten wisten te behalen. ¹⁾

De rechtspraak werd uitgeoefend door:

1°. Conseils de guerre,

2°. Conseils de révision en

in tijd van oorlog bovendien nog door buitengewone rechtbanken, de van ouds bekende „prévotés”, voornamelijk belast met politie-rechtspraak over legervolgelingen — men denke vooral aan de „Schlachtenbummler” —, krijgsgevangenen en in zaken betreffende orde en veiligheid op door het leger bezet gebied.

De samenstelling der krijgsraden (conseils de guerre) wisselde in verband met den rang van den verdachte; de permanente bestonden uit 7 leden, waaronder, als het gold een militair beneden den rang van officier, ook een onderofficier. De leden mochten nooit de mindere zijn van den beschuldigde.

In tijd van vrede werden de krijgsraden, volgens een tableau, voor den tijd van zes maanden benoemd door den chef van het legerkorps, zulks voor het ressort (région de corps d'armée) van het betrokken korps (permanente, régionale krijgsraden; 19 in getal).

In tijd van oorlog bestonden de krijgsraden bij het leger te velde (elke legerdivisie met een eigen krijgsraad) uit 5 leden. Op gelijke wijze werd dan eveneens een krijgsraad samengesteld in een belegerde of ingesloten plaats.

Bij elken krijgsraad fungeerde een „commissaire du gouvernement” als openbaar ministerie, alsmede een rapporteur, optredende als te onzent de officier-commissaris, beiden militairen, in dienst of gepensionneerd, en (in tijd van vrede) benoemd door den Minister van Oorlog.

In tijd van oorlog konden deze beide functies in één persoon vereenigd worden. ²⁾

Ook de bij de krijgsraden fungeerende griffiers waren militairen, die, naar bij administratief voorschrift gegeven regelen, op voorstel van den Minister van Oorlog door den President van de Republiek tot die functie werden benoemd.

¹⁾ J. Gran. Fonctionnement de la justice militaire dans les différents états de l'Europe. Deel I, blz. 151.

²⁾ In den laatsten oorlog werden voor de functies van commissaire du gouvernement en rapporteur veelal aangewezen gemobiliseerde magistraten of advocaten. Aldus de medeeling van den met de oorlogspraktijk goed bekenden Senator, generaal Hirschauer. Zie Journal Officiel van 11 Juni 1926, Débats parlementaires. Sénat blz. 1167.

De parlementaire stukken, waarnaar wij in dit opstel meermalen verwijzen, danken wij met groote erkentelijkheid aan de bijzondere welwillendheid van den destijds te Parijs gedetacheerden kapitein-luitenant ter zee J. Th. Furstner.

De bevoegdheid der krijgsraden strekte zich uit over alle militairen en, behoudens enkele uitzonderingen in vreedetijd, o.a. belastingovertredingen, ter zake van alle door hen gepleegde strafbare feiten, militaire en commune, tenzij begaan in connexiteit met niet aan de militaire rechtsmacht onderworpen burgerpersonen, in welk geval de militair het forum van laatstgenoemden volgde.

In oorlogstijd was de competentie der krijgsraden veel uitgebreider.

De loop van het onderzoek toonde veel overeenkomst met den procesgang zooals die te onzent geregeld is. Na de instructie door den rapporteur ¹⁾ behoefde echter niet noodzakelijk ook eene behandeling door den krijgsraad te volgen. De commandeerende generaal kon n.l. ook eene z.g. „ordonnance de non lieu” geven. In tijd van oorlog *behoefde* eene instructie niet plaats te hebben: de verdachte kon dan, en op korteren termijn dan in tijd van vrede, rechtsreeks voor den krijgsraad worden gedaagd.

De zittingen van den krijgsraad waren in den regel openbaar. Als raadsman, wiens bijstand op straffe van nietigheid was voorgeschreven, kon een advocaat of een militair optreden; ook kon aan den verdachte vergund worden zich door een zijner bloedverwanten of vrienden te laten verdedigen.

Na de sluiting van zijn onderzoek begaf de krijgsraad zich terstond in raadkamer en mocht alsdan met niemand buiten den Raad communicatie hebben, noch uiteengaan, vóórdat zijne beslissing was gevallen. Voor veroordeeling was eene meerderheid van 5 op de 7 stemmen noodzakelijk. Aan den veroordeelde was een termijn van 24 uur toegestaan om in beroep ²⁾ te komen bij den „conseil de révision”, een soort min of meer permanent militair hof van cassatie, bestaande uit 5 leden, in de meest voorkomende gevallen een generaal, als voorzitter, en 4 hoofdofficieren, benoemd voor den tijd van zes maanden, waaraan weder toegevoegd waren een commissarie du gouvernement en een griffier. ³⁾

De procedure en de bevoegdheden van deze conseils de révision vertoonden veel overeenkomst met die van het Fransche Hof van cassatie en van onzen Hoogen Raad, rechtdoende in strafzaken. Alleen het recht, niet het feit was punt van onderzoek. ⁴⁾ Bij vernietiging van het vonnis werd de zaak naar een anderen krijgsraad verwezen. Ook tegen eene tweede veroordeeling stond beroep bij den conseil de révision open, doch tegen een derde vonnis kon

¹⁾ De getuigen werden — anders dus dan te onzent — in de instructie niet beëdigd.

²⁾ In tijd van oorlog kon dit beroep bij decreet van den President der Republiek, op voorstel van den Ministerraad tijdelijk worden opgeheven.

³⁾ Ten behoeve, uitsluitend van de door de régionale krijgsraden veroordeelden werden bij decreet van 11 Augustus 1914 acht conseils de révision in het leven geroepen.

⁴⁾ Zie A. C. H. Geukama Bakker. De militaire rechtbanken in Frankrijk, Beieren en Rusland. Proefschrift Amsterdam 1890, blz. 17. Gran t.a.p. blz. 162.

alleen in het belang der wet worden opgekomen n.l. bij het Hof van cassatie volgens het bepaalde in de artt. 441 en 442 van den Code d'instruction criminelle. Ook in enkele andere uitzonderingsgevallen kon dat Hof in de militaire rechtspraak betrokken worden.

Deze bepalingen zijn echter in 1906 geheel gewijzigd: in vredes-tijd trad toen n.l. het Hof van cassatie in plaats van de militaire conseils de révision. ¹⁾

Door indiening van een verzoek om gratie werd de uitvoering van de opgelegde straf niet opgeschort, behalve als het de doodstraf gold.

Talrijke wijzigingen zijn in den loop der jaren in het wetboek van 1857 aangebracht ²⁾ en niet minder veelvuldig zijn de decreten van het Hoofd van den Staat regelen gevend betreffende de uitoefening van de militaire justitie, somtijds met ingrijpende wijzigingen van de wet, dit laatste in het bijzonder gedurende de oorlogsjaren 1914—1918.

In vroeger jaren en ook in den Fransch-Duitschen oorlog van 1870/71 ³⁾ schijnt de militaire jurisdictie zonder ernstige bedenkingen te hebben gefunctioneerd. In de jaren 1914/18 is dat anders geweest, zoodat eenerzijds de Regeering bij herhaling genoodzaakt was om in te grijpen, terwijl anderzijds én de militaire rechtspraak én die regeringsmaatregelen, niet het minst in de Kamer van Afgevaardigden, aan zeer ernstige, vooral afbrekende critiek hebben blootgestaan.

Dadelijk bij den aanvang van den oorlog werd op 2 Augustus 1914 bij decreet van den President der Republiek de staat van beleg afgekondigd *in geheel Frankrijk*, als gevolg waarvan de bevoegdheid der militaire rechtbanken zeer belangrijk werd uitge-

1) Aan deze wijziging was niet vreemd de zoo beruchte „affaire”, de Dreyfuszaak, waardoor een dertigtal jaren geleden, de geheele beschaafde wereld, de Fransche republiek in de eerste plaats, in heftige beroering werd gebracht, en waarvoor ook thans nog weder door film en tooneel veel belangstelling wordt gewekt. Schrijver dezes was niet lang nadat de ongelukkige kapitein zijn verbanningsoord had verlaten, in de gelegenheid de Iles de Salut, daaronder ook het Duivelseiland, te bezoeken. Men had daar — wij zouden haast zeggen uit een gevoel van piéteit — alles in precies denzelfden toestand gelaten als toen D. er nog gevangen zat. Zijn verblijfplaats, in het tropisch klimaat was wel ellendig, maar toch niet zóó verschrikkelijk als de op sensatie beluste pers het in die dagen aan de wereld verkondigde.

2) We laten de nog talrijker pogingen om tot eene herziening te geraken nog buiten beschouwing. In de laatste 30 jaren zijn meer dan twintig daartoe strekkende ontwerpen en voorstellen bij het Parlement aanhangig geweest. Zonder resultaat. Wel zijn de ontwerpers van het nieuwe wetboek door de bepalingen van die vroegere ontwerpen geïnspireerd. (Zie Revue pénitentiaire en de droit pénal, 1927, blz. 94, 207).

3) Alleen vond het Gouvernement der nationale verdediging het ook toen noodzakelijk om, bij decreet van 2 October 1870, over te gaan tot invoering van een zeer summieren vorm van rechtspraak en de Conseils de guerre te vervangen door Cours martiales.

breid, doordat nu ook de burgerij in vele gevallen bij overtreding der strafwetten aan hare rechtspraak werd onderworpen.

Dit decreet werd twee dagen later bij de wet gesanctionneerd.

Enkele dagen later, 10 Augustus 1914, werd, weder bij decreet, door de Regeering gebruik gemaakt van de haar in den code toegekende bevoegdheid om bij het leger te velde het beroep op den conseil de révision af te schaffen. ¹⁾

Verzoeken om gratie van door de krijgsraden veroordeelden werden niet aanvaard.

Bovendien nam de Regeering, toen gezeteld te Bordeaux, in September 1914 door oorlogs-noodzaak daartoe gedwongen, een besluit — *l'histoire se répète* — tot instelling van bijzondere militaire rechtbanken bij het leger te velde, de *cours martiales*, bestaande uit drie rechters die, zonder voorloopig onderzoek, bij meerderheid van stemmen hun vonnis velden, zonder dat dit aan eenig beroep onderworpen was. Het schijnt zeer twijfelachtig of de Regeering daarmede hare bevoegdheid niet in bedenkelijke mate te buiten ging. ²⁾ En afgescheiden van de vraag of de getroffen maatregel wettelijk door den beugel kon, ook nog nadat de wetgever er in Maart 1915 zijne sanctie aan had gegeven, hebben die rechtbanken aan felle critiek blootgestaan. Bij de wet van 27 April 1916 zijn zij weder afgeschafft. ³⁾

De advocaat bij het Hof van appél te Parijs, Paul Meunier, tevens député de l'Aube, toornt in zijn in 1919 verschenen werk ⁴⁾ hevig tegen de militaire rechtspraak in Frankrijk tijdens den oorlog. We lezen roerende klachten over onschuldigen, slachtoffers van gerechtelijke dwalingen, ongelukkigen die door hun rechters te hard zijn behandeld, strenge afkeuring dat de instructie niet verplicht was, dat de wet Bérenger (voorwaardelijke veroordeeling) niet toegepast mocht worden, de verdediging tijdens de instructie was opgeheven, de stemming der krijgsraadsleden niet geheim was ⁵⁾. Ook aan den geneskundigen dienst worden krasse verwijten gemaakt. Vooral echter richt de schrijver zich tegen de Regeering wegens de door haar na den aanvang van den oorlog getroffen maatregelen hierboven reeds

1) Bij decreet van 8 Juni 1916 weder in zoover herroepen, dat toen beroep „en révision” weder toegestaan werd van door de krijgsraden te velde gewezen vonnissen indien deze eene veroordeeling tot de doodstraf inhielden.

2) De door de wet van 18 Mei 1875 in den code van 1857 gebrachte wijzigingen hadden juist de strekking om een terugkeer tot de gelijk we reeds zagen, ook in 1870 bij decreet in het leven geroepen *cours martiales* in den vervolge te voorkomen.

3) Die wet bracht ook andere belangrijke wijzigingen: zij opende o.a. voor alle krijgsraden de mogelijkheid om verzachtende omstandigheden aan te nemen en om de tenuitvoerlegging van de straf op te schorten. In de Conseils de révision deed toen ook het burgerement zijne intrede.

4) Paul Meunier. *Les conseils de guerre. Les tribunaux militaires pendant la guerre. Erreurs judiciaires. Réformes législatives.*

5) Bij de wet van 13 Mei 1918 gewijzigd.

in hoofdzaak gereleveerd. ¹⁾ Daarnevens wordt ook de Senaat niet gespaard, omdat deze de door de Kamer aangenomen wetsvoorstellen z.i. niet spoedig genoeg in behandeling neemt, in tegenstelling met die welke van de Regeering afkomstig zijn; c'est au Gouvernement seul qu'ils obéissent", legt Mr. Meunier den senatoren ten laste. ²⁾

De titel van het boek is eigenlijk minder juist en eenigszins misleidend, immers niet de handelingen der Krijgsraden vormen den hoofdschotel van den inhoud. Bij al zijn afbrekende critiek zegt hij — niet zeer consequent overigens — geen requisitoir tegen de militaire rechters te bedoelen. „Nous (n.l. de Kamercommissie voor de Wetgeving) rendons hommage à l'esprit de justice et d'impartialité qui dicte leurs sentences, nous louons très sincèrement leur bonne volonté, leur bonne foi, leur bienveillance; mais nous nous plaignons comme eux de l'imperfection des lois". ³⁾ Zijn somtijds bijna ongelooflijke verhalen betreffende de door de krijgsraden tegen gewonden, zieken, zwakzinnigen en onschuldigen (Et leur nombre est immense! blz. 145) uitgesproken veroordeelingen, meermalen tot de onherstelbare doodstraf doen aan de oprechtheid van die éloges wel eenigen twijfel rijzen. En niet minder het verwijt dat de rechters ook wel door politieke redenen beïnvloed werden. ⁴⁾

Het boek van Meunier vermeldt uitvoerig en woordelijk de door hem in de Kamer van Afgevaardigden gehouden — soms zeer welsprekende — redevoeringen en bevat ook eene wedergave van de door hem in het dagblad „L'Œuvre" geschreven artikelen. Hij schijnt zich daarbij, ongelukkigerwijze, niet vrij van de politiek te hebben gehouden en waar hier nu blijkbaar een militant socialist ⁵⁾ aan het woord is over de militaire rechtspraak — een terrein waarop beweringen uit dien kring steeds reeds sujet à caution zijn — meenen wij dat schrijvers mededeelingen, ook waar hij zegt feiten uit de praktijk dier rechtspraak te vermelden, met de noodige reserve moeten worden aanvaard.

¹⁾ Voor de marine schijnen dergelijke bijzondere maatregelen niet noodig te zijn geweest. In zijne op 3 October 1916 in het Palais Bourbon gehouden rede, zegt Meunier zelfs, dat de Kamercommissie voor de wetgeving „n'a en vérité, aucun grief à formuler contre la justice maritime" (blz. 83). Intusschen laat het zich wel begrijpen dat bij het leger in de loopgraven meer drastisch moest worden opgetreden dan bij de zeemacht noodig was.

²⁾ Blz. 104, alwaar wij verder nog lezen: „Et si, par surcroît de malchance, la loi votée par la Chambre a été combattue par le ministère, alors on l'écarte avec dédain et on l'enterre à tout jamais dans le cimetière impénétrable des Commissions sénatoriales".

³⁾ Blz. 83.

⁴⁾ Zie de gevallen vermeld op blz. 147, 168, 191.

⁵⁾ En een afgevaardigde niet vrij van de noodige ijdelheid en zelfoverschatting, die zijne verdiensten als volksvertegenwoordiger en als advocaat in den strijd tegen werkelijk of vermeend onrecht, somtijds met succes, gaarne eens aan den volke wil bloot leggen. Zoo neemt hij bij de vermelding van zijne redevoeringen in de Kamer ook steeds trouw op de hem van de verschillende banken ten deel gevallen toejuichingen. „Applaudissements sur les bancs du parti socialiste" zijn schering en inslag.

Deze meening wordt versterkt wanneer wij tegenover het boekje van Maître Meunier stellen het werk van René de Planhol „La Justice aux Armées, Chronique d'un conseil de guerre au front”. Deze schrijver is van Juni 1915 tot September 1916 opgetreden als verdediger bij den krijgsraad van een legerdivisie te velde en geeft nu, na eenige algemeene opmerkingen, talrijke, interessante voorbeelden, rechtstreeks dus aan de praktijk aan het front ontleend, van door dien krijgsraad behandelde zaken. Dit boekje geeft een geheel anderen kijk op de militaire rechtspraak in Frankrijk dan Meunier ons voorhoudt. De lezing schenkt ons de overtuiging dat *die* rechters met verstand hebben gebruik gemaakt van de groote, hun door de wet toegekende bevoegdheden en met veel menschenkennis en medegevoel, op humane wijze hun plicht hebben gedaan.

De hevig aangevallen Cours martiales hebben bij schrijvers divisie alleen in den aanvang, tijdens den bewegingsoorlog, een rol gespeeld, daarna zijn zij, hoewel de wet het nog toeliet, vrijwel niet meer bijeengeroepen.

Bij den gewonen divisie-krijgsraad werd eene instructie door den commissaris-rapporteur wél gehouden; deze was een magistraat van beroep, substitueert in een gerechtshof; „il avait la modération à la fermeté”.

Een der griffiers, vrijwilliger aan het front, was professor in eene rechtsgeleerde faculteit.

De verdedigers werden bij toebeurt aangewezen volgens tableau ¹⁾ waarop waren ingeschreven de officieren en soldaten door den commissaris-rapporteur voor die taak geschikt geacht.

Aan de beklagden was het recht toegekend aan een bepaalden raadsman — ook buiten het tableau — de voorkeur te geven. Zij maakten daarvan veelvuldig gebruik. Zoo had een zekere beschuldigde zijne keus doen vallen op een zijner kameraden dien hij verklaarde „fort malin pour causer”. Deze brave boerenzoon bracht van zijn verdedigerstaak niet veel terecht; gelukkig echter had de rapporteur, dat blijkbaar voorzien hebbende, de voorzorg genomen om nog een anderen verdediger in reserve te houden ²⁾.

De vrees, meermalen geuit, dat de verdediging geschaad zoude worden omdat de raadslieden, gewoonlijk de militaire minderen van de krijgsraadleden, zich tegenover deze niet vrij zouden durven uitspreken, wordt door de Planhol niet gegrond geoordeeld; „je puis affirmer que nul de nous, s'adressant à ses chefs, n'a jamais eu

¹⁾ „Notre tableau comptait plusieurs jeunes avocats parisiens et, parmi eux deux anciens secrétaires de la conférence, un avocat renommé de Bordeaux, ancien automobiliste passé comme volontaire dans l'infanterie; un avoué de province accoutumé à plaider en correctionnelle, juriste ingénieux et retors, qui embarrassait quelquefois les juges; un secrétaire d'agrée au tribunal de commerce, qui, docteur en droit, avait passé par le Palais; un écrivain”. (t. a. p. blz. 15).

²⁾ T.a.p. blz. 19.

d'embarras à dire ce qu'il pensait devoir être dit. ¹⁾ En meermalen had de verdediger succes.

Zeer opmerkelijk is het dat de vonnissen van den krijgsraad bijna nooit werden ten uitvoer gelegd. De generaal-divisiecommandant maakte van zijne bevoegdheid om de executie op te schorten bijna altijd gebruik, zelfs in geval van recidive en somtijds op aanbeveling van den krijgsraad zelf.

Bij bovenstaande mededeelingen houde men in het oog, dat zij betreffen een krijgsraad aan het front, alwaar de gewone waarborgen der militaire rechtspraak het meest waren ingekort of zelfs opgeheven.

Blijkens die mededeelingen zou de rechtspraak, althans bij den krijgsraad waar de Planhol als verdediger zijn taak vervulde, weinig te wenschen hebben overgelaten. Evenzoo werd ook later in de vergadering van de „Société générale des prisons et de législation criminelle” bij herhaling gunstig over de rechtspraak der krijgswraden geoordeeld. ²⁾ Toch kan men veilig aannemen dat, tengevolge van gerechtelijke dwalingen door de Fransche krijgswraden in den oorlogstijd meermalen onjuiste vonnissen zijn gewezen en niet gerechtvaardigde doodstraffen zijn ten uitvoer gelegd. Later gevolgd vernietiging door de strafkamer van het Hof van cassatie geeft daarvoor herhaaldelijk voldoende bewijs. ³⁾ Het is diep te betreuren, maar het schijnt in oorlogstijd haast onvermijdelijk. Er fungeerden alleen bij de legers te velde reeds *twee honderd* krijgswraden, die onder hoogst ongunstige omstandigheden hun rechters-taak — *accompagnée par la musique des obus* ⁴⁾ — met noodzakelijken spoed moesten vervullen en daarbij wetten toepassen — ook de Planhol zegt het duidelijk en met meer dan één voorbeeld ⁵⁾ — welke niet geredigeerd waren overeenkomstig de eischen van den hedendaagschen oorlog. ⁶⁾

¹⁾ Blz. 21. Als kenmerkend voor den geest welke den krijgsraad bezielde, citeert de schrijver de woorden door een kolonel, voorzitter van dien raad, tot een beschuldigde gericht: „Parlez tout à fait librement. Si je suis votre juge, je suis aussi votre camarade.”

²⁾ Zie o.a. *Revue pénitentiaire et de droit pénal* 1927, blz. 189—191, 233.

³⁾ Meunier, blz. 34, 235 vlgg. Ook de processen tot herziening en tot rehabilitatie, mogelijk gemaakt door de wetten van 8 Augustus 1924 en 3 Januari 1925, deden vele fouten, ook bij doodvonnissen, aan het licht komen. En nog steeds houden de in de oorlogsjaren door de militaire rechtbanken gewezen vonnissen de publieke belangstelling in Frankrijk gaande. Zoo werden nog op 17 Maart 1928 door de Kamer van Afgevaardigden aangenomen twee door verscheidene leden ingediende wetsvoorstellen, beide beoogende de instelling van bijzondere rechtbanken ter herziening van tijdens den oorlog gewezen vonnissen. Humbert Ricolfi „Le code de justice militaire du 9 Mars 1928” blz. 8, 9 en 11.

⁴⁾ De Planhol t.a.p. blz. 26.

⁵⁾ Blz. 32—35. Zie ook Ricolfi t.a.p., blz. 13. *Revue Pénitentiaire* 1927 blz. 227.

⁶⁾ Als wij in dit verband aan de Nederlandsche militaire wetgeving denken, vooral aan het formeel gedeelte, slaat ons wel eens de schrik om het hart. Zal het, om slechts één voorbeeld te noemen, geen onoverkomelijk bezwaar zijn om in oorlogstijd bij een leger te velde den termijn van dag-

Minder begrijpelijk en veel minder vergeeflijk is het dat ook de gewone rechtbanken alles behalve vrij uitgaan. Zelfs Meunier, heftig bestrijder van de militaire rechtspraak en derhalve in dit opzicht zeker wel betrouwbaar, erkent dat, waar hij op blz. 250 schrijft: „Mais la loyauté me commande de dire que la justice des tribunaux correctionnels et des cours d'assises a souvent les mêmes faiblesses et qu'elle commet parfois les mêmes erreurs que la justice des tribunaux militaires.” Indien dit oordeel juist is, dan is dat, billijk beschouwd, in het wezen der zaak een loftuiting op de *militaire* justitie. Ook in de op 27 April 1927 te Parijs gehouden, aan de bespreking der herziening van den Code de justice militaire gewijde vergadering van de „Société générale des prisons et de législation criminelle” verklaarde niemand minder dan de voorzitter, de deken Larnaude: „Mais on parle des erreurs de la justice militaire!... Dans la justice civile, il y en a aussi. Les Conseils de guerre opèrent dans des circonstances telles que si les juges civils étaient dans les mêmes conditions, ils en commettraient peut être plus qu'eux.¹⁾ Overigens werd op die bijeenkomst door verschillende leden verklaard dat die gerechtelijke dwalingen veel minder talrijk zijn geweest dan men dacht. De oud-voorzitter van de „Société” o.a. zegt ervan: „Ces erreurs, d'ailleurs, elles ont été très rares pendant la dernière guerre, et, si elles ont fait tant d'impression, c'est parce que chacune a été montée en épingle.”²⁾ Meerdere sprekers, niet het minst uit den kring der balie, lieten zich ook zeer gunstig uit over de rechtspraak der krijgraden.

Wat er van zij, de in Frankrijk in den wereldoorlog opgedane ondervinding heeft ongetwijfeld een krachtigen stoot gegeven om

vaarding van ten minste tien dagen (art. 114 jo art. 249 R. L.) in acht te nemen. De beangstigend lange tijd verlopen tusschen het plegen van het feit en het onherroepelijk worden van het vonnis, zooals de Nederlandsche militaire rechtspraak in de mobilisatiejaren dien heeft getoond, zou bij een werkelijken oorlog onduldbaar zijn. Men verliest de werkelijkheid uit het oog — de praktijk van de jaren 1914—'18 heeft het in de oorlogvoerende legers opnieuw bewezen — als men vergeet dat zich in elken oorlog gevallen zullen voordoen waarin het stellen van een snelwerkend voorbeeld absoluut noodzakelijk is. De straf heeft in die ernstige tijden ook een geheel ander doel dan in gewone omstandigheden: afschriking, met name generale preventie, staat op den voorgrond.

Niet minder verontrustend is te onzent de twijfel aangaande eene degelijke voorbereiding van de organisatie der militair-rechterlijke macht in tijd van oorlog waavan in Frankrijk zoo zeer de beteekenis wordt gevoeld, „cette préoccupation du législateur que les tribunaux militaires soient, dès le temps de paix, les rouages appelés à constituer, au jour de la mobilisation, les juridictions militaires du temps de guerre, pour ne point risquer, à l'heure de la mobilisation de n'avoir qu'une justice militaire desamarrée, chaotique, s'il fallait la créer de toutes pièces” (Revue pénitentiaire et de droit pénal 1929 blz. 161).

¹⁾ Revue pénitentiaire 1927 blz. 187.

²⁾ T.a.p. blz. 184. Zie ook blz. 181, 186, 189.

eindelijk eens tot een reeds zoo lang gewenschte geheele herziening der militaire strafwetgeving te geraken. ¹⁾

Die herziening is vrij vlug tot stand gekomen en zeer spoedig gevolgd door het in werking treden van het nieuwe Wetboek.

De eer van het initiatief komt toe aan den toenmaligen Minister van Oorlog Louis Barthou, die in Juni 1921 eene extra-parlementaire commissie ²⁾ benoemde, belast met de voorbereiding van eene herziening van het wetboek regelende de militaire justitie bij de krijgsmacht te land.

De commissie diende 23 Juni 1923 haar vóórontwerp in aan den Minister van Oorlog Maginot, van wien zij eene zeer waardeerende dankbetuiging voor haren arbeid mocht ontvangen. 27 November daaraanvolgende werd bij den Senaat een wetsontwerp aanhangig gemaakt geheel gelijklopend met het door de commissie samengestelde vóórontwerp. De legercommissie uit den Senaat bracht een zeer gunstig rapport uit, de commissie voor de burgerlijke en strafwetgeving wenschte eenige, weinig talrijke, wijzigingen. De voornaamste betroffen vooreerst de vrijspraak z.g. „à la minorité de faveur.” Het regeeringsontwerp wilde n.l. in tegenstelling met den code van 1857, ook over de schuld van den beklaagde doen beslissen bij gewone meerderheid van stemmen. De Senaatscommissie stelde echter voor — en zoo luidt nu ook art. 90 van het wetboek — om de redactie van het oude wetboek te behouden, mitsdien voor veroordeeling te eischen eene meerderheid van vijf stemmen tegen twee. Zij vond het regeeringsvoorstel niet in overeenstemming met „le désir de bienveillance du nouveau code de justice militaire ³⁾” In de tweede plaats is op instigatie der commissie in het ontwerp (art. 93 van het wetboek) deze o.i. te betreuren verandering aangebracht dat het voorschrift van het regeeringsontwerp, „que le jugement à peine de nullité doit être motivé”, weder is geschrapt. Eene minder juiste, op verwarde gronden steunende gelijkstelling met de regeling der jury-rechtspraak heeft hier een ongelukkig gevolg gehad.

¹⁾ „On pensa qu'il était indécent de laisser la merveilleuse nation armée qui venait de sauver la France vêtue de la vieille défroque rapiécée qu'en 1857 le législateur impérial avait taillé pour une armée de métier”, aldus prof. Huguéney in de *Revue critique de législation* 1929, blz. 288.

²⁾ De samenstelling dezer commissie is te vinden in *Journal Officiel* 1925. Documents parlementaires. Sénat. Annex no. 18, blz. 1030. Voorzitter was de senator René Besnard, terwijl de Kamer o.a. was vertegenwoordigd door Humbert Ricolfi. Een der leden was de Parijsche hoogleeraar in het strafrecht Pierre Huguéney, thans te Dijon, van wiens hand kort geleden een summier, doch zeer duidelijk overzicht is verschenen van de wijzigingen door het nieuwe wetboek in de militaire rechtspleging aangebracht. „De la réforme de la justice militaire réalisée par la loi du 9 mars 1928” in *Revue critique de législation et de jurisprudence* 1929, blz. 287—298, aanwezig in de bibliotheek van het Vredespaleis.

³⁾ Documents parlementaires t.a.p. blz. 1032.

De openbare beraadslagingen in den Senaat ¹⁾ brachten, nadat de urgentie voor de behandeling van het wetsvoorstel was aangenomen, verschillende zeer belangrijke vragen naar voren met name o.a. de appèlquaestie en de vraag of ook de ongegradueerde soldaat als rechter in de militaire rechtbanken behoorde zitting te nemen, natuurlijk alleen voor het geval dat ook de beklagde een rang niet bekleedde.

Zooals we hierboven reeds zagen, kende het wetboek van 1857 geen hooger beroep van militaire vonnissen. Ook het regeeringsontwerp stelde dienaangaande verandering niet voor en in het nieuwe wetboek is dan ook appèl niet mogelijk gemaakt. Dat de vraag niettemin in den Senaat ernstig onder het oog werd gezien, vond voornamelijk zijn oorzaak hierin, dat tegelijk met het ontwerp-wetboek ook aan de orde werd gesteld het door Louis Martin en verschillende andere senatoren aanhangig gemaakte voorstel, o.a. de bepaling bevattende, dat in tijd van vrede de vonnissen betreffende militaire wanbedrijven („délits”), evenals alle andere, vatbaar zijn voor hooger beroep, te behandelen door het gewone Hof van appèl. Bij de discussie over dit voorstel speelde ook weder de vraag of de militaire rechtspraak was te vergelijken, ja zelfs geheel gelijk te stellen met de juryrechtspraak, in welke laatste geval er van appèl toch geen sprake kon zijn, een voorname rol. Het slot is geweest dat de heeren Martin e.s., zij het om andere redenen, hun voorstel niet hebben gehandhaafd.

Meer levendigheid, gevolg van grootere meeningsverschillen, bracht de voor een goed deel op gevoelsargumenten berustende beraadslaging over de tweede quaestie (gewoon soldaat-rechter). De heeren Lisbonne en Charabot wilden aanvankelijk zelfs zoo ver gaan, dat in tijd van oorlog de helft der leden van de militaire rechtbanken moest bestaan uit militairen van denzelfden rang of stand als de beklagde. Gewezen op het gevaarlijke van zulk een vèr gaand amendement, deden evengenoemde senatoren daarop een nieuw voorstel, bepalende dat, bij berechting van een korporaal of soldaat, één der rechters van denzelfden rang of stand als de beklagde moest zijn. Daarmede hadden zij succes en zoo bevatten de artikelen 125 en 156 een daaraan beantwoordend voorschrift. ²⁾

Deze innovatie geldt, gelijk gezegd, alleen in tijd van oorlog. Zijn in vredetijd de meeste korporaals en soldaten jongelieden van 20, 21 of 22 jaren en dus allerminst geschikt voor rechterlijke functies, in tijd van oorlog zijn er tal van mannen ook tot die categorieën behoorenden, van 30 tot 40 jaren onder de wapenen en geldt dus dat leeftijdsbezwaar niet. In geen geval mag iemand als rechter

¹⁾ Zie Journal Officiel. Débats parlementaires. Sénat. van 11, 12, 16 Juni 1926, blz. 1160 en vlgg.

De Ministers van Oorlog en van Justitie werden bij die beraadslagingen, evenals later in de Kamer van afgevaardigden, bijgestaan door niet minder dan vijf regeeringscommissarissen.

²⁾ In dien zin ging ook één der wenschen van de Vereeniging van oudstrijders.

zitting nemen als hij niet ten minste 25 jaren oud is (art. 18).

In de Kamer van afgevaardigden heeft de behandeling van het door den Senaat aangenomen ontwerp aanvankelijk eenige stagnatie ondervonden. De opstelling van het rapport betreffende het — immers door den Minister van Oorlog ¹⁾ ingediende wetsontwerp — had de voorzitter opgedragen aan de Legercommissie uit de Kamer. Een der afgevaardigden stelde nu later voor om die commissie van hare taak te ontheffen en in hare plaats daarmede te belasten de commissie voor de burgerlijke- en strafwetgeving. De Kamer heeft zich daarmede echter niet vereenigd.

Dit conflict uit den weg geruimd zijnde, heeft de legercommissie spoedig haar rapport beëindigd ²⁾ en met niet minder spoed, onder van verschillende zijden op haar geoeffenden druk, heeft ook de Kamer haar zegel aan deze zoo algemeen gewenschte wetsherziening gehecht.

Op enkele uitzonderingen na — hieronder zal op eenige daarvan de aandacht worden gevestigd — heeft de Kamer zich niet in de détails verdiept. Nadat de Minister van Oorlog in Januari 1928 nog eens den nadruk had gelegd op het belang dat de Kamer zich met den door den Senaat aanvaardden tekst vereenigde, is het ontwerp op 1 Maart daaraanvolgende door haar in behandeling genomen en na korte beraadslaging ³⁾ nog denzelfden dag geheel ongewijzigd met 390 tegen 130 stemmen aangenomen, vervolgens als wet van 9 Maart 1928, gecontrasigneerd door den Minister van Oorlog, onder den titel „Loi portant revision du code de justice militaire pour l'armée de terre” afgekondigd in het Journal Officiel van 15 Maart 1928 en in werking getreden 1 Januari 1929.

Evenals de code van 1857 regelt ook het nieuwe wetboek zoowel het formeele als het materieele militaire strafrecht.

Het wetboek, ⁴⁾ bevattende een doorlopende reeks van 274 artikelen, ⁵⁾ is verdeeld in vijf boeken.

Het *eerste* boek (artt. 1—191) is gewijd aan de militair-rechter-

¹⁾ N.l. den heer Paul Painlevé. Ons trof het ter weerlegging van het voorstel o.a. aangevoerde argument, dat „la justice militaire est sous les ordres du Ministre de la guerre”. Ook de inrichtingen waar veroordeelde militairen hunne straf ondergaan, ressorteeren onder het ministerie van oorlog.

²⁾ Op 2 Februari 1928 is het rapport in de Kamer uitgebracht bij monde van Humbert Ricolfi. Het is te vinden in Journal Officiel, Documents parlementaires Chambre, Annexe No. 5415, blz. 243—262.

³⁾ Journal Officiel van 2 Maart 1928. Débats parlementaires Chambre, blz. 1073—1126.

⁴⁾ De tekst is o.a. te vinden in het werkje van Humbert Ricolfi „Le code de justice militaire du 9 mars 1928”. blz. 95—177.

⁵⁾ Het laatste artikel bepaalt dat tot de afkondiging van een nieuw wetboek voor de Zeemacht ook de permanente maritieme krijgsraden het tweede boek van het nieuwe wetboek voor de landmacht zullen toepassen. Dit betreft derhalve de omschrijving van de strafbare feiten met de daarop gestelde straffen.

lijke organisatie en de militaire rechtspleging, en wèl in Titel I voor tijd van vrede, in Titel II voor tijd van oorlog. Die titels zijn weder onderverdeeld in resp. 12 en 6 hoofdstukken (chapitres).

Het *tweede* boek (artt. 192—249) omvat 2 hoofdstukken, het eerste hoofdstuk handelt over de militaire straffen, het tweede over de militaire strafbare feiten (crimes et délits). Dit laatste is gesplitst in 12 „sections”, waarin de verschillende categorieën van militaire delicten practisch zijn gerangschikt.

Het *derde* boek (artt. 250—260) geeft enige „Algemeene bepalingen”, voornamelijk met de strekking om overeenstemming met het gemeene recht na te streven.

Het *vierde* boek (artt. 261—263) houdt de noodzakelijke overgangsbepalingen in, terwijl eindelijk

Het *vijfde* boek (artt. 264—274), onderverdeeld in 3 hoofdstukken, een reeks voorschriften geeft, betrekking hebbende op het personeel van de griffies der militaire rechtbanken en op dat van de militaire strafinrichtingen.¹⁾

Hieronder zullen wij de voornaamste bepalingen van dit moderne en tevens op oorlogsontervinding gebaseerde militaire wetboek eenigszins gedetailleerd uiteenzetten, hier en daar vergezeld van eene korte opmerking onzerzijds.

EERSTE BOEK. (Formeel Strafrecht)

Als voorafgaande, inleidende bepaling zegt art. 1 dat de militaire rechtspraak wordt uitgeoefend door:

- 1°. de militaire rechtbanken (tribunaux militaires);
- 2°. de militaire rechtbanken van cassatie (tribunaux militaires de cassation);
- 3°. het Hof van cassatie (Cour de cassation);

Daarnevens kunnen „prévôtés” worden ingesteld, n.l. bij het leger te velde in de gevallen bij het Wetboek bepaald. (Zie de artt. 189—191). Zij oefenen als alleensprekend rechter een soort, zeer summiere politierechtspraak uit op door het leger bezet vreemd grondgebied, in het bijzonder ook over legervolgelingen, wegens lichte overtredingen en vergrijpen. Het vonnis van een „prevot” is dadelijk uitvoerbaar, maar moet — en dit is opvallend in verband met het hierboven vermelde betreffende de niet-verplichte motiveering van de vonnissen der militaire rechtbanken — gemotiveerd zijn.²⁾ Een andere opvallende bijzonderheid is ook, dat de prévôtés

¹⁾ Art. 273, inhoudende dat alle met de nieuwe wet strijdige bepalingen zijn afgeschaft, en het in de vorige noot reeds vermelde art. 274 hangen hier eenigszins vreemd aan.

²⁾ Deze „prévôtés” kwamen, gelijk we hierboven zagen, ook voor in het wetboek van 1857. Zij zijn zelfs van zeer ouden oorsprong. We vinden ze reeds in een édict van Frans I uit het jaar 1536.

Een belangwekkend historisch overzicht geeft de commissie voor de burgerlijke en de strafwetgeving uit den Sénaat. Documents parlementaires 1925. Annex no. 18, blz. 1024.

(gendarmerie-officieren) mogen beslissen over een eisch van de beledigde partij tot schadevergoeding, 1500 francs niet te boven gaande.

We zien dat de oude naam Krijgsraad (Conseil de guerre), „vocalable qui sonnait mal à certaines oreilles”, in de nieuwe wet niet meer wordt gebezigd, et ce n'est pas seulement un simple changement de vocabulaire; ce que vous avez voulu réaliser, en effet, c'est une transformation réelle, profonde de la justice actuelle aussi bien en ce qui concerne la procédure que la compétence. ¹⁾

Tijd van vrede.

De eerste titel betreft de berechting van misdrijven *in tijd van vrede* begaan door militairen. ²⁾ Dit zijn alleen de militaire delicten, zooals die in het tweede boek van het wetboek zijn gecodificeerd. Alle andere strafbare feiten (crimes, délits et contraventions) behooren tot de bevoegdheid van de gewone rechtbanken en worden door deze bij den aanvang der terechtzittingen behandeld overeenkomstig de voorschriften van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en andere wetten van het gemeene recht. Hierop is echter een zeer belangrijke uitzondering. ³⁾ Tengevolge van een, zonder beraadslaging in den Senaat aangenomen amendement blijven n.l. ter kenniseming van den militairen rechter alle strafbare feiten door militairen begaan in kazernen, kwartieren en militaire inrichtingen, alsmede bij den kwartiergever. (Art. 2).

In beginsel is derhalve de aard van het delict en niet de hoedanigheid van den verdachte het criterium voor de bevoegdheid der militaire rechtbanken. ⁴⁾ Wel geeft het wetboek ook eene opsomming van de *personen* (art. 3) die aan de militaire rechtsmacht zijn onderworpen, doch dit was noodig omdat vele feiten alleen strafbaar zijn als de schuldige de hoedanigheid van militair of van daaraan geassimileerde bezit en het derhalve van veel belang is om het tijdstip vast te stellen, waarop de zoo verschillende categorieën van

¹⁾ Minister van Oorlog Maginot aan de extra-parlementaire commissie. Ricolfi t.a.p. blz. 34.

²⁾ Daaronder ook steeds begrepen de met militairen gelijkgestelde personen (assimilés).

³⁾ Door maarschalk Pétain „une nécessité incontestable” genoemd. Ricolfi t.a.p. blz. 91.

⁴⁾ Hiertegen o.a. de deken Larnaude, voorzitter van de Société générale des prisons et de législation criminelle (Revue pénitentiaire et de droit pénal 1927, blz. 178): „C'est la qualité de l'inculpé qui doit ici déterminer la compétence du tribunal beaucoup plus que la nature de l'infraction.” Men vindt in Frankrijk de militaire uniform te goed — ik las zelfs het woord „sacré” — om voor den burgerstrafrechter te verschijnen: „l'uniforme respecté du soldat ne peut aller sur le banc de la correctionnelle s'encadrer entre les haillons du mendiant ou les smokings du souteneur et de l'escroc.” (T.a.p. blz. 85). Door bovengenoemde beperking van de bevoegdheid van den gewonen strafrechter zal de meerderheid der commune delicten nu trouwens toch voor den militairen rechter komen. Een deskundige schat 90 %, een ander zelfs 95 %. Het principe was gehuldigd, de publieke opinie tevreden!

personen die hoedanigheid verkrijgen en later weder verliezen; eene vrij ingewikkelde regeling welke nauw verband houdt met de organisatie van het leger.

De artt. 4—7 geven regelen ter bepaling van de competentie der verschillende gerechten, vooral bij eene organisatie der militaire rechtsmacht, zooals die thans in Frankrijk in het leven is geroepen, een belangrijk maar tevens zeer épineus onderwerp. Oppervlakkig geoordeeld is de getroffen regeling eenvoudig; toch vreezen wij dat in de praktijk zich menig conflict zal voordoen. ¹⁾

Bij samenloop van militaire en commune delicten ²⁾ wordt de verdachte eerst terechtgesteld voor het gerecht bevoegd ter kennisneming van het feit, waarop de zwaarste straf is gesteld en vervolgens voor het andere feit eventueel verwezen naar den ter berechting daarvan competenten rechter.

Is de strafpositie voor beide feiten gelijk of is een der feiten desertie, dan is het militaire delict in de eerste plaats aan de beurt.

In geval van dubbele veroordeeling wordt alleen de zwaarste straf ondergaan. ³⁾

Begaat een militair een militair delict in connexiteit met een Fransch burger of met een vreemdeling, dan staan verdachten terecht in het eerste geval voor den gewonen rechter, in het tweede geval voor den militairen rechter.

De regeling der competentie van den militairen rechter bij de landmacht tegenover dien van de zeemacht (art. 7), evenals de relateve bevoegdheid van eerstgenoemde (art. 5) gaan we, als van minder belang, hier voorbij.

Ofschoon de gewijzigde samenstelling van de militaire gerechten wellicht aanleiding had kunnen zijn om in tijd van vrede eene andere regeling in overweging te nemen, heeft de wetgever van 1928 goed gevonden om het beginsel van den code van 1857 te handhaven door te bepalen (art. 8), dat de militaire rechter niet over de civiele actie zal oordeelen. Evenals te onzent is dus voeging van de beleedigde partij in het militaire strafproces uitgesloten. Zij moet hare vordering, desgewenscht, aanhangig maken bij de burgerlijke rechtbank, kan dat echter pas doen nadat in de strafzaak onherroepelijk is beslist.

¹⁾ Zie ook, Revue pén. t.a.p. blz. 235, Mr. Paul Provent.

²⁾ Korthedshalve drukken we het z66 maar uit, hoewel niet geheel juist. Het betreft het geval dat een militair tegelijkertijd wordt vervolgd wegens een delict ter kennisneming van den militairen rechter en ter zake van een ander delict staande ter competentie van den gewonen rechter.

³⁾ Dit voorschrift heeft eigenaardige gevolgen. Een gedeserteerd soldaat werd bij vonnis van de correctioneele rechtbank van de Seine van 22 Augustus 1928 wegens diefstal veroordeeld tot 8 maanden gevangenisstraf. Daarna werd hij 20 Februari door een militaire rechtbank wegens desertie met uitbraak veroordeeld tot 6 maanden gevangenisstraf. Die tweede straf kan nu van rechtswege niet worden ten uitvoer gelegd (Arrest Hof van cassatie van 27 Maart 1929, Bulletin officiel, partie semi-permanente, 1929, no. 20, blz. 550).

Wél stelt de militaire rechtbank de schadevergoeding vast, waarop eventueel na eene revisieprocedure een ten onrechte veroordeelde of zijne rechtverkrijgenden in dat geval aanspraak kunnen maken (art. 116).

De artikelen 9—12 hebben betrekking op de organisatie der permanente militaire rechtbanken, waarvan aantal en zetel bij decreet van den Ministerraad worden bepaald. ¹⁾

Deze rechtbanken bestaan uit zeven leden: een burger-rechtsgeleerde als voorzitter en zes militaire leden.²⁾ Die burger-voorzitter moet zijn een raadsheer, een voorzitter van een Kamer van het Hof van appèl of de voorzitter zelf van het Hof, naar gelang van den rang van den verdachte. Ook de rang der militaire leden is verschillend in verband met den rang of stand der justitiabelen. Voor onderofficieren en manschappen zijn het:

- een kolonel of luitenant-kolonel,
- een majoor,
- een kapitein,
- een luitenant,
- een onderluitenant of een tweede-luitenant en
- een onderofficier (van hooger rang of meer ancienniteit dan de verdachte-onderofficier).

De militaire leden worden, in beginsel, voor den tijd van zes maanden aangewezen en treden op in volgorde van hunne inschrijving op eene lijst aangelegd en bijgehouden door de zorg van den generaal, commandant van de territoriale afdeeling (circonscription territoriale) waar het gerecht zijn zetel heeft.

De voorzitters worden bij den aanvang van het judiciële jaar op voorstel van den Minister van Justitie bij decreet benoemd en gekozen uit de leden van de Hoven van appèl in de territoriale afdeeling waar het militaire gerecht zetelt. Voor elk halfjaar worden een voorzitter en twee plaatsvervangende voorzitters aangewezen.

Artt. 13 tot 22 behandelen de organisatie van het korps officieren van militaire justitie.

De officieren van militaire justitie, uitsluitend verbonden aan de militair-rechterlijke parketten vormen een *zelfstandig* (autonome) *korps met eigen hierarchie*. Er zijn daarbij vier rangen: adjunct-officier van militaire justitie, officier van militaire justitie 3e, 2e en 1e klasse, respectievelijk met den rang van kapitein,

¹⁾ Decreet van 16 October 1928, o.a. te vinden in de Revue pénitentiaire 1929, blz. 163. In Frankrijk zelf, dus de kolonien enz. niet medegerekend, is het aantal thans op 12 gesteld. Vóór 1929 was er een krijgsraad in elke militaire afdeeling (région territoriale). De zetels zijn thans: Paris, Lille, Rouen, Rennes, Orléans, Metz, Nancy, Besançon, Lyon, Marseille, Montpellier, Bordeaux.

²⁾ Herinnerd worde dat het tijd van vrede betreft Titel I, artt. 2—123. Het opdragen van het voorzitterschap aan een raadsheer van een Hof van appèl was ook weer grootendeels een toegeven aan de openbare meening. Revue pénitentiaire 1927, blz. 215—216.

majoor, luitenant-kolonel en kolonel, ten getale van 18, 12, 8 en 4.¹⁾ Zij worden benoemd bij decreet op voorstel van den Minister van Oorlog. (art 15).

Bij elke militaire rechtbank behoort een vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie (Commissaire du gouvernement) alsmede een officier-commissaris (juge d'instruction militaire) belast met het gerechtelijk vooronderzoek.²⁾ Beide functionarissen behooren tot het korps officieren van militaire justitie. Zij kunnen een of meer substituten hebben en zoo noodig worden bijgestaan door „stagiaires” met den rang van kapitein of luitenant, aangewezen door den Minister van Oorlog bij voorkeur uit de officieren bestemd om in het korps te worden opgenomen.

De officieren van militaire justitie *zijn in de uitoefening van hunne bediening* alleen afhankelijk van hunne hierarchieke chefs en van den Minister van Oorlog; zij zijn derhalve *in zoover* geheel onafhankelijk van hunne militaire meerderen, doch blijven overigens als militair aan de gewone regelen der krijgstucht onderworpen.

Zij moeten den graad van licentiaat in de rechten³⁾ hebben behaald en een practische oefentijd (stage) van een jaar bij het parket van een *burgerrechtbank* hebben vervuld.

Voor den laagsten rang (adjunct) wordt dan verder, na onderlinge mededeeling⁴⁾, keuze gedaan uit de kapiteins van de verschillende wapens of dienstvakken. De officieren van militaire justitie 3e klasse worden voor vier vijfde gedeelte betrokken uit de adjuncten, voor een vijfde, na onderlinge mededinging, uit de majoors en de oudere kapiteins die aan bovengenoemde eischen (licentiaat en stage) voldoen. Bevordering tot de hoogere rangen geschiedt naar bekwaamheid, na een diensttijd van ten minste drie jaren in den vorigen rang, uitsluitend bij keuze.

¹⁾De bovengenoemde cijfers worden in de wet genoemd. Niet geheel duidelijk is ons dat bij decreet van 16 October 1928 (Revue pénitentiaire 1929, blz. 166) die aantallen zijn vastgesteld respectievelijk op 46, 32, 32 en 20.

²⁾ De officier-commissaris die eene zaak geïnstrueerd heeft, mag op straffe van nietigheid, in die zaak niet optreden als commissaire du gouvernement op de terechtzitting.

³⁾ Ook onder het oude wetboek werden, in de praktijk, althans de laatste 30 jaren, als commissaire du gouvernement reeds zeer dikwijls aangewezen officieren die studie van het recht hadden gemaakt. Zij komen in het Fransche leger vrij veelvuldig voor. Tot het einde der vorige eeuw, zegt prof. Hugueney, t.a.p. blz. 290, werd, om commissaire du gouvernement te worden, van een officier alleen geëischt „d'être vieux, fatigué, impropre à un service actif; beaucoup d'officiers retraités et peu fortunés trouvaient là un moyen d'accroître leur pension”. Dat deze vertegenwoordigers van het O. M. niet altijd op de hoogte van hunne taak waren, wekt geen verbazing.

⁴⁾ Dit onderzoek moet worden geregeld bij decreet. Het wetboek geeft in art. 15 alleen eenige vakken aan, waarover het zich meer in het bijzonder moet uitstrekken, in de eerste plaats betreffende militaire reglementen, strafrecht en strafvordering, maar óók elementaire kennis van de gerechtelijke geneeskunde (médecine légale).

Ontslag volgt op 65 jarigen leeftijd, behalve wat betreft de adjuncten, voor wie dat op 60 jaren is bepaald.

Tot de militaire rechtbanken behooren ten slotte nog de officieren-griffiers, ook weder met eigen hiërarchie, en de onderofficieren (adjutant)-commiezen-griffiers. Boek V geeft te hunnen aanzien verschillende regelen o.a. betreffende aanstelling, bevordering, organisatie en ontslag, welke wij echter, om niet te uitvoerig te worden, hier verder onvermeld laten.

Het derde hoofdstuk (artt. 23—41) handelt over de opsporing van strafbare feiten (crimes et délits) begaan door militairen in tijd van vrede en over de gerechtelijke militaire politie.

Deze laatste wordt onder de bevelen van den generaal, commandant van het legercorps of van de territoriale afdeeling, uitgeoefend door:

de officieren, onderofficieren en brigade-commandanten van de gendarmerie,

de postecommandanten (chefs de poste);

de beëdigde officieren van administratie van de verschillende diensten van het leger;

de commissaires du gouvernement en de officieren-commissaris in geval van heeterdaad.

Met behulp van deze officieren en onderofficieren zijn de evengenoemde afdeulingscommandanten, naast de onmiddellijke militaire chefs, belast met de nasporing van alle strafbare feiten ter kennisneming van den militairen rechter staande. Is deze opperofficier van oordeel dat er aanleiding bestaat om den verdachte te vervolgen, dan geeft hij, behalve in de gevallen dat de bevoegdheid daartoe aan den Minister van Oorlog is voorbehouden, last tot onderzoek (ordre d'informer), gericht tot den commissaire du gouvernement. Hij is daartoe *verplicht* wanneer de aanklacht is ingekomen, kort gezegd, van een burgerrechtelijk magistraat.

Blijkt de berechting van het feit te behooren tot de bevoegdheid van den gewonen rechter, dan worden de stukken toegezonden aan de procureur de la République van de naastbijzijnde burgerrechtbank en de beklaagde indien hij zich in arrest bevindt, ter beschikking gesteld van dien ambtenaar, in welk laatste geval den Minister van Oorlog daarvan moet worden kennis gegeven.

Tegen de „ordre d'informer” staat eenig beroep niet open. Zij moet nauwkeurig vermelden de feiten, waarover de vervolging zich zal uitstrekken, die tevens qualificeeren en den tekst van de toepasselijke wet aangeven.

De bevoegdheden en verplichtingen van het militair-rechtelijke politiecorps vinden in het 3e hoofdstuk verder, vrij uitvoerig, hare regeling. Voor ons doel behoeven wij op deze détails niet nader in te gaan.

Het 4e hoofdstuk (artt. 42—67) geeft de regelen voor het onder-

zoek door den officier-commissaris van de strafbare feiten in het Tweede boek omschreven.

De door den commissaire du gouvernement ontvangen ordre d'informer wordt door dezen met alle verdere op de zaak betrekking hebbende stukken en vergezeld van zijne vordering, onmiddellijk toegezonden aan den officier-commissaris (juge d'instruction militaire).

Van dit oogenblik is de beklaagde geheel ter beschikking van die autoriteit.

Bevindt de beklaagde zich in arrest, dan moet hij binnen 24 uur worden verhoord. Hij is niet verplicht te antwoorden.

Hij heeft al dadelijk het recht om een advocaat als raadsman te kiezen. Maakt hij zelf van dat recht geen gebruik, dan wordt hem een raadsman toegevoegd ¹⁾ en wel door den deken van de orde van advocaten of, indien deze er niet is, door den voorzitter van de burgerrechtbank. Het staat den beklaagde ook vrij om een militair tot raadsman te kiezen, dan wel te verzoeken dat een militair hem als zoodanig zal worden toegevoegd, waarvoor dan door den commandan der territoriale afdeeling wordt zorg gedragen. (art. 46).

Van het begin der instructie heeft de raadsman vrije communicatie met zijn client; beklaagde mag niet worden ondervraagd of geconfronteerd dan in tegenwoordigheid van zijn verdediger, mits deze advocaat of militair is.

Aan het slot van elk verhoor wordt hem voorlezing gedaan van zijne verklaring, welke daarna door hem moet worden onderteekend.

In het algemeen wordt de instructie gevoerd geheel op overeenkomstige wijze als bepaald is in het gewone Wetboek van Strafvordering. Ook ten aanzien van de voorloopige invrijheidstelling, de bevelen tot verschijning, medebrenging, arresteering is dat wetboek als „le fil conducteur” ten voorbeeld geweest. De bevoegdheden van den officier-commissaris zijn vrijwel identiek aan die van den rechter-commissaris bij de gewone strafvordering. Hij heeft den „rapporteur” van het oude wetboek vervangen en met die naamsverandering is een belangrijke uitbreiding van bevoegdheid gepaard gegaan.

Zoodra het onderzoek geëindigd is, geschiedt mededeeling (een z.g. ordonnance de soit-communicé) aan den commissaire du gouvernement, die hem vervolgens binnen drie dagen zijne vordering moet doen toekomen, waarop de officier-commissaris ten slotte in volle vrijheid beschikt.

Acht hij den militairen rechter niet bevoegd, dan geeft hij eene beschikking waarbij hij de zaak renvoieert naar de autoriteit, van wie de „ordre d'informer” is uitgegaan, opdat zij bij den wél bevoegden rechter aanhangig kan worden gemaakt.

¹⁾ Tenzij de beklaagde een raadsman niet wenscht. (Circulaire van den Minister van Oorlog van 13 Maart 1929. Bulletin Officiel, partie permanente, blz. 1355; Revue pénitentiaire 1929, blz. 177).

Is hij van oordeel dat het feit niet strafbaar is, ¹⁾ dan neemt hij de beschikking dat er geen aanleiding tot verdere vervolging bestaat (z.g. ordonnance de non lieu). De in arrest zijnde beklaagde wordt dan tegelijkertijd in vrijheid gesteld. ²⁾

Ten slotte als hij verneemt dat de zaak behoort tot de bevoegdheid van de militaire justitie, verwijst hij den beklaagde naar de militaire rechtbank. Evenwel, wanneer het betreft een feit waarop kan volgen de doodstraf of wel een der straffen „déportation”, „travaux forcés”, „détention” of „réclusion”, dan kan de verwijzing slechts plaats hebben door de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van appel ³⁾ in het ressort waar de militaire rechtbank haar zetel heeft. Een der raadsheeren in die kamer wordt dan echter vervangen door een militairen rechter met den rang van kolonel of luitenant-kolonel, bij den aanvang van het jaar aangewezen door den territorialen afdeulings-commandant.

Tegen de beschikkingen van den officier-commissaris kan door den commissaire du gouvernement op korten termijn in beroep worden gekomen („former opposition”) bij evenbedoelde kamer van inbeschuldigingstelling. Dit recht komt eveneens toe aan de autoriteit die de „ordre d'informer” heeft gegeven. Daarin vinden we dus nog *eenigen* invloed van de militaire overheid op den gang van het proces, een soort toezicht of controle, zoodat zij toch niet geheel ontpand is tegenover de beslissingen van den officier-commissaris. Ten slotte kan ook, doch alleen in bepaalde in de wet genoemde gevallen, de beklaagde beroep instellen.

Voor de behandeling door de kamer van het Hof van appel gelden de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering. (art. 68).

Het zesde hoofdstuk (artt. 69—99) bevat de bepalingen, regerende het onderzoek door de militaire rechtbanken alsmede betreffende hare uitspraak.

Op verzoek van den commissaire du gouvernement roept de commandant der territoriale afdeeling de rechtbank bijeen. Ten minste drie dagen vóór de terechtzitting moet de beklaagde in kennis worden gesteld met het feit waarvan hij wordt beschuldigd (acte d'accusation) onder vermelding van den toepasselijken wetstekst en van de namen enz. der getuigen die de C. d. G. voornemens is te doen

¹⁾ De wet (art. 66) zegt: „S'il est d'avis que le fait incriminé ne constitue ni crime ni délit” Hoe nu als hij het bewijsmateriaal onvoldoende acht? De wet laat ons dienaangaande in den steek, hetgeen opvallend is, nu het corresponderende artikel (128) van de Code d'instruction criminelle wèl ook het geval omvat „qu'il n'existe aucune charge contre l'inculpé”. Prof. Hugueney, t.a.p. blz. 293, schijnt van oordeel, dat ook in dit laatste geval art. 66 toepasselijk is.

²⁾ Krijgstuchtelijke bestraffing van en door den commandant der territoriale afdeeling blijft dan nog mogelijk (art. 66).

³⁾ Deze kamer bestaat uit 3 raadsheeren, voorzitter inbegrepen. Een hunner brengt rapport uit.

Het betreft m.a.w. de „crimes”, als dus in het gemeene recht de jury bevoegde rechter zou zijn.

dagvaardden, terwijl hij tevens, op straffe van nietigheid eraan wordt herinnerd, dat hem, ingeval hij geen gekozen verdediger heeft, ambtshalve door den voorzitter een raadsman zal worden toegevoegd.

De terechtzittingen zijn openbaar, met dien verstande echter dat de rechtbank kan bevelen dat het onderzoek met gesloten deuren zal plaats vinden, indien openbaarheid gevaarlijk schijnt voor de orde of de zeden. De uitspraak van het vonnis moet in elk geval in het openbaar plaats vinden.

De president is belast met de orde op de terechtzitting en met de leiding van het onderzoek; hij beschikt over een discrétionnaire macht, kan alle stukken van belang om de waarheid aan het licht te brengen opvragen, alle personen wier verschijning hij noodig oordeelt doen oproepen, daartoe zelfs een bevel tot medebrenging uitvaardigen.

Indien het O.M. of de verdediger in den loop van het onderzoek het hooren van nieuwe getuigen verzoeken, beslist de president of daartoe zal worden overgegaan. De aldus opgeroepen personen leggen echter den eed alleen af indien de oproeping ten minste 24 uren vóór hun verhoor heeft plaats gehad en daarvan aan de wederpartij mededeeling is gedaan. Anders mogen hunne verklaringen alleen bij wijze van inlichting strekken.

De president ondervraagt den beklaagde ¹⁾ en de getuigen en doet de processtukken door den griffier voorlezen. De wet verklaart hierbij een aantal artikelen uit het Wetboek van Strafvordering van toepassing.

De commissaire du gouvernement draagt zijn requisitoir voor, verdachte en raadsman hunne verdediging ²⁾; de C. d. G. kan daarop weder antwoorden, maar het laatste woord is altijd aan den beklaagde en zijn verdediger.

Indien een getuige niet verschenen is, kan het onderzoek gewoon worden voortgezet; is die getuige in het vóóronderzoek gehoord, dan wordt, op verzoek van den C. d. G. of den verdediger van die verklaring voorlezing gedaan.

Nadat eindelijk de voorzitter het onderzoek gesloten heeft verklaard, doet hij — nog in tegenwoordigheid van den verdachte — mededeeling van de vragen welke als gevolg van de akte van beschuldiging en van het gehouden onderzoek aan de rechters zullen worden voorgelegd. ³⁾ De rechtbank begeeft zich vervolgens in raadkamer buiten tegenwoordigheid van den C. d. G. en den griffier. De

¹⁾ Hij verschijnt „sous garde suffisante, mais libre et sans fers”. Indien hij weigert te antwoorden, wordt gewoon voortgegaan.

²⁾ Uitdrukkelijk is bepaald (art. 79) dat de president den raadsman herinnert aan het voorgeschrevene in art. 311 van den Code d'instruction criminelle.

Dit artikel luidt: „Le président avertira le conseil de l'accusé, qu'il ne peut rien dire contre sa conscience ou contre le respect dû aux lois, et qu'il doit s'exprimer avec décence et modération”.

³⁾ We komen nu sterk in de sfeer van de jury.

rechters mogen met niemand communicatie hebben noch uiteengaen, vóórdat het vonnis gewezen is. Zij krijgen alle processtukken onder de oogden, doch zij mogen van geen enkel stuk kennis nemen dat niet ook bekend is aan de verdediging en het O.M.

De rechtbank moet in de daarbij aangegeven volgorde nu de onderstaande vragen beantwoorden:

Is de beklagde schuldig aan het feit dat hem is ten laste gelegd?

Is dat feit onder eenige verzwarende omstandigheid begaan?

Is het feit begaan onder eenige omstandigheid waardoor de strafbaarheid volgens de wet is uitgesloten, („qui le rend excusable d'après la loi”)?

Indien de verdachte nog geen 18 jaar oud is nog de vraag of hij met oordeel des onderscheids (discernement) heeft gehandeld.

Eene meerderheid van ten minste vijf stemmen tegen twee is noodig om deze vragen ten nadeele van den verdachte te beslissen (bénéfice de la minorité).

De stemming is geheim; de rechters geven hun oordeel door in eene vaas een gedrukt biljet te werpen, bevattende het woord „ja” of „neen”.

Indien de verdachte schuldig is verklaard, stelt de president nog de vraag of er verzachtende omstandigheden aanwezig zijn.

Beginnende met den laagsten in rang wordt vervolgens overgegaan — en nu komen we weer buiten de jury-sfeer — tot de beraadslaging over de op te leggen straf. Hierbij geldt de volstreckte meerderheid; elk der rechters moet zijne meening uitbrengen, de president het laatst. Indien er niet eene meerderheid is voor eene bepaalde straf, wordt de voor den verdachte meest gunstige stem aanvaard.

Nadat de straf is vastgesteld, kan de rechtbank beslissen dat de tenuitvoerlegging zal worden opgeschort overeenkomstig de bepalingen der wet van 28 Juni 1904. ¹⁾

Het vonnis wordt ter openbare zitting door den president voorgelezen. Het kan bevatten een vrijspraak, een ontslag van rechtsvervolgung (absolution) dan wel een veroordeeling. ²⁾

Wat den inhoud betreft, schrijft art. 96 allereerst voor, dat melding moet worden gemaakt van de inachtneming van alle door de wet voorgeschreven vormen. Verder geeft dat artikel niet minder dan 12 punten, waarbij verschillende van bloot formeelen aard, waaromtrent, en zulks op straffe van nietigheid, in de uitspraak uitdrukkelijk melding moet worden gemaakt.

¹⁾ Deze wet introduceerde ook in het militaire recht de voorwaardelijke veroordeeling, welke reeds sinds 1891 in het gemeene recht mogelijk was. Zie omtrent de wet van 1904 de toelichting bij Forgues, „Des modifications apportées au code de justice militaire”, Paris, Jouve & Cie 1928, blz. 83—97.

²⁾ Is de veroordeelde begiftigd met het Legioen van eer of met de „médaille militaire”, dan verklaart het vonnis in de bij de wet bepaalde gevallen „qu'il cesse de faire partie de la Légion d'honneur ou d'être décoré de la médaille militaire”.

Wat naar onze opvattingen de hoofdzaak zoude zijn, bevat het vonnis echter niet: het behoeft n.l. niet met redenen omkleed te zijn, måg dat zelfs niet zijn; met zooveel woorden is bepaald dat het nòch de antwoorden van den verdachte, nòch de verklaringen der getuigen zal inhouden; wèl de vermelding dat deze laatsten den eed hebben afgelegd.

Men voelt hier, wat men zou kunnen noemen de Fransche jurymentaliteit overheerschen in deze rechtspleging, die overigens een mengsel is van juryrechtspraak en rechtspraak door beroepsrechters.

Nadat de griffier op last en in tegenwoordigheid van den commissaire du gouvernement voor de gewapend aangetreden wacht aan den verdachte voorlezing heeft gedaan van het vonnis, deelt de C. d. G. den veroordeelde mede, dat de wet hem drie vrije dagen toestaat om beroep in cassatie in te stellen. Gedurende datzelfde tijdvak is die bevoegdheid eveneens toegekend aan den C. d. G.

Ten aanzien van dit beroep, in te stellen bij het Hof van Cassatie te Parijs, gelden de regelen van de gewone strafrechtspleging omschreven in den Code d'instruction criminelle (artt. 407 en volgende), waarmede ons cassatierecht te vergelijken is. Ook voorziening in cassatie in het belang der wet is mogelijk.

Is beroep in cassatie niet ingesteld of is het beroep verworpen, dan wordt het vonnis binnen 24 uren ten uitvoer gelegd, tenzij het betreft eene veroordeeling ter dood, in welk geval de executie niet mag plaats hebben vóórdat op een, van rechtswege in te dienen verzoek om gratie zal zijn beschikt.

Hierboven wezen wij er reeds op dat in den oorlogstijd de vonnissen der krijgsraden slechts zelden werden ten uitvoer gelegd. Art. 112, hoewel nog betrekking hebbende op tijd van vrede¹⁾, kent ook dan aan den militairen commandant die l'ordre d'informer heeft gegeven, gedurende drie maanden nadat het vonnis kracht van gewijsde heeft gekregen, de bevoegdheid toe om de tenuitvoerlegging op te schorten.²⁾ Daarna heeft nog de Minister van Oorlog gelijke bevoegdheid. Dit opschortingsbesluit kan te allen tijde door dezelfde autoriteiten worden herroepen.

De wet stelt geen voorwaarden noch voor de opschorting, noch voor de herroeping; de regeling doet echter in haar aard denken aan eene voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging e.g. voorwaardelijke invrijheidstelling; zij geeft den militairen commandant wel eene buitengewoon groote bevoegdheid.

Naast een beroep in cassatie geeft het wetboek (IXe hoofdstuk, artt. 114—116) mede nog gelegenheid tot het indienen van een

1) In tijd van vrede schijnt ons voor gebruikmaking van deze bevoegdheid slechts zelden aanleiding te zijn, te meer nu daarnevens dikwijls ook de bepalingen betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling van toepassing zijn (art. 256 j° de de wet van 14 Augustus 1885).

2) Art. 112 zegt „suspendre”, waaronder blijkbaar te begrijpen zoowel opschorten als schorsen.

verzoek om herziening (demande en révision). ¹⁾ Te dien aanzien is de procesgang van de gewone strafvordering (artt. 443 en vlgg. Code d'instruction criminelle) onverkort van toepassing verklaard ook bij de militaire rechtspleging. Indien het gewezen vonnis door het Hof van Cassatie vernietigd wordt, verwijst het de zaak zoo noodig en zoo mogelijk ²⁾ ter nieuwe behandeling naar een militaire rechtbank en wel een andere dan die welke oorspronkelijk de zaak berecht heeft.

Titel I bevat ten slotte nog een drietal hoofdstukken met voorschriften betreffende regeling van rechtspraak (zowel bij conflicten tusschen militaire rechtbanken onderling als tusschen deze en burgergerechten) en verwijzing naar een andere rechtbank „pour cause de sûreté publique ou de suspicion légitime”, verder betreffende de verstekprocedure („par contumace” en „par défaut”) en de herkenning van ontvluchte veroordeelden.

Tijd van oorlog.

Titel II van het eerste boek — onderverdeeld in zes hoofdstukken (artt. 124—191) — regelt de organisatie en de bevoegdheid van de militaire rechtbanken alsmede den procesgang in oorlogstijd.

Het eerste hoofdstuk betreft weder de permanente militaire rechtbanken in de territoriale afdeelingen (circonscriptions territoriales).

In tijd van oorlog moet er ten minste één zoodanige rechtbank zijn ter hoofdplaats van elke militaire afdeeling (région militaire). Zoo noodig kunnen er bovendien bij decreet ook buiten die hoofdplaats worden ingesteld.

De samenstelling dezer rechtbanken is dezelfde als in vreedstijd echter met deze belangrijke afwijking dat als voorzitter, in plaats van den raadsheer in het Hof van appel optreedt een officier ³⁾, in rang ten minste gelijk aan den hoogste der als rechters zitting

¹⁾ Gelijk bekend een in de Nederlandsche militaire rechtspleging nog onbekend rechtsmiddel. Overeenkomstig de door den Minister van Justitie bij herhaling gedane toezegging (Zie M. R. T. XXIII, 505 en XXIV, 384) wordt intusschen wel reeds geruimen tijd in de regeeringsbureaux gewerkt om ook te onzent dit instituut in te voeren, doch door allerlei onvoorziene omstandigheden verkeert deze zaak nog steeds in staat van voorbereiding. De vredespraktijk heeft hier te lande de urgentie trouwens niet aangetoond. In Frankrijk zijn, vrij talrijk, vonnissen uit den oorlogstijd, somtijds ook betreffende reeds geëxecuteerde ter dood veroordeelingen, in herziening door het Hof van cassatie vernietigd.

²⁾ Kan de veroordeelde, bijv. door overlijden, niet mondeling worden gehoord, dan behandelt het Hof van cassatie zelf de zaak au fond, vernietigt eventueel alleen het ten onrechte gewezen vonnis en „déchargera la mémoire des morts” (art. 445 C. d'I. c. zooals dit gewijzigd is bij de wet van 19 Juli 1917).

³⁾ Volgens Ricolfi, t.a.p. blz. 55, zou dit een officier van militaire justitie moeten zijn. Ik lees dat echter niet in de wet. (Zie art. 125, 2e lid, 1°).

nemende militairen, terwijl ingeval een korporaal of soldaat moet terechtstaan een militair van gelijken rang of stand van de rechtbank deel moet uitmaken.

Verder zijn deze rechtbanken bevoegd om kennis te nemen óók van de door militairen begane strafbare feiten van het *gemeene* recht. Wegens die feiten, waartegen niet is voorzien in het militaire wetboek worden de gemeenrechtelijke straffen opgelegd.

De verwijzing naar de militaire rechtbank ingeval van misdaad (crime) blijft echter, als in vredestijd ¹⁾, ter competentie van de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van appèl.

Tegen de vonnissen van deze militaire rechtbanken is weder beroep in cassatie mogelijk gemaakt, nu echter niet bij het Hof van cassatie — behoudens dan de hierna vermelde uitzondering —, doch bij een militaire rechtbank van cassatie (tribunal militaire de cassation). Het aantal, de standplaats en het ressort dezer gerechten worden bepaald bij decreet van den President der Republiek ²⁾. Behalve van de zijde van het O. M., staat beroep slechts open aan veroordeelde *militairen* of daaraan *geassimileerden*.

In het tweede hoofdstuk vinden we allereerst de samenstelling dezer permanente militaire cassatiegerechten geregeld: zij bestaan uit vijf leden, n.l. 3 rechtsgeleerden van het hof van appèl (onder wie als voorzitter een voorzitter van een kamer van dat Hof) en twee hoofdofficieren (een kolonel of luitenant-kolonel en een majoor) aangewezen door den generaal, afdeelingcommandant. Verder is daarbij als commissaire du gouvernement werkzaam een officier van militaire justitie 1e klasse benoemd door den Minister van Oorlog, alsmede een griffier.

Aan dit gerecht komt ook weer geen oordeel toe over de feiten, het onderzoekt alleen de rechtspunten ³⁾ en kan dan op grond van een vijftal in de wet genoemde redenen — overeenkomst vertoonende

¹⁾ Zie hiervóór, blz. 408.

²⁾ Het aantal is bepaald op acht. Zie Bulletin Officiel. Partie permanente 1929, blz. 454.

Deze „tribunaux militaires de cassation” zijn eene (gewijzigde) reproductie van de „conseils de révision” van het oude wetboek. Forgues t.a.p. blz. 145.

³⁾ Daarenvens heeft echter het cassatiegerecht — uitsluitend ambts-halve — ook nog de bevoegdheid om, indien het meent dat er wegens mogelijkheid van een gerechtelijke dwaling, gronden zijn voor herziening van het proces, de tenuitvoerlegging op te schorten totdat de formaliteiten vervuld zijn, voor zoodanige herziening noodig. Hierbij treedt het gerecht eigenlijk buiten zijn rol als cassatierechter omdat het ter beoordeeling van de vraag of die gronden aanwezig zijn, zich zeer dikwijls op het gebied der feiten zal moeten begeven. De bepaling (art. 150), ontleend aan de wet van 27 April 1916, is niet zonder gevaar omdat zij, in strijd met zijn taak, den cassatierechter verleidt om een onderzoek au fond te gaan instellen, dus tegen 's wetgevers uitdrukkelijke bedoeling een *appèl*-instantie in het leven te roepen. Op deze tegenstrijdigheid werd terecht de aandacht gevestigd door generaal Hirschauer bij de beraadslagingen over het wetboek in den Senaat. Débats parlementaires. Sénat. Journal Officiel 16 Juni 1926 blz. 1212. Zie ook Forgues t.a.p. blz. 117.

met de in de gewone Fransche en ook in onze cassatierechtspraak bekende — de aangevallen uitspraak vernietigen.

Het beroep moet worden ingesteld binnen 24 uur na den dag waarop het vonnis aan den veroordeelde is voorgelezen; het heeft opschortende kracht. Is beroep niet ingesteld dan wordt het vonnis binnen de volgende 24 uur ten uitvoer gelegd.

Naast een beroep op het militaire cassatiegerecht is in enkele gevallen ook nog mogelijk een beroep op het Hof van cassatie n.l. voor sommige niet-militaire categorieën van veroordeelden, echter alleen in geval van beweerde onbevoegdheid van den militair rechter (art. 139).

Vrij uitvoerige bepalingen worden in dit hoofdstuk nog gegeven aangaande den procesgang bij de militaire rechtbanken van cassatie, alsmede betreffende de gevolgen van de vernietiging der aangevallen uitspraak. Het belang van eene spoedige afdoening is in het oog gehouden zonder nochtans de belangen te schaden van den veroordeelde, ook in deze instantie bijgestaan door een gekozen of toegevoegden advocaat-raadsman.

Van zeer bijzonder belang is het volgende hoofdstuk (III, artt. 156—182), betrekking hebbende op de militaire rechtbanken in oorlogstijd bij het leger te velde, alsmede in de territoriale afdeelingen in staat van oorlog, in de gemeenten en departementen in staat van beleg en in belegerde of ingesloten plaatsen.

Bij elke divisie, alsmede bij het algemeen hoofdkwartier van het leger en zoo noodig ook van elk legerkorps worden op last van den Minister van Oorlog een of meer militaire rechtbanken ingesteld. Eveneens kunnen een of twee dezer gerechten worden gevormd bij op zich zelf opererende troepenafdeelingen, mits ten minste ter sterkte van een bataljon, in dit geval óók op last van den opperbevelhebber of van den generaal-divisiecommandant en zelfs van den commandant der afzonderlijke troepenafdeeling, indien de verbinding met de divisie verbroken is.

Deze rechtbanken zijn samengesteld uit militairen „faisant partie des troupes combattantes ou ayant été blessés au feu.” Het aantal leden bedraagt vijf, behalve als het geldt een divisiecommandant of een maarschalk van Frankrijk; hun rang regelt zich weder naar dien van den verdachte. De president is, indien de verdachte een militair is beneden den rang van kapitein, een kolonel of luitenant kolonel, terwijl als het geldt de berechting van een onderofficier, korporaal of soldaat ook één der leden-rechters tot dien rang of stand moet behooren. ¹⁾

Bij elke rechtbank behooren weder, benevens een griffier, een commissaire du gouvernement waarnemende het O.M. en een (afzonderlijken) officier-commissaris (juge d'instruction militaire), die

¹⁾ Indien het niet mogelijk is om de rechtbank op de voorgeschreven wijze samen te stellen, mag van den regel worden afgeweken en laat de wet (art. 157) zelfs toe tot lid aan te wijzen militairen van lageren rang dan de verdachte, echter nooit meer dan twee.

beiden moeten behooren tot het korps officieren van militaire justitie, worden benoemd door den Minister van Oorlog, doch over de verschillende rechtbanken verdeeld worden door den opperbevelhebber of door den commandant der troepen op het operatieterrain.

Ter verzorging van eene behoorlijke verdediging, ook bij het leger te velde, voorziet art. 156 in de vorming van een korps „officiers défenseurs”, wier aantal bij decreet wordt bepaald. ¹⁾ Dit korps wordt betrokken uit advocaten, (hoog)leeraren in het recht, magistraten, ministerieele ambtenaren, naar de reserve overgegaan of niet behorende tot de „troupes combattantes”, dan wel daarvoor uit hoofde van ziekte of verwonding niet meer geschikt. Tenzij zij reeds een hooger rang als officier bekleedden, ontvangen zij in het korps van de officieren van militaire justitie den rang van adjunct-officier van militaire justitie, derhalve van kapitein.

Ingeval de verdachte niet zelf een raadsman heeft aangewezen of deze verhinderd is, geschiedt die aanwijzing ambtshalve uit deze „officiers-défenseurs” door den officier-commissaris of, in beroep, door den president van het militaire cassatiegerecht.

De artikelen 159—162 bevatten enkele bijzondere bepalingen geldende voor in staat van beleg verklaarde gemeenten of departementen en voor belegerde en ingesloten plaatsen. Vermelding verdient hierbij dat in beide laatstgenoemde plaatsen, bij gebreke van actief dienende militairen als rechters ook worden benoemd gewezen of op non-activiteit zijnde officieren en onderofficieren.

De rechtsmacht van de in dit derde hoofdstuk bedoelde militaire gerechten is uiteraard óók wat de *personen* betreft, uitgebreid geworden. Behalve over hen die reeds in vreedstijd aan de militaire jurisdictie onderworpen zijn, spreken deze militaire rechtbanken ook recht over de bij het leger ingedeelde militairen der zeemacht, over de bij de verschillende diensten werkzame burgers, over cantinehouders en -houdsters, kooplieden, bedienden, in het algemeen over allen die met verleende vergunning het leger volgen. Bevindt het leger zich op vijandelijk gebied of in de nabijheid van den vijand op Fransch gebied dan oordeelen zij bovendien over ieder die verdacht wordt van een feit, waarop in het militaire wetboek straf is gesteld.

Behoudens enkele afwijkingen is de *procesgang* dezelfde als voor tijd van vrede is bepaald.

Een niet onbelangrijk verschil vloeit voort uit de bepaling, dat in de zaken ter kennisneming van de in dit hoofdstuk bedoelde rechtbanken de verdachte — behalve in geval het geldt een feit

¹⁾ Bij decreet van den president der Republiek van 1 November 1928 is dat aantal vastgesteld op 100. (Bulletin Officiel, Partie permanente 1928, blz. 3720. Zie verder ook nog Bulletin Officiel, Partie permanente, 1930 blz. 359).

waarop de doodstraf is gesteld — direct, zonder voorafgaande instructie, voor de rechtbank kan worden gedaagd. ¹⁾

Het recht van beroep op de militaire rechtbank van cassatie, hoewel in het algemeen mogelijk, kan tijdelijk worden geschorst, bij het leger door een decreet genomen in den Raad van Ministers op voorstel van den opperbevelhebber of van den commandant der troepen op het operatieterrein, in een belegerde of ingesloten plaats door den commandeerenden officier, indien n.l. verbinding met den Minister van Oorlog niet mogelijk is. Deze schorsing is echter weder uitdrukkelijk verboden als het vonnis een veroordeeling ter dood inhoudt.

Zij moet ter algemeene kennis worden gebracht, zoowel van de troepen als van de burgerbevolking.

Het vierde hoofdstuk bevat een drietal artikelen (183—185) betreffende de militaire rechtbanken van cassatie bij het leger, in gemeenten en departementen in staat van beleg en in belegerde of ingesloten plaatsen. Een zoodanige rechtbank wordt o.a. ingesteld bij het hoofdkwartier van elk legerkorps. Zij is als regel samengesteld uit een generaal als voorzitter, twee kolonels of luitenant-kolonels en twee bataljons- of eskadronscommandanten of majours ²⁾ met een officier van militaire justitie als commissaire du gouvernement en een griffier. Hare bevoegdheden komen im groszen en ganzen overeen met die van het gelijknamige gerecht in de territoriale afdeelingen in tijd van oorlog ³⁾ óók wat betreft de macht tot opschorting der tenuitvoerlegging van een vonnis indien de mogelijkheid van eene gerechtelijke dwaling wordt verondersteld.

TWEEDE BOEK.

(Materieel strafrecht).

Het eerste hoofdstuk van dit boek handelt over de straffen.

De lijst van straffen op zich zelve heeft in vergelijking met het oude wetboek niet veel verandering ondergaan. De gewenschte humanisering van het militaire strafrecht komt vooral uit in de — algemeen gesproken ⁴⁾ — belangrijke ver-

¹⁾ Ook komt een kamer van inbeschuldigingstelling in dit hoofdstuk niet voor.

²⁾ Deze samenstelling, uitsluitend uit militairen, stuitte met name ook in de Kamer van afgevaardigden op veel verzet. Om terugzending van het wetsontwerp naar den Senaat te vermijden, heeft men er zich ten slotte maar bij neergelegd.

³⁾ Zie hiervóór, blz. 413.

⁴⁾ Algemeen gesproken, immers ten aanzien van officieren zijn in sommige gevallen verscherpingen van straf te constateeren.

zaching van de op de verschillende misdrijven gestelde straffen.¹⁾

Uit de straffenlijst is verdwenen de militaire straf „des travaux publics” en de daarmee gepaard gaande executieparade. Deze straf, waarvan de duur van 2 tot 10 jaren kon beloopt, werd ondergaan in de „ateliers” in Algiers en Tunis. De veroordeelde werd gebruikt voor werken van openbaar nut (landbouw, grond- en mijnwerk), waartoe hij, onder bewaking, ter beschikking werd gesteld van particuliere ondernemingen. Intusschen schijnt die straf, ook om haar weinig afschrikkend karakter, reeds sedert geruimen tijd in dezen oorspronkelijk bedoelden vorm niet meer te zijn ten uitvoer gelegd, doch detentie in eene militaire strafinrichting daarvoor in latere jaren in de plaats te zijn getreden.²⁾

Eveneens is de — in veler oog weezin wekkende³⁾ — wijze, waarop de „dégradation militaire”, d.i. een oneervol ontslag uit den dienst, volgens het oude wetboek werd ten uitvoer gelegd, afgeschaft.⁴⁾ In den vervolge wordt van de oplegging van deze straf alleen bij dagorder melding gemaakt.

Ter zake van *misdaden* (crimes) zijn toepasselijk de straffen genoemd in artt. 7 en 8 van het Wetboek van Strafrecht (Code pénal). Het zijn:

A. Lijf- en ootereende straffen:

1°. De doodstraf (la mort);

2°. Eeuwigdurende dwangarbeid (les travaux forcés a perpétuité);

3°. Deportatie (la déportation);

4°. Tijdelijke dwangarbeid (les travaux forcés à temps) van 5—20 jaren;

¹⁾ Practisch van groot belang is blijv. de „correctionaliseering” van eenvoudigen diefstal (vol militaire), daaronder ook verduistering en heling begrepen. De vroegere, crimineele, straf (réclusion) werd veel te streng geoordeeld, te meer nu de Code de justice militaire pour l'armée de mer van 1858 (art. 331) als de waarde van het gestolene 40 francs niet te boven ging, slechts hechtenis (emprisonnement) op dit misdrijf stelde.

Een vergelijkend overzicht van de verschillende strafposities geeft Ricolfi, t.a.p. blz. 66-73.

²⁾ Zie thans art. 257 en Forgues, t.a.p. blz. 183.

³⁾ De memorie van toelichting spreekt van eene „mise en scène, pénible, humiliante pour tous”. Anderen betwijfelen het nut van deze wijziging. Forgues, blz. 185.

⁴⁾ Voor de verzamelde troepen deed de griffier voorlezing van het vonnis; daarna sprak de commandant dier troepen met luider stemme de formule uit: „N..... (naam en voornamen) vous êtes indigne de porter les armes; au nom du Peuple français, nous vous dégradons”. Dadelijk daarna ontnam de oudste onderofficier van het geleide-détachement den veroordeelde zijn rang- en onderscheidingsteekenen, c.q. épauletten en verdere distinctieven. Gold het een officier, dan werd zijn degen in tweeën gebroken en vóór hem ter aarde geworpen. Begeleid door een onderofficier en vier soldaten werd de veroordeelde eindelijk langs het front der met het geweer geschouderde troepen gevoerd en daarna overgegeven aan de gendarmerie.

- 5°. Detentie (la détention) van 5—20 jaren; ¹⁾
 6°. Gevangenisstraf (la réclusion) van 5—10 jaren; ¹⁾

B. Onteerende straffen:

- 1°. Verbanning (le bannissement);
 2°. Ontzetting van burgerschapsrechten (la dégradation civique).

Bij de sub A vermelde straffen komt, evenals bij verbanning, als bijkomende straf ontslag uit den dienst (dégradation militaire), steeds wanneer die straffen zijn uitgesproken krachtens het gemeene recht, in de in het militaire wetboek bepaalde gevallen, wanneer zij krachtens dit wetboek zijn opgelegd. Ontslag is ook steeds het gevolg van de „dégradation civique”.

Dat ontslag brengt mede:

- 1°. Ontneming van den rang en van het recht om de daaraan verbonden onderscheidingsteekenen en de uniform te dragen;
 2°. Uitbanning uit het leger en ontzegging van verschillende burgerlijke en burgerschapsrechten, zooals die ook aan de dégradation civique van den Code pénal (art. 34) verbonden zijn;
 3°. Verlies van het recht om eereteekenen te dragen en van alle aanspraken op pensioen.

Ter zake van *wanbedrijven* (délits) ²⁾ zijn in den nieuwen Code de Justice militaire de volgende straffen gesteld:

- 1°. Ontslag uit den dienst (la destitution);
 2°. Verlies van rang of graad (la perte du grade);
 3°. Hechtenis (l'emprisonnement).

De sub 1°. genoemde straf is uitsluitend toepasselijk op officieren; zij brengt mede verlies van rang en van het recht om de daaraan verbonden onderscheidingsteekenen of uniform te dragen. De met „destitution” gestrafte officier verliest verder alle rechten aan vorigen dienst verbonden, daaronder ook elke aanspraak op pensioen.

De straf „la perte du grade” ³⁾ is eene bijkomende, vooreerst in bij het wetboek bepaalde gevallen aan eene veroordeeling wegens sommige strafbare feiten verbonden. Zij heeft dezelfde gevolgen als de „destitution” met dit verschil echter dat rechten aan vorigen dienst ontleend, dus ook de aanspraak op pensioen *niet* verloren gaan.

Behalve in evenbedoelde gevallen volgt „la perte du grade” ook op veroordeelingen van een officier, voor zoover reeds niet de „dégradation militaire” of de „destitution” is uitgesproken, wegens

¹⁾ De vertaling der namen is eenigszins willekeurig; het begrip komt geenszins overeen met de straffen van het Nederlandsche recht. Voor de wijze van uitvoering der verschillende straffen zie men artt. 15 en vlgg. Code pénal.

²⁾ Overtredingen (contraventions) zijn in het militaire recht onbekend. Die van het gemeene recht kunnen ook disciplinair worden afgedaan.

³⁾ „La perte du grade” was ook in het oude wetboek bekend, echter niet als straf, maar als gevolg van rechtswege verbonden — en zulks alleen ten aanzien van officieren — aan eene veroordeeling wegens een der vermogensdelicten, genoemd in artt. 401-403, 405-408 van den Code pénal.

misdaad (crime) of wegens een der tegen het vermogen gerichte wanbedrijven van artt. 379 en 401—408 Code pénal, zelfs onder verzachtende omstandigheden begaan en op alle veroordeelingen, dus ook van onderofficieren ¹⁾, tot eene correctioneele straf van hechtenis (emprisonnement) waarbij tevens is uitgesproken een verblijfsverbod (interdiction de séjour) ²⁾ en geheele of gedeeltelijke ontzegging van burgerlijke en burgerschapsrechten.

De duur der hechtenis (emprisonnement) is ten minste zes dagen en ten hoogste vijf jaren. Zij wordt op de wijze in het gemeene recht bepaald ³⁾, ondergaan in eene burgerlijke of militaire straf-inrichting (maison de correction of prison militaire), naar gelang de veroordeeling is uitgesproken door den gewonen of door den militairen rechter, met dien verstande dat, indien zij gepaard gaat met „dégradation militaire” zij steeds in eene burgerinrichting wordt geboet (art. 205). ⁴⁾

In aansluiting aan het vorenstaande kunnen we hier ter plaatse gevoegelijk melding maken van eenige bepalingen uit het Derde Boek, „Dispositions générales”, betreffende de tenuitvoerlegging van de straffen, de verjaring, de rehabilitatie, de strafregisters, de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Zoowel wat de wijze van uitvoering der straffen — zij het dan ook in verschillende inrichtingen — als wat betreft de algemeene leerstukken van strafrecht, gelden in hoofdzaak de gemeenrechtelijke bepalingen. Enkele bijzonderheden trekken daarnevens de aandacht. Anders dan onder het oude wetboek kunnen deserteurs en „insoumis” ⁵⁾ thans ook na indaging ⁶⁾ worden veroordeeld. Echter begint de verjaring van de hun opgelegde straf, evenals die van het recht tot strafvordering pas te loopen van den dag waarop zij hun 50ste jaar hebben bereikt, terwijl desertie naar of in de nabijheid van den vijand, of in tijd van oorlog in of naar het buitenland zelfs onverjaarbaar is verklaard (art. 202).

Bij veroordeeling krachtens het gemeene recht van een militair tot geldboete moet de rechter voor die boete in de plaats stellen eene

¹⁾ Wat de onderofficieren betreft, mits hechtenis van meer dan drie maanden is opgelegd.

²⁾ Deze bijkomende straf van het gemeene recht is in 1885 in Frankrijk in de plaats getreden van de „Surveillance de la haute police”, ten onzent vroeger bekend als „het stellen onder bijzonder toezigt van de hooge politie”.

³⁾ Overeenkomstig de bepalingen der wet van 5 Juni 1875, opgenomen o.a. in de uitgave van den Code pénal, Petite collection Dalloz, blz. 21.

⁴⁾ Gelijke regelen gelden eveneens voor de andere vrijheidsstraffen.

⁵⁾ Dat zijn zij die niet voldoen aan hunne verplichting om in dienst te komen. We zullen hen in het vervolg niet telkens vermelden naast de eigenlijke deserteurs; meestal gelden voor beide categorieën gelijke bepalingen.

⁶⁾ Dit was tot dusver niet mogelijk door het, bij art. 198 afgeschafte, decreet van 14 October 1811. Men vergelijk ons art. 181 Regtspleging Landmagt.

hechtenis (emprisonnement) van twee tot zes maanden ¹⁾, waarvoor, ingeval van samenloop niet geldt de regel, dat alsdan alleen de zwaarste strafbepaling wordt toegepast.

Het bekende instituut der verzachtende omstandigheden (art. 463 C.P.) blijft van toepassing ook op de in het nieuwe wetboek strafbaar gestelde feiten. Art. 252 bevat eenige bepalingen op welke wijze militaire straffen alsdan verminderd kunnen worden, daarenvens het verbod om hechtenis (emprisonnement) te vervangen door geldboete.

De bepalingen der wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling zijn thans ook uitdrukkelijk van toepassing verklaard op militairen. Beslissingen tot invrijheidstelling en tot de herroeping daarvan worden ten aanzien van militairen — ongeacht of zij door den gewonen of door den militairen rechter zijn veroordeeld en ongeacht ook of zij hunne straf in eene burgerlijke of in eene militaire inrichting ondergaan — genomen door den Minister van Oorlog. ²⁾

In art. 258 vinden we ten slotte nog bepaald dat de bestraffing van vergrijpen tegen de op de krijgstucht betrekking hebbende reglementen, volgens een bij decreet vastgestelde straffenschaal blijft overgelaten aan de militaire autoriteit. Vrijheidsstraffen mogen in dat geval den duur van 60 dagen niet overschrijden.

Onderlinge beledigingen tusschen militairen van gelijken rang of stand, hetzij van de landmacht of van de zeemacht, moeten steeds langs krijgstuchtelijken weg worden afgedaan.

Het tweede hoofdstuk (artt. 193—249) van het tweede boek bevat — gelijk wij reeds zagen — de speciale militaire misdrijven (crimes et délits) „contre le devoir et la discipline militaires commis par des militaires ou assimilés de l'armée de terre, en temps de paix et en temps de guerre”. Het is weder onderverdeeld ³⁾ in 12 „sections”, waarvan wij, om een algemeenen indruk te geven, hier de verschillende titels overnemen:

- I. Insoumission et désertion;
- II. Révolte militaire, insubordination, voies de fait et outrages envers des supérieurs, outrages envers l'armée et au drapeau, rébellion;
- III. Abus d'autorité;
- IV. Détournements et recel d'effets militaires;
- V. Pillage, dévastation d'édifices, destruction de matériel militaire;

¹⁾ Deze straf komt dus in plaats van den eventueelen lijfswang van art. 52 Code pénal. Het minimum lijkt ons nog al hoog; volgens het oude wetboek (art. 195) was het zes dagen, terwijl de bepaling toen bovendien facultatief geredigeerd was.

²⁾ Het trok onze aandacht dat dergelijke beslissingen betreffende burgerveroordeelden in Frankrijk worden, althans werden genomen door den Minister van Binnenlandsche Zaken (art. 3 der wet van 14 Augustus 1885).

³⁾ Op eenige wetenschappelijke waarde schijnt de indeeling moeilijk aanspraak te kunnen maken.

- VI. Infractions aux consignes militaires;
- VII. Mutilation volontaire;
- VIII. Omission ou refus de prendre part aux audiences des juridictions militaires;
- IX. Capitulation;
- X. Trahison, espionnage, embauchage;
- XI. Usurpation d'uniformes, costumes, insignes, décoration et médailles;
- XII. Infractions diverses.

Wij moeten ons hier verder wel beperken tot het maken van enkele korte opmerkingen, waartoe de lezing en soms wat dieper gaande overweging van verschillende artikelen ons aanleiding gaven.

Ten aanzien van het belangrijke misdrijf van desertie onderscheidt de wetgever: *a.* desertie in het binnenland; *b.* desertie in of naar het buitenland, *c.* desertie naar den vijand en *d.* desertie in de nabijheid („en présence”) van den vijand, terwijl wat *a.* en *b.* betreft, verschil wordt gemaakt tusschen tijd van vrede en tijd van oorlog, zulks zoowel wat de strafpositie als wat den duur der afwezigheid (délai de grâce) betreft¹⁾.

In vreedetijd is wegens desertie in het binnenland schuldig de militair, zoodra hij zonder vergunning zes dagen van zijn korps afwezig is.²⁾ Is de schuldige echter een soldaat die nog geen drie maanden in dienst was, dan is die termijn een maand. In oorlogstijd zijn die termijnen respectievelijk twee en tien dagen.

Het begrip „en présence de l'ennemi” was in het wetboek van 1857 wel bekend³⁾, doch niet nader omschreven, zoodat het geheel aan 's rechters oordeel was overgelaten. Dit heeft in den oorlogstijd tot moeilijkheden en veel critiek aanleiding gegeven. Vandaar dat de wetgever het noodig heeft geacht de beteekenis dier uitdrukking nader te definieeren, door te bepalen (art. 197) dat beschouwd moet worden als zich te bevinden in de nabijheid van den vijand „tout militaire susceptible d'être rapidement aux prises avec l'ennemi, ou déjà engagé avec celui-ci, ou soumis à ses attaques”.⁴⁾ De straffen op desertie gesteld, zijn nog vrij zwaar⁵⁾ gebleven. De

¹⁾ Daarnevens bevat het wetboek onderscheiden verzwarende omstandigheden en eindelijk nog bepalingen betreffende desertie in vereeniging, uitlokking of begunstiging, alsmede aangaande het verbergen van een deserteur.

²⁾ Een onderscheiding tusschen opzet en schuld wordt niet gemaakt. De intention coupable van het Fransche recht zal hier wellicht beteekenis hebben.

³⁾ Ook ons oude Crimineel Wetboek Landmacht kende de uitdrukking „in de nabijheid van den vijand”. Zie thans art. 100 W. v. M. S. „van de veiligheidstroepen, of uit eene door den vijand aangevallen of met aanval bedreigde plaats of post”.

⁴⁾ Het is te vreezen dat het begrip thans wat te eng is omlijnd. Verg. Ricolfi t.a.p. blz. 60.

⁵⁾ Op den lichtsten vorm staat nog „emprisonnement” van zes maanden tot drie jaren, voor een officier bovendien gepaard met „destitution”. Men denke daarbij dat het Fransche strafrecht geen algemeen minimum kent. Sometijds is zelfs uitdrukkelijk bepaald dat het maximum der gestelde straf moet worden opgelegd. Zie bijv. art. 204.

in den oorlog opgedane ondervinding heeft zelfs de noodzakelijkheid aangetoond om ter beteugeling van dat zoo veelvuldig voorkomende misdrijf bovendien nog verschillende andere sancties, in den code van 1857 onbekend, in de wet op te nemen. Ingeval van veroordeeling bij verstek wegens desertie in tijd van oorlog in of naar het buitenland, in de nabijheid van den vijand of naar den vijand moet de rechtbank ten bate van den Staat verbeurdverklaring uitspreken van alle den veroordeelde toebehoorende goederen van welken aard ook. Is de veroordeelde gehuwd of heeft hij kinderen of bloedverwanten in de opgaande linie, dan behouden zijne echtgenoot of die bloedverwanten hunne rechten overeenkomstig de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek. Verder is de veroordeelde van rechtswege ontzet van de vaderlijke macht.

Men ziet het, de Fransche wetgever is hier niet teruggedeinsd voor buitengewoon drastische maatregelen. Het is te begrijpen, dat de betreffende bepalingen, zij mogen dan gericht zijn tegen hem die zijne meest elementaire plichten als staatsburger en als militair schandelijk verzaakt, scherpe critiek hebben uitgelokt. ¹⁾ Men oordeelde die maatregelen, als thuisbehoorende in vorige eeuwen, in strijd met het persoonlijk karakter dat eene straf moet kenmerken, terwijl overigens de schuldige er zich weinig om zal bekommeren of zijne erfgenamen hunne rechten verliezen. Ook zouden e.g. de kinderen de dupe kunnen worden. Waar het hier echter betreft het afweren van een nationaal gevaar, moeten die zeker niet onjuiste bezwaren, hoe ongaarne dan ook, wel op den koop toegenomen worden.

Nieuw is de bepaling van art. 211, waarbij hechtenis van zes maanden tot vijf jaren, voor een officier gepaard met „destitution” of „perte du grade” is gesteld op „outrage du drapeau ou à l'armée”. Het gaat hier, gelijk de Minister van Oorlog in de zitting van de Kamer van afgevaardigden, onder applaus der leden, verklaarde, om de bestrijding van de systematische methoden van belediging, door handelingen, woorden of gebaren, gericht tegen de vlag (drapeau) of tegen het leger en ten doel hebbende de vernietiging van elk gevoel van ondergeschiktheid en van vertrouwen tusschen meerderen en minderen, een misdrijf waaraan de wetgever van 1857 zeker niet gedacht zal hebben. ²⁾

Natuurlijk rees tegen dit artikel heftig verzet bij de socialisten, hun afbraakpogingen worden er immers door gebreideld. Het artikel is echter ongewijzigd aangenomen. De Regeering oogstte het ver-

¹⁾ Zie Forgues, t.a.p. blz. 195.

²⁾ Zitting van 1 Maart 1928. Journal Officiel blz. 1115. „A bas l'armée”, uitgeroepen bij het passeeren van de vlag, zeide de Minister, in antwoord op eene vraag van een der kamerleden, is eene belediging van het leger.

De debatten in de Fransche Kamer herinnerden ons levendig aan de beraadslagingen in onze Tweede Kamer over art. 147 W. v. M. S., waarbij het lid dier Kamer Schaper zich belachelijk maakte. (Van der Hoeven II, blz. 390). Onze wetgever had toen een vooruitzienden blik, ook al gaat de Fransche wet nog weer een stap verder (outrage à l'armée).

trouwen van de groote meerderheid in de Kamer(362 tegen 142 stemmen).

Art. 212 verscherpt voor militairen de gemeenrechtelijke straffen tegen wederspanningheid (rébellion). Bovendien wordt daarmede gelijkgesteld het enkele feit dat een militair met verlof of behoorende tot de reserve, zich, in uniform gekleed bevindt in een oproerige, tegen de openbare orde gerichte mensenmenigte en zich daaruit niet verwijdert op het bevel van een dienaar der openbare macht. ¹⁾

In art. 229 vinden we gereproduceerd de bepaling van art. 213 van het oude wetboek, n.l. „l'abandon de poste". Over de draagwijdte van dat woord „poste" liepen de meeningen zeer uiteen ²⁾, hetgeen zich ook in de rechtspraak manifesteerde. De wetgever heeft het daarom dan ook noodig geacht dat woord nader te definiëeren en wel in dezer voege dat onder „poste" moet worden verstaan „l'endroit où le militaire s'est rendu ou se trouve sur l'ordre de ses chefs, pour l'accomplissement de sa mission". ³⁾

Eene ietwat vreemd aandoende bepaling treffen we aan in art. 232, alwaar met hechtenis van twee tot zes maanden wordt strafbaar gesteld „tout militaire qui, hors le cas d'excuse légitime, omet de se rendre aux audiences des juridictions militaires où il est appelé à siéger.

En cas de refus, si le coupable est officier, il peut, en outre, être puni de la destitution ou de la perte du grade".

Het is niet recht duidelijk waarom deze bepaling, in het bijzonder dit tweede lid, is behouden naast de *algemeene* strafbaarstelling van „refus d'obéissance" vervat in art. 205, waaronder het feit toch ook wel zal vallen en waar eene straf is gesteld van één jaar tot twee jaren hechtenis.

Het hoogst belangrijke misdrijf van dienstweigering is in art. 205 omschreven met deze woorden:

„Tout militaire qui refuse d'obéir et qui, hors le cas de force majeure, n'exécute pas les ordres reçus, est puni"

De Fransche wetgever heeft den naam dat hij zijne bedoelingen in duidelijke termen weet kenbaar te maken, dit artikel doet echter dien naam geen eer aan; het geeft tot allerlei vragen en onzekerheden aanleiding. Waarom is hier zoo uitdrukkelijk melding gemaakt van force majeure, naast het toch steeds toepasselijke art. 64 Code pénal, dat straffeloosheid waarborgt wanneer de verdachte „a été contraint par une force à laquelle il n'a pu résister"? Waarop moet de gegeven order betrekking hebben? Van wien moet zij uitgaan? Hoe staat het met het *nalaten* om de order op te volgen?

1) Ook tegen deze bepaling bestond veel verzet op de socialistische banken. Het artikel werd echter met 391 tegen 120 stemmen goedgekeurd.

2) Verg. Augier — le Poittevin t.a.p., blz. 268. Ricolfi t.a.p. blz. 60.

3) Men vergelijkte art. 129 W. v. M. S., dat eenerzijds een veel beperkter strekking heeft, anderzijds verschillende andere handelingen en verzuimen met het verlaten van zijn post strafrechtelijk gelijkstelt.

Altemaal vragen waarop de Nederlandsche wetgever in art. 114 W. v. M. S. behoorlijk antwoord heeft gegeven.

Art. 205 is, zooals delictsomschrijvingen in het nieuwe wetboek, grootendeels ontleend aan den code van 1857 (art. 218), echter met omzetting van de drie leden waaruit het artikel bestaat; hierdoor is duidelijkheid niet bevorderd want uit het oude artikel viel althans veel beter op te maken dat de order moest betreffen een „service ordonné par son chef”. Van nalaten sprak ook het oude wetboek niet; aangenomen werd echter, dat die vorm van ongehoorzaamheid slechts is — gelijk de Conseil d'état het uitdrukte — „une variété du refus d'obéir”.¹⁾

Naast de feitelijke insubordinatie, daden van geweld van een mindere tegenover een meerdere, strafbaar gesteld in art. 208, heeft de Fransche wetgever het anderzijds eveneens noodig geacht om ook door eene uitdrukkelijke bepaling in het *militaire* wetboek²⁾ den mindere te beschermen tegen gewelddaden — frapper — van zijn meerdere. In de Kamer zijn van socialistische zijde pogingen aangewend om zoowel de delictsomschrijving als de strafpositie in beide gevallen gelijk te maken,³⁾ waarbij geheel uit het oog werd verloren, dat het eerstbedoelde feit, als bevattende tevens eene hoogst ernstige schending van de militaire ondergeschiktheid — nog steeds de ziel van den militairen dienst — door dat element een oneindig zwaarder karakter krijgt. Veel succes hebben die destructieve bedoelingen trouwens dan ook niet gehad.

Wij meenen hiermede onze reeds vrij uitvoerig geworden mededeelingen betreffende het nieuwe Fransche militaire wetboek gevoegelijk te kunnen beëindigen.

Of de vele en belangrijke wijzigingen, vooral wat het formeelle gedeelte betreft, in alle opzichten zijn toe te juichen, moge twijfelachtig zijn, zeker is het, dat zij ook te onzent alle aandacht verdienen bij de herziening van de militaire rechtspleging die immers nog altijd aanhangig is.

1) Zie Augier-le Poittevin t.a.p. blz. 583.

2) Art. 213. Section Abus d'autorité.

3) Zitting van 1 Maart 1928. Journal Officiel blz. 1117-1118.

**Rechtstoestand van militairen. — Georganiseerd overleg. —
 Betrouwbaarheid van personeel. — Militaire rechtspraak. —
 Toespraken van officieren. — Petitionnement tegen de vloot-
 plannen. — Verbod van deelneming aan een begrafenis. —
 Socialistische bladen.**

Aan het Voorloopig verslag van de Tweede Kamer over de
 Defensie-begrooting voor 1931 ontleenen wij het volgende:

Rechtstoestand van militairen.

Met instemming had men kennis genomen van de mededeeling in de Troonrede, dat een wetsontwerp betreffende de rechtspositie der militairen spoedig kan worden tegemoet gezien. Gevraagd werd, of de Minister over het tijdstip van indiening iets naders kan mededeelen. Men sprak het vertrouwen uit, dat — mede gelet op de regeling van het materiele recht — dit tijdstip niet meer ver verwijderd zal zijn, opdat de bepalingen van formeel recht voor de militaire ambtenaren nog tegelijk met de gelijksoortige bepalingen voor de burgerlijke ambtenaren in werking kunnen treden.

Gaarne zou men vernemen, of de Minister voornemens is, het voorontwerp in de Commissie voor georganiseerd overleg te doen behandelen.

Georganiseerd overleg.

's Ministers aandacht werd gevestigd op de klachten, welke worden gehoord over de werking van het georganiseerd overleg. Deze klachten betreffen zoowel den vorm, waarin het overleg plaats vindt als de omstandigheid, dat bij herhaling regelingen, voor het personeel van groot belang, worden vastgesteld zonder dat daarover de Commissie voor georganiseerd overleg tevoren is geraadpleegd. Als voorbeelden van dit laatste wees men op de stopzetting der bevordering zonder jaarwedde, de vaststelling der voorwaarden, waaronder wachtgelders als sergeanten-hulpschrijvers herplaatst kunnen worden, het tot stand brengen van een Voorschrift betreffende de inrichting en het beheer der cantines bij de landmacht. Over geen dezer maatregelen is het advies van genoemde Commissie gevraagd. De leden, hier aan het woord, gaven als hunne meening te kennen, dat het bepaalde in artikel 125, sub *k*, der Ambtenarenwet 1929 medebrengt, dat alle voorschriften ter uitvoering van dat artikel, d.w.z. het geheele materiele ambtenarenrecht, in het georganiseerd overleg worden gebracht op een wijze, die werkelijk overleg mogelijk maakt. Naar hun oordeel is het gewenscht, dat reeds thans in dien geest wordt gehandeld. Zij vroegen, of de Minister bereid is zulks door het nemen van doeltreffende maatregelen te bevorderen. Voorts drongen zij er op aan, dat in een regeling, ter uitvoering van een voorschrift als dat van artikel 125 der Ambtenarenwet 1929 te maken, bepalingen zullen

worden opgenomen, die een waarborg scheppen, dat de Regeeringsvertegenwoordigers niet met beslissend mandaat komen, doch inderdaad met de vertegenwoordigers der organisaties overleg kunnen plegen.

Nog werd opgemerkt, dat het aan het georganiseerd overleg zeer ten goede zou komen, indien het Koninklijk besluit van 10 October 1927, *Staatsblad* n° 332 ¹⁾, zou worden gewijzigd in dien zin, dat de vertegenwoordigers der organisaties in den vervolge ook voorstellen, den rechtstoestand der militairen betreffende, zullen kunnen doen zonder daarvoor eerst de toestemming van den Minister te hebben verkregen.

Andere leden stelden hiertegenover, dat eenige beperking in dit opzicht toch in elk geval noodzakelijk zal blijven.

Ten slotte werd gevraagd, of de Minister reeds overeenkomstig zijn in de Kamer gedane toezegging de aandacht van zijn ambtgenoot van Koloniën heeft gevestigd op de geuite wenschen in zake georganiseerd overleg met betrekking tot het militair personeel der zeemacht in Ned.-Indië. Indien dit het geval mocht zijn, zou men gaarne vernemen, of in dezen reeds van eenig resultaat kan worden gesproken.

Betrouwbaarheid van personeel.

Verscheidene leden herinnerden er aan, dat de Minister in de Memorie van Antwoord betreffende de begroting voor het loopende dienstjaar naar aanleiding van de vraag, of de zekerheid bestaat, dat het personeel van de Artillerie-inrichtingen en van andere instellingen ten dienste der weermacht in moeilijke omstandigheden zijn taak zal blijven vervullen, heeft medegedeeld, dat hij tot zijn leedwezen het antwoord daarop moest schuldig blijven. Deze leden meenden, dat er aanleiding is, den Minister thans de vraag te stellen, of bij de indienstneming van personeel voor de genoemde instellingen er wel voldoende op wordt gelet, dat geen revolutionnaire elementen daar binnen dringen.

In dit verband werd de opmerkzaamheid van de Regeering gevraagd voor het feit, dat ook in het leger zelf revolutionnaire propaganda wordt gevoerd.

Militaire rechtspraak.

Wederom werd aangedrongen op afschaffing van de militaire rechtspraak in tijd van vrede.

Van andere zijde werd hiertegen opgekomen.

Toespraken van officieren.

Verscheidene leden was gebleken, dat toespraken, door officieren tot militairen van lageren rang gehouden, menigmaal een sterk

1) M. R. T. XXIV blz. 352. Art. 6. Zie ook M. R. T. XXI, blz. 24. Art. 6.
Red. M. R. T.

politiek karakter dragen. Meermalen hebben de soldaten zwijgend aan te hooren, hoe door hun meerderen smalend en beleedigend wordt gesproken over de overtuiging van anderen, die voor een deel ook de hunne is, en over bekende politici, die deze overtuiging zijn toegedaan. In het bijzonder schijnt het vraagstuk der ontwapening tot toespraken van dezen aard te inspireeren. De leden, hier aan het woord, meenden, dat een optreden als het hier geschetste niet kan worden geduld. Zij vroegen, of de Minister bereid is te bevorderen, dat door de officieren in dit opzicht de noodige matiging worde betracht.

Petitionnement tegen de vlootplannen.

Opgemerkt werd, dat in verscheidene plaatsen door militaire autoriteiten moeilijkheden in den weg gelegd zijn aan het verzamelen van handteekeningen voor het bekende petitionnement in zake de vlootplannen. Zoo werd te Ede verboden, dat militairen met desbetreffende lijsten rondgingen. Zoo werd in de geniekazerne te Utrecht een soldaat, die voor herhalingsoefeningen onder de wapenen was, wegens het verzamelen van handteekeningen op een zoodanige lijst gestraft met 5 dagen politiekamer, door den commandant verhoogd tot 10 dagen provoost. Te Groningen gebeurde het zelfs, dat door een officier aan een burger werd verboden op den openbaren weg handteekeningen te verzamelen onder militairen, waarbij deze burger naar het bureau der militaire politie werd geleid. De leden, hier aan het woord, meenden tegen dit optreden van militaire autoriteiten ten sterkste te moeten protesteeren. Zij vertrouwden, dat de Minister van zijn afkeuring van dat optreden zal willen doen blijken.

Andere leden wezen er op, dat uiteraard in militaire inrichtingen een propaganda, als hier bedoeld, niet kan worden geduld. ¹⁾

Verbod van deelneming aan een begrafenis.

Met leedwezen had men vernomen, dat door den burgemeester van 's Gravenhage de deelneming aan de begrafenis van den heer Troelstra door militairen in uniform is verboden. Uit ter zake door dien burgemeester schriftelijk verstrekte inlichtingen is gebleken, dat hij bij het uitvaardigen van dat verbod heeft gehandeld in overleg met de militaire autoriteiten ter plaatse. De leden, hier aan het woord, meenden dat voor het genoemde verbod geen goede grond aanwezig is geweest. Zij verzochten het oordeel van den Minister hierover te mogen vernemen.

Socialistische bladen.

gevraagd werd, of de Minister zorg wil dragen, dat in elke

¹⁾ Het is zelfs uitdrukkelijk als onbestaanbaar met de militaire tucht genoemd in art. 17 d Regl. krijgstucht. Overigens maken de genoemde mededeelingen een weinig geloofwaardigen indruk. Zoo worden er straffen genoemd die al meer dan zeven jaar geleden zijn afgeschaft! Red. M. R. T.

militaire inrichting de dagbladen *Het Volk* en de *Voorwaarts* van de zijde der autoriteiten dezelfde behandeling als de organen van andere politieke partijen ondervinden.

Andere leden vestigden er de aandacht op, dat, indien de genoemde bladen aanspraak willen maken op een gelijke behandeling als de bladen van andere richting, hun redacties zich zullen hebben te onthouden van het opnemen van stukken, die niet anders dan als anti-militaristische lectuur kunnen worden beschouwd, die haar ontstaan en haar verspreiding dankt aan den wil, het gezag te ondermijnen en het leger te ontwrichten. Tot dusver deden zij dit niet. Als een uit verschillende voorbeelden werd genoemd een artikel in *Het Volk* van 14 April 1930 van de hand van den heer W. van Woestijne.

In de Memorie van Antwoord wordt naar aanleiding van het bovenstaande het navolgende geantwoord:

Rechtstoestand van militairen.

Het tijdstip van indiening van het wetsontwerp betreffende de rechtspositie der militairen kan nog niet worden vastgesteld. Het overleg met den Minister van Justitie is nog niet geëindigd. Intuschen is, in afwachting hiervan met de bewerking van het materiele recht reeds een aanvang gemaakt.

Het ligt in het voornemen het voorontwerp in de Commissie voor georganiseerd overleg te doen behandelen. Naar ondergeteekende vertrouwt, zal het haar binnen zeer korten tijd worden toegezonden.

Georganiseerd overleg.

Ondergeteekende is ervan overtuigd, dat door overleg met de personeelsorganisatiën gunstige resultaten kunnen worden verkregen. Dit wil echter niet zeggen, dat ter bereiking van een goede regeling in alle gevallen een zoodanig overleg noodig is.

Zoo zou het bijv. niet juist zijn geweest om de stopzetting der bevorderingen zonder jaarwedde in het georganiseerd overleg te brengen.

Ondergeteekende was en is nog van meening, dat deze wijze van bevordering niet in het belang van het leger is en daarom besloot hij om deze te staken. Geen beschouwingen in het georganiseerd overleg zouden hem in deze tot een andere meening hebben kunnen brengen.

Ten opzichte van het weder in dienst stellen van wachtgelders als sergeant-hulpschrijver en van de invoering van nieuwe bepalingen, nopens het administratief beheer der cantines, hebben soortgelijke overwegingen gegolden.

Wat den vorm van het militair georganiseerd overleg betreft, komt het ondergeteekende voor, dat daartegen niet zulke beteekende bezwaren kunnen ingebracht worden als het gestelde in het Voorloopig Verslag zou doen denken. De vertegenwoordigers der

Regeering in die commissiën zijn toch ongetwijfeld zoo vrij in hunne bewegingen, dat zij billijke verlangens, welke, omtrent een aan de orde zijnde aangelegenheid, door de vertegenwoordigers der personeelsbonden naar voren worden gebracht, bij den ondergeteekende ter gunstige beslissing kunnen aanbevelen; iets wat meermalen voorkomt. Dat de Regeeringsvertegenwoordigers te veel gebonden ter vergadering zouden verschijnen, komt ondergeteekende daarom overdreven voor. Hij beijvert zich juist om in gevallen, waarin op de meening van de personeelsvertegenwoordiging prijs wordt gesteld, het georganiseerd overleg zoo goed mogelijk te doen functioneeren. Ten bewijze daarvan worde hier nog medegedeeld, dat zijnerzijds reeds stappen zijn gedaan, ter voorkoming van de vroeger meermalen geuite en ook niet ongegronde klacht, dat de militaire commissiën eerst werden geroepen tot beoordeeling van een zaak, welke voor het geheele Rijkspersoneel van belang was, nadat daarover in de Centrale Commissie voor georganiseerd overleg reeds tot een beslissing was gekomen. Het verder verloop dezer aangelegenheid hoopt ondergeteekende te gelegenertijd ter kennis van de Kamer te kunnen brengen.

Ongetwijfeld zal het geheele materiële ambtenarenrecht — uitvoeisel van het bepaalde bij artikel 125 der Ambtenarenwet 1929 — voor zooveel het militair personeel daarbij betrokken is, aan het oordeel van de commissiën voor georganiseerd overleg worden onderworpen, en ondergeteekende durft wel de verwachting uit te spreken, dat, voor zooveel hem betreft, de uiteindelijke beslissing ter zake niet zal worden genomen dan nadat gegronde bemerkingsen der personeelsvertegenwoordigers in overweging zullen zijn genomen.

Overeenkomstig de aan de Kamer gedane toezegging, heeft de ondergeteekende in Januari van dit jaar de aandacht van zijn ambtgenoot van Koloniën gevestigd op de geuite wenschen, in zake georganiseerd overleg met betrekking tot het militair personeel der zeemacht in Nederlandsch-Indië.

Dit heeft niet geleid tot invoering van het georganiseerd overleg aldaar. De aangelegenheid behoudt echter de aandacht van ondergeteekende.

Betrouwbaarheid van personeel.

De hier gestelde vraag kan zonder voorbehoud bevestigend beantwoord worden. Voor zoover zulks doenlijk is, wordt er met alle ten dienste staande middelen tegen gewaakt, dat revolutionaire elementen in de hier bedoelde instellingen binnendringen.

In de enkele gevallen waarin van revolutionaire propaganda in het leger is gebleken, zijn daartegen, het geval dienende, met medewerking van den Minister van Justitie de binnen het bereik liggende maatregelen genomen. Deze aangelegenheid heeft de volle aandacht van ondergeteekende.

Militaire rechtspraak.

Zooals ondergeteekende ook het vorig jaar ter kennis van de Kamer mocht brengen, acht hij de afschaffing der militaire rechtspraak niet wenschelijk. In het leger heerschen toestanden en verhoudingen, die in menig opzicht afwijken van die, welke in de burgermaatschappij bestaan. Daarom is het van veel belang, dat aan de berechting van militairen wordt deelgenomen door personen, die goed op de hoogte zijn van bedoelde toestanden en verhoudingen.

Toespraken van officieren.

Aangezien het den ondergeteekende niet bekend is wanneer, waar en door wie toespraken zijn gehouden als bedoeld op blz. 9 en 10 van het Voorloopig Verslag, moet hier worden volstaan met de mededeeling, dat het op beleedigende wijze bestrijden of bespreken van anderer overtuiging of van personen, niet toelaatbaar is.

Petitionnement tegen de vlootplannen.

Vermits het door militairen in uniform gekleed in het openbaar verzamelen van handteekeningen op petitionnementen, in strijd is met de militaire orde, en in de kazernes het rondgaan met intekelijsten tot dergelijk doel uiteraard niet kan worden toegelaten, kan ondergeteekende geen aanleiding vinden tot het afkeuren van de ter zake onderscheidenlijk te Ede en te Utrecht genomen maatregelen.

De omstandigheid, dat te Groningen het optreden van twee burgers, die nabij de infanteriekazerne militairen aanhielden en dezen vervolgens een lijst ter teekening aanboden, een oploop veroorzaakte, leidde tot het verzoek van den ter plaatse dienstdoenden militair der politietroepen aan één dier burgers, om het aanbieden van lijsten nabij de kazerne te staken. Betrokkenen hebben aan dit verzoek terstond voldaan. Ondergeteekende is van oordeel dat hier van weerszijden tactvol is gehandeld.

Verbod van deelneming aan een begrafenis.

De burgemeester van 's-Gravenhage heeft de deelneming aan de begrafenis van den heer Mr. Troelstra door militairen in uniform niet verboden, doch aan het houden van den optocht, die aan de begrafenis voorafging, waarvoor door belanghebbenden toestemming was gevraagd, de voorwaarde verbonden, dat militairen in uniform niet aan dezen optocht mochten deelnemen.

Daar deze verbodsbepaling is vastgesteld door den Burgemeester, in overleg met de militaire autoriteiten, conform art. 17, sub e, van het Reglement betreffende de Krijgstucht, is de beoordeeling van de motieven aan deze autoriteiten overgelaten en aan de competentie van den ondergeteekende onttrokken.

Socialistische bladen.

Het is ondergeteekende niet bekend, dat ten aanzien van de in het Voorloopig Verslag genoemde bladen van de zijde der autoriteiten bijzondere maatregelen zouden zijn getroffen. Het is aan de militaire autoriteiten overgelaten te beslissen, op welke bladen door de cantine een abonnement zal worden genomen. Bladen, waarop de cantine niet geabonneerd is, zijn daarom nog niet verboden.

Ondergeteekende heeft zich eenigen tijd geleden tot zijn leedwezen genoodzaakt gezien aan de directie van *Het Volk* en van *Het Haagsche Volk*, naar aanleiding van een in die bladen verschenen artikel, welks inhoud en strekking het gezag in de weer macht en daarmee de krijgstucht aantastten, mede te deelen, dat, indien op behoud der abonnementen op die bladen ten behoeve van cantines prijs wordt gesteld, het opnemen van dergelijke artikelen achterwege zal moeten blijven.

Anti-militaristische advertenties. — Militaire rechtspraak.

In het Voorloopig verslag van de Tweede Kamer over de Justitiebegroting voor 1931 lezen wij o.a.:

Algemeene beschouwingen.

*Anti-militaristische advertenties.*¹⁾

Gevraagd werd, of de Minister kennis heeft genomen van de advertentie, voorkomende in het tijdschrift *Kerk en Vrede* van October 1930, waarin een heerenhuis te 's-Gravenhage te huur of te koop wordt aangeboden op contract, waarin o.a. als voorwaarde is opgenomen, dat de huurder of koper noch militair, noch gewezen militair zij, noch groep of instelling, welke rechtstreeks of zijdelings in verband staat met militarisme of militaire aangelegenheden.

De leden, die hierop wezen, stelden de vraag, of de Minister niet

¹⁾ Het geheel verkeerd gebruikte woord „militaristisch” — ook prof. Eerdmans wees daarop onlangs met veel duidelijkheid — schijnt hoe langer hoe meer burgerrecht te krijgen, zelfs ook, blijkens bovenstaand opschrift, in officieele stukken als Verslagen der Tweede Kamer. Militarisme beteekent — zie o.a. Kramers woordentolk — het op den voorgrond stellen der militaire doeleinden en het ondergeschikt maken van alles aan de legerbelangen, overheersching der soldatenkaste. Het aantal militaristen zal in Nederland te tellen zijn. Anti-militarisme achten wij een prijzenswaardige eigenschap. Bovenbedoeld opschrift had echter moeten luiden: „Anti-militaire advertenties”.

Wat de advertentie zelve betreft, men weet niet of men er om moet lachen of weenen. Wel is het ergerlijk dat een blad n.b. nog wel getiteld „Kerk en Vrede” zulk een van blinden haat blijk gevende advertentie opneemt. Als van de lieden die daar de leiding hebben, de vrede moet komen, zien we de toekomst duister in. Een fatsoenlijk mensch moet van een dergelijk bedrijf een afkeer krijgen.

van oordeel is, dat de notaris, bij wien, blijkens de advertentie, inlichtingen zijn te verkrijgen, en die klaarblijkelijk zijn diensten beschikbaar stelt tot het ondernemen van een poging om voor rustige leden der maatschappij het verblijf in onze samenleving onmogelijk te maken, in strijd handelt met de eer of waardigheid van zijn ambt. Gevraagd werd voorts, of art. 1290 van het Burgerlijk Wetboek naar het oordeel van den Minister geen beletsel voor den notaris moet vormen om zijn diensten te verleen voor het opmaken van de akte van een overeenkomst als bovenbedoeld.

Andere leden achtten de bovenstaande beschouwingen niet vrij van overdrijving.

Afdeeling III.

Militaire rechtspraak.

Gevraagd werd, ¹⁾ of de Minister het juist acht, dat de voorlichting van den militairen rechter in strafzaken omtrent den persoon van den verdachte meestal geschiedt op verzoek van den auditeur-militair. Zou, vroeg men, niet bevorderd kunnen worden, dat de officieren-commissarissen het vragen van voorlichtingsrapporten beschouwen als een deel van hun taak?

In de Memorie van Antwoord wordt hierop het volgende geantwoord:

Anti-militaristische advertenties.

De in het tijdschrift *Kerk en Vrede* van October 1930 voorkomende eigenaardige advertentie was den ondergeteekende niet bekend. Hij heeft thans een onderzoek ter zake ingesteld, waarbij het volgende is gebleken.

Het bij de advertentie te huur of te koop aangeboden heerenhuis behoort tot een boedel, af te wikkelen door den daarin genoemden notaris. Een der erfgenamen heeft de advertentie doen plaatsen zonder voorkennis van den notaris. Zij — de bewuste erfgenaam is van het vrouwelijk geslacht — heeft daarbij slechts haar persoonlijke wensch te kennen gegeven, een wensch, welke door de overige erfgenamen niet wordt gedeeld. Toen de advertentie ter kennis van den notaris kwam, heeft deze zich dadelijk gewend tot den voorzitter van de Kamer van Toezicht op de notarissen en candidaat-notarissen en de feitelijke toedracht uiteengezet. De Kamer van Toezicht vindt in de gegeven omstandigheden geen aanleiding tot eenige bemoeiing.

Ook de ondergeteekende meent, na vorenstaande uiteenzetting, zich van verdere beschouwingen te kunnen onthouden, ook voor zoover art. 1290 van het Burgerlijk Wetboek ter sprake is gebracht.

¹⁾ Ook deze vraag is weder aan een verkeerd adres gericht. Men zie onze opmerkingen hiervóór blz. 299.

Militaire rechtspraak.

De vraag van het verzoeken van voorlichtingsrapporten door de officieren-commissarissen had reeds de aandacht van den ondergeteekende. Hij pleegt betreffende dit punt overleg met zijn ambtgenoot van Defensie.

Rechtsgeleerde studie van officieren van land- en zeemacht.

De Commissiën van onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren der zee- en der landmacht veroorloofden zich in April j.l. aan den Minister van Defensie in overweging te geven, indien daartegen bij het Hof geene bezwaren bestaan, de officieren die zich te Amsterdam in de rechtsstudie bekwamen, ter vermeerdering van hunne practische kennis, gedurende eenigen tijd werkzaam te stellen bij het Hoog Militair Gerechtshof, evenals dit vroeger ook reeds een enkele maal heeft plaats gevonden.

De Minister heeft aan dit advies gevolg gegeven en mocht nu naar aanleiding van die detachering het hieronder volgend rapport ontvangen.

Hoog Militair Gerechtshof. 's-Gravenhage, 20 October 1930.

VERSLAG

nopens de detachering van eenige officieren bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Ingevolge aanschrijving van Zijne Excellentie den Minister van Defensie d.d. 26 Juni 1930, Iste Afd. no. 55, werden de navolgende officieren, die den cursus voor meer uitgebreide rechtskennis aan de Gemeente-Universiteit te Amsterdam volgen, voor bovenvermelde detachering aangewezen:

Eerste-Luitenant W. Langeraar, (18de Regiment Infanterie);

„ „ E. L. Voorwinden, (2de Regiment Infanterie);

„ „ A. A. P. Smit, (5de Regiment Infanterie);

Officier van administratie der 2de klasse bij de Koninklijke Marine P. Smit.

De detachering begon op 2 September 1930 en eindigde op 27 September d.a.v.

Het programma, opgemaakt in overleg met Mr. L. M. Rollin Couquerque, lector aan de bovengenoemde Universiteit, omvatte:

1. De behandeling van : psychologisch-militaire vraagstukken in vredes- en oorlogstijd; organisatie van de militaire justitie in vredes- en oorlogstijd; rechtsmacht van den militairen rechter; Wet op de Krijgstucht, Reglement betreffende de Krijgstucht en Wetboek van Militair Strafrecht.

2. Het opmaken van vonnissen, sententies, beschikkingen op beklagzaken en het ontwerpen van verwijzingen en tenlasteleggingen.

3. Bijwonen van zittingen van het Hoog Militair Gerechtshof, het Gerechtshof (de zaak Lans) en de Arrondissements-Rechtbank. Ook de behandeling voor het Hoog Militair Gerechtshof van de zaak-Borren werd, ofschoon vallende buiten het eigenlijke detacheringstijdperk, door de gedetacheerde officieren gevolgd, behalve door den Eerste-Luitenant A. A. P. Smit.

4. Bezoek aan de Bijzondere en aan de Algemeene Strafgevangenis en aan het Huis van Bewaring, alle te 's-Gravenhage.

Het programma werd behandeld door de heeren: Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor P. J. van Munnekrede, en Eerste-Luitenant der Jagers Mr. J. Tuinstra.

Overeenkomstig de bedoeling van de detachering werd het zwaartepunt van de opleiding gelegd op hetgeen is vermeld onder punt 2; ook de behandeling van de theorie was gericht op de praktijk van de militaire rechtspleging; daardoor werd de detachering in alle opzichten een practische aanvulling van hetgeen in de colleges aan de Universiteit te Amsterdam was behandeld.

De *diensturen* waren de volgende: in den voormiddag van 10.15—12.30; in den namiddag van 1.45—4.45 (behalve Zaterdag).

De uren van aanvang en einde hielden verband met de uren van aankomst en vertrek van den trein, waarmede een der officieren dagelijks moest heen en weer reizen.

In de bijeenkomsten was het dragen van de uniform voorgeschreven.

De gedetacheerde officieren werden door den President van het Gerechtshof te 's-Gravenhage als beëdigd klerk beëdigd.

Opmerkingen.

1. De beschikbare tijd bleek voldoende om het ontworpen programma te behandelen.

2. De kennis van het militair straf- en tuchtrecht en van het gemeene strafrecht was bij de deelnemers uiteenlopend.

Ofschoon dit geen overwegend bezwaar is, verdient het toch wel aanbeveling de detachering zoodanig te regelen, dat zij wordt gevolgd door officieren van hetzelfde cursusjaar.

3. De ambitie was bij allen goed.

Het inkleeden van vonnissen was aan den officier van administratie Smit bekend, kostte den overigen in den aanvang veel tijd.

Een goede redactie voor de beschikkingen op beklagzaken en voor tenlasteleggingen bleek eveneens voor die overigen niet gemakkelijk te zijn.

Op hun verzoek werd toegestaan de concepten van het eigen werk mede te nemen.

4. De voordrachten gaven gereede aanleiding tot gedachten-

wisseling, waarbij bleek, dat het den gedetacheerden officieren in het algemeen niet ontbrak aan een gezonden critischen geest¹⁾.

De belangstelling in psychologische vraagstukken was bij allen groot.

5. Het zou aanbeveling verdienen, voortaan ook eene detachering van 1 à 2 weken bij den Krijgsraad te 's Hertogenbosch in te voeren (bijv. na afloop van het eerste jaar van den rechtskundigen cursus)²⁾.

De Vice-Admiraal

SCHREUDERS.

De Generaal-Majoor,

P. J. VAN MUNNEKREDE.

De Eerste-Luitenant,

J. TUINSTR.

Voorwaardelijke veroordeeling bij de zeemacht in Nederlandsch-Indië.

In de voorlaatste aflevering van dit Tijdschrift publiceerden wij op bladz. 270 een vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja van 3 Juni 1930, waarin de Raad tot de slotsom kwam, dat in het daarbij berechte geval slechts sprake kon zijn van oplegging van eene *onvoorwaardelijke* straf, zulks hoewel tusschen de regels door wel te lezen valt, dat de rechter méér voelde voor eene *voorwaardelijke* straf.

Het betrof hier een Indisch militieplichtige, een militair dus die spoedig weer in de burgermaatschappij zal terug keeren. In verband hiermede overwoog de Krijgsraad — ook o.i. in casu in zoover volkomen terecht — dat het militair gezag daarna verder toezicht niet meer op hem kan uitoefenen, dat een voorwaardelijke veroordeeling door den Zeekrijgsraad uit te spreken in Ned. Indië niet effectief gemaakt zou kunnen worden bijv. omdat het verlenen van bijstand (bijzonder toezicht) niet kan worden opgedragen aan in Ned. Indië gevestigde instellingen of bepaalde personen ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden.

Al verder was de Krijgsraad van meening „dat ook niet een veroordeeling door den Ned. Indischen strafrechter gedurende den loop van den eventueelen proeftijd kan aangemerkt worden als het opnieuw plegen van een strafbaar feit bedoeld in art. 14a van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, daar dit artikel speciaal Nederlandsche strafbare feiten op het oog heeft en geen andere en dus de naleving van de algemeene voorwaarde zooals die in gemeld artikel 14a wordt bedoeld, nimmer afgedwongen kan worden”.

¹⁾ Hier is eene niet ter zake doende korte opmerking van persoonlijken aard weggelaten. Red. M. R. T.

²⁾ Naar het ons voorkomt is gelijke detachering óók bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord niet minder aanbevelenswaardig. Red. M. R. T.

Ware de verdachte een gewoon, tot doorloopenden werkelijken dienst verplicht vrijwilliger geweest, dan zou een voorwaardelijke veroordeeling zeer waarschijnlijk wel zijn gevolgd, immers dan blijft van de bovengenoemde bezwaren — het zeer zeldzame geval van connexiteit (art. 81 Invoeringswet Militair Straf- en tuchtrecht) nu daargelaten — alleen over het niet-kunnen geven van opdrachten aan in Indië gevestigde instellingen, inrichtingen of bijzondere ambtenaren (art. 14*d* W. v. S.), een gemis dat ten aanzien van den vrijwilliger niet veel practische beteekenis heeft.

Intusschen rijst de vraag of de genoemde bezwaren — ook al zouden zij op zich zelve juist zijn — van voldoende gewicht zijn om ook als het een *Indisch militieplichtige* geldt, van eene, overigens gewenschte, voorwaardelijke veroordeeling af te zien.

Die vraag wordt in een overeenkomstig geval ontkennend beantwoord in de hierna, bladz. 463 afgedrukte sententie van het H.M.G. van Ned. Indië van 8 Augustus 1930, waarin we tevens de argumenten van den krijgsraad stuk voor stuk weerlegd vinden.

Onjuist acht het Hof vooreerst de overweging van den eersten rechter dat er geen bepaling zoude bestaan, waardoor eene voorwaardelijke veroordeeling door den Nederlandschen strafrechter, i.e. den Zeekrijgsraad te Soerabaja, werkelijk effectief zoude kunnen worden gemaakt in Ned. Indië, nu immers de wetgever bij de vaststelling van art. 17 W. v. M. S. juist de tegenovergestelde bedoeling heeft gehad, door de in dat artikel genoemde gevallen toepassing van de artt. 14*f*—14*k* uitdrukkelijk ook in Indië mogelijk te maken. Uit art. 17 zou nu verder — volgens het Hof — ook voortvloeien dat onder de uitdrukking „strafbaar feit” in de artikelen 14*a* en volgende W. v. S. ook vallen de feiten, strafbaar gesteld in de Indische wettelijke strafbepalingen. Het daarop betrekking hebbende bezwaar in het vonnis a quo naar voren gebracht, komt in 's-Hofs gedachtengang derhalve te vervallen, terwijl de sententie daarbij tevens overweegt, dat op de naleving van de algemeene voorwaarde — het zich binnen den proeftijd niet opnieuw schuldig maken aan een strafbaar feit — door het Openbaar Ministerie ook in Nederlandsch-Indië voldoende toezicht kan worden gehouden.

De ingevolgde art 15 W. v. M. S. mede te stellen algemeene voorwaarde, dat de voorwaardelijk veroordeelde zich niet aan een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp enz. mag schuldig maken acht het Hof ten aanzien van een dienstplichtige met verlof, volkomen terecht, van weinig beteekenis.

De vraag of opdracht tot verleening van hulp en steun ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden aan in Indië gevestigde instellingen of personen zou kunnen worden gegeven, wordt in de sententie in het midden gelaten, omdat hare beantwoording in de aan 's Hofs oordeel onderworpen zaak niet te pas kwam. Naar onze meening heeft de krijgsraad die vraag terecht ontkennend beantwoord, hoewel daaruit geenszins behoeft voort te vloeien dat eene

voorwaardelijke veroordeeling ook als daarbij bijzondere voorwaarden wèl noodig worden geacht, uitgesloten zou zijn, nu immers art. 14*d* bedoelde opdracht niet verplicht stelt. ¹⁾ De waarborg, dat de bijzondere voorwaarden behoorlijk worden nageleefd, wordt door het gemis van die opdracht alleen wat minder zeker. Dat zij in Indië niet mogelijk is, blijkt o.i. duidelijk uit art. 14*d*, waarin gesproken wordt over eene *in het Rijk* gevestigde instelling enz. onder welk begrip Indië toch niet kan vallen.

De vraag of onder de uitdrukking „strafbaar feit”, bedoeld in art. 14*a* W. v. S. ook begrepen kunnen worden Indische strafbare feiten, wordt, gelijk wij reeds opmerkten, door den kriegsraad ontkenkend, door het H. M. G. echter, als voortvloeiende uit het bepaalde bij art. 17 W. v. M. S. bevestigend beantwoord.

Alvorens in dit meeningsverschil partij te kiezen, kan het zijn nut hebben, dat we de vóórgeschiedenis van dat art. 17 nog eens nagaan.

Als eerste lezing van het artikel vinden we in het verslag der Commissie-Dresselhuys op blz. 10, art. 12e, luidende:

„Als de rechter die het in artikel 14*a* van het Wetboek van Strafrecht bedoelde bevel heeft gegeven, wordt voor de toepassing van de artikelen 14*f* — 14*k* van dat Wetboek steeds mede aangemerkt het Hoog Militair Gerechtshof of, indien de veroordeelde zich bevindt in of op weg naar Oost-Indië, het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.”

Blijkens de Toelichting, (blz. 62) werd deze bepaling noodig geacht met het oog op de omstandigheid, dat onderscheiden militaire gerechten slechts een tijdelijk bestaan hebben, zoodat het mogelijk zou zijn dat de artt. 14*f*—14*k* W. v. S., nadat zoodanig gerecht ontbonden was, niet toegepast zouden kunnen worden indien niet een andere, vast bestaande rechter werd aangewezen, op wien de bevoegdheden, bedoeld in artt. 14*f* en volgende W. v. S. overgaan.

Het artikel is eenigszins gewijzigd en beperkt tot de zeemacht, eerst overgegaan in art. 6 der Wet van 20 April 1918 (Stbl. 255) ²⁾, later, andermaal gewijzigd en weder verruimd in de Invoeringswet Militair- Straf- en tuchtrecht ³⁾. De bedoeling is echter onveranderd dezelfde gebleven. En nu kunnen wij noch in die bedoeling, noch in die geschiedenis van artikel 17 eenig argument vinden vóór de opvatting van het H. M. G., al moeten we toegeven dat, waar het artikel in zijn tegenwoordige redactie ook betrekking heeft op de landmacht, zich mede in dat opzicht eigenaardige

¹⁾ Door de op 1 September 1930 in werking getreden wijziging, bij de wet van 25 Juni 1929 Stbl. no. 360, aangebracht in art. 14*a*, zal nu echter het 2e lid van dat artikel in Indië niet toegepast kunnen worden, omdat in dat geval meergenoemde opdracht wèl verplicht is gesteld.

²⁾ Zie M. R. T. XIII, alwaar de wordingsgeschiedenis van deze wet in extenso is vermeld. In de laatste uitgave van Fruin, 1931, blz. 1250, vinden we nog steeds naar die reeds sinds 1 Januari 1923 afgeschafte wet verwezen!

³⁾ Zie Kempen, blz. 47, 52 en 56.

moelijkheden voordoen. Het beroep dat de Sententie doet op het verband met den inhoud van de artikelen 14f en 14h W. v. S., is ons niet duidelijk mogen worden.

Afgescheiden van het bovenstaande schijnt het ons niet houdbaar dat, waar het W. v. S. spreekt over een „strafbaar feit” daar onder ook zouden vallen feiten, *niet* bij *Nederlandsche* wetten of verordeningen strafbaar gesteld ¹⁾. De consequentie zou zijn dat ook een veroordeeling bijv. door een Engelschen rechter als een bewijs van de niet-naleving van de algemeene voorwaarde zou moeten gelden, immers voor de strafwet staan de koloniën gelijk met het buitenland.

Kunnen wij derhalve het H. M. G. niet volgen op den gekozen weg om tot eene overigens ook o.i. gewenschte wetstoepassing te geraken, wij meenen dat de keuze van dien toch in elk geval twijfelachtigen weg ook daarom minder gewenscht is, omdat het beoogde doel op andere niet betwistbare wijze evengoed te bereiken is. Welk bezwaar kan er zijn om eventueel bij eene voorwaardelijke veroordeeling, in gevallen waarin dat noodig mocht worden geacht als bijzondere voorwaarde te stellen ²⁾ dat de veroordeelde zich gedurende den proeftijd niet mag schuldig maken aan een feit, strafbaar gesteld bij de Indische wettelijke strafbepalingen? Het is vrijwel het omgekeerde geval van dat, ten aanzien waarvan hiervoor op blz. 30 de heer van den Berg van Saparoea de wenschelijkheid bepleitte, dat namelijk de burgerrechter als bijzondere voorwaarde zou stellen den eisch dat de door hem voorwaardelijk veroordeelde aan de krijgstucht onderworpen zijnde, geen ernstig disciplinair vergrijp, dan wel een vergrijp dat tevens een strafbaar feit oplevert, zal plegen.

Griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Bij Koninklijk besluit van 19 December 1930, no. 80, is de Eerste-Luitenant Mr. J. Tuinstra, (belast met de waarneming van het ambt van Griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof), op zijn verzoek ontheven van zijne indeeling bij het Regiment Jagers en ingedeeld bij het 20e Regiment Infanterie, in garnizoen te Harderwijk.

Ingevolge bepaling van den Minister van Defensie zal de Eerste-Luitenant Mr. Tuinstra zijne nieuwe bestemming volgen op 16 Februari 1931, tot welken datum hij ter beschikking van den President van het Hoog Militair Gerechtshof blijft en met ingang van

¹⁾ De Minister van Justitie betwijfelde zelfs of de krijgstucht in de koloniën wel dezelfde was als die in het moederland. Zie M. R. T. XV, blz. 349. Ook de eisch van eene onherroepelijke veroordeeling (art. 14 f) wijst er wel op dat de Wetgever alleen het oog heeft gehad op het Nederlandsche (moederlandsche) recht.

²⁾ Door de jongste wijziging van art. 14 c kunnen thans bijzondere voorwaarden bij iedere voorwaardelijke veroordeeling worden opgelegd.

welken datum de Eerste-Luitenant A. Spruijt, van het 2de Regiment Onbepaalde Artillerie, bij het Hof wordt gedetacheerd ter waarneming van het Griffiersambt. ¹⁾

In verband met zijn aanstaand vertrek, heeft de President van het Hoog Militair Gerechtshof aan het einde der zitting van 27 Januari 1931 den Eerste-Luitenant Mr. Tuinstra in de volgende bewoordingen toegesproken:

„Ik wil deze waarschijnlijk laatste openbare zitting, die onze „waarde waarnemende Griffier, de Heer Tuinstra, als Griffier zal „bijwonen, nu hij op zijn verzoek naar het 20ste Regiment Infanterie „is overgeplaatst en ons daardoor binnenkort zal gaan verlaten, niet „sluiten zonder hem namens het Hof openlijk dank te hebben betuigd „voor de keurige wijze, waarop hij zijne functie bij het Hof heeft „vervuld nu eenige jaren lang.

„In de vele kleinere maar ook in de enkele zeer belangrijke straf- „zaken en in de klachtzaken, waarin hij is werkzaam geweest, heeft „hij getoond groote geschiktheid voor het Griffiersambt te bezitten. „Voor de moeilijke taak om van de verklaringen, door beklaagden „en getuigen ter terechtzitting afgelegd, snel en goed proces-verbaal „op te maken, bleek hij te verstaan. Bij meer dan één gelegenheid „is hem door de pers — en de pers kan het beoordeelen — daarvoor „welverdiende hulde gebracht. Maar ook in andere opzichten liet „zijn nauwgezetheid en zijn ijver niets te wenschen over. Hij was „steeds hulpvaardig en geen moeite was hem te veel.

„Mijnheer Tuinstra, moge het U verder goed gaan. Het Hof zal „dankbaar de goede diensten, die gij ons hebt bewezen, blijven „gedenken.”

Waarschuwing tegen eenzijdige ontwapening.

Reeds meermalen deed de Redactie bij de verzending van het M. R. T. een vlugschrift invoegen van het Centraal Comité tot waarschuwing tegen eenzijdige ontwapening. Ook bij deze aflevering kan men zoodanig geschrift, getiteld „Christendom en Ontwapening”, aantreffen. Het bevat een zeer lezenswaardig betoog van de hand van Prof. B. D. Eerdmans.

Het onderwerp ligt eenigszins buiten het terrein waarop ons tijdschrift zich beweegt, zoodat eene nadere bespreking van den inhoud niet op onzen weg ligt. Wel mogen wij de lezing zeer aanbevelen, overtuigd als wij daarbij ook zijn van het nuttige werk, waaraan bovengenoemd comité met veel ijver in 's lands belang zijne beste krachten wijdt.

¹⁾ Deze officier is ook vroeger reeds geruimen tijd met die functie belast geweest (Zie M.R.T. XVIII, blz. 568, XXII, blz. 256).

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Gaarne verleent de Redactie plaatsruimte aan de onderstaande beschouwingen, welke haar met verzoek om opname in ons Tijdschrift, van zeer geachte zijde werden toegezonden.

Enkele opmerkingen betreffende beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.

Reeds meer dan eens is uit in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift opgenomen beschikkingen in beklagzaken en beschouwingen dien-aangaande gebleken dat ten aanzien van de wijze waarop de bepalingen betreffende beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf (paragraaf VI van de Wet op de Krijgstucht) behooren te worden toegepast, vrij belangrijk verschil van meening bestaat.

Volstaan moge worden met, uit de vele voorbeelden welke ten dienste staan, in dit verband te verwijzen naar het naschrift van de Redactie op de beschikking van den Commandant der Zeemacht van 12 Juli 1927 (Mil. Recht. Tijdschr., deel XXIII, blz. 272), naar de beschouwingen van de Redactie op blz. 288 van deel XXV van dat tijdschrift en naar de antwoorden, welke door die beschouwingen zijn uitgelokt, naar de beschouwingen van Mr. R. J. Brunner op blz. 301 van hetzelfde deel van het tijdschrift en naar de beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland van 24 September 1929 (Mil. Recht. Tijdschr., deel XXV, blz. 328).

Naar het voorkomt leggen de beschikkingen van het Nederlandsche Hof van 26 November 1929 en van 28 Januari 1930 (Mil. Recht. Tijdschrift, deel XXVI, blz. 137 en blz. 141) eens te meer getuigenis af van de onzekerheid, welke op dit gebied heerscht.

Een nadere bespreking van deze beschikkingen en van hetgeen daarmede verband houdt, kan wellicht van nut zijn.

In eerstbedoelde beschikking wordt aan het slot onder meer bevolen dat „in stede van voornoemden hoofdofficier, de kapitein Y., commandant van de 1e compagnie der School voor Reserve-Officieren der Infanterie, als strafoplegger, in klagers straflijst zal worden ingeschreven.”

Blijkbaar was in die straflijst — in verband met de door den meerdere van den oorspronkelijken strafoplegger als beklagrechtter in eerste instantie in de omschrijving van de strafreden aangebrachte wijziging — die meerdere als strafoplegger ingeschreven.

Was deze inschrijving terecht geschied?

Ik waag het zulks te betwijfelen; m.i. vindt die inschrijving geen steun in enig voorschrift van de Wet op de Krijgstucht.

De in paragraaf IV dier wet (oplegging en tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen) voorkomende voorschriften, waar-

onder het voorschrift van artikel 51, 2de lid, gelden niet voor paragraaf VI. Een inzender wees destijds — naar mijne meening volkomen terecht — op de beteekenis, welke aan de gegeven voorschriften moet worden toegekend in verband met de plaats, welke zij in de wet innemen (Mil. Recht. Tijdschr., deel XXIII, blz. 272, regel 7 t/m. 11 van boven) en de beschikking van het Nederlandsche Hof van 24 September 1929 (Mil. Recht. Tijdschr., deel XXV, in het bijzonder de laatste alinea op blz. 329) duidt eveneens op de opvatting, dat de in paragraaf IV gegeven voorschriften niet gelden voor paragraaf VI.

Wijzigingen, ingevolge de bij artikel 50 toegekende bevoegdheid aangebracht in de bestraffing (straf en omschrijving van de strafreden), dragen een geheel ander karakter dan die, aangebracht ingevolge het voorschrift van artikel 66.

In het eerste geval handelt de meerdere als *meerdere*, staan den gestrafte *twee* instanties van beklag open en is de *gewijzigde* bestraffing het uitgangspunt van het onderzoek van het beklag; de oorspronkelijk opgelegde straf blijft bij de behandeling van het beklag geheel buiten beschouwing en het is begrijpelijk dat in dit geval als strafoplegger wordt aangemerkt hij, die in de bestraffing wijziging heeft gebracht.

In het tweede geval handelt de meerdere als *beklagrechter in eerste instantie* (de aangebrachte wijziging maakt deel uit van de beslissing op het beklag), blijft den gestrafte slechts *een* instantie van beroep over en blijft de *oorspronkelijke* bestraffing het uitgangspunt van het onderzoek (zie beschikking van 27 Mei 1924 in Mil. Recht. Tijdschr., deel XX, blz. 99).

In het laatstbedoelde geval wordt de meerdere geen strafoplegger; hij blijft beklagrechter in eerste instantie.

Dat men zich een zuivere voorstelling maakt van de functie, waarin de, in artikel 61 bedoelde, meerdere handelt is vooral van belang indien deze een straf heeft opgelegd wegens het indienen van een onredelijk beklag of wegens oneerbiedigheid door den inhoud van de klacht of bij het onderzoek daarvan.

De vraag wanneer en door wien de hierbedoelde straf moet worden opgelegd en de vraag of deze straf geheel afgescheiden moet worden gehouden van het beklag over de oorspronkelijk opgelegde straf, verdienen in dit verband nader in beschouwing te worden genomen.

Het antwoord op de eerstbedoelde vraag wordt gegeven door de bepaling in het 2de lid van artikel 27 van het Reglement betreffende de Krijgstucht: en de oorspronkelijke strafoplegger en de, in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht bedoelde, meerdere zijn niet alleen bevoegd, doch zelfs verplicht onmiddellijk op te treden, indien daartoe naar hunne meening aanleiding bestaat.

Zooals de Redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift aan het slot van hare beschouwingen op blz. 370 en vlgg. van deel XXIV van genoemd tijdschrift opmerkt, houde de oorspronkelijke

strafoplegger zich daarbij vrij van den invloed, die het feit, dat het een door hem zelf opgelegde straf betreft, waarover het onredelijk beklag loopt, mogelijk op hem kan uitoefenen.

De Redactie acht dit een netelige taak. Het is evenwel een taak, waarvoor een strafoplegger bij de handhaving der tucht vele malen wordt gesteld; men stelle zich slechts de gevallen voor, dat een meerdere moet straffen wegens oneerbiedigheid tegenover hemzelf, dat hij straffen moet omdat een sloep, welke hij op een bepaald uur heeft besteld, niet op tijd is, dat hij een kok moet straffen, die geen voldoende zorg heeft besteed aan de bereiding van zijn (des meerderen) eten, dat hij een oppasser moet straffen die hem niet op het aangegeven uur heeft gewekt, enz., enz., enz.

Ik geloof dat ook de in het onderwerpelijke geval gestelde taak de krachten van den meerdere niet zal te boven gaan.

Wat de tweede vraag aangaat, moet onderscheid worden gemaakt tusschen het geval dat de oorspronkelijke strafoplegger tevens straf heeft opgelegd wegens onredelijk beklag en het geval dat deze bestraffing door den, in artikel 61 bedoelden, meerdere is geschied.

Moet in het eerste geval ten aanzien van de hierbedoelde straf de gewone weg van beklag worden gevolgd of moet de meerdere zich bij het geven van zijne beslissing ook uitspreken over deze straf?

M.i. behoort het laatste te geschieden.

In zijne beschikking van 4 Juli 1919 (Mil. Recht. Tijdschr., deel XV, blz. 211) noemt het Nederlandsche Hof op blz. 215, regel 21 en 22 van boven, de wegens lichtvaardig klagen opgelegde straf eene „bijkomende” straf.

Het zeer nauwe verband tusschen de oorspronkelijk opgelegde straf en de straf opgelegd wegens lichtvaardig (onredelijk) beklag, welk nauw verband door de uitdrukking „bijkomende straf” wordt geaccentueerd, motiveert een gelijktijdige afdoening van beide straffen.

Dat de beschikking van 4 Juli 1919 dateert uit den tijd dat de oude wetgeving nog van kracht was, doet hier niet ter zake.

Men kan veilig aannemen, dat de gestrafte, die het beklag heeft ingediend over de oorspronkelijk opgelegde straf, ook bezwaren zal hebben ten aanzien van de bijkomende straf.

Een gelijktijdige afdoening van beide straffen bespoedigt de beklagprocedure, terwijl de behandeling van het beklag dezelfde is als die na de indiening van een afzonderlijk beklag over de bijkomende straf.

In het tweede geval — indien de bijkomende straf door den, in artikel 61 bedoelden, meerdere is opgelegd — staat de zaak eenigszins anders.

Bij de oplegging van een straf wegens de indiening van een onredelijk beklag handelt de, in artikel 61 bedoelde, meerdere niet als *meerdere*, doch wel als *beklagrechter in eerste instantie*: hij

wordt ook nu geen strafoplegger als bedoeld aan het slot van dat artikel.

Met de indiening van het beklag is de zaak van het zuiver militaire terrein overgegaan naar het terrein van het beklag.

De handelingen van den meerdere als beklagrechtter zijn niet onderworpen aan het oordeel van zijn *militairen meerdere*, doch alleen aan het oordeel van den beklagrechtter in hogere instantie.

Uit de beschikking van 3 April 1925 (Mil. Recht. Tijdschr., deel XX, blz. 643 onderaan en 644 bovenaan en blz. 645, regel 12 t/m. 7 van beneden) blijkt dat de hierboven weergegeven opvatting ook die is van het Nederlandsche Hof; eene tenietdoening — tegelijk met de eindbeslissing op het beklag — van de, door den Commandant der Marine te Willemsoord opgelegde, straf ware anders niet mogelijk geweest.

Hoewel het Nederlandsche Hof zich in zijne beschikking van 3 April 1925 niet kon vereenigen met de door hooger genoemde autoriteit opgelegde straf wegens lichtvaardig beklag en deze straf dan ook te niet deed, besliste het Hof door zijne beschikking toch implicite, dat genoemde autoriteit, zonder de eindbeslissing van het Hof af te wachten, bevoegd was tot het opleggen dier straf.

Voor zoover tot nu toe is gebleken (zie missive van het Hof d.d. 8 November 1928 no. 377 op blz. 370 van deel XXIV van het Mil. Recht. Tijdschr.) is het College ten deze niet van meening veranderd.

De uitdrukking „*bij de behandeling* van beklagzaken heeft het de aandacht getrokken” in den aanvang van 's Hofs missive, geeft m.i. duidelijk te kennen dat het niet de bedoeling is geweest om aan te geven dat een straf wegens onredelijk beklag eerst behoort te worden opgelegd *na* de eindbeslissing van het College; integendeel het heeft m.i. blijkbaar in sommige gevallen 's Hofs aandacht getrokken, dat ten deze nog niet was gehandeld toen de zaak ter eindbeslissing het Hof bereikte.

Aan het afgescheiden houden van de oplegging van de straf wegens onredelijk beklag van de behandeling van de klachtzaak, waarvan de wenschelijkheid door de Redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift wordt bepleit op blz. 371 en 372 van deel XXIV, is bovendien het voor de praktijk ernstige bezwaar verbonden dat het beklag zoodoende eene zeer ongewenschte uitbreiding zoude kunnen verkrijgen.

Is de meerdere die in eerste instantie de rechtmatigheid van de, wegens onredelijk beklag opgelegde, straf moet beoordeelen, van meening, dat die strafoplegging ten rechte is geschied, dan is toch de mogelijkheid niet uitgesloten, dat deze meerdere zich niet zal vergenoegen met het beklag ongegrond te verklaren, doch dat hij tevens opnieuw straf zal opleggen op grond van de overweging dat, was het beklag reeds in eerste instantie onredelijk, dit in nog sterkere mate het geval is nu het beklag wordt doorgezet nadat de klager reeds door bestraffing op het onredelijke daarvan is geweest.

Ook ten aanzien van deze opnieuw opgelegde straf zoude dan de gewone weg van beklag moeten worden gevolgd en het beklag zoude zoodoende kunnen worden voortgezet tot ten slotte de beslissing is ingeroepen van een autoriteit, die niet is gesteld onder het rechtstreeksch bevel van een tot straffen bevoegden meerdere en te wiens aanzien evenmin een zoodanige meerdere kan worden aangewezen.

Een regeling, welke tot een zoodanigen gang van zaken *kan* leiden, veroordeelt m.i. zich zelve.

De eindbeslissing van het Hof behoort een einde te maken aan het oorspronkelijke beklag en aan alles, wat daaraan annex is.

In de, in den aanhef mede aangehaalde, beschikking van 28 Januari 1920 verklaart het Hof het beklag, voor zoover klager dit heeft beperkt, gegrond.

Is deze beschikking wel geheel juist?

De Wet op de Krijgstucht kent slechts één gegrondverklaring van het beklag en wel die waarbij de oplegging der straf nietig wordt verklaard.

Dit laatste is hier *niet* geschied en naar mijne meening had het beklag dan ook gedeeltelijk gegrond moeten zijn verklaard.

Is het bezwaar tegen het dictum van 's Hof's beschikking in het onderwerpelijke geval, waar het eene eindbeslissing betreft, slechts van formeele beteekenis, het zoude van praktische beteekenis worden indien 's Hof's voorbeeld werd gevolgd door een meerdere als bedoeld in artikel 61 der wet.

Ware de hier besproken beschikking afkomstig geweest van een meerdere als bedoeld in artikel 61, dan zou door den vorm van het dictum aan klager m.i. de weg zijn afgesneden geweest om de eindbeslissing van het Hof in te roepen, terwijl het toch niet ondenkbaar moet worden geacht dat bij klager, ook na de vernietiging van het gewraakte gedeelte van de omschrijving van de strafreden, nog bezwaren tegen de beschikking waren blijven bestaan.

Deze bezwaren hadden bijvoorbeeld gericht kunnen zijn tegen de handhaving van de oorspronkelijk opgelegde straf nadat de omschrijving van de strafreden vrij belangrijk was verlicht.

Had het Hof in het onderwerpelijke geval die oorspronkelijk opgelegde straf mogen handhaven?

Het beklag is — naar de Regeering bij de behandeling van artikel 66 in de Memorie van Antwoord verklaarde — een eenzijdig hooger beroep, waarbij de straf niet mag worden verzwaaard (v. d. Hoeven, deel III blz. 528).

De Hooge Raad nu betoogde in zijn Arrest van 2 December 1929 (Nederlandsche Jurisprudentie 1930, blz. 225), betrekking hebbende op een misdrijf van mishandeling, dat, waar de verdachten in eersten aanleg waren veroordeeld wegens mishandeling tweemaal gepleegd en in hooger beroep van één dier mishandelingen waren vrijgesproken, zij, door handhaving van de straf in eersten aanleg opgelegd, ter zake van de in hooger beroep wel bewezen verklaarde

mishandeling in werkelijkheid tot een zwaarder straf waren veroordeeld dan hun bij het vonnis was opgelegd, hetgeen, nu alleen de verdachten in hooger beroep waren gekomen, bij artikel 424, 2de lid, Sv. was verboden.

Het komt mij voor dat hetzelfde beginsel, dat in het strafrecht geldt, ook toepassing behoort te vinden in het tuchtrecht.

Door den vorm van het dictum scheidt 's Hof's beschikking naar mijne meening een niet ongevaarlijk precedent.

In dit verband moge nog worden verwezen naar de beschouwingen van de Redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift op blz. 276 en 277 van deel XXIII naar aanleiding van de beschikking van den Commandant der Zeemacht van 12 Juli 1927.

De geachte inzender schrijft ons het zeer op prijs te zullen stellen, indien de Redactie in een kort naschrift naar aanleiding van zijn beschouwingen, hare meening zoude willen doen kennen.

Uit de talrijke in ons tijdschrift opgenomen beschikkingen betreffende beklagzaken, alsmede uit onze meermalen daaraan vastgeknoopte opmerkingen, gelijk ook nu weer uit de belangwekkende bijdrage van den inzender, blijkt wel duidelijk hoezeer er op dit gebied groote onzekerheid, verschil van inzicht, een hinken op twee gedachten, nog steeds bestaan, naar het ons voorkomt zelfs in grootere mate dan onder de oude wetgeving het geval was.

Met schrijvers betoog kunnen wij ons voor een goed deel verenigen. Terecht wijst hij op het verschil in karakter tusschen wijzigingen (in straf of strafreden) aangebracht ingevolge art. 50 of met toepassing van art. 66 W.Kr. Of daaruit nu echter voortvloeit, dat de meerdere die bij beklag de oorspronkelijke straf en/of strafreden wijzigt, toch niet als strafoplegger mag worden beschouwd, schijnt ons minder zeker, trouwens niet van overwegend belang, als men zich op het standpunt stelt, gelijk het H.M.G. doet, dat in tweede instantie toch de zaak in haar geheel aan het onderzoek en de beslissing van het Hof onderworpen wordt.

Van beteekenis is de door den schrijver weder behandelde vraag welke meerdere straf zal moeten opleggen ingeval van onredelijk of oneerbiedig beklag. Naar onze meening verdient het — onpartijdigheidshalve — verre de voorkeur dat dit geschiedt, niet door den oorspronkelijken strafoplegger, doch door de autoriteit die over het beklag heeft te beslissen. In hooger beroep zouden wij die strafoplegging, evenals onder de oude wetgeving gebruikelijk was, het liefst toevertrouwd zien aan het H. M. G. Het Nederlandsche Hof is echter, o.i. zeer te betreuren, van oordeel dat het daartoe thans de bevoegdheid niet meer bezit, zoodat in dit geval de oorspronkelijke strafoplegger wel zal moeten optreden.

Volkomen juist achten wij schrijvers meening dat de hoogere militaire autoriteit die het noodig vindt om ter zake van het beklag eene correctie toe te passen, daarmede geenszins behoeft te wachten totdat eventueel het H. M. G. eene eindbeslissing op het beklag

heeft genomen. Die correctie staat echter in zoodanig nauw verband met de beklagzaak zelve dat het wenschelijk is haar daarvan niet los te maken, m.a.w. daarover c.q. tegelijkertijd door het H. M. G. te doen beslissen. In dien zin besliste ook het H. M. G., bijv. bij de beschikking van 3 April 1925 M. R. T. XX, blz. 643 en zoo wij schrijver goed begrijpen, gaat hij ook daarmede accoord, al valt moeilijk te ontkennen dat de klager betreffende die tweede straf nu eigenlijk eene instantie mist. Met bovenstaande opmerkingen komen wij eenigermate terug op onze beschouwingen opgenomen op blz. 371 en 372, M.R.T. XXIV, waartegen ook de inzender, niet geheel ten onrechte, bezwaren aanvoert.

Bij schrijvers critiek op de beschikking van het H.M.G. van 28 Januari 1930 M.R.T. XXVI, blz. 141, kunnen wij ons grootendeels aansluiten. Of het Hof echter in dit geval ook de opgelegde straf had mogen handhaven, hangt samen met de vraag of, bij beklag, die straf door de hoogere militaire autoriteit of door het H.M.G. ook mag worden verzwagd.

Red. M. R. T.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

(Mavors, December 1930).

Is het niet verleenen van bewegingsvrijheid veroorloofd ?

door G. KUIJPER, Majoor-Adjutant.

Bij het stellen van deze vraag is niet gedacht aan de gevallen, waarin dienstbelangen dit noodig maken, maar alleen aan het geval dat een ondergeschikte aanleiding gegeven heeft, dat zijn meerdere niet in volle tevredenheid over hem denkt. Ik druk mij hierbij met opzet zeer voorzichtig uit, want indien de meerdere ontevreden is over den ondergeschikte, dan komt, zoo vermaan niet helpt, straf. En als zoodanig mag inhouding van bewegingsvrijheid nooit bedoeld zijn, want dan gaat de meerdere zijn boekje te buiten. De wet schrijft voor, welke straffen mogen worden opgelegd, en men heeft niet het recht daaraan eigendunkelijk andere toe te voegen. Bovendien heeft de wet dit straf- of tuchtrecht nog met allerlei veiligheidsbepalingen bekleed, waardoor angstvallig voor de rechten van den mindere gewaakt wordt (verplicht onderzoek, recht van beklag, enz.); bij een toepassing van een buiten de wet vastgestelde straf mist de mindere al de waarborgen,¹⁾ die hem de wet verschaft tegen onbillijk behandelen of menschelijk falen van de zijde van den meerdere. Een vergelijk van een vader, die zijn kind straft en een compagniescommandant, die een soldaat straft, gaat dan ook ten eenenmale mank; de vader is soeverein in de keuze van zijn tuchtmiddelen, de compagniescommandant is gebonden. De zoon mist appèl, de soldaat bezit dit recht.

Men zou nog kunnen beweren, dat inhouden van bewegingsvrijheid, nu ja, wel een straf is, maar van zoo geringen aard, dat die onder de maat van alle wettelijke straffen valt, dus feitelijk te gering is om onder de wettelijke straffen opgenomen te worden. Maar deze redeneering gaat niet op, daar een berisping toch altijd als lichter moet worden opgevat dan feitelijke vrijheidsbeperking.

Na het bovenstaande behoeft het verder dus geen betoog, dat inhouding van bewegingsvrijheid nooit als straf mag aangewend worden, dus niet als het gedrag van den mindere reden geeft om hem te berispen of erger.

En zoo komen we weer terug op de gestelde vraag: is inhouding van bewegingsvrijheid geoorloofd, indien het gedrag van den ondergeschikte aanleiding heeft gegeven, dat de meerdere niet in volle tevredenheid over hem denkt?

¹⁾ Dit is minder juist. Zie art. 9 (4) Regl. betr. de Krijgstucht.

De beantwoording van deze vraag wordt volkomen beheerscht door de beantwoording van de vraag: is bewegingsvrijheid voor den man een gunst, die hij zich moet waardig maken, of niet? Is het een gunst, dan heb ik als compagniescommandant ook het volle recht om te vorderen, dat de gunst verdiend wordt door goed gedrag en goeden ijver.

Maar is het verleenen van bewegingsvrijheid geen gunst, dan is de inhouding daarvan, tenzij uit hoofde van dienstbelangen, straf en dus een absoluut ontoelaatbare, onwettelijke handeling.

Ik moet hier nog even stilstaan bij de woorden: „voor zoover de belangen van den dienst zich daartegen niet verzetten”. Een minder juridisch aangelegd compagniescommandant zou hierin een uitweg kunnen zien om inhouding van bewegingsvrijheid toch toe te passen als inhouding van gunst. De belangen van den dienst immers eischen soldaten die zich ten volle geven, soldaat A. gaf zich niet ten volle, dus . . . hij krijgt geen bewegingsvrijheid.

Iedereen voelt, dat dit een gewrongen verklaring is, en voor wien dit nog bewijs behoeft, zij er op gewezen, dat deze restrictie ook gemaakt wordt bij het jaarlijksche verlof aan het beroepspersoneel, en nu zal toch wel niemand durven beweren, dat een compagniescommandant gerechtigd is een sergeant verlof te weigeren, omdat hij niet ten volle over hem tevreden is.

Maar de bewering, dat bewegingsvrijheid een gunst is, kan men nog baseeren op de omstandigheid, dat bewegingsvrijheid *kan* verleend worden, terwijl algemeen verlof en uitzonderingsverlof *wordt* verleend.

Dit beroep gaat echter niet op, daar verlof en bewegingsvrijheid wegens gescheiden leven van het gezin, ook niet *wordt* verleend, maar *kan* verleend worden en zoo is het ook met het buitenlandsche verlof. Men heeft hier blijkbaar met een redactie-, niet met wezensonderscheid te maken.

Ik geef evenwel toe, dat men zulks een objectieve meening kan noemen, die bewijsgrond mist. Doch ik kan aantoonen, dat zulks niet het geval is, daar de L.O. zeer uitdrukkelijk vermeldt, voor welk geval men wel te maken heeft met een *gunst, die men zich moet waardig betoonen*, en deze gunst is: om één maal per maand op Maandagmorgen per eerste gelegenheid van verleende bewegingsvrijheid terug te keeren, en daar staat niet wordt *verleend*, maar wordt *vergund*.

Leest men dan ook L.O. 1927, No. 173, C. Bewegingsvrijheid:

1. Aan *alle* ¹⁾ militairen kan op Zon- en feestdagen bewegingsvrijheid worden verleend, voor zoover de belangen van den dienst zich daartegen niet verzetten.
2. Teneinde tegemoet te komen aan de bezwaren van hen, die niet op Zondag wenschen te reizen, wordt aan alle militairen die zulks wenschen en *zich deze gunst waardig betoonen* ¹⁾

¹⁾ Cursiveering door mij.

eenmaal per maand *vergund* ¹⁾ om op Maandagmorgen per eerste reisgelegenheid van verleende bewegingsvrijheid terug te keeren.

nauwkeurig en in onderling verband, dan moet men wel het gezond verstand geweld aandoen om te kunnen staande houden, dat het verlenen van bewegingsvrijheid een gunst is, en is dus inhouding daarvan om andere oorzaak dan dat de dienstbelangen zich daartegen verzetten, machtsmisbruik.

Mavors, Januari 1931.

Is het niet verlenen van bewegingsvrijheid veroorloofd?

door Eerste-Luitenant J. F. M. STEENMETSER.

Daar ik met den Schrijver van bovengenoemd artikel in de December-aflevering van „Mavors” volkomen van meening verschil, zij het mij vergund deze andere meening, n.l. dat het niet verlenen van bewegingsvrijheid *wèl* veroorloofd is, hieronder toe te lichten.

Alvorens nader op enkele bijzonderheden in het artikel van Maj.-Adj. K. in te gaan, wijs ik er op, dat ik zoowel principieel — vooral principieel — als juridisch andere opvattingen huldig.

I. *Principieel.*

Inderdaad! Ik *durf* uitgaan en ga uit van den eisch, dat de militair zich ten volle, dus voor 100% geeft aan de diensten die hij verplicht is te verrichten.

Iedere organisatie — en speciaal het leger — die van een andere stelling uitgaat, is onherroepelijk tot ondergang gedoemd. Een ander (kleiner) percentage is immers niet vast te stellen! En de algemeen menschelijke gemakzucht zou ongetwijfeld ten gevolge hebben, dat dit percentage naar willekeur kleiner en kleiner zou worden genomen en ten slotte tot nul gereduceerd!

Indien bijvoorbeeld een militair, die in de houding moet staan, zijn hoofd — of al waren het slechts zijn oogen! — verdraait, mag de meerdere, die hem commandeert, dit *principieel* niet goedkeuren.

Indien een stalwacht den te onderhouden stal niet schoon heeft gehouden, begaat de officier van de week een *principiele* fout door hiermede genoegen te nemen.

Enz. enz. enz.

„Maar er is toch geen mensch volmaakt?” hoor ik tegenwerpen.

Volkomen juist! Ik wil ook allerminst den man, die niet voor 100% in de houding stond, of den tekort schietenden stalwacht hiervoor streng straffen of misschien zelfs maar straffen!

Thans doen echter *subjectieve* elementen hun intrede, die aan de grondstelling, welke laatste zuiver *objectief*, zakelijk moet blijven, niets afdoen.

Hierin schuilt „des Pudels Kern”.

¹⁾ Cursiveering door mij.

Na dit principe te hebben vastgesteld, kom ik aan de middelen, die den meerdere ten dienste staan om den niet-voor-100%-dienst-ijverigen mindere zijn plichten voor te houden.

Daar de „straffen” met name in de „Wet op de Krijgstucht” en in het „Wetboek van Militair Strafrecht” — het laatste kan hier buiten beschouwing blijven — zijn genoemd, ga ik volkomen met Maj. K. accoord, waar hij het intrekken van bewegingsvrijheid geen *straf* wil noemen. Het woord „vermaan” is echter veel te slap en geeft bij lange na alle phasen niet aan, die naar de straf leiden. De correcties voor den van-1-tot-100%-nalatige stel ik volgens de zwaarte aldus vast:

a. terechtwijzing;	c. intrekking van gunsten;
b. waarschuwing;	d. (krijgstuchtelijke) straf.
- Ad a. De terechtwijzing.*

Dit woord klinkt een weinigje flinker dan „vermaan”, al wordt de terechtwijzing natuurlijk óók beleefd gegeven!

Echter zou ik den meerdere, die een mindere een terechtwijzing toedient, welke op dezen geen indruk maakt, waardoor deze m.a.w. niet het gevoel zou krijgen, dat hij werkelijk iets misdaan heeft, — ik vermijd met opzet het woord „bestrafing”! — dien meerdere zou ik in ernstige overweging geven de terechtwijzing liever achterwege te laten: de mindere zal met hem en zijn „vaderlijkheid” openlijk of verholen hartgrondig den spot drijven.

Ad b. De waarschuwing.

Hierbij voelt de mindere het komende onheil.

Zij, die daarom blijken een sterker prikkel noodig te hebben dan de — in zekeren zin ongevaarlijke — terechtwijzing, zullen nu mischien tot nadenken over hun fouten worden gebracht.

Ad c. Intrekking van gunsten.

De bedreiging wordt werkelijkheid.

Zal men mij bestrijden, dat deze phase niet logisch op de beide voorgaande volgt? Is zij niet *strenger* dan de terechtwijzing en de waarschuwing? Het bewijs, dat zij *minder streng* is dan een der straffen van de W.K., volgt ad d.

Welnu, waar blijft de logica, indien een tot straffen bevoegd meerdere *wèl* de maatregelen ad a., b. en d. mag toepassen, doch *niet* die ad c.? Dit zou uitsluitend het geval zijn, indien deze maatregel uitdrukkelijk was verboden. Dat zij dit *niet* is, moge blijken uit het juridisch gedeelte van mijn betoog.

Ad d. Straf.

De straffen ten slotte vormen het sterke wapen in de hand van speciaal bevoegde meerderen om het gezag „krachtig” — zie „Regl. betreffende de Krijgstucht” art. 28! — te handhaven.

Zelfs al moge het intrekken van bewegingsvrijheid *op het moment* minder prettig zijn dan bijv. een kortdurende straf, toch is de laatste *altijd* zwaarder. Zij werkt immers, dank zij de vermelding op de straflijst, gedurende den geheelen diensttijd, dus zeer lang, na. *Momenteel* moge het in bijzondere omstandigheden voor

iemand soms zwaarder vallen een straf van 14 dagen licht arrest dan van 2 dagen verzwaard arrest te ondergaan. Maar de laatste straf is desalniettemin zwaarder; dit staat zwart op wit in de Wet!

En het is volkomen logisch, wanneer ik daarom de *straf* van „berisping” *zwaarder* noem dan het intrekken van de *gunst* van bewegingsvrijheid.

II. *Juridisch.*

L. O. 1927 No. 173, 1e en 2e lid luiden als volgt:

1. Aan alle militairen kan op Zon- en Feestdagen bewegingsvrijheid worden verleend voor zoover de belangen van den dienst zich daartegen niet verzetten.
2. Teneinde tegemoet te komen aan de bezwaren van hen, die niet op Zondag wenschen te reizen, wordt aan alle militairen, die zulks wenschen en zich deze gunst waardig toonen, éénmaal per maand vergund om op Maandagmorgen per eerste reisgelegenheid van verleende bewegingsvrijheid terug te komen.

Ad 1. „Aan alle militairen kan (ik spatieer!) op Zon- en Feestdagen bewegingsvrijheid worden verleend”.

Het woord „*kan*” de betekenis te geven van „*moet*” strijdt met alle begrippen der Nederlandsche taal.

Taalkundig is het woord „*kan*” hier slechts te vervangen door „*mag*”. Was er bedoeld „Aan alle militairen *moet* . . .”, dan zou de redactie hebben geluid „Aan alle militairen *zal* . . .”. Deze term is in militaire orders algemeen gebruikelijk.

Mag ik in verband hiermede den Maj.-Adj. K. vragen, hoe Z.H.E.G. denkt over art. 76 2e lid van het Regl. op den Inwendigen Dienst der Infanterie? Dit luidt:

„In bijzondere gevallen, en voor minderjarigen, nadat ouders of voogden een daartoe strekkend verzoek hebben ingediend, kan (ik spatieer!) de compagniescommandant vergunning verleenen tot uitblijven na het avondappèl . . .” Is de C.C. misschien óók *verplicht* avondpermissie te verleenen? Het wordt dan langzamerhand niet prettig meer om van een compagnie de commandant te zijn! Juister zou het dan zijn te spreken van den commandant „bij” de compagnie.

Ad 2.

Met de bewering, dat de woorden „deze gunst” uitsluitend slaan op het 2e lid, begaat Maj.-Adj. K. een grove onbillijkheid tegenover degenen, die uit godsdienstige overtuiging bezwaren hebben tegen het reizen op Zondag. (Niet Maj. K. doch de L.O. Red.).

Hoe nu?

Moet iemand, die uit godsdienstige overtuiging niet op Zondag reist, zich *wèl* waardig betoonen om met bewegingsvrijheid te gaan, en iemand, die géén godsdienstige bezwaren tegen dit reizen heeft, *niet*?

Dit is eenvoudig een monstrositeit en als er iets is, dat *minder*

met de bedoeling van de bepaling strookt, is het toch zeker juist deze *onrechtvaardigheid!*

Ik merk ten overvloede op, dat het woordje „deze” als regel slaat op *het voorafgaande*. Wil men het bepaaldelijk betrekking laten hebben op *hetgeen volgt*, dan doet men zulks óf door de eerste „e” te voorzien van een accent (déze), dan wel door op het woordje „deze” een dubbele punt te laten volgen.

III. *Enkele aanhalingen uit het artikel van Maj.-Adj. K.*

„Bij het stellen van deze vraag is niet gedacht aan de gevallen, waarin dienstbelangen dit noodig maken, maar alleen aan het geval dat een ondergeschikte aanleiding gegeven heeft, dat zijn meerdere niet in volle tevredenheid over hem denkt.”

Mijn meening is dat er *geen* grooter dienstbelang bestaat, dan dat een meerdere in volle tevredenheid over zijn mindere denkt!

„...en nu zal toch wel niemand *durven* (ik cursiveer) beweren, dat een C.C. gerechtigd is een sergeant verlof te weigeren, omdat hij niet ten volle over hem tevreden is.”

Ik „*durf*” dit inderdaad te beweren, omdat ik ten eenenmale een systeem veroordeel van meerderen met enkel plichten en minderen met enkel rechten! Zùlk een „democratisering” van onze weermacht noem ik eerst recht „*verdemocratisering*”.

IV. *Conclusie.*

Op de S.R.O.B.A. wordt intrekking van de gunst van bewegingsvrijheid — gelukkig! — zoo noodig nog toegepast.

Dit systeem werkt op de jonge, vroolijke, luchthartige — doch hierdoor wel eens slordige en nalatige! — leerlingen op de meest schitterende wijze preventief: de jongelui weten, wat hun boven het hoofd hangt en juist daardoor behoeft er zeer weinig gebruik van te worden gemaakt. Tóch komen zij door het bestaan van de *mogelijkheid* van niet-bekomen van bewegingsvrijheid eenige percenten dichter bij de honderd dan anders het geval zou zijn.

Een vaste lijn in deze en dergelijke kwesties is gebiedend noodzakelijk.

Waar deze op het punt van bewegingsvrijheid blijkbaar niet bestaat, moge ik eindigen met den wensch uit te spreken, dat de hoogste autoriteiten eenheid van opvatting voorschrijven, waarbij een commandant behalve *plichten* óók nog *rechten* behoudt!

Naschrift van de Redactie. — Nadat vorenstaand artikel reeds door den drukker in bewerking was genomen, ontvingen wij van de hand van den Reserve-2e-Luitenant Nico G. Vos Jr. eveneens een bijdrage over dezelfde materie. Gebrek aan plaatsruimte belet ons ook deze van belangstelling voor het onderwerp getuigende bijdrage op te nemen. De strekking van het betoog komt echter geheel overeen met die van den 1ste-Luitenant Steenmetser. Wij achten thans de beide standpunten omtrent bewegingsvrijheid voldoende belicht. Het woord is nu aan het Hoofdbestuur van ons leger, tot wiens taak het behoort een uniforme uitvoering van de bepalingen te bevoorde-

ren. De Legerorder zelf laat o.i. voor een tweeërlei uitleg geen ruimte. Het „kan” uit de L.O. — beperkt door de belangen van den dienst, bijv. wachtdiensten, bij consigneren — en uit art. 76 I. D. — beperkt tot bijzondere gevallen — *vereischt o.i. het indienen van een verzoek*, dat — na overweging van de beperkingen — moet worden toegestaan. Het is niet de bedoeling alle militairen ongewild des Zondags uit de kazerne te drijven. Vandaar o.i. het „kan”. Dat is: de Commandant heeft de macht, bij L.O. verleend, om bewegingsvrijheid te geven, welke macht in een daad moet worden omgezet bij die ondergeschikten, welke hun verlangen naar dit soort verlof in een verzoek uitdrukken! „Kunnen” is beperkter in beteekenis dan „mogen”.

Het ware echter gewenscht gedurende den eerste-oefeningstijd het verlenen van bewegingsvrijheid als een middel tot *belooning* van den man in de hand van den C.C. te leggen, met de bijbepaling, dat het middel zoo ruim mogelijk moet worden toegepast. Het is een zoo waardevol opvoedingsmiddel van niet te onderschatten beteekenis. Treedt het kader bij het verlenen van zulk een gunst als adviseur van den C.C. op, dan wordt ook zijn beteekenis in de compagnie mede vergroot.

De Redactie van „Mavors” vestigde onze aandacht op de hierboven uit dat Maandschrift overgenomen ingezonden bijdragen met de bedoeling, dat ook onze Redactie aangaande de daarin behandelde vraag hare meening zoude doen kennen. Met een korte opmerking willen wij gaarne aan dit verzoek voldoen.

De vraag is niet van belang ontbloomt. En blijkbaar bestaat groote — en zeker zeer ongewenschte — onzekerheid aangaande hare beantwoording. Kort geleden ontvingen ook wij in een analoog geval een verzoek om inlichtingen.

Onze Redactie schaaft zich in beginsel geheel aan de zijde van den majoor Kuyper en van den redacteur van „Mavors”.

Aangenomen zelfs dat het verlenen van bewegingsvrijheid in oorsprong een gunst is, het is zoozeer een vrij algemeene regel geworden, dat die gunst langzamerhand het karakter van een soort recht heeft gekregen en ontneming daarvan als een correctiemiddel wordt gevoeld. Overigens kan, naar omstandigheden, het intrekken van een gunst wel eens tevens een element van straf bevatten, ook al moge er dan formeel van straf geen sprake zijn. Wij mogen in dit verband mede nog verwijzen naar onze opmerkingen voorkomende in Deel XXIV, bladz. 45 van dit tijdschrift.

Voor de gewrongen uitlegging van de Legerorder, zooals de eerste, luitenant Steenmetser die geeft, kunnen ook wij niets gevoelen. Ook het derde lid der betrekkelijke bepalingen, luidende:

„3. Kan terugkeer op Maandagmorgen vóór den dienst plaats hebben, zoo mag zulks, ter beoordeeling van den betrokken commandant, meermalen per maand worden toegestaan”.

wijst er wel op dat het eerste lid eene bedoeling met ruimer strekking heeft.

Éen geheel andere vraag is intusschen of die strekking wel juist is. Wat die vraag betreft, komen ook wij geheel in de lijn van den heer Steenmetser. Het schijnt ons uit een opvoedkundig oogpunt zeer gewenscht toe dat het verleenen van bewegingsvrijheid, in de eerste plaats wel bij de verschillende opleidingsscholen, zuiver als een gunst wordt gekenmerkt. In elk geval is een niet eenvormige toepassing van de voorschriften uit den booze, waarom het Legerbestuur de noodzakelijkheid moge inzien om spoedig door een aanduidelijkheid niet te wenschen latende aanvulling, te dezen aanzien allen twijfel op te heffen.

Red. M. R. T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 14 October 1930.

President: Mr. G. van Slooten Azn., (fgd.).

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaal M. Belzer en Generaal-Majoor P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler.

Te kort geschoten in plichtsbetrachting, door zich, wegens hartbezwaren onder geneeskundige behandeling zijnde, gedurende den observatietijd niet behoorlijk in acht te nemen.

De redactie van de strafreden had zich meer tot het bepaalde feit behooven te beperken en behoeft derhalve wijziging. Beklag daarom gedeeltelijk gegrond verklaard. Straf is niet te zwaar.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 31 Juli 1930, van den Reserve-Eerste-Luitenant X., behoorende tot de Schoolcompagnie van het Regiment Infanterie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Hoofdinstructeur bij dat Regiment, den Majoor Y., ingediend over de hem op 26 Juli 1930 door zijn compagnies-commandant, den Kapitein Z., opgelegde straf van twee dagen licht arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Na reeds op meerdere tekortkomingen te zijn gewezen, als o.a. „het niet in orde hebben van zijne uitrusting, nadat hij ééne week „onder de wapenen was”, „het niet voldoen aan een order om op „een bepaald tijdstip een gasmasker te ontvangen”, wederom een „ernstig tekort aan plichtsopvatting betoond door, terwijl de officier van gezondheid hem „vrij van dienst” had voorgeschreven op „grond van hartbezwaren, zich des nachts tegen 24.00 uur nog op „te houden in een café en aan het dansen deel te nemen, wetende, „dat de officier van gezondheid den volgenden dag zou bepalen of „een langere vrijstelling van dienst nog noodzakelijk zou zijn.”, bij welke beslissing, — op 30 Juli 1930 genomen, — de omschrijving der strafreden is gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Het niet in orde hebben van zijn uitrusting, nadat hij één week

„onder de wapenen was; het niet voldoen aan een order om op een „bepaald tijdstip een gasmasker te ontvangen; wederom een ernstig tekort aan plichtsopvatting betoond door, terwijl de officier „van gezondheid hem „vrij van dienst” had voorgeschreven op „grond van hartbezwaren, zich des nachts tegen 24.00 nog op te „houden in een café en — *zij het ook een oogenblik* — aan het „dansen deel te nemen.”,

terwijl de opgelegde straf is gehandhaafd;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den Majoor Y. en den Kapitein Z., beiden voornoemd;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op Maandag, 21 Juli 1930, zich na afloop van een marsch onder behandeling van den officier van gezondheid heeft gesteld, die hem na onderzoek „2 dagen vrij van dienst” heeft gegeven;

dat diezelfde officier van gezondheid klager op 23 Juli d.a.v. wederom heeft onderzocht en hem ook *dien* dag vrij van dienst heeft gesteld;

dat klager zich op 22 Juli 1930, omstreeks 12 uur 's nachts, in een café heeft opgehouden, en aldaar gedurende korten tijd heeft gedanst;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij bezwaar heeft tegen de omschrijving der strafreden;

dat hij de maaltijden niet op zijn kamer kon nuttigen en dus daarom met andere officieren, gedurende den tijd dat hij onder de wapenen was, die maaltijden gebruikte in openbare gelegenheden;

dat hij zulks ook heeft gedaan op 22 Juli 1930;

dat na afloop van dien maaltijd het gezelschap, waarin hij verkeerde, door zijn Regiments-Commandant telefonisch werd verzocht in een ander café bijeen te komen;

dat hij toen is medegegaan;

dat hij daarna, tegen 12 uur 's nachts, op weg naar huis zijnde, met de anderen een café, dat men passeerde, is binnengegaan en aldaar eenige oogenblikken aan het dansen heeft deelgenomen;

dat hij toegeeft deswege onder de bestaande omstandigheden eene correctie verdiend te hebben, doch meent, dat de omschrijving der strafreden niet in evenredigheid staat tot het weinig ernstige karakter van zijn vergrijp;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat klager in de wijze, waarop hij gedurende zijn verblijf onder de wapenen zijn dienst verrichtte, weinig ijver aan den dag heeft gelegd;

dat klager immers verschillende door hem, strafoplegger, gegeven opdrachten niet of niet volledig heeft uitgevoerd;

Overwegende dat het Hof uit het onderzoek dezer zaak de over-

tuiging heeft bekomen, dat klager inderdaad meerdere malen is te kort geschoten in plichtsbef, en dat hij, waar hij wegens hartbezwaren door den officier van gezondheid was vrijgesteld van dienst, in dat geval alles had moeten vermijden wat een herstel van die bezwaren in den weg stond;

dat klager, door in den avond van 22 Juli 1930 tot ongeveer 12 uur in café's door te brengen en ten slotte aan het dansen deel te nemen, blijkt heeft gegeven niet te begrijpen, dat hij zich gedurende den observatietijd behoorlijk moest in acht nemen;

Overwegen dat klager mitsdien terecht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is; dat echter den klager kan worden toegegeven, dat de redactie van de strafreden zich meer tot het bepaalde feit had behooren te beperken; dat derhalve de omschrijving der strafreden wijziging behoeft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Na reeds op meerdere tekortkomingen te zijn geweest, thans „tekortgeschoten in plichtsopvatting, door zich, wegens hartbe- „zwaren onder geneeskundige behandeling zijnde, gedurende den „observatietijd niet behoorlijk in acht te nemen”;

Gelast dat deze omschrijving der strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Majoor Y, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 14 October 1930.

President: Mr. dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Sloten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuder, Luitenant-Generaal M. Belzer en Generaal-Majoor P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler.

Klagers verweer, dat hem geen order bekend was, waarbij het onderofficieren verboden zou zijn om afzonderlijk per rijwiel naar het schietterrein te gaan, verworpen, nu wel is waar zoodanige order niet bepaaldelijk was bekend gemaakt, maar klager toch

in ieder geval kon worden geacht op de hoogte te zijn van den wensch van zijn compagnies-commandant dat de onderofficieren zich niet afzonderlijk per rijwiel naar het schietterrein zouden begeven, tenzij zij daartoe van hem toestemming ontvingen, zijnde klager eenigen tijd te voren daarover onderhouden en hem toen medegedeeld, dat het de wensch van zijn compagnies-commandant was, dat zulks niet meer zou geschieden.

Ook klagers beroep dat hij niet met name bij de compagnie was ingedeeld, gaat niet op, daar immers wanneer de orders vermelden dat de compagnie te 11 uur moet afmarcheeren, alle tot de compagnie behoorenden en bij de oefening ingedeelden bij den afmarsch tegenwoordig moeten zijn.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 11 Juli 1930, van den sergeant B., dienende bij de 2de Schoolcompagnie van het 1ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Assen, waarbij deze de eindsbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Hoofdinstructeur bij dat Regiment ingediend over de hem op 1 Juli 1930 door zijn compagniescommandant, den kapitein K., opgelegde straf van vier dagen licht arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Gemankeerd bij het aantreden van den troep en zonder toestemming op de fiets naar het schietterrein gegaan”,

bij welke beslissing het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en, als getuigen onder eede den sergeant-majoor-instructeur A. en den sergeant V. beiden dienende bij de bovengenoemde compagnie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat op 1 Juli 1930 bij de 2de Schoolcompagnie van het 1ste Regiment Infanterie een schietoefening was gelast, waarbij werd bepaald, dat de compagnie onder den vaandrig J. moest afmarcheeren;

dat tijdens den marsch bleek, dat klager, die tot de compagnie behoorde, zich niet bij den troep bevond;

dat hij later opgaf zich per rijwiel naar het schietterrein te hebben begeven en daarvoor toestemming te hebben ontvangen van den sergeant-majoor A.;

dat klager na afloop van de oefening door zijn compagniescommandant, kapitein K., over zijn afwezig zijn bij den troep is onderhouden;

dat klager reeds eenigen tijd te voren door zijn compagniescommandant was onderhouden over het feit, dat hij op 24 Juni 1930, terwijl hij met name was ingedeeld bij den troep, niet met dien troep was afgemarcheerd, maar zich op eigen gelegenheid per rijwiel naar het schietterrein had begeven;

Overwegende dat klager bij het onderzoek heeft opgegeven:

dat bij de 2de Schoolcompagnie van het 1ste Regiment Infanterie, waartoe hij behoorde, op 1 Juli 1930 eene schietoefening was gelast en de afmarsch daarvoor was bepaald te 11 ure v.m.;

dat hij tevoren den sergeant-majoor A. sprak, die in gezelschap was van den sergeant V.;

dat die sergeant-majoor tot hem, klager, zeide: „jullie kunt wel per fiets gaan; ik zie je wel op het schietterrein”;

dat hij zich in gezelschap van sergeant V. per rijwiel naar het schietterrein heeft begeven;

dat het bij de compagnie gewoonte was, dat één van de onderofficiëren met den troep afmarcheerde en de andere onderofficiëren per rijwiel gingen, tenzij het tegendeel in de orders stond;

dat er op 1 Juli 1930 dienaangaande niets in de orders stond vermeld, en hij niet met name was ingedeeld;

dat hij ook niet op het appèl aanwezig is geweest, maar zulks aan onachtzaamheid zijnerzijds is te wijten;

dat hem niets bekend is van eene bepaling, waarbij het verboden zou zijn dat de sergeanten per rijwiel naar het schietterrein gaan;

dat hij aan zijn compagnies-commandant heeft verklaard van sergeant-majoor A. toestemming te hebben ontvangen om zich per rijwiel naar het schietterrein te begeven;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat eene bepaalde order, waarbij het den sergeanten verboden zou zijn om per rijwiel naar het schietterrein te gaan, niet bestond;

dat het echter zijn wensch was, dat de onderofficiëren niet afzonderlijk per rijwiel naar het schietterrein gingen, tenzij zij daarvoor van hem toestemming hadden ontvangen;

dat hij zijn wensch heeft kenbaar gemaakt door er in voorkomende gevallen op te wijzen en er strikt de hand aan te houden;

dat eenigen tijd vóór 1 Juli 1930 klager zich ook per rijwiel naar het schietterrein had begeven, hij hem daarover heeft onderhouden en hem heeft te kennen gegeven, dat het zijn wensch was dat zulks niet meer zou geschieden;

dat klager zich op 1 Juli 1930 weer per rijwiel naar het schietterrein had begeven;

dat klager hem bij het onderzoek naar die gedraging opgaf „zijn troep vergeten te hebben”, en eerst den volgenden dag verklaarde van den sergeant-majoor A. daartoe toestemming te hebben ontvangen;

dat de sergeant-majoor A. hem, strafoplegger, uitdrukkelijk heeft verklaard, aan klager geene toestemming te hebben gegeven om per rijwiel naar het schietterrein te gaan;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat hem geene order bekend was, waarbij het onderofficieren verboden zou zijn om afzonderlijk naar het schietterrein te gaan, en bovendien dat hij op 1 Juli niet met name bij den troep was ingedeeld, en hij dus volgens gewoonte zich per rijwiel naar het schietterrein kon begeven;

Overwegende dienaangaande, dat weliswaar eene zoodanige order niet bepaaldelijk was *bekend* gemaakt, maar klager toch in ieder geval kon worden geacht op de hoogte te zijn van den wensch van den compagniescommandant, dat de onderofficieren zich niet afzonderlijk per rijwiel naar het schietterrein zouden begeven, tenzij zij daartoe van hem toestemming ontvingen;

dat klager immers op 24 Juni 1930, toen hij zich eveneens zonder zoodanige toestemming per rijwiel naar het schietterrein had begeven, daarover door zijn compagniescommandant is onderhouden, en deze hem toen heeft medegedeeld, dat het bepaaldelijk zijn wensch was dat zulks niet meer zou geschieden;

Overwegende dat het Hof dan ook aanneemt, dat klager wist, dat het hem zonder toestemming van zijn compagniescommandant niet geoorloofd was zich per rijwiel naar het schietterrein te begeven, hetgeen nog gestaafd wordt door klager's opgave bij het onderzoek door voormelden commandant, als zou hij zijn troep vergeten hebben;

Overwegende dat ook het beroep van klager, dat hij op 1 Juli 1930 niet met name bij de compagnie was ingedeeld, niet opgaat, daar immers, wanneer de orders vermelden, dat de *compagnie* te 11 uur moet afmarcheeren, alle tot de compagnie behoorenden en bij de oefening ingedeelden bij den afmarsch tegenwoordig moeten zijn, behoudens zij, die (zooals de sergeant V.) een dienst hebben te verrichten, waardoor hunne aanwezigheid op het terrein der oefening wordt vereischt vóór aankomst van de compagnie;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft, de omschrijving der strafreden klager's krijgstuchtelijke overtreding juist weergeeft, en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Hoofdinstructeur bij het 1ste Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den voornoemden Hoofdinstructeur, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 4 November 1930.

President: Mr. dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaal M. Belzer en Generaal-Majoor P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler.

Onvoldoende oplettendheid op den openbaren weg en daardoor aan een te paard gezeten officier niet het verschuldigde eerbewijs gebracht.

Van klagers mocht i. c. worden verwacht dat zij voortdurend en nauwkeurig zouden acht geven of een meerdere hen zou passeeren, ten einde dien meerdere tijdig den militairen groet te kunnen brengen.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen:

a. drie verklaringen, gedagteekend 25 September 1930, en één verklaring gedagteekend 4 October 1930, onderscheidenlijk van de gewoon dienstplichtige-sergeanten S., D., E., en H., allen destijds dienende bij de Mitrailleur-compagnie, IIIe Bataljon van het 18de Regiment Infanterie, thans met groot verlof, waarbij zij de eindbeslissing van het Hof inroepen naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hen ingediend bij den Commandant van het 18de Regiment Infanterie over de aan ieder hunner door zijn Bataljons-Commandant, Reserve-Majoor S., opgelegde straf:

van twee dagen licht arrest, opgelegd op 19 September 1930 aan S. en D.;

van drie dagen licht arrest, opgelegd op denzelfden datum aan E. en

van één dag licht arrest, opgelegd op 26 September 1930 aan H.;

b. eene verklaring, gedagteekend 27 September 1930, van den gewoon dienstplichtig-sergeant F., destijds dienende bij de Mitrailleur-compagnie, IIde Bataljon van het 18de Regiment Infanterie, thans met groot verlof, waarbij hij de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem ingediend bij den Commandant van het 18de Regiment Infanterie over de hem op 23 September 1930 door zijn Bataljons-Commandant, den Majoor G., opgelegde straf van twee dagen licht arrest, hebbende klagers tevens hun beklag ingediend over de omschrijving der strafreden, behoorende bij de aan ieder hunner opgelegde straf en luidende:

„Onvoldoende oplettendheid op den openbaren weg en daardoor „aan een te paard gezeten officier niet het verschuldigde eerbewijs „gebracht“;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden, waaronder de beschikking, door den Commandant van het 18de Regiment Infanterie op het door ieder der klagers ingediend beklag genomen en waarbij dit ten aanzien van ieder hunner ongegrond is verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gehoord de klagers, den strafoplegger Reserve-Majoor S. en als getuigen onder eede den Ritmeester-Adjutant bij het Iste Regiment Huzaren Jhr. J. J. Teding van Berkhout en den Kapitein van den Generalen Staf A. H. Schimmel, Adjunct-Chef van den Staf der IVe Divisie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klagers zich op 10 September 1930, tijdens de herhalings-oefeningen, te \pm 12.40 bevonden op den Utrechtscheweg te Amersfoort, ter hoogte van het sigarenmagazijn van Jans, alwaar zij stonden te kijken naar sigaretten, die in de étalage van bedoeld magazijn waren uitgestald;

dat juist op dat oogenblik de Kapitein Schimmel, Adjunct-Chef van den Staf der IVe Divisie, te paard de plaats passeerde, waar klagers zich bevonden;

dat klagers dien Kapitein niet den militairen groet hebben gebracht, maar zijn blijven kijken naar voormelde étalage;

dat klagers wel achter hun rug den hoefslag van een daar voorbijgaand paard hebben gehoord, maar zich niet hebben omgekeerd om zich te vergewissen, of wellicht een meerdere te paard hen passeerde;

Overwegende dat artikel 142 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie o.m. voorschrijft, dat alle militairen, voor zoover in uniform gekleed, verplicht zijn den militairen groet te brengen aan alle in uniform gekleede meerderen;

dat artikel 8 van het Reglement betreffende de Krijgstucht aan alle militairen o.m. de verplichting oplegt *nauwgezet* in acht te nemen alle bepalingen betreffende het geven van de militaire eerbewijzen, verschuldigd aan hunne meerderen;

Overwegende voorts dat van klagers, allen onderofficieren, verwacht mocht worden, dat, waar zij zich, tijdens de herhalingsoefeningen, op den openbaren weg te Amersfoort, een groote garnizoensplaats, bevonden, zij voortdurend en nauwkeurig zouden acht geven of een meerdere hen zou passeeren, ten einde dien meerdere tijdig den militairen groet te kunnen brengen;

dat het dus op hun weg had gelegen om, staande voor de étalage van bovenbedoelden sigarenwinkel en achter zich den hoefslag van een paard hoorend, zich onmiddellijk te vergewissen of wellicht dat

paard, — zooals in deze bijzondere tijdsomstandigheden was te verwachten, — door een meerdere werd bereden;

dat zij zulks echter niet hebben gedaan, maar rustig zijn blijven kijken naar hetgeen in bovenbedoelde étalage was uitgesteld;

dat zulks niet anders kan worden beschouwd dan als een tekort aan oplettendheid van klagers, waarvoor zij terecht en niet te zwaar zijn gestraft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag van ieder der klagers:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van het 18e Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan ieder der klagers, één aan ieder der strafopleggers, één aan den Commandant van het 18de Regiment Infanterie, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie. ¹⁾

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 8 Augustus 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. luitenant-kolonel der Infanterie J. de Gelder, Mr. A. C. H. Graafland, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn.

Advocaat-Fiscaal: Mr. H. Marcella.

Raadsman: Mr. K. E. Kan.

De Zeekrijgsraad heeft ten onrechte overwogen ²⁾, dat er geene bepaling zoude bestaan, waardoor een voorwaardelijke veroordeeling door den Nederlandschen strafrechter, i.c. den Zeekrijgsraad te Soerabaja uitgesproken, werkelijk effectief zoude kunnen worden gemaakt in Ned.-Indië.

¹⁾ Een dezer gestrafte onderofficieren heeft zich — na van den werkelijken dienst ontheven te zijn — de ongepastheid veroorloofd om in een ingezonden stuk o.a. dit geval als voorbeeld te noemen voor critiek op militaire verhoudingen, tegen welke critiek onder het opschrift „Roode kernen in het leger”, weder van verschillende zijden in de „Haagsche Post” tegenspraak is gevolgd. Uit de keuze van dit voorbeeld blijkt reeds hoe geheel onbevoegd die onderofficier is om over juiste militaire verhoudingen te oordeelen en hoezeer hij gespeend is van zelfkennis door zelfs te meenen op dit gebied in de pers raadgevingen ten beste te kunnen geven. Het is jammer van de inkt besteed aan de zoo veelvuldige bestrijding van beweringen afkomstig van een onderofficier, die van zulke évident onmiltare opvattingen blijkt geeft. (Zie o.a. „Haagsche Post” van 3 Januari 1931).

Red. M. R. T.

²⁾ In het vonnis komen dezelfde overwegingen voor als in dat van den Zeekrijgsraad van 3 Juni 1930, opgenomen hiervóór, blz. 270.

In art. 17 W. v. M. S. wordt stilzwijgend aangenomen, dat de door den Nederlandschen rechter ten aanzien van een voorwaardelijk veroordeeld militair bepaalde proeftijd onder de, door dienzelfden rechter gestelde voorwaarden — waaronder die, dat niet opnieuw een „strafbaar feit” zal worden begaan — in de koloniën waar bedoelde militair — indien niet in werkelijken dienst bij de zee-macht — is onderworpen aan de Nederlandsch-Indische wettelijke strafbepalingen, blijft doorloopen.

De wetgever heeft blijkbaar bij de redactie van art. 17 aan de uitdrukking „strafbaar feit” in artt. 14a en volgende W. v. S. een zoodanig ruime beteekenis toegekend, dat onder die uitdrukking niet alleen vallen de feiten strafbaar gesteld in de Nederlandsche strafwet, doch eveneens de feiten strafbaar gesteld in de Ned.-Indische wettelijke strafbepalingen.

De algemeene voorwaarde, dat de veroordeelde niet opnieuw een strafbaar feit zal begaan, kan dus ook in Indië toepassing vinden, terwijl het O.M. in Indië op de naleving van deze voorwaarde voldoende toezicht kan uitoefenen. De volgens art. 15 W. v. M. S. mede te stellen algemeene voorwaarde — het niet plegen van een krijgsmatig vergrèp als daar bedoeld — is ten aanzien van een dienstplichtige met groot verlof van weinig beteekenis, doch deze omstandigheid staat een voorwaardelijke veroordeeling van een dienstplichtige niet in den weg.

De vraag of het verleen van bijstand (bijzonder toezicht) kan worden opgedragen aan in Indië gevestigde instellingen of personen en of eene ontkennende beantwoording van die vraag in den weg zou staan aan de toepassing van het instituut der voorwaardelijke veroordeeling, kan i.c. buiten beschouwing blijven, omdat het Hof geen termen aanwezig acht de bijzondere voorwaarde, bedoeld in art. 14c, eerste lid, W. v. S. te stellen en andere bijzondere voorwaarden in verband met de straf, volgens het tweede lid niet kunnen worden gesteld.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja *ratione officii*, geappelleerde tevens appellant en S. stamboeknummer, oud 20 jaren geboren te Meester-Cornelis (West-Java), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als militiematroos-seiner-kustwachter bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, appellant tevens geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken den 8en Juli 1930, waarvan appèl, bij welk vonnis het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen is verklaard, beklagde te dier zake, met vrijspraak van hetgeen

hem meer of anders in de eerste plaats is ten laste gelegd dan bewezen verklaard, is schuldig verklaard aan:

1. „als militair zich opzettelijk door een listigen kunstgreep in tijd van vrede, voor den duur van ten minste een dag en van niet langer dan dertig dagen aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken”;

2. „een schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van ziekten valschelijk opmaken, met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden” en „met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden, van eene valsche schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van ziekten gebruik maken als ware zij echt en onvervalscht” en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand;

Gelet op de door den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja en den beklaagde respectievelijk op 8 en 16 Juli 1930 dus tijdig gedane aantekeningen van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep ddo. 22 Juli 1930 en het relaas van beteekening daarvan ddo. 29 Juli 1930;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië Meester H. Marcella genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl ddo. 8 Augustus 1930 daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl het vonnis a quo zal bevestigen met dien verstande dat daarbij tevens wordt bevolen dat de aan beklaagde opgelegde straf niet zal worden ondergaan, tenzij bij rechterlijke uitspraak later anders mocht worden gelast op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van drie jaren aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt en terzake onherroepelijk wordt veroordeeld, of militair zijnde zich heeft schuldig gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is dan wel aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2 No. 2—6 van die wet;

Gehoord den beklaagde in zijne middelen van verdediging alsmede hetgeen te zijner verdediging ter terechtzitting van 8 Augustus 1930 door zijnen raadsman den Advocaat en Procureur Mr. K. E. Kan is aangevoerd;

Gezien de stukken;

Overwegende, dat door den Krijgsraad op de gronden en middelen in het vonnis vermeld terecht eene bewezen- en schuldigverklaring ten aanzien van den beklaagde is uitgesproken, doch ten onrechte op verschillende gronden is overwogen, dat er geene bepaling zoude bestaan, waardoor eene voorwaardelijke veroordeeling door den Nederlandschen strafrechter, in casu door den Zeekrijgsraad te Soerabaja uitgesproken, werkelijk effectief zoude kunnen worden gemaakt in Nederlandsch-Indië;

Overwegende toch:

dat in artikel 17 van het Wetboek van Militair Strafrecht ten aanzien van een (voorwaardelijk) veroordeelde, die zich bevindt in of die op weg is naar de koloniën of bezittingen in andere werelddeelen, als de rechter die het in artikel 14*a* van het Wetboek van Strafrecht bedoelde bevel heeft gegeven voor de toepassing van de artikelen 14*f*—14*k* van dat Wetboek, wordt aangemerkt de krijgsraad voor welken hij in eerste instantie zal behooren terecht te staan, voor zooveel den kolonialen krijgsraad betreft samengesteld naar de daar te lande geldende bepalingen;

dat in genoemd artikel alzo stilzwijgend wordt aangenomen, dat de door den Nederlandschen rechter ten aanzien van een voorwaardelijk veroordeeld militair bepaalde proeftijd onder de, door dienzelfden rechter gestelde voorwaarden — waaronder die, dat niet opnieuw een „strafbaar feit” zal worden begaan, — in de koloniën waar bedoelde militair — indien niet in werkelijken dienst bij de Zeemacht — is onderworpen aan de Nederlandsch-Indische wettelijke strafbepalingen, blijft doorloopen;

dat waar onder aanhaling van de artikelen 14*f*—14*k* van het Nederlandsche Strafwetboek in meergenoemd artikel 17 van het Wetboek van Militair Strafrecht ten aanzien van het mogelijk te plegen strafbare feit geen enkel voorbehoud wordt gemaakt uit het voorafgaande — in het bijzonder in verband met den inhoud van de artikelen 14*f* en 14*h* van het Wetboek van Strafrecht in welke artikelen aan het openbaar ministerie en aan den rechter zekere bevoegdheden worden toegekend — blijkt, dat door den Nederlandschen Wetgever bij de redactie van dit artikel aan de uitdrukking „strafbaar feit” in de artikelen 14*a* en volgende van het Nederlandsche Strafwetboek een zoodanige ruime beteekenis is toegekend, dat onder die uitdrukking niet alleen vallen de feiten strafbaar gesteld in de Nederlandsche Strafwet doch eveneens de feiten strafbaar gesteld in de Nederlandsch-Indische wettelijke strafbepalingen;

dat in verband met de ruime beteekenis welke zooals hiervoren is uiteengezet, ten aanzien van de voorwaardelijke veroordeeling aan de uitdrukking „strafbaar feit” in de artikelen 14*a* en volgende van het Wetboek van Strafrecht moet worden toegekend, de door den Nederlandschen rechter gestelde algemeene voorwaarde dat de veroordeelde niet opnieuw een strafbaar feit zal begaan, ook hier te lande toepassing zal kunnen vinden, terwijl het openbaar ministerie in Nederlandsch-Indië op de naleving van deze voorwaarde voldoende toezicht kan uitoefenen;

Overwegende verder dat de ingevolge artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht mede te stellen algemeene voorwaarde dat de veroordeelde, die militair is, zich niet zal schuldig maken aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, noch aan een

krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 van die Wet, ten aanzien van een dienstplichtige, zolang deze met groot verlot is, van weinig beteekenis is, doch dat deze omstandigheid een voorwaardelijke veroordeeling van een dienstplichtige niet in den weg staat;

Overwegende eindelijk dat de vraag of het verleen van bijstand (bijzonder toezicht) kan worden opgedragen aan in Nederlandsch-Indië gevestigde instellingen of bepaalde personen inzake de naleving van bijzondere voorwaarden en of een ontkennende beantwoording van die vraag in den weg zou staan aan de toepassing van het instituut der voorwaardelijke veroordeeling in het onderhavige geval buiten beschouwing kan blijven, omdat het Hof geen termen aanwezig acht de bijzondere voorwaarde bedoeld in het 1e lid van artikel 14c van het Wetboek van Strafrecht te stellen en waar het Hof zich kan vereenigen met de aan beklagde bij het vonnis opgelegde straf de andere bijzondere voorwaarden bedoeld in het 2e lid van dat artikel niet kunnen worden gesteld;

Overwegende ten slotte dat het Hof in het onderwerpelijk geval lettende op de persoonlijkheid van den beklagde en op de omstandigheden waaronder de feiten werden gepleegd, termen aanwezig acht om gebruik te maken van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht en dat het militair belang zich niet tegen het gebruik maken van die bevoegdheid verzet;

Gelet behalve op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen op de artikelen 14a en volgende van het Wetboek van Strafrecht en op de artikelen 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja met dien verstande, dat het Hof beveelt dat de aan den veroordeelde bij het vonnis opgelegde straf niet zal worden ondergaan tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde voor het einde van een proeftijd van een jaar zich aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of militair zijnde, zich schuldig heeft gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 van dit wet. ¹⁾

¹⁾ Zie naar aanleiding van deze sententie onze opmerkingen hiervóór blz. 435.
Red. M. R. T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 26 September 1928.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-luitenant ter zee H. M. van Dulm, hoofdofficier van Administratie der 2e klasse E. G. P. van Sijpveld, kapitein der Mariniers H. P. van Vuuren en officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1e klasse P. J. Stroo.

Raadsman: Mr. C. P. Eecen, advocaat te Alkmaar.

Feitelijke insubordinatie tegen een schildwacht (Art. 117 j° artt. 128 en 69 W. v. M. S.) (Beklaagde heeft een slag toegebracht aan een als uitkijk dienstdoenden marinier belast om hem voor den dienst te porren, nadat die uitkijk, toen beklaagde niet opstond, ten slotte diens kooi had losgevierd).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen M., stoker-olieman, oud 23 jaar, geboren te Winterswijk, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad dd. 8 Augustus 1923;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den krijgsraad dd. 8 September 1928 en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastgelegde:

„dat hij, nadat hij in den nacht van 5 op 6 Juli 1928 aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord in opdracht van den onderofficier van de wacht van dat schip gepord was door den als uitkijk dienstdoenden marinier der 3e klasse B., teneinde tijdig een hem opgedragen werkzaamheid als stoker-olieman te vervullen, eenige oogenblikken na dat porren opzettelijk dezen marinier die toen ter tijde schildwacht was een slag in den nek gegeven heeft”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 11 September 1928 waarbij bovengemeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 26 September 1928 des namiddags te half twee;

Gelet op de verdediging van den beklagde voorgedragen door Mr. Eecen;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij 25 Augustus 1925 in dienst is aangenomen als stoker 2e klasse voor den tijd van vijf jaren;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. B., marinier der 3e klasse: dat hij in den nacht van 5 op 6 Juli 1928 aan boord H. M. Wachtschip te Willemsoord van 4 tot 6 uur belast was met den dienst van uitkijk; dat hij te 4 uur den officieelen band met het opschrift „schildwacht” ontving en deze om den linkerbovenarm deed; dat hij opdracht had gekregen van den onderofficier van de wacht te zorgen dat de beklaagde uit zijn kooi kwam, die de vuren moest gaan aansteken op de „Hadda” en rijkelijk laat was; dat hij vruchteloos poogde den beklaagde uit zijn kooi te krijgen en eindelijk diens kooi heeft losgevierd; dat even daarna de beklaagde hem opzettelijk een slag in den nek gaf;

2e. A.: dat hij in den nacht van 5 op 6 Juli 1928 te ongeveer 4 uur aan boord H. M. Wachtschip te Willemsoord heeft gezien dat de uitkijk, marinier B., voorzien van den schildwachtsband om den linkerarm, veel moeite deed den beklaagde uit zijn kooi te krijgen en ten slotte diens kooi losvierde; dat kort daarna de beklaagde B. opzettelijk een slag in den nek gaf;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is M. oud 22 jaar, geboren te Winterswijk; dat hij het laatst heeft gediend als stoker-olieman aan boord H. M. Wachtschip te Willemsoord; dat hij 25 Augustus 1925 in dienst is aangenomen als stoker 2e klasse voor den tijd van vijf jaren;

dat hij in den nacht van 5 op 6 Juli 1928 aan boord H. M. Wachtschip te Willemsoord herhaaldelijk is gepord omdat hij te 4 uur de vuren op de Hadda aan moest maken; dat te ongeveer 4 uur zijn kooi aan het voeteneind werd gevierd, waarna hij vlak in de nabijheid den marinier B. zag staan; dat hij op dien marinier is afgegaan en met hem heeft gevochten;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende dat beklaagde's verdediging niet te hebben geweten dat B. schildwacht was, als ongeloofwaardig moet worden verworpen;

dat immers B. hem eenige malen heeft gezegd dat hij schildwacht was en deze in behoorlijk verlichte ruimte den band van den schildwacht om den linkerarm droeg, terwijl bovendien beklaagde's schelden tijdens de pogingen hem uit zijn kooi te krijgen, waarbij hij o.a. de uitdrukking gebruikte „loop jij maar naar je schildwachtenmoer” duidelijk aantoonde dat hij wist dat B. schildwacht was;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Feitelijke insubordinatie”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van een

maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen:

1, 60, 69, 117, 128 Wetboek van Militair Strafrecht;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand ¹⁾.

Krijgsraad te Tjimahi.

Vonnis van 22 Mei 1930.

President: Luitenant-Kolonel der Genie J. F. Beckman.

Leden: Kapiteins der Infanterie J. P. Lancel en J. A. der Kinderen, Eerste-Luitenant der Genie N. J. Gerharz, Eerste-Luitnants der Artillerie L. C. A. van Dam en W. G. van Voss en Tweede-Luitenant der Infanterie A. van Santen.

Auditeur-Militair: Mr. H. W. Felderhof.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie definitief van 12 September 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. Kolonel der Infanterie R. B. M. de Wijs, Gep. Luitenant-Kolonels der Infanterie J. de Gelder en Dr. P. van Hulstijn en Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn.

Advocaat-fiscaal: Mr. H. Marcella.

Motorreglement Ned. Indië. Als bestuurder van een motorrijtuig nalaten op de eerste vordering van een beambte van politie het rijtuig te doen stilhouden, driemaal gepleegd.

¹⁾ Wij publiceeren alsnog dit vonnis omdat het niet van belang ontbloomt is in verband met de ruime opvatting, welke de Krijgsraad blijkbaar huldigt omtrent de bepaling van art. 69 W. v. M. S. Met de functie verbonden aan het op post of uitkijk zijn gesteld, staat de opdracht om een ander te wekken toch niet in rechtsreeksch verband.

Het als bestuurder van een motorrijwiel tusschen zonsondergang en zonsopgang daarmede over een weg rijden zonderdat dit motorrijwiel voorzien is van ten minste één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt.

Krijgsraad: De beëdigde verklaring van den getuige Berahim levert op grond van artt. 46, 47 en 50 Landgerechtreglement j°. art. 210 C. W., volledig bewijs op, waar het i.c. overtredingen betreft.

Advocaat-fiscaal: De Krijgsraad heeft ten onrechte de voor de landgerechten geldende bewijsregelen toegepast, vermits ingevolge art. 210 C. W. de voorschriften omtrent het bewijs der misdaden van het algemeene recht mede toepasselijk zijn op de misdaden en overtredingen begaan door aan de militaire rechtspraak onderworpen personen, en daaronder geen andere kunnen worden verstaan dan de voor de raden van justitie en de landraden geldende bewijsregelen.

Het door Berahim als opsporingsambtenaar opgemaakte proces-verbaal, al blijkt niet dat hij bij den aanvang zijner bediening is beëdigd, levert volledig bewijs op, nu dat verbaal voor officieren-commissarissen door hem met eede is bevestigd.

Hoog Militair Gerechtshof: De Krijgsraad heeft ten onrechte aangenomen dat de getuige-verklaring van Berahim volledig bewijs oplevert, aangezien het Landgerechtreglement in het onderhavige geval niet is te begrijpen onder de uitdrukking „het algemeene recht”, bedoeld in art. 210 C. W.

De getuige-verklaring van Berahim staat echter niet op zich zelf, doch vindt bevestiging in de erkenenis van beklagde en in de verklaring van een anderen getuige, zoodat de ten laste gelegde feiten door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend zijn bewezen.

Vonnis,

gewezen door den daartoe benoemden Krijgsraad te Tjimahi in zake den Auditeur-Militair, eischer R. O. contra H., algemeen stamboek No., oud 33 jaren, geboren te Tjimahi (Preanger-Regentschappen), laatstelijk dienende als Europeesch korporaalschrijver van het Garnizoensbataljon van Palembang en Djambi, te Palembang.

Is niet in voorloopig arrest geweest; sedert de verwijzing naar den Krijgsraad op den 4den April 1930 niet in preventieve hechtenis.

DE KRIJGSRAAD,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord den beklagde in zijne middelen van verdediging;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne schriftelijk gediende Conclusie van eisch, daartoe strekkende, dat de Krijgsraad den in hoofde dezes nader aangeduiden beklagde H., algemeen stamboek

No. zal schuldig verklaren ten aanzien van het hem sub I en sub II in de tweede plaats ten laste gelegde aan de overtreding van:

„Het als bestuurder van een motorrijtuig nalaten op de eerste vordering van een beambte van politie het rijtuig te doen stilhouden driemaal gepleegd”;

ten aanzien van het hem sub II in de eerste plaats ten laste gelegde aan de overtreding van:

„Het als bestuurder van een motorrijtuig tusschen zonsondergang en zonsopgang daarmede over een weg rijden zonder dat dit motorrijtuig voorzien is van minstens een lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt”; hem deswege zal veroordeelen tot vier geldboeten ieder groot f 5.— (vijf gulden) respectievelijk bij niet-voldoening binnen veertien dagen na de aanzegging van de in het hoogste ressort te bepalen straf te vervangen door militaire detentie voor den tijd van één, één, één en één dag; zal gelasten dat hij gedurende het verdere onderzoek zijner zaak op vrije voeten zal blijven, of tot zulke andere straffe als de Krijgsraad in goede Justitie verstaan zal te behooren, en eindelijk den beklagde zal condemneeren in de kosten en misen der Justitie, alsmede in die van den processe;

Overwegende dat bij klacht ddo. Palembang 4 April 1930, opge maakt door Chatrer, Hendrikus, Johannes, sergeant-majoor-instructeur, alg. stamboek No. 79990, aan den beklagde, die thans voor dezen Krijgsraad terechtstaat, wordt ten laste gelegd;

I. dat hij op Donderdag 13 Februari 1930 omstreeks 9 ure 25 minuten des namiddags als bestuurder van een motorrijtuig BG-3829 daarmede rijdende over den openbaren weg op het kruispunt van wegen Schoolweg — 16 Ilir — Soengei Tenkoeroekade — Loeroeng Pladjoe te Palembang, op de eerste vordering van den Inlandschen agent van politie 2e klasse Berahim No. 129 niet onmiddellijk heeft gestopt, door, toen hij (beklagde) gezeten op zijn motorrijtuig, komende van den Schoolweg en gaande naar 16 Ilir en ongeveer 10 minuten later teruggaande, het kruispunt voornoemd passeerde, op het hem zoowel heengaande als terugkeerende door den politieagent Berahim voornoemd, die op dat tijdstip daar ter plaatse in de uitoefening van zijn dienst geposteed stond, gegeven bevel om te stoppen, niet oogenblikkelijk stil te houden doch door te rijden;

II. dat hij op datum sub I vermeld omstreeks 9 ure 50 minuten des namiddags als bestuurder van een motorrijtuig BG-3829 daarmede over den openbaren weg, Gevangenisweg in de nabijheid van de Orientale Bioscoop heeft gereden, zonder dat dit motorrijtuig voorzien was van minstens een lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde en bovendien aan de vordering van den politie-beambte sub I genoemd om stil te houden niet heeft voldaan, doch is doorgereden;

Overwegende, dat beklagde bij garnizoensorder van den Plaatselijk Militaire Commandant te Palembang ddo. 4 April 1930

No. 45/I naar den Krijgsraad is verwezen en het onderzoek aldaar op wettige wijze heeft plaats gehad;

Overwegende, dat beklagde in het gerechtelijk onderzoek heeft verklaard en ter terechtzitting heeft volgehouden:

dat de klacht niet juist is en hij de overtredingen daarin omschreven niet heeft begaan;

dat hij wel op 13 Februari 1930 tusschen 9 en 10 uur n.m. het kruispunt te Palembang als in de telastelegging vermeld, is gepasseerd met zijn motorrijwiel nl. de eerste maal met den heer Labordus als duopassagier in de richting van 16 Ilir komende van den Schoolweg en ongeveer een kwartier later het kruispunt alleen per motorrijwiel is gepasseerd in de richting Schoolweg;

dat hij geen politieagent heeft gezien en de laatste maal dadelijk door is gereden naar huis;

dat hij inderdaad de eenigste korporaal is te Palembang, die een motorfiets berijdt;

Overwegende dat de volgende getuigen in het gerechtelijk onderzoek hebben verklaard, welke verklaringen met eede bevestigd aan beklagde zijn voorgelezen en voorgehouden:

I. Berahim, agent van politie 2e klasse No. 129 te Palembang:

dat hij op 13 Februari 1930 tusschen 9 en 10 uur des namiddags op post stond op het kruispunt Schoolweg — 16 Ilir — Soengei Tenkoeroekade — Loeroeng Pladjoe te Palembang toen hij een militair motorrijder zag naderen uit de richting Schoolweg gaande naar 16 Ilir, die rechts van den weg reed, waarom hij hem stop toeriep, waaraan de motorrijder niet voldeed, doch doorreed:

dat de militair na \pm 10 minuten weer terug kwam en in de richting Schoolweg het kruispunt passeerde, waarop hij hem weer „stop” toeriep, waaraan de motorrijder wederom geen gevolg gaf;

dat hij zich daarna naar het kantoor naast het commissariaat aan den Gevangenisweg begaf om den wachtcommandant op 15 Ilir van het gebeurde op de hoogte te stellen en na dezen getelephoneerd te hebben, op den Gevangenisweg denzelfden motorrijder zag, die in de richting Bioscoop Misdjit Lama reed en de motorrijder, toen deze hem op korten afstand was genaderd, opzettelijk zijn voorlamp uitdoofde en doorreed waarna hij hem opnieuw „stop” toeriep, waaraan de motorrijder niet voldeed;

dat de militair dien avond in het geheel viermalen langs het kruispunt als voornoemd is gekomen, nl. de eerste en tweede maal met een duo-rijder en de twee laatste keeren zonder duo-rijder, terwijl er op zijn rijden niets was aan te merken toen hij met den duo-rijder passeerde;

dat de hem voorgehouden schetskaart 2 blauw een juiste weergave is van het kruispunt waarvan sprake;

dat hij met beklagde geconfronteerd, dezen aan zijn donkere gelaatskleur herkent als dezelfde dien hij stop heeft toegeroepen en die daaraan niet heeft voldaan;

dat beklagdes uiterlijk hem reeds lang bekend was omdat hij

hem dikwijls in Palembang op de motorfiets heeft zien rijden en er te Palembang slechts één korporaal is nl. beklagde, die een motorfiets heeft;

II. L. J. Heemstra Hoofdagent van politie te Palembang:

dat hij uit de persoonsbeschrijving welke Berahim hem mondeling omtrent den militairen motorrijder gaf, opmaakte, dat het de korporaalschrijver van de Benteng was en blijkens persoonlijke informaties H. de eenige korporaal is, die bezitter is van een motorrijwiel;

III. W. Labordus:

dat hij op 13 Februari 1930 tusschen 9 en 10 uur n.m. als duopassagier met H. medereed van de Benteng naar de Nieuwe Boom en het kruispunt Schoolweg — 16 Ilir — Soengei Tenkoeroekade — Loeroeng Pladjoe passeerde en hij op het kruispunt geen agent heeft gehoord of gezien;

dat beklagde na hem thuis te hebben gebracht weer is teruggereden;

Overwegende, dat aan beklagde is getoond en voorgehouden:

I. een schetskaart No. 2 blauw betreffende het kruispunt als in de klacht vermeld;

II. een afschrift van het benoemingsbesluit betreffende den Inl. agent van politie Berahim, waaruit blijkt dat Berahim reeds politiebeampte is sedert 16 October 1927 te Palembang;

Overwegende, dat niettegenstaande beklagdes ontkentenis op grond van de verklaring van den beëdigden getuige Berahim, welke beëdigde verklaring op grond van het bepaalde bij artikel 46 j°. 47 j°. 50 van het Landgerechtreglement j°. artikel 210 van het Crimineel Wetboek volledig wettig bewijs oplevert waar het in casu overtredingen betreft, wordende deze verklaring versterkt door de opgaven van den beëdigden getuige Heemstra en van beklagde zelf, beide houdende, dat beklagde de eenig korporaal te Palembang is, die een motorrijwiel berijdt, zoomede op grond van het afschrift benoemingsbesluit betreffende Berahim boven nader omschreven, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklagde alle hem ten laste gelegde feiten heeft gepleegd zoomede daaraan schuldig is, welke wel bewezen feiten, opleverende de hieronder nader te qualificeeren overtredingen, zijn omschreven en strafbaar gesteld bij het bepaalde van artikel 25 (1) j°. 27 en artikel 22 j°. 27c van het Motorreglement (Staatsblad 1917 No. 73);

Overwegende, dat beklagde gedurende het verdere onderzoek zijner zaak op vrije voeten kan blijven;

Gelet behalve op voren aangehaalde wetsbepalingen, op: 206, 207 en 208 van de Rechtspleging bij de Landmacht, 210 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 30 en 70 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 4, 5 en 11 van Staatsblad 1890 No. 58, zooals dit is gewijzigd, van het Reglement op de Strafvordering, van het Inlandsch Reglement, 46 en volgende van het Landgerechtreglement;

Rechtdoende in naam en van wege de Koningin!

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde H., algemeen stamboek No. . . . schuldig ten aanzien van het hem sub I en sub II in de tweede plaats ten laste gelegde aan de overtreding van:

„Het als bestuurder van een motorrijtuig nalaten op de eerste vordering van een beambte van politie het rijtuig te doen stilhouden, driemaal gepleegd”;

ten aanzien van het hem sub II in de eerste plaats ten laste gelegde aan de overtreding van:

„Het als bestuurder van een motorrijwiel tusschen zonsondergang en zonsopgang daarmede over een weg rijden zonder dat dit motorrijwiel voorzien is van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt”;

Veroordeelt hem deswege tot vier geldboeten ieder groot f 5 (vijf gulden) respectievelijk bij niet-voldoening binnen veertien dagen na de aanzegging van de in het hoogste ressort te bepalen straf te vervangen door *militaire detentie* voor den tijd van één, één, één en één dag;

Gelast, dat hij gedurende het verdere onderzoek zijner zaak op vrije voeten zal blijven;

Verwijst hem nog in de kosten en misen der Justitie, mitsgaders in die van den processe.

Aldus gewezen enz.

Gepronuntieerd ten overstaan van twee Officieren-Commissarissen op heden Vrijdag, den 25sten Juli 1930 in tegenwoordigheid van den beklaagde, aan wien is medegecedeeld, dat de Advocaat-Fiscaal is gemachtigd om van het tegen hem gewezen vonnis te provoceeren aan den Hove.

Eisch in appèl,

Opgemaakt en overgegeven aan President en leden in het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië door den Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, R.O. appellant tegen H., algemeen stamboek No. . . . , laatstelijk dienende als Europeesch kororaal-schrijver, van het Garnizoensbataljon van Palembang en Djambi te Palembang, geappelleerde.

Voor eisch in appèl heeft ondergeteekende de eer aan te voeren:

dat de Krijgsraad terecht een schuldigverklaring van en veroordeeling tegen den beklaagde uitgesproken en de te laste gelegde feiten naar behooren omschreven heeft en voorts voor elk dier feiten een straf heeft opgelegd, welke in juiste verhouding staat tot den aard en den ernst der gepleegde overtreding, doch in casu ten onrechte de voor de landgerechten geldende bewijsregelen heeft toegepast, vermits ingevolge art. 210 C.W. de voorschriften omtrent het bewijs der *misdaaden* van het algemeene recht mede

toepasselijk zijn op de *misdaaden en overtredingen*, begaan door aan de militaire rechtspraak onderworpen personen, en daaronder geen andere kunnen worden verstaan dan de voor de raden van justitie en de landraden geldende bewijsregelen;

dat derhalve door de op zich zelf staande verklaring van den getuige *Berahim* de aan beklaagde te laste gelegde feiten en zijn schuld daaraan niet wettig en overtuigend zijn bewezen, doch het door dien getuige als opsporingsambtenaar, immers als agent van Politie 2e klasse, opgemaakte en daarna voor Officieren-Commissarissen met eede bevestigde proces-verbaal nr. 367, hetwelk mede aan beklaagde is vertoond en voorgehouden, daarvan ingevolge de bepaling van art. 381 Sv. (= art. 305 I.R.) volledig bewijs oplevert;

dat weliswaar uit het gehouden onderzoek niet gebleken is, dat de getuige *Berahim* voornoemd bij den aanvang zijner bediening is beëdigd en dus bevoegd is om een ambtseedig proces-verbaal op te maken, doch zulks geen afbreuk doet aan de bewijskracht van diens nader met eede bevestigd proces-verbaal;

dat deze opvatting niet alleen steun vindt bij verschillende auteurs (*Nederburgh*, Het bewijs, § 98; *Winckel*, Rechtsbedeeling enz., 1920 p. 247; *Immink*, Rechtspleging voor de inlandsche rechtbanken, I p. 462), maar ook in de geschiedenis der overeenkomstige Nederlandsche wetsbepaling;¹⁾

dat toch blijkens *Voorduin*, deel VII pag. 649 e.v., op art. 11 van het Ontwerp van 1829 luidende: „De ambtsverklaringen, verbalen of relazen van hen die in eenige openbare posten, ambten of bedieningen gesteld zijn, mochten, om als schriftelijke bescheiden te gelden, door hen op den eed bij den aanvang hunner bediening gedaan, overeenkomstig hunne ambtsinstructiën gegeven, of wel daarna met eede bevestigd zijn”, door de 4e Afdeling onder meer het navolgende aangeteekend is:

„4e. of wel daarna met eede bevestigd zijn. Is dit gezegd, omdat „men het geval mogelijk stelt, dat iemand, ofschoon *onbeëdigd*, „eene ambtsverklaring geve, — of wel om den rechter de bevoegdheid te laten, de verklaring te doen beëdiggen, hoezeer „dezelve door een *beëdigden* ambtenaar gegeven zij? Deze twijfel „zoude ook worden weggenomen, indien de zin eindigde met de „woorden: *overeenkomstig hunne ambtsinstructiën gegeven zijn*, „en indien een nieuwe zin bepaalde, in welke gevallen eene nadere „bevestiging met eede kan plaats hebben”;

terwijl het lid *van Reenen* in een nota daarop aanteekende, dat de uit de redactie van het artikel niet duidelijk blijkende bedoeling daarvan was: „dat, wanneer in de verbalen uitdrukkelijk is ver-

¹⁾ De Nederlandsche rechtspraak is verdeeld. Zie in gelijken zin het vonnis van het Kantongerecht te Bergen op Zoom dd.d 30 Mei 1922, N. J. 1923 p. 120; in anderen zin het vonnis van de Rechtbank te Winschoten, bevestigende het vonnis van het Kantongerecht te Zuidbroek d.d. 26 December 1912, T. v. S. deel 24 (Overzicht p. 25 e.v.).

„klaard dat dezelve geschieden op den eed bij den aanvang der „bediening gedaan, dit voldoende is; dat dezelve anderzins daarna, „d.i. in de terechtzitting met eede bevestigd moeten worden”;

dat op grond van het feit, dat de Regeering na de door den heer van Reenen voornoemd gegeven uitlegging het voorstel der 4e Afdeling, strekkende tot wegneming van den door haar aangeduiden twijfel, niet heeft overgenomen n.h.v. moet worden aangenomen dat naar 's wetgevers bedoeling een posterieure beëdiging bewijskracht verleen kan aan een proces-verbaal, dat van zijn oorsprong af niet ambtseedig kon worden opgemaakt;

dat ook in overeenstemming hiermede art. 153 van het nieuwe Nederlandsche Wetboek van Strafvordering uitdrukkelijk bepaalt, dat de processen-verbaal van opsporingsambtenaren door hen op hun ambtseed opgemaakt of, voor zoover zij dien niet hebben afgelegd, door hen binnen tweemaal 24 uren voor een hulpofficier van justitie beëdigd moeten worden, terwijl aan zoodanige processen-verbaal bij art. 344 van gemeld Wetboek volledige bewijskracht wordt toegekend;

dat derhalve het vonnis waarvan appèl op bovengemelde gronden als wel en terecht gewezen kan worden bekrachtigd;

Weshalve lettende op artt. 50 e.v. van 's Hofs Provisioneele Instructie, voor eisch in appèl wordt
geconcludeerd:

dat het Hof, met ontvangst van het appèl, het vonnis a quo — zij het ook op andere gronden — zal bekrachtigen, met verwijzing van beklagde in de kosten der appellatoire instantie.

Weltevreden, den 16den Augustus 1930.

De Advocaat-Fiscaal voornoemd,

MARCELLA.

SENTENTIE DEFINITIEF

in de zaak, hangende voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, R. O. appellant, en H., algemeen stamboek, No., oud 33 jaren geboren te Tjimahi (Pranger Regentschappen), laatstelijk dienende als Europeesch korporaalschrijver van het Garnizoens-Bataljon van Palembang en Djambi, te Palembang, geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien het vonnis van eenen daartoe benoemden Krijgsraad te Tjimahi tegen den in hoofde dezer genoemden beklagde gewezen den 22en Mei 1930 en uitgesproken den 25en Juli 1930 waarvan het dictum luidt: (Zie vonnis).

Gelezen den namens den appellant R. O. op den 16den Augustus 1930 gedienden eisch in appèl, waarbij wordt geconcludeerd dat het Hof met ontvangst van het appèl het vonnis a quo — zij het ook op andere gronden — zal bekrachtigen met verwijzing van beklaagde in de kosten der appellatoire instantie;

Nog gelezen de namens den geappelleerde op den 21en Augustus 1930 gediende schriftuur van antwoord in appèl, waarbij wordt geconcludeerd tot referte aan 's Hof's prudentie;

Gezien de verdere stukken van den processe, zoo ter eerste instantie, als in appèl gediend;

Overwegende dat appellant R. O. naar aanleiding van 's Hof's resolutie ddo. 10 Juli 1930 No. 27 waarbij de Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië gemachtigd werd om van het tegen den beklaagde gewezen vonnis te provooceren aan den Hove;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen dat de verklaring van getuige Berahim volledig wettig bewijs zou opleveren van de ten laste gelegde feiten, aangezien het Landgerecht-reglement in het onderhavige geval waar de feiten te Palembang zijn gepleegd en indien beklaagde burger was ook aldaar zouden moeten worden berecht, niet is te begrijpen onder uitdrukking „het algemeene recht” bedoeld in artikel 210 van het Crimineel Wetboek en derhalve geen toepassing kan vinden;

Overwegende echter dat de verklaring van dien getuige niet geheel op zich zelf staat, doch bevestiging vindt in de erkenning van beklaagde op tijden en plaats in de tenlastelegging vermeld, met zijn motorrijwiel te hebben gereden en de eenige korporaal te Palembang te zijn die een motorrijwiel berijdt, welke laatste opgave ook wordt bevestigd door de verklaring van getuige Heemstra, op grond van welke bewijsmiddelen, zoomede op grond van het in het vonnis vermelde benoemingsbesluit van getuige Berahim naar 's Hof's oordeel de ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend zijn bewezen;

Overwegende dat derhalve waar die feiten naar juistheid zijn omschreven en een straf is opgelegd die in overeenstemming is met den ernst dier feiten, het vonnis kan worden bevestigd;

Gelet behalve op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen op de artikelen 50 sqq. van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in naam en van wege de Koningin!

Bekrachtigt het voorschreven vonnis om naar zijn inhoud behoorlijk ter executie te worden gelegd;

Verwijst den beklaagde nog in de kosten der appellatoire instantie.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAJA
VAN 8 JULI 1930, No. 444.

Zich bij een door zijn commandant gehouden onderzoek op onbehoorlijke en aanmatigende wijze gedragen, na reeds twee malen bij vorige gelegenheden ernstig voor een dergelijk optreden te zijn gewaarschuwd.

Er was i. c. geen enkele redelijke grond voor beklag aanwezig.

Beklag ongegrond verklaard en zoodanig onredelijk, dat het indienen daarvan in strijd met de eischen der krijgstucht moet worden geacht. Deswege eene straf opgelegd ¹⁾.

DE KAPITEIN TER ZEE, COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAJA,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 24 Mei 1930, van den 1e Luitenant der Mariniers A., dienende bij de Marinekazerne „Goebong” te Soerabaja, dat hij zich wenscht te beklagen bij de hogere militaire autoriteit over de straf van drie dagen licht arrest, hem op 21 Mei tevoren opgelegd door den Commandant van genoemde kazerne, den luitenant-kolonel der mariniers H., en over de bij die straf behorende strafreden, luidende: „zich gedurende een door zijn Commandant gehouden onderzoek naar door hem getroffen maatregelen op onbehoorlijke en aanmatigende wijze gedragen, zoodat deze hem tot twee malen toe tot kalmte moest aanmanen, zulks, niettegenstaande hij reeds twee malen bij vorige gelegenheden ernstig voor een dergelijk optreden was gewaarschuwd”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende stukken;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Overwegende dat bij het in deze zaak gehouden onderzoek klager te zijner rechtvaardiging een omstandig verhaal heeft gedaan, hetwelk echter in hoofdzaak omgaat buiten de zaak, waar het in casu om gaat;

Overwegende dat de strafoplegger, in een door hem overgelegde memorie de zaak toelichtend, heeft verklaard dat hij als leider van een velddiensttoefening, op 14 Mei 1930 aankwam in kampong Tjermee, alwaar klager als bivakcommandant optrad; dat hij, strafoplegger, in een der kamponghuizen aantrof den adjudant-onderofficier Kroeze met eenige mariniers en aan dien adjudant vroeg; „Komen hier ook maréchaussées bivakkeeren?”, waarop deze bevestigend antwoordde; dat hij zijn weg vervolgend, een eind verder een huis aantrof, waarin maréchaussées gebivakkeerd waren en toen aan den bivakcommandant A., die zich bij hem gemeld had, inlichtingen vroeg, eraan toevoegend dat hem juist door den adjudant Kroeze was medegedeeld dat de maréchaussées in eerstbedoeld huis

¹⁾ Zie ook hierna de op dit beklag betrekking hebbende beschikking van het H. M. G. van Ned. Indië en die van den Commandant der Zee-macht aldaar.

met de mariniers zouden bevakkeeren; dat de luitenant A. hierop uitriep: „dat kan niet, dat is niet waar” en, terwijl hij, strafoplegger, trachtte uit te leggen dat het ging om een door den adjudant Kroeze gegeven inlichting, doorging met op geprikkelden toon te interrumpeeren; dat hij, een misverstand aanvoelende, tot klager zeide: „Man, hoe kan je nu zeggen dat is niet waar, Kroeze zegt het mij toch zelf; ik weet toch wel wat ik zeg”; dat hij tot twee malen toe, de hand opstekende, tot klager heeft gezegd: „Houd je een beetje kalm, alsjeblieft”; dat klager daarna eindelijk zijn mond hield en hem liet uitspreken;

Overwegende, dat het relaas van den strafoplegger bevestiging vindt in:

1e. de verklaring van den adjudant-onderofficier der mariniers H. H. J. Kroeze, bij het onderzoek in deze zaak afgelegd, dat hij op de vraag van strafoplegger: „Zijn hier ook nog maréchaussées?” bevestigend heeft geantwoord, doch later, bij den strafoplegger ontboden, heeft ingezien dat hij de bedoeling van den Overste verkeerd begrepen heeft en dat zijn antwoord ontkenkend had moeten luiden, daar de maréchaussées niet in het door hem geoccupeerde huis bivakkeerden;

2e. de verklaring van den adjudant-onderofficier der mariniers H. C. J. Nybacker, bij het gehouden onderzoek afgelegd, dat hij — die zich als adjudant van den leider der oefening in diens onmiddellijke nabijheid bevond — het bewuste onderhoud tusschen strafoplegger en klager ten deele heeft bijgewoond en dat klager daarbij een aanmatigenden toon aansloeg, blijkende uit het op luiden toon spreken en het telkens in de rede vallen; dat hij strafoplegger op een gegeven oogenblik hoorde zeggen: „Houd je gemak” of „houd je kalm” en dat hij zich toen maar heeft verwijderd tot op zoodanigen afstand dat hij hetgeen tusschen zijn beide meerderen gesproken werd niet meer kon verstaan; dat van af dien afstand wel te zien was, dat het gesprek geen gemoedelijk praatje was;

Overwegende dat hij het onderzoek, op verzoek van klager, nog zijn gehoord de Kapitein der Maréchaussées Raden Bagoes Soenjojo Holland Soemodilogo en de Eerste-Luitenant der Maréchaussées J. H. Polman; dat deze officieren, blijkens hetgeen zij bij het onderzoek hebben opgegeven, niets hebben gehoord van hetgeen tusschen strafoplegger en klager is besproken omtrent het bivakkeeren der maréchaussées — de zaak, waarom het gaat — zoodat hunne verklaringen buiten beschouwing kunnen blijven;

Overwegende dat de door strafoplegger gegeven uiteenzetting, met welke in overeenstemming zijn de verklaringen van de adjudanten-onderofficier Kroeze en Nybacker, dezerzijds als juist wordt aangenomen; dat hierdoor komt vast te staan dat klager zich aan de krijgstuicht vergrepen heeft op een wijze, welke in het eerste gedeelte der strafreden, waarover beklag, juist is omschreven;

Overwegende, wat het tweede gedeelte der aangevochten strafreden betreft, dat klager bij het onderzoek heeft toegegeven, reeds

cenige malen bij vorige gelegenheden door strafoplegger onderhouden te zijn over onbehoorlijk optreden, éénmaal wegens een ontvangen opmerking bij een landingsdivisie-oefening en een ander maal tijdens oefeningen, gehouden te Patjit;

Overwegende dienaangaande, dat klager zich destijds over de van strafoplegger ontvangen terechtwijzigingen niet bezwaard heeft verklaard, zoodat moet worden aangenomen, dat deze terechtwijzingen, als waarschuwing bedoeld, door klager verdiend waren; dat trouwens van een der hier bedoelde gebeurtenissen, te weten het voorval tijdens de landingsdivisie-oefening, ondergeteekende persoonlijk getuige is geweest en hij, Marine-commandant, toen zeer onaangenaam getroffen werd door het betweterig tegenspreken op uit een militair oogpunt ontoelaatbaren toon, door klager tegenover zijn Commandant aangeslagen;

Overwegende alzoo, dat de strafreden, waarover beklag, het door klager begane vergrijp tegen de krijgstucht juist omschrijft;

Overwegende wat betreft de zwaarte van de opgelegde straf, dat deze zeker niet te zwaar is, gezien het feit dat klager tevoren reeds tweemaal was gewaarschuwd, zonder dat tot strafoplegging werd overgegaan, bij gelegenheden dat hij op dezelfde wijze als thans de eischen der krijgstucht uit het oog verloor;

Overwegende dat in dit geval zelfs geen enkele redelijke grond voor beklag aanwezig was; dat van klager, zelf gezagsdrager zijnde, voldoende militair inzicht verwacht mag worden om te begrijpen dat het aanslaan van een ongepasten toon tegenover zijn Commandant ontoelaatbaar is en dat, wanneer men ter zake van een dergelijk optreden reeds tweemaal gewaarschuwd is, eindelijk een bestraffing zal moeten volgen; dat het ingediende beklag dan ook moet worden gequalificeerd als onredelijk;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht en artikel 30 (3) van het Reglement betreffende de krijgstucht;

Beschikkende op het ingediende beklag:

Verklaart dit ongegrond en zoodanig onredelijk, dat het indienen daarvan moet worden geacht in strijd met de eischen der krijgstucht;

Handhaaft de straf en strafreden, waarom beklag;

Straft klager met één dag licht arrest wegens: „het indienen van een onredelijk beklag over een hem opgelegde straf”;

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt:

één doordruk aan klager, door tusschenkomst van zijn Commandant, met opdracht aan dezen laatste om voor de tenuitvoerlegging dezer beschikking zorg te dragen;

en één aan den luitenant-kolonel der mariniers H. Commandant der Marinekazerne „Goebeng”, ter kennisneming.

De Kapitein ter Zee voornoemd,

A. VOS.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 10 October 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. kolonel der Infanterie R. B. M. de Wijs, Mr. A. C. H. Graafland, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn.

Het beklag over de bestraffing miste i. c. elken redelijken grondslag; door den in art. 61 W. Kr. bedoelden meerdere is dit beklag volkomen juist beoordeeld als te zijn in strijd met een goede krijgstucht, zoodat die meerdere bij zijne beslissing en als daarvan deel uitmakende, dan ook terecht klager deswege eene straf heeft opgelegd ¹⁾.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring gedagteekend 10 Juli 1930 van den bij de Marine-kazerne „Goebeng” dienenden Eerste-Luitenant der Mariniers A., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag door hem ingediend over de hem op 21 Mei 1930 door den Commandant van genoemde Marine-kazerne opgelegde straf: „Drie dagen licht arrest” en over de daarbij behoorende strafreden luidende:

„Zich gedurende een door zijn commandant gehouden onderzoek naar door hem getroffen maatregelen op onbehoorlijke en aanmatigende wijze gedragen, zoodat deze hem tot twee malen toe tot kalmte moest aanmanen, zulks niettegenstaande hij reeds twee malen bij vorige gelegenheden ernstig voor een dergelijk optreden was gewaarschuwd”;

Welk beklag bij op 8 Juli 1930 door den Commandant der Marine te Soerabaja genomen beslissing ²⁾ ongegrond is verklaard en zoodanig onredelijk, dat het indienen daarvan moet worden geacht in strijd met de eischen der krijgstucht, in verband waarmede klager door bedoelde autoriteit is gestraft met „een dag licht arrest” wegens „het indienen van een onredelijk beklag over een hem opgelegde straf”;

Overwegende dat klager tijdig langs den hierarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Overwegende dat de strafoplegger heeft te kennen gegeven niet te verlangen bij het onderzoek van de zaak nader te worden gehoord en het Hof ook zelf geen termen aanwezig acht om daartoe over te gaan;

¹⁾ Men vergelijke onze opmerkingen hiervóór, blz. 445.

²⁾ Zie hiervóór.

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gezien de ingevolge 's Hofs opdracht voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaring van klager en de mede ingevolge 's Hofs opdracht voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaringen van de navolgende getuigen:

Raden Bagoes Soenjojo Holland Soemodilogo, Kapitein bij de Maréchaussée;

J. H. Polman, Eerste-Luitenant bij de Maréchaussée;

H. C. J. Nijbacker, adjudant-onderofficier der Mariniers stamboeknummer 27 en H. H. J. Kroeze, adjudant-onderofficier der Mariniers stamboeknummer 731;

Overwegende dat door het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager tijdens een meerdaagsche oefening op den 14den Mei 1930 dienst deed als bivakcommandant van het bivak in de kampong Tjermee in de nabijheid van Soerabaja;

dat op genoemden datum de leider der oefening in het bivak kwam en klager zich bij dien leider meldde om hem te rapporteeren, welke maatregelen waren genomen;

dat de leider zich met die maatregelen niet kon vereenigen en dat zich naar aanleiding daarvan een gesprek ontspan, waarbij op bedoelde maatregelen door den leider kritiek werd uitgeoefend;

dat tevens ter sprake kwam een door een van de onderofficieren aan den leider verstrekte inlichting betreffende de legering van de aan de oefening deelnemende maréchaussées, welke inlichting achteraf bleek niet juist te zijn geweest;

dat, toen de leider mededeelde, *welke* inlichting hem door bedoelden onderofficier was verstrekt, klager op geprikkelden toon antwoordde „dat kan niet”;

dat klager den leider aanhoudend interrumppeerde, zoodat deze hem (klager) tot tweemaal toe moest toevoegen „man, houd je kalm” althans woorden van gelijke strekking;

dat de leider ten slotte den onderofficier, die hem de inlichting had verstrekt voor zich deed komen en dat toen bleek, dat deze de hem gestelde vraag niet goed had begrepen en dat zoodoende een misverstand was ontstaan;

Overwegende, dat klager wel is waar verklaart, dat de leider hem niet zou hebben medegedeeld wat bedoelde onderofficier zoude hebben gezegd doch wel dat deze onderofficier een feit betreffende de legering van de maréchaussées, welke feit dien onderofficier bekend moest zijn geweest, niet zou hebben *geweten* en dat zijn antwoord „dat kan niet” op dat *niet weten* zou hebben gedoeld;

Overwegende, dat geen van de gehoorde getuigen het gesprek tusschen den leider en klager geheel heeft gevolgd en klagers opgave dan ook door niets wordt bevestigd;

Overwegende dat het Hof geen reden heeft om aan de verklaring van den leider (tevens strafoplegger) dat hij aan klager heeft medegedeeld wat de bewuste onderofficier had *gezegd*, te twijfelen en dat het Hof mitsdien aanneemt, dat de door klager gebezigde

uitdrukking „dat kan niet” is gegeven naar aanleiding van bovenbedoelde mededeeling;

Overwegende, dat klager heeft ontkend den leider te hebben geïnterrupteerd, doch dat hij deze ontkenning tegen de verklaring van den leider dat hij zulks wel heeft gedaan, niet aannemelijk heeft kunnen maken;

Overwegende, dat de verklaring van den getuige Nybaeker, dat hij vond dat klager aanmatigend optrad in verband met zijn heftigen toon en met de wijze waarop hij den leider tegensprak, in ieder geval bevestigt dat klagers optreden zeer incorrect was;

Overwegende, dat klagers uitdrukking: „dat kan niet” in het verband, waarin zij werd gebezigd en klagers interrupteeren niet anders kunnen worden beoordeeld dan als onbehoorlijk en aanmatigend en dat waar dit optreden is komen vast te staan, het weinig terzake doet, tijdens welk gedeelte van het gesprek het plaats vond, aangaande welk punt de verschillende verklaringen niet volkomen overeenstemmen;

Overwegende, dat de getuigen, officieren der maréchaussée, zich slechts hebben uitgesproken over hetgeen zij hebben gezien en in dit verband slechts hebben kunnen verklaren dat klagers *houding* naar hunne meening correct was, welke verklaring geenerlei uitsluitel geeft betreffende klagers verder optreden;

Overwegende, dat klager erkend heeft reeds twee malen wegens ongepast optreden door zijn commandant te zijn onderhouden;

Overwegende, dat in verband hiermede het thans gepleegde feit een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht daarstelt en de opgelegde straf, rekening houdende zoowel met klagers persoonlijkheid als met zijn doorgaand gedrag, zeker niet te zwaar is;

Overwegende, dat een beklag over deze bestraffing elken redelijken grondslag miste en dat door den in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht bedoelden meerdere dit beklag volkomen juist werd beoordeeld als te zijn in strijd met een goede krijgstucht;

Overwegende, dat door hooger bedoelden meerdere bij zijne beslissing en als daarvan deel uitmakende, dan ook terecht deswege een straf werd opgelegd van „één dag licht arrest” wegens „het indienen van een onredelijk beklag over een hem opgelegde straf”;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing door den Commandant der Marine te Soerabaja op 8 Juli 1930 op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager (door tusschenkomst van den Commandant van de Marine-kazerne „Goebeng”), een aan den strafoplegger (door tusschenkomst van den Commandant der Zeemacht), een aan den Commandant der Marine te Soerabaja en een aan den Commandant der Zeemacht.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLANDSCH-INDIË VAN 7 NOVEMBER 1930, NO. P 5/7/23 GEH.

Beklag bij de hogere militaire autoriteit over eene straf opgelegd door den in 61 W. Kr. bedoelden meerdere wegens het indienen van een onredelijk beklag. Klager heeft tevens de eindbeslissing van het H. M. G. ingeroepen over de beslissing, door laatstgenoemden meerdere genomen.

Nu het H. M. G. deze beslissing in haar geheel heeft bevestigd en aldus niet alleen uitspraak heeft gedaan over de oorspronkelijke straf, maar tevens over de aan klager wegens onredelijk beklag opgelegde „bijkomende” straf, kan afzonderlijke behandeling van het beklag over die „bijkomende” straf door de hogere militaire autoriteit niet plaats hebben.

Beklag dus niet-ontvankelijk verklaard.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen de dd. 13 Juli 1930 gedagteekende verklaring van den Eerste-Luitenant der Mariniers A. waarin deze den wensch te kennen geeft zich te beklagen over de hem op den 8sten Juli 1930 door den toenmaligen Commandant der Marine, den kapitein ter zee A. Vos, opgelegde straf van één dag licht arrest wegens „het „indienen van een onredelijk beklag over een hem opgelegde straf”;

Gelezen de beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië van 10 October 1930 no. 21 Za; ¹⁾

Overwegende dat klager op den 21sten Mei 1930 door den toenmaligen Commandant van de Marine-kazerne Goebeng, den Luitenant-Kolonel der Mariniers H., werd gestraft met drie dagen licht arrest wegens:

„zich gedurende een door zijn Commandant gehouden onderzoek „naar door hem getroffen maatregelen op onbehoorlijke en aanmatigende wijze gedragen, zoodat deze hem tot twee malen toe „tot kalme moest aanmanen, zulks niettegenstaande hij reeds „twee malen bij vorige gelegenheden ernstig voor een dergelijk „optreden was gewaarschuwd”;

Overwegende, dat klager zich over deze laatste straf bij den Commandant der Marine te Soerabaja heeft beklagd en dat dit beklag door genoemde autoriteit, bij diens beslissing van 8 Juli 1930 ¹⁾, ongegrond is verklaard en zoodanig onredelijk, dat het indienen daarvan moet worden geacht in strijd te zijn met de eischen der krijgstucht, in verband waarmede klager door genoemde autoriteit is gestraft met één dag licht arrest wegens „het indienen van een onredelijk beklag over een hem opgelegde straf”;

¹⁾ Hiervóór opgenomen.

Overwegende, dat klager over deze beslissing van den Commandant der Marine de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië heeft ingeroepen;

Overwegende, dat genoemd Hof bij beschikking van 10 October 1930 No. 21 Z.a de beslissing van den Commandant der Marine in haar geheel heeft bevestigd en aldus niet alleen uitspraak heeft gedaan over de hem door den Commandant van de Marine-kazerne Goebeng opgelegde straf, doch tevens over de hem door den Commandant der Marine opgelegde „bijkomende” straf;

dat in verband hiermede afzonderlijke behandeling van het beklag over die „bijkomende” straf door hem, Commandant der Zeemacht, niet kan plaats hebben;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht;
Verklaart het bij hem ingediende beklag niet-ontvankelijk;

Geeft hiervan kennis aan den strafoplegger, den Commandant der Marine te Soerabaja en aan den klager.

De Vice-Admiraal voornoemd,
TEN BROECKE HOEKSTRA.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Artikel 71 Wetb. v. Mil. Strafrecht.

In de „Voorschriften voor de commandeerende officieren van Hr. Ms. oorlogsschepen en inrichtingen der zeemacht” (Verordening-Koninklijke Marine, Deel 2, Hoofdstuk IV) is onlangs eene bepaling (art. 76a) opgenomen van den volgenden inhoud: (Men vergelijkte onze opmerkingen M.R.T. XXV, blz. 192)

Bekendmaking als bedoeld bij artikel 71 W. v. M. Sr.

(1). Bij de bekendmaking eener aanwijzing, als bedoeld bij artikel 71 van het Wetboek van militair strafrecht, t.w. dat een gedeelte der krijgsmacht is aangewezen:

- 1°. ter deelneming aan eene militaire expeditie;
- 2°. ter bestrijding eener vijandelijke macht;
- 3°. ter handhaving der onzijdigheid van den Staat;
- 4°. ter voldoening aan eene vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging;

deelt de commandant — met inachtneming van het bepaalde in het Koninklijk besluit van 21 April 1922 (*Staatsblad* no. 207), opgenomen in de „Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de zee- en landmacht” — mede voor welke der hiervoren onder 1°—4° genoemde doeleinden, het gedeelte der krijgsmacht is aangewezen.

(2). Zoodra de aan het aangewezen gedeelte der krijgsmacht opgedragen taak is geëindigd, doet de commandant hiervan aan de betrokkenen mededeeling. Ook van deze mededeeling behoort door den commandant proces-verbaal te worden opgemaakt, hetwelk langs den hierarchischen weg aan den Minister van Defensie wordt gezonden.

Artikel 63, eerste lid, 2° Wetboek van Militair Strafrecht.

„Onder militairen worden mede begrepen:

- 1°. enz.;
- 2°. de tot eenigen militairen dienst gebruikt wordende gewezen militairen, in welk geval zij worden geacht den laatstelijk door hen bekleeden rang of den hoogerden die hun bij of na het verlaten van den militairen dienst is toegekend, te bekleeden;
- 3°. enz.;

De hierboven afgeschreven bepaling van art. 63 W. v. M. S. vindt in de praktijk slechts zelden toepassing; zoover ons bekend schijnt zij na de inwerkingtreding van dat Wetboek zelfs nog

nimmer onderwerp van eene rechterlijke beslissing te hebben uitgemaakt. Wel is dit, zij het ook bij hooge uitzondering, een enkele maal het geval geweest met de overeenkomstige bepaling, voorkomende in art. 3 van de oude Crimineele Wetboeken voor het Krijgsvolk te lande en te water, waarvan art. 63 eene wat aangevulde reproductie geeft.

Juist die zeldzame toepassing deed bij ons de vraag rijzen of aan de bedoelde wetsbepaling wel altijd voldoende aandacht wordt geschonken ook in verband met de daaruit voortvloeiende rechterlijke competentie en krijgstuuchtelijke strafbevoegdheid. Ter beantwoording van die vraag kan een korte historische herinnering haar nut hebben.

We moeten daartoe teruggaan tot het Ontwerp-Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande in 1808 door de daarmede belaste commissie aan Koning Lodewijk Napoleon ingediend.¹⁾

In kapittel I, art. 4 van dat ontwerp vinden we bepaald: „Alle officieren, onderofficieren en soldaten, welke zijn gepensioneerd of gegageerd, of op reforme gesteld, zullen, met relatie tot de Militaire Justitie, niet als militaire personen worden beschouwd, tenzij dezelve tot eenigen activen Militairen dienst geëmployeerd worden, en als dan nog maar gedurende den tijd dat zij zich in activen dienst bevinden.”

In het in hetzelfde jaar, eenige maanden vroeger, aan den Koning ingediende Concept-Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water²⁾ treffen we eene overeenkomstige bepaling nog niet aan. Wel is dat het geval in het in 1810 voor dat krijgsvolk ontworpen Crimineel Wetboek.³⁾ Art. 6 bepaalde n.l. het navolgende:

„Onder Militaire personen ter Zee, worden ten dezen niet begrepen, Officieren, Onderofficieren, of mindere Schepelingen, welke gepensioneerd, op reforme gesteld, of gegageerd zijn; ten zij dezelve tot eenigen militairen dienst gebruikt worden, en gedurende dien tijd”, terwijl ontwerp-zeemacht 1814 in art. 3 eene bepaling bevatte welke ten slotte ongewijzigd wet is geworden (art. 3 C.W.K.t. W.) en luidende:

„Onder het Krijgsvolk te Water, worden ten dezen, niet begrepen Officieren, Onder-Officieren of mindere Schepelingen, welke gepensioneerd of gegageerd zijn, tenzij dezelve tot eenigen militairen dienst gebruikt worden.”

De ontwerpen voor de landmacht 1810 en 1814 loopen hiermede geheel parallel⁴⁾. In 1815 werd naar aanleiding van eene opmerking van den Raad van State in art. 3 C. W. L. ook nog

1) Het ontwerp is met een bijbehorend rapport gepubliceerd door Mr. M. S. Pols in Themis 1866, blz 817.

2) Gepubliceerd door Mr. H. Van der Hoeven in Themis 1868, blz. 449.

3) Zie Mr. Henri Van der Hoeven, Onze Militaire Strafwetgeving 1884, blz. 99.

4) Henri Van der Hoeven, t.a.p. blz. 163.

melding gemaakt van „Officieren, die alleen eenen titulairen rang hebben.”

Uit de geschiedenis van de totstandkoming der Crimineele Wetboeken blijkt alzoo dat de beperking voorkomende in de ontwerpen van 1808 en 1810, noch in die van 1814 en 1815, noch in de Wet zijn overgenomen, dat derhalve onder de heerschappij dier Wetboeken gepensioneerde militairen die tot eenigen militairen dienst gebruikt werden, steeds en ten volle — alzoo niet alleen gedurende den tijd dat zij feitelijk in dien militairen dienst werkzaam waren — aan de militaire straf- en tuchtwetgeving, zoowel materieel als formeel, onderworpen waren. ¹⁾

In dien toestand is nu door de inwerkingtreding in 1923 van het Wetboek van Militair strafrecht generlei verandering gekomen. Naast eene wijziging der redactie van art 63 — nu in positieven zin geformuleerd — is het eenige verschil, dat niet meer gesproken wordt van „gepensionoord of gegageerd zijn”, doch van „gewezen militairen.” ²⁾ Deze laatste uitdrukking is, volgens de Memorie van Toelichting, te verkiezen boven de oude. „Niet in de omstandigheid dat men pensioen of gagement geniet, maar alleen hierin dat men als oud-militair op nieuw militairen dienst verricht, is de grond dezer bepaling te zoeken.” ³⁾ De kring der personen is alzoo nog wat verruimd.

Zal art. 63 nu toepassing kunnen vinden op den gewezen militair, dan moet, evenals onder de oude wetgeving, daarvoor als eisch worden gesteld dat hij tot „eenigen militairen dienst” gebruikt wordt. Wat is onder die uitdrukking „eenigen militairen dienst” nu echter te verstaan? Eene definitie schijnt ons zeer moeilijk. Het antwoord op de vraag zal kunnen afhangen van tijd of omstandigheden, soms ook van de organisatie der weermacht. Collette en van Dijk t. a. p. rekenen onder de hier bedoelde personen bijv. de gepensioneerde militairen, die „militairen dienst” verrichten in verplegingsinrichtingen, arsenalen, militaire hospitalen, maar de vraag blijft dan nog welke dienst in die inrichtingen van *militairen* aard is. Is verpleging van zieke militairen bijv. van zoodanigen aard? Zij geschiedt in den regel door militairen en op dien grond zou men geneigd zijn deze vraag bevestigend te beantwoorden. Doch meermalen verleen en in militaire

¹⁾ In gelijken zin ook Collette en van Dijk, Militaire rechtspleging, blz. 63. Hoewel zij de voortdurende militaire jurisdictie over deze personen niet ten onrechte „ongerijmd” achten. Zie ook Hooge Raad 28 October 1895, W. 6731. Tijdschr. v. Strafrecht X, Overzicht blz. 105.

²⁾ Ook wordt — terecht — geen melding gemaakt van de alleen in het C.W.L. voorkomende, in 1815 daarin opgenomen categorie van „Officieren die alleen eenen titulairen rang hebben”. Voor ons befoog van geen belang.

³⁾ Zie de M. v. T. bij Van der Hoeven. Militair Straf- en Tuchtrecht, I, blz. 522. De vraag rijst nu echter of de bepaling niet eene, niet bedoelde, veel te ruime strekking heeft gekregen als gevolg van de beteekenis der woorden „gewezen militairen”. Vergelijk onze opmerkingen, M.R.T. XXV, blz. 295.

hospitalen ook burgers, zelfs vrouwelijke burgers, als geneeskundige of verpleger hunne diensten.

Bij bovengenoemd arrest van den H. R. van 28 October 1895 werd in strijd met de conclusie van den advocaat-generaal Gregory, beslist dat art. 3 C. W. L. betref een (van mishandeling beschuldigd) gepensionneerd officier de betrekking bekleedende van administrateur of magazijnmeester van een garnizoenskleedingmagazijn.

Koolemans Beijnen¹⁾ rekende onder „militairen dienst” de (thans niet meer bestaande) functie van militiecommissaris, Mr. van der Hoeven²⁾ noemt als voorbeeld ook den provoost-geweldige, hetgeen echter door Pols³⁾ onjuist wordt geacht. Laatste genoemde wijst op gepensionneerden, leden van krijgsraden (art. 140, thans 131 Regtspleging Landmagt).

Eene uitdrukkelijke toepasselijkverklaring van art. 63, 2° vinden we in Legerorders 1927, No. 287, n.l. ten aanzien van de territoriale bevelhebbers en de commandanten van een luchtverdedigingskring voor tijd van vrede.⁴⁾

Wijzen wij ten slotte nog op de negatieve beslissing van den Hoogen Raad van 26 November 1900,⁵⁾ waarbij, in overeenstemming met den Zeekrijgsraad te Amsterdam en het H. M. G., werd uitgemaakt, dat de dienst van zeesjouwer, werkzaam bij de politie van 's Rijks werf, niet als „militaire dienst” kan worden beschouwd, dan zijn daarmede, naar wij meenen, vrij wel alle gegevens vermeld welke tot verklaring van de besproken bepaling zouden kunnen dienen.⁶⁾ Veel is het niet en zeker niet voldoende om langs *inductieven* wég eene bevredigende omschrijving met name van het begrip „militaire dienst” te verkrijgen. Er blijven vele gevallen van twijfel; voorbeelden liggen voor het grijpen, we denken onder andere aan het voorzitterschap van militaire examencommissies, het lidmaatschap van den militairen pensioenraad, van het Hoog Militair Gerechtshof, van de militaire commissies van georganiseerd overleg, aan de functie van commies van aanneming bij de Marine (vroeger althans somtijds gepensionneerde militairen) aan de corvééers.

Art 63, 2°. kan aanleiding geven tot velerlei strijdvragen. Neemt men daarbij in aanmerking dat de bepaling slechts hoogst zelden wordt toegepast, de praktijk er blijkbaar weinig behoefte aan heeft,

1) Handleiding 1885, blz. 35.

2) Opmerkingen over de Nederlandsche strafwetgeving voor het Krijgsvolk te lande, 2e druk, Breda 1866, blz. 54.

3) Het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande, 2e druk, 1876, blz. 84.

4) De gekozen vorm is wat positief, immers de rechter, niet de administratie beslist ten slotte wie militair is. In dit geval zal echter wel geen verschil van gevoelen bestaan.

5) W. v. h. R. No. 7517.

6) Eenige aanwijzing is misschien nog te vinden in art. 5 C.W.L. en art. 4 C.W.W. Verg. ook art. 77, 2° Inv. wet Mil. Straf en Tuchtrecht.

dan zouden wij overhellen tot de meening dat het aanbeveling zou verdienen, ook ten einde ongewenschte gevolgen te voorkomen, om te gelegener tijd de geheele bepaling te schrappen. ¹⁾

De hierboven aangehaalde passus uit de Mem. v. Toel. zoekt den grond der bepaling hierin, dat men als oud-militair opnieuw militairen dienst verricht. Maar welk verschil maakt het — zoo vragen wij — of men, militairen dienst verrichtende, vroeger al of niet militair geweest is?

Ten slotte willen wij nog de aandacht vestigen op het gevaar dat het artikel een veel te ruime beteekenis kan krijgen als gevolg van de wijziging aangebracht door art. 12 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht. Oorspronkelijk was in het Wetboek bepaald dat de tot eenigen militairen dienst gebruikt wordende gewezen militairen werden begrepen onder militairen van het oogenblik waarop hun opnieuw de bekendmaking dat zij onder de militaire tucht staan, zou zijn gedaan. Deze bekendmaking was toen derhalve *conditio sine qua non* voor de toepasselijkheid van het militair recht. De Overheid had het daardoor in de hand om te voorkomen dat het artikel een ongewenschte uitbreiding kreeg; in niet gewenschte gevallen kon zij die mededeeling eenvoudig achterwege doen blijven. Thans is dat echter veranderd. Wel zegt het tweede lid van art. 63 „Artikel 60, tweede lid is van toepassing”, daarmede voorschrijvende dat ook aan de voor militairen dienst gebruikt wordende gewezen militairen weder de bekendmaking moet worden gedaan dat zij onder de militaire tucht staan, maar *voorwaarde* voor de toepasselijkheid van de militaire wetgeving is het voorschrift, ook volgens de uitdrukkelijk uitgesproken bedoeling der Regeering, niet meer. ²⁾ De rechter is thans geheel vrij in zijne wetsuitlegging.

¹⁾ In dien zin al J. P. van Rossum. Marineblad 1893—1894, blz. 121. Ook in het „Militair Blad” van 15 November 1890, blz. 164 worden, vooral practische, bezwaren tegen de bepaling geopperd. Zoo zouden, naar de daar geuite meening, gewezen mindere militairen, die immers te voren geen „rang” bekleedden, tegen de bedoeling, niet onder de omschrijving vallen, eene opvatting welke juistheid wij echter betwijfelen.

²⁾ Het heeft „het karakter — aldus de Mem. v. Toelichting — van een bloot instructief voorschrift zonder enig rechtsgevolg”. Kempen. Militair Straf- en Tuchtrecht IV, blz. 87 en 83.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Een bedenkelijk vonnis ¹⁾

door

Mr. J. D. SCHEPERS

Eerste-Luitenant der Artillerie.

Het in M.R.T. deel XXVI afl. 3, blz. 286 e.v. afgedrukte vonnis van de Haagsche rechtbank van 24 April 1930, acht ik voor de bereden officieren hoogst bedenkelijk van wege de gevolgen waartoe de daarin gehuldigde opvatting leiden kan.

Deze zijn :

1°. Voor de rechtbank maakt het geen verschil of de betrokken officier zelf zijn paard reed dan wel, zooals in casu, door zijn oppasser liet geleiden. Ook maakte de rechtbank geen onderscheid of het ongeval plaats vond tijdens een bevolen dienst of niet. We lezen toch op blz. 290: „... dat de gedaagde als eigenaar het paard gebruikte en dat gebruik niet op den Staat der Nederlanden is overgegaan, waarbij het niet afdoet, dat gedaagde het paard gebruikte in den dienst van en voor en ten behoeve van den Staat.”

Hieruit volgt, dat een bereden officier, die met zijn dienstpaard een ongeval heeft, waardoor schade ontstaat, daarvoor aansprakelijk is; ook al is het tijdens een bevolen dienst gebeurd. Berijdt die officier daarentegen een rijkspaard, dan is de schade voor rijksrekening.

2°. De rechtbank beschouwt den oppasser als een soort huis- en stalknecht door het Rijk ter beschikking van een officier gesteld. De officier, aansprakelijk voor daden van personen bij hem in dienst, is daarom ook aansprakelijk voor de daden van zijn oppasser. Wat nu, als in het onderhavige geval, de oppasser geweigerd had het paard te geleiden? Had hij dan ingevolgt art. 114 W. v. M. S. vervolgd moeten worden wegens opzettelijke ongehoorzaamheid? Vermoedelijk zal iedereen daar bevestigend op antwoorden; behalve wellicht de Haagsche rechtbank. Want art. 114 W. v. M. S. is alleen toepasselijk als het betreft een dienstbevel, een bevel rakende eenig dienstbelang. De rechtbank heeft het geleiden van het officiers-dienstpaard echter beschouwd als een werkzaamheid ten persoonlijke gerieve van den officier; dus niet als „dienst”, zoodat volgens deze opvatting de oppasser zou kunnen weigeren dergelijke orders te gehoorzamen, zonder strafbaar te zijn.

M.i. een nogal bedenkelijk gevolg.

¹⁾ Van redactiewege omgezet in de gewone spelling. Red. M.R.T.

Ook verder valt er nog wel een en ander af te dingen op de overwegingen van de rechtbank.

We lezen b.v. op blz. 289 dat de officier gerechtigd is tot het houden van een dienstpaard en dat hij daarvan eigenaar is. Dit „gerechtigd” moet men hier eigenlijk opvatten als *verplicht*; want de bereden officier *moet* een dienstpaard hebben. Het is dus een gedwongen eigendom en dan nog met beperkingen. Zóó moet b.v. voor het aanschaffen van elk dienstpaard machtiging worden verleend door den korpskommandant. Zelfs afschaffen mag niet zonder een dergelijke machtiging (b.v. Inw. Dienst Veld- en Rijdende Artillerie, art. 69). Het officiers-dienstpaard wordt administratief vrijwel geheel als een rijkspaard behandeld.

In de hiervoor onder 1° besproken passage staat vermeld, dat de officier het paard als „eigenaar” gebruikte. Dit is m.i. niet juist; hij is wel eigenaar; maar gebruikt het paard als officier in dienst van den Staat der Nederlanden. Wel verklaart de rechtbank, dat dit er niet toe doet en vindt men in de jurisprudentie vermeld, dat, nu art. 1404 voor een *dier* den eigenaar voorop stelt, deze ook aansprakelijk is, al zou voor andere zaken degeen, in wiens dienst men is, aansprakelijk zijn. Maar deze beslissing (b.v. H.R. 14 Febr. 1919 N.J. 1919 blz. 326) is gegeven in een geval, dat iemand zich verbonden had met zijn eigen paard arbeid te verrichten in dienst van een ander. Daarmee is het geval van het officiers-dienstpaard toch niet te vergelijken. In het andere geval kan de eigenaar bij het sluiten van de overeenkomst rekening houden met het te loopen risico; terwijl den officier gelast wordt een dienstpaard te hebben en te rijden. Bij het vaststellen van den civielrechtelijken regel van art. 1404 zal wel niet gedacht zijn aan officiers-dienstpaarden en m.i. moet deze regel daar ook niet op worden toegepast. De verhouding tusschen Rijk, officier en dienstpaard wordt geheel beheerscht door administratieve voorschriften.

Wanneer een bereden officier in uniform gekleed zijn dienstpaard berijdt en dus „dienst” doet, treedt hij niet op als eigenaar van een paard, maar treedt hij op als orgaan van het Staatsgezag.

In een volgende overweging, op blz. 290, geeft de rechtbank aan, dat het van algemeene bekendheid is, dat de Staat aan officieren in zijn dienst een zoogenaamden oppasser ter beschikking stelt, uit de dienstplichtigen gekozen, welke oppasser min of meer huiselijke diensten ten behoeve van die officieren verrichten.

Zooals ik hiervoor al als 2e gevolg van het vonnis heb aangegeven, acht ik deze opvatting onjuist. Deze „algemeene bekendheid” is niet geheel in overeenstemming met de werkelijkheid. Hoe is in werkelijkheid de toestand? De Staat verplicht sommige van zijn officieren een dienstpaard te hebben, maar geeft daarbij de middelen om het paard te onderhouden in den vorm van voeding, stalling en verzorging. Ook het onderhoud van het bij het paard behorende harnachement neemt de Staat op zich, door dat aan een soldaat op te dragen. Daarom krijgen bereden officieren, maar

ook die alleen, een oppasser aangewezen; niet voor huiselijke diensten, maar voor verzorging van tuig en paard. Dat is een deel van de militaire diensten, die aan deze dienstplichtigen kunnen worden opgedragen. En wanneer een dienstplichtige eenigen militairen dienst verricht treedt hij op als orgaan van den Staat.

Om die reden acht ik ook de volgende overweging onjuist, waarin staat dat genoemde H.B. geenszins optrad als vertegenwoordiger van het Staatsgezag. Wanneer de soldaat H. B. op dat oogenblik militairen dienst verrichtte, was hij orgaan van het Staat. Militaire dienst geschiedt *altijd* als Staatsorgaan. Geen militair zal vermoedelijk ontkennen, dat het geleiden van het officiers-dienstpaard naar den stal voor bedoelden soldaat „dienst” was. Een hem daarbij overkomen ongeval zou toch zeer zeker als dienstongeval worden beschouwd.

Op grond van al het vorenstaande acht ik in het onderhavige geval den Staat aansprakelijk, daar het dienstpaard in zijn dienst werd gebruikt.

Commandant — Commandeerende Officier
(Repliek)

door

Mr. P. J. STIGTER.

In eene bijdrage op blz. 125 van dezen jaargang van het M.R.T. werden door mij enkele opmerkingen gemaakt naar aanleiding van L.O. 1930 No. 32, in welke bekend gemaakt werden het Kon. Besluit van 27 Januari 1930 no. 44 tot regeling van de krijgstuuchtelijke strafbevoegdheid met betrekking tot de *strafklasse* en de *tuchtklasse* bij de landmacht, alsmede de daarop door den Minister van Defensie gegeven uitvoeringsbepalingen.

De Kapitein der Infanterie S. O. Roosjen heeft aan mijne opmerkingen wel aandacht willen wijden en daarvan blijk gegeven in eene bijdrage op blz. 305 van dezen jaargang van het M.R.T.

Als bezwaar tegen voormeld Kon. Besluit had ik genoemd de m.i. foutieve rangschikking daarin van de strafklasse en de tuchtklasse *tegelijk* onder de formaties, bedoeld in art. 39 W.K. en die, bedoeld in art. 41 W.K. Deze voor het eerst — en laten wij hopen tevens voor het laatst ¹⁾ — toegepaste methode was aangewend om, in ministerieele uitvoeringsbepalingen, met betrekking tot de strafen de tuchtklasse den Commandant van het Korps Politietroepen de strafbevoegdheid van art. 39 W.K., en den Commandant van de Depotcompagnie der Politietroepen de strafbevoegdheid van art. 41 W.K. te kunnen verleen. Hetgeen echter slechts mogelijk

¹⁾ Deze hoop is niet vervuld. Zie hiervóór blz. 388. Red. M.R.T.

was door onjuiste interpretatie van de woorden „commandeerende officier” en „commandant”, voorkomende onderscheidenlijk in art. 39 en art. 41 W.K.

De heer Roosjen ontkent in zijne bijdrage de juistheid van deze opmerkingen niet, zoodat, wat de hoofdzaak van mijn betoog betreft, deze bijdrage mij geene aanleiding geeft tot verweer. Ook de bezwaren, die de heer R. inbracht tegen de beide oplossingen van het vraagstuk betreffende de regeling van de strafbevoegdheid t.a.v. de straf- en de tuchtklasse, die door mij *als de eenige met de W.K. in overeenstemming zijnde* oplossingen waren genoemd, zou ik gaarne aan het oordeel van den belangstellenden lezer overgelaten hebben, indien niet — waarschijnlijk door mijn toedoen maar toch tegen mijne bedoeling — uit mijn opstel de conclusie was getrokken, dat ik de indeeling van de straf- en de tuchtklasse bij het Korps Politietroepen de *beste* oplossing vond.

Ik heb deze oplossing genoemd en ook vooropgesteld:

1°. omdat reeds bij de totstandkoming van de W.K. de indeeling van de „klassen” *bij een korps* was ter sprake gekomen;

2°. omdat feitelijk de „klassen” zich thans reeds *bij* de Politietroepen bevinden, zij het ook zonder daartoe te behooren;

3°. omdat blijkens L.O. 1930 No. 32 de Minister van Defensie de strafbevoegdheid over deze inrichtingen wenscht op te dragen aan den Commandant van de Depotcompagnie der Politietroepen en aan den Commandant van het Korps Politietroepen.

De eenige wijze, waarop overeenkomstig systeem en letter (d.w.z. de letter naar hare werkelijke beteekenis) van de W.K. de door den Minister van Defensie gekozen verdeling van de strafbevoegdheid t.a.v. de „klassen” verkregen zou kunnen worden, is indeeling van die inrichtingen bij het Korps Politietroepen.

Overigens zou, indien men van de beide met de W.K. in overeenstemming zijnde oplossingen van dit vraagstuk, de indeeling van de „klassen” bij een korps wilde kiezen, alleen door overwegingen van practischen aard de aanwijzing van een bepaald korps kunnen vastgesteld worden. Of die overwegingen zouden leiden tot de keuze van eene indeeling bij het Korps Politietroepen, of wel — maar dan met loslating van eene verdeling van de strafbevoegdheid t.a.v. de „klassen” als blijkens L.O. 1930 No. 32 door den Minister van Defensie gewenscht werd — tot de keuze van een ander korps, dat is van secundair belang. Bezwaren tegen eene indeeling bij het Korps Politietroepen zie ik ook wel, al komt het mij voor, dat mijn geachte opponent de door hem opgesomde bezwaren ertegen wel zeer breed heeft uitgemeten en al schijnt het mij toe, dat die bezwaren niet zoo heel moeilijk te ondervangen zijn. Bij indeeling bij een ander korps zullen zich gedeeltelijk soortgelijke, gedeeltelijk andere bezwaren voordoen. Er zal ook geen enkel korps te vinden zijn, dat de „klassianen” vol enthousiasme als korpsgenooten begroet.

Ik geloof ook wel, dat de „klassen” — al is, zooals werd opgemerkt, bij de totstandkoming van de W.K. de indeeling ervan bij een korps wel even ter sprake gekomen en al zou deze met systeem en letter van de wet geenszins in strijd zijn — door den Wetgever bedoeld zijn als zelfstandige organisaties. Het komt mij voor, dat de minste bezwaren zullen worden ondervonden, wanneer men ze zelfstandige organisaties doet blijven. Doch indien men aldus handelend, de ééne van de beide met de W.K. in overeenstemming zijnde oplossingen, n.l. indeeling bij een korps, verwerpt, dan blijft vanzelf slechts de andere met de W.K. oveneenstemmende oplossing over. Met name: aanwijzing van de „klassen” bij Koninklijk Besluit als formaties, bedoeld in art. 39 W.K., waardoor, zonder verdere ministerieele uitvoeringsbepalingen, de Commandant der „klassen” de volledige strafbevoegdheid zou verkrijgen. ¹⁾

De heer R. acht dit in strijd met den geest der wet, die de strafbevoegdheid van art. 39 W.K. alléén aan hogere chefs heeft toegedacht. In beginsel zeer zeker; ik ben dat met mijn geachten opponent geheel eens. Dáárom juist zijn de formaties van art. 39 W.K. *andere* dan die van art. 41 W.K.! Mijn bezwaar tegen het Kon. Besluit van 27 Januari 1930 no. 44 was dan ook immers, dat daarin *dezelfde* formaties onder art. 39 W.K. *en* onder art. 41 W.K. zijn gebracht.

In 't algemeen heeft inderdaad een kapitein niet de strafbevoegdheid van art. 39 W.K.. Maar er is toch wel meer uitzondering gemaakt! Bij Kon. Besluit van 29 Maart 1926 no. 27 (L.O. 1926 No. 122) is het Depot van de Koninklijke Maréchaussée aangeezen als formatie, als bedoeld in art. 39 W. K.; de commandant van dit depot is *kapitein* (die bij bevordering tot majoor in zijne functie kan worden gehandhaafd), precies zooals de commandant van de Depotcompagnie der Politietroepen *kapitein* of *ritmeester* is (die bij bevordering tot majoor in zijne functie kan worden gehandhaafd). Is er dan een reden te bedenken, waarom aan den commandant van de Depotcompagnie der Politietroepen als commandant van de „klassen” inzake zijne strafbevoegdheid minder zou kunnen worden toevertrouwd dan aan den commandant van het Depot van de Koninklijke Maréchaussée? Ik geloof het toch wel niet. ²⁾

Mijn geachte opponent wijst op de „eigenaardigheid” die zou ontstaan indien de commandant van de Depotcompagnie der Politietroepen als zoodanig de strafbevoegdheid van art. 41 W.K. zou

1) Hetzelfde resultaat zou (en dan nog eenvoudiger) te bereiken zijn door de „klassen” te beschouwen als „inrichtingen”, genoemd in art. 39 W.K.

2) Ook de commandanten van de scholen voor reserve-officieren der bereden en der onbereden artillerie en de commandant van de school voor dienstplichtige onderofficieren-administrateur zijn kapitein en hebben, als „commandeerende officier van eene inrichting” de strafbevoegdheid van art. 39 W.K.

hebben, terwijl hem als commandant der „klassen” de ruimere bevoegdheid van art. 39 W.K. zou worden toegekend. Het komt mij voor, dat de bevoegdheden van den commandant der „klassen” zelfstandig bepaald moeten worden en dat zij niet beïnvloed mogen worden door eene tweede functie, die hij daarnaast toevallig bekleedt. Heeft ook de Garnizoens-Commandant, die tegelijk b.v. commandant is van eene infanterie-brigade, in deze beide functies niet tweeërlei strafbevoegdheid? Inderdaad heeft de Wetgever zelf zulk eene ongelijkheid van bevoegdheid van denzelfden officier in verschillende functies geen bezwaar geacht.

Ook na de lezing van de belangwekkende uiteenzetting van mijn geachten opponent blijf ik van meening, dat vóór alles gaat eene juiste toepassing van de wet. In de oplossing, neergelegd in L.O. 1930 No. 32 zijn „moeilijkheden” op vernuftige wijze ontweken, maar zij kon alléén aldus geconstrueerd worden door eene onjuiste toepassing van de wet. Men werpe niet tegen, dat het hier slechts om eene onbelangrijke afwijking gaat. Zoo ergens, dan gelde met betrekking tot afwijkingen van de wet het „principiis obsta”. Oók zelfs dan, wanneer eene juiste toepassing van de wet tot groote bezwaren zou aanleiding geven. Wat naar mijne meening — mijn geachte opponent heeft mij niet van het tegendeel overtuigd — hier niet het geval is.

Ginneken, Januari 1931.

BOEKAANKONDIGING.

Bij den uitgever N. Samsom te Alphen a/d Rijn is, Januari 1931, verschenen eene tekstuitgave van de Dienstplichtwet en het Dienstplichtbesluit met de daarbij behoorende Officieele toelichting en een alphabetisch register, in zakformaat. Prijs *f* 1.25.

Het prospectus merkt terecht op dat voor zoodanige uitgave betrouwbaarheid een eerste vereischte is en de verzekering wordt ons gegeven, dat voor een uiterst zorgvuldige correctie in overeenstemming met den officieelen tekst is zorg gedragen.

Het lijkt ons een handig boekje, in aangenaam aandoende letter gedrukt. In hoever het in een bestaande behoefte voorziet, kunnen wij niet beoordeelen.

Van denzelfden uitgever ontvingen wij mede nog een nieuwe, gewijzigde druk van „Voorschriften Paardenvordering” bevattende de hierop betrekking hebbende voorschriften uit de Inkwartieringswet en uit het Inkwartieringsbesluit, met bijbehoorende modellen en een alphabetisch register.

VRAGENBUS.

De Redactie ontving het onderstaand verzoek van een kapitein:

Gaarne zoude ik Uwe meening vernemen omtrent het navolgende:
Een militair verzoekt den hoofdinstructeur te spreken.

Reden: mondeling toe te lichten.

Daar het bekend was, dat het hier een zuivere klacht betrof, — de verzoeker had bekend, dat het ging over een paar hem toegevoegde woorden — luidde het advies ongeveer:

„Aangezien het hier een zuivere klacht betreft, ingevolge art. 9 (4) Regl. Krijgstucht, kan het verzoek niet in behandeling worden genomen, tenzij verzoeker het in juisteren vorm indient. Op deze wijze is het mijns inziens niet toelaatbaar.

Wordt geadviseerd verzoek *niet* toe te staan.”

Het komt herhaaldelijk voor, dat dergelijke mysterieuze verzoeken worden ingediend. Onveranderlijk is het advies hetzelfde. Naar mijne inzichten moet het in te dienen stuk luiden: „De dienstplichtige P. beklagt zich over

Verder zou ik als tweede punt willen weten:

Is de tijd vastgesteld voor het beklag over een bevel of behandeling dezelfde als vastgesteld voor het beklag over eene straf, dus ná den 2den tot en met den 6den dag.

De Redactie heeft hierop als volgt geantwoord:

In antwoord op Uw verzoek van 5 dezer meenen wij U het volgende te kunnen mededeelen:

Een militair die verzoekt een meerdere te mogen spreken, zal tevens verplicht zijn daarbij de reden van dat verzoek op te geven. De eenige uitzondering hierop is het geval dat het verzoek eene zuiver particuliere aangelegenheid betreft, welke den dienst in *geenen* deele raakt. In alle andere gevallen zal het verzoek, zoo verzoeker de reden daarvan niet wil opgeven, niet ingewilligd behoeven te worden. Het als reden opgeven „mondeling toe te lichten” kan niet als een werkelijke reden in aanmerking komen.

In het concrete, door U genoemde geval had het verzoek om den hoofdinstructeur te spreken, wél ingewilligd behoeven te worden, indien verzoeker bijv. als reden had opgegeven, dat hij bij dien meerdere zijn beklag wenschte te doen naar aanleiding van woorden, hem toegevoegd door een anderen meerdere die onder rechtstreeks bevel van eerstgenoemden staat. In die woorden kan eene krenkende behandeling gelegen zijn, in welk geval art. 9 (4) Reglement Krijgstucht ook mondeling beklag toelaat.

Een termijn waarbinnen beklag over een ontvangen order of over eene vermeende krenkende of onbillijke behandeling ingediend moet worden, komt noch in de wet, noch, voor zoover ons bekend, in eenig voor de land- of zeemacht geldend voorschrift voor. Dit is ontegenzeggelijk eene leemte. *Bij analogie* zou men een beroep kunnen doen op art. 62 Wet Krijgstucht, een beroep echter toch min of meer willekeurig en als niet op een uitdrukkelijk voorschrift gegrond, bedenkelijk, te meer nu daardoor de uitoefening van een toegekend recht eenigermate beperkt zou worden, hoe wenschelijk dit in het belang van de krijgstucht overigens ook zoude zijn.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 8 Juli 1930.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapiteins J. Doorman, G. Sturm en J. de Bie.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. J. B. Hengst, te 's-Hertogenbosch.

Art. 147 Wetb. v. Mil. Strafrecht.

Het bekend zijnde met de strekking van een geschrift, waarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, zoodanig stuk verspreiden.

(Verg. in verband met deze zaak ook het vonnis en de sententie in zake R., hiervóór blz. 319).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens S., oud 20 jaar, geboren te Rotterdam, gewoon dienstplichtig-soldaat der 1ste Schoolcompagnie van het 22e Regiment Infanterie, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, beklaagde en gearresteerde.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 20 Maart 1930 is ingelijfd bij het 22e Regiment Infanterie, tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 10 Juni 1930, door den compagnies-commandant te Ede opgemaakt, beklaagde op 20 Maart op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 27 Juni 1930 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den

Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 13 Mei 1930 te Ede, in de Infanterie-kazerne heeft getracht de tucht onder de krijgsmacht, zijnde de aldaar gelegerde militairen, te ondermijnen, door in die kazerne op plaatsen, althans op een plaats, waar deze militairen geregeld verkeerden, met vorenomschreven oogmerk geschriften te verspreiden van den navolgenden inhoud:

„DE ZANDHAAS”

(Zie voor den inhoud hiervóór blz. 320. Red. M. R. T.)

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij het hem ten laste gelegde feit bekent; dat hij den dienstplichtige de Rooy kende van uit Rotterdam en wist dat deze lid was van de Communistische Partij; dat in Ede die kennismaking werd vernieuwd; dat zij het altijd hadden over maatschappelijke vraagstukken en hij wel merkte, dat de Rooy zeer anti-militaristische neigingen had; dat deze hem overhaalde om op 12 Mei 1930 mede naar een huis te Bennekom te gaan, alwaar een partijgenoot van de Rooy woonde; dat zij toen met hun vieren, n.l. de Rooy, Eynatten, Oostveen en hij, beklagde, in een kamer van die woning aanwezig waren; dat de Rooy met hen besprak, dat hij jongens onder de militairen wilde winnen voor de communistische partij door zoogenaamden cellenbouw; dat de Rooy daarna aan ieder van hen een blaadje uitreikte, waar boven gedrukt stond „De Zandhaas”; dat er intusschen ook een burger binnenkwam en de Rooy het blaadje begon te bespreken; dat er ook werd besproken, dat die blaadjes in de kazerne verspreid zouden worden en een van hen den volgenden dag deze blaadjes zou gaan halen; dat hij uit den inhoud van „de Zandhaas” bemerkte, dat dit blad de tucht onder de militairen zou ondermijnen; dat hij zich hiervan degelijk bewust was; dat hij den volgenden avond, 13 Mei 1930, in de exercitieloods van 22 R.I. te Ede op Eynatten stond te wachten, die de blaadjes in Bennekom was wezen halen; dat na enkele oogenblikken Eynatten kwam en hij toen 30 à 40 exemplaren van „de Zandhaas” kreeg met het doel om deze op verschillende plaatsen, waar militairen geregeld verkeerden, te verspreiden; dat hij daarna alleen op stap is gegaan en een aantal exemplaren heeft verspreid op de dagprivaten van 1—22 R.I. en vier in het waschlokaal van 1—22 R.I.; dat hij later op een privaat tussehen de kazernes van 10 en 22 R.I. ook nog een bundeltje van die exemplaren heeft neergelegd; dat hij alzoo op verschillende plaatsen in de kazernes exemplaren van „de Zandhaas” heeft verspreid met het doel de tucht in die kazernes te ondermijnen, terwijl hij met de strekking van „de Zandhaas” volkomen bekend was; dat de inhoud van die exemplaren gelijk was aan die van het hem thans vertoonde;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. H. W. van den Brink, 20 jaar, dienstplichtig-korporaal 2—22 R.I. te Ede: dat hij behoort tot 2—22 R.I. te Ede; dat hij zich op een avond omstreeks 13 Mei 1930 te ongeveer 9³/₄ uur begaf naar de dagprivaat achter zijn compagnie; dat hij aldaar aantrof meerdere blaadjes, getiteld „De Zandhaas”, ongeveer 70 à 80 stuks; dat hij na eenig lezen bemerkte, dat de inhoud van die blaadjes van zeer anti-militaristische strekking was; dat hij al die exemplaren bij elkaar heeft genomen en ter hand gesteld aan den sergeant van de week van zijn compagnie;

2. H. F. E. Prusse, 20 jaar, dienstplichtig-korporaal 2—22 R.I. te Ede: dat hij op een avond omstreeks 13 Mei 1930 in zijne functie van bijloop-sergeant van de week op het compagniesbureel zat te schrijven, toen een korporaal binnenkwam en hem een blaadje toonde, dat bleek „De Zandhaas ” te zijn, en dat deze vertelde gevonden te hebben op de privaten achter de kazerne; dat hij dat blaadje in-kijkende al spoedig bemerkte, dat de inhoud van zeer anti-militaristische strekking was; dat hij toen met dien korporaal is medegegaan en al de blaadjes, welke zich op de privaten bevonden, ongeveer 100 stuks, heeft inbeslaggenomen en ter hand gesteld aan den sergeant van de week;

Overwegende dat het ten processe overgelegde en aan beklagde vertoond en voorgehouden pamflet, gemerkt met rood A., o.m. inhoudt:

„DE ZANDHAAS”

(Zie verder hiervóór blz. 320. Red. M. R. T.)

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de inhoud van vorenbedoeld geschrift kennelijk de strekking heeft om de militairen tot ontevredenheid tegen het wettelijk gezag aan te sporen en alzoo daarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande dat hij op 13 Mei 1930 te Ede in de Infanterie-kazerne de geschriften heeft verspreid op plaatsen, waar geregeld de in die kazerne gelegerde militairen verkeerden;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien art. 6, 10, 60, 62 en 147 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27 en 91 Wetboek van Strafrecht, 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als: het bekend zijnde met de strekking van een geschrift, waarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, zoodanig stuk verspreiden;

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf van tien weken;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 14 Mei 1930 af in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij.¹⁾

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 18 November 1930. ²⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-kolonel J. T. van Beijeren, kapiteins H. C. van der Bijl en J. de Bie, en eerste-luitenant H. F. J. Naarding.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. J. Erasmus, te Oostburg.

Mishandeling gepleegd door een maréchaussée tegen een ambtenaar (veldwachter) gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening en mishandeling, tweemaal gepleegd, alles begaan door een ambtenaar, die bij het begaan van de strafbare feiten gebruik maakt van een middel (wapenstok) hem door zijn ambt geschonken, dit alles ééne voortgezette handeling uitmakende.

Beroep op noodweer verworpen; beklagde was zelf de aanrander.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens X, oud 21 jaar, geboren te Oost- en

¹⁾ Bij vonnis van denzelfden datum heeft de Krijgsraad te 's Bosch ook tegen den beklagde C. P. v. O. eene geheel gelijkkluidende uitspraak gegeven. Appèl is in geen van deze beide zaken ingesteld. Red. M.R.T.

²⁾ Dit vonnis is bevestigd bij sententie d.d. 13 Jan. 1931, behoudens t.a. van de straf, welke werd verminderd tot f 20.— boete subs. 10 dagen hechtenis. Red. M.R.T.

West-Souburg, maréchaussée bij de 1ste Divisie Koninklijke Maréchaussée, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek beklaagde zich op 7 Juli 1930 vrijwillig heeft verbonden bij de 1ste Divisie Koninklijke Maréchaussée voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 5 November 1930 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 31 Augustus 1930 te Biggekerke op den openbaren weg opzettelijk H. Verschure, gemeente- en onbezoldigd Rijksveldwachter, die zich aldaar bevond in dienst en in uniform gekleed, L. Krijger en J. Simpelaar heeft mishandeld, door hen gewelddadig te slaan met een tot zijne uitrusting behoorenden wapenstok, tengevolge waarvan zij pijnlijk werden aangedaan;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij in den nacht van 30 op 31 Augustus 1930 om ongeveer 0.45 uur per rijwiel is gegaan van Westkapelle naar Koudekerke; dat, toen hij het dorpsplein te Biggekerke rondreed, hij in den lichtbundel van zijn lantaarn drie personen zag zitten voor het café van Simpelaar, die hij druk hoorde praten; dat er iemand bij was met een platte pet op en geelgroen pak aan; dat hij om ongeveer halftwee weer in Biggekerke was en toen dezelfde menschen in dezelfde houding en op dezelfde plaats terugvond; dat deze nog druk aan het praten waren; dat hij toen is afgestapt ten einde hun te zeggen dat zij de nachtrust verstoorden en beter naar huis konden gaan; dat hij tegen hen zeide: „Moet je morgen niet naar de kerk?“, waarop alle drie opstonden en de beide niet geuniformde personen op hem toekwamen; dat hij daarop zijn fiets tegen een muur plaatste en daarop tegen een van die beide personen, zijnde Krijger, heeft gezegd: „Pak je fiets nu en ga naar huis“, waarop de andere, Simpelaar, hem een paar duwen gaf tegen den linkerarm, waardoor hij op zij werd geduwd; dat hij daarop zijn wapenstok heeft genomen en daarmee Simpelaar twee lichte klappen op diens hoofd heeft gegeven; dat deze daarop terugging, waarna Krijger met diens fiets op hem toekwam; dat hij toen met zijn wapenstok in diens richting zwaaide en hem daarbij op de rechterhand raakte;

dat toen de geuniformde naar hem toekwam en zeide: „Die jongens doen toch niks, wat heb jij daarmee te maken?“; dat deze tegen hem nog zeide: „Ik ben ook van de politie, ik heb ook

een gummistok", waarop deze een gummistok te voorschijn haalde en vlak voor hem ging staan; dat hij, beklaagde, dien gummistok beetpakte, waarop de geuniformde vergeefs poogde dezen los te rukken; dat hij dezen met zijn eigen gummistok boven diens oog heeft getikt; dat deze hem losliet, waarna hij hem nog een paar tikken op de armen gaf;

dat hij uit noodweer heeft gehandeld;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. H. Verschure, 39 jaar, gemeente- en onbezoldigd Rijksveldwachter te Biggekerke:

dat hij in den nacht van 30 op 31 Augustus 1930, ongeveer halftwee zich bevond op den openbaren weg voor zijne woning dicht bij het café van J. Simpelaar te Biggekerke; dat hij daar voor dat café op den dorpel zag zitten Jan Simpelaar en Leunis Krijger, die hem aanspraken; dat hij al pratende den weg overstak en bij hen ging staan met den rug tegen het café van Simpelaar op 1½ à 2 M. afstand van genoemde personen; dat het gesprek liep over de feesten te Middelburg en niet op luidruchtige wijze werd gevoerd; dat hij in een grijsgroen zomer-uniform was gekleed en op dat oogenblik dienst deed; dat, toen hij ongeveer 5 minuten daar gestaan had, plotseling een maréchaussée verscheen die dicht bij hen gekomen van zijn rijwiel stapte en met het rijwiel aan de hand en een elektrische lantaarn op hen richtend, op Simpelaar en Krijger afstapte; dat de maréchaussée tegen Simpelaar en Krijger zeide, dat zij naar huis moesten gaan, daar zij anders den volgenden dag niet naar de kerk zouden kunnen; dat Krijger daarop zeide, dat zij den geheelen dag gewerkt hadden en nu toch wel eens mochten praten; dat de maréchaussée daarop tegen Krijger zeide: „Waar staat je fiets?"; waarop Krijger naar zijn rijwiel toeging; dat de maréchaussée vervolgens zeide: „Nou naar huis, en anders zal ik je naar huis slaan"; dat Simpelaar en Krijger daarop gezamenlijk in de richting van hun woning gingen; dat, toen deze een paar passen hadden gedaan, de maréchaussée hen achterna liep en met een gummistok Simpelaar een paar klappen op diens hoofd gaf en Krijger een klap op diens rechterhand; dat deze daarop naar huis liepen;

dat hij, getuige, toen naar den maréchaussée is gegaan en dezen heeft gevraagd, welke motieven hij had om zoo op te treden; dat, terwijl hij, getuige, voor hem stond, die maréchaussée zeide: „Wat moet jij?"; dat deze de gummistok in de hand had en hij, getuige, toen zeide; dat hij ook van de politie was en hem zijn gummistok toonde, waarop de maréchaussée deze gummistok beetpakte en uit zijn hand trok; dat die maréchaussée hem tegelijkertijd met den gummistok een klap op zijn oog gaf, waardoor hij een bloedende wonde kreeg boven het linkeroog, die hem erg pijn deed; dat hij van deze klap en andere klappen, die de maréchaussée hem toe-

diende, veel pijn heeft gehad; dat hij, toen hij de klap op het oog had gekregen, de maréchaussée om het middel heeft gegrepen en dezen vast tegen zich heeft gedrukt, teneinde hem het slaan zooveel mogelijk te beletten;

2. Jan Simpelaar, 55 jaar, koopman te Biggekerke:

dat hij in den nacht van 30 op 31 Augustus 1930 met Krijger zat te praten vóór het café van zijn zoon en wel op den dorpel van een der deuren van dat café; dat de veldwachter Verschure toen van de overzijde van de straat naar hen toekwam en met hem een gesprek aanknoopte; dat de veldwachter daarbij is gaan staan voor de deur van dat café ongeveer 2 meter van hen af; dat te ongeveer één uur vijftien plotseling een maréchaussée met een rijwiel voor hen stond; dat deze ongeveer het volgende tegen hen zeide: „Zouden jullie niet eens naar huis gaan, het wordt nu zoo langzamerhand tijd, anders kom je morgen niet naar de kerk”; dat Krijger daarop is opgestaan en naar zijn fiets geloopt; dat hij zelf ook is opgestaan en zich heeft verwijderd in dezelfde richting als Krijger; dat hij met Krijger liep in de richting van zijn woning, waarbij Krijger de fiets aan de hand had; dat hij toen plotseling twee vrij harde klappen op zijn achterhoofd kreeg; dat hij toen wat harder is gaan loopen; dat hij nog heeft gezien, dat de maréchaussée nog een slaande beweging maakte in de richting van Krijger; dat de pijn van de klappen, die hij gekregen heeft, niet erg is geweest;

3. Leunis Krijger, 30 jaar, landbouwer te Biggekerke:

dat hij in den nacht van 30 op 31 Augustus 1930 te Biggekerke voor het café van Janus Simpelaar aantrof Jan Simpelaar, met wien hij plaats nam op den dorpel van dat café; dat korten tijd daarna veldwachter Verschure naar hen toekwam en een gesprek met hen aanknoopte; dat hij toen met Simpelaar naast elkaar op den dorpel zat en Verschure daarbij stond op ongeveer 2 Meter afstand van hen; dat plotseling een fietser bij hen bleef stilstaan, die een maréchaussée bleek te zijn; dat deze tegen hen zeide: „Wat doe je hier?”, waarop hij, getuige zeide: „Als je den heelen dag gewerkt hebt, mag je toch wel eens een oogenblik praten”; dat die maréchaussée toen vroeg: „Moet je dan niet naar de kerk, of ga je niet naar de kerk?”; dat hij toen zeide: „Als iemand naar de kerk wil, moet je dat aan hemzelf overlaten”; dat hij, getuige, inmiddels was opgestaan, waarop die maréchaussée — beklaagde — zeide: „Pak je fiets en ga weg, anders sla ik je weg”, waarbij hij zag, dat beklaagde naar zijn zak pakte; dat hij toen naar zijn fiets is gegaan en dat Simpelaar intusschen ook was opgestaan en deze zich toen verwijderde in de richting, waarin hij, getuige, ging; dat Simpelaar en hij, getuige, toen gingen in de richting van hun woning en dat, toen zijn een paar passen hadden gedaan, hij, getuige, zag dat Simpelaar, die schuin terzijde van hem liep, met den gummistok een paar slagen op het hoofd kreeg van beklaagde; dat beklaagde toen naar hem sloeg; dat hij den eersten

slag ontweek, doch den tweeden slag op zijn rechterhand kreeg, hetgeen hem vrij veel pijn deed; dat zijn hand opzette en hij daar een dag of drie last van heeft gehad; dat hij nadrukkelijk verklaart, dat hij met zijn rijwiel geen dreigende houding tegen beklagde heeft aangenomen; dat zij zijn doorgelopen, doch hij even verder het geluid van slagen hoorde en den veldwachter hoorde roepen: „Krijger, kom eens terug”;

dat hij eerst is doorgelopen, doch een oogenblik later is teruggegaan en toen Verschure vond met een bloedende wond boven een van zijn oogen; dat Verschure was in een grijs uniform;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem te laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande dat het is gepleegd op 31 Augustus 1930;

Overwegende dat beklagde weliswaar een beroep heeft gedaan op de toepasselijkheid van artikel 41 van het Wetboek van Strafrecht; dat echter dit beroep op noodweer door den Krijgsraad wordt verworpen, vermits ten processe is komen vast te staan, dat beklagde de getuigen Simpelaar en Krijger is achterna gelopen en deze toen heeft geslagen, en den getuige Verschure diens gummistok heeft ontnomen en dezen heeft geslagen, alvorens nog van eenige aanranding sprake was, zoodat de beklagde in beide gevallen zelf de aanrander was en derhalve niet in een geval van noodweer verkeerde;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden beschouwd in zoodanig verband te staan, dat zij ééne voortgezette handeling uitmaken;

Gezien artikelen 2 en 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 23, 44, 56, 84, 300 en 304 Wetboek van Strafrecht, en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als:

mishandeling, gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening, en mishandeling, tweemaal gepleegd; alles begaan door een ambtenaar, die bij het begaan van de strafbare feiten gebruik maakt van een middel, hem door zijn ambt geschonken, dit alles ééne voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt den beklagde tot eene geldboete van veertig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis gedurende twintig dagen.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 30 October 1929.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter Zee H. A. Romswinkel, officier van administratie der 1ste klasse A. van Houte, kapitein der mariniers H. F. J. W. von Frijtag Drabbe en officier van den marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. Van Driel.

Raadsman: Kapitein der artillerie Mr. W. F. H. Zegers.

Feitelijk insubordinatie.

Aan deze qualificatie voegt de krijgsraad toe: „gepleegd door een minderjarige die tijdens de uitspraak van dit vonnis wel den leeftijd van 16, niet dien van 18 jaren heeft bereikt.”¹⁾

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD

In de zaak van den fiscaal tegen R., marinier der 3de klasse, stamboek No., oud 16 jaren, geboren te Utrecht, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 6 September 1929, No. 10095;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 16 October 1929 en het aan den voet van dat bevelschrift den beklagde tenlastegelegde: „dat hij dienende als marinier 3de klasse op den 19den Augustus 1929 in de Marinierskazerne te Rotterdam opzettelijk zijn meerdere, den korporaal-pijper P. de Wit, die in uniform gekleed was, feitelijk heeft aangerand door dezen korporaal, die hem, beklagde, een aanmerking gemaakt had wegens zijn eigenmachtig verlaten van de plaats, die hij, gestraft zijnde, zonder voorkennis van genoemden korporaal niet mocht verlaten, opzettelijk gewelddadig een slag of een stomp in diens aangezicht te geven, tengevolge waarvan genoemde korporaal achterover gevallen is”;

¹⁾ De fiscaal had geconcludeerd tot schuldigverklaring aan „feitelijke insubordinatie” zonder meer. De door den Krijgsraad gegeven qualificatie is in strijd met de beslissing van den H.R. o.a. blijkende uit zijn arrest van 6 Januari 1930 W. v. h. R. No. 12084⁵, waarin wordt overwogen dat die omstandigheid, den leeftijd betreffende — „al moge zij van gewicht zijn voor de wijze van berechting en de aan minderjarigen op te leggen straf of maatregel — niet behoort tot de omschrijving van het strafbaar feit in art. 350 Strafv. bedoeld”. Ned. Jur. 1930, blz. 311, 1931, blz. 284.

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 19 October 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Krijgsraad op Woensdag, den 30sten October 1929 des namiddags ten half twee;

Gezien de schrijftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem ten laste gelegde, met dien verstande, dat hij den korporaal de Wit een stomp heeft toegebracht en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat deze straf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, te stellen op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit en zoolang hij militair is aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, No. 1, van de Wet op de Krijgstucht dat van ernstigen aard is of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, Nos. 2—6, dier wet;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij den 23sten Maart 1929 in dienst is aangenomen als marinier der 3de klasse, in opleiding voor tamboer, voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige P. de Wit, korporaal-pijper:

dat hij op 19 Augustus 1929 dienstdoend-provoost was in de Mariniers-kazerne te Rotterdam en als zoodanig belast was met het toezicht op de gestraften, waartoe beklaagde behoorde; dat hij in uniform was gekleed; dat hij in den namiddag bevond dat de beklaagde niet ter plaatse was waar hij behoorde te zijn; dat hij den beklaagde aanmerking maakte, dat hij eigenmachtig de zaal had verlaten, waar hij voor strafdienst moest zijn; dat de beklaagde hem daarna een stomp in het aangezicht heeft gegeven, die zóó hevig aankwam, dat hij, getuige, achterover op den grond is gevallen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is R., oud 16 jaren, geboren te Utrecht: dat hij het laatst heeft gediend als marinier der 3de klasse bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam; dat hij op 23 Maart 1929 in dienst is aangenomen als marinier der 3de klasse voor den tijd van zes jaren;

dat hij op 19 Augustus 1929 diende als marinier der 3de klasse in de Mariniers-kazerne te Rotterdam; dat hij was gestraft o.a. met vier dagen strafdienst en zijn straf nog niet was afgelopen; dat hij in den namiddag van opgemelden dag tijdens strafdienst zich heeft verwijderd zonder zich af te melden bij den dienstdoend-provoost, korporaal-pijper de Wit, hetgeen hij moest doen; dat genoemde kor-

poraal hem hierover eene aanmerking maakte; dat hij daarna dezen korporaal opzettelijk met geweld een stomp in het aangezicht heeft gegeven, tengevolge waarvan de korporaal achterover is gevallen;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat een uittreksel uit het geboorteregister der gemeente Utrecht inhoudt:

dat aldaar op 19 Maart 1913 is geboren Gerrit, zoon van Johannes R. en van Jacoba, Susanna S., waaruit in verband met beklaagdes eigen opgave volgt dat hij tijdens de uitspraak van dit vonnis wel den leeftijd van 16, niet dien van 18 heeft bereikt;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „feitelijke insubordinatie, gepleegd door een minderjarige die tijdens de uitspraak van dit vonnis wel den leeftijd van 16, niet dien van 18 jaren heeft bereikt”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, welke straf de Krijgsraad termen vindt voorwaardelijk op te leggen met het oog op beklaagdes jeugdigen leeftijd en zijn niet ongunstigen conduitestaat, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Gezien de artikelen 1, 13, 15, 60, 117 eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, 39septies, laatste lid van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagdes schuld eraan hetgeen hem is ten laste gelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Bepaald dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak van 19 Augustus tot 7 September 1929 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Beveelt dat deze straf niet zal worden ondergaan tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde vóór het einde van den hierna vermelden proeftijd zich heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit en zoolang hij militair is aan een krijgstuuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, No. 1, van de Wet op de Krijgstucht dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, Nos. 2—6, dier wet;

Bepaalt den proeftijd op één en een half jaar.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 13 November 1929.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee H. A. Romswinkel, Officier van Administratie der 1ste klasse A. van Houte, Kapitein der Mariniers H. F. J. W. von Frijtag Drabbe en Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. A. Prins Jr., te Alkmaar.

Diefstal, aan boord, van een aan het Rijk toebehoorende cocosmat door een korporaal-machinist.

Veroordeeling tot één maand gevangenisstraf en verlaging tot den stand van stoker-olieman, zijnde de beklagde op grond van het begane feit onwaardig en ongeschikt in den door hem bekleeden rang te blijven dienen. (Anders H. M. G.).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD

In de zaak van den fiscaal tegen: X, korporaal-machinist der 2de klasse, oud 36 jaren, geboren te Den Helder, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad dd. 7 October 1929 no. 10533;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad dd. 5 November 1929 en het aan den voet van dat bevel den beklagde te lastegelegde:

dat hij dienende als korporaal-machinist der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer”, liggende te Willemsoord (Den Helder), in het tijdvak van ongeveer 28 Augustus 1929 tot ongeveer 16 September 1929, aldaar aan boord heeft weggenomen een cocosmat, toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, met het oogmerk zich bedoelde cocosmat wederrechtelijk toe te eigenen;

althans: dat hij, dienende als korporaal-machinist der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer” liggende te Willemsoord (Den Helder), in het tijdvak van ongeveer 28 Augustus 1929 tot ongeveer 16 September 1929, opzettelijk aldaar aan boord een cocosmat, toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden, wetende dat die cocosmat door diefstal, althans door misdrijf was verkregen, als geschenk heeft aangenomen, althans uit winstbejag heeft vervoerd, bewaard of verborgen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 6 November 1929, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastellegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, 13 November 1929 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde voorgedragen door diens raadsman Mr. A. Prins;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem in de eerste plaats telastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij den 7den October 1910 in dienst is aangenomen als marinier der 3de klasse voor den tijd van acht jaren en dat zijn diensttijd eindigt op 19 Februari 1933;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. T., dat hij op 28 Augustus 1929, als dienstdoend chef d'équipage aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer”, liggende te Willemsoord, de ten processe aanwezige cocosmat, die behoorde tot den inventaris van Hr. Ms. „Kortenaer” en eigendom was van het Rijk der Nederlanden, heeft apart gezet; dat hij even later die mat vermist; dat hij op 16 September 1929 dezelfde mat aantrof op het bordes der 7,5; dat hij vóór dien dag meermalen dit bordes heeft laten opruimen en er zelf geweest is doch toen de mat daar niet heeft gezien; dat hij op 28 Augustus 1929 verantwoordelijk was voor de mat en aan niemand vergunning heeft gegeven die mat weg te nemen of daarover te beschikken;

2e. van A., dat hij op 15 September 1929 onder-officier van de wacht was aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer” te Willemsoord; dat hij om ongeveer 10 uur van dien avond den beklaagde van boord heeft zien gaan met een pak onder den arm, lang ongeveer 1 meter en 25 à 30 c.M. dik; dat de beklaagde ná 12 uur terugkwam; dat hij dadelijk tot den beklaagde zeide dat hij de mat, die reeds lang aan boord vermist werd en welke hij dien avond had meegenomen, maar direct moest gaan terughalen; dat de beklaagde erg schrok en zeide dat hij die mat dan wel zou terughalen; dat de beklaagde ten ongeveer 10 uur van boord gaande, langs bakboordszijde en van die zijde komende, de valreep afgang;

3e. S., dat hij op 15 September 1929 te ongeveer 9¾ uur des avonds zich bevond bij de valreep van Hr. Ms. „Kortenaer” te Willemsoord; dat hij den beklaagde van boord zag gaan, die onder den arm een pak droeg, lang ongeveer 1½ meter, breed ongeveer 35 en dik ongeveer 20 c.M.; dat het pak volkomen recht was en niet doorboog en afgedekt was met een stuk papier; dat toen beklaagde onder de vijf-pitter bij de valreep doorging, het papier opwoei en hij, ge-

tuige, zag dat onder het papier een mat was geborgen; dat de mat regelmatig en secuur was opgerold en hij de verschillende windingen plat op elkaar zag liggen; dat de processe aanwezige mat overeenkomt met die welke hier in zijne verklaring is bedoeld;

4e. St., dat hij in den nacht van 15—16 September 1929 de hondewacht had aan boord Hr. Ms. „Kortenaer” te Willemsoord; dat hij den beklaagde aan boord heeft zien komen en staan praten met den onderofficier van de wacht van A.; dat de beklaagde hierna weder van boord ging en ongeveer $\frac{3}{4}$ uur later terugkwam; dat hij toen een pak droeg, lang ongeveer $1\frac{1}{2}$ meter en ongeveer 30 c.M. dik, in vorm en grootte overeenkomende met den cocoslooper die eenigen tijd te voren was zoekgeraakt; dat het pak stijf en recht was en niet in het minst doorgebogen en de oppervlakte volkomen glad en egaal; dat vorm en grootte der vermiste mat hem zoo goed bekend waren doordat hij zelf met bootsman T. indertijd de mat van alle kanten had bekeken, uitgerold en opgerold; dat de beklaagde aan boord komende, hem zonder iets te zeggen voorbijliep toen hij, getuige, hem bij zijn naam riep;

5e. J., dat hij op 16 September 1929 aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer” te Willemsoord op het bordes der twee 7,5 c.M. kanonnen een zoo goed als nieuwe cocosmat zag staan; dat hij bijna elken dag op dit bordes werkzaamheden verricht en te voren die mat daar nooit gezien heeft; dat bovenbedoelde mat overeenkomt met de ten processe aanwezige;

6e. van E., dat hij op 15 September 1929 aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer” te Willemsoord ondergeschikt was op de hondewacht; dat te ruim 12 uur de beklaagde aan boord kwam, tot wien korporaal van A. toen zeide „ga maar weer terug om die mat te halen”; dat hij zag dat de beklaagde geweldig schrok en terugging; dat de beklaagde ongeveer $\frac{3}{4}$ uur later weder aan boord kwam met een flink pak onder den arm; dat de beklaagde zich bij binnenkomst niet meldde doch als een haas in de richting schoot van het bordes van de 7,5; dat kwartiermeester S. hem nariiep doch geen antwoord kreeg;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is X., oud 36 jaar, en geboren is te Den Helder; dat hij het laatst gediend heeft als korporaal-machinist aan boord Hr. Ms. „Kortenaer” onder stamboekno. . .; dat hij den 7den October 1910 in dienst is aangenomen en dat thans zijn diensttijd eindigt 19 Februari 1933;

dat hij in het tijdvak van 28 Augustus tot 16 September 1929 diende als korporaal-machinist 2de klasse aan boord Hr. Ms. „Kortenaer” te Willemsoord; dat hij op 15 September 1929 te ongeveer 10 uur des avonds van boord is gegaan met een pak waaromheen papier; dat de onder-officier van de wacht van A. hem naar den inhoud van dit pak vroeg en hij toen zeide dat het kooien bevatte, hetgeen niet waar was;

dat hij dit pak heeft thuis gebracht en naar boord is teruggegaan;

dat bij terugkomst aan boord korporaal van A. hem vroeg wat

hij met die mat gedaan had, waarvan hij hevig ontstelde; dat hij toen naar huis is teruggekeerd en het pak heeft teruggehaald;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een cocosmat, opgerold ter lengte van ongeveer $1\frac{1}{2}$ meter en breedte en dikte ongeveer 20 à 30 c.M., waaraan zijn gehecht verklaringen van voorhouding aan beklaagde, getuigen T., S., J.;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde en de eigen waarneming van den Krijgsraad bij het onderzoek op de terechtzitting door hem persoonlijk geschied, wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem in de eerste plaats is ten laste gelegd, met dien verstande dat de cocosmat toebehoorde aan het Rijk der Nederlanden;

Overwegende dat de beklaagde te zijner verdediging heeft aangevoerd, door zijn raadsman nader uitgewerkt en toegelicht, dat het pak door hem van boord medegenomen niets anders bevatte dan waardelooze stukken afval van matten bij het bewerken afgesneden, waarvan ook door anderen werd medegenomen hetgeen geoorloofd was; dat hij, bekend met het vermist zijn eener cocosmat, schrok toen hij meende hiervan bij terugkomst aan boord verdacht te worden, het pak terughaalde en op de stookplaats heeft gegooid om den volgenden morgen de stukken mat weder op te bergen;

Overwegende dat de Krijgsraad dit verweer van den beklaagde onaannemelijk acht en verwerpt; dat de opgaven der getuigen omtrent het uiterlijk voorkomen, grootte en vastheid van het pak door den beklaagde van boord meegenomen en teruggebracht, volkomen overeenstemmen met dezelfde eigenschappen van de ten processe aanwezige cocosmat en zeker niet met een gonjebak in papier waarin zich talrijke kleinere stukken cocosmat bevinden, terwijl getuige S. zeer pertinent is in zijne verklaring dat het pak een regelmatig en zuiver opgerolde mat bevatte; dat beklaagde's bewering in den morgen van den 16den September het door hem op de stookplaats geworpen pak aldaar te hebben uitgepakt en den inhoud te hebben opgeborgen wordt tegengesproken door de verklaring van den getuige O., die nagenoeg tegelijk met den beklaagde op de stookplaats is gekomen, den beklaagde niets heeft zien uitpakken, de stookplaats volkomen schoon aantrof en nergens touwtjes of pluisjes van een mat heeft gezien; dat verder de beklaagde bij het verlaten van het schip opgaf dat zijn pak kooien bevatte, klaarblijkelijk om visitatie te ontgaan en bij terugkomst zonder zich te melden met groote snelheid de wacht is voorbijgegaan en zich in de richting begaf van het bordes der 7,5 c.M. kanonnen, waar den volgenden morgen de vermiste mat werd gevonden, die zich daar voordien niet bevond; dat verder de beklaagde, die de wacht had, zonder verlof van boord ging, hiervoor geen andere reden kan opgeven dan een beveling om naar huis te gaan, waar hij niets te doen had en niet verwacht werd en dit bovendien deed met een van te voren gereed gemaakt pak, terwijl er, indien de beklaagde iets medenam wat hij mocht medenemen,

geen reden bestond hiervoor het nachtelijk duister te verkiezen met schending van zijn plicht als wachthebbende aan boord te blijven;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Diefstal”;

Overwegende dat de krijgsraad op grond van het begane feit den beklagde onwaardig en ongeschikt acht in den door hem bekleeden rang te blijven dienen en mitsdien van oordeel is dat de beklagde moet worden verlaagd tot den stand van stoker-olieman; dat deze straf als zeer zwaar moet worden beschouwd en het feit met een hoofdstraf van één maand gevangenisstraf moet worden geacht voldoende te zijn geboet;

Gezien de artikelen: 2, 25, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 310 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 190, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den beklagde in de eerste plaats is telastegelegd, gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Verlaagt hem tot den stand van stoker-olieman; ¹⁾

Beveelt de teruggave van de als stuk van overtuiging gediend hebbende cocosmat aan den Commandant van Hr. Ms. „Kortenaer”. na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

MEMORIE VAN APPEL in de zaak van den korporaal-machinist der 2de klasse X.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage mede te deelen, dat de navolgende overwegingen bij mij gegolden hebben voor de aantekening van appèl van het vonnis van den Zeekrijgsraad d.d. 13 November 1929, gewezen tegen den korporaal-machinist der 2e klasse X.

Zooals uit mijn eisch en conclusie blijkt heb ik tegen dezen korporaal een straf gevorderd van 4 maanden gevangenisstraf. Ik achtte hem op grond van het begane feit noch ongeschikt, noch onwaardig om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen, weshalve ik niet de bijkomende straf van *verlaging* vorderde. Ongeschikt daarvoor zou hij m.i. eerst zijn als hij door het plegen van het feit een bijzondere op hem rustende verplichting had geschonden, d.w.z. een verplichting die op hem in zijn qualiteit van

¹⁾ Bij sententie van het H.M.G. van 14 Januari 1930 is dit vonnis op het daartegen door den fiskaal ingestelde hooger beroep, bevestigd, behalve ten aanzien der opgelegde straffen en is de gevangenisstraf verzwaaard tot twee maanden, doch de verlaging te niet gedaan, zijnde de hoofdstraf aan het Hof te licht voorgekomen en wordende de beklagde niet op grond van het begane feit onwaardig of ongeschikt geacht in den door hem bekleeden rang te blijven dienen.

gegradueerde rustte en niet in die van ongegradueerde. Waar hij noch als gegradueerde, noch als ongegradueerde den bewusten cocoslooper wederrechtelijk zich mocht toeëigenen, kan ik niet inzien, dat, nu hij zulks deed als gegradueerde, hij deswege ongeschikt zou zijn korporaal te blijven. Ongeschikt om den door hem bekleeden rang te blijven bekleeden zou hij naar mijn meening ook zijn, wanneer hij door het plegen van het feit zijn gezag als korporaal dermate naar beneden had gehaald, dat hij in den vervolge niet meer zijn autoriteit als meerdere tegenover zijn minderen zou kunnen doen gelden; dit is in casu m.i. evenmin het geval.

Een korporaal, die overigens een niet ongunstigen staat van dienst heeft, op grond van een eerste veroordeeling voor een feit als het onderhavige onwaardig te verklaren om nog langer dien rang te blijven bekleeden en hem deswege de zware bijkomende straf van verlaging op te leggen, is volgens mijne meening het nemen van een maatregel, die het doel dat met de strafoplegging beoogd wordt — hetzij men de straf beschouwt uit een oogpunt van vergelding, hetzij vanuit een generaal of speciaal preventief standpunt — ver overschrijdt.

In de overweging van het vonnis, betrekking hebbende op de straftoemeting, wordt speciaal de nadruk gelegd op de bijkomende straf; deze toch wordt in de eerste plaats vermeld en in verband met de zwaarte dezer straf wordt die der hoofdstraf gesteld, die naar alle waarschijnlijkheid lager bepaald is dan geschied zou zijn, zonder de bijkomende straf.

Ik meen twijfel te mogen koesteren of deze wijze van straftoemeting de juiste is.

Ten slotte deel ik nog mede, dat de betrekkelijk zware straf, die door mij gevorderd werd, voor een groot deel verband hield met de persoonlijkheid van den veroordeelde, zooals deze uit zijn houding ten processe gebleken is.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,
G. H. VAN DRIEL.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 14 Mei 1930. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Luitenant ter zee der 1ste klasse C. Meijer, officieren van administratie der 1ste klasse A. van Houte en M. J. Kruijs, en luitenant ter zee der 1ste klasse H. C. Nieuwenhuisen.

Fiscaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Art. 29 der Politieverordening van den Helder, strafbaar stel-

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 4 November 1930 bevestigd.

lende ieder die, wanneer hem door B. en W. is gelast, dat een onder zijn toezicht staande hond niet ongemuilkorfd op openbare wegen mag loopen, geen voldoende zorg voor de naleving van dit gebod draagt, is onverbindend, als bevattende een ongeoorloofde delegatie van wetgevende macht, welke bij den Raad behoort, op B. en W. Aan B. en W. wordt hier geheel overgelaten onder strafbedreiging te bepalen dat een of meer hondeneigenaren hunne honden hebben te muilkorven, wanneer B. en W. dit zullen goedvinden, hetgeen niet meer is een daad van uitvoering. Vrijspraak.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD

In de zaak van den fiscaal tegen X, Luitenant ter zee der 1ste klasse M. R., oud 44 jaar, geboren te Y, gerequireerde in persoon:

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 7 April 1930, no. 100 G. Int.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad d.d. 28 April 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde: dat hij geen voldoende zorg gedragen heeft voor de naleving van het gebod van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Den Helder van 6 Februari 1930, bij hetwelk hem door Burgemeester en Wethouders voornoemd schriftelijk werd gelast dat de onder zijn toezicht staande hond in de eerstvolgende drie maanden na 6 Februari 1930 niet ongemuilkorfd op openbare wegen loopt, hebbende toch deze hond in den namiddag van 23 Februari 1930 te ongeveer 5 uur 45 minuten ongemuilkorfd geloopt op den openbaren weg, de Koningstraat, te Den Helder, en in den namiddag van 6 Maart 1930 te ongeveer 6 uur wederom ongemuilkorfd op den openbaren weg, den Zeedijk, eveneens te Den Helder;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 1 Mei 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, 14 Mei 1930, des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot vrijspraak van den beklagde van het hem ten laste gelegde;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt: dat hij op 1 Februari 1929 is opgekomen in werkelijken dienst als luitenant ter zee der 1ste klasse M.R.;

Overwegende dat een tot den beklagde gericht schrijven van Burgemeester en Wethouders van Den Helder d.d. 6 Februari 1930 in hoofdzaak inhoudt: dat dit college den beklagde aanschrijft er voor zorg te dragen dat de onder zijn toezicht staande hond de

eerstvolgende drie maanden na dagteekening der aanschrijving, niet ongemuilkorfd op openbare wegen loopt;

Overwegende dat een proces-verbaal d.d. 27 Februari 1930, op den ambtseed opgemaakt door P. Kramer, brigadier van politie en onbezoldigd Rijksveldwachter te Den Helder, onder meer inhoudt: dat hij op 23 Februari ten $\pm 5\frac{3}{4}$ uur des namiddags heeft bevonden dat op den openbaren weg, Koningstraat, te Den Helder, de ongemuilkorfd hond liep, toebehoorende aan X, luitenant ter zee der 1ste klasse M. R.;

dat een proces-verbaal d.d. 8 Maart 1930, op den ambtseed opgemaakt door H. Zondervan, agent van politie en onbezoldigd Rijksveldwachter te Den Helder, onder meer inhoudt:

dat hij op 6 Maart ten ± 6 uur des namiddags heeft gezien, dat op den openbaren weg, Zeedijk, te Den Helder, ongemuilkorfd liep de hond, toebehoorende aan X, luitenant ter zee der 1ste klasse M. R.;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is X, luitenant ter zee der 1ste klasse M. R., oud 44 jaren, geboren te Y, laatste woonplaats vóór indiensttreding Z; dat hij het laatst gediend heeft als luitenant ter zee der 1ste klasse M. R. aan boord Hr. Ms. te Willemsoord (Den Helder) onder feuillennummer M. R.; dat hij op 1 Februari 1929 in werkelijken dienst is opgekomen en nog steeds in werkelijken dienst is; dat hij begin Februari 1930 eene aanschrijving heeft gekregen van Burgemeester en Wethouders der gemeente Den Helder, gedateerd 6 Februari 1930, waarbij hem schriftelijk werd gelast dat de onder zijn toezicht staande hond in de eerstvolgende 3 maanden na 6 Februari 1930 niet ongemuilkorfd op de openbare wegen mocht loopen; dat hij voor de naleving van deze aanschrijving geen voldoende zorg heeft gedragen; dat genoemde hond op 23 Februari 1930 ten ± 5 uur 45 minuten des namiddags ongemuilkorfd heeft geloopt op den openbaren weg, de Koningstraat, en op 6 Maart 1930 ten ± 6 uur des namiddags ongemuilkorfd op den openbaren weg, den Zeedijk, telkenmale te Den Helder;

Overwegende dat door den inhoud van opgemaakte bescheiden en de verklaring van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende omtrent de strafbaarheid van het bewezen verklaarde, dat hier klaarblijkelijk is bedoeld de overtreding van artikel 29 der Politie-verordening der gemeente Den Helder, luidende: „Met hechtenis van ten hoogste 6 dagen of geldboete van ten hoogste f 25.— wordt gestraft ieder, die, wanneer hem door Burgemeester en Wethouders schriftelijk is gelast, dat één of meer der onder zijn toezicht staande honden in de eerstvolgende drie maanden of in den vervolge niet ongemuilkorfd op openbare wegen mogen loopen, geene voldoende zorg voor de naleving van dit gebod draagt”;

dat dit artikel bevat eene ongeoorloofde delegatie van wetgevende macht, die behoort bij den Raad, op Burgemeester en Wethouders;

dat krachtens artikel 179 der Gemeentewet aan Burgemeester en Wethouders is opgedragen onder *a.* „het uitvoeren der Verordeningen van den Raad”, volgens artikel 135 van ditzelfde Wetboek het maken der Verordeningen, vereischt in het belang der openbare orde enz. aan den Raad behoort; dat mitsdien de Raad behoort te bepalen in welke gevallen en in welke omstandigheden een bepaalde hond of honden van een muilkorf behooren te worden voorzien, aan Burgemeester en Wethouders overlatende te beoordeelen of zich en wanneer zich zulk een geval of omstandigheid voordoet; dat zulks hier niet is geschied doch aan Burgemeester en Wethouders geheel is overgelaten onder strafbedreiging te bepalen dat een of meer hondeneigenaren hunne honden hebben te muilkorven wanneer Burgemeester en Wethouders dit zullen goedvinden, hetgeen niet meer is een daad van uitvoering;

Overwegende dat hieruit volgt, dat opgemeld artikel der Algemeene Politie-verordening der gemeente Den Helder bindende kracht mist en de overtreding van dit artikel niet strafbaar is, terwijl het bewezen feit ook niet valt onder bereik van eenige andere strafbepaling in wet of wettelijk voorschrift;

Overwegende dat de beklaagde mitsdien moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Verklaart het bewezen verklaarde niet strafbaar en spreekt den beklaagde vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 21 Januari 1931.

President: Mr. J. Sickenga (pl.v.).

Leden: Luitenant ter zee der 1ste klasse C. Meijer, officier van Administratie der 1ste klasse A. van Houte, kapitein der Mariniers H. J. F. M. A. von Frijtag Drabbe en officier van den Marine-stoomvaartdienst R. de Vries.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Beklaagde, chef van de wacht van het machinekamerpersoneel aan boord van een oorlogsvaartuig, had zich ongeoorloofd van boord verwijderd en aan den wal misbruik van drank gemaakt, zoodat hij, na ongeveer drie uren aan boord terugkeerende, niet in staat was zijn bovenvermelden dienst naar behooren te verrichten.

Deze feiten gequalificeerd als:

1°. *Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen;*

2°. *Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst bij die wacht niet naar behooren kan verrichten;*

beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen: H., korporaal-machinist, oud 24 jaren, geboren te Delft, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 18 December 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 9 Januari 1931 en het aan den voet van dat bevel den beklaaigde telastegelegde;

„dat hij dienende als korporaal-machinist aan boord van en behoorende tot het wachthebbend personeel van Hr. Ms. torpedobootjager „Witte de With”, liggende te Willemsoord (Den Helder), terwijl hij tevens belast was met den dienst van chef van de wacht van het machinekamerpersoneel aan boord van gemeld schip, welks bemanning tijdelijk ondergebracht was aan boord van Hr. Ms. Buffel te Willemsoord, op 30 November 1930 aldaar na het van boord gaan tot het maken eener ronde aan boord van den in het dok staanden torpedobootjager voornoemd, opzettelijk ongeoorloofd niet naar Hr. Ms. Buffel is teruggekeerd maar den wal is opgegaan en aldaar een zoodanig gebruik van alcoholhoudende dranken gemaakt heeft, dat hij dientengevolge in beschonken toestand kwam te verkeereren, zoodat hij, na een ongeoorloofde afwezigheid van ongeveer drie uren, bij terugkomst aan boord van Hr. Ms. Buffel niet in staat was zijn dienst als bovenvermeld naar behooren te verrichten”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 10 Januari 1931, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklaaigde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 21en Januari 1931, des namiddags ten 11½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaaigde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaaigde aan het hem telastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een geldboete van vijftig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van vijftig dagen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaaigde inhoudt:

dat hij op 19 Augustus 1925 in dienst is aangenomen en dat zijn diensttijd eindigt op 1 September 1936;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. T. F. Walma van Ier Molen, luitenant ter zee der 2e klasse:

dat de beklaagde op 30 November 1930 behoorde tot het wacht-hebbend personeel van Hr. Ms. torpedobootjager „Witte de With”, liggende te Willemsoord (Den Helder); dat beklaagde belast was met den dienst van chef van de wacht van het machinekamerpersoneel aan boord van gemeld schip, welks bemanning tijdelijk was ondergebracht aan boord Hr. Ms. „Buffel” te Willemsoord; dat beklaagde verplicht was gedurende zijn geheelen wachttijd — van Zondag 30 November 1930 9 u. V.M. tot den volgenden morgen 9 u. — aan boord Hr. Ms. „Buffel” te blijven, behoudens het maken van eenige rondes aan boord van den in het dok staanden torpedobootjager voornoemd; dat hij, getuige, op genoemden dag, 's avonds 10 uur heeft gezien dat een persoon, in wien hij den beklaagde herkende, zich naar Hr. Ms. „Buffel” begaf met een waggelenden gang; dat hij even later aan boord aan beklaagde's houding en uiterlijk bemerkte dat deze in beschonken toestand verkeerde;

2e. J. C. W. Cramer, korporaalkonstabel:

dat hij op 30 November 1930 aan boord Hr. Ms. „Buffel” te Willemsoord zich van 8—12 uur N.M. steeds bij den valreep van dit schip heeft opgehouden en niet gezien heeft dat beklaagde van boord gegaan is, doch wel dat deze om 10½ uur aan boord kwam, waarbij hij, beklaagde, waggelend en strompelend den valreep opging;

Overwegende dat heeft verklaard de beklaagde:

dat hij is H., oud 24 jaren, geboren te Delft; dat hij het laatst gediend heeft aan boord Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord als korporaalmachinist; dat hij op 19 Augustus 1925 voor den tijd van 8 jaren na het verlaten der opleiding als leerling-machinist in dienst is aangenomen;

dat hij op 30 November 1930 diende als korporaalmachinist aan boord van en behoorde tot het wacht-hebbend personeel van Hr. Ms. torpedobootjager „Witte de With” te Willemsoord (Den Helder); dat hij dien dag belast was met den dienst van chef van de wacht van het machinekamerpersoneel van gemeld schip, welks bemanning tijdelijk was ondergebracht aan boord Hr. Ms. „Buffel”, eveneens te Willemsoord; dat hij verplicht was aan boord Hr. Ms. „Buffel” te blijven, behoudens het maken van eenige rondes aan boord van den in het dok staanden torpedobootjager „Witte de With”;

dat hij op gemelden dag, 's avonds 7 uur van Hr. Ms. „Buffel” is gegaan tot het maken eener ronde aan boord van voornoemden torpedobootjager; dat hij die ronde gemaakt heeft en daarna direct naar Hr. Ms. „Buffel” moest terugkeeren; dat hij echter opzettelijk ongeoorloofd niet naar Hr. Ms. „Buffel” is teruggekeerd, maar den

wal is opgegaan en aldaar eenige biertjes heeft gedronken en tegen 10 uur naar Hr. Ms. „Buffel” is teruggekeerd; dat hij toen eenigszins onder den invloed was;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan hetgeen hem is telastegelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

1e. „Behoorende tot eenige wacht ¹⁾ als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen;

2e. Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst bij die wacht niet naar behooren kan verrichten;

beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van twee weken staat in goede verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen:

1, 60, 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

56 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld eraan hetgeen hem telastegelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee weken.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 13 December 1929,

President: Mr. E. Pino.

Leden: gep. kolonel der Infanterie R. B. M. de Wijs, gep. luitenant-kolonel der Infanterie J. de Gelder, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. H. Lamberts.

Het tijdens eene nachtelijke oefening nabij den vijand op zeer onvoldoende wijze de orde in zijn troep handhaven, zoodat die oefening in de war gestuurd werd.

¹⁾ Had deze onderofficier niet beschouwd moeten worden als „bevelhebber van eenige wacht”? De rechtspraak betreffende de beteekenis van deze uitdrukking is nog al uiteenlopend. In Indië schijnt het begrip ruimer te worden opgevat dan in Nederland. Zie bijv. M.R.T. XXIV, 499 en 592. Red. M.R.T.

Door de hoogere militaire autoriteit was het beklag „gedeeltelijk gegrond” verklaard, de omschrijving der strafreden gewijzigd en de straf van 4 dagen streng arrest met inhouding der soldij verminderd tot 4 dagen streng arrest.

Het H. M. G. verklaart bij eindbeslissing het beklag gedeeltelijk gegrond en wijzigt de straf in 6 dagen licht arrest in verband met klagers persoonlijkheid en zijn doorgaand gedrag.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 31 Juli 1929, van den, thans bij de Marinekazerne „Goebeng” dienenden sergeant der mariniers K., stamboeknummer, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag door hem ingediend over de hem op 11 Juni 1929 door den Commandant van Hr. Ms. „Java”, aan boord van welken bodem klager destijds diende, opgelegde straf van:

„vier dagen streng arrest met inhouding der geheele soldij ge- „durende den geheelen straf tijd”

en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„door onverschilligheid of slapheid tijdens een nachtelijke „oefening nabij den vijand zeer slecht de orde en discipline in zijn „troep gehandhaafd, zoodat door zijne schuld het moeilijke werk „door anderen gedaan van nul en geener waarde was geworden.”

Welk beklag bij op 29 Juli 1929 door den Commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië genomen beslissing, gedeeltelijk gegrond is verklaard en waarbij de strafreden is gewijzigd, zoodat deze komt te luiden:

„Tijdens eene nachtelijke oefening nabij den vijand op zeer onvoldoende wijze de orde in zijn troep gehandhaafd, zoodat die oefening in de war gestuurd werd”, terwijl de straf werd gewijzigd in „vier dagen streng arrest”;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Overwegende dat de strafoplegger ten tijde, dat het beklag bij het Hof in behandeling kwam, reeds was gerepatrieerd en het Hof geen termen aanwezig acht om dien strafoplegger alsnog te doen hooren;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gezien de, ingevolge 's Hof's opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaring van klager en de, mede ingevolge 's Hof's opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde beëdigde verklaringen van de onderstaande getuigen:

Luitenant-Kolonel der mariniers H. Baron van Hemert tot Dingshof,

Eerste Luitenant der mariniers W. Schuiling,

Sergeant der mariniers J. F. Bosman, stamboeknummer 1546;
 Sergeant der mariniers J. Prins, stamboeknummer 343;
 Korporaal der mariniers A. W. van Olmen, stamboekn. 2377;
 Korporaal der mariniers J. C. Artz, stamboeknummer 2985;
 Marinier der eerste klasse J. A. Zwaan, stamboeknummer 3315;
 Marinier der eerste klasse P. Savelkouls, stamboekn. 3354;
 Marinier der eerste klasse G. J. Rodoe, stamboeknummer 1816;
 Marinier der eerste klasse H. J. G. van der Berg, stamboekn. 3229;
 Marinier der eerste klasse T. Swan, stamboeknummer 3143 en
 Korporaal der mariniers C. P. Priemus, stamboeknummer 2369;
 Overwegende, dat uit het onderzoek is gebleken:

dat bij eene oefening in den nacht van 16 op 17 Mei 1929 in de omgeving van de dessa Ardjasari klager en een ander sergeant der mariniers ieder commandant waren van een detachement mariniers, behoorende tot de aanvallende partij;

dat aan beide detachements-commandanten de opdracht was verstrekt om langs een afzonderlijk aangegeven weg te marcheeren naar een bepaalden ingang van hoogergenoemde dessa om te trachten van daaruit onder commando van den oudsten onderofficier, na behoorlijke verkenning, het marschbivak van de tegenpartij te bezetten;

dat, nadat door een van de officieren de oefening in het algemeen met het kader van de aanvallende partij was besproken, door den leider der oefening in het bijzonder werd gewezen op de noodzakelijkheid om, wilde de aanval kans van slagen hebben, tijdens het marcheeren de grootst mogelijke stilte in acht te nemen;

dat door een van de officieren, die den troep onder het bevel van klager gedurende een gedeelte van den marsch vergezelde, tijdens den marsch nog aanwijzingen zijn gegeven omtrent de wijze van marcheeren, opdat dit zoo geruischloos mogelijk zou geschieden;

dat volgens de, in wezen onderling overeenstemmende, beëdigde verklaringen van alle gehoorde getuigen de orde in den troep onder het bevel van klager veel te wenschen overliet, dat namelijk de voorgeschreven marschorde met tweeën uit de flank niet immer werd betracht, dat de troep niet aanhoudend opgesloten bleef, dat de geweren niet door allen op de goede wijze werden gedragen, dat er meermalen werd gefluisterd, soms gemopperd en gevloekt, dat door manschappen uit den troep meermalen onbevoegd en onnoodig fluitsignalen werden gegeven en dat bij het loopen niet de noodige voorzorgen werden genomen om dit zoo stil mogelijk te doen plaats hebben;

dat klagers detachement tengevolge van een en ander dan ook reeds op grooteren afstand dan het geval zou zijn geweest indien alles was gedaan om zoo stil mogelijk op te treden, werd gehoord;

Overwegende dat klager, erkennende dat bij zijn troep af en toe onnoodige signalen werden gegeven en dat er wel eens werd gesproken, evenwel van meening is, dat dit slechts op zeer korten

afstand kan zijn gehoord, en dat zulks de aanwezigheid van zijn detachement niet kan hebben verraden;

dat, moge klager al deze meening hebben gehad, de uitkomst toch heeft geleerd dat zij niet juist was, daar het spreken en het fluiten door verkenningen van de tegenpartij op eenigen afstand reeds duidelijk werd waargenomen;

Overwegende, dat klager ook toegeeft, dat zijn troep op den weg, waar de leider der oefeningen zich bevond, hoorbaar marcheerde, terwijl uit de verklaring van laatstgenoemde blijkt, dat minder hoorbaar marcheeren zooals geschiedde door het andere detachement, zeer goed mogelijk was geweest;

Overwegende dat, tengevolge van het leven door den troep onder klagers bevel gemaakt, de aanwezigheid van de aanvallende partij aan de tegenpartij werd kenbaar gemaakt, zoodat het verrassende karakter aan den aanval werd ontnomen;

Overwegende, dat naar 's Hofs meening de omschrijving van de strafreden, zooals deze luidt na de wijziging, daarin aangebracht door den commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië, klagers tekortkoming juist weergeeft;

Overwegende, wat de opgelegde straf aangaat, dat klager gedurende de laatste negen jaren aanhoudend zeer gunstig is beoordeeld en in dat tijdsverloop slechts tweemaal is gestraft met eene „berisping”;

Overwegende, dat het Hof in verband hiermede van oordeel is, dat bij de bepaling van de strafmaat klagers persoonlijkheid en diens doorgaand gedrag te weinig in aanmerking zijn genomen en een straf is opgelegd, welke het Hof te zwaar voorkomt, zoodat deze straf wijziging behoeft;

Overwegende, dat derhalve ook de op het beklag door den commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië op 29 Juli 1929 genomen beslissing, waarbij de opgelegde straf werd gewijzigd in „vier dagen streng arrest”, niet in stand kan blijven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Doet te niet de beslissing, door den commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië den 29sten Juli 1929 op het beklag genomen, voorzoover betreft de opgelegde straf;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de straf in „zes dagen licht arrest”;

Handhaaft genoemde beslissing voor het overige;

Beveelt dat deze gewijzigde straf in het strafregister en in klagers conduiteboekje zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt, één afschrift aan klager (door tusschenkomst van den Commandant van de Marinekazerne „Goebeng”), één afschrift aan den strafoplegger, den kapitein ter zee D., door tusschenkomst van den

commandant der Zeemacht), één aan den Commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië en één aan den Commandant der Zeemacht.

Naar het ons voorkomt had het H. M. G. kunnen bepalen — hetgeen zeker wel bedoeld zal zijn — dat de straf van 6 dagen licht arrest geacht moet worden te zijn ondergaan door de reeds vroeger ten uitvoer gelegde straf van 4 dagen streng arrest.

De commandant der Zeemacht heeft deze omissie hersteld door bij de toezending van 's Hof's beschikking aan den commandant van het eskader o.a. te schrijven:

„Nu door het Hof in de beschikking geenerlei aanwijzing is gegeven op welke wijze gehandeld moet worden ten aanzien van het ten onrechte geleden nadeel, dat ingevolge artikel 66 W.Kr. zooveel mogelijk moet worden hersteld, wordt door mij bepaald dat de straf van 6 dagen licht arrest geacht wordt in haar geheel te zijn ondergaan door de tenuitvoerlegging van de oorspronkelijke straf van 4 dagen streng arrest. Hierbij neem ik aan dat de ingehouden soldij, na Uwe wijziging van de straf, bereids is geresitueerd.”

Ofschoon in art. 66 niet wordt gezegd door wie bepaald moet worden op welke wijze het ten onrechte geleden nadeel zal worden hersteld, ligt dit toch o.i. geheel op den weg van de autoriteit die of het college dat de beschikking op het beklag heeft genomen en schijnt het twijfelachtig of, zoo dit niet geschied, de militaire overheid daartoe alsnog bevoegd is.

Het beklag was in eerste instantie „gedeeltelijk gegrond” verklaard. Hoewel dus letterlijk niet vallende binnen de termen van art. 67 W.Kr., dat spreekt van „gedeeltelijk ongegrond”, heeft het Hof blijkbaar als vanzelf sprekend aangenomen dat een beklag dat gedeeltelijk gegrond is, noodzakelijkerwijze gedeeltelijk ongegrond moet zijn. Wij maken deze opmerking dan ook alleen naar aanleiding van de vrees uitgesproken in de ingezonden bijdrage M.R.T. XXV, blz. 303. Ook het H.M.G. te 's Gravenhage denkt er niet anders over. Zie o.a. de beschikking van 12 December 1927 M.R.T. XXIII, blz. 690.

Red. M.R.T.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 10 October 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. kolonel der Infanterie R. B. M. de Wijs, Mr. A. C. H. Graafland, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn.

De in art. 61 W.Kr. bedoelde meerdere heeft ten onrechte de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf VERZWAARD.

De mogelijkheid van strafverzwaring bij de toepassing van eenig rechtsmiddel behoort in het algemeen te steunen op eenige bepaling in de betrekkelijke wet, welke echter in § VI W. Kr. ontbreekt. Ook aan art. 50 W.Kr. kan de bevoegdheid tot strafverzwaring ingeval van beklag niet worden ontleend. Zoodanige strafverzwaring zou bovendien in strijd komen met de duidelijk gebleken bedoeling van den wetgever, welke bedoeling tot juist begrip der wet i.c. in aanmerking mag komen, nu de tekst der wet zich daaromtrent niet uitspreekt.

Al moge worden aangenomen dat, indien de woorden der wet het toelaten, zij met het oog op veranderde omstandigheden mag worden toegepast buiten de oorspronkelijke bedoeling van den wetgever, toch in dit geval de omstandigheden sedert de totstandkoming der wet geen zoodanige verandering hebben ondergaan, dat OP DIEN GROND zou kunnen worden afgeweken van de bedoeling.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. Verzwaring van straf te niet gedaan en de oorspronkelijke straf gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring gedagteekend 14 Juli 1930 van den bij de Marinekazerne „Goebeng” dienenden Eerste-Luitenant der Mariniers D., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag door hem ingediend over de hem op 31 Mei 1930 door den Commandant van genoemde Marinekazerne opgelegde straf van „vijf dagen licht arrest” en over de daarbij behorende strafreden luidende:

„Hoewel hem bekend was, dat zulks niet was toegestaan, voor zijn genoegen gebruik gemaakt van een dienst-motorrijwiel met zijspan zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs met het gevolg, dat een door hem medegenomen onderofficier ernstig werd verwond en het rijwiel zwaar beschadigd”;

Welk beklag bij de op 11 Juli 1930 door den Commandant der Marine te Soerabaja genomen beslissing ¹⁾ gedeeltelijk gegrond is verklaard, waarbij de omschrijving van de strafreden is gewijzigd zoodat deze komt te luiden:

1e. „Tegen het uitdrukkelijk verbod van zijn Commandant in, op een Zondag voor zijn genoegen gebruik gemaakt van een dienst-motorrijwiel, nog wel zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs”;

2e. „bij de onder 1e bedoelde gelegenheid aan een door hem medegenomen onderofficier die evenmin een geldig rijbewijs bezat, toegestaan om het motorrijwiel te besturen, met het gevolg dat deze onderofficier het motorrijwiel zwaar beschadigde en zelf ernstig verwond werd”;

en waarbij de straf rekening houdende met de omstandigheid dat

¹⁾ Zie hiervóór, blz. 380. Red. M.R.T.

klager reeds vijf dagen licht arrest te dezer zake had ondergaan, is gewijzigd in „drie dagen streng arrest”;

Overwegende, dat klager tijdig langs den hierarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Overwegende, dat de straf-oplegger heeft te kennen gegeven niet te verlangen bij het onderzoek van de zaak nader te worden gehoord en het Hof ook zelf geen termen aanwezig acht om daartoe over te gaan;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gezien de, ingevolge 's Hof's opdracht voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaring van klager en de mede ingevolge 's Hof's opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde beëdigde verklaringen van de navolgende getuigen:

W. A. J. Roelofsen, Eerste-Luitenant der Mariniers,

W. Reilingh, Officier van gezondheid der 1e klasse en

H. C. J. Nybacker, Adjudant-onderofficier der Mariniers stamboeknummer 27;

Overwegende, dat door het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager tijdens een meerdaagsche oefening onder meer op Zondag 11 Mei 1930 dienst deed als bivakcommandant van het bivak in kampong Tjermee in de nabijheid van Grissee;

dat eenige dagen vóór genoemden datum de leider der oefening met een tweetal motorrijwielen waarvan één voorzien van een zijspan ingericht voor het vervoer van bagage, een bezoek aan het bivak bracht;

dat dit motorrijwiel bij vertrek van den leider bepakt als het bij aankomst was, in het bivak achterbleef, zonder dat aan klager daarover de beschikking werd gegeven tot het verrichten van diensten als anderszins;

dat klager op hooger genoemden datum zonder daartoe vergunning te hebben gevraagd of bekomen en zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs met bedoeld motorrijwiel een rit heeft gemaakt naar Lamongan, volgens klagers opgave om zijn rijvaardigheid te onderhouden en tevens om eene terreinverkenning te doen in de richting van Lamongan;

dat hij op dien rit op de duozitting een, onder zijn bevelen dienend onderofficier op diens verzoek medenam;

dat hij dien onderofficier van wien hij wist dat deze niet in het bezit was van een geldig rijbewijs, toestemming verleende om het motorrijwiel gedurende een gedeelte van den tocht te besturen, waartoe hij zelf op de duo-zitting plaats nam;

dat door een verkeerde manoeuvre van bedoelden onderofficier — het geven in een bocht van meer gas in stede van minder gas — het motorrijwiel met groote vaart tegen een deurstijl botste, waarbij het voertuig zwaar werd beschadigd en de bestuurder een ernstige verwonding bekwam;

Overwegende dat klagers Commandant (tevens leider van de oefening) hem reeds in verband met eene door klager veroorzaakte

schade aan een ander motorrijwiel verboden had om gebruik te maken van die bij de Marinekazerne in gebruik zijnde, voertuigen en dat bedoelde Commandant dat verbod herhaald had, toen hij kort voor den datum, waarop het ongeval plaats vond, het bivak Soetji bezocht;

Overwegende, dat klager opgeeft dat hij het eerste verbod niet ernstig gemeend had opgevat, aangezien het gesprek waarin dat verbod werd gegeven, op kameraadschappelijken toon werd gevoerd en dat hij zich niet kan herinneren, dat het laatstbedoelde verbod werd gegeven;

Overwegende, dat klagers opvatting, dat het eerste verbod niet ernstig gemeend zoude zijn geweest, eene persoonlijke en — naar uit de verklaringen van den strafoplegger en van een bij het gesprek tegenwoordig geweest zijnden onderofficier blijkt — eene onjuiste was, waarvan de gevolgen geheel voor klagers verantwoord worden blijven;

Overwegende, dat het in de tweede plaats bedoelde verbod, volgens de verklaringen van den strafoplegger en van denzelfden getuige wel degelijk is gegeven en de omstandigheid dat klager zich dit niet herinnert, dan ook alleen moet worden toegeschreven aan klagers onoplettendheid, waarvan de gevolgen wederom geheel te zijner verantwoording blijven;

Overwegende dat klager zich verder beroept op de verklaringen van den getuige Roelofsen, waaruit zoude blijken, dat de strafoplegger het rijden zonder geldig rijbewijs niet zwaar telde, doch dat — indien klager daarmee bedoelt zijne handelingen op den dag van het ongeval te verontschuldigen — deze verontschuldiging geenerlei waarde heeft, daar uit verdere verklaringen van den hiergenoemden getuige blijkt dat zijne mededeelingen aan klager eerst werden gedaan na afloop van den bivaktijd alzo *na* den datum, waarop het ongeval plaats vond;

Overwegende, dat klager zijne opgave dat hoewel het motorrijden voor hem genoeg is, het doel van den rit toch was het onderhouden van zijne rijvaardigheid en het doen van eene verkenning, niet aannemelijk heeft kunnen maken;

Overwegende toch, dat volgens verklaring van den strafoplegger (tevens leider van de oefening) bedoelde verkenning niet alleen onnoodig was, doch bovendien in strijd met de door hem gegeven bevelen en aanwijzingen; dat klager gedurende den rit plaatsen bezocht, welke met de verkenning niets uitstaande hadden; dat hij een onderofficier mede nam, die zeer zeker met de verkenning niets te maken had en dat hij de waarde van de verbruikte benzine vergoedde, alle omstandigheden, welke naar 's Hofs oordeel duidelijk uitwijzen dat bij het nemen van het besluit om den rit te doen, overwegingen van dienstbelang een zóo ondergeschikte rol speelden, dat zij geheel kunnen worden verwaarloosd;

Overwegende dat het ontoelaatbaar moet worden geacht, dat klager het besturen van het motorrijwiel heeft overgelaten aan

een niet in het bezit van een geldig rijbewijs zijnd onderofficier wiens bekwaamheid in het besturen van motorrijwielen bovendien — naar aan klager bekend was — te wenschen overliet;

Overwegende, dat de omschrijving van de strafreden, zooals deze is gewijzigd door den Commandant der Marine te Soerabaja, klagers vergrijp tegen de krijgstucht dan ook op juiste wijze weer geeft;

Overwegende echter, dat door genoemde autoriteit ten onrechte de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf van „vijf dagen licht arrest” is *verzwaard* tot „drie dagen streng arrest” rekening houdende met het ondergane licht arrest van vijf dagen;

Overwegende toch:

dat de mogelijkheid van strafverzwaring bij de toepassing van eenig rechtsmiddel in het algemeen behoort te steunen op eenige bepaling in de betreffende wet;

dat dit dan ook het geval is:

a. in de — nog niet in werking getreden — Ambtenarenwet waar het imperatieve voorschrift van artikel 46 aan de mogelijkheid van strafverzwaring bij beroep een wettelijken grondslag verschafft;

b. in de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof waar middels een zijdelingsch voorschrift in artikel 77a hetzelfde geschiedt ten aanzien van het hooger beroep;

dat in paragraaf VI van de Wet op de Krijgstucht, regelende het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf een overeenkomstige bepaling ontbreekt, zoodat strafverzwaring in het hierbedoelde geval niet steunt op de wet;

dat de bevoegdheid tot strafverzwaring evenmin kan worden ontleend aan het bepaalde in artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht, aangezien dit artikel, opgenomen in paragraaf IV en *niet* in paragraaf VI dier wet, slechts betrekking heeft op ingrijpen van den meerdere *buiten het geval* dat de gestrafte gebruik heeft gemaakt van zijn recht tot beklag (beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland van 24 September 1929 Militair-rechtelijk tijdschrift deel XXV bladzijde 328);

dat niet alleen strafverzwaring bij beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf geen steun vindt in eenige bepaling der wet doch bovendien in strijd is met de bedoeling van den wetgever, welke bedoeling in het onderwerpelijke geval in aanmerking mag komen tot juist begrip van de wet, aangezien de tekst zich daaromtrent niet uitspreekt;

dat deze bedoeling ten duidelijkste blijkt uit hetgeen de Regering bij de behandeling der wet opmerkte naar aanleiding van het voorloopig verslag van de Tweede Kamer der Staten Generaal (van der Hoeven deel III bladzijde 528);

dat, moge al worden aangenomen dat, indien de woorden der wet het toelaten, zij met het oog op veranderde omstandigheden, mag worden toegepast buiten de oorspronkelijke bedoeling van den wetgever, toch, naar 's Hof's oordeel in dit geval de omstandig-

heden, waaronder de wet tot stand kwam, vergeleken met die van thans geen zoodanige verandering hebben ondergaan dat *op dien grond* zoude kunnen worden afgeweken van die bedoeling;

Overwegende dat in verband met het voorafgaande de beslissing door den Commandant der Marine te Soerabaja op het beklag genomen niet in stand kan blijven voor zooverre betreft de verzwaring van de opgelegde straf;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Doet te niet de beslissing door den Commandant der Marine te Soerabaja den 11en Juli 1930 op het beklag genomen voor zoover daarbij de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf is verzwwaard;

Handhaaft de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf van: „vijf dagen licht arrest”;

Bevestigt overigens genoemde beslissing;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zullen worden uitgereikt èèn afschrift aan klager (door tusschenkomst van den Commandant van de Marinekazerne „Goebeng”) èèn aan den strafoplegger (door tusschenkomst van den Commandant der Zeemacht) èèn aan den Commandant der Marine te Soerabaja en èèn aan den Commandant der Zeemacht. ¹⁾

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 29 Juli 1930.

President: Luitenant-Kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van administratie der 1e klasse A. A. Lagaaïj,
Luitenants ter zee der 1e klasse F. H. Agterbos, L. G. L. van der Kun en J. Schraver.

Desertie in tijd van vrede.

Het valschelijk opmaken — en het gebruik maken als ware zij echt en onvervalscht — van eene schriftelijke geneeskundige ver-

1) Men vergelijke M.R.T. XXV, blz. 288, 304, 514, 517, 520.

Blijkens bovenstaande, voor de handhaving van de krijgstucht gewichtige beslissing heeft het H.M.G. van Ned.-Indië zich tot ons leedwezen niet kunnen vereenigen met de meening der Redactie, weergegeven op blz. 288 van deel XXV. De overwegingen in de beschikking vormen zelfs eene doorloopende bestrijding van onze motieven.

Het H.M.G. in Nederland heeft zich, voor zoover ons bekend, over het hier bedoelde vraagpunt nog niet uitgesproken.

In Ned.-Indië is nu verzwaring van straf ingeval van beklag voor den vervolge uitgesloten. Intusschen zal de omstandigheid, dat de in art. 61 W. Kr. bedoelde meerdere van oordeel is dat de opgelegde straf te licht geweest is, allicht mede een factor kunnen zijn voor zijne beslissing dat een „onredelijk” beklag ingediend is. (Art. 30 R. Kr.). Red. M.R.T.

klaring nopens het bestaan hebben van ziekten, met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden (Art. 229 W. v. S.).

Motiveering van de straf. Waar geen verbetering van hem is te verwachten, moet beklagde ter zake van de door hem gepleegde feiten ongeschikt worden geacht om in den militairen stand te blijven.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne „Goebeng”, in de zaak tegen S., stamboeknummer 480, oud ± 25 jaren, geboren te Karangtaloen-kidoel (gewest Banjoemas) laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch stoker der 1ste klasse in de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, ter zake van de feiten waarvoor hij terecht staat den 14den Februari gesteld in arrest zonder waarneming van dienst, thans gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Soerabaja,

Gezien de beschikkingen tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië resp. van den 17den April 1930, No. A 16/4/48, en van den 13den Mei 1930, No. A 16/5/32;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomst van den Zeekrijgsraad van den 18den Juli 1930, No. A 16/6/50, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als Inlandsch stoker der 1ste klasse bij de Marinekazerne „Oedjoeng” te Soerabaja:

1°. aldaar op den 2den December 1929 te ongeveer 6 uur 30 minuten des voormiddags, in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, van een hem verleend verlof is achtergebleven en sindsdien opzettelijk voortdurend ongeoorloofd afwezig is gebleven, totdat hij zich op den 14den Februari 1930 te ongeveer 6 uur des voormiddags vrijwillig in voornoemde kazerne heeft teruggemeld;

2°. A. Ongeveer op den 12den Februari 1930 in de dessa Djatilawang (Poerwokerto) een geschrift luidende:

„Djalawang 2/2 1930.

De ondergeteekende verklaart dat Soenardi ernstig ziekte onder zijn behandeling is geweest, beweegt hij heelemaal niet S daag's is blijven liggen

de gouv Inl. arts

Anwar

zijnde naar vorm en inhoud een schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van een ernstige ziekte van hem, beklagde, zoogenaamd opgemaakt en ondertekend door den Gouvernements Indisch arts der 1ste klasse Raden Anwar te Poerwo-

kerto, valschelijk heeft opgemaakt door deze verklaring buiten weten of toestemming van voornoemden Raden Anwar zelf te schrijven en te onderteekenen met „Anwar”, met het oogmerk om door den onwaren inhoud den Commandant van de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja te misleiden aangaande de reden van zijn, beklaagde's, ongeoorloofd achterblijven van verlof en zich op deze wijze te vrijwaren voor straf;

B. Op ongeveer den 14den Februari 1930 te Soerabaja, met het oogmerk gelijk dit hierboven onder 2°. A is omschreven, van de valsche verklaring, gelijk deze hierboven onder 2°. A is weergegeven, heeft gebruik gemaakt als ware zij echt en onvervalscht, door haar bij zijn aanmelding in de kazerne gelijk hiervoren onder 1°. vermeld, af te geven met bestemming voor den commandant van deze kazerne, als bewijsstuk dat hij, beklaagde, geruimen tijd ziek geweest was en daardoor niet eerder van verlof had kunnen terugkeeren, al hetgeen onwaar was”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 22sten Juli 1930, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag den 29sten Juli 1930 des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

wat het sub 1°. ten laste gelegde betreft:

„Desertie in tijd van vrede”,

wat het sub 2°. ten laste gelegde betreft:

1°. „Eene schriftelijk geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van ziekten valschelijk opmaken, met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden;

2°. „met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden van eene valsche schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van ziekten gebruik maken als ware zij echt en onvervalscht”;

Vrijspraak van hetgeen hem onder 1°. meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard,

veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht van af den 14den Februari 1930;

Beveelt, wat de hierboven vermelde stukken van overtuiging betreft:

dat het sub 1°. vermelde geschrift (I) na verloop van den wette-

lijken termijn, zal worden teruggegeven aan den Commandant van de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja;

dat het sub 2°. vermelde geschrift (V), vervaardigd tot het plegen van het misdrijf, zal worden vernietigd;

Overwegende dat de beklagde zich op den 10den December 1923 vrijwillig als lichtmatroos onder stamboeknummer 480 in den zee-dienst heeft verbonden voor den tijd van zes jaren en dat hij thans nog als Inlandsch stoker der 1ste klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 10den December 1929;

Overwegende dat de beklagde wat het sub 1°. ten laste gelegde betreft ten processe heeft opgegeven:

dat hij destijds diende als Inlandsch stoker der 1ste klasse bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja; dat hij op den 18den November 1929 het gewone jaarlijksche verlof van 14 dagen kreeg naar Soerabaja;

dat hij den 2den December 1929 des morgens om 6 uur in genoemde kazerne terug moest zijn;

dat hij zich den tweeden dag van zijn verlof naar zijn geboortedessa Karangtaloen-kidoel heeft begeven en daar ook na het einde van zijn verlof gebleven is totdat hij op den 12den Februari 1930 weer naar Soerabaja teruggekeerd is; dat hij zich op den 14den Februari 1930 om ongeveer 6 uur 's morgens vrijwillig in voormelde kazerne teruggemeld heeft;

dat hij overigens bekent zich aan het hem onder 1°. ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, met dien verstande, dat hij bij zijn achterblijven niet het oogmerk had om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

dat hij achtergebleven is omdat hij op den datum van zijn terugkeer geen geld genoeg had om zijn terugreis te betalen en hij niet wist hoe anders terug te keeren; dat hij later zijn rijwiel verkocht heeft en daarvan de terugreis betaald heeft;

Overwegende wat het sub 1°. ten laste gelegde betreft, dat ten processe zijn overgelegd de navolgende schriftelijke bescheiden:

1°. een extract uit het scheepsjournaal gehouden bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja do. 3 Januari 1930, onder meer inhoudende:

H.W. en D.W. van 2 December 1929: 6 u. 30 Baksgewijs z.i. Mankeert van verlof incl. stoker 1e kl. Soenardi Stbno. 480.

31 December 1929: blijft mankeeren van verlof incl. stoker 1e kl. Soenardi Stbno. 480, sedert 2 December 1929 6 u. 30 D.W.

H.W. en D.W. van 1 Januari 1930. Voeren af als deserteur incl. stoker 1e klasse Soenardi Stbno. 480, mankeert van verlof sedert 2 December 1929, 6 u. 30 D.W.

2o. een extract uit het scheepsjournaal gehouden bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja do. 20 Februari 1930 onder meer inhoudende:

H.W. en D.W. van Vrijdag 14 Februari 1930.

Inl. stoker 2e klasse Soenardi, Stbno. 480 deserteur, mankeerende sinds 2-12-'29, meldt zich 6 u. D.W. in kazerne;

Overwegende dat mitsdien door de verklaring van den beklagde, voor zoover niet als verdediging bedoeld en den inhoud van de schriftelijke bescheiden, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklagde onder 1°. subsidiair is ten laste gelegd benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende dienaangaande, dat de verdediging van den beklagde moet worden verworpen op grond, dat hij aan zichzelf te wijten heeft als hij zonder reisgeld voor zijn terugkeer was en hij geen enkele poging heeft aangewend om terug te keeren of, door mededeeling zijner moeilijkheden aan den Comandant der Marinekazerne „Oedjoeng”, om zich het zoogenaamd ontbrekende reisgeld of een vrijvervoerbewijs te verschaffen;

Overwegende dat het aldus bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als: desertie in tijd van vrede;

Overwegende wat het sub 2° ten laste gelegde betreft, dat de beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op den 2den December 1929 vertoefde in de dessa Karangtaloen-kidoel en niet van verlof kon terugkeeren omdat hij geen reisgeld had; dat hij dit niet als reden voor zijn niet-terugkeeren durfde opgeven; dat hij op 3 December 1929 vanuit het station Kabasen een telegram aan den Commandant van de Marinekazerne „Oedjoeng” gezonden heeft, waarin stond dat hij door ziekte verhinderd was terug te keeren;

dat hij op den 21sten December 1929 bij den Inlandschen dokter Anwar te Poerwokerto geweest is en hem om een geneeskundige verklaring gevraagd heeft om te kunnen aantoonen, dat hij, beklagde, ziek geweest was; dat hij toen een verklaring van den dokter gekregen heeft dezelfde als hem nu ten processe wordt getoond en gemerkt met rood potlood V en gedagteekend Pwkt 21/12-'29; dat hij niet goed begrepen heeft, wat er in stond, maar dat zijn vriend Soebandi, dien hij de verklaring liet zien, hem zeide dat die verklaring verkeerd was; dat Soebandi hem toen een verklaring voorgezegt heeft en hij, beklagde, toen die verklaring ten huize van een vriend van Soebandi te Djatilawang geschreven heeft; dat dit het geschrift is, gemerkt met rood potlood I, hem ten processe vertoond; dat de onderteekening luidt „Anwar”, de naam van den Indischen arts te Poerwokerto en dat hij deze handteekening heeft nagemaakt van de hiervoren bedoelde echte verklaring; dat de door hem zelf geschreven geneeskundige verklaring dus niet van een dokter afkomstig was; dat deze verklaring door hem, beklagde, geschreven is op den 12den Februari 1930, doch door een vergissing gedateerd is 2/2, hetgeen had moeten zijn 12/2;

dat hij deze verklaring heeft geschreven met de bedoeling bij zijn terugkeer te Soerabaja het te doen voorkomen alsof hij door

ziekte verhinderd was op tijd van verlof terug te keeren en zich zoodoende te vrijwaren voor straf; dat alle daarin vermelde omstandigheden onjuist zijn, met name dat hij ziek geweest zou zijn, want dat hij heelemaal niet ziek geweest is;

dat hij meerbedoelde valsche verklaring bij zijn terugkeer in de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja op den 14den Februari 1930 tegelijk met zijn verlofpas afgegeven heeft aan den onder-officier van de wacht; dat hij hierbij de bedoeling had te bereiken dat hij geen straf zou krijgen;

Overwegende wat het sub 2°. ten laste gelegde betreft, dat ten processe de navolgende getuigen een verklaring hebben afgelegd, gelijk telkens achter hunnen naam staat weergegeven:

1°. Raden Anwar, oud 39 jaren, van beroep Gouvernements Indisch arts der 1ste klasse, wonende te Poerwokerto, onder eede:

dat hij de hem ten processe vertoonde verklaring, gedateerd „Djalawang 2/2 1930” en onderteekend, de gouv. Inl. arts”, waaronder een onleesbare handteekening, welke verklaring met rood potlood is gemerkt I, niet heeft opgemaakt en onderteekend; dat die verklaring noch met zijn voorkennis noch met zijn toestemming opgemaakt is; dat hij die verklaring in het geheel niet kent;

dat hij de ten processe aanwezige verklaring gedateerd „Pwkt 21/12 1929” en onderteekend „De Gouv. ind. arts”, welke verklaring met rood potlood is gemerkt V, inderdaad opgemaakt en onderteekend heeft en aan den beklaagde heeft afgegeven;

dat de beklaagde in het tijdvak 1 December 1929 tot 14 Februari 1930 niet onder zijn geneeskundige behandeling is geweest, maar wel in dat tijdvak, waarvan hij den juisten datum niet meer weet, bij hem geweest is en om verlenging van verlof gevraagd heeft omdat zijn moeder volgens hem ziek was; dat hij, getuige, gezegd heeft dat hij geen verlenging van verlof kon geven; dat hij bij den beklaagde toen niet geconstateerd heeft dat deze door ziekte verhinderd was naar Soerabaja terug te keeren; dat de beklaagde slechts dien eenen keer bij hem geweest is;

2°. Leonard Spiegelberg, oud 48 jaren, kapitein der mariniers, eerste officier bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, onder eede:

dat hij als waarnemend commandant van de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja destijds een telegram van den beklaagde ontvangen heeft, waarin deze meldde dat hij wegens ziekte verhinderd was op tijd van verlof terug te keeren; dat hij zich den juisten datum van ontvangst niet meer weet te herinneren, maar dat het was korten tijd nadat de beklaagde van verlof had moeten terugkeeren;

dat de beklaagde in geval van ziekte de voorschriften op de achterzijde van zijn verlofpas vermeld, had moeten opvolgen;

dat de beklaagde bij zijn terugkeer eenige papieren heeft overgelegd en dat hij, getuige, die papieren aan den commandant overgegeven heeft;

Overwegende dat ten processe als stukken van overtuiging overgelegd zijn:

1°. een geschrift gemerkt met rood potlood V aan den navolgenden inhoud:

Pwkt 21/12-'29.

De ondergeteekende verklaart dat Soenardi heelemaal niet onder zijn behandeling is geweest en uit eigen beweging 17 dagen is weggebleven.

De gouv. ind. arts,
(w.g.) Onleesbaar.

waaraan gehecht is een label houdende de verklaring van voorhouding aan den beklaagde;

2°. een geschrift gemerkt met rood potlood I van den navolgenden inhoud:

Djalawang 2/2-1930.

De ondergeteekende verklaart dat Soenardi ergstig ziekte onder zijn behandeling is geweest, beweegt hij heelemaal niet S daag's is blijven liggen

de gouv Inl arts
(w.g.) Anwar

waaraan gehecht is een label houdende de verklaring van voorhouding aan den beklaagde;

Overwegende wat het sub 2°. ten laste gelegde betreft, dat door de verklaring van den beklaagde voor zoover niet als verdediging bedoeld, door de verklaringen van de getuigen Raden Anwar en Spiegelberg en door de bezichtiging ten processe van de overgelegde overtuigingsstukken, een en ander van den inhoud gelijk hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde sub 2°. zoowel onder A als onder B is ten laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende dat beklaagde's verdediging n.l. dat hij de feiten sub 2°. te laste gelegd heeft gepleegd als gevolg van het niet hebben van reisgeld en vrees voor straf voor achterblijven van verlof, als niet ter zake doende moet worden verworpen;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als:

1°. Eene schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van ziekten valschelijk opmaken, met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden;

2°. Met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden van eene valsche schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van ziekten gebruik maken als ware zij echt en onvervalscht;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklaagde geen behoorlijke verontschuldiging heeft aan-

gevoerd voor de door hem gepleegde feiten en een beroep op het ontbreken van reisgeld, hetgeen hij vooruit reeds moet geweten hebben, geenszins opgaat;

dat de beklaagde een samenweefsel van verdichtfels heeft gebruikt om zijn commandant te bedriegen door eerst een telegram te zenden over zijn ziekte en door later aan dien commandant over te leggen 1°. een valsche geneeskundige verklaring, 2°. een valsche-lijk opgemaakte verklaring van het dorpshoofd van Karangtaloenkidoel met gedeeltelijk valsche onderteekening, 3°. door op zijn verlof pas een onjuiste verklaring te doen stellen door den fungeerend Mantri-politie van Djatilawang dat hij, beklaagde, te laat van verlof was wegens ziekte;

dat de beklaagde op den 31sten October 1928 door zijn commandant krijgstuuchtelijk streng is bestraft wegens bijna 4 etmalen te laat van verlof terugkeeren „en getracht de gevolgen van zijn vergrijp te ontgaan door overleggen van een ondeugdelijk bewijsstuk”;

dat de beklaagde thans een strenge bestraffing verdient, niet alleen wegens zijn langdurig achterblijven van verlof, maar ook om zijn verregaande onbetrouwbaarheid;

dat de beklaagde terzake van de door hem gepleegde feiten, waar geen verbetering van hem te wachten is, ongeschikt moet worden geacht om in den militairen dienst te blijven dienen;

dat derhalve eene gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waaronder zij werden begaan en met de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gelet op het door den beklaagde sedert den 14den Februari 1930 ondergane arrest zonder waarneming van dienst;

Gezien de artikelen: 1, 2, 23, 60, 98 1ste lid aanhef en sub 2°. en 2de lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 56 2de lid, 57, 229 van het Wetboek van Strafrecht; 190 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam en van wege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem onder 1o meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht van af den 14den Februari 1930;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Beveelt, wat de hiervoren vermelde stukken van overtuiging betreft:

dat het sub 1°. vermelde geschrift (I), na verloop van den wettelijken termijn, zal worden teruggegeven aan den commandant van de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja;

dat het sub 2°. vermelde geschrift (V), vervaardigd tot het plegen van het misdrijf, zal worden vernietigd.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE
TE WILLEMSOORD VAN 23 JULI 1929, NO. 7109.

Bij schietoefeningen te water niet voldoende inzicht betoond bij de uitvoering van hem opgedragen werkzaamheden en zonder bekomen opdracht en alzoo op eigen gezag, met een jol naar zijn schip teruggekeerd.

Klager heeft door zijn gedrag, zonder opzet, doch door onna-denkendheid en als gevolg van onvoldoende inzicht in de hem opgedragen werkzaamheden tegen de krijgstucht gehandeld. De opgelegde straf is, alle omstandigheden in aanmerking genomen en in het bijzonder gelet op het op eigen gezag handelen, niet te zwaar.

De strafreden geeft niet geheel juist de tekortkomingen weer en behoort te worden gewijzigd. Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE
WILLEMSOORD,

Gezien de verklaring ddo. 23 Februari 1929 van den thans aan boord van Hr. Ms. „van Meerlant” dienenden matroos der 1e klasse D., stamboeknummer, houdende den wensch zich bij de Hoogere Militaire Autoriteit te beklagen over de hem op 20 Februari tevoren door den Commandant van Hr. Ms. „Hertog-Hendrik”, den Kapitein ter zee A., opgelegde straf van:

„Vier dagen licht arrest”

en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden, luidende:

„Niet voldoende inzicht betoond na het ontvangen van een duidelijk gegeven order”,

Gezien de tot deze zaak behoorende bescheiden, waaronder een proces-verbaal, opgemaakt door de bij dezerzijdsche beschikking van 6 Maart 1929, No. 7109-Int. benoemde commissie en de memorie van den strafoplegger;

Gehoord den klager;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat

aan boord van Hr. Ms. „Hertog-Hendrik” op 18 Februari 1929 in de Middellandsche zee schijfschietoefeningen werden gehouden en daarbij assistentie werd verleend door een motorsloep en een jol, op welk laatste vaartuig klager als onderofficier was geplaatst; dat zijn werk was om de schijven op den wind te houden wanneer de motorsloep daarvoor niet zorgde, en daartoe aan de jol een sleepeind bevestigd was van ± 150 meter, welks andere einde op een der schijven vaststond; dat klager op zeker oogenblik, omstreeks 11 u. 45 m., van den korporaalkonstabel B., van de motorsloep een stuk hout ontving met de opdracht dit op de sleeplijn te zetten als het aflossen zou zijn; dat klager begreep, dat hij het stuk hout dadelijk op de sleeplijn moest zetten en zulks gedaan heeft door het aan de sleeplijn te bevestigen, waarna hij het buitenboord zette en de bochten van de sleeplijn vrij van de sloep gooide; dat kort daarop van de „Hertog-Hendrik” geseind werd: „motorsloep aan boord komen”, waarop van deze sloep, die de jol op sleeper had, de vanglijn van de jol werd losgegooid en de Luitenant ter zee G. aan boord van de motorsloep aan klager op de jol, welke beide vaartuigen toen dicht bij elkaar waren, de order gaf: „jij houdt met je sloep de schijven op den wind”; dat klager deze order niet goed verstaan heeft, slechts hoorde: „nog maar even op den wind houden” en ze ook niet goed begreep, daar hij, niet meer met de jol aan de schijven door de sleeplijn verbonden zijnde, meende, slechts de jol op den wind te moeten houden; dat hij zulks ook eenigen tijd gedaan heeft, maar, omdat hij het nut er niet van inzag, vervolgens met de jol naar boord is teruggeroeid;

dat daarop de Luitenant ter zee G. rapport van klager heeft gemaakt wegens het niet naar behooren uitvoeren van een order en deze toen is gestraft met straf en strafreden zooals in hoofde is vermeld;

dat hij zich hierover beklagt, omdat hij volkomen te goeder trouw is geweest en de beide snel op elkaar gevolgde orders van den korporaalkonstabel B. en den Luitenant ter zee G. niet goed had begrepen;

Overwegende, dat het aannemelijk is, dat klager te goeder trouw is geweest toen hij de order van den korporaalkonstabel B., die bedoeld was om te worden uitgevoerd wanneer klager met de jol naar Hr. Ms. „Hertog-Hendrik” moest terugkeeren, onmiddellijk uitvoerde bij de ontvangst daarvan; dat toen deze order eenmaal foutief uitgevoerd was, en derhalve de sleeplijn met het stuk hout eraan bevestigd, los van de jol rondreef, het verklaarbaar was, dat aan klager de order van den Luitenant ter zee G., „om nog maar even op den wind te houden”, zijnde deze woorden door hem verstaan in stede van: „jij houdt met je sloep de schijven op den wind”, zooals deze order werkelijk luidde, niet direct duidelijk was, maar dat hij bij eenig nadenken toch had moeten begrijpen, dat de order, zooals deze door hem was verstaan, onmogelijk kon zijn gegeven;

Overwegende, dat, hoewel het klager bekend was, dat er van

boord van Hr. Ms. „Hertog-Hendrik” geseind was: „motorsloep aan boord komen”, hetgeen in zich sloot, dat de jol bij de schijven moest blijven, en niettegenstaande de omstandigheid, dat het naar diens meening geen nut had om met de jol op den wind te houden zonder door de sleeplijn met de schijven verbonden te zijn, deze onmogelijkheid echter niet bij hem is opgekomen en hij, in stede van te trachten, b.v. door armseinen, opheldering te verkrijgen van de voor hem onbegrijpelijke order, waartoe alle gelegenheid bestond, daar volgens klagers verklaring de afstand van het schip tot de jol niet veel meer dan 200 meter bedroeg, naar Hr. Ms. „Hertog-Hendrik” teruggeroeid is;

dat hij daardoor niet alleen getoond heeft onvoldoende inzicht te hebben in de hem opgedragen werkzaamheden, welk inzicht redelijkerwijs verwacht mag worden bij een matroos der 1e klasse, die geplaatst is bij de opleiding tot kwartiermeester, maar bovendien op eigen gezag — immers zonder daartoe van Hr. Ms. „Hertog-Hendrik” opdracht te hebben ontvangen — naar boord is teruggekeerd en daardoor een duidelijk gegeven order niet heeft opgevolgd; dat klager nu wel ter verontschuldiging heeft aangevoerd, dat hij zulks gedaan heeft, omdat hij naar zijn meening niets meer te doen had en het nut niet inzag van het met de jol op den wind houden, maar dat deze verontschuldiging hem niet kan baten, daar het nut van de order, dat alleen de motorsloep aan boord moest komen, niet te zijner beoordeeling stond;

dat uit een en ander volgt, dat klager door zich te gedragen zooals hij deed, zonder opzet, doch door onnadenkendheid en als gevolg van onvoldoende inzicht in de hem opgedragen werkzaamheden, tegen de krijgstuicht gehandeld heeft en derhalve terecht werd gestraft en de opgelegde straf, alle omstandigheden in aanmerking genomen en *in het bijzonder gelet op het op eigen gezag handelen*, niet te zwaar is;

Overwegende, dat de omschrijving der strafreden echter niet geheel juist de tekortkomingen weergeeft en deze behoort te worden gewijzigd in:

„Bij schietoefeningen te water niet voldoende inzicht betoond bij de uitvoering van hem opgedragen werkzaamheden en zonder gekomen opdracht en alzoo op eigen gezag, met een jol naar zijn schip teruggekeerd”;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigd de omschrijving der strafreden als hooger omschreven;

Bepaalt, dat de gewijzigde strafreden in klagers conduite-boekje en in het strafregister van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” zal worden ingeschreven en dat één afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

L. J. QUANT.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE
TE SOERABAJA VAN 15 AUGUSTUS 1930, NO. 458.

Hoogst ontactvol optreden door bij een meerdaagsche oefening order te geven dat een onderofficier en eenige manschappen van een „gevangen” genomen patrouille gedurende ongeveer 11 uren op verschillende wijzen gebonden werden.

Deze vrijheidsberoving gaat de perken zeer ver te buiten.

De strafreden behoeft wijziging (11 moet 13 worden), welke echter niet is te beschouwen als een tegemoetkoming aan klager's bezwaren.

Er is geen enkele redelijke grond voor beklag.

Beklag ongegrond verklaard en klager bovendien gestraft wegens het indienen van een onredelijk beklag.

In hooger beroep¹⁾ is deze beslissing te niet gedaan. De strafreden behoeft wijziging. Verder is bij de bepaling van de strafmaat te weinig rekening gehouden met klagers motief om, ter verhooging van het nut der oefening, den oorlogstoestand zooveel mogelijk te willen benaderen. De opgelegde straf is daarom te zwaar, zoodat ook het beklag daarover niet als „onredelijk” kan worden beschouwd.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. Oorspronkelijke straf verminderd, straf wegens onredelijk beklag te niet gedaan.

DE KAPITEIN TER ZEE, COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAIA,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 29 Mei 1930, van den 1en Luitenant der Mariniers R., dienende bij de Marinekazerne Goebeng te Soerabaja, dat hij zich wenscht te beklagen bij de hogere militaire autoriteit over de straf van tien dagen licht arrest, hem op 26 Mei 1930 opgelegd door den Commandant van genoemde kazerne, den Luitenant-Kolonel der Mariniers H., en over de bij deze straf behoorende strafreden, luidende:

„Hoogst ontactvol optreden gedurende de meerdaagsche oefening „door order te geven dat een onderofficier en eenige manschappen „van een door zijn partij gevangen genomen patrouille gedurende „ongeveer 11 uren op verschillende wijzen gebonden werden o.a. „aan handen en voeten, of alleen aan de voeten en aan elkander „gekoppeld, waardoor zij zoodanig in het vrije gebruik hunner „ledematen werden belemmerd, dat zij den nacht onder zeer onge- „wenschte omstandigheden hebben moeten doorbrengen”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Overwegende, dat bij het te dezer zake gehouden onderzoek door klager is verklaard, dat hij op 15 Mei 1930, gedurende een meer-

¹⁾ Zie de hierna opgenomen beschikking van het H.M.G. van Ned.-Indië van 14 November 1930. Red. M.R.T.

daagsche oefening in de buurt van Grissee, order heeft gegeven om een aantal mariniers, waaronder zich een sergeant bevond, te binden omdat zij behoorden tot de tegenpartij en door zijn, klagers, partij gevangen waren genomen;

dat dit binden plaats had ten ongeveer 2 uur n.m. en wel met de zoogenaamde maréchaussée-strik (handen op den rug bijeengebonden, met een lus om den Hals);

dat de „gevangenen”, op deze wijze gebonden, naar klagers bivak zijn geleid, ongeveer 1 à 1½ uur loopen langs den openbaren weg;

dat klager zelf dien namiddag ongeveer kwart voor zessen in zijn bivak terugkeerde en toen de „gevangenen” aantrof in een kamponghuis, nog steeds gebonden met de maréchaussée-strik, waarop hij order heeft gegeven om hen op gemakkelijker wijze te binden, doch zóó, dat zij niet konden ontsnappen;

dat hij eenigen tijd daarna constateerde, dat men van iederen „gevangene” de knieën tezamen had gebonden, meerdere menschen aan één lijn, met een onderlinge tusschenruimte van ongeveer 1 Meter, de handen en voeten niet gebonden;

dat deze wijze van binden in strijd met zijne bedoeling was, weshalve hij er orde op stelde dat de menschen ieder aan één voet (boven den enkel) gebonden werden, gezamenlijk aan een groepslijn, met tusschenruimten van ongeveer 1 Meter;

dat klager de „gevangenen” toen tevens liet verhuizen naar de voorgalerij, om in het huis ruimte te krijgen voor zich en zijne menschen en omdat ze in de voorgalerij beter bewaakt konden worden;

dat deze voorgalerij in de breedte te smal was om erin te liggen, zoodat de „gevangenen” naast elkaar moesten zitten;

dat de „gevangenen” tot 's nachts half twaalf in deze positie zijn gebleven en toen naar binnen zijn verhuisd, waar plaats kwam, doordat klager met zijn menschen uitrukte;

dat zij daar binnen konden liggen (er stond een balé-balé), doch dat in de wijze van binden geen verandering is gebracht;

dat klager vóór zijn vertrek aan de bewakers order gaf om de „gevangenen” 's nachts om 3 uur vrij te laten, hetgeen dan ook is geschied;

Overwegende dat de feiten, als door klager medegedeeld, bevestiging vinden in de verklaringen der „gevangenen”;

dat eenigen van hen, bij het onderzoek gehoord, hebben verklaard als volgt:

sergeant der Mariniers J. C. Maas, dat hij en zijn manschappen gebonden over den grooten weg zijn gevoerd, waar auto's reden en menschen liepen;

dat zij zich in het bivak, doordat zij gebonden waren, niet voldoende konden bewegen en daardoor veel last van ongedierte hadden, immers niet konden opstaan en eens gaan loopen;

dat zij in de voorgalerij steeds gedwongen waren om in zittende houding te blijven, daar de ruimte niet toeliet om te liggen, hetgeen onaangenaam was;

marinier der 1e klasse H. Colijn, dat hij de ondervonden behandeling zeer onaangenaam vond, doordat hij voortdurend in zijn bewegingen belemmerd bleef;

marinier der 1e klasse B. Kiewiet, dat hij de ondervonden behandeling onaangenaam vond, omdat hij veel last van ongedierte had en niet eens mocht gaan staan, terwijl hem ook heeft gehinderd, dat hij gebonden langs den openbaren weg werd gevoerd, ten aanschouwe van passeerende Inlanders;

marinier der 2e klasse H. Esveld, dat hij de ondervonden behandeling onprettig vond, omdat hij sinds Februari j.l. bij den dokter onder behandeling was voor een kuur en door het binden pijn kreeg in zijn spieren;

Overwegende dat de sergeant-majoor der Mariniers J. Kroese, behoorende tot de partij van klager, heeft verklaard dat naar zijne meening de „gevangenen” in ongunstiger omstandigheden verkeerden dan de eigen manschappen, omdat zij het grootste deel van den tijd genoodzaakt waren te blijven zitten en daardoor extra-veel last van het ongedierte hadden;

dat hij, Kroese, en zijne menschen steeds heen en weer liepen om zich tegen de muskieten en mieren te verweren;

Overwegende dat uit het vorenstaande blijkt dat klager in de onderwerpelijke zaak hoogst ontaactvol is opgetreden;

dat gaarne wordt aangenomen dat klager bezield was met den wensch om de gehouden oefening zoo nuttig mogelijk te doen zijn en hij er daarom naar streefde om bij deze oefening de werkelijkheid zoo getrouw mogelijk na te bootsen;

dat echter van een officier van klager's ancienneteit voldoende oordeel des onderscheids mag worden verwacht om in te zien, dat het niet aangaat om militairen, die met hem aan dezelfde oefening deelnemen, te onderwerpen aan lichamelijke en morele kwellingen als die, welke klager aan de door zijne partij gemaakte „gevangenen” deed ondergaan;

dat klager behoort te weten — het zij hem ten overvloede bij deze uitdrukkelijk onder het oog gebracht — dat handtastelikheden bij oefeningen immer uit den booze zijn, terwijl een vrijheidsberooving als die welke in het onderwerpelijke geval heeft plaats gehad op klagers last, de perken wel zeer ver te buiten gaat;

dat klager in het onderwerpelijke geval had kunnen en moeten volstaan met den menschen te verbieden om weg te loopen;

Overwegende dat klagers ernstig gebrek aan tact, ten deze be-
toond, hem terecht als een disciplinaire tekortkoming is aange-
rekend;

dat deze tekortkoming in de strafreden, waarover beklag, juist is omschreven, met dien verstande nochtans dat de betrokken militairen niet ongeveer elf, doch ongeveer dertien uren gebonden zijn gebleven;

dat de strafreden derhalve op dit punt wijziging behoeft, zijnde overigens deze aanstonds te stipuleeren wijziging niet te beschouwen

als een tegemoetkoming aan de bezwaren, door klager tegen de strafreden aangevoerd;

Overwegende, wat betreft de opgelegde straf, dat deze in goede verhouding staat tot den ernst van klagers tekortkoming en zeker niet te zwaar is, gezien ook het feit, dat klager reeds meermalen voor disciplinaire vergrijpen moest worden gecorrigeerd;

Overwegende dat klager bij het gehouden onderzoek heeft verklaard niet te kunnen inzien dat hij strafschuldig is en daarom tegen de hem opgelegde straf in verzet te zijn gekomen;

dat dit getuigt van een bedenkelijke mentaliteit, daar in dit geval de feiten toch wel zeer duidelijk spreken en zelfs de vraag deden rijzen of tegen klager niet een vervolging voor den strafrechter moest worden ingesteld;

dat klager dan ook beter zou hebben gedaan door zich neer te leggen bij de hem door zijn commandant zoo terecht gegeven correctie en daaruit leering voor de toekomst te trekken, in stede van zich te beklagen;

dat in dit geval geen enkele redelijke grond voor beklag aanwezig was en het ingediende beklag dus moet worden gequalificeerd als onredelijk;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht en artikel 30 (3) van het Reglement betreffende de Krijgstucht;

Beschikkende op het ingediende beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Wijzigt de strafreden in dien zin, dat daarin, in stede van „ongeveer 11 uren”, zal worden gelezen „ongeveer 13 uren”;

Handhaaft de opgelegde straf;

Straft klager met drie dagen licht arrest wegens „het indienen van een onredelijk beklag over een hem opgelegde straf”;

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt:

één doordruk aan klager, door tusschenkomst van zijn commandant, met opdracht aan dezen laatste om voor de tenuitvoerlegging dezer beschikking zorg te dragen;

en één aan den Luitenant-Kolonel der Mariniers H., Commandant der Marinekazerne Goebeng, ter kennisneming.

De Kapitein ter zee voornoemd,

A. VOS.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 14 November 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. Kolonel der Infanterie R. B. M. de Wijs, gep. Luitenant-Kolonel der Infanterie J. de Gelder, gep. Kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. M. A. G. Harthoorn.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring gedagteekend 20 Augustus 1930 van den bij de Marinekazerne „Goebeng” dienenden Eerste-Luitenant der Mariniers R., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag door hem ingediend over de hem op 26 Mei 1930 door den Commandant van genoemde Marinekazerne opgelegde straf van „tien dagen licht arrest” en over de daarbij behoorende strafreden luidende:

„Hoogst ontactvol optreden gedurende de meerdaagsche oefening door order te geven dat een onderofficier en eenige manschappen van een door zijn partij gevangen genomen patrouille gedurende ongeveer 11 uren op verschillende wijzen gebonden werden o.a. aan handen en voeten, of alleen aan de voeten en aan elkander gekoppeld waardoor zij zoodanig in het vrije gebruik hunner ledematen werden belemmerd, dat zij den nacht onder zeer ongewenschte omstandigheden hebben moeten doorbrengen”.

Welk beklag bij op 15 Augustus 1930 door den Commandant der Marine te Soerabaja genomen beslissing¹⁾ ongegrond is verklaard, waarbij de strafreden zoodanig is gewijzigd, dat daarin in stede van „ongeveer 11 uren” zal worden gelezen „ongeveer 13 uren” en waarbij het beklag als onredelijk is gequalificeerd en klager in verband daarmee door bedoelde autoriteit is gestraft met „drie dagen licht arrest” wegens „het indienen van een onredelijk beklag over een hem opgelegde straf”;

Overwegende dat klager tijdig langs den hierarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Overwegende dat de strafoplegger heeft te kennen gegeven niet te verlangen bij het onderzoek van de zaak nader te worden gehoord en het Hof zelf evenmin termen aanwezig acht daartoe over te gaan;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gezien de ingevolge 's Hof's opdracht voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaring van klager en de mede ingevolge 's Hof's opdracht voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde beëdigde verklaringen van de navolgende getuigen:

¹⁾ Zie hiervóór. Red. M.R.T.

J. C. Maas, sergeant der Mariniers stamboeknummer 1795,

H. Colijn, marinier der 1e klasse stamboeknummer 2272,

H. H. J. Kroeze, adjudant-onderofficier der Mariniers stamboeknummer 731,

G. J. Rodoe, marinier der 1e klasse stamboeknummer 1816,

M. Peppers, marinier der 1e klasse stamboeknummer 1432,

J. J. van Heulen, korporaal der Mariniers stamboeknummer 2636 en

C. Kaptein, marinier der 1e klasse stamboeknummer 2617;

Overwegende dat door het onderzoek is komen vast te staan dat tijdens een meerdaagsche oefening in de maand Mei 1930 klager bivak-commandant was van het bivak bij kampong Tjermee op eenigen afstand van Grisee, terwijl de tegenpartij zich ophield in kampong Soetji;

dat klager toen hij in den namiddag van 15 Mei het aanvalfront verkende, tegen twee uur een patrouille zijner partij ontmoette, welke een patrouille van de tegenpartij, bestaande uit een sergeant der Mariniers en een vijftal mariniers, had gevangen genomen;

dat klager van zijne patrouille de gevangenen overnam en hen op losse wijze liet binden met toepassing van de zoogenaamde Atjeh-strik, zijnde de handen op den rug naar boven tusschen de schouderbladen vastgebonden, daarna een losse lus om den hals, het einde wederom om de handen en het einde van het overblijvende gedeelte bevestigd aan den koppel van een geleider;

dat de gevangenen op deze wijze gebonden op last van klager onder geleide naar het bivak werden gebracht, hetgeen gedeeltelijk plaats vond over den openbaren weg;

dat klager te \pm 5 uur 's middags den leider der oefening ontmoette, die hem order gaf, dat de aanval op het bivak der tegenpartij, welke aanvankelijk zoude geschieden met zonsopgang zou worden uitgevoerd te 3 uur 's nachts;

dat klager vermoedde dat deze order, die voor de tegenpartij geheim moest blijven, zoude zijn gehoord door enkele van zijn manschappen, die reeds naar het bivak waren doorgegaan en dat hij (klager) vrezende, dat die manschappen daar wellicht met de gevangenen over zouden hebben gesproken, besloot de gevangenen, die de gegeven bevelen aan de tegenpartij zouden hebben kunnen overbrengen daarom nog niet in vrijheid te doen stellen, hetgeen eerst in zijn voornemen had gelegen;

dat klager toen hij in het bivak was teruggekeerd, wijziging liet brengen in de wijze, waarop de gevangenen waren gebonden en wel zoo dat zij in twee groepen elk met een strik om een der enkels waren bevestigd aan een groepstouw, waardoor zij de handen vrij kregen en onafhankelijk van elkander konden opstaan en gezamenlijk konden loopen;

dat in verband met de beschikbare ruimte aan de gevangenen die aanvankelijk binnenshuis waren ondergebracht, de voorgalerij

als verblijfplaats werd aangewezen, welke voorgalerij te smal was om gewoon te kunnen liggen;

dat klager voor de gevangenen klamboes liet halen en deze aan hen deed verstrekken;

dat klager met zijn manschappen te 12 uur 's nachts uitrukte en de gevangenen toen weder naar binnen werden gebracht;

dat klager voor zijn vertrek bevel gaf de gevangenen te 3 uur in vrijheid te stellen, aan welk bevel gevolg is gegeven;

dat de gevangenen gedurende hun verblijf in het bivak behoorlijk van voeding werden voorzien;

Overwegende dat uit de ten deze onderling overeenstemmende verklaringen van de verschillende getuigen, voor zoover zij behoorden tot hen die „gevangen” waren genomen, is gebleken dat zij gedurende den tijd dat zij gebonden waren, zoodanig in hunne bewegingsvrijheid waren belemmerd dat zij zich slechts op zeer onvoldoende wijze konden verweren tegen de muskieten en tegen de mieren, welke het verblijf in de voorgalerij zeer onaangenaam maakten;

Overwegende dat uit de hierbedoelde getuigenverklaringen tevens is komen vast te staan, dat geen der gevangenen *tegelijkertijd* en aan de handen en aan de voeten is gebonden geweest;

Overwegende dat de omschrijving van de strafreden zooals deze is gewijzigd door den Commandant der Marine te Soerabaja,

1e. ten aanzien van de wijze, waarop de gevangenen waren gebonden, mitsdien niet geheel juist is en eenige wijziging behoeft;

2e. aanvulling behoeft aangezien daarin niet is vermeld dat klagers ontactvol optreden niet alleen tot uiting is gekomen in de wijze van binden van de gevangenen en in den tijdsduur gedurende welken zij in gebonden toestand werden gehouden, doch tevens in het door hem (klager) gegeven bevel om de gevangenen in gebonden toestand te vervoeren langs den openbaren weg ten aanschouwe van het zich daar bevindende publiek, waaronder Inlanders;

Overwegende dat klager als officier had kunnen en moeten bedenken dat eene wijze van handelen als door hem ten aanzien van de *tijdens eene oefening* gemaakte gevangenen toegepast, niet toelaatbaar was;

Overwegende dat klager wegens zijn verzuim om de gevolgen zijner handelingen behoorlijk te overwegen, alvorens daaraan uitvoering te geven, dan ook terecht is gestraft;

Overwegende dat het Hof het met den Commandant der Marine te Soerabaja aannemelijk acht dat klager tot zijne handelingen is gekomen doordat hij, ter verhooging van het nut der oefening, den oorlogstoestand zooveel mogelijk wilde benaderen;

Overwegende dat naar 's Hofs oordeel bij de bepaling van de strafmaat met dit motief van klagers handelingen te weinig is rekening gehouden, waardoor een straf is opgelegd, welke niet in juiste verhouding staat tot den ernst van het misdrevene doch te zwaar is;

Overwegende dat het door klager ingediende beklag dan ook niet als „onredelijk” kan worden beschouwd en de deswege opgelegde, van de beslissing van den in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht bedoelden meerdere deel uitmakende straf van „drie dagen licht arrest” mitsdien niet kan worden gehandhaafd;

Overwegende dat in verband met al het voorafgaande de door den Commandant der Marine te Soerabaja op 15 Augustus 1930 op het beklag genomen beslissing niet in stand kan blijven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Doet te niet de beslissing door den Commandant der Marine te Soerabaja den 15en Augustus 1930 op het beklag genomen;

Doet te niet de aan klager door deze autoriteit opgelegde straf van „drie dagen licht arrest”;

Wijziget de omschrijving van de strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Met de bedoeling het nut der oefeningen te verhoogen door in „alle opzichten den oorlogstoestand te benaderen, hoogst ontactvol „opgetreden door:

- 1e. „een onderofficier en eenige manschappen van een door zijne „partij gevangen genomen patrouille in gebonden toestand „langs den openbaren weg te doen vervoeren ten aanschouwe „van het daar aanwezige publiek, waaronder Inlanders;
- 2e. „bedoelde gevangenen, op verschillende wijzen gebonden aan „handen of voeten en aan elkaar gekoppeld, waardoor zij in „het vrije gebruik van hunne ledematen waren belemmerd, „onder zeer ongewenschte omstandigheden een groot gedeelte „van den nacht te doen doorbrengen”;

Wijziget de opgelegde straf van „tien dagen licht arrest” in een straf van „zeven dagen licht arrest”;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zullen worden uitgereikt één afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant der Marine te Soerabaja (alle door tusschenkomst van den Commandant der Zeemacht) en één aan den Commandant der Zeemacht.¹⁾

¹⁾ De in deze beschikking genoemde officier had in dato 21 Augustus 1930 tevens den wensch te kennen gegeven om zich bij den Commandant der Zeemacht te beklagen over de hem door den Commandant der Marine te Soerabaja wegens onredelijk beklag opgelegde straf.

Overwegende dat klager over deze beslissing van den Commandant der Marine de eindbeslissing van het H.M.G. van Ned.-Indië heeft ingeroepen, terwijl dat Hof de door den Commandant der Marine opgelegde straf heeft te niet gedaan, zoodat in verband hiermede eene behandeling van het beklag door hem, Commandant der Zeemacht, niet kan plaats hebben, heeft de Vlootvoogd bij beschikking van 3 December 1930 het bij hem ingediende beklag niet-ontvankelijk verklaard.

Red. M.I.T.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Burgerlijke Kamer.

Zitting van 2 Mei 1930.

Voorzitter: Dr. A. Fentener van Vlissingen.

Raadsheeren: Drs. C. J. H. Schepel, J. van Gelein Vitringa,
G. Kirgerger en M. Polak.

BEZOLDIGING RESERVE-OFFICIEREN LANDMACHT. ART. 9 DER
WET RES. PERS. LANDMACHT 1905 VÓÓR DE WIJZIGING VAN
10 NOVEMBER 1927.

*De bepaling van art. 9 der Wet Res. Pers. Landmacht 1905
zooals deze luidde vóór de daarin door de wet van 10 November
1927, S. 355, gebrachte wijziging, houdt geenerlei regel in omtrent
de salariering van reserve-officieren, doch heeft alleen betrekking
op de positie van het reservepersoneel in het dienstverband.*

(Grondwet art. 63; Wet Res. Pers. Landmacht 1905 art. 9).

D. Langenbach, gepensionneerd reserve-eerste-luitenant der Infanterie van de Nederlandsche Landmacht, wonende te 's-Gravenhage, eischer tot cassatie van een arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage op 24 Juni 1929 tusschen partijen geweest, ¹⁾ advocaat Mr. A. E. J. Nysingh, gepleit door Mr. R. A. James, tegen: den Staat der Nederlanden, gevestigd te 's-Gravenhage, verweerder in cassatie, advocaat Jhr. Mr. G. W. van der Does.

Conclusie van den Adv.-Gen. van Lier:

Eischer in cassatie maakt aanspraak op gelijke bezoldiging en verhoogingen als aan een beroepsofficier toekwam over de tijdvakken, waarin hij, eerst als reserve 2e luitenant later als reserve 1e luitenant der Infanterie, in werkelijken dienst heeft doorgebracht, in de jaren 1912, 1913, 1914 tot 1919, 1923, 1925 en 1926. Hij vorderde deswege, dat de Staat zou veroordeeld worden hem alsnog een bedrag van f 563,66, later verminderd tot f 358,11, met rente te betalen, althans te vergoeden de kosten, schaden en interessen, tot gemeld bedrag, welke hij door het onrechtmatig handelen van

¹⁾ Zie hiervóór blz. 173.

den Staat zou hebben geleden. Eischer acht zich te kort gedaan, omdat hem niet de verhoogingen zijn toegekend, zooals beroeps-officieren die ontvangen. De vordering is volgens overeenkomst van partijen bij prorogatie onderworpen aan het oordeel van het Gerechtshof te 's-Gravenhage. De aanspraak wordt gegrond op art. 9 van de Wet voor het Reserve-personeel der Landmacht 1905, welk artikel (de wijziging bij de wet van 10 Nov. 1927, S. 355, kan buiten beschouwing blijven) luidde: „Voor zoover dit in deze wet niet anders wordt bepaald, heeft het reservepersoneel, wanneer het zich in werkelijken dienst bevindt, dezelfde rechten en plichten, en is het onderworpen aan dezelfde wetten, besluiten en voorschriften als het overige bij de landmacht dienende personeel van gelijken rang of van gelijken stand.”

Uit deze bepaling zou volgens eischer volgen, dat een reserve-officier recht had op gelijke geldelijke belooning als aan een beroepsofficier van gelijken rang toekwam. De Staat heeft dit betwist en wel — voorzoover in cassatie van belang — op dezen grond, dat door art. 9 der Wet van 1905 de militaire positie van het reservepersoneel bepaald wordt, maar dat dit artikel geen betrekking had op eenige geldelijke regeling.

Het Hof heeft de vordering afgewezen en overwoog: „dat de reservewet een uitvloeisel is van het voorschrift vervat in het tweede lid van toenmaals art. 60, thans art. 59, der Grondwet, luidende: Zij (de militaire Officieren) worden door Hem (den Koning) bevorderd, ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels door de wet te bepalen;

„dat een wet, die zulke regels voor reserve-officieren bepaalde, noodig was geworden toen bij de reorganisatie van het leger aan reservekrachten daarin een plaats was geruimd;

„dat, waar de regeling van de bezoldiging der reserve-officieren, evenals van andere ambtenaren, volgens de Grondwet tot de macht des Konings behoort, in art. 9 der Reservewet 1905, voorschrijvende de gelijkstelling van het reservepersoneel, wanneer het in werkelijken dienst is, met het overige bij de landmacht dienende personeel van gelijken rang en stand, slechts kan worden gezien een voorschrift, dat betrekking heeft op de positie door het reservepersoneel in het dienstverband, en de opvatting dat het artikel ook de strekking zou hebben om aan de reserve-officieren een gelijke salariering te waarborgen als aan de beroepsofficieren, alleen dan zou worden aanvaard, als de wetgever van zijn bedoeling daartoe had doen blijken;

„dat noch bij de totstandkoming van de „wet op de reserve voor de landmacht” van 1897, noch bij die van de „reservewet 1905”, die een herziening en aanvulling was van eerstgenoemde wet, welke in art. 6 een bepaling van dezelfde strekking bevatte, als art. 9 van laatstgenoemde wet, van zulk een bedoeling iets is gebleken;

„dat dan ook reeds onder de Reservewet van 1897 bij de regeling

der traktementen der reserve-officieren zulk een bedoeling niet is erkend, zijnde toch bij de K.B. van 17 Aug. 1904 No. 57 en 17 Febr. 1905 No. 28 bepaald, dat die officieren het traktement van hun ranggenooten in het leger bij aanstelling in hun rang vastgesteld, zouden genieten, dus zonder recht op de verhoogingen wegens diensttijd, die aan laatstgenoemden waren toegekend;

„dat, indien die regeling ware geacht in strijd te zijn met de wet, daarvan bij de behandeling der Reservewet 1905 stellig zou zijn gebleken, hetgeen niet het geval is geweest en onder die wet bij Koninklijk Besluit van 20 September 1905 No. 75 eenzelfde regeling der traktementen der reserve-officieren is gehandhaafd;”.

Tegen 's Hof's beslissing wordt met het volgende middel opgekomen. Schending of verkeerde toepassing van art. 9 van de Wet voor het Reservepersoneel der Landmacht 1905 (Wet van 6 Juni 1905, S. 177) zooals dat artikel luidde voor de daarin door de Wet van 10 November 1927, S. 355 gebrachte wijziging, in verband met de artt. 4, 6 en 7 dier wet, alsmede van artikelen 59, 63, 122, 124 tot 127 Grondwet, 1, 2, 5 en 11 A.B. en 48 Rv., door de vraag, of de Reservewet 1905, waarmede het Hof bedoelt de wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905, gebiedend heeft voorgeschreven, dat de salariering van den reserve-officier voor den tijd dat hij in werkelijken dienst is, gelijk zal zijn aan die van den beroepsofficier ontkennend te beantwoorden en op dien grond eischers vordering, strekkende tot uitbetaling van het bedrag, dat hij als reserve-officier in werkelijken dienst aan tractement minder heeft genoten dan een beroepsofficier van gelijken rang en stand te ontzeggen, ten onrechte, daar de wet voor het reservepersoneel der Landmacht 1905 aan de reserve-officieren in werkelijken dienst wel degelijk een gelijke salariering waarborgt als waarop de beroepsofficieren recht hebben, en uit de Grondwet geen argument voor het tegendeel is te putten.

Het ingebrachte bezwaar gaat er van uit, dat het voorschrift van het meergenoemd art. 9 n.l. dat het reservepersoneel, wanneer het zich in werkelijken dienst bevindt, dezelfde rechten en plichten heeft als het overige bij de landmacht dienende personeel, ook de bezoldiging betreft en dat artikel aan den reserve-officier in werkelijken dienst een gelijke salariering waarborgt als waarop de beroeps-officier van gelijken rang recht heeft.

Hetgeen art. 9. van de wet van 1905 inhoudt, kwam in beginsel reeds voor in art. 6 der Wet van 2 Mei 1897, S. 119, welke deze materie regelde tot zij vervangen werd door die van 1905.

Dat art. 6 luidde:

„Voor zoover dit in deze wet of in andere wetten niet anders wordt bepaald, heeft het reserve-personeel, wanneer het zich in werkelijken dienst bevindt of wanneer het — niet in werkelijken dienst zijnde — in uniform gekleed is, dezelfde rechten en plichten en is het onderworpen aan dezelfde wetten, besluiten en andere voorschriften als het overige bij de landmacht dienende personeel

van gelijken rang, gelijken graad of gelijke positie. Bovendien zijn het crimineel wetboek en het reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande, ten opzichte van de verschillende gevallen van desertie, op het geheele reserve-personeel van toepassing. Ook over den tijd, dat de tot dat personeel behorende vrijwilliger met onbepaald verlof is, wordt hij geacht, als vrijwilliger te dienen bij het leger hier te lande."

In de Memorie van toelichting (Bijl. Hand. 2e Kamer 1896/97 No. 133, 3) werd ten opzichte van het artikel nog het volgende verklaard: „Het bepaalde bij art. 6 kwam noodig voor, in hoofdzaak om zooveel mogelijk wanverhoudingen te voorkomen tusschen personeel van het gestadig dienend deel van de landmacht en personeel der reserve, wanneer dit laatste zonder in werkelijken dienst te zijn, krachtens daartoe bekomen vergunning zich in uniform gekleed in het openbaar vertoont. Voor zoover hierin door een wettelijke bepaling kan worden voorzien, moet het geval zich niet kunnen voordoen, dat een meerdere, in uniform gekleed, door een mede in uniform gekleed mindere in rang of graad ongestraft, in het openbaar, anders dan met de verschuldigde eerbied wordt behandeld."

Zoowel uit den inhoud van het artikel zelf als uit de toelichting blijkt, dat het strekte om de positie van het reserve-personeel in het militair verband vast te stellen. Bij de behandeling der wet is niet gehandeld over de bezoldiging van het reserve-personeel en er was daartoe ook geenszins aanleiding. Immers ingevolge art. 63 der Grondwet was de regeling daarvan overgelaten aan de Kroon en indien men desniettegenstaande bij de wet daaromtrent iets had willen bepalen, zou dat ongetwijfeld uitdrukkelijk in de memorie van toelichting naar voren zijn gebracht. Dat is echter niet het geval, zoodat de meening, dat art. 6 van de Wet van 1897 (en daarna art. 9 van die van 1905) ook op bezoldigingen het oog zou hebben niet aannemelijk is.

De bezoldigingen voor het reservepersoneel zijn voortdurend, zulks overeenkomstig de Grondwet, bij Koninklijke besluiten geregeld. Dadelijk op de totstandkoming van de meergenoemde wet van 2 Mei 1897, S. 119, volgde het K.B. van 21 Mei 1897, No. 44, waarin was bepaald, dat het reservepersoneel dezelfde soldij ontving als het gewoon personeel, echter „zonder eenige soldijverhooging" (art. 29). En volgens het K.B. van 20 Sept. 1905, No. 75, dat volgde bij de meer vermelde wet van 6 Juni 1905, S. 177, genoot het reservepersoneel de aanvangsjaarwedde van het beroepspersoneel van gelijken rang. Dit is eveneens nog vastgesteld in het K.B. van 20 Dec. 1918, No. 125, en ook in dat van 14 Sept. 1921, No. 44. Uit deze opeenvolgende regelingen blijkt duidelijk, dat aan het reservepersoneel niet de verhoogingen werden toegekend, welke bestemd waren voor het beroepspersoneel. Hier ligt ook voor de hand, dat periodieke verhoogingen na een bepaald aantal dienstjaren toe te kennen, niet bedoeld kunnen zijn voor hen, die in

normale tijden telkens slechts voor een korten tijd in werkelijken dienst zijn.

Ik acht de opvatting in het arrest aangenomen dan ook juist.

Door den geachten pleiter voor den Staat is er nog terecht op gewezen, dat de meening van den eischer tot onaanvaardbare consequenties leidt. Het zou immers wel niet uitvoerbaar zijn de in de voorschriften vastgestelde traktementsverhoogingen toe te passen op hen, die niet gestadig maar telkens gedurende een korten tijd dienst doen. En ook zou een reserve-officier dan recht hebben gehad op tractement telkens wanneer hij het goedvond zijn uniform te dragen, en dit niet alleen onder de werking van de Wet van 1897 (art. 6) maar ook onder de Wet van 1905, daar volgens art. 7 ten 4e (vervallen in 1921) het reservepersoneel geacht werd in werkelijken dienst te zijn, wanneer het in uniform gekleed is. 't Zal wel niet noodig zijn nader te betoogen, dat dit de bedoeling van de wet niet kan zijn geweest.

Ik kan mij alzoo niet vereenigen met het tegen het arrest aangevoerde bezwaar en concludeer mitsdien tot verwerping van het beroep met veroordeeling van den eischer in de kosten op de cassatie gevallen.

De Hooge Raad, enz.;

O. dat uit het bestreden arrest blijkt, voor zoover ten deze nog van belang:

dat Langenbach bij het geding inleidende dagvaarding heeft gesteld, dat hij, in strijd met art. 9 van de Wet voor het reservepersoneel der Landmacht 1905, van 15 Augustus 1917 tot en met 6 Mei 1926 over den tijd, gedurende welken hij toen als reservele Luitenant der Infanterie van de Nederlandsche Landmacht in werkelijken dienst is geweest, *f* 563.66 — bij conclusie van repliek door hem teruggebracht tot *f* 358,11 — minder aan traktement heeft ontvangen dan een beroepsle luitenant van hetzelfde Wapen;

dat de Staat, ondanks aanmaning onder ingebrekestelling bij deurwaardersexploit van 22 October 1926, hem dit bedrag niet heeft voldaan en hij het als in strijd met de genoemde wet te weinig ontvangen traktement alsnog van den Staat kan vorderen;

op welke gronden hij veroordeeling van den Staat om aan hem dit bedrag met renten en kosten te betalen, heeft gevorderd;

dat de Staat als verweer tegen deze vordering heeft aangevoerd, dat Langenbach ten onrechte uit de Wet op het reservepersoneel der Landmacht 1905 een dwingend voorschrift wil afleiden, krachtens hetwelk ook de financieele positie van de reserve-officieren geheel dezelfde zoude moeten zijn als die van de beroepsofficieren, waarna het Hof, welks rechtsmacht partijen rauwelijks hadden ingeroepen, bij het bestreden arrest heeft overwogen:

dat Langenbach zijne vordering tot betaling van te weinig ontvangen salaris als reserve-eerste-luitenant hierop grondt, dat hij over het in de dagvaarding genoemde tijdvak een lager trakte-

ment heeft ontvangen dan een beroeps-eerste-luitenant van hetzelfde Wapen, daar bij de uitbetaling van zijn salaris geen rekening is gehouden met door hem volbrachten dienstdtijd, die volgens de toen geldende salarisregelingen voor de beroepsofficieren recht op een hooger salaris geeft, ofschoon in art. 9 van de wet op het reserve-personeel der Landmacht 1905 is bepaald, dat het reserve-personeel, wanneer het zich in werkelijken dienst bevindt, dezelfde rechten en verplichtingen heeft en onderworpen is aan dezelfde wetten, besluiten en andere voorschriften als het overige bij de Landmacht dienende personeel van gelijken rang of gelijken stand;

dat het Hof de principieele vraag, die partijen verdeeld houdt, namelijk: of de genoemde Wet gebiedend heeft voorgeschreven, dat de salarieering van den reserve-officier gelijk zal zijn aan die van den beroeps-officier, ontkennend beantwoordt;

dat toch de genoemde Wet is een uitvloeisel van het voorschrift enz. (zie concl. Adv.-Gen. t/m „is gehandhaafd”);

dat derhalve de eenige grond, waarop de vordering van appellant steunt, ongegrond is bevonden en hem zijn vordering mitsdien behoort te worden ontzegd;

op welke gronden het Hof aan Langenbach zijne vordering heeft ontzegd;

O. dat daartegen is gericht als middel van cassatie: (zie concl. Adv.-Gen.);

O. daaromtrent:

dat volgens art. 63 der Grondwet de Koning het opperbestuur heeft van de algemeene geldmiddelen en de bezoldiging regelt van alle colleges en ambtenaren, die uit 's Rijks kas worden betaald, met uitzondering van de bezoldiging van den Raad van State, van de Algemeene Rekenkamer en van de Rechterlijke Macht, die de wet regelt;

dat in dit Grondwetsartikel onder alle colleges en ambtenaren, die uit 's Rijks kas worden betaald, reeds daarom ook de militaire officieren zijn te verstaan, over wie art. 59 van de Grondwet handelt, omdat zij anders de eenige uit 's Rijks kas betaalde ambtenaren zouden zijn omtrent de regeling van wier bezoldiging de Grondwet niets zoude inhouden, bevattende toch art. 59 wel voorschriften betreffende hunne benoeming, bevordering, ontslag en pensionneering maar niet betreffende hunne bezoldiging;

dat tot deze militaire officieren behooren de reserve-officieren en op zich zelf reeds bezwaarlijk is aan te nemen, dat de wetgever, te hunnen aanzien in de Wet voor het reserve-personeel der Landmacht 1905 uitvoering gevend aan het voorschrift van art. 59 — destijds 60 — der Grondwet om regels te stellen omtrent hunne bevordering, ontslag en pensionneering, in die Wet ook hunne bezoldiging zou hebben geregeld, schoon de Grondwet ten aanzien van laatstbedoeld onderwerp den Koning de vrije hand had gelaten;

dat dit nog minder aannemelijk is, omdat noch bij de totstandkoming van de bedoelde wet noch bij die van de wet van 2 Mei

1897, S. 119, welke dezelfde materie regelde tot zij door de Wet van 1905 vervangen werd, ook maar uit iets gebleken is, dat de wetgever aan de vrijheid des Konings met betrekking tot de regeling der bezoldiging van de reserve-officieren heeft willen raken;

dat verder van belang is, dat, schoon de wet van 1897 in art. 6 eene bepaling inhield van inhoud in wezen gelijk aan die van art. 9 der Wet van 1905, onder de werking van eerstbedoelde wet een en ander maal bij Koninklijk Besluit de bezoldiging der reserve-officieren is geregeld zonder dat er aan werd vastgehouden, dat de salariering van de reserve-officieren voor den tijd, dat zij in werkelijken dienst zijn, aan die van de beroepsofficieren gelijk zou moeten zijn en dat, terwijl deze praktijk bestond, de Wet van 1905 met haar in wezen aan art. 6 van de Wet van 1897 gelijk art. 9 is tot stand gebracht;

dat eindelijk zoowel uit artikel 6 van de Wet van 1897 en de daarbij in de Memorie van Toelichting gestelde aantekening als uit het later vervallen art. 7 der Wet van 1905, in welke artikelen met het in werkelijken dienst zijn wordt gelijkgesteld het in uniform gekleed zijn, blijkt, dat het bepaalde in de artt. 6 van de Wet van 1897 en 9 van de Wet van 1905 moest dienen om zooveel mogelijk wanverhoudingen op het gebied der militaire hiërarchie te voorkomen tusschen personeel van het gestadig dienend deel van de landmacht en personeel der niet steeds in werkelijken dienst zijnde reserve;

dat op grond van een en ander moet worden aangenomen, dat de bepaling van art. 9 der Wet van 1905, zooals die bepaling luidde vóór de daarin door de Wet van 10 November 1927, S. 355, gebrachte wijziging, geenerlei regel omtrent de salariering van de reserve-officieren inhield, maar die bepaling de meer beperkte beteekenis had, die in het bestreden arrest daaraan werd toegekend;

dat dus het middel is ongegrond;

Verwerpt het beroep.

Noot. De hier gegeven beslissing betreft de uitlegging van artikel 9 van de wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905. Volgens dat artikel, gelijk het vóór 1927 luidde, had het reserve-personeel wanneer het zich in werkelijken dienst bevond, dezelfde rechten als het overige bij de landmacht dienende personeel van gelijken rang of stand. De vraag was nu of onder gelijke rechten ook het recht op gelijk traktement begrepen was?

Het Hof Den Haag 27 Februari 1922 N.J. 1922, 449 ¹⁾ had deze vraag bevestigd beantwoord, thans is zij en door Hof en door den Hoogen Raad ontkennend beantwoord. Voor de toekomst heeft

¹⁾ M. R. T. XVIII blz. 425.

de vraag geen belang meer, daar sinds de Wet van 10 Nov. 1927, S. 355, aan art. 9 de woorden zijn toegevoegd: „met dien verstande, dat ten aanzien van de bezoldiging enz., voor het reserve-personeel afzonderlijk bepalingen kunnen worden vastgesteld.”

De Hooge Raad voert voor zijn meening in de eerste plaats aan, dat de wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 een wet is tot uitvoering van art. 59 der Grondwet, terwijl de regeling der salarissen van militairen steunt op art. 63 der Grondwet; immers in art. 63 der Grondwet zijn onder ambtenaren ook de militairen te verstaan, omdat anders zij de eenige ambtenaren zouden zijn over wier bezoldiging de Grondwet niets zou inhouden.

Daartegenover kan er op gewezen worden, dat het oppergezag over zee- en landmacht, aan den Koning in art. 59 toegekend, toch ook wel de bevoegdheid tot het vaststellen der bezoldigingen in zich sluit. De considerans van de bezoldigingsbesluiten van de reserve-officieren en van de beroepsofficieren heeft dan ook nooit naar art. 63 der Grondwet verwezen.

Bij de grondwetherziening in 1848 heeft men ook blijkbaar bewust in de toenmalige artikelen 58 en 60 de tegenstelling tusschen militaire officieren en burgerlijke ambtenaren willen maken. De bepaling in art. 58 (thans 59): „De pensioenen worden door de wet geregeld”, zou totaal overbodig zijn als art. 60 (thans 63) ook op militairen van toepassing was, daar in dat artikel volkomen dezelfde bepaling herhaald is. Ook bij het in 1848 verhandelde ging men er van uit dat art. 60 (thans 63) slechts op burgerlijke ambtenaren betrekking had. (Men zie Voorduin bl. 170, en aldaar b.v. deze zinsnede uit de M. v. T.: „de bijvoeging in art. 60 der Grondwet gebragt, omtrent de regeling van het pensioen der burgerlijke ambtenaren door de wet, behoeft nauwelijks toelichting.”)

Vóór het standpunt van den Hoogen Raad kan echter opgemerkt worden, dat de bepaling omtrent de bezoldiging van alle Collegiën en ambtenaren reeds in de Grondwet van 1814 (art. 40) voorkwam, en door deze aan de staatsregelingen van 1805 (art. 56) en 1801 (art. 40) ontleend was. In deze Staatsregelingen werd met ambtenaren, evenals in de Grondwetten van 1814 en 1815, zonder eenigen twijfel alle ambtenaren, zoowel burgerlijke als militaire, bedoeld.

Het tweede argument door den Hoogen Raad naar voren gebragt is, dat uit niets gebleken is, dat de wetgever aan de vrijheid des Konings met betrekking tot de regeling der bezoldiging van de reserve-officieren heeft willen raken. Dat de wetgever de bevoegdheid had, om niettegenstaande de artt. 59 en 63 der Grondwet regelen omtrent de militaire traktementen te stellen, wordt door den Hoogen Raad niet betwijfeld; trouwens had de wetgever het onderwerp wel geregeld, dan zou de Hooge Raad wegens onschendbaarheid der wetten daartoe het zwijgen hebben moeten doen. Tegen het tweede argument van den Hoogen Raad zou men echter kunnen wijzen op art. 10 laatste lid der wet van 1905, hetwelk in dezelfde afdeeling „Van den Rechtstoestand” voorkomt als art. 9, en dat bepaalt, dat

reserve-personeel met buitenlandsch verlof gedurende dien verloftijd geen traktement of toelage geniet. Hieruit blijkt toch wel, dat de wetgever de regeling van traktement niet als een onderwerp beschouwd heeft, dat geheel buiten de wet van 1905 stond. De vraag, thans door den Hoogen Raad beantwoord, blijkt wel een hoogst twijfelachtige te zijn en in dat opzicht is het gelukkig, dat de wet van 1927 thans iederen twijfel afsnijdt.

E. M. M.

Overgenomen uit Ned. Jurisprudentie 1930, blz. 1045.

I N H O U D.

	Blz.
Aanhouding. Politiehulp bij — van militairen (Legerorder)	1
— van militairen	113, 222
Aantijging. Tegen beter weten eene — tegen een meerdere inbrengen	262
Adreslijst. Militaire —. Uitgave Samson aangekondigd . . .	131
Algemeene maatregelen van bestuur. Inwerkingtreding — .	310
Ambtenaren. Regelen betreffende den rechtstoestand van —. Zie bij „Wetgeving”.	
Anti-militaristische advertenties. —	431, 432
Armaments Year-book. Aankondiging van het —. Uitgave van den Volkenbond	239
Artillerie-inrichtingen. Strafbevoegdheid over militair per- soneel bij de —	387
Bediening. Rechtmatige uitoefening. Zie bij „Wederspan- nigheid”	164
Bedreigen. Opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordig- heid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst ge- pleegd. (Toevoeging o.a. van de woorden: „dan sla ik je meteen je cholerahersens in elkaar”)	43
— „Nu kun je eens zien, hoe prettig het is voor een Europeaan om door een neger opgebracht te worden. Nu kun je zien wat je van mij gemaakt hebt. Morgen op rap- port zullen we er nog eens over praten, want ik heb er wel heusich zes jaar gevangenisstraf voor over”. Deze woorden zijn voor den meerdere niet beleedigend en bevatten i.e. evenmin eene bedreiging met eenig kwaad; zijn een onder militairen niet ongebruikelijke krachttuitdrukking en kun- nen i.e. als bedreiging niet ernstig worden opgenomen . . .	277
Beëdiging. Vorm van — in burgerlijke en in militaire straf- zaken.	117
— Latere — van een niet op ambtseed opgemaakt proces- verbaal	470
Begravenis. Verbod van deelneming aan een —	427, 430
Beklag. (Zie verder bij „Klachtzaken”).	
— Beëdiging van getuigen in klachtzaken <i>in opdracht</i> van het H. M. G.	8
— Klager is in zijn — niet ontvankelijk nu de eindbeslis- sing van het H. M. G. niet is ingeroepen binnen den in art. 67 W. Kr. voorgeschreven termijn	66
— Op eindbeslissingen van het H. M. G. kan niet worden teruggekomen	119

- Een op 26 November ingediend — over een op 25 November opgelegde straf, hoewel in strijd met art. 62 W. Kr., aanvaard, omdat klager 27 November, eerste trein, zou vertrekken met bestemming naar Ned. Indië 168
- Nu de kenbaarmaking van het verlangen om — in te brengen één dag te vroeg heeft plaats gehad, is van het klachtrecht gebruik gemaakt op eene wijze strijdig met de wet (art. 62 W. Kr.) en moet het — dus niet-ontvankelijk worden verklaard 171
- Verzwaring van straf bij — 380
- Enkele opmerkingen betreffende — over opgelegde krijgstuuchtelijke straf, met onderschrift van de Redactie 440
- bij de hogere militaire autoriteit over eene straf opgelegd door den in art. 61 W. Kr. bedoelden meerdere wegens het indienen van een onredelijk —, terwijl klager tevens de eindbeslissing van het H. M. G. heeft ingeroepen, over de beslissing door laatstgenoemde genomen. Nu het H. M. G. deze beslissing in haar geheel heeft bevestigd en aldus niet alleen uitspraak heeft gedaan over de oorspronkelijke straf, maar tevens over de aan klager wegens onredelijk — opgelegde „bijkomende” straf, kan afzonderlijke behandeling van — over die bijkomende straf door de hogere militaire autoriteit niet plaats hebben. — dus niet-ontvankelijk 485
- Geen termijn gesteld waarbinnen — over een ontvangen order of over eene vermeende krenkende of onbillijke behandeling moet worden ingediend 499
- De in art. 61 W. Kr. bedoelde meerdere heeft ten onrechte de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf *verzwaard*.

De mogelijkheid van strafverzwaring bij de toepassing van enig rechtsmiddel behoort in het algemeen te steunen op eenige bepaling in de betreffende wet, welke echter ontbreekt. Strafverzwaring zou bovendien in strijd komen met de duidelijk gebleken bedoeling van den wetgever. De omstandigheden zijn sedert de totstandkoming der wet niet zoodanig veranderd, dat *op dien grond* van die bedoeling zou kunnen worden afgeweken. Verzwaring van straf teniet gedaan 527

Berufspflichten. — des Deutschen Soldaten 112

Beslag. Verzoek tot beslaglegging onder den rechtspersoon Ned. Indië, vertegenwoordigd door den Minister van Koloniën, op het traktement van een loods in Ned.-Indischen gouvernementdienst ter zake van wettelijk verschuldigd onderhoud.

Verzoek is niet ontvankelijk, nu de verzoekster niets heeft gesteld omtrent eenige betaalbaarstelling van de bezoldiging hier te lande, terwijl ingevolge artt. 117 en 124, 2c Ambtenarenwet 1929 alleen in dat geval het verlof kan

worden verleend. Anders de proc. gen. die had geconclu- deerd tot toewijzing van het verzoek	384
Betrouwbaarheid. — van personeel	426, 429
Bevelhebber. Slapen als — van eenige wacht	250
Bewegingsvrijheid. Is het niet verleenen van — veroorloofd? Overgenomen uit „Mavors”, met onderschrift van de Re- dactie	447
Bewijs. Beëdigde verklaring volgens Landgerechttreglement van Ned. Indië in verband met art. 210 C. W. K. t. L. aldaar	470
Bezoldiging. Zie bij „Reservepersoneel”	551
Bodem. Onder — zijn, behalve het schip zelf, ook begrepen de daartoe behoorende sloepen, vloten, gebouwen, hokken, enz., zich bevindende op het voor het schip bestemde marine-terrein	246
Boekaankondiging. Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht, derde druk, door Prof. Mr. J. V. van Dijk en Mr. C. J. H. Schepel	311
— Rentevergoeding der Rijkspostspaarbank door M. C. M. de Groot	312
— Tekstuitgave Dienstplichtwet en Dienstplichtbesluit	498
— Voorschriften Paardenvordering	498
Brunner. Mr. R. J. De werking van art. 21 W. v. M. S. in de praktijk	14
— Privaat en strafrecht voor Europeesche militairen der zeemacht in Ned. Indië	122
Burgers. Gezag van — over militairen	307
Coffrie. Mr. P. J. De criminaliteit der militairen in 1928 door —	226
Commandant. — -commandeerende officier door Mr. P. J. Stigter	125
— Daartegen: „Strafbevoegdheid” door S. O. Roosjen	305
— en repliek van Mr. Stigter	494
Compensatie. Beroep op — verworpen, zowel wegens ver- boden eigen richting als wegens beklagdes geheele houding	270
Conduiterapporten. — van echtgenooten van militairen	10
Criminaliteit. De — der militairen in 1928 door Mr. P. J. Coffrie	226
Curaçao. Overval van —	329
Desertie. — in tijd van vrede	532
Diefstal. Voortgezet misdrijf van — van elektrische energie, toebehorende aan een radio-distributiebedrijf	159
— aan boord ten nadeele van kameraden, tweemaal ge- pleegd. Beroep op compensatie verworpen	270
— van een portemonnaie met geld. Geen ontoerekenings- vatbaarheid	341

	Blz.
— van een aan het Rijk toebehoorende cocosmat	512
Dienstpaard. Verantwoordelijkheid van een officier voor schade, veroorzaakt door een hem toebehoorend —, toen dat paard door een oppasser naar den stal werd teruggeleid. De officier blijft toch de gebruiker. Een behoorlijk geleide brengt mede, dat een paard, dat schrikt van het opladen van takken, geen het verkeer in gevaar brengende bewegingen maakt. Beteekenis van art. 25 Motor- en Rijwielwet	286
— Zie naar aanleiding van deze beslissing de bestrijding daarvan door Mr. J. D. Schepers „Een bedenkelijk vonnis”	492
Dienstplichtwet. Nieuwe tekstuitgave van — en Dienstplichtbesluit	498
Disciplinaire straf. Omschrijving van — in de straflijst . .	129
Doodstraf. Iets over art. 8 Wetb. v. Mil. Strafrecht, door Mr. M. L. D. van Walsem	11
— Afschaffing van de — voor Inlanders	220
Dronkenschap. Openbare —	164
Dijk. Prof. Mr. J. V. van. Overlijdensbericht	296
Feitelijke insubordinatie. — begaan tegen een schildwacht met toevoeging aan de qualificatie „gepleegd door een minderjarige die tijdens de uitspraak van dit vonnis wel den leeftijd van 16, niet dien van 18 jaren heeft bereikt” . .	468
Frankrijk. Herziening van de militaire strafwetgeving in —	389
Gemeenteverordeningen. Overtreding Verordening Straatpolitie <i>Utrecht</i> . Het zonder toezicht aan den openbaren weg laten staan van een rijwiel. (Het rijwiel was geplaatst in het tuintje voor beklagdes huis)	61
— Overtreding Verordening op het verkeer op de openbare wegen in de gemeente <i>Soerabaja</i> . Het op een rijwiel vervoeren van meer personen dan waartoe dat rijwiel was ingericht. Deze overtreding disciplinair afgedaan	67
— Overtreding Politieverordening <i>Kampen</i> . (Het zonder vergunning van B. en W. met een motorrijtuig ten gebruike innemen van de openbare straat). „Zonder vergunning” niet bewezen nu volgens art. 49 die vergunning geacht wordt verkregen te zijn voor rijtuigen tijdelijk in de gemeente verblijvende en uit de Verordening niet valt af te leiden, dat een verblijf van 3½ uur niet valt onder het begrip „tijdelijk”	154
— Het in strijd met de Soerabajasche gemeenteverordening op een rijwiel vervoeren van een tweeden persoon, waarvoor dat niet was ingericht. Deze Indische gemeenteverordening kan door den Zeekrijgsraad niet worden toegepast	256
— Art. 29 Politieverordening van <i>den Helder</i> , strafbaar stellende ieder die, wanneer hem door B. en W. is gelast dat een onder zijn toezicht staande hond niet ongemuilkorfd	

	Blz.
op openbare wegen mag loopen, geen voldoende zorg draagt voor de naleving van dit verbod, is onverbindend als bevattende een ongeoorloofde delegatie van wetgevende macht.	
Hier is niet meer een daad van uitvoering. Vrijspraak . . .	517
Georganiseerd overleg. — bij de Landmacht	223
— bij de Zeemacht. Wijziging der regeling	293
—	425, 428
Getuigenverhoor. — in burgerlijke en in militaire strafzaken	117
Gewezen militairen. — die tot eenigen militairen dienst gebruikt worden	487
Gift. Het doen van een — aan een Inlandsch politieagent te Soerabaja om hem te bewegen, instrijd met zijn plicht, na te laten proces-verbaal op te maken	67
Gratie. — van bij de zeemacht in de koloniën gewezen vonnissen.	209
— . Gevolgen van een verzoek om —	300
Grifïer. — bij het H. M. G. Vervanging van den eerste-luitenant Mr. J. Tuinstra door den eerste-luitenant A. Spruyt	438
Groet. Groeten van meerderen door militairen in burgerkleeding	115
Indië. (Zie ook bij Nederlandsch-Indië). Privaat- en Strafrecht voor Europeesche militairen der zeemacht in Ned-Indië door Mr. R. J. Brunner	122
— . Rechtstoestand van de zeemacht in Indië	208
Indisch leger. Zie bij Vereenigingswezen	103
Interregionaal recht. Een oud probleem van —. (Rechtstoestand van de zeemacht in de koloniën)	208
Klachtrecht. — in verband met art. 113 W. v. M. S.	263
Klachtzaken. Zie ook bij „Beklag”.	

Het maken van schulden of grove verteringen door een officier. Onwaarheid spreken tegen zijn commandant toen deze hem in verband met die schuld vragen stelde. Beklag in eerste instantie ongegrond. In beroep gedeeltelijk gegrond verklaard, hebbende het H. M. G. niet de overtuiging dat klager opzettelijk onwaarheid heeft gesproken; wél was zijn optreden niet geheel oprecht. Van een officier moet kunnen worden verwacht dat hij, omtrent eene tekortkoming door zijn commandant onderhouden wordende, dezen volkomen inlicht, zonder iets te verzwijgen. Strafreden gewijzigd en de straf verminderd.

Ofschoon strafoplegger den wensch had te kennen gegeven om niet nader te worden gehoord, acht het Hof termen aanwezig hem alsnog nader te doen hooren.

Hoewel het beklag slechts is gericht tegen het tweede gedeelte der strafreden is een onderzoek naar het eerste ge-

- deelte eveneens noodzakelijk om een juist oordeel te kunnen vellen over de wegens beide feiten opgelegde straf . . . 52
- . Categoriepassagier zijnde, in stede van 12 u. H. W. den volgenden morgen 8 u. V. M. van passagieren aan boord teruggekeerd.
- Voorloopig arrest hebbende, van boord weggegaan, zich op zijn motorfiets snel uit de voeten gemaakt en 43 uur later vrijwillig aan boord teruggekeerd (herhaling). Beklag ongegrond. Strafreden eenigszins gewijzigd 63
- . Het door een onderofficier aannemen van een zeer ongepaste houding tegen zijn compagnies-commandant, nadat hij reeds ongepast tegen een sergeant-majoor was opgetreden. Beklag ongegrond. Strafreden eenigszins gewijzigd . . . 134
- . Voortdurende onverschilligheid bij het beantwoorden van schriftelijke repetitievragen.
- De door de hogere militaire autoriteit in de strafreden gebrachte wijziging door het H. M. G. minder wenschelijk geacht. Oorspronkelijke strafreden hersteld. De oorspronkelijke strafoplegger moet nu als strafoplegger worden ingeschreven. Beklag ongegrond 137
- . Klager heeft zich op een voor een officier weinig waardige wijze verantwoord; het Hof, hoewel klagers houding afkeurende, ziet daarin echter niet een poging tot *misluiding* van zijn meerdere. Beklag over een gedeelte der strafreden. Gegrond verklaard en dit gedeelte uit de omschrijving geroyeerd. Straf onveranderd gebleven 141
- . Bij herhaling te laat in zijn dienst komen door een officier en dit, in strijd met de waarheid, ontkennen. Klager had zijn te laat komen ruiterlijk moeten erkennen; dat zijn comp.-commandant hem destijds voor dat te laat komen geen opmerking heeft gemaakt is geen verontschuldiging voor die ontkenning, daar het op klagers weg had gelegen zelf de reden van zijn te laat komen onmiddellijk aan zijn comp.-commandant mede te deelen 144
- . Het als lid eener examencommissie tegen den voorzitter dier commissie aannemen van eene hoogst indisciplinaire houding (onder verzachtende omstandigheden).
- Klager had zich echter niet op onvoldoende gronden tot zijn reg.-commandant gewend met een bezwaarschrift over de van dien voorzitter ondervonden behandeling.
- Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd. Straf gehandhaafd 147
- . Het niet onmiddellijk voldoen aan het bevel van den president van den Krijgsraad en van een der militaire leden om de zittingzaal te verlaten en vervolgens, weggeleid wordende, luidkeels uitroepen: „Godvergeten rechters”. Wegens dit ongepast gedrag terecht gestraft. Beklag ongegrond 151

- Op zeer lichtvaardige en onredelijke wijze beklag indienen over een door zijn commandant getroffen regeling en te kort geschoten in aan zijn commandant verschuldigden eerbied. (Beklag over een door een commandant getroffen regeling moet niet door dezen zelf worden behandeld; ook eene straf deswege moet niet door dezen commandant doch door diens chef worden opgelegd) 168
- Eigendunkelijk afgeweken van een opdracht verstrekt in een oproepingsbrief voor opkomst in werkelijken dienst 240
- Het door een adjudant-onderofficier-instructeur, belast met het laden van voertuigen, onvoldoende maatregelen treffen, waardoor het laden een niet ordelijk verloop had 241
- Het schrijven van ongepaste (voor zijn meerdere beleedigende) taal („Sergeant L. is een rotvent”) op den wand van de W.C. van de onderofficieren 283
- Nalaten om zich onmiddellijk op de hoogte te stellen, met het vaarplan van den bodem, waarop klager was overgeplaatst en daardoor aanleiding, dat hij niet naar behooren voor den dienst gereed was 313
- Het ten aanhoore van derden uiten van een ernstige beschuldiging betreffende een meerdere. Klager mocht deswege niet krijgstuuchtelijk zijn gestraft nu dat feit valt onder art. 111 W. v. M. S. jo. art. 261 W. v. S. en niet behoort tot een der feiten, bedoeld in art. 2 W. Kr. Strafen strafreden vernietigd 315
- Ondanks verbod voor zijn genoegen gebruikt gemaakt van een dienst-motorrijwiel, nog wel zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs. Rijwiel zwaar beschadigd; een medegenomen onderofficier ernstig verwond. De strafreden geeft de ernst van het vergrijp niet voldoende weer. Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd (echter in voor klager *ernstiger* bewoordingen omschreven). Oorspronkelijk opgelegde straf te licht geacht en verzwaaard 380
- Te kort geschoten in plichtsbetrachting, door zich, wegens hartbezwaren onder geneeskundige behandeling zijnde, gedurende den observatietijd niet behoorlijk in acht te nemen.
De redactie van de strafreden had zich meer tot het bepaalde feit behooren te beperken en behoefde derhalve wijziging. Beklag daarom gedeeltelijk gegrond verklaard. Straf is niet te zwaar. 455
- Verweer dat een zekere order aan beklagde niet bekend was, verworpen, nu die order wel is waar niet bepaaldelijk was bekend gemaakt, maar klager toch op de hoogte was van den wensch van zijn comp. commandant dienaangaande.
Wanneer de orders vermelden dat *de compagnie* te 11 uur moet afmarcheeren, moeten alle tot de compagnie be-

- hoorenden en bij de oefening ingedeelden bij den afmarsch tegenwoordig zijn 457
- Onvoldoende oplettendheid op den openbaren weg en daarvoor aan een te paard gezeten officier niet het verschuldigde eerbewijs gebracht.
- Van klagers mocht i.e. worden verwacht dat zij voortdurend en nauwkeurig zouden acht geven of een meerdere hen zou passeeren, ten einde dien meerdere tijdig den militairen groet te kunnen brengen 461
- Zich bij een door zijn commandant gehouden onderzoek op onbehoorlijke en aanmatigende wijze gedragen. Er was geen enkele redelijke grond voor beklag. Het indienen daarvan is in strijd met de eischen der krijgstuicht. Klager deswege gestraft 479
- Het beklag over de bestraffing miste elken redelijken grond; door den in art. 61 W. Kr. bedoelden meerdere is dit beklag volkomen juist beoordeeld als in strijd met een goede krijgstuicht, zoodat die meerdere bij zijne beslissing en *als daarvan deel uitmakende*, terecht deswege aan klager eene straf heeft opgelegd 482
- Het tijdens een nachtelijke oefening nabij den vijand op zeer onvoldoende wijze de orde in zijn troep handhaven, zoodat die oefening in de war gestuurd werd. Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard, zoowel in eerste als in tweede instantie. Straf tweemaal verminderd 523
- Tegen uitdrukkelijk verbod op een Zondag voor zijn genoegen gebruikt gemaakt van een dienstmotorrijwiel, nog wel zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs. Aan een door hem medegenomen onderofficier die evenmin een geldig rijbewijs bezat, toegestaan om het motorrijwiel te besturen, met het gevolg dat deze onderofficier het rijwiel zwaar beschadigde en zelf ernstig verwond werd 527
- Bij schietoefeningen te water niet voldoende inzicht betoond bij de uitvoering van hem opgedragen werkzaamheden en zonder bekomen opdracht en alzoo op eigen gezag, met een jol naar zijn schip teruggekeerd.
- Strafreden als niet geheel juist, gewijzigd. Beklag gedeeltelijk gegrond 540
- Hoogst ontaftvol optreden door bij een meerdaagsche oefening order te geven dat een onderofficier en eenige manschappen van een „gevangen” genomen patrouille gedurende ongeveer 11 (13) uren op verschillende wijzen gebonden werden. Deze vrijheidsberooving gaat de perken zeer ver te buiten. Beklag ongegrond verklaard en klager bovendien gestraft wegens het indienen van een onredelijk beklag 543
- In hooger beroep is deze beslissing te niet gedaan. De strafreden behoeft wijziging en aanvulling. Verder is bij

de strafmaat te weinig rekening gehouden met klager's motief om, ter verhooging van het nut der oefening, den oorlogstoestand zooveel mogelijk te willen benaderen. De opgelegde straf is daarom te zwaar, zoodat ook beklag daarover niet als „onredelijk” kan worden beschouwd. —	
Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. Oorspronkelijke straf verminderd, straf wegens onredelijk beklag te niet gedaan	547
— Een klager die de eindbeslissing van het H.M.G. heeft ingeroepen over eene beslissing van den in art. 61 W. Kr. genoemden meerdere, is niet ontvankelijk in een bij den chef van dien meerdere <i>daarnevens</i> ingediend beklag over eene hem door dien meerdere wegens onredelijk beklag opgelegde straf	550
Korporaal van de wacht. Een — blijft ook des nachts, hoewel hij de wacht in kooi heeft, met de verplichtingen van zijn dienst belast	247
Krijgstuchtelijke afdoening. Strafrechtelijke behandeling van een feit na — van hetzelfde feit. Geheele inmindering-brenging van 8 dagen verzwaaard arrest op de opgelegde 8 dagen gevangenisstraf	250
Krijgstuchtelijke vergrijpen. Zie ook bij „Gemeenteverordeningen”	67
Verder bij „Klachtzaken”.	
Luchtverkeersreglement. Als gezagvoerder van een vliegtuig daarmede boven de bebouwde kom eener gemeente op een geringere hoogte dan 400 M. boven den grond vliegen	157
Lijk. Iets over art. 8 Wetb. v. Mil. Strafrecht, door Mr. M. L. D. van Walsem	11
Medeplichtigheid. Zie bij „Ondermijning”	319
Militaire detentie. Tenuitvoerlegging niet mogelijk	32
Militaire dienst. Gewezen militairen die tot eenigen militairen dienst worden gebruikt	487
Militaire strafwetgeving. Herziening van de — in Frankrijk	389
Militaire rechtspraak. — 426, 430, 432,	433
Mishandeling. — door een maréchaussée van een veldwachter gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening en van nog twee andere personen met gebruikmaking van een middel (wapenstok) door zijn ambt geschonken. Voortgezette handeling	504
Motor- en rijwielwet. De bijzondere regeling van art. 25 der — geldt slechts bij botsing van een motorrijtuig, waarbij schade wordt toegebracht aan niet met dat motorrijtuig vervoerde personen of goederen, doch niet wanneer het motorrijtuig zelf beschadigd is	286

Motorreglement van Ned. Indië. Niet doen stilstaan van en rijden zonder licht met een motorrijwiel	470	
Nederlandsch-Indië. (Zie ook bij „Indië”, bij „Rijwielreglement” en bij „Voorwaardelijke veroordeeling”).		
— Tenuitvoerlegging van aan militairen der zeemacht in — opgelegde vrijheidsstraffen	14	
— Doorrijden door het stopteeken van een verkeersagent te Soerabaja door een militair der zeemacht (overtreding van art. 10 jo. 9 van het (Indisch) Rijwielreglement) is voor dezen beklagde geen strafbaar feit, nu de toepasbaarheid van de Indische strafwetgeving voor hem is uitgesloten en de gelijksoortige overtreding van de Nederlandsche strafwet, hoewel formeel voor beklagde van kracht, bij hare toepassing zooveel moeilijkheden ontmoet, dat deze toepassing vrijwel illusoir te achten is (Zeekr.r. Soerabaja). H. M. G.: Op dit feit is de Nederlandsche strafwet toepasselijk, nu dit echter in de Nederlandsche strafwet nergens is strafbaar verklaard moet vrijspraak volgen	35	
— Zie verder ook de noot op bladzijde	261	
Non bis in idem. —	132	
Noodweer. Beroep op — bij mishandeling verworpen; beklagde was zelf de aanrander	504	
Ondermijning. — van de tucht onder de krijgsmacht. Medeplichtigheid aan het verspreiden van een tuchtondermijvend geschrift. Veroordeeling door Krijgsraad. Het H. M. G. spreekt vrij omdat uitlokking, waarop het onderzoek wijst, niet is ten laste gelegd, terwijl medeplichtigheid niet is bewezen nu niet is gebleken, dat bij de daders het plan om het strafbaar feit te plegen reeds bestond toen beklagde de hem als medeplichtigheid ten laste gelegde daden pleegde		319
— Verspreiding van een tuchtondermijvend geschrift	501	
Onderscheidingsteekenen. Ook o.a. voor officieren met bijzondere rechtskennis	222	
Ontslag. Zie bij „Straftoemeting”		
Ontwapening. Waarschuwing tegen eenzijdige —	439	
Oorlog. Tijd van — voor een gedeelte der krijgsmacht. Wijze van bekendmaking eener aanwijzing als bedoeld bij art. 71 W. v. M. S.	487	
Opzettelijke ongehoorzaamheid. Niet voldoen aan het bevel van een sergeant-majoor der Politietroepen om van een rijwiel af te stappen. Niet is bewezen dat beklagde heeft nagelaten om te gehoorzamen aan een <i>dienstbevel</i> , nu het		

	Blz.
bevel werd gegeven in verband met eene overtreding van de Rijwielbelastingwet, zoodat er geen sprake is van een bevel enig dienstbelang betreffende, dus ook niet van een dienstbevel	155
— Weigeren en nalaten om te voldoen aan de order om een gang in de kazerne aan te vegen. Volharding in die ongehoorzaamheid. De order was gegeven in den dienst, hield in een duidelijk omschreven dienstverrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd, was mitsdien een dienstbevel. Beklaagde is niet ontoerekeningsvatbaar	341
Overvallen. Aan schuld te wijten dat eenige bezette plaats door den vijand wordt overvallen. (Waterfort op Curaçao).	329
Paardenvordering. „Voorschriften Paardenvordering”. Nieuwe druk verschenen	498
Pensioenzaken. Moet de Militaire Pensioenraad een uitspraak van den Militairen Geneeskundigen Dienst omtrent de ongeschiktheid voor den dienst van een militair, die voor de toekenning van pensioen in aanmerking wordt gebracht, onvoorwaardelijk aanvaarden? door J. Vennik	21
Petitionnement. — tegen de vlootplannen	427, 430
Politiehulp. — bij aanhouding van militairen	1
Radiomuziek. Zie bij „Diefstal” — Technische uiteenzetting	159
Rechtskennis. — van officieren van land- en zeemacht	303
— Rechtsgeleerde studie van officieren der landmacht	304
— Verslag detachering van officieren bij het H. M. G.	433
Rechtstoestand. Regelen betreffende den — van ambtenaren. Zie bij „Wetgeving”.	
— van de zeemacht in de koloniën	208
— van militairen	425, 428
Reclasseering. — van militairen	10
Reservepersoneel. Waar de regeling van de bezoldiging der reserve-officieren volgens de Grondwet tot de macht des Konings behoort, kan in art. 9 Wet Reservepersoneel Landmacht 1905 slechts worden gezien een voorschrift, dat betrekking heeft op de positie van het reservepersoneel in het dienstverband. Dat dit artikel ook de strekking zou hebben om aan reserve-officieren een gelijke salariëering te waarborgen als aan de beroepsofficieren, zou alleen kunnen worden aanvaard als de wetgever zijne bedoeling daartoe had doen blijken, wat hij niet gedaan heeft.	
Geen verwerking van recht al heeft eischer vroeger zonder protest, meenende dat dit op juiste wijze was berekend, het voor hem betaalbaar gestelde salaris aangenomen	173
— De bepaling van art. 9 Wet Reservepersoneel Landmacht 1905, zooals deze luidde vóór de daarin door de wet	

van 10 November 1927, St.bl. 355, gebrachte wijziging, houdt geenerlei regel in omtrent de salariëring van reserve-officieren, doch heeft alleen betrekking op de positie van het reservepersoneel in het dienstverband	551
Roosjen. S. O. „Strafbevoegdheid” (betreffende straf- en tuchtklasse landmacht)	305
Rijwielreglement. Zie ook bij „Nederlandsch-Indië”.	
— Indisch —. Het niet voldoen aan de krachtens art. 9 door een politiebeambte gedane vordering om af te stappen. Dit reglement kan voor den Zeekrijgsraad geen toepassing vinden, maar kan wel worden aangenomen als eenig wettelijk voorschrift in den zin van art. 184 W. v. S.	256
Sandiek. Mr. H. W. van. Overlijdensbericht	297
Schade. Zie bij „dienstpaard”	286
Schepers. Mr. J. D. Een bedenkelijk vonnis. Zie bij „Dienstpaard”	492
Schildwacht. Als — eigendunkelijk zijn post verlaten	277
— Feitelijke insubordinatie tegen een —. Het toebrengen van een slag aan een als uitkijk dienstdoenden marinier, belast om beklaagde voor den dienst te porren, nadat die uitkijk, toen beklaagde niet opstond, ten slotte diens kooi had losgevierd	468
Schuld. Door — veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel	43
— Als bevelvoerend militair aan zijne — te wijten hebben dat eenige bezette plaats door den vijand wordt overvallen	329
— Door — veroorzaken van lichamelijk letsel, waaruit tijdeverhinderings in de uitoefening van beroeps (ambts) bezigheden ontstaat, gepleegd in de uitoefening van eenig beroep (ambt). (Afgaan van een met een oefeningspatroon geladen kanon, hetwelk beklaagde als toezicht houdend officier vergeten had te doen ontladen). Gebrek aan te eischen zorgvuldigheid en voorzienigheid	356
Simons. Prof. Mr. D. Overlijdensbericht	225
Socialistische bladen. —	427, 431
Spruyt. A. Eerste-luitenant — belast met de waarneming van het griffiersambt bij het H. M. G.	438
Stigter. Mr. P. J. Commandant-commandeerende officier 125,	494
Strafbaar feit. Hiermede zijn alleen bedoeld <i>Nederlandsche</i> strafbare feiten	270
— Anders H. M. G. van Ned. Indië	463
Strafbevoegdheid. Aanwijzing formaties, bedoeld in art. 39, 3° en 41, 2° W. Kr.	294, 387
—, door S. O. Roosjen (betreffende straf- en tuchtklasse landmacht)	305
Strafklasse. Tenuitvoerlegging van de straf „plaatsing in eene strafklasse” niet mogelijk bij de zeemacht	32
Strafbevoegdheid strafklasse landmacht	125, 305, 494

Straftoemeting. Veroordeeling wegens diefstal van <i>f</i> 10.— uit de portemonnaie van een kameraad in de kazerne. Krijgsraad acht beklaagde ongeschikt om in den militairen stand te blijven. Het H. M. G. doet die straf te niet, doch acht beklaagde wel ongeschikt om in de klasse, waarin hij is aangesteld, te blijven dienen	244
— Verlaging van een korporaal, die hoewel belast met den dienst van korporaal van de wacht, zich des nachts onge- oorloofd van zijn bodem heeft verwijderd	247
— Geen korte gevangenisstraf, doch geldboete opgelegd in verband met beklaagdes jeugdigen leeftijd (een 22 jarig Inlandsche stoker). De eerste zou beklaagde vertrouwd maken met hetgeen hem juist moest afschrikken	261
— Beklaagde, wiens gedrag onvoldoende is en die blijk heeft gegeven van zeer onmilitaire karaktereigenschappen, behoort niet in de militaire maatschappij thuis. Ontslag met ontzetting. Anders H. M. G. van N. I., dat i.e. geen termen voor ontslag aanwezig acht	263
— Overval Curaçao. Een dag gevangenisstraf. Als ver- zachtende omstandigheid in aanmerking genomen, be- klaagdes uitstekende uitoefening van zijn politietaak, door de Regeering steeds op den voorgrond geschoven; de niet op volle sterkte gebrachte Rijks landmacht kan niet ter zelfder tijd dienen tot bescherming der kolonie en tot uit- oefening van den politiedienst	329
— Straf in hooger beroep verminderd nu i.e. meer factoren hebben medegewerkt tot het doen intreden van het niet gewenschte gevolg	357
— Verduistering door een officier van administratie. Zee- krijgsraad ontslag zonder ontzetting; H. M. G. ontslag met ontzetting, zijnde beklaagde zoodanig ongeschikt om in den militairen stand te blijven, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden ingesloten	368
— Verlaging van een wegens diefstal aan boord van een aan het Rijk toebehoorende cocosmat veroordeelden korpo- raal-machinist tot stoker-olieman, zijnde beklaagde op grond van het begane feit onwaardig en ongeschikt om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen. (Anders H. M. G.)	512
— Waar geen verbetering van hem is te verwachten, moet beklaagde ter zake van de door hem gepleegde feiten onge- schikt worden geacht om in den militairen stand te blijven	532
Telastlegging. Nu is ten laste gelegd dat het feit is ge- pleegd te <i>Blerick</i> , doch gebleken is dat de kazerne alwaar het gepleegd is, staat in de gemeente <i>Venlo</i> , moet vrij- spraak volgen	131

	Blz.
— Schrijffout („monddeksel” in plaats van „mondstop”) in de — verbeterd, nu de beklaagde door die wijziging in zijne verdediging niet wordt geschaad	356
Tenuitvoerlegging. — van vrijheidsstraffen tegen militairen (Art. 21 Wetb. v. Militair strafrecht in de praktijk, door Mr. R. J. Brunner)	14
— Zie ook bij „militaire detentie”, bij „strafklasse” en bij „tuchtklasse”	32
Toerekenbaarheid. Vrijspraak, zijnde beklaagdes schuld niet wettig en overtuigend bewezen, nu een deskundige-zenuwarts verklaarde in twijfel te verkeerren of beklaagde voor het ten laste gelegde feit aansprakelijk kan worden gesteld en, naar 's krijgsraads oordeel, waar twijfel bestaat, ten voordeele van beklaagde moet worden beslist. Deze vrijspraak vernietigd door H. M. G. zijnde niet gebleken dat beklaagde zich in zoodanigen toestand zou hebben bevonden dat het feit hem niet zoude kunnen worden toegerekend, zoodat hij ter zake niet strafbaar zoude zijn	43
— Diefstal en opzettelijke ongehoorzaamheid. Beklaagde is niet ontoerekeningsvatbaar. Inhoud deskundigenrapport	341
Toespraken. — van officieren	426, 430
Tuchtklasse. Tenuitvoerlegging van de straf „plaatsing in eene tuchtklasse” niet mogelijk bij de zeemacht	33
— Strafbevoegdheid tuchtklasse landmacht	125, 305, 494
Tuinstra, Mr. J. Eerste luitenant — afgetreden als waarnemend griffier bij het H. M. G.	438
Valsche geneeskundige verklaring. Het valschelijk opmaken en het gebruik maken als ware zij echt en onvervalscht van een schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van ziekten, met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden	532
Valsche naam. Opgeven van een valschen naam aan een Inlandsch politieagent na door het stopteeken van een verkeersagent te zijn doorgereden	35
— Als voren, na te zijn betrapt op het te Soerabaja op een rijwiel meer personen vervoeren dan waartoe dat rijwiel was ingericht	67
— Als voren, na bovendien niet te hebben voldaan aan den last tot afstappen	256
Vennik, J. Zie bij „Pensioenzaken”	21
Verdediging. Recht van — De perken van het betamelijke overschreden	263
Verduistering. Voortgezet misdrijf van — (van $\pm f$ 38000) door een ambtenaar (officier van administratie)	368

	Blz.
Vereenigingswezen. Algemeene order Indisch leger. Leidraad militairen landmacht. —	103
— Overleg met vereenigingen (Aanwijzing van autoriteiten)	295
Verjaring. Onverjaarbaar recht tot uitvoering van de straf in de militaire rechtspleging	5
Verlaging. Zie ook bij „Straftoemeting”. — van een korporaalmonteur tot monteursmaat. Ingevolge de administratieve voorschriften was de kwaliteit van leerling-monteur en zijn de thans daarvoor in de plaats getreden kwaliteiten van hulpmonteur en monteursmaat niet eene uitsluitend bij eene opleiding voorkomende kwaliteit. Klager heeft uit de kwaliteit van leerling-monteur kunnen opklimmen tot den rang van korporaalmonteur, ook al is dit met klager niet het geval geweest	63, 118
— van een korporaalkonstabel tot matroos 1e klasse	247
Verzoeken.	
— Behandeling van — om een meerdere te spreken	499
Voorlichtingsrapporten.	
— — voor den militairen rechter	298, 432, 433
Voorloopige hechtenis. Inminderingbrenging van de — op de opgelegde straf bij veroordeeling tot twee straffen	43
Voorwaardelijke invrijheidstelling. Inwerkingtreding der wet van 25 Juni 1929 (Stbl. No. 360)	111
— Wijziging uitvoeringsregeling	297
Voorwaardelijke veroordeeling. Bijzondere voorwaarden op te leggen aan voorwaardelijk veroordeelden die waarschijnlijk militair worden, door C. J. G. L. van den Berg van Saparoea in Tijdschr. v. Strafrecht	28
— Inwerkingtreding der wet van 25 Juni 1929 (Stbl. No. 360)	111
— — komt in Indië niet in aanmerking: Op beklaagde, die als militieplichtige, spoedig in de burgermaatschappij zal terugkeeren, kan daarna door het militair gezag geen verder toezicht worden gehouden. Een voorwaardelijke veroordeeling door een Zeekrijgsraad in Indië uitgesproken, zou daar niet effectief gemaakt kunnen worden. Zoo kan bijv. het verlenen van bijstand niet worden opgedragen aan in Indië gevestigde instellingen of personen. Ook kan een veroordeeling door den Indischen strafrechter niet worden aangemerkt als het opnieuw plegen van een strafbaar feit, als bedoeld in art. 14a W. v. S., daar dit artikel de Nederlandsche strafbare feiten op het oog heeft en geen andere, zoodat dus naleving van de algemeene voorwaarde van dat artikel nimmer kan worden afgedwongen. (Zeekrr. Soerabaja)	270
— Anders Hoog Militair Gerechtsrof van Ned. Indië	463

	Blz.
—. Wijziging Uitvoeringsregeling	297
—. bij de zeemacht in Ned. Indië	435
—. Uit de redactie van art. 17 W. v. M. S. vloeit voort dat de wetgever aan de uitdrukking „strafbaar feit” in artt. 14 en volgende W. v. S. een zoodanig ruime beteekenis heeft toegekend, dat daaronder ook vallen de feiten strafbaar gesteld in Ned. Indische wettelijke strafbepalingen. De algemeene voorwaarde van art. 14c W. v. S. kan dus ook in Indië toepassing vinden, terwijl het O.M. aldaar op de naleving daarvan voldoende toezicht kan uitoefenen. De vraag of het verleenen van bijstand (bijzonder toezicht) kan worden opgedragen aan in Indië gevestigde instellingen of personen en of eene ontkennde beantwoording van die vraag in den weg zou staan aan de toepassing van het instituut der —, kon i.e. buiten beschouwing blijven	463
Vijand. Beteekenis van — in art. 74 W. v. M. S. voor Curaçao (art. 95 W. v. M. S.)	329
Wacht. Behoorende tot eenige — (onderofficier van de wacht aan boord van een oorlogsvaartuig op een tafel in de kombuis gaan zitten en daar in slaap gevallen) zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst niet naar behooren kan verrichten	378
—. Behoorende tot eenige — 1°. een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, 2°. zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst bij die — niet naar behooren kan verrichten, beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling. (Beklaagde, chef van de wacht van het machinekamerpersoneel, had zich ongeoorloofd van boord verwijderd en was drie uren later onder den invloed van drank teruggekeerd)	520
Walsem. Mr. M. L. D. van. Iets over art. 8 Wetb. v. Mil. Strafrecht	11
Wederspannigheid. Verzet tegen een Inlandsch politieagent na door het stopteeken van een verkeersagent te zijn doorgereden	35
—. Tot de taak van de politie behoort de verzekering van de openbare orde, veiligheid en rust; een agent van politie is in de rechtmatige uitoefening zijner bediening wanneer hij een beschonken persoon tot zijne ontzuuchtering van den openbaren weg tracht te verwijderen	164
Wetgeving.	
<i>Regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren Tweede Kamer der Staten-Generaal Zitting 1929-1930.</i>	
Openbare behandeling: (Vervolg van blz. 558, Deel XXV)	73

<i>Eerste Kamer der Staten-Generaal Zitting 1929-1930,</i>	
N ^o . 14. Voorloopig Verslag	179
N ^o . 14a. Eindverslag met Memorie van Antwoord	191
Aanneming van het Wetsontwerp	207
Wettelijk voorschrift. Zie bij „Rijwielreglement”	256
Zwaar lichamelijk letsel. Door schuld veroorzaken van —	43
— Zie verder bij „Schuld”	356

WETSBEPALINGEN ENZ.,

behandeld in deel XXVI Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.

Bladzijden.

Grondwet.

61	219.
63	173, 551.
68	209.

Regtspleging bij de Landmagt.

205	301.
206	300.

Regtspleging bij de Zeemagt.

189	67.
204	7.
205	7, 300.

Wetboek van Militair Strafrecht.

2	212.
4, (1°)	35, 212, 262.
8	11.
12	32.
15	28, 436, 463.
17	270, 436, 463.
21	14.
23	244, 263, 532.
25	244, 512.
26	32.
63	487.
69	468.
71	487.
95 (74 W.v.M.S. voor Curaçao)	329.
98	532.
108	43, 277.
113	262.
114	1, 155, 341, 492.
117	468, 509.
128	468.

Artikelen.	Bladzijden.
129	246, 250, 254, 277, 378, 520.
147	319, 501.

Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

75	301.
--------------	------

Wet op de Krijgstucht.

2, (1°, 6°)	67.
4 A, (3°)	129.
5 A, (3°)	129.
16	63, 118.
18	33.
21	127.
39	126, 305, 387, 494.
41	126, 294, 305, 387, 494.
44	1.
57	255.
58	277.
61 en vlgg.	440, 482, 485, 550.
62	168, 171.
65	8, 52, 527.
67	66, 118.
68	8.
71	499.

Reglement betreffende de Krijgstucht.

2	115.
8	462.
9	499.
17	430.
22	52, 262.

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

88, (3°)	6.
--------------------	----

Wetboek van Strafrecht.

14a	270, 435, 463.
14c	31.
14d	270.
27	43.
37	43, 341.
39 septies	509.

Artikelen.	Bladzijden.
41	504.
44	504.
48	319.
56	159, 504, 520.
68	132.
77	5.
177	67.
180	35, 164.
184	256.
229	532.
300	504.
304	504.
308	43, 356.
310	159, 270, 341, 512.
359	368.
435	35, 67, 256.
453	164.

Wetboek van Strafvordering.

422	8.
---------------	----

Burgerlijk Wetboek.

1404	286, 492.
----------------	-----------

Pensioenwet voor de Landmacht 1922, (Stbl. n°. 66).

46	24.
--------------	-----

Ambtenarenwet 1929.

124	384.
---------------	------

Wet Reservepersoneel Landmacht 1905.

9	173, 551.
-------------	-----------

Motor- en Rijwielwet.

25	286.
--------------	------

Indische Staatsregeling.

31	218.
42	209.
82	219.
132	217.

Artikelen. Bladzijden.
Regeeringsreglement Suriname (Curaçao).

46 (46)	219.
117 (138)	219.

Indische Comptabiliteitswet 1925, (Stbl. n°. 328).

65	384.
66	384.

Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande in Ned. Indië.

210	470.
-----	-----------	------

Landgerechtreglement in Ned. Indië.

46 en vlgg.	470.
-------------	-----------	------

Motorreglement van Ned. Indië.

22	470.
25	470.
27	470.

Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling.

(Kon. besluit van 13 December 1915 (Stbl. n°. 506), herhaaldelijk gewijzigd).

27	30.
28	297.

Kon. besluit van 21 April 1922, (Stbl. n°. 204)

ter uitvoering van art. 71 W.Kr.

1	499.
---	-----------	------

Kon. besluit van 7 Juli 1922, (Stbl. n°. 440).

1	14.
2	14.

Luchtverkeersreglement.

Kon. besluit van 28 Februari 1929, (Stbl. n°. 67).

54	157.
55	157.

Artikelen. Bladzijden.

Kon. besluit van 27 Januari 1930, n°. 44.

Strafbevoegdheid betreffende de strafklasse en de tuchtklasse
voor de landmacht 125, 305, 494
(Legerorders 1930, n°. 32).

Kon. besluit van 12 Februari 1930, n°. 125.

Strafbevoegdheid bij de artillerie-inrichtingen 387
(Legerorders 1930, n°. 348).

Kon. besluit van 4 September 1930, (Stbl. n°. 384).

Wijziging regeling georganiseerd overleg Zeemacht 293

Kon. besluit van 7 October 1930, n°. 31.

Aanwijzing formaties als bedoeld in art. 41, 2°. W.Kr. 294
(Legerorders 1930, n°. 284).

**Beschikking van den Minister van Defensie van 26 Maart 1930.
Ie Afd. n°. 47.**

Politiehulp bij aanhouding van militairen.
(Legerorders 1930, n°. 101).

Het bepaalde in bovengenoemde beschikking 1

Indisch rijwielreglement.

9 35, 256.

Gemeenteverordeningen.

Verordening straatpolitie Utrecht.

31, 74 61.

*Verordening op het verkeer op de openbare wegen in de
gemeente Soerabaja.*

12b (1) sub c 67, 256.

Politieverordening Kampen.

49 154.

Politieverordening den Helder.

29 517.